PODUL amintirilor

IERONIM ȘERBU

IERONIM ŞERBU

PODUL AMINTIRILOR

IERONIM ŞERBU

PODUL AMINTIRILOR

EDITURA TINERETULUI

Coperta de ȘT. NASTAC

PARTEA ÎNTÎI

Prin fereastra deschisă pătrundea în odaie un miros umed de toamnă şi de răşină, o dată cu foşnetul iritant al brazilor. Amîndoi fumau, înţelegînd că unul dintre ei va trebui să spargă tăcerea. Grasul ştia că el va fi acela, întîrzia însă din oboseală. În fond era aşa de bine să te odihneşti în fotoliu, să respiri aerul curat al nopţii. „În situaţii de astea e întotdeauna greu să începi," îşi spuse în sine Geza. Cine l-ar fi văzut scufundat în fotoliu, obez, amorţit, cu pleoapele coborîte, ar fi zis că nici un sentiment n-ar putea străbate pieptul lui plin. Şi totuşi era un om simţitor, delicat, dar, la nevoie, în stare şi de asprime, dacă împrejurarea i-o impunea. Poate de aceea şovăia şi se necăjea acum, fiind vorba de un prieten, de un tovarăş apropiat de sufletul lui. Se ridică din fotoliu cu încetineală, gemînd :

— Nevastă-mea e plecată pentru cîteva zile la părinţi şi eu am rămas singur. N-am nimic prin casă. Mă duc pînă-n colţ, să iau ceva de băut.

— Bine, du-te, spuse indiferent Matei Zane.

Apoi se apropie de fereastră şi se uită afară. Strada era lungă, pustie. Înapoia grilajelor, casele zăceau ferecate în întuneric. În fund plutea ca o nacelă cupola aeriană a unei biserici. Privirea nu putea pătrunde prin frunzişul copacilor drepţi şi înalţi, fremătînd subţire în noapte. Se auzea doar

foşnetul neîntrerupt şi enervant al crengilor peste care luneca mută luna. În trecerea ei arunca o lumină de cositor peste vîrfurile brazilor, pe cupola jumătate strălucitoare, jumătate în umbră.

Matei Zane, rezemat de pervazul ferestrei, se gîndea. „Crede c-am venit pentru Stela. Habar n-are c-am terminat cu ea, că e o istorie definitiv încheiată. Păcat că s-a sfîrşit atît de urît...“ Se cunoscuseră sus, la Poiana, la un concurs de schi. Era profesoară de gimnastică şi-o chema Stela Motaş. Îi plăcuse din prima clipă ; era veselă, simplă şi directă, ca între sportivi. A urmărit-o cînd fusese rîndul ei să ia pîrtia ; îşi îndoise puţin genunchii, aplecîndu-şi partea superioară a corpului, cu braţele înlăturate. Şi-a dat drumul. Tălpile schiurilor lunecau cu repeziciune şi cînd ajunse la poale execută perfect „cristiana“, într-un spulber de zăpadă prăfoasă. Matei şi-a făcut imediat vînt, zburînd ca o săgeată, o întrecu şi fata rîse îmbujorată acestui schior îndrăzneţ şi stăpîn pe sine. Urcară împreună panta şi mai tîrziu, cu întregul ei grup, se aşezară zgomotoşi la o masă, în cabană. Ea îşi scoase boneta verde, cu ciucure alb, eliberîndu-şi părul bogat, roşcat şi mătăsos, îşi desfăcu şnurul hanoracului. Se ospătară cu fripturi şi băură bere, ciocnind sticlele şi cîntînd. Se împrieteniră. La numai cîteva zile de la cunoştinţă o invită acasă. Fata sosi într-o după-amiază şi, mai repede decît se aştepta, se culcă cu el. Deşi făcuse actul firesc, spontan, pe Matei îl mîhni oarecum. Era un sentiment caraghios, dar nu şi-l putu învinge.

După aceea, treptat, gesturile ei intrară într-o obişnuinţă a cărnii. Era Stela în fiecare din ele, cînd tolănită, goală, se căţăra cu tălpile pe pereţi, cînd sărea sprintenă din pat, încălţîndu-şi papucii cu toc înalt, cînd îşi aduna părul într-un coc în creştet sau îşi destindea trupul zvelt, alb, punctat de mici pistrui aurii. Pe de altă parte îi umplea şi un gol ; era prea singur, într-un oraş nefamiliar, unde prieten propriu-zis nu-l avea decît pe Geza, cu care lucra în uzină. Nici n-avea timp să închege alte re-

lații, preocupat de munca, de secția pe care o conducea. Ieșea cu Stela la restaurant, la cîte un spectacol, la un concert, îi oferea unele daruri și, pe nesimțite, se trezi că leafa nu-i mai ajungea. Se înglodă în datorii. Fu momentul în care Geza îl sfătui să rupă această legătură. Pe ocolite, ca să nu-l rănească, îi dezvălui că Stela Motaș nu avea un bun renume în oraș. Matei presupunea că erau doar bîrfeli de provincie.

Dar cînd Stela începu să rărească vizitele, se strecură în el o îndoială. Era tocmai în perioada încurcăturilor lui bănești. Îi cîntărea fiecare gest, fiecare cuvînt, reținînd unele amănunte cărora altădată nu le acorda nici o însemnătate. Se gătea mai des, cu lucruri necunoscute lui, scumpe. Dac-o mustra că o vede rar și-n grabă, ea-i răspundea că e ocupată, că are de pregătit elevele pentru concursul de gimnastică pe țară. Nu o credea, mai ales că-i parvenise la ureche că umblă cu un alt bărbat, un rugbist sau boxer. Întîmplător îi întîlni pe amîndoi pe Corso. Stela în bluză și pantaloni de flanel albastru, cu o sacoșă de piele pe umăr, se plimba degajată și naturală cu tînărul atlet. Vederea lui Matei n-o fîstîci de loc; scoase chiar o exclamație veselă. I-l prezentă pe „tovarășul Jäger", schimbară cîteva cuvinte, apoi se scuză că aveau treabă la club și-l salută, fluturîndu-și mîna.

— Servus, Matei! Îți dau mîine un semn.

În codul lor, „semn" voia să spună că va veni la el. Toată după-amiaza următoare nu îndrăzni să se miște din odaie. Nici măcar nu-l sună la telefon. Îl hărțui astfel o zi, două, o săptămînă, ivindu-se fără veste. Ca de obicei, cînd se revedeau, nu-și vorbeau; se căutau în luminile ochilor temător, se atingeau, se mîngîiau înfiorați. Se dezbrăcau în grabă, iubindu-se mut, pătimaș, pînă la istovire. Ea pleca îmbibînd așternutul cu o mireasmă proaspătă de lavandă, amestecată cu un iz ațîțător de sudoare de femeie tînără. Un timp iar dispărea. Pentru Matei reîncepea captivitatea. O aștepta ore întregi, umplea scrumiera cu mucuri de țigară. Îi plesneau

tîmplele, gura-i era năclăită, amară. Bănuia că trebuie să existe cineva, poate chiar acest Jäger, dar n-avea nici o dovadă. Dac-ar fi ştiut precis, i-ar fi fost mai lesne să rupă cu ea. Îndoiala însă îi otrăvea fiecare clipă şi se pomenea că în toiul lucrului se întreba neliniştit : „Unde-o fi acum Stela ? Cu cine o fi ?“ Munca lui mergea din ce în ce mai rău — primi observaţii, fu criticat într-o şedinţă de producţie, iar prietenul său Geza vru să-i vorbească. Matei, risipit, îl părăsi brusc, lăsîndu-l pe celălalt buimăcit în poarta uzinei. „O să mai discutăm !“ îi aruncă în goană. Fugi după tramvai, urcă, mînat de dorinţa de-a o vedea pe Stela. Voia să se convingă dacă într-adevăr era la sala de antrenament. Găsi luminile stinse. Femeia de serviciu îi spuse că antrenamentul avusese loc dimineaţa. Se înapoie pe jos, în centru, mîncă într-un restaurant de mîna a doua, intră la un cinematograf, stătu numai la o parte din film, apoi se îndreptă spre casa Stelei. Era hotărît să aibă cu ea o explicaţie clară, decisivă. În faţa porţii staţiona un Oppel, model '938, vopsit în gri-argintiu. Nimeri cît se poate de nepotrivit ; se afla cu părinţii ei în salonaş, împreună cu un bărbat străin, pe care nu-l mai văzuse niciodată pînă atunci. Era un om de vreo patruzeci de ani, trandafiriu în obraji, cu părul buclat, cu o mustaţă subţire ca un fir de aţă deasupra buzelor groase şi roşii. Era elegant îmbrăcat, cam de modă veche, cu un ac cu perlă înfipt în cravata ţeapănă. Se ridică în picioare, se înclină politicos, plin de surîsuri, ca un vînzător de magazin, întinzîndu-i o mînă grăsuţă şi pufoasă :

— Julian Comişel.

Matei observă de îndată că-i întrerupsese dintr-o discuţie şi că erau vizibil deranjaţi. Nu se aşteptau şi nici nu doreau o vizită. Stăpînul casei schimbă o privire complice cu fiică-sa. Mama se sculă de la masă, ducîndu-se să prepare o cafea. Comişel debită cîteva spirite ieftine, mulţumit, încurajat de rîsul Stelei. Matei se foi pe scaun, stînjenit, mînios pe sine, pe ceilalţi, pregătindu-se să dispară cît mai

repede. Bău cafeaua, mai zăbovi cîteva minute şi, scuzîndu-se că are treabă, plecă. Stela îl conduse în vestiar.

— Voiam să aflu ce-i cu tine. Zilele astea nu te-ai arătat de loc. Am dat şi pe la sala de gimnastică. Nu erai acolo, antrenamentul s-a făcut dimineaţa.

— Am fost convocată la o şedinţă.

— Mereu ai cîte un motiv.

— Te-am prevenit că sînt într-o perioadă de muncă. Am răspundere şi vreau să mă prezint onorabil la concurs, e vorba de existenţa mea.

Matei îşi vîrî palma sub părul ei roşcat şi mătăsos şi i-l răsfiră, mîngîindu-i ceafa. Ea se strînse toată, cu perii zbîrliţi. O întoarse cu faţa spre el, în lumină. Spuse cu o voce tulbure :

— Să nu te joci cu mine...

Stela îi luă mîna deoparte şi suflă :

— Fii cuminte. Acum, lasă-mă. Am stat prea mult şi nu-i frumos.

— Cînd vii ?

— Mîine, neapărat. Îmi fac timp, mi-e dor de tine.

A doua zi îi telefonă la gazdă ; îl înştiinţa că va întîrzia. Peste o oră îl sună din nou, spunîndu-i că din păcate trebuia să participe la o şedinţă a antrenorilor. Matei trînti receptorul, se îmbrăcă şi porni în oraş. O luă pe strada Comercială, aducîndu-şi aminte că avea nevoie de nişte butoni de manşetă. De fapt îi displăcea să se vînture fără rost pe străzi. Se opri dinaintea unei cutii-vitrine. O săgeată luminoasă indica un pasaj. Aici, înăuntru, mai dăinuiau în umbră, dosnic, ateliere de marochinărie, de reparat stilouri, lenjerii, galanterii, unde găseai adesea pe sub mînă articole care lipseau de pe piaţă. Atelierele se înşirau unul lîngă altul, înghesuite, iar deasupra bolţilor cu arcuri de fier se înălţau etajele vechi, cu nenumărate ferestre, ale apartamentelor de locuit. Matei călcă pragul unei asemenea dughene înguste, cînd auzi :

— Servus, domnu' inginer ! Mă rog frumos, cu ce vă putem servi ? Avu impresia fulgerătoare că în spatele omului pocni scurt o uşă şi că cineva se ascunsese înapoia ei. Îl întîmpină grăbit Comişel. Era spilcuit, trandafiriu, forţînd un zîmbet. Matei îşi stăpîni mirarea, descoperind că era unul din negustoraşii care populau pasajul. Strînse fără căldură mîna pe care i-o întinse.

Pe cînd îşi alegea butonii, privirea lui fugea spre uşiţa din fund, mascată de-o perdea încreţită, de-un galben spălăcit. Cine să fi fost ? Şi încotro o fi dînd uşiţa ? Poate că dincolo era o scară care ducea spre apartamentele de la etaj. Comişel îl trase de braţ, mai spre vitrină, amabil, insistent.

— Aţi mai fost pe la onoratu domnu' avocat Motaş ? Ce mai face ? Transmite-ţi-i, mă rog frumos, distinsele mele salutări.

— N-am mai trecut pe-acolo.

— N-aţi mai văzut-o nici pe onorata domnişoară Stela ?

— Nu, nici pe ea.

Matei îi răspundea monosilabic, răsucind în minte aceeaşi întrebare : Cine să se fi ascuns ? Învîrtea butonii între degete, ţintind pe sub sprîncene canatul uşiţii deasupra căreia atîrna perdeaua galbenă, urîtă. Schiţă o mişcare spre tejghea. Comişel i se înfipse înainte, băţos. L-ar fi putut înlătura cu o simplă lovitură de umăr. Stătea însă mai departe imobil şi încleştat. Pe frunte îi răsăriră cîteva picături de sudoare. Celălalt adulmecă pericolul. Avu o neaşteptată inspiraţie. Se duse calm spre perdea, crăpă puţin uşiţa, strigînd :

— Isprăveşte, Ianci, vreau să închid. Apoi, întorcîndu-se spre tînărul inginer, i se adresă mai rece, politicos : Scuzaţi... avem şi noi un orariu... dacă vine controlul...

Matei alese, în sfîrşit, butonii, plăti şi părăsi dugheana. Abia acum deosebi Oppelul garat sub bolta pe care se sprijinea aripa dreaptă a etajelor. Ieşi din pasaj. Era încă nehotărît încotro s-o ia, prins în forfota lumii de pe trotuar. Traversă iute strada şi se

instală la o masă, la cofetăria de vizavi. Era lîngă geam, într-un colţ de unde putea să urmărească mişcarea mulţimii. Consumă două cafele mari şi fumă nenumărate ţigări. Îl dureau ochii din pricina încordării şi a fixităţii privirii. Vru de două ori să plece, i se părea inutilă şi umilitoare această pîndă, dar nu izbuti să se clintească din loc. Încet, încet, circulaţia se rărea. Ceasul-brăţară arăta ora zece. Cînd se scursese oare atîta timp ? În aceeaşi secundă, ridicînd capul, zări botul maşinii lunecînd afară din garaj. Chemă fata, îi lăsă o hîrtie pe masă, fără să mai ceară rest şi o zbughi în stradă. Alergă cîţiva paşi şi mai reuşi să desluşească alături de Comişel, la volan, pe Stela, cu ceafa dezgolită şi părul înălţat într-un coc cu reflexe roşcate. Rămase împietrit pe marginea trotuarului...

Mîndria, ura, dezgustul s-ar fi măcinat între cei patru pereţi ai odăii sale, dacă o întîmplare nefericită nu i-ar fi adus-o în faţă pe Stela într-o împrejurare greu de suportat pentru Matei.

Într-o sîmbătă seară, cum era singur, nu respinse tovărăşia unui coleg, Titi Cristea, inginer mediocru şi băiat de viaţă, cu un caracter îndoielnic, pe care nu-l preţuia. Marele restaurant din centru era plin. Titi Cristea, bucureştean sadea, mutat de curînd în acest vechi oraş ardelenesc, se dovedi descurcăreţ şi cu relaţii. Cîţiva ospătari şi mai-marele lor se puseră numaidecît în mişcare şi le aranjară o masă. Era cam laterală, lipită de-o coloană, dar, prin oglinzi, aveai o perspectivă circulară asupra întregului local. Mîncară nişte cotlete de porc şi băură un Riesling sec. Titi Cristea era bine dispus. Întreţinea conversaţia, ochea diferite persoane, îndeosebi femei, necruţînd pe nici una cu comentariile-i zeflemitoare. Matei, care era absent, fu dezmeticit de tonul lui surprins :

— Oho ! Poftim, e aici şi domnişoara Stela Motaş, cu un... cine o mai fi şi ăsta ? Ce mutră de popîndău ! se înveseli Titi. Îi vezi ? Sînt băgaţi într-o nişă, în linie oblică, pe stînga !

Matei urmări direcția pe care i-o arăta Titi. Erau într-adevăr la cîțiva metri distanță de ei. Îl recunoscu cu ușurință pe Comișel alături de Stela. Se uită cu atîta intensitate într-acolo, încît ea înălță ochii și privirile li se întîlniră. Matei avu impresia că tresărise; părea agitată, discutînd cu Comișel care chemase ospătarul pentru nota de plată.

— Ți-a suflat-o! Cu ce popîndău te-a tradus! glumi Titi Cristea. Și închipuie-ți că zicea unui prieten de al meu, atletul Jäger, oi fi auzit de el, că e îndrăgostită de tine, că ești bine ca animal!

Matei tamburină cu degetele în masă, rostind înăbușit:

— Tacă-ți gura, Titi.

Mașinal dădu să se scoale, gata să se îndrepte spre cei doi. Nu știa ce voia, ce va face, ce se va întîmpla. Lumea din apropiere remarcase că se petrece ceva neobișnuit. Erau și cîțiva cunoscuți răspîndiți pe la mese. Se produse o oarecare rumoare prin sală, se schimbau priviri, se auzeau șușoteli, într-o așteptare nelămurită, în care încetase subit clinchetul tacîmurilor, al paharelor. Se făcu liniște. Excitația se citea în sticlirea pupilelor, în șoaptele rare, întretăiate, mărind starea de tensiune ce atîrna parcă de un fir de păr. Matei simți nelimpede că atenția tuturor era concentrată asupra sa. Avu puterea să se reașeze, să rîdă către Titi Cristea, să-și aprindă o țigară. Îndată însă ce Stela și însoțitorul ei ieșiră, Matei o luă calm spre toaletă, ca să risipească orice bănuială, iar de-acolo, printr-un culoar, ajunse la garderobă. Stela își aranja tocmai părul și-l zări prin oglindă; era în spatele ei, înalt, cu umerii largi, neguros.

Se întoarse liniștită spre el, cam palidă, zîmbindu-i:

— Servus, Matei!

— Mai întîi în dosul dughenei, iar acum la restaurant cu afaceristul ăsta, rosti Matei drept răspuns.

— Mă duc unde vreau și cu cine-mi place. Nu-ți datorez nimic ! îl sfruntă Stela, cătînd pe sub gene la Comișel care se îmbulzea la garderobă.

— Asta ar fi trebuit s-o știu mai de mult.

— O afli acum.

Matei o scrută lung, rece, cu dispreț :

— *Onorată* domnișoară Motaș, mi-e silă de dumneata, te-ai purtat ca o...

— Începi să mă și insulți ? ! Neamul prost nu se putea să nu-și dea în petic !

Fu ca un gest reflex, imposibil de stăpînit, mîna porni singură, plesnind-o peste obraz. Stela scoase un mic țipăt ; în jur, lumea înmărmuri, apoi se iscă o agitație, dar Matei, în secunda următoare, era afară, pe trotuar, și nu știu nici cum, nici cînd se trezi alături cu Titi Cristea, pe care-l lăsă în stradă, fără să-i spună un cuvînt.

De la acest Titi Cristea, la ultima ședință de partid, Matei primi o altă lovitură. Se discuta în special situația din secția sa, unde treburile mergeau prost de cîtăva vreme. El nu crîcni la nici una din critici, pe care în propria-i conștiință le socotea îndreptățite, pregătindu-se să ia cuvîntul sincer, deschis, hotărît să readucă secția în rîndul celor fruntașe. Ședința luă însă o întorsătură neașteptată, prin intervenția lui Titi Cristea. Acesta îl atacă făți, legînd slabele rezultate ale muncii sale de atitudinea morală a lui Matei. Aminti de incidentul de la restaurant, transformă întîmplarea într-un scandal compromițător pentru un membru de partid, influențînd astfel o parte din activul organizației. Pretinse chiar că, văzîndu-l „amețit de băutură", încercase să-l oprească, din păcate, fără succes.

Matei îl asculta încremenit. Asista la o transformare uimitoare. Era parcă altcineva ; își lepădase pielea și de sub înfățișarea obișnuită, banală, a unui băiat de viață, oarecum interesat, oarecum fals, se iveau acum trăsăturile unui individ cinic, nerușinat, capabil de orișice.

Matei avu nevoie de cîteva clipe să se reculeagă, înainte de a vorbi. Începu prin a-și analiza munca,

lucid, arătînd cauzele scăderii curbei de producție a secției sale. Expuse apoi amănunțit, metodic, precis, măsurile de îndreptare, ceea ce dovedea că le studiase serios. Dar cînd fu să dezvăluie legătura lui cu Stela, glasul îi deveni mai stins, șovăielnic. Nu ascunse, nu tăgădui faptele care erau, dar le situă în lumina lor reală. Îl învinui pe Titi Cristea de deformare a celor petrecute la restaurant, de rea-credință vădită, de necinste. Respinse mînios afirmația lui mincinoasă că fusese „beat", neînvrednicindu-l pe acesta nici măcar cu o privire.

În schimb îi urmări pe ceilalți tovarăși ai săi, chipurile lor închise, concentrate și atente. Se poticni de două ori, umezindu-și cu limba buzele arse ca de sete. În prezența acestor oameni, cu care lucra zi de zi, cot la cot, simți mai mult ca oricînd cît de urîtă și de înjositoare fusese povestea asta cu Stela. Isprăvise ce-avea de spus și se întreba cu îngrijorare ce părere își făcuseră despre el — părere care era acum pentru Matei lucrul cel mai important din lume.

În discuțiile care se încinseră, cineva ceru să i se dea vot de blam. Matei îngălbeni. Majoritatea nu fu însă de acord. Se ridicară și alți vorbitori, stăruind asupra calităților, a meritelor sale și, în cele din urmă, adunarea hotărî că nu este cazul să i se dea vreo sancțiune.

Matei se bucurase totdeauna de-o deosebită încredere și prețuire, era bine văzut și iată că această nenorocită întîmplare aruncase o pată pe activitatea lui. Nu-și închipuia — ca unul care nu trecuse printr-o asemenea încercare — că faptul ăsta, care-i răpise nopți de-a rîndul somnul, putea să răscolească și să doară atît de tare. Era ca și cînd i-ar fi atins fibra lui cea mai adîncă și curată.

„Și bietul Geza crede că din pricina Stelei sînt aici," gîndi Matei, fumînd nedezlipit de lîngă fereastră. Geza nu participase la ședință, ținuit la pat de-o răceală. Se scurseseră două săptămîni de atunci, în care răstimp Matei nu se abătuse de loc

pe la el, din mîndrie. Nu voia să creadă că-l căuta cu un scop anume.

— Stai pe întuneric ? spuse Geza, intrînd în vestibul.

Învîrti comutatorul, își scoase trenciul și puse sticla pe masă. Aduse două pahare și un tirbușon. Destupă sticla și turnă băutura.

— N-am găsit decît vermut. Vrei să închidem fereastra ? întrebă Geza.

— Nu, las-o deschisă. E vermut alb, ăsta-i mai bun, constată Matei.

— Da, este mai bun.

— Noroc !

— Noroc !

Ciocniră și băură ca doi bărbați nimeriți întîmplător laolaltă, care nu doresc altceva decît să bea și să asculte în tăcere foșnetul brazilor, în această noapte umedă de toamnă. Geza ținea paharul în zare, uitîndu-se în licoarea lui de-un gălbui-palid, cu pleoapele strînse. Îi era greu să înceapă și se gîndea că celuilalt trebuie să-i fie și mai greu. Știa că va veni într-o zi, îl aștepta. Iar acum, cînd era aici, îl lăsa să se frămînte singur. Matei fuma neîntrerupt, era tras la față și nebărbierit.

— Este iar o chestiune cu Stela ? spuse Geza, convins că nu pentru asta venise. De ce nu te desparți odată de ea ?

— M-am despărțit.

— Ați fost văzuți împreună pe lîngă catedrală.

— Mi-a cerut niște obiecte care erau la mine și i le-am restituit. Am stat exact un minut. Nu poți să faci o mișcare și s-a și aflat. Ce oraș păcătos ! rosti cu silă Matei, turnîndu-și vermut în pahar.

— Exista și alt mijloc să-i ajungă lucrurile, în sfîrșit... Mai ții la ea, Matei ?

— Nici nu știu dac-am ținut. A fost altceva, m-a atras ; sus, la schi, mi se părea că are în firea, în rîsul ei, ceva liber, sănătos, curat. Imaginea asta m-a împiedicat s-o văd pe cealaltă. Și ea nu era decît o muierușcă prefăcută, interesată, care se culca

cu un bărbat tot atît de ușor cum bei un pahar cu apă.

— Ești foarte naiv la femei.

— Se poate.

— Am și eu o vină, că nu te-am dezmeticit la timp, că nu te-am scuturat mai zdravăn, oftă Geza. Noi ăștia din oraș ne cunoaștem mai bine între noi. Ne rotim într-un cerc destul de strîmt. Ce știi tu despre familia lor, despre ea?...

Matei făcu o schimă ironică :

— Tatăl, fost avocat, lucrează la o întreprindere textilă, contabil sau magaziner, iar fata e profesoară de gimnastică. În rest, experiența pe pielea mea. Nu-i de-ajuns ?

— Domnul Motaș a fost scos din barou pentru luare de mită și alte matrapazlîcuri și, cu chiu cu vai, a reușit să se aciueze într-un post neînsemnat. Cît despre Stela, acu' doi ani a fost un scandal cu ea ! A trăit cu directorul administrativ al unei fabrici, care era gata să-și abandoneze și familia. Umbla să se căpătuiască, dar nu i-a mers. Directorul a fost schimbat și ea a fost dată afară din slujbă. După aceea a trăit cu unul, cu altul, pînă a găsit o relație la federația de sport, și a fost băgată pe undeva ca antrenoare de gimnastică.

Matei își mai turnă un pahar cu vermut.

— Bei cam mult.

— E o băutură slabă. Altceva nu mai ai să-mi spui ?

— În legătură cu ce ?

— Ce se mai vorbește despre mine în uzină ?

Geza răsuflă adînc, reflecta, cu pleoapele coborîte.

Matei înlătură paharul cu vermut. Stătea cu spatele curbat, cu coatele pe genunchi și-și freca palmele una de alta.

— Înțeleg, întrebarea e fără rost, mormăi el.

— Ar putea fi altfel, suspină Geza. Noi avem unele datorii față de noi înșine, față de ceilalți. Tu le-ai cam uitat...

— Totuși, pînă mai ieri am muncit pe brînci, ca să împing secția, s-o aduc în rîndul celor fruntașe,

se înfierbîntă Matei. N-am avut odihnă nici zi, nici noapte, i-am dat toate forţele mele. Iar acum am şi luat o serie de măsuri de reorganizare. Asta nu înseamnă nimic, nu cîntăreşte nimic în balanţă ?

— Vezi bine, a cîntărit. Nu te măcina degeaba. Munca e un leac bun. Tu eşti un inginer capabil, nimeni nu-ţi tăgăduieşte valoarea. E nevoie de tine oriunde ai să te duci.

— Cum adică ? tresări Matei.

Geza se lupta cu sine. Sorbi din vermut, ca să-şi îngăduie un răgaz.

— Eu zic că ar fi mai potrivit să lucrezi în alt oraş. Tu eşti din Bucureşti, ai parcă şi-o mătuşă acolo, aşa-i ?

— N-am mai văzut-o de vreo zece ani.

Obrazul lui Matei se făcuse deodată poros ; cele două cute de la nas spre gură se adînciră ca nişte şanţuri. Pielea îi tremura pe maxilarele încleştate. Ochii lui albaştri-cenuşii, cu lumina lor densă, se aţintiră asupra bunului, grasului Geza, care fuma stingherit şi emoţionat.

— Fă-mă să înţeleg, Geza. Nu mai e nevoie de mine ?

— Este o prostie ! Să nu-ţi vîri în cap fel de fel de fleacuri. Propunerile tale au fost primite la direcţie şi se va ţine seama de ele.

— Atunci ?

— Eu am chibzuit mai adînc, nu numai ca membru al comitetului, ci şi ca prieten al tău. Cîteodată, o schimbare e binevenită... din toate punctele de vedere. Şi e momentul, s-a ivit un prilej neaşteptat, pe care l-ai putea folosi...

— ...Să plec cu coada între picioare. Aici am ajuns ? E un lucru nedemn de mine şi mă miră că tocmai tu...

— Cum îţi închipui că eu ţi-aş putea propune ceva nedemn ? îl întrerupse supărat Geza.

— Iartă-mă. Lămureşte-mă, simt că-mi crapă ţeasta.

— De la minister se operează nişte transferări de personal tehnic cu o calificare mai înaltă. E la „La-

minorul Roşu“ din Bucureşti un loc liber. Titi Cristea se zbate să-l obţină. Eu te-am propus pe tine, şi ai fost acceptat. Dar, bineînţeles, tu hotărăşti, nimeni nu te sileşte, spuse Geza, cu respiraţie gîfîită.

Matei făcu un efort dureros de a pricepe. Şi, ca şi cum ar fi vrut să se apere, să scape de-o îndoială, murmură :

— Prea s-au îngrămădit toate peste mine. Este adevărat ce-mi spui ?

— Adevărat, Matei. Nu mă despart de tine cu inima uşoară. Noi doi ne-am obişnuit împreună, ai să ne lipseşti şi mie şi celorlalţi, mărturisi încet Geza.

— Îţi mulţumesc.

— Mai ai timp să te gîndeşti.

Matei se sculă în picioare, merse spre fereastră, trăgînd în plămîni aerul umed, cu miros de răşină. Rămase astfel cîteva lungi minute, apoi se întoarse spre mijlocul încăperii şi rosti şters :

— Mă duc să mă culc, e tîrziu şi sînt obosit.

Îşi luă din cuier mantaua de ploaie, o îmbrăcă alene şi despărţindu-se de Geza îi strînse cu putere braţul, spunînd :

— Am să mă mai gîndesc.

*

Era aproape de miezul nopţii. Ploaia continua să cadă mărunţă, iute şi pătrunzătoare. Din cînd în cînd, cîte o suflare de vînt iscată din golul cîmpiei năvălea în curtea uzinei „Laminorul Roşu“ şi repezea stropii reci în obrazul celor doi oameni care mormăiau şi înjurau surd, înaintînd prin zloată. Unul îşi acoperise spatele şi capul cu o pătură, iar celălalt îşi trăsese gluga cauciucată peste ochi. Călcau cu băgare de seamă, dar nu era chip să ocolească ochiurile ascunse de apă. Bocancii atîrnau grei, plini de pămînt pe tălpi. Cînd vreunul din oameni luneca, sau piciorul i se înfunda în clisa lipicioasă, înjura şi mai amarnic :

— Anafura mă-sii ! Ce vreme !...

Curtea era pustie la această oră din noapte şi nu se auzea decît vîjîitul vîntului care clătina becurile rare, suspendate de sîrma întinsă pe stîlpii puşi la mari distanţe. Cei doi se fereau de lumina tremurătoare şi nesigură, căutînd întunericul care devenea din ce în ce mai compact şi apăsător, cu cît se apropiau de magaziile din fundul curţii, la oarecare depărtare de poarta singuratică şi dosnică, ce dădea în cîmpia deschisă.

Într-acolo se îndreptau, însoţiţi de ţîrîitul mînios al ploii şi de duduitul cuptoarelor, înfundat, subteran, care nu înceta nici zi, nici noapte şi făcea să vibreze pereţii de sticlă ai uriaşei hale. Pînă acum nu se încrucişaseră cu nimeni şi chiar dacă s-ar fi întîlnit cu cineva, n-avea cum să-i recunoască în întuneric, acoperit unul cu pătura şi celălalt cu gluga trasă pe ochi. Tocmai cînd să lase în urmă ultimul atelier, văzură în uşa mare un lucrător în cămaşă, care ieşise pesemne să se răcorească. Sugea un muc de ţigară, căutînd la cerul noros şi fără stele. Părea că ascultă ţîrîitul ploii şi şuierul vîntului. Fie că se plictisise de unul singur, fie că auzise chiftind bocancii în noroi sau cine ştie ce i s-o fi năzărit, îi strigă :

— Care sînteţi, mă, acolo ?

Deslușise două umbre, două mogîldeţe şi felul cum se legănau pe picioare, într-un echilibru nestabil, caraghios, îl făcu să rîdă. Îi strigă din nou, distrîndu-se :

— Unde umbli, mă, pe ploaie ?

Cei doi oameni tăcură chitic, ocoliră un morman de zgură, înfundîndu-se printre magaziile vechi. Unul din ei îl sudui pe lucrător. Celălalt mormăi :

— Ne-o fi văzut, hai ?...

— Draci ! Ce să vadă...

Acum mergeau de-a lungul magaziilor, luînd vîntul în piept. Peste gard se desfăşura cîmpul ; se zărea pînă departe, la lumina roşie a macazurilor, linia ferată şi, paralel cu ea, şoseaua cu plopii negri, desfrunziţi, cu crengile zbuciumate în văzduh.

— Eu unul mă las, nu vreau să-mi risc pielea.

Cel care vorbise avea un glas șters, sec, neplăcut. Bărbatul cu gluga de cauciuc nu răspunse. Se mulțumi doar să-i arunce o privire piezișă, iscoditoare.

— Asta-i. Eu mă las, stărui celălalt, încăpățînat.

— Ce-ți veni ?

— Îmi veni, și basta.

— Să terminăm întîi treaba.

— Poarta-i păzită.

— Știu. Numai să scoatem autocamionul. Grăbește, pînă nu apucă să fluiere sirena.

— Ciungu' e înarmat.

— Știu.

Omul cu vocea neplăcută își șterse obrazul de apă. Îi era frig și se înfășura mai strîns în pătură. Îi clănțăneau dinții. Își încleștă fălcile, ca să nu mai tremure. Nu se putu stăpîni.

— Și Dimcea ăsta... se pricepe să strunească oamenii.

— Ai chef de vorbă.

— Am, de ce să n-am ?

— Ți-e frică, rînji cel cu gluga de cauciuc.

— Mi-o fi. Ție ce-ți pasă, tu nu mai lucrezi aici.

Cînd ajunseră în dreptul magaziei, unde-i așteptau ceilalți doi, autocamionul era pregătit, cu prelata trasă, farurile stinse și motorul sub presiune. Șoferul era cu mîna pe volan. Omul cu gluga de cauciuc porunci unuia cocoțat în spatele mașinii.

— Stinge țigara !

— Mai ai nevoie de mine ? spuse cel cu pătura, nerăbdător să dispară.

— Nu.

Se topi numaidecît în dosul magaziilor, întorcînd o singură dată capul spre cel cocoțat în spatele mașinii, care stătea ghemuit în sine, mut și amenințător. Autocamionul porni, făcu un ocol, îndreptîndu-se cu o viteză normală spre poartă. Paznicul, auzind zdroncăniturile, ieși din gheretă. Era un bărbat voinic și impunător ; se mișca greoi în șuba care-l făcea și mai uriaș. Se propti înaintea porții, drept, hotărît :

— Oprește !

Autocamionul încetini viteza. Omul cu gluga deschise portiera, ca și cînd se pregătea să coboare, să-i arate hîrtiile. Paznicul, derutat, șovăi, se apropie. Cînd fu numai la cîțiva pași, farurile îl țintiră necruțător. Două fîșii de lumină, violente, orbitoare, i se înfipseră în ochi. Închise pleoapele, zăpăcit. Motorul huruia necontenit, umplîndu-i urechile cu un vîjîit din ce în ce mai tare, asurzitor. Înțelese într-o clipă că autocamionul venea peste el, îl va trînti la pămînt, îl va zdrobi sub roți. Sări în lături, încercînd să scoată revolverul. Simți o lovitură cumplită în umăr, de parcă i-ar fi sfărîmat osul. Instinctiv ridică brațul teafăr, vînjos, silindu-se să-l apuce pe omul cocoțat înapoia autocamionului și să-l tîrască jos. Acesta, înspăimîntat, îl izbi și a doua oară, din răsputeri, în creștet, scăpînd cîrligul de fier. Paznicul se cutremură, electrizat, din tot trupul, ars de-o durere sălbatică. Se roti pe călcîie, moale, fără vlagă și se prăbuși grămadă, bufnind de pămînt. Se mai zbătu puțin în spasme, se chirci, se răsuci în noroi ; fu scuturat de un fior lung, mai zvîcni o dată din picioare și înțepeni.

Autocamionul țîșni pe poartă, cîrmind cu viteză spre șosea, cînd șuierul sirenei spintecă noaptea. Țipătul ei se înălță în văzduh ascuțit, metalic, deznădăjduit. Curtea se umplu curînd de forfota muncitorilor, de chemările, de strigătele lor. Se revărsau din toate atelierele, formau pîlcuri dese, grăbindu-se spre poarta principală. Numai un singur om, paznicul de schimb, o luă spre celălalt capăt al curții, nepăsîndu-i nici de întuneric, nici de pustietatea locului. Se întărise cu o cinzeacă vîrtoasă și se simțea bine. Cînta pentru sine, să-i mai treacă de urît, călcînd de-a dreptul prin băltoace. Nici nu ajunsese încă la ghereta de pază și-și umflă bojocii :

— Hei, Turtoiule ! Ieși, mă, afară ! Am venit să te schimb.

Dinăuntru nu răzbătea nici o mișcare sau cel mai ușor zgomot. Doar ploaia bătea mărunt și monoton acoperișul de carton gudronat al gheretei. De jur

împrejur, beznă ; numai la marginea cîmpiei, pe unde trecea linia ferată, licăreau luminile roşii ale macazurilor.

Paznicul se înveseli de un gînd, vorbindu-şi sieşi : „Al naibii, ce aghioase o fi trăgînd, dacă nu l-a trezit nici sirena". Dar tot atît de neprevăzut cum se înveselise, se zbîrli :

— Mă tovarăşe, adicătelea dormi în post ? Crezi că aşa merge... Te zgîlţîi eu... he ! he !

Şi voind să-l surprindă, se furişă, se piti lîngă peretele gheretei, încovoiat, apoi cu băgare de seamă îşi lungi gîtul pînă în dreptul ferestruicii. Înăuntru nu era nimeni. „Măi, să fii al dracului ! Asta ce-o mai fi ?" se nelinişti paznicul.

— Măi Marine ! Pe unde eşti, mă omule ? Îl strigă, înconjurînd ghereta.

Îl căută prin preajmă, se mai învîrti încoace şi încolo, şi deodată se poticni de un trup zăcînd neînsufleţit la pămînt. Se holbă la el, se aplecă, îl întoarse cu faţa în sus. Începu să tremure, neizbutind să se desprindă de pupilele îngheţate ale mortului. Cu greu reuşi să se smulgă din loc. Se trase încet înapoi, un pas, încă unul, şi împleticindu-se în fugă, urlă din rărunchi, îngrozit :

— L-au omorît pe Marin ! L-au omorît pe Marin !

*

Matei Zane străbătu peronul Gării de Nord ; cadranul luminos al ceasului arăta miezul nopţii. Se urcă într-un taxi, dînd adresa străzii Traian, pe lîngă Foişoru de foc. Acolo şedea o bătrînă mătuşă, într-o casă veche, posomorîtă, cu jaluzelele veşnic trase, izolată de un gard ce-o ascundea vederii străinilor. Dinăuntru nu răzbătea afară un zgomot, un glas omenesc, încît aveai impresia că dincolo de poarta zăvorîtă nu locuia nimeni. Un salcîm scorburos, strîmb, îşi suna crăcile negre şi scheletice în curtea goală.

Aici trase Matei. Căută o sonerie ; nu era. Bătu cu pumnul în uluci. Nici o mişcare. Ploaia ţîrîia necon-

tenit, scurgîndu-se în stropi deşi pe impermeabil. Casa era cufundată în întuneric şi de nicăieri nu se ivea vreun semn că exista cineva înăuntru. „Pesemne că doarme," îşi spuse el, înteţind loviturile.

În sfîrşit, o lumină slabă se aprinse în marchiza cu geamurile colorate. Văzu o femeie în vîrstă, acoperindu-se cu un şal, apoi îi auzi paşii tîrşiţi pe cărarea de cărămidă. Cînd fu lîngă poartă, înainte de a trage zăvorul, întrebă :

— Tu eşti, Matei ?

— Eu sînt.

— E, hai intră. La o oră mai potrivită nu puteai să vii ? Ai picat cu noaptea-n cap !

— N-am avut alt tren şi mîine-dimineaţă vreau să fiu la uzină. Te-am sculat din somn ?

— Eh ! M-ai sculat din somn... eu nu mai dorm de mult...

— Ai cumva insomnii ?

— Bătrîneţea...

Mătuşa bombăni nemulţumită. Matei o urmă în marchiză, îşi scoase impermeabilul şi puse geamantanul şi schiurile într-un colţ. O pisică neagră, cu blana răpănoasă, i se frecă de pantaloni. O alungă cu piciorul. Îl izbi în nări un iz de aer stătut, îmbîcsit. Pretutindeni se adunase praful, pe mobilele învechite, pe fotoliile cu fundul stricat, pe lămpile demodate, cu abajururi de mătase, de care atîrnau ciucuri lungi şi încurcaţi.

— Îţi place aici ? îl întrebă mătuşa, clipind cu subînţeles.

— Nu, miroase urît. Să deschidem puţin uşa, să intre aer, că mă sufoc.

— N-o ţine prea mult deschisă, că se face frig. Ia loc aici, la masă. Vrei să-ţi încălzesc puţină ciorbă, a rămas de la prînz ?

— Nu mi-e foame. Am mîncat în vagon-restaurant.

— O cafea bei ?

— Asta, da.

— Atunci aşteaptă ; mă duc s-o pregătesc.

Între timp, Matei cercetă cu o privire curioasă, ironică şi dezamăgită, cele trei încăperi vagon din

care se compunea casa, lucrurile din jur, uzate de vechime, covoarele roase, fotografiile îngălbenite. Aici, unde se afla el, era sufrageria, în stînga, dormitorul, iar în dreapta, bircul lui Haralambie Popescu, fostul bărbat al mătușii Sofia.

Ar fi vrut să regăsească ceva din încîntarea temătoare, încercată în copilărie la vederea atîtor minunății; obiectele erau la locul lor, neclintite, parcă ar fi încremenit o dată cu timpul. Numai o pulbere fină se așternuse peste ele. Iată vitrina cu geamurile de cristal, înapoia cărora străluceau cești aurite, suporturi de argint, bibelouri de porțelan, pahare cu picior înalt, fine și străvezii. Pe scrinul de lîngă fereastră zăcea ceasul de bronz îmbrăcat într-o carapace de sticlă. La fel și vasul cu pagode, lacuri, grădini și chinezi în veșminte aurite, stătea în același ungher al odăii, pe un postament de lemn lustruit. Vitrina era acum crăpată, lipseau cești, bibelouri și pahare, ceasul își încetase bătăile în sicriul de sticlă, o toartă a vasului era spartă, aurul se stinsese. Cu ce ochi se zgîia altădată la aceste lucruri! Era demult, în copilărie, cînd casa mătușii i se părea un palat pe lîngă chițimia din hanul de pe Griviței, în care locuiseră ai săi.

Iar acum, după atîția amar de ani, o revedea la dimensiunea ei reală, încărcată, întunecoasă, tristă, în uzura-i înaintată. Matei contempla toată această adunătură de vechituri, purtînd semnul descompunerii, cu un amestec de dezgust și satisfacție, dominate de sentimentul inutilității. „Pentru hîrburile astea... o viață de om," se gîndea, revenindu-i în minte imaginea mamei sale — sora mătușii Sofia — care muncise pînă la ultima suflare la mașina de cusut, neîmpăcată și prea mîndră ca să-i ceară vreun ajutor. Și într-o clipă simți că aici nu va putea trăi, că nu va suporta casa asta posomorîtă, neîngrijită, fără aer, în care mai plutea încă duhul maniacului Haralambie Popescu.

Cînd apăru mătușa cu cafelele, resentimentul împotriva ei slăbi, căci nu mai avea înaintea sa femeia trupeșă, atrăgătoare, de altădată, cu pielea măslinie,

așa cum o mai păstra în amintire, ci o bătrînă grasă, puhavă, cu obrajii veștezi, în care doar ochii rămăseseră frumoși, dar cu o privire tulbure, rătăcită. Ea se așeză greoi, cu brațele pe masă.

— Zi-i, ai venit, spuse după o pauză, sorbindu-și cafeaua.

— Am venit.

— Te-ai făcut inginer.

— M-am făcut.

— Tare greu trebuie să-ți fi fost. Da' nu prea ești vorbăreț. Las' că am eu leac pentru dezlegat limba. O drojdie bei ?

— Nu beau.

— Nu ! Așa zi-i, nu bei. N-ai năravul lui taică-tu. Ăla bea de stingea, de-aia a pătimit biata maică-ta. Și eu beau, dar acum mi-e totuna. Haide, nu vrei o drojdioară ? îl îmbie iar bătrîna, dînd să se ridice.

— Șezi, mătușă. Nu te osteni degeaba. Ți-am spus că nu beau.

Bătrîna nu-l ascultă. Se duse la bufet, scoase o sticlă, pe jumătate golită, un pahar și se întoarse la masă, cu mersul ei tîrșit. Casa era învăluită într-o lumină palidă, bolnavă ; odaia din spatele lui Matei era înecată în obscuritate ; în cea din față, în care locuia mătușa Sofia, ardea o candelă, sub un tablou mare, populînd-o cu umbre indecise.

Tînărul văzu cum tremurau degetele bătrînei în timp ce-și turna băutura. Ea răsturnă paharul pe gît dintr-o dată, cu o expresie de plăcere, apoi îl fixă pe Matei cu acea strălucire nefirească în ochi. Fața îi încremenise ca la o mască.

— Ce te uiți așa la mine ? rînji.

— Dar unde vrei să mă uit ?

— Mă mai alin și eu, de cînd am rămas văduvă. Și tu ești singur pe lume. Nu mă mai ai decît pe mine. Unchi-tu, din partea lui tac-tu, mecanicul ăla... cum îi zicea ? se chinuia mătușa să-și amintească. Doamne Dumnezeule, tocmai numele lui să-l uit !...

— Dumitru.

— Așa, așa. E, ăl de te crescu. A murit și el sau mai trăiește ?

— A murit, sînt cinci ani, la bombardament. Dar ce-ţi veni să-ţi aminteşti acu' de ei ? Cînd au fost în viaţă, nu prea îţi păsa de nici unul, uşa dumitale le-a fost întotdeauna închisă, sau ai cumva remuşcări ? vorbi răutăcios, batjocoritor, Matei.

O scînteie de ură îi aprinse sufletul, dar se stinse imediat, la vederea înfăţişării jalnice, decăzute, a acestei femei, transformată ea însăşi într-o ruină de acel bărbat mohorît şi despotic.

— Nu, nu eu le-am închis-o ! murmură repede, apărîndu-se, bătrîna. Apoi deveni absentă, rostind fără sens, cu o voce de taină : Eu nu sînt chiar atît de singură, îi visez în fiecare noapte pe toţi, toate neamurile, numai pe dumnealui, nu. Uite, măcar o dată să-mi apară şi dumnealui în vis, dar degeaba, nu vine ! O fi cale lungă de pe tărîmul morţilor, şi dumnealui şi în viaţă a fost un prăpădit, aşa că n-o fi avînd putere. Dumnezeu să-l ierte, că m-a mîncat de vie. Pe maică-ta o visez cel mai des. Tace, nu scoate o vorbă ; e tot aşa blajină, răbdătoare. Se uită într-una la mine, lung, lung şi mustrător ; privirea ei e grea, atît de grea că mă deştept din somn, abia mai pot să respir, de parc-aş avea un bolovan pe piept.

— Încetează, mătuşă ! strigă Matei, înfiorat de-o durere veche şi adîncă.

Bătrîna se sperie şi se holbă la el. Începu să plîngă.

— Nu te supăra, băiatule ! Eu sînt o bătrînă cu minţile împrăştiate. Sufăr şi de năduf. Nu te mai am decît pe tine.

Pe Matei îl cuprinse mila, oboseala şi, deşi văzu că bătrîna îşi uscase numaidecît lacrimile, spuse cu părere de rău :

— Să nu mai vorbim despre asta. Eu aş vrea să mă culc, sînt frînt.

— Bine, patul e desfăcut, culcă-te sănătos.

Mătuşa Sofia îl urmă ca o umbră, aprinzînd lumina. Era o încăpere cu tapet albastru-închis, cu geamurile la stradă, modest mobilată, fără să fie sărăcăcioasă. Avea un divan, două fotolii, îmbrăcate cu

huse de creton înflorat, cu florile decolorate de atîta spălat, o masă de birou, un șifonier cu oglindă și un covor oltenesc destrămat. Pe pereți atîrnau diferite fotografii, de familie, printre care una de nuntă a mătușii Sofia, încadrată într-o ramă lată de bronz. Mirele, în haine negre, cu beteală de argint la rever, stătea în picioare ; era țeapăn, slab, cu pometii osoși și privirile sticloase sub sprîncenele îmbinate și groase. Cu un braț se rezemase de speteaza scaunului, ca și cînd ar fi vrut să pună stăpînire pe femeia tînără, cu pieptul plin, care zîmbea cu buzele ei cărnoase, senzuale, întoarsă puțin din profil spre bărbatul firav și posac.

Matei îi întîlni privirea uscată, rea, și se încruntă. Mătușa Sofia îl observa pe ascuns, cu pleoapele strînse. În ochii ei, cu pielea încrețită la margini, sclipi o uitătură vie, ascuțită, care nu știa dacă e adresată tînărului sau omului din fotografie.

— Ce-ar fi să-l scoți de-aici ? Ține-l, dacă vrei, la dumneata în cameră.

— De ! Am să-l scot, oftă mătușa Sofia. Nu l-ai uitat.

— Nu !

— Neam al dracului. Încă îi mai porți dușmănie. Și măcar să-l fi cunoscut, că erai de-o șchioapă și n-ai stat la mine decît vreo două săptămîni.

— Destul ca să-l țin minte. Mă pîndea ca pe-un hoț, îmi număra dumicații la masă și nu se atingea de mine, ca de un cîine rîios. Iar cînd se întîmpla să mă bage în seamă, nu mă scotea din „bă vagabondule !“ Era un cuvînt care-i plăcea mult. Și nici cu mama nu s-a purtat omenește.

— Ce tot îndrugi acolo ? De unde știi tu ?

— Nu te mai preface. Mi-a povestit tot, de aia nu ți-a mai călcat pragul ani de zile. Cînd venea la dumneata, ăsta o urmărea cum pășește în casă, să nu-i murdărească covoarele, să nu spargă vreun vas, și nici banii pe cămășile pe care i le cosea nu-i dădea întregi. Întotdeauna o înșela la socoteli, era învățat să ciupească, de ici, de colo, ca la primărie, ca să adune, să strîngă, zgîrcitu' ! Mama tăcea și înghițea

de nevoie, și fiindcă nu voia să bage zînzanie între voi. Iar cînd erai plecată în oraș, o primea în bucătărie, ca pe-o slugă. Și dumneata te-ai molipsit de la el, i-ai luat apucăturile.

— Înveninat mai ești ! Dacă maică-ta s-a măritat cu un coate-goale, un fluieră-vînt, un terchea-berchea de instalator, care mai mult bea decît muncea, de aia a tras sărăcie. N-a putut și ea să găsească un bărbat mai acătărí, să se fi rostuit, nu să se chinuiască, să sufere ca o mucenică, lăcrimă din senin mătușa Sofia, înduioșată.

— Și ce mare lucru a fost de capu' ăstuia ? Un șperțar ordinar ! Un pleșcar !

— Era șef de serviciu la primărie, rosti cu secretă mîndrie bătrîna.

— Asta te-a dat gata. Ai vrut să fii cucoană și te-ai rupt de neamuri, de sora dumitale, ți-era rușine de ea, de parcă n-ați fi lucrat amîndouă la un atelier pe Smîrdan, desculțe și nemîncate, îi aminti Matei cu cruzime, răbufnind umilințe neuitate, ale lui, ale mamei sale.

— Tremuram de frica dumnealui. Nu-i ieșeam din cuvînt, Doamne păzește ! He ! He ! La început, că pe urmă... rîse ciudat mătușa Sofia.

— Las' că ai plătit și dumneata. Ce viață ți-a făcut...

— Am plătit, e drept, dar a plătit și dumnealui ! Bătrîna se opri, pironindu-l lung pe bărbatul bățos și uscat din fotografie ; își îndreptase spatele și-l înfrunta cu un aer de triumf rece și sălbatic. Apoi, aplecîndu-se spre Matei, îi susură la ureche, misterios :

— Îl iau de aici, am să-l cobor în pivniță, spuse cu o lucire în pupilele tulburi. Eu mai am o fotografie a dumnealui, în odaie la mine. Aia nu se mișcă din loc cît oi trăi. Din cînd în cînd mai stăm la taifas noi amîndoi. Adică eu vorbesc și dumnealui mă ascultă. Ascultă și tace chitic. Și ce-i mai aud urechile...

„E nebună !" îi trecu prin minte lui Matei și întoarse capul, ferindu-se de răsuflarea ei duhnind a

drojdie. Mătuşa Sofia îi netezi aşternutul şi se retrase, aranjîndu-şi şalul pe umeri. Din prag îi spuse :

— Dacă te-ar vedea în patul dumnealui, s-ar răsuci în groapă.

Şi ieşi, chicotind înveselită de idee.

*

A doua zi în zori, Matei îşi bău ceaiul şi plecă. Uzina se afla la marginea oraşului, dincolo de linia ferată. De pe şoseaua noroioasă, plină de hîrtoape, cu plopi tineri, despuiaţi şi uzi, de-o parte şi de cealaltă a drumului, zări mai întîi coşurile semeţe, ca nişte turnuri roşii, aruncînd trîmbe enorme de fum negru şi gros. Fumul se legăna ca o funingine deasă, compactă, plutea o vreme deasupra clădirilor, apoi se înălţa către cerul vînăt şi murdar, destrămîndu-se în văzduh. Ploaia încetase ; peste tot, pămîntul era moale, clisos, bătucit de bocanci.

Matei mergea pe bordura de piatră, ferindu-se mereu de autocamioanele care zdroncăneau şi împroşcau bucăţi de noroi apătos. Cînd ajunse în curtea vastă, tăiată de-o linie ferată interioară, care ducea în hala mare a uzinei, fu surprins de frămîntarea, de îmbulzeala oamenilor. Era o forfotă neliniştită ; unii se strigau, grăbiţi, alţii alergau spre hală, se îngrămădeau, ca şi cînd s-ar fi petrecut acolo ceva neobişnuit. Agitau mîinile în aer, se chemau cu glasuri tari. Mereu răsăreau alte pîlcuri de muncitori. Unii aveau figuri mirate, nehotărîte, luîndu-se după ceilalţi. În curînd se adunaseră atît de mulţi, din ungherele cele mai neaşteptate, încît voind să răzbească printre ei, Matei se pomeni purtat, împins în aceeaşi direcţie cu şuvoiul uman. Întrebări şi răspunsuri iuţi se întretăiau ca nişte scurte fulgere deasupra mulţimii.

— L-au prins cu ocaua mică pe Vanghele, cantinierul.

— Îl înghesuie ăi de la cuptor.

— Aşa-i trebuie, că ne dă numai lături.

— Te scoli de la masă mai flămînd decît te-ai aşezat.

— Unde e, să-i zic şi eu una de la obraz ?

— Aşa, fraţilor, să-l zvîrlim afară !

Matei se opinti, încercă să opună rezistenţă, dar fu tîrît mai departe, înghiontit. Cineva de lîngă el strigă :

— Ce v-aţi pornit ca proştii ? I-au făcut de petrecanie lui Turtoiu !

— Cine ?

— Ei, na ! Dac-am şti, ar fi vai de mama lui !

— Cum, mă, pe Turtoiu ? Cînd ?

— Astă-noapte.

Se iscă o învălmăşeală de glasuri care se preschimbă într-o zarvă din care nu mai pricepeai nimic. Oamenii schimbau feţe uluite, unii înjurau, alţii se încruntau furioşi, dar nu încetau o clipă să preseze spre intrare. Întrebînd pe unul, pe celălalt, Matei află pe scurt istoria lui Marin Turtoiu. Fusese un laminorist destoinic, dar cu cîteva luni înainte îi prinsese braţul un valţ şi i-l rupsese. Cînd se însănătoşise, o lună după naţionalizare, noul director, Dimcea, îl numise paznic, să nu rămînă omul fără pîine. Şi astă-noapte, nişte necunoscuţi l-au omorît. Îl găsise paznicul de schimb, întins la pămînt, cu ţeasta găurită. A lăsat-o văduvă pe nevastă-sa, Niculina, lucrătoare şi ea în fabrică.

— Vezi, de Niculina mi-e mie, vorbi în bătaie de joc unul negricios, zbîrcit, cu dinţii stricaţi. Au întins de ea toţi de la laminoare. Nu i se răceşte ei aşternutul ; se găseşte cine să i-l încălzească.

— Ce-ai mai vrea să fii tu ăla, rîse un bărbat tînăr.

— Ia mai tăceţi naibii ! N-aveţi pic de ruşine ? De asta vă arde vouă acuma ? se răsti un muncitor viguros, autoritar, cu privirile negre şi focoase.

— Lasă, bre, nea Păun, n-o lua şi dumneata aşa, rosti moale cel tînăr, vrînd să-l îmbuneze.

— Dar cum s-o iau ? Pe mine se încrîncenează carnea, şi voi...

Se făcu tăcere. Un gol îngheţat se căscă în jurul lor. Întîlniră feţe crunte, duşmănoase. Se strecurară prin mulţime, pe nesimţite, să li se piardă urma.

— Fereşte duba ! strigă o voce. Uite că a şi venit să-l ia.

Duba neagră înainta greu prin desimea mulţimii. Oamenii o înconjuraseră pe de lături, bulucindu-se spre uriaşa hală. Aici se strînseră, se înghesuiră unii în alţii, zbătîndu-se să ajungă mai în faţă, să vadă mortul de-aproape.

Matei nu ştia cum ajunsese în primele rînduri. Se sforţa să nu dea peste trupul lui Marin Turtoiu ; era întins pe jos, acoperit cu o pătură cafenie, aspră, de sub care ieşeau bocancii cu tălpile ţintuite. Capul îi era înfăşurat într-un bandaj de tifon, pătat de sînge ; cineva i-l ridicase, sprijinindu-l pe dedesubt cu o bucată de cărămidă. Avea obrazul tumefiat, cu pielea albastră şi nările mari, umflate. Mustaţa castanie îi stătea cu vîrfurile în sus, ţepene, ca de sîrmă. Alături, chircită, îl jelea încetişor, în limba ei, o femeie îmbrăcată într-o haină bărbătească, strîmtă şi uzată. Pe cap purta o basma neagră, lucioasă, înnodată moale sub bărbie.

Matei nu deslusi nimic deosebit la ea ; era o biată făptură omenească şi vorbele auzite pe seama ei se potriveau mai degrabă unei alte femei. Şedea îngenuncheată pe cimentul rece, cu spatele încovoiat, cu mîinile adunate la piept, umilă şi neînsemnată. Dar cînd se înălţă de mijloc, cu o mişcare şerpească, privind înainte, imobilă, îi apăru ca întruchiparea unei zeităţi întunecate şi răzbunătoare. Avea un obraz lat, cu pomeţii proeminenţi, de culoarea argilei arse, în care străluceau doi ochi verzi, cu sclipiri sălbatice, neasemuit de frumoşi. Statura ei era dreaptă, mîndră şi ţinea pleoapele întredeschise, dînd privirii o tărie insuportabilă. Părea că se uită într-un loc anume, dar ea nu vedea pe nimeni. Gura mare, cu buza de jos groasă, răsfrîntă amar, avea o grimasă de suferinţă. Cîteva secunde rămase neclintită, apoi se frînse iar deasupra mortului, ţintindu-l cu o fixitate înnebunitoare. Buzele ei începură să freamăte, parcă-i vorbea şi aştepta un răspuns de la acel trup fără suflare.

În hală, rostogolirea asurzitoare a țevilor încetase, cabinele macaralelor încremeniseră, sus între traversele de oțel, ca niște uriași lilieci negri, agregatele masive zăceau mute și inerte, întreaga larmă a uzinei se stinsese. În fund doar duduiau grozav cuptoarele și zvîrleau flăcări prin gurile încinse ; la scurte intervale, lumini roșietice se proiectau pe pereții de sticlă, scînteind ca rubinul, aprindeau scheletul de fier al halei într-o bruscă incandescență. Apoi, pentru o secundă, totul pierea în întuneric, ca numaidecît să reînvie strălucitor sub puterea focului. Cuptoarele trimiteau pînă aici o suflare de aer fierbinte, înghițită de șuvoiul rece ce venea de-afară, prin poarta înaltă a halei, pe unde necontenit se îngrămădeau oamenii.

Matei se înțepeni zdravăn pe picioare, ca să nu fie dat deoparte de cei care se îndesau în spatele lui. Se auzeau murmure, șoapte, trecînd de la unul la altul, răspîndindu-se prin mulțimea ce nu-și mai găsea astîmpăr. Cineva spuse :

— Îl duce la morgă, îi face autopsia.

— Chestia asta nu rămîne așa... o să fie cam groasă, prevesti un altul, mohorît.

— Știi cu ce l-a omorît ? se vîrî în vorbă unul înalt și uscățiv, cu ochi holbați. Cu cîrligul de trag țevile stoparii. L-au găsit în noroi, lîngă mort. Avea urme de sînge închegat.

— Va să zică e unul de-aici. Te pomenești că o fi acu' printre noi, poate că am și dat mîna cu el și habar n-avem. Ptiu ! scuipă scîrbit cel care vorbise.

— Sst ! Tăceți, mă ! Ia, Dimcea !

Vălmășagul de oameni se agită, se mișcă, se despărți ; din mijlocul lui se desprinse un bărbat de statură potrivită, matur, sur la tîmple, cu o față atît de brăzdată, încît ai fi zis că era crestată cu cuțitul. Era în figura lui ceva reținut și energic, dar cum pășea încet, îngîndurat, cu capul vîrît între umeri, părea întors în sine, ducînd o povară nevăzută. Nu era singur, ci însoțit de alți doi, șterși pe lîngă el.

Pe Matei îl interesa doar cine era acel Dimcea, al cărui nume fusese rostit cu un anume respect.

— E tovarăşu' director.

Tînărul inginer se uită la el, atras de înfăţişarea-i concentrată, matură ; se uită la muncitorii din juru-i, la chipurile lor smolite, rotunde, colţuroase, prelungi, purtînd semnele oboselii şi ale încordării. Stăruia în aer o aţîţare surdă, intensă ; duduitul cuptoarelor strecura această aţîţare în vinele, în sîngele oamenilor. Tuşeau sec, hîrîit, mormăiau înfundat sau tropăiau cu bocancii pe ciment.

Bărbatul cu faţa ridată făcu un pas înainte. Se opri la căpătîiul mortului, scoase o hîrtie din buzunar şi aşteptă răbdător şi calm, plimbîndu-şi privirea cenuşie peste lumea din juru-i. În sfîrşit, zgomotele se domoliră şi liniştea cuprinse primele rînduri, se întinse pînă la cei din fund, lăsîndu-se apăsătoare ca o lespede deasupra întregii adunări. În mijlocul acestei tăceri aproape solemne se ridică un glas viril, stăpînit, pe care oamenii îl ascultau gravi şi încordaţi ; vorbea Dimcea.

O vreme Matei fu atent, apoi gîndurile lui luară alt curs, nelegate între ele, ca şi cînd n-ar fi fost străbătute de acelaşi fir tainic : „Cu oamenii ăştia am să muncesc eu... Cum am să mă împac cu ei ?... La miezul nopţii l-au omorît !... Unde mă aflam eu atunci ? Băteam cu pumnul în poarta mătuşii... Tot aşa ţîrîia ploaia, era urît şi întuneric... Tare aş vrea să scormonesc în creierul lor, să aflu ce gîndesc despre întîmplarea asta cumplită... E atmosfera încărcată aici, mocneşte ceva dedesubt."

Glasul lui Dimcea pătrundea treptat în conştiinţa sa şi cuvintele nu mai erau o simplă înşiruire de sunete, ci totul căpăta pentru el limpezime şi înţeles.

— ...a fost un muncitor curajos, cu inima curată, care şi-a făcut datoria pînă la capăt. A primit sarcină să păzească poarta dinspre cîmp. Duşmanii l-au ucis, dar el trăieşte în fiecare dintre noi, în fiecare muncitor cinstit, în fiecare comunist...

Matei se înnegură ; la picioarele sale zăcea întins pe ciment trupul acela neînsufleţit, acoperit cu pătura pînă la gît. Nu-şi putea lua privirile de pe chipul lui tumefiat, cu pleoapele grele şi vinete căzute în orbite, cu mustăţile ţepene, cu vîrfurile în sus. Era vegheat la căpătîi de-o femeie aplecată deasupra lui, ca o salcie neagră. Ea nu-l mai bocea, ci sta nemişcată, cu ochii larg deschişi şi pustii. Numai cînd se apropiară doi vlăjgani, cu targa, să-l ridice, Niculina scoase un ţipăt lung şi sfîşietor :

— Marineee !

Un asemenea glas nu-i mai fu dat lui Matei să audă ; era puţin răguşit de tutun, dar cald, cu inflexiuni profunde, răscolitor. Peste ţipătul ei răsună, dominîndu-l, şuierul metalic al sirenei, neîntrerupt şi lugubru. Unii dintre muncitori îşi puseră fruntea în pămînt, alţii nu se clinteau, cu feţele înlemnite, crispate. Ascultau şuierul sirenei, înfioraţi, descoperindu-şi pe rînd capetele, ca pentru un ultim salut.

Şuierul sirenei vibra atît de puternic în hală, încît parc-ar fi ţîşnit din mijlocul oamenilor care, instinctiv, se strînseră şi mai mult, formînd un bloc compact şi viu.

Matei îşi încleştă dinţii, simţind cum i se încreţeşte pielea pe maxilare. Cei doi vlăjgani purtară targa pînă la dubă şi trîntiră uşa, cu un pocnet înăbuşit.

— Faceţi loc, tovarăşi ! Faceţi loc ! striga unul dintre ei, agăţat de scară, văzîndu-se asaltat de mulţime.

Duba îşi făcu anevoie drum printre rîndurile de muncitori ; aceştia abia se urneau, ţintuiţi în loc, urmărind lung maşina funerară, ale cărei roţi croiau o dîră adîncă în pămîntul noroios. Sirena umplea necontenit văzduhul cu gemetele ei, în această dimineaţă friguroasă, plumburie şi tristă.

*

Oamenii se scurseră prin numeroasele secţii ale uzinei. Matei se văzu singur, neştiind încotro s-o

apuce. Îl bătea în spate un curent rece şi i se făcuse frig. Îşi ridică gulerul impermeabilului şi se îndepărtă de lîngă poarta halei. În stînga platoului zări un grup de muncitori şi printre ei o fată tînără, îmbrăcată într-un halat sclipitor de alb. O deosebi în amestecul salopetelor tăbăcite, cafenii de unsoare, a chipurilor acelea bărbăteşti, smolite şi aspre, şi printre care apariţia ei făcea un contrast izbitor şi neobişnuit.

Explica ceva, liniştit şi serios, celor adunaţi în jurul ei, dar mai ales bărbatului aceluia mai vîrstnic, îndesat, cu privirile focoase, pe care Matei îl văzuse mai înainte în curtea fabricii şi reţinuse că-l chema Păun.

Nu-i auzea glasul, din cauza larmei metalice, dar din gesturi înţelese că era nemulţumit. Pesemne că nu de aceea cu care vorbea, deoarece cînd grupul se risipi, îi zîmbi, întinzîndu-i mîna pe care fata i-o strînse cu degetele-i albe şi subţiri. Fata venea acum înspre el şi Matei îi tăie calea. Ea se opri şi de aproape putu s-o vadă mai bine ; avea o frunte boltită, netedă, luminată de doi ochi castanii, rotunzi şi limpezi ; linia nasului era îngustă şi dreaptă, cu nările sensibile, frumos arcuite. Obrazul, cu pielea caldă, mată, cu trăsături liniştite şi fine, nu era ştirbit decît de o mică cicatrice la bărbie. Întreaga ei persoană respira ceva curat, net şi delicat. Dar în acelaşi timp se ghicea la ea o rezervă lăuntrică, stăpînită, care impunea o oarecare distanţă.

Matei o simţi numaidecît şi nu-i plăcu. Primul lui gînd fu : „Ce caută asta în uzină ?“

Fata se uita la el întrebătoare, nedumerită.

— Ce doriţi ?

— Nu vă supăraţi, unde este biroul tovarăşului director ? rosti în cele din urmă tînărul.

— Mă duc şi eu într-acolo. Veniţi cu mine. Numai să-l găsiţi, tovarăşul Dimcea e mai mult prin secţii.

— Am să-l aştept, n-am încotro. Mi se pare că am picat prost, spuse Matei, plictisit.

— Nu, în primele ore ale dimineţii e mai uşor să daţi de el.

— Mă gîndeam la altceva. Plutește ceva greu în aer... uciderea paznicului i-a tulburat pe oameni, și tocmai acu' m-am nimerit și eu.

— Da, e îngrozitor, murmură ea. Și după o scurtă tăcere : Oricum, încercați, poate că directorul e sus și o să vă primească.

— Sper, am să lucrez doar aici.

Fata nu trădă nici o curiozitate. S-ar fi zis că n-o interesa, dar îi reținuse totuși chipul prelung și îngîndurat. Îi arătă ușa unei săli, de unde porneau niște scări de piatră.

— Asta e intrarea ; urcați la primul etaj.

Și se strecură printre mașini, înainte ca el să aibă răgazul să-i mulțumească. Matei, cu un picior pe prima treaptă a scării, urmări halatul alb care pieri îndată din raza sa vizuală. Sui la primul etaj și se anunță secretarei. După cîteva secunde auzi un glas neted, ferm : „Să intre !" Din ton înțelese că va avea de-a face cu un conducător de întreprindere autoritar, repede în hotărîri. Îl zări prin deschizătura ușii, la birou, în picioare, răsfoind atent o mapă cu hîrtii. Unele le semna imediat, iar altele le punea deoparte.

Matei se simți puțin stînjenit de lumea adunată înăuntru. Una sau două din persoanele aflate în încăpere întoarseră capul, apoi nu-i mai dădură nici o importanță. Dimcea, după ce-l măsură în treacăt, îi strînse mîna și, fără nici o altă formalitate, spuse :

— Ia loc pînă termin, și pe urmă stăm de vorbă.

Tînărul inginer păși spre fundul biroului, alături de fereastra înaltă care da spre imensa hală a laminoarelor. Odaia era spațioasă, avînd pereții căptușiți cu plăci de stejar. Într-o vitrină enormă, care acoperea un întreg perete, se aflau expuse țevi de dimensiuni diferite, planșe, grafice colorate, fotografii ale diferitelor agregate.

Matei le examină pe rînd, curios, cînd se surprinse ascultînd fără voie săpuneala pe care i-o trăgea directorul unui referent tehnic :

— Eu ţi-am cerut dumitale fapte, date precise, nu un discurs, îi înapoie raportul Dimcea. Nu ştiam că ai asemenea înclinaţii, adăugă ironic.

— Totuşi sînt cuprinse date privitoare la dirijarea şarjelor, la calitatea lor, lipsurile, îndrăzni referentul.

— Pentru asta ajungea o jumătate de coală, nu cinci pagini bătute la maşină. Prea mult sos. Pesemne n-ai ce spune şi vrei să mă ameţeşti pe mine. Refă-ţi raportul şi prezintă-mi-l cel mai tîrziu mîine. Am nevoie de-o situaţie clară.

Referentul îşi strînse în grabă raportul şi dispăru din birou, fără să mai sufle un cuvînt. Abia acum Zane observă că în încăpere nu mai rămăsese decît o singură persoană : era un omuleţ gras, cu părul alb, care purta ochelari cu rama groasă de baga. Era şeful aprovizionării.

— Ce aştepţi ? N-ai nimic de spus, Velicule ?

— Slavă Domnului ! spuse el, desfăcîndu-şi braţele. Nu ştiu cu ce să încep mai întîi.

— Să te ajut eu, făcu Dimcea, zîmbind la vederea carnetului. Să începem cu sculele.

În acest carnet cu scoarţe de muşama, Velicu îşi nota cu minuţiozitate fiecare material care ieşea sau intra în magazia centrală, locurile de muncă unde le distribuia, ziua, ora, persoana care lua în primire materialul. Scriptele complicate ale serviciului său îi inspirau mai puţină încredere decît propriul său carnet. Pe deasupra, avea şi o memorie excepţională. Carnetul lui constituia spaima inginerilor şi maiştrilor. Era un om de nădejde, şi Dimcea se bizuia pe el. Velicu oftă.

— Dopurile astea mi-au scos păr alb. Le-am primit alaltăieri şi o parte am repartizat la laminor. Păun refuză să lucreze cu ele. Zice că nu-s bune de nimic.

— Cum, de ce ? spuse Dimcea.

Velicu îl lămuri ; se ştirbeau în lucru şi nu puteau fi folosite la perforarea ţevilor.

— Şi cum a rămas ?

Dimcea bătea cu vîrful creionului în masă.

— Sînt la analiză, pentru verificarea durităţii. Se aşteaptă rezultatul.

Directorul ridică receptorul :

— Alo ! Da, dă-mi te rog laboratorul... Cine-i la aparat ? Dumneata, tovarăşă Irina ? Cum ? Este gata analiza ?... Aliajul e slab. Aşadar nu pot fi întrebuinţate... Bine, mulţumesc. Dimcea trînti la loc receptorul, mînios. Le vom trimite numaidecît înapoi. Să se frece pe cap cu ele. Velicule, ai grijă şi rezolvă această chestiune cît mai repede. Deocamdată, cum se descurcă Păun ?

— Lucrează cu scule vechi. El zice că merge.

— Bine, să trecem la a doua chestiune. Sudorii se plîng că n-au destule tuburi cu oxigen. Ce înseamnă asta ?

Velicu roti ochii lui mari şi bulbucaţi. Îşi şterse ochelarii şi începu să răsfoiască una după alta filele carnetului său, cu scoarţe de muşama neagră. Găsind în sfîrşit ce căuta, căpătă un aer grav, sigur de sine.

— Asta înseamnă că sînt nişte mincinoşi ! izbucni indignat şeful aprovizionării. Alta-i socoteala ; eu nu le dau tuburi de oxigen decît cînd sînt pe terminate. Ei pretind mai multe, ca să-şi facă rezerve şi fiindcă le este lene să mai iscălească o dată un bon.

— Nici să alerge cu bonul prin uzină după dumneata pentru fiecare tub de oxigen nu se poate. Asigură-le rezervele, Velicule !

— Am înţeles.

— Mai ai ceva cu mine ?

— Eu, nimic. Dumneavoastră dacă...

— Atunci e în ordine.

Velicu îşi vîrî carnetul în buzunar şi ieşi din birou, cu mersul lui uşor legănat.

Văzîndu-l pe Zane, directorul înălţă mirat din sprîncene, apoi îşi aminti că tînărul îl aştepta. Se îndreptă spre fereastră. Matei se întoarse respectuos către Dimcea. De aproape, în lumină, figura directorului era mai puţin severă. Avea totuşi un aer energic, accentuat de liniştea feţei, de bărbia fermă, de

ţinuta lui dreaptă, fără a fi ţeapănă. Nu era înalt, dar părea.

— Ai cerut transferarea la noi ? De ce ? Nu te împaci cu cei de-acolo ? îl întrebă direct Dimcea.

— Nu, nu ! protestă grăbit Matei. Mă împăcam foarte bine. E altceva...

Sunetul vocii sale îl făcu pe Dimcea să ocolească subiectul.

— Bine, nu stărui. Ai mai lucrat la laminoare ? Ce fel ?

Matei îi dădu toate explicaţiile. Dimcea se gîndi o clipă, apoi spuse :

— Trebuie să mă consult şi cu Beldie. El e şeful laminoarelor. Cînd vrei să începi ?

— Chiar de azi.

— Ia legătura cu Beldie, cu el o să discuţi amănuntele. Îl găseşti pe platformă. Am să-i dau un telefon.

Matei salută şi părăsi încăperea. După cîteva clipe se afla în hala vastă, urcă o pasarelă — un fel de podişcă de metal — izbit de dogoarea ţevilor incandescente care alergau ca nişte şerpi de foc sub picioarele lui, şuierînd asurzitor. Se rostogoleau necontenit pe patul înclinat al laminorului, răspîndind o strălucire orbitoare.

Sus, pe platformă, în fulgerările luminii, zări feţele încinse, lucioase şi asudate ale oamenilor ; săvîrşeau mişcări iuţi, ritmice, pîndind momentul perforării barelor de oţel ; din cabinele cu pereţii de sticlă, manipulanţii îi urmăreau încordaţi ; în aceeaşi secundă, cînd valţurile înşfăcau barele aprinse, ei dirijau lovitura cumplită a perforării. Maşina se zguduia din încheieturi. Hala se cutremura. Aerul vibra prelung, în unde sonore. Forţa izbiturii era atît de mare, încît din oţelul străpuns ţîşnea o explozie de scîntei, ca o constelaţie de stele roşii, violete, albastre. Ardeau în aer, cu o lumină intensă, şi apoi se stingeau, căzînd pe podeaua de metal, într-o zgură măruntă, neagră şi moartă. Dar imediat urma iar o lovitură năprasnică şi roiuri de stele scînteietoare îşi luau zborul. Ele piereau şi se năş-

teau mereu, rupîndu-se ca dintr-o nebuloasă. Şi de fiecare dată o lumină roşie, de incendiu, inunda întreaga hală. Un vuiet permanent o cutreiera de la un capăt la celălalt, făcînd-o să răsune ca o pădure de aramă.

Toate acestea erau obişnuite pentru Matei, familiare, şi tocmai de aceea, regăsindu-le, îl absorbiră într-atît, încît aproape şi uitase de Beldie, urmărind la rîndul lui procesul laminării. Amorţeala lăuntrică i se risipea în atmosfera încărcată de tensiune, în această stare de încordare şi de luciditate a oamenilor, pe care o cunoştea atît de bine. Îşi aminti în sfîrşit de Beldie şi-l căută cu privirea printre muncitorii de pe platforma cuptorului. Bănuia că în grupul strîns în jurul lui Dimcea — pe unde venise ? cînd ? — trebuia să fie şi şeful laminoarelor. Nu se înşela. Trecînd de pe pasarelă pe platou întrebă un muncitor. Acesta întinse braţul spre platforma cuptorului. Directorul nu mai era acolo.

— Uite, ăla cu mustaţă, tocmai vine-ncoace.

Într-adevăr, din grupul de muncitori se desprinse şeful laminoarelor, care dădea dispoziţii cu gesturi largi, domoale. Probabil că cineva din grup avea altă părere, deoarece Beldie consimţi să facă un semn de împotrivire omului de lîngă el. Acela nu se dădu însă bătut. În înfăţişarea lui era ceva încăpăţînat şi pătimaş. Stăruia. Şeful laminoarelor, plictisit, îi întoarse spatele. Matei nu-şi putea da seama dacă cedase sau nu. Celălalt, în mijlocul platformei, neclintit, ager, supraveghea mai departe operaţia laminării. Era maistrul Vasile Păun.

Între timp, inginerul Beldie trecuse peste prima şi cea de-a doua pasarelă, îndreptîndu-se spre platou, urmat de cîteva persoane. Îi plăcea să fie înconjurat, să se agite lumea în jurul lui, să dea ordine, păstrîndu-şi un aer distant şi absent. Cînd Matei Zane i se prezentă, îi lăsă pe toţi ceilalţi, ca şi cînd nici unul dintre ei nu mai exista. „Este bine informat Ioaniţiu, mai are încă relaţii. N-au trecut nici trei zile şi uite că a şi venit," constată în sinea lui Beldie. Cine era acest tînăr inginer, ce fel de

om era? Asta o va afla mai tîrziu. Oricum, avea o figură simpatică, deschisă, deşi cam prematur obosită, cu cele două brazde pornind de la nas spre gură, acuzînd o viaţă aspră sau cine ştie ce experienţe dureroase. Dar, în fond, ce-l priveau toate astea pe el?

Matei se simţea atras de şeful laminoarelor, în ciuda distanţei pe care în mod voit o punea între persoana sa şi ceilalţi. Beldie era un bărbat în puterea vîrstei, puţin îngrăşat, cu un cap frumos, cu pielea măslinie, palidă. Mustaţa neagră, tunsă scurt, englezeşte — pe care se vedea c-o îngrijeşte, deoarece nici un fir nu era mai lung decît celălalt — îi umbrea buzele subţiri, dispreţuitoare. Cu tînărul inginer se arătă mai prietenos:

— Un ajutor pentru mine e acum cît se poate de binevenit. Uzina e aglomerată de comenzi. Avem trei schimburi şi abia putem să ne îndeplinim sarcinile. E nevoie de elemente active şi capabile.

Matei pricepu că aceste cuvinte nu erau spuse cu intenţia de a-l măguli, ci mai degrabă pentru a-l preveni. De altfel, şeful laminoarelor, trăgîndu-l după el, spuse cu un sîmbure de neîncredere:

— Pari destul de tînăr. Pe unde ai mai lucrat?

Matei îi înşiră fabricile la care lucrase.

— Ai un palmares destul de serios, remarcă Leon Beldie, examinîndu-l mai atent. Şi studiile unde ţi le-ai făcut?

— În ţară.

— Hm! Aşa... Desigur, n-are nici o importanţă, murmură, îndepărtîndu-se cîţiva paşi.

Matei se ţinea după el, însoţindu-l în controlul prin secţii. Umblau de vreo jumătate de ceas. Din cînd în cînd, şeful laminoarelor îi adresa cîte un cuvînt, îi surîdea, apoi se ocupa de fabricaţie, cerceta migălos operaţiile, discuta cu vreun maistru sau vreun lucrător. Făcea totul fără grabă, arunca cîte unuia o glumă, mergea mai departe, putînd da impresia că priveşte lucrurile pe deasupra, superficial. El nu scăpa însă nici un amănunt. Operaţiile de ansamblu îi erau clare şi Matei înţelese că

era un inginer experimentat. Dar faptul că-l plimba prin secții, că nu-i spunea încă nimic precis, începu să-l sîcîie. În sfîrșit, după un larg ocol, reveniră iar de unde plecaseră. Beldie îl pofti în biroul lui, care era instalat într-una din cabinele cu pereți de sticlă înșirate de-a lungul platoului. Alături lucrau pontatorii, contabilii și două dactilografe ale secției. Țăcănitul monoton al mașinilor de scris răzbea pînă la ei.

Beldie se lăsă în scaun, moale, și, ca și cînd ar fi fost chinuit de-o idee, spuse ca pentru sine:

— Mda, să vedem... Și ridicînd ochii spre Matei deveni deodată grav: Aș vrea să-ți atrag atenția că la noi o să fie de muncit pe nerăsuflate.

Se opri, așteptînd parcă un răspuns de la tînărul inginer. Acesta rosti simplu:

— Asta nu mă sperie, sînt obișnuit.

— Mă rog! Ai nimerit în toiul bătăliei. Vreau să-mi reorganizezi serviciul fișelor tehnologice și de cronometraj. Nu sînt de loc mulțumit cum se lucrează acolo. Ești tînăr, energic, și nădăjduiesc că ai să faci o treabă bună. Cred că-ți dai seama ce importanță are o fișă bine întocmită pentru producție. Este o muncă de răspundere, apăsă tonul Beldie.

Matei amuți de uimire.

— Ei, ce zici, primești?

„Trebuie să fie o greșeală, o neînțelegere, se descumpăni Matei. La serviciul fișelor? Cum, nu trec la laminoare? Eu sînt doar inginer și..."

— Firește, conveni surîzător Beldie. Nu vei rămîne acolo decît atît cît va fi nevoie. De altminteri, și direcția e de aceeași părere cu mine. Așa s-a hotărît, *provizoriu*, sublinie el.

„Nu primesc!" se răzvrăti în sine Matei. Își înfrînă însă primul impuls. Pe dinaintea sa se perindă, ca într-un film, tot ceea ce-l adusese aici: scandalul cu Stela... delăsarea sa... transferarea... Urmările acelei legături nefericite se răsfrîngeau și acum asupra lui, îl împovărau. Cît va trebui oare să le mai tîrască după el?

— Bine, primesc, își mișcă abia buzele, și Beldie observă cum i se săpase o cută adîncă între sprîncenele încruntate.

*

În ghereta luminată, Toma paznicul rupea în bucăți un coltuc de pîine neagră și mușca cu poftă dintr-un cîrnat ardeiat și pipărat. Din cînd în cînd, ca să-și domolească arsura, trăgea o gură de apă din sticlă, se ștergea pe buze cu dosul palmei și reîncepea să înfulece. Cînd isprăvi de mîncat, înveli într-un ziar pîinea și ce-i mai rămăsese din cîrnat. Își aprinse o „națională", sorbi cîteva fumuri și, înainte de a ieși din îngusta lui încăpere de scînduri, se pipăi în buzunarul larg al mantalei ; pistolul era acolo. Îi simți răceala de metal și se liniști. Afară, pe-o rază de cîteva zeci de metri, în jurul gheretei, era lumină. Această măsură fusese luată de curînd, ca și instalarea telefonului. La ore anumite, controlul din uzină suna posturile de pază. Veghea permanentă, întărită mai ales la căderea nopții, le dădea paznicilor mai multă siguranță. Cu toate acestea era foarte greu, în asemenea post izolat, unde fusese ucis Turtoiu, să nu fi impresionat de tăcerea și de bezna cîmpului, în care licăreau doar luminile roșii ale macazurilor. La răstimpuri lungi, cîte un tren umplea cîmpul cu duduitul lui, cu fluierul strident al locomotivei, dar o dată cu goana și dispariția ultimelor vagoane se înstăpînea aceeași liniște tristă și pustie.

Toma intrase la trei după-amiază în post. Abia trecuseră vreo două ceasuri și se și întunecase. „Scurte mai sînt zilele," se gîndi el, făcîndu-și rondul. Nu era fricos, dar avea tot timpul urechile ciulite și tocmai nemișcarea din juru-i, încremenirea copacilor despuiați și stingheri, atît de tainici în noapte, îi ținea auzul treaz. Se îndepărtă de poartă și la un moment dat i se păru că aude un scîrțîit de bocanci și că vede o umbră dincolo de cercul de lumină. O mogîldeață neagră se fofila

pe lîngă magazii. Era într-adevăr cineva sau i se năzărea? Vîrî mîna în buzunar, apucă tocul pistolului și așteptă. Umbra se apropia din ce în ce mai mult. Nu ajunsese încă în raza luminată...

— Cine-i acolo? Stăi! strigă paznicul.

Umbra nu răspunse.

— Stăi, că trag!

Toma scoase pistolul, desfăcu piedica, cu un țăcănit sec, metalic. Umbra șovăi și paznicul auzi un glas cunoscut de femeie, asprit de tutun și ațîțător.

— Ho, mă, ce te-a apucat? Eu sînt, Niculina...

— Tu ești, zise bucuros Toma, vîrîndu-și pistolul în buzunar.

— Vrei să mă împuști, hai? spuse ea și dinții îi luciră într-un rîs crud.

— Ce-ți veni să dai noaptea pe-aici? Acu-i pază severă.

— ...Și eu, de la o ședință. E ceasul abia cinci și jumătate, care noapte? N-am mai fost, ce te miri?

— Da, ai mai fost ziua...

— Nu știu nici eu ce-i cu mine. N-am odihnă. M-a picnit așa un dor amar... Aicea l-ai găsit tu întins? arătă cu degetul Niculina.

— Da, acilea... Nu te mai saturi să mă tot întrebi de el, o dojeni Toma, bănuind că e altceva la mijloc. Ce crezi că o să-l învii, dacă o să-ți vorbesc mereu de Marin? Te amărăști degeaba, cată-ți alte rosturi... Ești încă tînără, zău, bre, dă-o-ncolo de... Toma se încurcă, mormăi ceva nelămurit și tăcu. Ce căuta aici, ce adulmeca? Nu era el prost să creadă că venea numai de dragul mortului. Ce să vadă? Poarta, ghereta, pămîntul pe care zăcuse? Cum dracu' de nu se gîndise? Greu de cap! Niculina era femeie să rabde, să stea fără bărbat? De aia îi da tîrcoale, și el, netotul, îi povestea într-una întîmplarea, cum descoperise în noroi trupul neînsuflețit al lui Marin. Îi fu necaz că de atîtea ori scăpase prilejul, și văzînd-o nemișcată, cu privirea fixă, umedă, străină ei înșiși, o cuprinse de spate.

— E frig şi-ai să răceşti afară. Haide, bre, înăuntru, în gheretă, să te încălzeşti niţel.

Niculina se dezmetici. Era însă moale şi fără voinţă. Se lăsă îmbrăţişată.

— Mă duc acasă, rosti, dar nu se opuse cînd Toma o împinse în mica încăpere de scînduri.

— Ce să faci acasă ? Mai vorbim şi noi de una, de alta, să ne mai treacă de urît. După ce o duse înăuntru şi o aşeză pe banchetă, scoase pachetul şi-l desfăcu. Nu ţi-e foame ? Hai, ia şi mănîncă, o îndemnă el.

— Nu mi-e.

— Eh, o gustărică, acolo, nu strică. E cîrnat făcut de casă, gustos, ia, bre, că n-o fi foc.

În cele din urmă o înduplecă şi Niculina începu să mestece, îngîndurată. Locul era strîmt şi Toma se îndesa în ea, simţindu-i atingerea şoldului cald şi rotund. Niculina nu se feri ; nici n-ar fi avut unde să se dea deoparte.

Toma nu era prea priceput cum să se poarte cu o femeie, dar îşi zicea că de ! cu una ca ea nu trebuiau prea multe mofturi.

— Mi-e sete, spuse Niculina.

Toma luă mai întîi sticla cu apă, apoi se răzgîndi. Şi scoase de sub banchetă o sticlă turtită, cu un lichid gălbui, limpede.

— Ia, trage şi tu o duşcă. E ţuică bătrînă; sparge cerul gurii !

Niculina sorbi cîteva înghiţituri. Toma făcu la fel, plescăi din limbă şi puse sticla la loc, cu grijă, apoi se aşeză lîngă femeie, sprijinindu-şi anume palma pe coapsa ei.

— E greu fără bărbat, rosti Toma cu subînţeles, aplecîndu-se deasupră-i.

— Greu ! Altfel era cu Marin.

— De ! Acu' e în pămînt şi tu...

— Era un om vajnic, continuă Niculina, neauzindu-l parcă, n-au putut să treacă peste el decît mort.

— Eh ! Mai sînt şi alţii care nu-s de colea, spuse Toma şi-o apăsă, căutîndu-şi un loc mai potrivit.

Ea se încordă toată şi în ochii verzi ca pelinul scăpără o lumină tăioasă.

— Ai fi păzit tu avutul fabricii cum l-a păzit el, mă ? Te-ai fi luptat cu ei ca Marin al meu ?

— Păi, de ce sînt pus aici ? Să păzesc.

— E lumină în jur ca ziua. Ai revolver, ai legătură cu postul de control şi te-ai speriat de o femeie, zîmbi ea dispreţuitor.

— Mi-am făcut datoria, te-am somat.

— M-ai somat, mototolule ! spuse ea cu o linişte batjocoritoare. Să fi fost tu de gardă în noaptea aia, cărau materialele cu tine cu tot. Of, unde or fi ? cine or fi ? se zbuciumă Niculina.

— Da' ce, eu n-am coraj ? Eu nu sînt bărbat ? se încinse paznicul şi vru s-o îmbrăţişeze.

— Stai binişor, Tomo !

El sufla greu, din ce în ce mai stîrnit de rezistenţa femeii.

— Astîmpără-te ! Glasul deveni gros, ameninţător, şi cînd Toma dădu s-o înşface, Niculina îl pocni la rădăcina nasului, îl împinse cu putere şi se năpusti afară, scuipînd : Ptiu ! Fir-ai să fii de neruşinat !...

Îşi aranjă basmaua căzută pe ceafă, îşi strînse joarţa de palton în jurul trupului şi străbătu repede curtea uzinei pînă la celălalt capăt, la poarta principală de intrare. Altădată nu i-ar fi păsat de păţania cu Toma, ar fi rîs, dar acum îi era inima grea şi înveninată. „Dacă trăia Marin, n-ar fi cutezat," îşi spunea Niculina. Cît era el în viaţă, nici unul nu îndrăznea să-i poarte sîmbetele. Odată, un lăcătuş, ca să se răzbune că-l lăsase mofluz, o pîrîse lui Marin că-l momeşte şi nu-i dă pace. În ziua aceea, pentru întîia oară, Marin o bătuse. Tot el, după aceea, o oblojise, o mîngîiase, alintînd-o cu cuvinte dulci, de dragoste, multe şi fără şir. Mai tare o durea însă cînd umbla prin casă posomorît şi mut şi n-o băga în seamă, ca pe-o mătură. Atunci tremura să nu-l piardă, se foia în juru-i, se lipea de el ca o şerpoaică, îl ademenea pînă o lua în braţe şi-o legăna :

— Mă, faraonoaico, ce vrei tu de sufletul meu? N-am eu grijă de tine, nu sînt eu bun cu tine, la ce mă chinuiești? Trăim împreună, sînt bărbatul tău și de ce nu m-oi fi iubind și tu puțin?...

Cînd îi vorbea așa, blajin și cald, simțea că o doare în coșul pieptului și că se topește. Dar mai degrabă și-ar fi tăiat limba decît să-i spună că-i era credincioasă și că totul nu era decît o joacă de muiere, ca s-o dorească mereu și să-l stăpînească.

Toate astea se spulberaseră. Nu mai avea cui să-i spele cămașa și să-i gătească, pe cine să-l aștepte cu masa pusă, cine să-i intre în așternutul curat, ostenit, mare și bun. Casa-i era goală, culcușul rece. Uneori pipăia, prin somn, perna și, negăsindu-l alături, se deștepta într-un bocet amarnic.

Nimeni n-o va mai iubi ca Marin.

Ceilalți o rîvneau, dar n-o iubeau. Poate Gherghel. Chiar cînd trăia Marin, se rotea în preajma ei, o pîndea la colțuri, îi făgăduia cîte-n stele și-n lună, ca să-și părăsească bărbatul și să-i fie lui ibovnică. Gherghel era urît, ciupit de vărsat, și-i ghicea patima nestinsă și ura din ochi. Rău îl mai umilise. Își rîdea de el, îl înfricoșa că o să-l dea în vileag.

De ce se gîndea tocmai acum la el? De la moartea lui Marin îl și uitase. Își amintea însă că tot de atunci nici Gherghel nu-i mai ațînea calea, nu se mai apropia de ea. Era închis și dușmănos. De ce oare o ocolea? Treaba lui, n-avea nevoie de el și nici de altul. Era sătulă pînă-n gît și de dragoste, și de bărbați. O să-și vadă de munca ei la controlul țevilor, unde o trecuse de curînd Păun. O să-i arate că-i vrednică și merită să aibă încredere în ea. Dar de ce o ocolea Gherghel?

A doua zi, într-o clipă de răgaz, Niculina pironi absorbită stoparii de pe platformă, cu fețele și piepturile nădușite, mînuind cu iuțeală cîrligele de fier. Îi deslușì limpede pe fiecare, pe Firoiu, pe Dănilă, pe Tosca, pe Gherghel, pe Gore. Gherghel își ștergea sudoarea de pe frunte cu dosul mînecii. Bău apoi apă dintr-o sticlă, însetat de arșiță și i-o

întinse și lui Tosca. Dintre toți, numai Gore aducea la statură cu Marin. Și uneori, în închipuirea ei, Niculina parcă-l vedea aievea, uriaș și bun, cu mustățile în furculiță, răsărind în mijlocul platformei; nu era decît o nălucire care se risipea în exploziile de scîntei și lumină, încît ai fi zis că și aerul s-a aprins, ca o perdea tremurătoare și roșie. Inima i se strînse; vedenia dispăru dinaintea ochilor. În locul ei apăru Gherghel care înțepenise pe platformă, uitîndu-se țintă la Niculina. Privirile li se încrucișară. Încet, pe chipul ei de argilă arsă se ivi un zîmbet biruitor. Totul nu dură decît o secundă, căci imediat Gherghel se smulse ca dintr-o vrajă și, după gesturi, ea înțelese că se certa cu cineva.

Spre amiază, cînd descoperi cu lampa electrică spirale pe unele țevi, Niculina urcă pe platformă și-i atrase atenția lui Gherghel.

— Și ce-ai venit la mine? Ce-mi spui mie? De unde știi că sînt de la mine? se înfurie el.

— De la tine, Costică, îl alintă ea. Se cunoaște după zgîrietură că e de la mașina ta.

— Ia te uită, specialista! Cunoști tu! se strîmbă batjocoritor Gherghel. Hai, descurcă locul! o repezi brutal.

Niculina îi răbdă asprimea. Numai pleoapele i se îngustară, ca la pisicile sălbatice, înainte de-a sări asupra prăzii. Rîse ușurel, prefăcut:

— De ce mă bruftuluiești, Costică? Ce-ai tu cu mine, că de la o vreme nu mă mai suferi? Ce ți-am făcut eu ție? Cînd mă vezi, te zbîrlești ca ariciul, te încrunți, mă-nțepi. Și altădată...

— Ce să am cu tine? N-am nimic, aiurezi, faraonoaico! Hai, du-te de-aici, că am de lucru.

După sfîrșitul schimbului, întîmplarea făcu să se întîlnească la poartă. Gherghel încercă s-o ia pieziș, să se strecoare. Niculina îl strigă:

— Nu fugi, Costică, nu te mănînc. Mergem împreună cîțiva pași, sau ți-e urît cu mine?

— Cine fuge ? Mă grăbesc, am treabă, spuse ursuz, încetinind totuşi mersul şi alăturîndu-se Niculinei.

— Nu-ţi mai place de mine... Cum te-ai schimbat tu, Costică, de la moartea lui Marin...

— Ce-a fost s-a dus. Cît era să mă ţin de fustele tale ? Destul m-ai pus pe jărăgaie, m-ai fript, m-ai făcut neom, mi-ai otrăvit sîngele, rosti colcăind de-o mînie surdă, abia ascunsă.

— Nu-ţi mai place de mine, repetă ea cu un glas şiret, cîntat şi ispititor.

— Te-ai trecut... nu-mi mai placi. Sînt altele mai tinere, nu-mi pasă de tine, se răzbună Gherghel, rînjind.

Niculina se opri, biciuită. Îl măsură de jos în sus, provocătoare. Îi văzu pîlpîind o flacără întunecată în ochi. Era în ea parcă şi dorinţă, şi teamă înăbuşită.

— Zi-i aşa, m-am trecut, îl îngînă Niculina şi fără veste îl apucă de piept, îl scutură, izbucnind plină de mîndrie : Mă Costică, am să te fac să te tîrăşti în genunchi, o să-mi lingi tălpile picioarelor, da' pat cu mine n-o să ai cîte zile oi trăi.

Gherghel împietri. Îşi muşcă buzele pînă la sînge. Niculina îi întoarse spatele, lăsîndu-l năucit în mijlocul drumului.

*

„Trebuie să întreprind ceva, altminteri o să mă-ngrop între hîrţoage", se frămînta Matei, hotărît ca într-o zi, două să pună deschis problema situaţiei sale, orice s-ar întîmpla. Trecuseră cîteva săptămîni şi nimeni nu-l scotea de la serviciul fişelor. El nu era omul să mucegăiască într-un birou. E adevărat că adesea controla, verifica fişele chiar pe platformă şi, ori de cîte ori venea, Păun îl însoţea pretutindeni, iniţiindu-l în nenumăratele taine ale laminorului. Agregatele n-aveau secrete pentru Matei şi nici fabricaţia în sine. Cu toate acestea, Vasile îi dădea un mare ajutor. Fiecare maşină

avea ciudățeniile ei, pentru a căror descoperire i-ar fi trebuit luni și luni de zile. Meșterul i le dezvăluia pe rînd. Nu degeaba însuși inginerul-șef Liteanu îl numea „anatomistul laminorului". Din acest contact zilnic se împrieteniseră. Era în purtarea tînărului inginer ceva simplu și direct, care-i plăcea lui Păun. Nu numai lui, ci și celorlalți muncitori. Matei nu se urnea cîte o jumătate de oră de la mașină ; cerea detalii în legătură cu funcționarea pieselor, asculta atent explicațiile, nemulțumirile lor din cauza deselor poticniri.

În minte îi si încolțise un plan de modificări, nu îndeajuns de clar, dar pe care l-ar fi putut duce la capăt dacă s-ar fi concentrat cîteva nopți asupra lui. Cîte mai erau de făcut, cîte idei i se învîrteau prin cap ! Ce folos ! Beldie nici nu visa să-l mute la laminor. De ce era ținut deoparte ? Ideea că poate plana asupra lui o lumină nefavorabilă îl obseda de cîtva timp. Oricum ar fi, lucrurile trebuiau lămurite, într-un fel sau altul. Și asta chiar mîine. Odată ajuns la această hotărîre, se simți parcă mai ușurat. Încercă să citească un roman, dar după primele pagini azvîrli cartea. Nu avea răbdare.

Era sătul de trîndăvit în pat, în aerul acesta călduț și stătut. În zadar mătușa Sofia aerisea dimineața cîte o jumătate de oră, mucegaiul pătrunsese, îmbîcsise pereții, mobilele, covoarele.

Matei sări din pat în halat și deschise larg ferestrele. Aerul rece, proaspăt, cu miros de zăpadă, năvăli în odaie. Îl respiră cu nesaț, dornic de mișcare, de spațiu, de libertate. Acesta era sentimentul cel mai puternic pe care-l avea schiind. Ar fi putut p'eca sîmbătă după-masă la Predeal, la Brașov, împreună cu grupurile de schiori sau chiar singur. Acolo sus, pe munte, ar fi întîlnit cu siguranță prieteni. Aici ce-l aștepta ? O duminică banală și plicticoasă. Nu cunoștea pe nimeni, era străin în oraș. De săptămîna viitoare va urca în fiecare sîmbătă pe munte și se va înapoia duminica seara. Se mira el însuși cum de putuse renunța la această mare plăcere : schiul. Cum

tot n-avea ce face acum, ar fi fost bine să-şi controleze schiurile, să-şi ungă bocancii.

Cînd să iasă din odaie, se ciocni de mătuşa Sofia. Bătrîna se alarmă :

— Să nu răceşti, Mateiaş maică ! Ce ai tu de stai numai cu ferestrele vraişte ?

— Aer, aer curat, mătuşă.

— Păcat de căldură şi de lemnişoare. Altele nu-ţi mai dau, gata, ţi-ai ars porţia pe ziua de azi.

— Nu-i nimic, n-am să îngheţ.

Mătuşa Sofia îi pregătea zilnic lîngă sobă o grămăjoară de lemne. Era foarte socotită şi mînuia banul cu zgîrcenie. Se scula dis-de-dimineaţă şi alerga pînă-n „Piaţa Naţiunii" după cumpărături, ca să tîrguie mai ieftin. Nici masa nu era cine ştie ce îmbelşugată, în afară de duminica, cînd gătea mai multe feluri, aşa cum obişnuia la răposatul bărbatu-său. Matei bănuia că economisea şi-şi punea bănuţi deoparte. O socotea una din maniile ei. Odată, însă, rămăsese flămînd şi-i spusese :

— Asta-i tot ce-ai pregătit, mătuşă ? Mi-e foame.

— Nu-i sănătos să mănînci prea mult, maică, ţi se îngroaşă sîngele.

De atunci nu-i mai pomenise nici de lemne, nici de mîncare. O lăsa în voia ei. Bătrîna, văzîndu-l cîteodată indispus, îşi învingea avariţia şi măruntele ei socoteli, numai să-l mulţumească.

— He ! he ! N-ai să mori de foame la mătuşă-ta, îl asigura ea, înconjurîndu-l cu atenţii.

Dar după cîteva zile iar începea să micşoreze porţiile. Cum Matei nu era mofturos la masă, înghiţea şi ciorbele lungi, pe care mătuşa i le recomanda cu stăruinţă. „O ciorbă fierbinte face bine la stomac. Te hrăneşte şi te satură."

Încolo nu-l stingherea. Devenise parcă mai vrednică şi prinsese a se înviora. Schimbarea se producea treptat, şi Matei observa la ea deşteptîndu-se interesul pentru lucrurile cele mai neaşteptate. Mai curăţa, mai ştergea praful, încerca să facă puţină ordine în casă, fără a reuşi să împrăştie impresia de mohoreală care venea de la mobilele vechi şi uzate, de la pereţii

cu tapetul stins și ros, de la tablourile cu ramele de bronz, înnegrite de vreme. Numai cînd se retrăgea în odaia ei, redevenea cea obișnuită, cuprinsă de-o amorțeală lăuntrică. Zăcea pe divan, scufundată în gîndurile-i încîlcite, se zgîia din cînd în cînd la tabloul răposatului, îi vorbea, îi zîmbea răutăcios, îl mustra, neobosind în acest conflict necontenit cu omul țeapăn din fotografia cu rama grea, de bronz.

Matei se obișnuise cu mania ei sau, mai degrabă, îi era indiferent. Totuși, uneori avea curiozitatea să afle ce anume îi spunea în aceste monologuri nocturne. Nu putuse niciodată s-o surprindă, deoarece fie că închidea ușa, fie că, uitînd-o deschisă, înceta monologul îndată ce auzea cel mai neînsemnat zgomot. De băut, bea rar, pe ascuns, ferindu-se de Matei. El o certase ; alcoolul îi dăuna la „năduf".

— Unde te duci ? Îndată pun masa, spuse bătrîna.

— Pînă la magazie, am puțină treabă. Dar de ce umbli mereu cu capotul ăsta unsuros și cu tîrlicii rupți, ca o slujnică ? Ți-am spus doar de atîtea ori să le lepezi.

— Eh, n-oi fi vrînd să umblu împopoțonată la crătiți, bombăni mătușa, retrăgîndu-se supărată, la bucătărie.

Peste o jumătate de oră, cînd se așeză la masă, Matei admiră fața de olandă albă, ușor îngălbenită la margini, ultimele tacîmuri de argint care-i mai rămăseseră mătușii, paharele străvezii de cristal, cu picior înalt, farfuriile de porțelan, e drept cam desperecheate, dar era tot ce avea ea mai bun. Însăși mătușa se transformase : nu-i dispăruseră, firește, nici pungile de sub pleoape, nici pielea zbîrcită a obrazului nu se întinsese, nici uitătura rătăcită nu-i pierise. Își pieptănase însă părul cărunt și-l aranjase, se îmbrăcase cu o rochie neagră de muselină, cu dantele la piept și la mîneci, își petrecuse pe după gît un șirag de chihlimbar, cu mărgelele mari ca niște boabe înghețate de miere. Avea o înfățișare austeră, nesilită și demnă. În ochii ei negri și frumoși, în ciuda vîrstei, a ceței ce plutea peste ei, sclipea o satisfacție anume, pesemne de mult uitată, și care-i înviora, îi lumina

chipul puhav. Zîmbea întrebător, ca și cînd ar fi spus : „Ei, ce zici acu', Matei ? Așa-i că nu mai semăn cu aia pe care o știi tu ? Să mă fi văzut în tinerețea mea, cînd eram ca o floare..."

Matei, la rîndul lui, gîndea în sine : „Cît oi fi rîvnit la fleacurile astea ! Te-au costat prea, prea scump. Pentru ele ți-ai distrus viața..."

— M-ai făcut praf, mătușă ! exclamă el, cu o veselie falsă.

— Da' ce credeai, că n-am ce să îmbrac ? He ! he ! cufărul e plin de rochii, le păstrez la naftalină, să nu le roadă moliile. Țin minte fiecare rochie cînd am cusut-o, unde am purtat-o, dacă mi-a adus bucurie sau lacrimi. Bătrîna se întristă, apoi alungîndu-și amintirile spuse : Să stăm la masă. Dă-le încolo de povești...

Începură să mănînce. Mătușa însă mai mult bea decît mînca. Împingea farfuria înaintea lui, iar ea se mărginea să ciugulească din bucate.

„S-o fi hrănind în bucătărie," își spuse Matei, deoarece în cîteva rînduri o prinsese mestecînd pe furiș. Acum se uita lung în pahar ; chemată de vreo amintire, murmura, mișcîndu-și încet buzele. Nu se distingeau cuvintele, ci doar un foșnet ca de frunze veștede.

Matei ghici că ceva îi dădea totuși ghes să povestească ; se rezemase de speteaza scaunului și mîna-i pipăia din deprindere boabele de chihlimbar.

— Multe am mai pătimit, băiatule, începu bătrîna. Am o rochie de catifea verde, un verde brumat, o frumusețe. Și cum îmi mai venea !... Pînă și Lambe, cît era de afurisit, de morocănos, cînd mi-am pus-o întîia oară, înmărmurise, nu altceva. Se rotea în jurul meu, mă întorcea, mă răsucea, doar-doar o găsi vreun cusur. „Sofico, nu-i prea decoltată la piept ? Ești mai mult dezbrăcată, cu gîtul gol, cu brațele goale, cu spatele gol." Dar el murea de plăcere, în sinea lui se fălea la gîndul c-or să crape de necaz prietenii și chiar șefii lui de birou. Era balul primăriei, un bal select, în saloanele de la „Grand", de pe Victoriei.

Lambe mi-a adus maşină la scară, să nu-mi murdăresc rochia. Eu eram tînără, sfioasă, neumblată prin lume şi mă cam zăpăciseră ghirlandele de flori, luminile, oglinzile cît un perete ; din orice colţ, te vedeai din cap pînă-n picioare. La început am stat retrasă, ca să mă obişnuiesc. Pe urmă mă invită la dans ba unul, ba altul ; nu mă mai slăbeau de loc. Intrasem în vîrtej. Parcă pluteam. Niciodată n-am fost atît de fericită. Obosisem şi eram ca beată !

Lambe a venit şi m-a înşfăcat de braţ, galben de gelozie : „Îţi faci de cap, cucoană !“ M-a dus într-un salon mai mic, unde era întinsă o masă, cu invitaţi simandicoşi. „Să bagi de seamă cum te porţi !“ mi-a şuierat la ureche. M-a prezentat, şi imediat mi-a făcut loc lîngă el ajutorul de primar, unul gras, roşu în obraz şi nesuferit. Eu aş fi vrut să nu mă mişc de lîngă Lambe ; erau prea mulţi bărbaţi, şi cu ochii pe mine. Las-că şi femeile mă cîntăreau pe sub gene. „E frumuşică !“ „Nostimă foc !“ auzeam şoptindu-se. Îmi vîjîiau urechile si-i vedeam ca prin sită. În sfîrşit, mă mai potolisem. În lume nu se cădea să stea laolaltă bărbat şi nevastă. Aşa era regula, oftă mătuşa, resemnată. De aici mi s-a tras. Ajutoru' de primar nu ştia cum să mă mai încînte, galant nevoie mare, şi-i turuia dulce guriţa ; nu mă mai scotea din „coniţa mea dragă“. Eu eram cam stingherită, ruşinoasă, îi ceream ajutor din priviri lui Lambe, că începuse grăsunul să mă îmbulzească. Tocmai cînd să-mi torn nişte sos la friptură, mă furnică o dată piciorul ; obrăznicătura mă mîngîia pe sub masă. Am sărit ca arsă şi-am vărsat sosul, stropindu-i lui pantalonii şi mie rochia. A fost o nenorocire ! Se învîrtea totul cu mine : mesenii, candelabrele, oglinzile.

Acasă, Lambe m-a chinuit pînă-n zori : „Unde te credeai, la bal în Bolintinul din Vale ? Ţoapo ! Cum am să-mi mai arăt eu obrazul în societate ? M-ai făcut de rîs, netoato ! Aşa te-am învăţat eu, coada vacii !“ Fiecare vorbă a lui îmi scormonea în carne ca un burghiu. În noaptea aia am vrut să mă otrăvesc. Dacă aveam cu ce, jur la maica Domnului ! mă ispră-

veam... Rochia n-am mai purtat-o niciodată și nici n-am mai ieșit nicăieri împreună cu dumnealui.

Bătrîna tăcu, cufundată înlăuntrul ei. În afară părea somnolentă, prostită, dar sub pleoapele coborîte pe jumătate, cugetul ei era viu.

— De ce ai răbdat să te înjosească ? De ce nu te-ai despărțit de el ? spuse Matei. Aveai o meserie la mînă, erai tînără, frumoasă, puteai să întîlnești un bărbat care să te iubească.

Mătușa ridică pleoapele, subit înviorată.

— L-am întîlnit, Mateiaș, și m-a iubit. Am vrut să fug, să las casă, bărbat, tot. În cămașă, desculță, aș fi alergat după el pînă la capătul pămîntului. Era înalt, cu spatele lat, o mîndrețe de bărbat. Și era bun, muncitor, vrednic. Îi semeni leit.

Bătrîna îl fixă adînc, urmărind efectul mărturisirii. Matei fu străbătut de-o presimțire. Îi era imposibil să-și închipuie că e adevărat.

— Nu cumva era nea... Dumitru.

— Ba da, chiar el, fratele lui taică-tu. Ne întîlneam rar, că dumnealui mă ținea din scurt, mă supraveghea strașnic. Uneori avea slujbă după-masă și atunci... L-am rugat pe Dumitru să mă scape, să mă ia de nevastă și să fugim împreună. Cît s-a mai zbuciumat, bietul ! Era însurat și avea doi copii. Într-o după-amiază, îmi aduc aminte, ne înțeleseserăm să ne vedem în Cișmigiu. El mă chemase. Dacă mă chemase, trebuia să mă duc. Nu știam de ce, îmi zicea mie inima că nu-i a bună, și așa a fost. Cum am venit, ne-am căutat o bancă mai singuratică. Numai Dumitru a vorbit. Mi-a spus că mă iubește și că numai el știe cît suferă, da' nu poate să-și părăsească nevasta, cu toate că nu trăia bine cu ea. Aveau doi copii și trebuia să aibă grijă de ei, să-i crească, să nu ajungă haimanale pe maidan. Și apoi lui i se putea întîmpla dintr-o zi în alta vreun rău, nu voia să mă încurce și pe mine, să-mi strice viața. Era mai cuminte să ne despărțim. Îl ascultam și nu pricepeam nimic ; m-am pierdut. Mi s-a făcut frig și tremuram. Nici n-am auzit cînd a plecat. Eu am mai rămas pe bancă multă

vreme, și cînd am dat să mă ridic, mi s-au muiat picioarele.

După aceea, într-o bună zi, dumnealui mi-a azvîrlit :

— Poftim, rudele dumitale ! Dumitru Zane, condamnat la cinci ani de zile închisoare, pentru activitate comunistă. Ce părere ai ? Comunist ! Halal de așa familie ! Să nu-mi mai calce nici unul pragul casei !

Așa mi s-a deschis capul asupra purtării lui Dumitru, și l-am iertat. În mine a început să dospească ura împotriva dumnealui. „Va să zică mă rupi de neamuri, mă terfelești, îmi sugi tinerețea ca o lipitoare, mi-am zis, măcar să mă răzbun și eu, să mă despăgubesc de cîte îndur.“ Pe un altul însă n-am mai putut să-l iubesc, inima mi se uscase ca iasca, făcu mătușa, cu un gest de sfîrșeală.

Matei era încă sub impresia acestei dezvăluiri ; ea îi apărea ca o poveste îndepărtată și ireală. Unchi-său, Dumitru, cel care-l pregătise și-i îndrumase primii pași, se îndrăgostise de această femeie. Ce ciudat ! Poate că nu era nimic ciudat în asta, dar, oricum, arunca o altă lumină asupra bătrînei, o absolvea de multe greșeli și păcate față de ai săi.

Matei își aminti că în perioada arestării, el urma ultimul an de politehnică. Nici înainte și nici după aceea nu aflase nimic de această legătură care pesemne însemnase ceva în existența unchiului său. Ce bine știuseră să-și păstreze taina amîndoi ! Dumitru fusese ucis în bombardamentul de la 4 aprilie. Fiul său, Anton, era astăzi ceferist la Focșani, iar fata, Mioara, se căsătorise cu un electrician și se mutase într-un oraș din Ardeal. Tatăl lui Matei se stinsese de ciroză, la spital. Maică-sa murise de asemeni într-un bombardament, pe Griviței, pe cînd se ducea la o clientă. De taică-său nu-i păsa ; îi fusese întotdeauna un străin. Mama lui și unchiul Dumitru erau singurele ființe pentru care nutrea respect și dragoste. Nici unul dintre ei nu mai trăia. O dorință fierbinte, tiranică, izvorîtă din străfundurile lui, îl îndemnă să

revadă locurile copilăriei și ale tinereții sale, să cutreiere străzile acelea lăturalnice.

Încă nu se înserase cînd Matei se plimba cu emoție prin vechiul și năpăstuitul său cartier. Se înfundă în străzile obscure, cu goluri căscate între casele intacte sau ruinate pe jumătate; ici, colo se înălța cîte un zid înnegrit de fum, ars, o clădire cu acoperișul smuls, cu ferestrele oarbe. Dintr-o altă casă nu supraviețuiau decît fațada și balconul unui etaj inexistent. Nici o scară nu ducea la acest balcon care atîrna în văzduh ca o navă. Dar între dărîmături începuseră să răsară case noi, neterminate, binale, părăsite în toiul iernii. Erau căsuțe umile, de curînd ridicate, din paiantă sau cărămizi, netencuite, cu pereții acoperiți cu apărători de scînduri, ca să le ferească de umezeala zăpezilor și a ploilor.

Îi fu oarecum greu pînă ce nimeri hanul în care locuise cu ai săi, deoarece chițimiile înșirate de-a lungul curții fuseseră spulberate ca de-o vijelie. Nu mai exista nici o urmă ; pe locul viran, neîngrădit, veghea doar trunchiul carbonizat, strîmb, al fostului nuc, bătrîn și falnic, sub a cărui coroană bogată se adăpostea de arșițele verii.

Matei călca prin zăpadă, ca în gol, zăbovind în această albă întindere pe care nici un hotar n-o mai despărțea de cîmp, mîngîie ciotul negru și porni mîhnit mai departe. În colțul străzii mai dăinuia casa cu un etaj, urîtă, văruită în culoarea oului de rață, a băcanului și cîrciumarului Trandafir, unde maică-sa tîrguia pe datorie și plătea și ce încărca la socoteală negustorul. Ce eveniment fusese în mahala, cînd Trandafir îi cumpărase fetei sale — una bondoacă, grasă și sîsîită — un pian cu coadă ! Seara se adunau oamenii pe la porți, comentau în derîdere și ascultau cum chinuia fata clapele pianului. Mai încolo, turtită și într-o rînă, cu streașina mai-mai să atingă pămîntul, se afla dugheana lui nea Firfirică. De atîta înțepeneală pe scaunul scund, cizmăresc, umbla încovoiat, învelit cu un brîu de lînă peste șale, cu mîinile lungi bălăbănindu-i-se în mers ca niște lopeți. Nea Firfirică îi repara ghetele scîlciate

și pline de petice. „Unde mai vrei, mă, să pui petic ?“ se enerva el. „Pune și dumneata cum oi putea, că n-am alții“, îi spunea Matei. „Păi, dac-ai avea alții, ai veni la mine ? Să bea tac-tu mai puțin și să-ți ia acolo, în taica Lazăr, niște vechituri, că astea poți să le arunci la gunoi.“ Pînă la urmă se îmbuna și-i dregea ghetele.

Îi era rușine de tatăl său. Nici la învățătură n-a vrut să-l dea, după ce isprăvise clasele primare. „De unde să te țin, mă, la carte ? Du-te și tu la muncă, să mai intre un ban în casă, că ești golan mare.“ „Eu nu sînt golan,“ răspundea îndîrjit copilul. Tatăl, furios, se năpustea asupra lui. Fugea. Lipsea de acasă două, trei zile, iar mama îl căuta înnebunită prin tot cartierul. Îl descoperea nea Dumitru, de obicei, pe podul Basarab, privind îngîndurat plecările trenurilor spre o țintă necunoscută și misterioasă, undeva departe, unde era frumos, belșug și lumină. „Te trage ața să-ți iei valea, prostuțule ! Hai acasă !“ rîdea nea Dumitru, lăsîndu-și brațul greu pe umerii lui slabi, ocrotitor. Era așa de bine și de cald lîngă unchiu-său ăsta înalt și puternic, încît era gata să-i dea lacrimile. Se stăpînea din răsputeri. „Nu vreau să mă bată.“ Nea Dumitru se încrunta mai întîi, apoi din nou vesel : „Ai demnitate, asta-mi place, băiatule.“ Îl convinse repede să-l ia ucenic la atelierul de mecanică, sfătuindu-l să se înscrie la liceul seral. Îi făgădui că o să-l potolească și pe taică-său, iar el o să-l ajute cu ce-o putea. Urmară ani aspri ; muncea ziua pe brînci, iar noaptea învăța. Odată îl necăji rău pe nea Dumitru. Ajunsese calfă, și cum mintea lui n-avea odihnă, dornic mereu să născocească ceva, vru să inventeze un dispozitiv și strică o piesă la mașină. Îl concediară. Toate stăruințele lui nea Dumitru fură zadarnice. Însuși maistrul și chiar inginerul recunoscuseră că ideea era ingenioasă, dar nu-i iertau că se bizuise pe propriile sale cunoștințe neîndestulătoare, fără să se consulte cu șefi mai experimentați. Totuși, pînă în ziua de astăzi, Matei păstra impresia că motivul concedierii fusese altul :

începuseră, era limpede, să adulmece activitatea lui nea Dumitru.

Chiar unchiul său îl mustrase : „Eu nu zic că n-o fi ceva de capul tău, dar ești încă necopt. Oi fi tu ambițios, de unul singur este însă greu să reușești. Cînd faci o ispravă, să te gîndești și la urmări. Acu' unde ai să găsești de lucru ?“ A doua supărare mai gravă i-o pricinuise la bacalaureat. N-avea bani de taxă. Maică-sa se rugase de director să-l scutească. Pînă s-o primească în cancelarie, ea stătu pe sală, lîngă ușă, nădăjduind să fie poftită înăuntru. De două ore aștepta, cu o răbdare îngerească. Obosise și nu era nici o bancă pe care să se odihnească. Se rezema cînd pe un picior, cînd pe altul, frîntă de șale. Se făcuse parcă mai mică, se ghemuise, tresărind la fiecare deschidere a ușii. Lui Matei îi era milă de ea, ar fi dat cîțiva ani din viață ca s-o cruțe de această umilință ; n-avea încotro, trebuia să-l admită la bacalaureat, să intre la politehnică. După aceea, își închipuia el, avea să fie mai ușor. În sfîrșit, maică-sa fusese strigată. Se topise imediat în cancelarie.

Matei strîngea pumnii, măsurînd nervos sala mohorîtă, cu pereții cafenii și ciment pe jos. Din cînd în cînd își lipea urechea de ușă, ascultînd cu teamă. Auzea învălmășeală de glasuri, dintre care una spartă, stridentă, era a directorului. Cineva a apăsat pe clanță. Matei sărise deoparte ; în prag, maică-sa, iar în spatele ei, directorul, agitat, brutal, grosolan, o repezea : „Mă rogi să te ajut, îi tot dai zor mereu. Ei, și ce-i dacă mă rogi ? Pricepe odată, femeie, slăbește-mă cu văicăreala. Aici e școală, nu societate filantropică“.

Matei a pălit îngrozitor. Pentru o clipă uitase și unde se afla și ce spunea :

— Să vă fie rușine că vorbiți așa de urît cu maică-mea.

Pe chipul directorului se citise mai întîi stupoarea. După aceea se congestionase și începuse să urle ca un scos din minți :

— Cum îndrăznești ? Te tolerez cu taxele neplătite și mai îndrăznești ? Secătură ! Haimana ! Afară ! Afară !

Peste cîteva zile, unchiu-său Dumitru se străduise să-l înduplece pe director să nu-l elimine din școală. O parte din consiliul profesoral, pe considerentul că era un elev bun, se împotrivise eliminării. De la examen a fost totuși înlăturat, acceptîndu-se ca o favoare să dea bacalaureatul în sesiunea din toamnă. Trebuia însă să achite toate taxele, inclusiv cea pentru examen. De unde să ia banii ? Maică-sa n-avea de lucru, lui unchiu-su i se scăzuse din salariu și era împovărat de nevoi. Atunci se hotărî să muncească în gară ca hamal, noaptea. A fost vara cea mai cruntă din tinerețea lui. Deși zdravăn, crescut zvelt și musculos, nu era obișnuit cu căratul geamantanelor. În primele zile simțea că i se deznoadă toate încheieturile. Pe deasupra îi făcea mizerii un hamal îndesat, spătos, tuns chilug, care-l gonea ori de cîte ori se ivea un client cu înfățișare mai boieroasă. Din această harță permanentă se iscase o bătaie. Hamalul îl înghiontise și-l înjurase.

— Să nu mă înjuri de mamă ! se înfipsese Matei în el, răscolit pînă-n măruntaie.

— Da' ce-i mă-ta, bă, Fecioara Maria ? Te bag în...

Și-i trosnise un pumn în bărbie, că-l rostogolise peste niște geamantane. Matei s-a sculat anevoie, clătinat, amețit. Era schimonosit de furie și ochii lui albaștri-cenușii se întunecaseră. Se aruncase asupra adversarului, s-a încleștat de el. Chiar dacă ar fi fost să-l omoare, nu i-ar mai fi dat drumul. Izbea cu înverșunare, fără să ia în seamă loviturile pe care le primea. Îi despărțise o huidumă de hamal, care-i pocnise cu palma peste ceafă și pe unul și pe celălalt.

— Gata, ajunge ! Bravo, puștiule, ai pumn ! Acu' vedeți-vă de treabă, că de nu, vă stîlcesc pe amîndoi.

Matei abia își trăgea suflarea ; îl dureau coastele, un ochi i se închisese, înecat într-o pată vînătă-albăstruie. Dar și celălalt avea buza de jos ruptă și scuipa sînge.

Maică-si îi ascundea că muncea la gară. Aflase însă unchiul său Dumitru. Ana tăcea şi suspina. Uneori se ruga la icoană, alteori îşi blestema soarta. Cînd îl văzuse învineţit, izbucnise într-un plîns amar şi neostoit.

Nea Dumitru, atît de calm şi cumpătat, se răstise la ea :

— Nu-l mai boei, că n-a murit. E un vlăjgan în toată firea. Să înveţe să se ia la trîntă cu viaţa, să nu-i fie frică de nimeni şi de nimic. N-oi fi vrînd să se moaie pentru cîţiva pumni, acolo. Vînătaia trece ea...

Ultima oară, era pe înnoptat, nea Dumitru trimisese un băiat să-l cheme afară. Copilul nu-i spusese cine era şi Matei, curios, îl urmase în stradă, în cămaşă. Nu zărea pe nimeni.

— Cine mă caută, ţîncule ?

— Uite, colo, pe după baracă, şoptise misterios copilul.

Matei se îndreptase într-acolo. Era nea Dumitru, neliniştit, grăbit, nervos. Nici nu-i dăduse răgaz să-l întrebe ceva.

— Ia-ţi haina şi vino după mine. O cotesc spre cîmp... să nu sufli un cuvînt la ai tăi. Grăbeşte-te.

Matei presimţise imediat că se petrecea un lucru grav. Alergase în curte, îşi luase haina din cuier. Maică-sa era mirată :

— Ce te-a apucat ? Unde fugi ? Doamne fereşte...

— Mă aşteaptă o fată, glumise Matei şi fugise după unchiul său.

Îl ajunsese din urmă. Se înfundaseră în nişte uliţe strîmte, lungi, care dădeau spre cîmp. Abia acum observa că nea Dumitru avea un pachet mic subsuoară. Mergeau alături, semănînd ca doi fraţi ; unul însă matur, puţin greoi la trup, cu obrazul umbrit de barba deasă, cu mustaţa castanie acoperindu-i gura strînsă, cu privirea ageră, vie, iscodind parcă o primejdie în juru-i ; celălalt mai zvelt, sprinten, cu fruntea înnegurată, încreţită de îngrijorare.

— Matei, e musai să dispar în astă-noapte, a rostit repede şi clar nea Dumitru. Tu iei pachetul

ăsta, să-l păzeşti ca lumina ochilor. Sînt aici manifeste şi documente de partid. Le predai unui tovarăş, la opt seara, cînd e forfotă pe podul Basarab. Te rezemi cu coatele de parapet şi fluieri „Valsul dimineţii". El o să se apropie şi o să te întrebe: „Aşa-i că se vede frumos de pe pod?" Tu ai să-i răspunzi: „Da, ai dreptate, e foarte frumos". Îi strecori pachetul şi-o porneşti într-o direcţie, iar el în cealaltă. Ţine legătura cu acest tovarăş. Cînd oi putea, îţi dau o veste.

Nici nu se dezmeticise bine şi pe nea Dumitru îl înghiţise întunericul.

Peste cîteva luni a primit vestea; i se descoperise ascunzătoarea şi-l arestaseră. Fusese judecat şi condamnat la cinci ani închisoare. Prin acelaşi tovarăş de pe pod, nea Dumitru îl înştiinţa să nu se agite, să nu se amestece, ca nu cumva să-l descopere. Să nu facă nici o mişcare, să nu ia nici o hotărîre înainte de a se sfătui cu legătura sa. Între timp a pierdut contactul şi cu această legătură.

Nevasta lui nea Dumitru se zbătea să afle unde-i era închis bărbatul; îl mutau dintr-o închisoare într-alta. Pesemne că voiau să-i vie de hac, să-l facă scăpat de sub escortă. În '44, cu puţin înainte de primul bombardament american, reuşise să evadeze. O vreme trăise ascuns. Dorul aprig de ai săi îl mîna prin preajma casei. Era în 4 aprilie. La amiază se dezlănţuise prăpădul.

Şi astfel se întîmplă că Matei nu-l mai revăzu niciodată...

În faptele care reînviau, atît de precise şi limpezi, stăruise cîndva o enigmă: felul prea brusc şi străin în care nea Dumitru se despărţise de el, într-un moment de cumpănă nu numai pentru bărbatul matur şi cu experienţă, ci şi pentru ucenicul de ieri şi studentul care fusese atunci Matei. Mai tîrziu, cînd pătrunsese rostul înmînării pachetului, al legăturii ce i-o înlesnise, înţelese că nea Dumitru se gîndise la el şi nu-l lăsase singur.

Matei rătăcea de două ceasuri pe străzi. Făcu cale întoarsă, de-a lungul Griviţei, şi din depărtare

deslușì silueta podului Basarab, suspendat parcă în ceața străvezie, învăluitoare, ce cobora deasupra orașului. Se îndreptă într-acolo. Urcă fără șovăială scările, iar cînd ajunse sus, se propti ca și altădată, de parapet ; la picioarele lui șerpuiau liniile ferate cu luciul lor cenușiu ; o locomotivă uriașă, botoasă, manevra neobosit ; pufăia și șuiera, de-ți străpungea timpanele ; din coșul scurt țîșnea o coadă de fum negru, învîrtejit, împroșcînd scîntei. Aerul tare și curat se umplu de un miros de funingine, de cărbune ars. În fund, unde era gara, sclipea un șirag de lumini. De acolo, de undeva, se desprinseră cu iuțeală două faruri roșii ; goneau cu viteză, se apropiau, însoțite de un zgomot sacadat și gîfîit. Farurile globulare creșteau, se măreau, ca niște orbite de foc. Ceața se destrăma în fantasme albe și inconsistente. Terasamentul se cutremură în huruitul grozav al trenului.

De aici, de pe pod, Matei mai îmbrățișă o dată, avid, întreg cartierul, cu luminile ce scăpătau departe, risipite în ceață. Și simți deosebit de intens că ceea ce mai dăinuia viu din trecut se lega subteran de tot ce era el în prezent și va fi pentru totdeauna.

*

Țăcănitul sec și monoton al mașinilor de calculat, bătaia ritmică a clapelor îi răsunau în creier. În acest birou neîncăpător lucrau cei trei funcționari ai serviciului și o dactilografă. Uneori, Matei avea senzația că se sufocă. Era scîrbit de rapoartele zilnice, de calculele nesfîrșite de centralizare lunară, care puteau fi întocmite de orice normator.

„Astăzi voi vorbi neapărat cu Beldie," își spuse Matei. Nu-l despărțea de freamătul uzinei decît un geam prin care se vedea clar animația oamenilor, flăcările cuptorului, goana țevilor incandescente, jerbele de scîntei, scăldînd hala într-o lumină tare, roșie, de amurg.

Un şuier prelung, strident, îl scoase afară din birou. Era semnalul de alarmă. Din cîţiva paşi, Vasile Păun fu sus, pe platformă. Oamenii echipei, Tosca şi Boghici, alegeau în grabă nişte scule, pe cînd şeful lor, Gherghel, cerceta valţurile maşinii. Pe Boghici îl săgetă un fior în clipa cînd apăru Păun. Privirile-i negre scăpărau. Puţini puteau să le îndure, fără să plece capul; nici măcar Gherghel n-avea curajul să-l înfrunte în asemenea clipe.

Păun răsuflă o dată scurt, tuşi şi Boghici pricepu că primejdia trecuse, că maistrul îşi strunise voinţa.

— De ce nu eşti atent, Costică? vorbi cu vocea îngroşată. Prăjinile de forat vreau să iasă fără cusur, mă auzi?

— Aud, că n-oi fi surd, mormăi şeful de echipă. Şi ce să fac? Să mă vîr eu sub maşină? E dunga de la laminor.

— Mie-mi îndrugi poveşti? se supără Păun. Cu care sculă ai lucrat? Cu asta boantă? Din ochi îţi dai seama că e nepotrivită. Valţurile le-ai controlat? Nu. Halal şef de echipă!

— De ce te iei mereu de mine, nea Vasile? N-oi fi eu cel mai prost muncitor, făcu înrăit Gherghel. Maşina-i maşină, nu-i om. Se mai întîmplă.

— Să nu se-ntîmple! spuse răspicat Păun. E ceva în neregulă, anunţă la timp întreţinerea, să nu ne oprim în toiul lucrului.

— Afurisită meserie! bufni Gherghel, după ce Păun coborîse scările.

— Valţul din stînga ar trebui puţin strîns, spuse Tosca, distrat.

Gherghel se uită pe sub sprîncene la chipul lui bălai, deschis şi surîzător, la felul cum îşi purta bascul pe ceafă, ca să-i prindă părul blond; arăta ca un băieţandru, cu toate că era un tînăr de douăzeci şi trei de ani. N-ar fi vrut să-l ia în seamă, dar ştia că Tosca, în ciuda aerului său distrat, era unul din cei mai buni lucrători, conştiincios; în sinea lui se şi mira că nu fusese el numit şef de echipă. Poate că din pricină că părea că ia lucrurile uşor, că nu-şi face griji de nimic, că nu se sinchiseşte de ce se în-

tîmplă în jurul lui. Nu-l chema, firește, Tosca, ci Tase Diaconescu, și pentru că îi plăcea opera și fluiera mereu ariile auzite cu o seară înainte la spectacol, îl botezaseră Tase-Tosca, iar pînă la urmă nimeni nu-l mai striga pe numele lui adevărat. Chiar și acum avea pe buze o arie, din care fluiera acum încetișor unele frînturi, ceea ce-l stîrni pe Gherghel :

— Mai bine te făceai artist.

— N-am talent, da' zău, valțul din stînga e cu pocinogul, rosti ironic Tosca.

— Și pe tine te doare mîna să-l strîngi ?

— Aș ! Nu mă doare, stai să vezi...

— Te ajut și eu, spuse posac Boghici, un muncitor cu tîmplele cărunte, scofîlcit în obraji, încovoiat și cu o privire opacă.

Lucra de douăzeci de ani în uzină și n-avea prieteni ; era ursuz, bănuitor și tăcut. De fapt nu era un om rău, dar îndurase multe ; avea o droaie de copii și mizeria îl înăcrise, îl tocise, făcîndu-l să se țină deoparte chiar de propriii săi tovarăși. Trebuia să-l tîrască cu sila la un țap de bere, chiar cînd un altul îl cinstea.

— Nu-i nevoie, nea Boghici, spuse Tosca, învîrtind roata mare de deasupra mașinii, care semăna cu o cîrmă de corabie.

Cînd sosi echipa de întreținere, se dădură deoparte. Se apropiară și ei de ceilalți, strînși roată pe platformă. Unii fumau, rezemați cu spatele de bara de metal, alții căutau vreo treabă, mai curățau locul, ca să nu stea degeaba.

— E, răsuflăm și noi puțin ! rosti Dănilă, rîzînd și arătîndu-și dinții de tablă.

— Păi, na ! Să ne odihnim ! îl zeflemisi Firoiu. Unde n-avem cîteva poticneli pe zi, să ne procopsim !

— Eu zic să-i tragem și niște aghioase, că ne rentează, adăugă și Gore, fochistul.

— Ne rentează ! exclamă un altul, cu fața colțuroasă, mînjită de ulei.

Se vedea din felul cum pronunțase cuvîntul că pentru el avea ceva curios, hazliu ; trăsăturile i se

descreţiră într-un zîmbet vesel. Şi cei care pînă atunci erau cam tăcuţi, posomorîţi, se molipsiră şi ei de aceeaşi veselie ciudată. Se răcoreau, glumind.

— Dumitale nu-ţi rentează, nea Boghici ? îl întrebă careva.

— Eu am şase guri de hrănit. Muierea mea nu mai ştie cum s-o scoată la capăt...

— De, nea Boghici, dac-ai spart norma : şase copii !

— Cît ne-o mai ţine şi cu reparaţia asta ? rosti deodată, nerăbdător, Firoiu.

— Pînă la prînz cumva, spuse liniştit Gore. După aia ne spălăm, ne îmbrăcăm şi ne ducem frumuşel la cantină. Ce, nu-i bine ?

— V-aţi pornit să cîrtiţi ca babele şi le amestecaţi toate într-o oală, sări Mitică Enache, aranjîndu-şi meşa de păr, care-i cădea pe frunte.

Purta o frizură linsă, cu cărare într-o parte ; cînd vorbea, i se vedea în gură un dinte de aur. Era brunet, smead şi guraliv. Se aprindea din te miri ce, punînd o pasiune mai mare decît era nevoie în lucrurile simple şi de la sine de înţeles pentru ceilalţi.

— Chestia cu laminoarele e o problemă, rosti Mitică, şi-o s-o discutăm în organizaţia de bază. Cu celelalte chestii e altceva, n-are rost să le vînturăm aici...

Unul dintre laminorişti rosti obosit :

— Lasă, măi Mitică, ştim noi că eşti deştept. Da' şi aci ne prelucrezi ?

— Aflăm şi noi lucruri noi, spuse Gore.

— Mitică se simte la şedinţă ca peştele în apă, constată Firoiu. Aici n-ai nimerit-o, nu-i locu'.

— E o problemă, tovarăşi, să fim serioşi, se încăpăţînă Enache.

Pe platformă răsună glasul lui Păun :

— Băieţi, e gata ! Îi dăm drumu' !

Grupul se sparse. Oamenii trecură la posturi.

Matei veni lîngă meşter. Păun era un om de statură potrivită, uscat şi vînjos, cu o vitalitate nesecată. Avea o fire violentă, dar cu toate acestea era în

stare, în împrejurări grele, de o mare stăpînire de sine. Era frămîntat, deşi nu arăta. Izbucnirea de adineaori cu Gherghel dovedea că ceva îl apăsa. Tînărul inginer îi spuse :

— Metoda la care ne-am gîndit ar putea aduce unele ameliorări. Cînd vrei să ne apucăm de lucru, meştere ?

— Pe mine mă întrebi ? se răsuci Păun. Era doar vorba să faci calculele. Unde sînt ? Ne batem gura de pomană.

Brutalitatea lui îl înfurie pe Matei.

— Dumneata uiţi că sînt închis într-o cuşcă de sticlă. Eu n-am voie să mă amestec. Oricum, în cîteva zile termin calculele şi ţi le predau.

Matei fu gata să plece. Păun îl împiedică.

— Nu te supăra, ai dreptate. De ce nu te duci la Dimcea ?

— Asta înseamnă să trec peste Beldie.

— Treci peste el.

— În locul meu, dumneata aşa ai proceda ?

— Aşa ! spuse Păun şi, luminat de un gînd, strigă spre platformă : Nenciule !

— Ei, ce s-a mai întîmplat ? întrebă acesta, apropiindu-se de ei.

— Ia, tovarăşul Zane... cît o să mai chiftească la fişe ? Noi n-avem inginer de schimb şi, cînd ne vine unul, îl băgăm la hîrţoage ? Tu, ca secretar, zic, ar fi cazul să ridici problema. E o situaţie care nu mai poate dura.

În mijlocul lor răsări şi Mitică Enache, care tăcea şi asculta. Nenciu nu răspunse imediat, apoi rosti cu îndoială :

— Păi, cum n-avem inginer de schimb ? Stere ce-i ?

— Stere ! înălţă din umeri Păun. E bun la Calibrator, aici îşi vîră nasul cînd şi cînd, că de ! aşa vrea Beldie. Eu nu pun bază pe el.

— Nu m-a sesizat nimeni, spuse Nenciu. Nu aştepta să te tragem noi de mînecă, tovarăşe Zane. Dacă ai ceva pe suflet, să stăm de vorbă. Vino la organizaţie.

Matei nu știa nimic despre acest secretar, ce fel de om era, cît se putea bizui pe sprijinul lui, ce părere avea despre el, dar faptul că răspundea de organizația cea mai importantă și puternică din uzină îi impunea și-i inspira încredere. Era un bărbat de vreo patruzeci de ani, spătos, îndesat, îmbrăcat într-un halat albastru, îngrijit, cu o față rotundă, cărnoasă, căreia ochelarii îi împrumutau un aer oarecum neobișnuit, mai ales că lentilele îi măreau ochii, dîndu-le o expresie naivă și vagă, cînd nu erau atenți și concentrați, sau nu juca în ei o lumină veselă și ironică. Muncitorii îl numeau „doctorul", fie pentru că purta ochelari, fie pentru că știa să-i asculte, răbdător, calm.

Nenciu zîmbea acum cu bunăvoință, adăugînd :

— Aici nu prea e locul potrivit.

— Am să viu neapărat la organizație, rosti ușurat Matei, decis să aibă mai întîi o explicație cu Beldie.

O avu mai repede decît ar fi bănuit. Revenind în birou, îl găsi cercetînd cu de-amănuntul cartoteca, ultimele fișe tehnologice, bombănind pe sub mustață.

— Desigur, dacă socotim că asta e o treabă inferioară, lucrăm superficial.

Nu se adresa nimănui, dar era limpede că-l viza pe Matei. Acesta era reținut, încordat :

— Aș vrea să știu și eu ce nu este în ordine ?

— Poftim, îi arătă Beldie, cum poate fi consumul de gaze x la țevi laminate de y metri cubi ? Ce orientare poate oferi o asemenea fișă ?

Observația era a unui bucher mărginit, nu a unui inginer. Matei simți șicana :

— E o greșeală de la mașină, lipsește un zero. Sare, pur și simplu, în ochi.

— Tocmai aceste greșeli ne pricinuiesc încurcături.

— Orice tehnician o îndreaptă singur, își dă seama că cifra e nereală. Exagerați. Nu poate dezorienta pe nimeni, spuse Matei, iritat că i se caută nod în papură.

— Eu nu admit nici un fel de greșeală, rosti tăios Beldie, trîntind dosarul și ieșind pe platou.

Matei nici nu clipi. Rămase nemişcat şi palid. Ceilalţi funcţionari nu îndrăzneau să ridice capul dintre hîrtii. „Degeaba, orice ai face, n-ai să mă legi de scaun," murmură în sine tînărul inginer, înverşunîndu-se.

Înainte de a se duce la director, se ciocni iar de Beldie, care controla raportul zilnic către minister, cu o vădită satisfacţie.

— Iată un exemplu de raport bun, cu date complete.

— Este o lucrare obişnuită, respinse lauda Matei. Oricare din normatorii noştri, de pildă tovarăşul Codrescu, face rapoarte tot atît de amănunţite şi clare ca şi mine. Au fost puse la punct sistemul de lucru, cartoteca, şi de-aci înainte nu mai am ce căuta în acest birou. Eu sînt laminorist, nu conţopist. De asta aş vrea să ţineţi seama.

Matei deşertă totul dintr-o suflare, gata să-şi piardă cumpătul. Tăcu, pregătit să nu cedeze.

Beldie îşi netezi mustaţa cu vîrful degetului, urmărind surda nemulţumire ce răzbea din atitudinea tînărului inginer. În prima clipă vru să fie distant şi ironic, ca în faţa unui subaltern care nu pricepe generozitatea şefului, dar îşi schimbă numaidecît gîndul şi spuse cu răceală, superior :

— Mai întîi, supraveghează-ţi tonul cînd vorbeşti cu mine. În al doilea rînd, văd că desconsideri o însărcinare pe care noi o apreciem ca foarte însemnată. Credeam că voi găsi în dumneata un colaborator, cînd colo vrei să-mi faci dificultăţi. În asemenea condiţii, colaborarea noastră nu va fi cu putinţă. Şi-mi pare rău pentru dumneata, fiindcă, îţi mărturisesc, îmi inspirai încredere, şi chiar simpatie, încheie sentimental Beldie.

— Regret, dar n-am băgat de seamă nici una, nici alta. Vă repet : sînt inginer laminorist şi locul meu este la laminor !

— Nimeni nu neagă, totuşi pricepe că serviciul ăsta mai are nevoie de dumneata, ce Dumnezeu ! se enervă Beldie.

Matei se încăpăţînă :

— Daţi-mi voie să vă spun că vă înşelaţi. Sînt absolut de prisos aici. Serviciul merge foarte bine şi fără mine. De altfel, nici nu-mi spuneţi o dată precisă cînd voi isprăvi cu această scriptologie. Vă rog să-mi spuneţi, cînd ?

Beldie răspunse evaziv :

— Dragul meu, asta e în primul rînd, cum să zic, în funcţie de dumneata.

— Dacă e aşa, mă puteţi trece imediat la laminor. Dumneavoastră mă amînaţi de pe o zi pe alta şi, după cîte văd, trebuie să-mi rod coatele mai departe la serviciul fişelor. E o chestiune pe care sînt silit s-o descurc la conducere.

Nici un subaltern nu cutezase vreodată să vorbească astfel cu Beldie. Tonul acesta ferm, direct, cu care nu fusese obişnuit, îi provocă o scurtă ostilitate împotriva tînărului inginer. Era prea chibzuit şi subtil, ca să se lase pradă unui impuls. Îl consideră chiar cu un oarecare interes, vorbind degajat :

— Eşti liber să faci cum crezi de cuviinţă. Te anunţ dinainte că rezultatul va fi acelaşi, nu pentru că eu m-aş opune, se grăbi să adauge Beldie, cu un gest care voia să însemne că era deasupra unor asemenea meschinării. Deocamdată însă nu se poate altfel. Dumneata nu-l cunoşti pe director, de aceea te pripeşti. Nu e omul de la care se poate obţine ceva, cînd îi încalci dispoziţiile. Să nu zici că nu te-am prevenit.

— O să vedem, curmă discuţia Matei, neabătut de la hotărîrea sa.

*

Păun o zări lucrînd pe marginea liniei ferate din imensa hală a uzinei. Era în salopeta cenuşie, strînsă pe trup, cu mîinile vîrîte în mănuşile mari de piele. De sub basmaua roşie, înflorată, îi atîrna un zuluf pe frunte. Ochelarii de cobalt îi acopereau ochii, în timp ce mînuia aparatul de tăiat oţelul. Flacăra albastră străpungea metalul din care ţîşneau

sfîrîind roiuri de scîntei strălucitoare. Ele săreau în jurul feţei, ca nişte focuri de artificii.

Liza lucra aplecată, îndoită mult de mijloc, sprijinindu-se pe călcîie. Pînza de doc sta gata să plesnească pe coapsele arcuite de încordare. Din cînd în cînd îşi îndrepta şalele, ca să se dezmorţească. Stinse flacăra şi dădu să se scoale.

Vasile vru s-o ocolească, dar capătul unei ţevi frînte, transportată de macara, fu gata s-o izbească. Un strigăt gros îi ieşi din piept :

— Liza, fereşte !

Îi arătă pumnul omului din cabina plutitoare, care trăsese mai sus lanţul, ca pe-o ancoră. Macaraua luneca repede, navigînd spre fundul halei.

Liza îşi ridică ochelarii şi-l văzu în apropierea ei pe Păun. Îşi trase încet mănuşile de piele, zîmbindu-i. Apoi cu dosul palmei îşi şterse fruntea pătată de negreală.

— De ce nu eşti atentă ? A trecut ţeava pe lîngă tine, era cît pe-aci să te omoare, o certă meşterul, dar glasul lui n-avea nici o asprime.

— Ei, şi ? făcu Liza, jucîndu-se.

— Nebună mai eşti, măi fată !

— Te-ai speriat, ţi-era de mine să nu mor ? rîse ea viclean.

— Mi-era să nu plîngă după tine Tosca.

— Tosca ? Ce-are el să plîngă după mine...

— Haide, nu te mai preface. Ştiu eu că-ţi place de Tosca.

— Aş ! Lui îi place de mine.

— Şi tu ?

— E un băiat bun şi vesel. Dar cu el nu ştii niciodată cînd glumeşte şi cînd vorbeşte serios.

— Aşa-i firea lui, da-ncolo e de ispravă, nimic de zis.

— Va să zică, dumitale nu-ţi pasă dacă...

— Îmi pasă, nu-mi pasă, vezi mai bine că te-ai înnegrit ca o ţigancă. Altă dată să n-o păţeşti. Eşti nedisciplinată şi am să te vîr cu nasul în foaia de instructaj. Atunci ce-o să mai spui ? o ameninţă Păun, dînd să plece.

— Încotro te duci, nea Vasile?

— La magazie, după niște scule, spuse și o porni mai departe.

— Stai că merg și eu, tot am nevoie de un tub de oxigen, strigă Liza.

Păun mergea înainte, fără să se oprească. Îi auzi în urmă pașii mărunți și iuți bocănind pe ciment. Ea îl ajunse, cătînd dintr-o parte, pe furiș, la meșter. Rosti îndoită:

— Grăbit mai ești, nea Vasile.

El o măsură, cu o sclipire repede în priviri.

— Sînt, am de lucru.

Fata se cam fîstîci. Îl însoți totuși, fiindcă apucase să ia același drum. Păun tăcea, părînd că este preocupat de altceva. Dar în această clipă, în locul lucrătoarei care umbla acum lîngă el, cu ochelarii pe frunte, cu mănușile mari de piele la subsuoară și mîinile vîrîte în buzunarele salopetei, el o vedea pe cealaltă, cu care n-avea nici o asemănare. Și această transformare se înfăptuise în mai puțin de un an de zile.

Își amintea perfect de acea dimineață cînd apăruse în cabina sa o fată înfășurată cu o basma, cu un palton ponosit, și ghete grele în picioare, ca s-o angajeze ca muncitoare necalificată. Îi vorbise despre ea un alt meșter, prieten cu Păun și șeful fostului ei bărbat, un anume Spiridon, lăcătuș la „Semănătoarea", de care se despărțise, fiindcă o bătea îngrozitor. Pe atunci, ea n-avea mai mult de nouăsprezece ani.

Păun instruise destui elevi, unii ageri la minte, alții mai puțin sprinteni, cu firi domoale sau nărăvașe, dar pînă la urmă îi strunise pe toți și scosese din ei buni lucrători. Pentru întîia oară se afla înaintea unei fete care n-avea cît de cît habar de uzină, cu o înfățișare sperioasă și umilă. Era și foarte ocupat în dimineața aceea și, cum n-avea răgaz, îi spusese în grabă să treacă a doua zi. „Cine știe, poate nu mai vine și scap de ea," gîndi, plictisit de beleaua pe care i-o aruncase pe cap bătrînul meșter de la „Semănătoarea".

Fata veni însă la ora fixată, aşteptîndu-l cuminte în uşa cabinei. Păun o chemă înăuntru, fără ca nici de data asta să fie prea dispus s-o sprijine. Dar un amănunt, oarecum neînsemnat, schimbă starea lui Păun în favoarea ei. Involuntar, privirea îi lunecă pe încălţările ei grele şi butucănoase, nepotrivite pentru o fată. Şi deodată văzu că ea îşi ascunde picioarele sub scaun, roşind. Îi zîmbi, ca şi cînd ar fi vrut să-i spună că n-avea de ce să-i fie ruşine. O ascultă apoi pînă la capăt, cu luare-aminte, şi cînd, în sfîrşit, ea-i mărturisi că „n-avea pe nimeni aici", Păun şi luase o hotărîre în privinţa ei.

Peste trei zile, Liza fu angajată şi repartizată în echipa de sudori de sub conducerea lui Gherase, un muncitor vîrstnic şi cam flegmatic, stăpîn pe meserie. Deşi o avea mereu în preajma sa, de-abia după o vreme Păun observă lumina curată şi viorie a ochilor ei, rîsul tineresc, amestecul de îndrăzneală şi timiditate. Şi fără voia sa, pe nesimţite, se deşteptă în el o bucurie ciudată, netrăită de mult, pe care se lupta s-o înăbuşe, să n-o lase să-l ducă cine ştie unde.

Din cînd în cînd, Păun se ferea la auzul fîşîitului metalic al macaralei plutitoare. Mergea de-a lungul liniei ferate, drept, spre poarta cea mare a halei, pe unde putea ieşi în curtea uzinei, la magazia de materiale. Un sunet ascuţit al sirenei vesti apropierea locomotivei.

— Nea Vasile...

— Ce este ?

— Te-oi fi supărat cu ceva.

— Nu, fată.

Vrură să traverseze împreună linia ferată. Locomotiva uzinei tîra un lung şir de vagoane încărcate cu bare de oţel. Sirena sună scurt, ca un ţipăt. Săriră deoparte ; Liza lunecă, era gata să cadă. Păun o săltă de subsuoară şi o trase cu atîta putere, încît o strivi la piept.

— Te-ai lovit ? o întrebă.

— Nu, spuse Liza.

O înlătură ușor, așteptînd trecerea vagoanelor. Erau înghesuiți, unul lîngă altul, într-un loc strîmt. Ochii ei viorii, măriți, luceau, frigîndu-l cu lumina lor. Fata își înnodă și-și deznodă basmaua înfloratã, stîngaci, în neștire.

— Leagă-ți odată basmaua ! rosti el, dîndu-i peste degete.

De pe acoperișul ultimului vagon îl strigă un muncitor, rîzînd :

— Ce faci, nea Păune ?

Parcă-i retezase brațele. Rîsul omului îi răsună strident în urechi. Porni mai departe, mocnind de nemulțumire. Liza rămăsese iar în urma lui, și Păun fu bucuros cînd îi văzu laolaltă în hală pe inginerul-șef Liteanu, pe Irina Cerchez și pe Matei Zane care tocmai sosise din direcția opusă.

— Du-te tu înainte, îi spuse Lizei, îndreptîndu-se spre grup.

Se aflau în prelungirea halei a cărei construcție abia începuse. Pe jos erau îngrămădite tot felul de materiale : traverse, saci cu ciment, cărămizi, nisip. Și aici se lucra de zor. În unele locuri se făceau săpături, în altele se trecuse la turnarea postamentelor de beton pentru mașini. Pe ici, pe colo se mai iveau urmele vechilor fundații.

În mijlocul muncitorilor, al tehnicienilor, acolo unde se turna betonul conducea operațiile un bărbat uscățiv, cu fruntea largă, cu pielea feței subțire, sub care tresăreau mușchii întinși. În jurul ochilor avea zbîrcituri și la tîmplele înguste i se îngrămădeau fire argintii. Era inginerul-șef Liteanu.

Matei știa că el, împreună cu un colectiv de specialiști, schițase și adusese la definitivare un plan de prelungire a liniei de laminare. Vorbise de cîteva ori cu el. Era destul de simplu ca înfățișare și nu făcea nici un efort să se deosebească de ceilalți. Impunea totuși prin acea preocupare intensă, acea atenție gînditoare a privirii, prin bolta nobilă a frunții, destăinuind un creier activ și plin de imaginație. Tînărul inginer fu ispitit să-l întîmpine, dar

îl văzu aglomerat, înconjurat de tehnicieni, iar pe de altă parte îi ieşi Păun înainte.

— Ai fost pe la Dimcea ? îl întrebă.

— E prin uzină, n-am dat de el. Am să-l caut mîine, în primele ore ale dimineţii, la birou.

— Nu se poate să nu vină şi pe-aici.

Liteanu desfăcu un sul de calc şi se cufundă în descifrarea planului, absent la cei din jurul lui. Lovind cu vîrful creionului în hîrtia pergamentată, inginerul-şef exclamă cu satisfacţie :

— Da, sigur, este exact. Continuaţi turnarea.

Apoi o luă de braţ pe Irina Cerchez, afectuos, dar observîndu-i pe Păun şi pe Matei, le făcu semn să se apropie, eliberînd braţul fetei.

— Ce se mai aude, Păun ? Iar ne poticnim. Ce păzeşte Beldie ? Şi dumneata ce mai faci, Zane ? îi întinse mîna Liteanu. Vă cunoaşteţi ? Inginerul Matei Zane. Chimista noastră, Irina Cerchez, rosti el cu mîndrie.

Matei se prezentă indiferent. Fata era în acelaşi halat alb, rece ca un crin, politicoasă, rezervată. Dar la auzul numelui ei, tînărul inginer avu o mişcare mai vie :

— Sînteţi cumva rudă cu profesorul Traian Cerchez de la politehnică ?

— Sînt fiica lui.

— Nemaipomenit ! Eu i-am fost student. Cred că-şi mai aminteşte de mine

— Da, fireşte... a avut mulţi studenţi, surîse Irina.

— Cu siguranţă că de *mine* îşi aminteşte, accentuă înţepat Matei, prinzîndu-i tonul în doi peri. Am vrut chiar să-i fac o vizită mai zilele trecute. Am sunat la telefon, dar mi s-a răspuns că nu mai are numărul ăsta. S-a mutat ? Îmi puteţi da noua adresă ?

— Desigur. Strada Tokio, 1.45.82.

— Mulţumesc.

— Spune, tovarăşe Zane, cum te împaci cu laminoarele noastre ? i se adresă Liteanu.

— Vreţi să spuneţi cu fişele tehnologice.

— Cum asta ?! Nu înțeleg. N-ai mai terminat, frate, cu scriptologia ? Cît mai ai de gînd să rămîi acolo ?

— Eu aș pleca și acum. Tovarășul Beldie spune însă că mai are nevoie de mine.

— Ce tot vorbești ? N-avem inginer de schimb și... Ei, lămuresc eu această chestiune ! Dumneata ce zici, Păun ?

— Că trebuie lămurită. Iar cu poticnirile, avem noi o idee. În cîteva zile o să predea tovarășul Zane calculele și-o să încercăm o altă metodă.

Liteanu deveni interesat.

— Țineți-mă în curent și pe mine. Cît despre situația dumitale, am să vorbesc cu Dimcea, neapărat. Și amintindu-și îndată de ceva, îi spuse Irinei : Draga mea, roagă-l pe Traian să mă ierte că nu pot să iau astă-seară masa la voi. Trec mîine-dimineață pe la minister pentru treburile noastre.

Păun și Matei mai merseră împreună cîțiva pași, după care meșterul ieși din hală în curtea uzinei, căutînd-o în toate părțile pe Liza ; nu era nicăieri. Cînd n-o află nici în magazie, unde își închipuia că o va găsi, i se păru ceva neobișnuit. Se uită și în cealaltă încăpere de materiale, dar Liza nu era nici acolo. Să fi stat oare atît de puțin și să fi plecat ? Și, în definitiv, de ce să-l fi așteptat ? Era tot atît de firesc să n-o facă.

Zăbovi mai mult în alegerea sculelor, aruncînd mereu cîte o privire spre ușă.

— Hai, nea Păune, că vreau să închid, îl zori Spălățelu, magazinerul, cu vocea lui ștearsă, neplăcută.

Era un prizărit, scund, cenușiu, cu țeasta lunguiață, pe care puteai număra cele cîteva fire de păr.

— Fă ordine aici, prea e harababură la tine, se oțărî Păun. Niciodată nu găsești ce-ți trebuie.

Trînti ușa după el, și cînd fu afară, în curte, îl întîmpină un soare alb, glacial și sticlos. De-a lungul magaziilor vechi, părăsite, al mormanelor de zgură, formînd laolaltă un fel de ulicioară întorto-

cheată, răsări basmaua roşie, înfloratâ, a Lizei, ca un mac viu, aprins. Ea mergea încet, cu mîinile în buzunarele salopetei, călcînd cu luare-aminte zăpada curată, pufoasă şi scînteietoare. Păun vru s-o strige, s-o ajungă din urmă, dar în aceeaşi secundă se răzgîndi. N-o chemă şi nu făcu nici o mişcare. O lăsă să se îndepărteze şi coti hotărît pe-o altă cărare, puţin mîhnit, puţin îngîndurat.

A doua şi a treia zi n-o zări decît în treacăt, o dată pe platforma luminată de scîntei, altă dată pe platou sau alergînd sprintenă pe pasarelele de fier şi topindu-se în hala din spatele laminorului. Uneori credea că-i nălucea arătarea ei, atît de repede se ivea şi-i dispărea din vedere.

Pe cînd cobora scările platformei, îi ajunseră la ureche nişte şoşoteli, apoi un rîs limpede, vesel şi sonor. În spaţiul acesta, dedesubtul podului de metal, care ţinea de la maşina Duo şi pînă la cuptor, erau înghesuite dulapurile de haine, piese vechi trîntite pe jos. Datorită separării lor cu îngrădituri de sîrmă se născuseră tot felul de unghere, locuri de trecere, prin care nu izbuteau să se descurce decît laminoriştii mai vechi. Era un adevărat labirint. Ca să ajungi la gura cuptorului, dacă nu voiai să mergi de-a lungul liniei ferate, puteai foarte bine s-o coteşti prin aceste coridoare, scurtînd pe jumătate distanţa. E ceea ce făcu Păun, care la auzul acelui rîs se opri, pitindu-se într-un ungher. De aici, din locul în care se afla, îi vedea pe amîndoi, pe Tosca şi pe Liza. El ţinea deschisă uşa dulapului, barîndu-i drumul.

— Lasă-mă să trec, îl rugă fata.

— Pînă nu-mi dai un răspuns, nu te las. Vrei sau nu vrei ?

— Să mă mai gîndesc.

— Eu am răbdare, spuse Tosca şi începu să fluiere uşurel, rezemîndu-se de dulap. Gîndeşte-te cît poftesti.

— Chiar acum ?

— Dar cînd? Te-am prins la strîmtoare, eşti în mîna mea, pe urmă iar scapi şi rămîn cu buzele umflate.

— Aha, va să zică cu sila... E, uite că nu vreau!

— Aştept pînă o să vrei.

— Dă-te la o parte!

— ?...

— Dă-te la o parte! Eşti surd? se răsti Liza, izbindu-l cu pumnii în piept.

Tosca încercă s-o îmbrăţişeze, zîmbind.

— Te pocnesc!

— Cu blîndeţea m-ai convins. Atunci viu deseară să te iau în oraş?

— Nu veni, n-am nevoie de tine.

Păun ieşi din ascunzătoare. Cei doi săriră în lături, surprinşi, ruşinaţi. Trecu printre ei ţeapăn, fără să-i privească.

În ziua următoare, Liza se învîrtea pe platou, pe dinaintea cabinei lui Păun. Dispărea şi iar revenea peste cîteva minute, neîndrăznind să se apropie. Meşterul controla bonurile de comenzi şi din cînd în cînd îşi arunca ochii pe geamul în care scăpărau luminile de pe platformă. El supraveghea mişcările oamenilor, dar în acelaşi timp înregistra silueta Lizei, foindu-se neliniştită pe platou.

Cînd, în sfîrşit, intră în cabina lui, Păun stătea aplecat peste un borderou. Însemna ceva cu creionul. Fata nu cuteza să-l întrerupă. Tăcea şi aştepta. Păun înălţă capul. Chipul îi era închis, înăsprit.

— Ce nevoie?

— Nea Vasile... să nu-ţi închipui că între mine şi Tosca... bîigui Liza.

— Şi ce mă priveşte pe mine? Faci ce-ţi place, nu-ţi cere nimeni socoteală, şi cu atît mai puţin eu. Ai sudat rola spartă?

— Da.

— Atunci e în regulă. Du-te şi vezi-ţi mai departe de lucru.

Tonul era sever, poruncitor.

Liza fu incapabilă să mai rostească un cuvînt. Îşi arcui sprîncenele, se răsuci pe călcîie şi o zbughi

afară. Păun o urmări cîtva timp, prin fereastra cabinei, apoi își reluă controlul. Îi părea rău c-o gonise.

„Las' că e mai bine așa... Ei, drăcie!" bombăni înciudat.

*

În lumina focului, Enache îl desluși pe Beldie plimbîndu-se pe platforma cuptorului și fixîndu-l din cînd în cînd. De ce l-o fi căutat?

Era bine să fie văzuți împreună cît mai rar.

La sfîrșitul schimbului, pînă să se spele oamenii, să fumeze o țigară, Enache rupse puțin timp ca să-i vorbească. Îl întîlni în hala nouă, unde lucrau săpătorii, betoniștii, străini de laminoare.

— Ce-i, măi Mitică, fugi de mine?

— Se poate, don' inginer! spuse el jignit. Așa mă cunoașteți dumneavoastră pe mine? E cazul să fim mai prevăzători.

— Da' ce s-a mai întîmplat?

— Cu Zane... se agită.

— E ca motorul nou la pornire: duduie, face zgomot...

— Hm! Ăsta-i soi al dracului! spuse sceptic Mitică. A fost la Liteanu, la Nenciu, s-a întrunit și biroul organizației... e unii care-i cu el.

— Ce s-a discutat? Știi ceva? Vreau amănunte, cît mai multe amănunte.

— Se zice că a fost foarte important, rosti grav Enache.

— Dă-i drumu'!

— Îmi încarc sufletu', don' inginer! oftă Mitică.

— Zău! Cu ce ți-l încarci, mă?

— De, oricum, sînt secrete de partid.

Beldie făcu a!, netezindu-și mustața neagră și tușinată cu vîrful degetului.

— Nu te prosti, Mitică. Cu mine nu mergi tu la pagubă...

— Ce-i drept, e drept... Ptiu! Noroc că mi-ați adus aminte! Taman cade și primele, vă rog, cînd o fi, să aveți grijă și de...

— Bine, bine, o să aranjăm. Spune.

— Aici n-o să se poată, că bate la ochi.

— Atunci unde ?

— Alegeţi dumneavoastră...

Beldie şovăi o clipă, apoi se hotărî :

— Treci pe la mine, acasă.

...A doua zi, pe înserate, se plimbau în dreptul porţii. Beldie nu schiţa nici un gest să-l cheme înăuntru. Făcură cîţiva paşi de-a lungul trotuarului.

— Don' inginer, sacu-i plin.

— Deşartă-l.

— S-a strîns chinga, coane, nu-i de joacă. Comitetul, organizaţia lucrează, nu doarme. Nenciu m-a pus şi pe mine într-o viteză de-mi scoate sufletul. Linia partidului, coane ! Nu mai încape discursuri, vorbe mari şi alte marafeturi. Acţiune şi iar acţiune. E adevărat că pe mine mă ia uneori pe sus o frază mai avîntată. Dă-o-ncolo, eu nu-s de ăia care au învăţat la şcoala de alfabetizare : o-i, oi. Am şi eu ale mele trei secundare, se făli Enache, minţind.

Nu terminase decît o singură clasă de liceu.

Beldie îşi ridică gulerul paltonului, deoarece i se făcuse frig. Pălăvrăgeala lui Enache îl agasa. Şi nu voia să se învîrtească prea mult pe-afară, pe strada pustie, străjuită de castanii îmbrăcaţi în chiciură.

— Măi Mitică, fapte, că pînă acum nu-i de loc interesant.

— Fapte ? Păi, să vă dau fapte. Cazul devine cam aşa : muncitorii se frămîntă, critică, sînt întărîtaţi de poticnirile de la laminor. Zice că ei asudă şi că dumneavoastră staţi cu mîinile în sîn. Mai zice că de ce nu se iau măsuri să se puie la punct laminorul. E un fapt, don' inginer ?

— Asta da, consimţi Beldie, reflectînd.

— Am îngheţat ! suflă Mitică, sperînd că doar-doar s-o îndura să-l invite în casă. „Ciocoiului nu-i convine să mă primească la el." Îl duşmănea în această clipă, încăpăţînîndu-se să tacă.

— Măi Mitică, am urca sus la mine, da' trebuie să-mi pice un prieten pe care nu l-am mai văzut de multă vreme. Altă dată, însă, cu plăcere...

— Vai de mine, n-are a face, se arătă foarte înţelegător Enache, care-şi recăpătase volubilitatea. Mai am una, don' inginer, şi, ca să zic aşa, vă priveşte tot personal. Mie nu mi-a mirosit... dacă n-o lucraţi cu igliţa subţire, am înţărcat bălaia. E şi Zane o sculă !...

— E, ce-i cu el ? întrebă Beldie, nervos şi dezgustat în sinea lui de tovărăşia acestui mitocan cu limba pestriţă.

— A fost la organizaţie ! exclamă Enache.

— Şi mai departe ? Ce, vrei să-ţi smulg cuvintele din gură ?

— Cu ce scop ? Aci e-aci, urmă celălalt, filînd ştirile ca pe nişte cărţi de joc. L-am pipăit eu şi pe-o parte şi pe cealaltă, fin ! E ceva cu producţia ? E o chestie personală ? El, mut ca asfaltul, dar nici eu nu sînt cu deştiu-n gură. Trebăluiam în odaia alăturată, la o masă, lîngă uşe şi... trag cu urechea. Că a turnat, a turnat ! Cică l-aţi împins pe-o linie moartă, adică, vorba aia, l-aţi făcut din cal măgar. Prea mult n-am putut nici eu să stau, ca să nu intre la bănuială.

— Şi care e atitudinea lui Nenciu ? se interesă Beldie, cu o curiozitate din ce în ce mai vie. E foarte important pentru... noi.

— Na, poftim ! Organizaţia îl sprijină, o să discute problema şi în comitetul de partid, şi cu Dimcea. Dar mai e una grozavă. Se vîntură că State pleacă pe şase luni la o şcoală superioară de partid şi are să-i ţină locul Nenciu. E un fapt, don' inginer ? clipi şiret Mitică.

— Mda, murmură Beldie, pe gînduri. Altceva n-ai aflat despre acest Zane ? Cine e ? De unde vine ? N-are cumva şi el vreo hibă ?

Enache zîmbi. Rosti enigmatic :

— Ar fi...

Lui Beldie îi veni să-l plesnească. Frigul îl pătrunsese prin palton, prin haină, i se strecurase

între cămașă și piele. Și nenorocitul ăsta îl scotea din sărite. Își îndulci puțin glasul, îl măguli :

— Păi, tu ești băiat deștept ! De ce am eu încredere în tine ?

Mitică, înmuiat, zise :

— Origina, coane, briliant ! Neam de muncitori, unul și unul. Chiar și el a fost mai întîi ucenic, apoi calfă ; a studiat seral de-a ieșit inginer. O familie de „mafoame" de prin Chibrit, adăugă disprețuitor.

— Cum ? Cum ai spus ?

— ...Adică niște ăia de le țipă burta de foame.

Beldie rîse, tresăltînd. Se împături mai bine în palton.

— Și care e hiba ?

— Morala proletară ! declară Mitică, victorios. O încurcătură cu o damă din orașul Brașov. A cam feștelit-o băiatul, mă-nțelegeți dumneavoastră, ca membru de partid nu șade frumos. De aia l-a transferat la noi. E și ăsta un fapt, don' inginer ?

Beldie era prea înghețat ca să judece cu ascuțime toate aceste știri, să aleagă, să adopte o atitudine potrivită în situația care i se înfățișa. Oricum, nu-i convenea întorsătura și n-avea cum să se împotrivească. Era prea abil, ca să nu priceapă că tenacitatea tînărului inginer va răzbi la suprafață și nu va mai putea s-o frîneze, fără să se primejduiască sau să lase loc la o îndoială asupra sa. De altfel, cu toate precauțiile pe care și le luase, acoperindu-se cu autoritatea directorului, se temea ca nu cumva răspunderea să apese numai asupra lui. Și acest lucru trebuia evitat. Cum ? Asta încă nu știa, avea însă încredere în propria sa inteligență.

— Bine, Mitică, rosti Beldie. Să nu pierzi nici o mișcare, și mai ține-ți limba, îl preveni la despărțire.

— Eu așa le amețesc cu papagalu', da' cînd e cazu', să mă pici cu ceară, o vorbă, nics ! se lăudă Enache și, vîrîndu-și capul între umeri, o porni spre

tramvai pe străzile tăcute, cu vile somptuoase, ale Cotrocenilor.

*

În dimineața aceea, Matei se duse la director. Era însă plecat la minister.

Cînd se înapoie, cam spre prînz, Dimcea își făcu raita zilnică prin secții. Într-un mod cu totul neprevăzut, și într-o împrejurare neprielnică, tînărul inginer avu prilejul să stea laolaltă cu el. Era o sală lungă, dreptunghiulară, cu mese de-o parte și cealaltă, lăsînd printre ele un coridor îngust, care începea de la ușă și se sfîrșea la bucătărie, despărțită de sală prin geamuri opace, vopsite în alb. O singură ferestruică era deschisă, prin care ospătărițele primeau farfuriile cu mîncare.

Plutea înăuntru un miros greu de aburi, de untdelemn cu iz iute, înecăcios ; fumul se înălța spre tavan în nori cenușii și albăstrui, otrăvind aerul. Mulți ședeau cu paltoanele pe ei, sau răsturnate pe speteaza scaunelor. Unii chiar le făcuseră ghem și le puseseră pe jos, la picioare, neavînd cuiere.

Adesea, Matei lua prînzul aici. Era la o masă cu Păun și Gore ; îndată ce se servi ciorba, începură să se audă murmure de nemulțumire. Zeama era tulbure, cu rare ochiuri de grăsime. Cineva sorbi o lingură, apoi o trînti de tăblia de lemn.

— Eu nu mănînc. Să se înece Vanghele cu ea.

Ceilalți rămaseră cu lingurile la gură, mormăiră că are dreptate și continuară să soarbă ciorba caldă. Vecinul celui care strigase rupea tacticos pîinea în dumicați, muindu-i în zeamă și înghițind linguri pline. Pesemne că asta îl irita pe tovarășul său revoltat :

— Ție îți place, mă ?

— Îmi place, nu-mi place, mi-e foame.

— Și dacă ți-e foame, mănînci și lături ?

— Dă-mi pace ! Ce, la mă-ta acasă te-ai îndopat numai cu pui fripți și curcan ?

Al doilea fel era carne cu orez. Carne, o fărîmă şi orez mult, necurăţat şi cleios. De data aceasta, bombănelile, protestele se înmulţiră, dar se curmară la apariţia neaşteptată a lui Dimcea care salută oamenii, îndreptîndu-se spre bucătărie. Cîteva secunde nu se mai auzi zgomotul furculiţelor ; oamenii întorceau privirile după director, miraţi, curioşi şi oarecum înveseliţi de ce-o să se petreacă.

— Hait ! A băgat-o pe mînecă Vanghele ! spuse careva.

— E de rău, îl compătimi un altul.

Administratorul primise înapoi sufertaşul cu mîncarea pentru Dimcea. Vestit de una din fetele care serveau că era în sala de mese, Vanghele îi ieşi repede în întîmpinare.

— S'trăiţi, tovarăşe director !

Dimcea nu-i răspunse. Semn prost. Vanghele, înalt, ciolănos, cu ochi mari, albi, stătea uşor încovoiat de spinare, aşteptînd vreo dispoziţie.

— Doriţi ceva, tovarăşe director ?

— Vino înăuntru ! îl chemă Dimcea în bucătărie, unde, după ce inspectă cratiţele uriaşe, cazanul de aluminiu, îl întrebă într-o doară : Ce mîncare mi-ai trimis mie ?

— Ce s-a gătit azi, spuse Vanghele, nelămurit ce voia.

— Numai că ai ales bucata cea mai bună. Vrei să-mi arunci praf în ochi. Oamenilor le dai o zeamă fără gust şi carnea trebuie s-o cauţi cu microscopul în farfurie. Dacă nu eşti în stare să pregăteşti o masă bună, te schimb, Vanghele.

Cei din sală, care se aflau lîngă peretele de sticlă al bucătăriei, prindeau frînturi din discuţie. Ascultau atenţi, curioşi, făcînd semne furioase celorlalţi, să înceteze zgomotele.

Administratorul se apăra :

— Muncesc de mă spetesc şi tot nu sînteţi mulţumit. În ultima vreme, aprovizionarea e mai slabă. Mi s-a stricat o maşină şi n-am putut să colind satele după alimente. Muncesc de unul singur, nici noaptea nu dorm de dureri de şale.

— Ia-ți un ajutor și organizează-te mai bine. Și de ce nu sînt ventilatoare, cuiere, de ce nu e spălată și vopsită podeaua ? Asta-i cocină, nu cantină, Vanghele !

— Așa a fost de la început, încă înainte de-am preluat...

— Să nu mai fie ! Vreau să-mi faci cantina lună și să îmbunătățești masa. Nu ești vrednic, lasă altuia locul. Îți dau termen o săptămînă.

Dimcea se reîntoarse în sală și se așeză alături de Zane, Păun și Gore. Pe nesimțite, muncitorii își mutară scaunele mai aproape de ei, întîi cu nehotărîre, apoi din ce în ce mai fără sfială, îndată ce isprăviseră masa. Majoritatea erau laminoriști. Unul dintre ei pomeni de „opririle" de la mașini. Atît fu de-ajuns ca și ceilalți să se încingă ; fiecare avea cîte o soluție, o părere a lui. Cît despre „opriri", se plîngeau că le fură munca și că așa nu mai puteau să continue.

Păun evită să vorbească despre metoda tînărului inginer. Se mărgini să afirme că o soluție ar fi posibilă — o altă metodă de laminare. În cîteva zile va ști. Oamenii schimbau priviri între ei :

— De, să încercăm. De ce să nu încercăm ?

Matei nu scoase un cuvînt. Nu fusese întrebat nimic, ca și cum n-ar fi existat. Fuma nervos, suferind din pricina indiferenței directorului. Totuși observă că, din cînd în cînd, Dimcea stăruia asupra lui cu o uitătură ciudată, ca cineva care se căznește să-și amintească un anume lucru îndepărtat, nesigur.

Cînd directorul se ridică, Matei îi ceru să-l primească.

— Vino peste o jumătate de oră la mine, spuse Dimcea.

În acest scurt răstimp, Matei se gîndi cum să-l abordeze. Felul în care-l fixase de cîteva ori îl intriga și-l neliniștea. Îl cunoștea atît de puțin pe director, încît nu putea face nici o presupunere și, ceea ce era mai important, se întreba cum să-i pună problema. Pe lîngă agerimea sa, de care pomeneau

toți din uzină, Dimcea obișnuia să ia pe loc măsuri, asupra cărora revenea greu. E adevărat, rareori se întîmpla să nu fie și cele mai nimerite. Pentru a cîștiga un astfel de om, nu exista decît o singură posibilitate : să-i dovedești că ai dreptate. Cu acest sentiment și cu această nădejde, Matei urcă scările spre biroul directorului.

Dimcea tocmai primise o adresă de la minister, prin care uzina era felicitată pentru executarea fără cusur a prăjinilor de foraj. Comanda îndeplinea toate condițiile indicate în contract. O mare parte din merit se răsfrîngea și asupra șefului laminoarelor, Beldie, care controlase îndeaproape fabricația. Adresa îl bucura în mod deosebit pe director. La intrarea lui Zane, îi oferi un fotoliu, invitîndu-l să ia o țigară din caseta de mahon de pe birou.

— Acum sînt numai urechi. O cerere sau o propunere ? spuse Dimcea, aprinzîndu-și o țigară.

— Amîndouă odată, răspunse Matei, schițînd un zîmbet.

Ședea pe marginea fotoliului, incomod, în tensiune. Se silea să fie calm și natural. Nu venise pentru o favoare. De ce-l privea din nou în felul acela deosebit, ciudat, directorul ? Învăluit într-un nor de fum, cu coatele sprijinite de placa de sticlă, cu pleoapele întredeschise, el chema parcă în memorie o imagine îndepărtată, ceva proiectat în trecut și pe care-l dibuia...

— Dumitale îți zice... Zane. Ai avut ceva rude, rude apropiate cu același nume ? se interesă Dimcea, aplecîndu-se spre tînăr.

— Da, un unchi, după tată, Dumitru Zane.

— Dumitru, zici ?... Și cu ce se ocupa ?

— Era mecanic la C.F.R.

— El e ! exclamă Dimcea. Și unde se află acum ? Unde lucrează ? Mai trăiește ?

— A murit în bombardament, după ce evadase din închisoare.

— Așa... a murit ! repetă celălalt fără noimă, ca dintr-un mare gol.

O clipă lui Matei i se păru că îmbătrînise subit, era un om oarecare, ridat de vîrstă, uzat, în care nu mai recunoştea pe directorul impunător, cu o voinţă lucidă şi fermă. Dar ce legătură aveau toate astea cu el?

— De mine îţi mai aminteşti? întrebă Dimcea, regăsindu-se cu o sforţare.

Matei îl cercetă uluit. Se temea să nu săvîrşească o greşeală.

— V-am mai cunoscut altundeva? Vă rog să mă iertaţi, nu-mi amintesc de loc sau...

— Nici nu-i de mirare... sînt zece ani... m-am schimbat mult, vorbi Dimcea ca pentru sine, pipăindu-şi faţa cu palma, sub care reînvia treptat expresia-i obişnuită, cu trăsăturile dure, marcate, săpate în chipul sever. Să trecem peste asta! se scutură ca de-o cenuşă, aprinzîndu-şi o altă ţigară. Va să zică, o cerere şi-o propunere. Să le auzim!

— Cer să fiu scos de la biroul de normatori şi să fiu mutat la laminoare. Eu sînt inginer, tovarăşe director!

— Dar în ce calitate îţi închipui dumneata că ţi s-a încredinţat sarcina pe care o ai?

Matei întrezări o rezistenţă.

— Nu-i micşorez însemnătatea, dar de aici şi pînă la ce ar trebui să facă un inginer laminorist ca mine este o mare distanţă. I-am spus-o tovarăşului Beldie şi o afirm cu tărie şi în faţa dumneavoastră.

— Părerea şefului laminoarelor e alta; dumneata eşti foarte necesar acolo.

— La început da, acum se pot descurca şi fără mine. Puteau chiar în primele zile. Codrescu este în stare să conducă serviciul. Uzina geme de lucru, e greu să faci faţă cu cele trei schimburi, şi eu mă înfund în dosare şi fişe! Există vreo îndoială asupra capacităţii mele profesionale? Aveţi referinţe... Sau, pune-ţi-mă la încercare, rosti cu un tremur în glas.

Dimcea îl simţi. Îi înlătură presupunerea.

— Dar nu se discută asta!

— Atunci pentru ce nu mi se dă locul meu? Nu accept să fiu transformat în arhivar, să mucegăiesc

într-un birou. Asta nu-i muncă pentru mine. Mie-mi trebuie să respir aerul uzinei, pe platformă, să lucrez la mașini, cum am mai lucrat ani de zile.

Îndîrjirea tînărului inginer îi plăcu lui Dimcea. Nu voia însă s-o arate. Se sculă de pe scaun, se învîrti prin larga odaie, gîndindu-se. Îl înconjură o dată pe Matei și se opri la numai un pas de el. Era atît de aproape, încît tînărului inginer i se întipări în minte fiecare cută crestată, ai fi zis cu cuțitul, în obrazul acela rigid.

— Îți iei răspunderea că serviciul nu va avea de suferit ?

— Mi-o iau !

Dimcea trecu la masa de birou și notă ceva în blocnotesul mare, cu coperțile îmbrăcate în piele.

— Bine, am nevoie de un răgaz. Am să mă ocup de problema dumitale. Altceva ?

— Asta e tot ce aveam pe suflet.

Și îndată ce Matei părăsi biroul, Dimcea ridică receptorul și făcu un număr :

— Alo ! Cine e ? Alexa ?... Aici e Dimcea. Fii bun și adu-mi dosarul lui Matei Zane... Da, da, Zane...

*

Plecase de la director cu o inexplicabilă liniște. Avea convingerea că punctul mort fusese depășit și roata se pusese în mișcare. De unde îl cunoștea Dimcea ? Îi era cu neputință să-și aducă aminte și poate că din această pricină nici nu se sinchisi prea mult să afle. Întreaga după-amiază lucră acasă la calcule ; pe la opt și jumătate seara, mîncă frugal, se îmbrăcă și o porni spre oraș, cu intenția de a viziona un film. Cînd își puse canadiana îmblănită, mătușa era cu spatele la el, în picioare, lîngă șifonier : scotocea sau dosea ceva, nu-și putea da seama. Era vădit însă că se ferea, că nu voia să fie văzută, deoarece trăgea cu coada ochiului la Matei, mormăind :

— Ce te tot fîțîi pe-aici ? Nu pleci odată ?

În odaia ei nu ardea decît candela de la icoană ;

O lumină de aur roșu îi cădea pe ceafa zbîrcită, pe părul cărunt cu firele de la tîmple zbîrlite.

— Ce faci acolo ? o întrebă Matei.

Glasul lui răsună prea tare ; bătrîna se sperie și scăpă din mîini o pungulița din care se revărsară pe podea cîteva monede, unele rostogolindu-se sub patul acoperit cu o cuvertură de pluș vișiniu, cu ciucuri groși de mătase. Mătușa se frînse de mijloc, îngenunche, bîjbîind înfrigurată prin unghere :

— Unde dracului v-ați ascuns ? Unde dracului...

— Aprinde lumina, o sfătui Matei.

— N-am nevoie de lumină.

— Vrei să-ți ajut ?

— Nu, nu ! Le adun, le adun singură, nu te băga tu.

— Ți-e frică să nu ți le iau ? N-ai minte...

— Ce frică ! Am eu socotelile mele, ce-ți pasă ție ? Du-te, că le strîng eu, una cîte una. Ai grijă să încui poarta. Vii tîrziu ?

— Nu știu.

Mătușa se tîra pe jos, se vîra sub pat, sub scrin, ridica marginile covorului, bucurîndu-se ori de cîte ori găsea cîte o monedă, de parcă ar fi fost de aur.

— Te holbezi la mine, ai ? Banu-i scump ! spuse și, după ce înnodă punga, se sculă, gemînd.

În minutul următor, Matei era în stradă și peste un sfert de ceas se plimba prin fața cinematografului „Scala", în căutarea unui bilet. Era un ger uscat, tăios și zăpada scîrțîia sub tălpi, ca sticla pisată. Aerul era curat, pur, sonor ; zgomotele orașului se răsfrîngeau în văzduh, lovindu-se ca de niște pereți străvezii de cristal.

În afară de Matei mai erau vreo doi-trei amatori ; pe ceilalți îi împrăștiaseră gerul și ora tîrzie. Era trecut de nouă. Cînd să abandoneze și el, remarcă pe unul din amatori tratînd cu o doamnă vîrstnică, grasă, răsuflînd anevoie ; se grăbise, avea de vînzare trei bilete. Matei reuși să capete un bilet și intră în sală pe întuneric : filmul începuse. Rula „Omul în gri".

După cîtva timp se obişnui cu întunericul şi descoperi chiar lîngă el, la al treilea scaun din margine, un loc liber. Ceru voie şi se strecură, îndoindu-se mult, ca să nu-i stingherească pe cei din spate. Se aşeză ; simţi o mînă retrăgîndu-se de pe braţul fotoliului. Era fata din stînga lui ; stătea dreaptă, atentă, netulburată. Pe ecran se succedau imagini închise, clarobscure. Profilul vecinei sale se topea în umbră. De altfel, nici nu-şi dădu osteneală să-l desluşească. Nu-l interesa. Astfel se scurse jumătate de film, cînd, fără voie, înregistră că între ea şi tînărul de alături se întîmplă un lucru grav. Era o zbatere surdă, tăinuită, în care cea dintîi se străduia să-l înduplece, să-l calmeze, să-l domine pe însoţitorul ei. Murmure indistincte, gesturi înfrînate se mistuiau într-o crispare insuportabilă. La un moment dat, scaunul scîrţîi ca atunci cînd cineva e gata să se ridice. Fata care mîngîia palma tînărului, liniştitor, pe dată i-o încleştă, imobilizîndu-l :

— N-are nici un rost. Te rog rămîi, şopti ea.

Şi atunci, Matei fu martorul unei scene nebănuite ; celălalt se sculă şi-şi smulse mîna cu violenţă, ţipînd înăbuşit, exasperat :

— Dar lasă-mă odată în pace, femeie !

Şi fugi de-a lungul culoarului, pierind în întuneric. Cîţiva spectatori întoarseră capul. Locul de unde venise strigătul era gol. Fata rămăsese neclintită, cu privirile pe ecran. Matei, care o supraveghea discret, era sigur că nu vedea nimic. O imagine mai clară, mai luminoasă de pe pînză îi înlesni să-şi recunoască vecina. Era Irina Cerchez ! Nu crezu. Îşi închipui că e o asemănare, o confuzie, şi se răsuci uşor spre stînga lui. Nu mai încăpea nici o îndoială. Era Irina, cu blana de astrahan gri pe genunchi, împietrită, albă la faţă. Îi fu milă de ea, dar încercă şi o satisfacţie că o umilise : „Ai păţit-o, te-a făcut de ruşine !“

Irina scoase o batistă din poşetă şi-şi tamponă nările. Peste cîteva secunde îşi duse din nou batista la nas. O controlă ; era pătată de sînge. O mototoli

în pumn. Matei își învinse orice reținere. Vorbi încet, aproape de urechea ei, hotărît :

— Stai cu capul pe spate !

Irina tresări, îl privi lung, mut, cu pupilele dilatate. Matei o înfruntă. Ceva se frînse în ea și, supusă, își rezemă ceafa de speteaza scaunului, pe care el își puse palma, ca o pernă, sprijinind-o. Nu protestă. Matei îi simți părul mătăsos, căldura pielii pătrunzîndu-i brațul. Începuse să-i amorțească degetele, nu se îndura să-și retragă mîna. Într-un tîrziu se potoli hemoragia și o auzi rostind :

— Condu-mă, dacă vrei, la o mașină.

El o ajută să se îmbrace și în hol îi spuse :

— Așteaptă-mă aici, sînt numaidecît înapoi.

Zăbovi totuși, deoarece trebui să alerge o bucată de drum, fără a găsi o mașină. Se întoarse gîfîind, cu fularul în vînt, descheiat la canadiană.

— Ai fugit ! Iartă-mă... umbli descheiat, ai să răcești.

— Nu sînt chiar așa de șubred, rîse Matei.

Ieșiră amîndoi în stradă. Traversară bulevardul spre biserica Boteanu. Gerul se înăsprise. Trotuarele sclipeau ; se lăsase ceață și polei. Era alunecos. Matei o luă de braț ; fata i se păru delicată, fragilă. Aproape o purtă pe sus pînă la mașină.

— Îți mulțumesc, spuse Irina, înaintea portierei.

— Nu, te conduc pînă acasă.

— Cum dorești.

Tot drumul, Irina își ținu pleoapele lipite ; era încă foarte palidă, obosită. Matei îi contemplă fruntea castă, nările gingaș modelate, învoalte, gura închisă într-un desen precis, cu colțurile ușor răsfrînte, copilărește. Era și mai vizibilă cicatricea mică de la bărbie, atît de nepotrivită cu liniile curate și fine ale obrazului. Ca și cum ar fi simțit privirea lui umblîndu-i pe față, Irina deschise ochii. Și c-un gest spontan, surprinzător, de care n-o credea capabilă, îl prinse de braț :

— Aș vrea să te rog ceva. Să uiți scena aceea penibilă.

Matei înțelese că în acest timp numai la asta se gîndise, asta o frămîntase.

— Am și uitat-o.

— Îți mulțumesc. Iată c-am și ajuns!

Matei plăti mașina. Coborîră. Un grilaj scund despărțea vila de trotuar. De-o parte și cealaltă a ușii de la intrare, în niște scobituri ale zidului ardeau două felinare în fier forjat.

Irina se înfășură în haina de astrahan. Îi întinse mîna și, ca și cînd și-ar fi amintit deodată de un lucru foarte important, spuse:

— I-am pomenit tatii de dumneata. Aveai dreptate, erai studentul lui favorit, i-ar face plăcere să te revadă. Mi-a spus să ți-o transmit. E foarte ocupat, dar mîine, de pildă, după-amiază, este acasă. Dacă ești cumva liber...

— Să dau un telefon?

— Dacă vii, îl înștiințez eu.

— Vin.

— Noapte bună și pe mîine.

— Noapte bună.

*

A doua zi, Matei sună. Îi răspunse chiar Irina la telefon. Profesorul Traian Cerchez nu era acasă. O anunțase că va sosi peste o jumătate de oră. Cum vremea se îmblînzise și era dornic de puțină mișcare, Matei o luă pe jos. Mai curînd decît ar fi vrut se pomeni în fața vilei. Îi deschise o fată; își scoase canadiana; intră într-un hol semicircular, cu pereții tapisați în mătase ruginie, cu un mare șemineu de faianță italiană, cu multe fotolii și măsuțe joase, cu picioarele elegant curbate. Pretutindeni erau răspîndite lămpi cu abajur, vase de Murano, cu sticle irizînd dulce lumina acoperită și tainică. Pașii i se înfundau în covor și prin ferestrele înalte, de la podea pînă aproape de plafon, zări în fund grădina, havuzul și o casă ca o jucărie, fără cat, cu acoperișul țuguiat.

Matei se auzi strigat.

— Poftim, pe-aici.

Se îndreptă dincotro venea glasul. Era oarecum intimidat de luxoasa locuinţă, de apariţia Irinei, de întîlnirea cu profesorul lui.

— Aici, aici, sus !

În capul scării interioare o văzu pe Irina : era într-o fustă de flanel cenuşiu, o bluză colorată şi o jachetă de lînă albă. Urcă treptele ; ea îl conduse într-un salonaş ; nu erau înăuntru decît puţine piese, un scrin, o comodă, un gheridon, zvelt, pe picioare subţiri, graţioase. Într-un colţ se aflau două fotolii îmbrăcate în mătase broşată, cu flori mari, albastre, şi între ele o măsuţă ovală, gălbuie, din lemn de trandafir. Lumina venea de la cele două aplice de alamă de o parte şi de cealaltă a oglinzii veneţiene. Pe jos era un covor afgan de un roşu înfocat.

— Tata încă n-a venit, cred că dintr-o clipă într-alta trebuie să sosească.

— Pot să-l aştept ?

— Îl aşteptăm împreună, spuse Irina, surîzînd.

Îl pofti să ia loc. Se aşeză şi ea în fotoliu, aranjîndu-şi cutele fustei. De la început împrăştie orice convenţionalism dintre ei. Era simplă, firească, prietenoasă. Se purta astfel din obişnuinţă, dar pentru Matei era o fiinţă nouă, diferită de acea din uzină. Îi ceru voie să aprindă o ţigară. Aprinse şi ea una şi pe cînd fumau, Irina se interesa de situaţia sa, la a cărei discuţie, fără să vrea, fusese martoră pe platou.

Matei dădu unele amănunte şi, pe măsură ce vorbea, se însufleţea, povestindu-i o mulţime de lucruri intime, gînduri, proiecte. Dar la un moment dat, ca şi cînd şi-ar fi amintit deodată că fata dinaintea lui s-ar putea plictisi, se scuză stîngaci :

— Am cam luat-o razna cu ale mele.

— De fel. Te ascult mai departe, spuse Irina, rezemîndu-şi bărbia în palmă.

Matei şovăi.

— Te rog frumos, spuse ea, împreunînd palmele.

El cedă şi reluă, îngîndurat :

— Din copilărie mă învinuiau că visez, că am prea multă imaginaţie, că mereu îmi umblă cîte o idee prin cap. Am şi păţit-o odată, m-au concediat. Eram foarte tînăr. De atunci am mai născocit eu cîte ceva. Şi acum iată, am eşuat la un serviciu de fişe. În sfîrşit, asta nu va dura. Am trecut şi prin situaţii mai grele. O să aibă de furcă cu mine. Nu mă predau cu una, cu două.

— Se şi vede, rosti convinsă Irina, cu acel instinct sigur al femeilor, învăluită de forţa ce emana acest tînăr viguros şi suplu, atît de natural, de direct şi de sincer, încît îi cîştigase numaidecît încrederea.

— După ce se vede ? rîse încet Matei.

Telefonul ţîrîi lung, în biblioteca cu uşile larg deschise, din dreapta salonaşului. Irina se ridică. Peste cîteva secunde, tînărul inginer fu de asemeni lîngă aparat. Profesorul voia să schimbe cîteva cuvinte cu el. Se ivise o şedinţă neprevăzută şi-l înştiinţa că nu va scăpa decît foarte tîrziu. Îl invita la masa de seară, duminică.

Matei primi şi, după ce lăsă receptorul, se pregăti să se retragă.

— Îmi pare rău că ţi-am stricat seara, spuse Irina. Poate voiai să te duci în altă parte.

— Aş ! N-aveam nimic de făcut.

— Nu vrei să mai stai ? De altminteri, uite, a şi adus ceaiul, îi arătă ea fata care pusese pe măsuţă ceştile şi un platou cu sandvişuri.

— În cazul ăsta... să-ţi spun deschis, mă simt bine aici, deşi...

Irina îşi înălţă privirea, întrebător.

— Nu te superi ? făcu Matei, ezitînd.

— Nu.

— Înainte mi-erai antipatică.

— Dar nici nu m-ai cunoscut ! De unde ? Cum ?

— Tocmai, pe-o simplă impresie. Iartă-mă c-am spus o nerozie.

— Şi ţi-ai schimbat părerea? zîmbi fin Irina.

— M-ai silit.

— Dacă nu regreţi, e în ordine. Să bem ceaiul, că se răceşte.

Irina îi întinse ceaşca, ceaiul era fierbinte şi aromat. Abia sorbise o înghiţitură; buzele ei atinseră marginea ceştii şi Matei observă că devenise atentă şi oarecum neliniştită. Pe scară răsunau paşi grei, înăbuşiţi, rari şi, după scurt timp, uşa se deschise şi în cadrul ei apăru un tînăr de statură potrivită, voinic, foarte brun, cu un păr des, negru şi cîrlionţat. Era îmbrăcat cu un pulover cafeniu, gros, cu gulerul cămăşii răsfrînt în afară şi nişte pantaloni verzi de catifea ripsată, umflaţi ca nişte burlane. Gîtul îl avea scurt şi părea că umblă cu capul în piept, nemulţumit şi bănuitor.

— Învaţă-te să baţi mai întîi la uşă! spuse Irina.

Celălalt, ca şi cînd n-ar fi auzit-o, sau ca şi cînd nu lui i s-ar fi adresat, mormăi:

— Mi-e foame! De ce nu mi-ai trimis nimic de mîncare?

Înşfăcă un sandviş şi începu să mestece, învîrtindu-se de colo-colo şi, fără să se uite la Matei, rosti indiferent:

— Dar ăsta cine mai e?

— Anatol, fii cuviincios! Dacă nu poţi să te stăpîneşti, întoarce-te în atelier, spuse Irina. Poartă-te ca un om şi prezintă-te.

Anatol făcu o reverenţă caraghioasă.

— Mă supun poruncii voastre. Şi îndreptîndu-se către Matei: Pictorul Anatol Proca, ex-soţul doamnei Irina Cerchez. Cu cine am onoarea?

Matei recunoscu în el pe tînărul de la cinematograf, care părăsise sala, ţipînd. Intrarea lui, schimonoselile ridicole, de paiaţă, i-l făcură nesuferit, deşi într-un fel îl distrau.

— Colegul meu, inginerul Matei Zane, se grăbi Irina.

— Ce, el e mut? Sau poate nu ştie cum îl cheamă?

— Anatol ! strigă Irina. Du-te în atelier, îţi trimit numaidecît mîncarea. Şi-a făcut din bădărănie un teribilism, o originalitate, îi explică fata lui Matei. Te rog să nu-l iei în seamă.

Matei nu se sinchisi, cu toate că nu mai întîlnise un asemenea individ. Era însă îngrijorat de nervozitatea Irinei, de teama ei pe care încerca să şi-o înfrîngă. Era decis să rabde orice s-ar întîmpla. Vru s-o calmeze.

— Mie-mi place Anatol ! declară Matei. Vezi că nu sînt mut ?

— Nu, eşti inginer. Auzi, profesiune ! In-gi-ner ! exclamă pictorul, ca despre ceva nemaipomenit de bizar.

— Şi încă laminorist, de utilaj petrolifer, tubinguri, prăjini de forat, conducte, ţevi etc. Prozaic, nu ?

— Inginer de ţevi ! Inginer de ţevi ! Inginer de ţevi ! repetă Anatol cu stupoare şi izbucni într-un hohot artificial, înalt, cu capul dat pe spate.

Irina se sculă în picioare, palidă :

— Anatol, pleacă ! Pleacă imediat !

— Mă goneşti ? se dezmetici pictorul. Dar ce-am făcut ? Tu nu pricepi, niciodată n-ai priceput nimic. Inginer de ţevi ! E un lucru foarte comic, vorbi cu voce blîndă. Şi la urma urmei vă potriviţi. El inginer şi ea chimistă, rîse din nou, ca apucat de crampe.

— Eşti de nesuportat, rosti Irina cu desperare.

— De ce ? spuse naiv Anatol, domolindu-se ca prin farmec. Nu înţelegi, o îndeletnicire serioasă e să armonizezi sunetele în muzică, să prinzi culorile într-un tablou, să cînţi în versuri. Inginer ? Chimistă ? Mă rog, chimia are unele procese enigmatice, e mai interesantă, mai ales era înainte, cînd făcea corp cu alchimia, avea o simbolică, unele sensuri. Dar tu eşti prea terestră, ca să vezi altceva decît nişte reacţii... Eşti o ştiinţifică ! spuse cu un rictus de dezamăgire.

— Şi mă dispreţuieşti ?

— Pe urmă, continuă Anatol, fără să se întrerupă, care este artistul care ar plăsmui în versuri, în sunete, în culoare o dragoste între un inginer şi o chimistă ? Îţi dai seama că e de-a dreptul ilariant ? Nici măcar o romanţă banală nu s-ar putea scrie. Cum să începi ? „El inginer şi ea chimistă, sub salcîmii înfloriţi"... E stupid !

— Un artist cîntă sentimentele omului, nu profesiunea lui.

— Oho ! Sentimentele omului ! declamă Anatol, descriind un gest larg cu mîna în aer.

— Va să zică, mă şi dispreţuieşti ? spuse Irina, ironică, reaşezîndu-se.

Anatol se trînti pe covor, la picioarele ei, şi-i înlănţui gambele rotunde şi zvelte. Irina vru să se desprindă, dar nu putu.

— Fără spectacol ! Nu-ţi ajunge cît ai jucat pînă acum ? Ridică-te şi du-te la lucru.

— Cum poţi să spui că te dispreţuiesc ? vorbi rugător Anatol, umil. Ce sînt eu pe lîngă tine, prinţesa mea ? Tu mi-ai dat dragoste şi mi-ai dat încredere în talentul meu, n-ai precupeţit nici un efort, nici o jertfă, m-ai sprijinit, m-ai ajutat şi n-am auzit din gura ta vreodată cel mai neînsemnat reproş, nu te-am văzut obosită de mine. Mereu ai fost prezentă, de veghe, ca un pilot pe-o corabie în furtună. Ce m-aş fi făcut fără tine ? Aş fi ajuns pe drumuri, o haimana, m-ar fi cules de prin şanţuri...

— Isprăveşte, Anatol ! Întoarce-te în atelier, peste o săptămînă ai vernisajul expoziţiei. Fii cuminte, te rog, fii cuminte, îl imploră Irina, împurpurîndu-se, zbătîndu-se între un sentiment de duioşie faţă de el şi de ruşine faţă de Matei care fuma, cu coatele pe genunchi şi privirea pironită în covor.

— Nu mă mai iubeşti, îngînă trist Anatol, resemnat. Tot ce faci e numai din datorie, vrei să-ţi fii fidelă ţie însăţi, îţi închipui că ai o răspundere faţă de artistul din mine. De fapt nu mă mai suporţi, ăsta e adevărul.

— De ce e nevoie de toate astea, aici, acum? Revino-ţi în fire şi du-te înapoi în atelier, cel mai important lucru e expoziţia, succesul tău.

Anatol îşi lăsă capul pe genunchii ei. Murmură:

— Ai dreptate. Bine, mă duc, mă duc...

Se ridică anevoie de pe covor, căutînd spre Matei; parcă-l vedea şi nu-l vedea. Deodată se întoarse spre Irina.

— Uite ce ochi are! Albaştri, ceţoşi. Ce caută ochii ăştia la un inginer? Şi obrazul prelung, cu cele două brazde de la nas spre gură, cu fruntea ca un turn... interesant! Nu vrei să te pictez? Vino să-ţi fac portretul! În trei şedinţe îl termin. Hai, vino cu mine în atelier. Începem chiar acum! se înflăcără Anatol.

„Ăsta-i trăsnit de-a binelea", îşi spuse Matei, neispitit de propunere. Căută scăpare la Irina, dar ceea ce citi în privirile ei îl îndupleca să primească.

— Haide, nu vii? îl întrebă febril Anatol.

Matei îl urmă plictisit, şi în canatul uşii, o mînă mică strînse pe ascuns, energic şi cald, mîna lui.

— Vă trimit masa la amîndoi, în atelier, rosti Irina.

Pe scări, pe cînd coborau, Anatol rîse provocător:

— De ce taci? Te-o fi jignit felul meu de-a fi. Ţi-am luat piuitul!

— Ai avut mare noroc că era şi Irina, îşi descleştă gura Matei.

— Altfel?

— Te snopeam în bătaie.

*

Îl găsi pe Beldie adîncit în citirea ultimelor rapoarte, la biroul lui, cu un maldăr de mape. Nici unul din funcţionari nu cuteza să sufle. Lucrau tăcuţi şi parcă bătaia degetelor pe clape era mai înceată, mai şovăielnică, ca să nu-l deranjeze pe şeful laminoarelor. Toţi ştiau că va scormoni vreo chichiţă şi se aşteptau să-l audă: „Poftim, o neglijenţă!"

Matei nu răbdă această atmosferă de apăsare şi se întunecă. Păstră o atitudine rezervată, dar rosti totuşi răspicat, ca să-i amintească celuilalt că este aici.

— M-aţi chemat ?

Beldie continua să citească raportul.

— Da, şezi.

Matei rămase în picioare.

Beldie înlătură fişele, rapoartele îngrămădite înaintea lui şi-şi puse palma pe umărul lui Zane, ocrotitor :

— Predai serviciul tovarăşului Codrescu...

O mulţime de gînduri fulgerară prin mintea lui Matei. Ce însemna asta ? Va trece la laminor ? Îl repartiza la altă secţie a uzinei ?

— Sper că nu te-ai legat chiar într-atît de acest serviciu ?

— Nu... nu înţeleg, spuse Matei, contrariat.

— Ei, Doamne ! Dar eu am nevoie de dumneata ! Mi-e destul de greu să duc în circă atîtea secţii şi, pe deasupra, laminoarele, care sînt cele mai importante din uzină. Singur mi-e imposibil să răzbesc, îmi trebuie neapărat un ajutor. Pe cine ai fi vrut să aleg ? Nu te prea bucuri, se pare, surîse Beldie.

— Ba da...

Matei îşi trecu o mînă prin păr, răvăşi fişele, buimăcit. Asta nu ţinu însă decît cîteva clipe. Ţăcănitul maşinilor, frămîntarea din birou îl treziră la realitate.

— Mă vei descărca pe mine de-o parte din sarcini, vei prelua conducerea schimbului întîi. E în regulă ? Aşa că predă-ţi serviciul, încheie Beldie, părăsind încăperea.

Parcurse hala în tot lungul ei şi urcă la Dimcea, întîlnindu-se piept în piept cu Nenciu, care-l salută în treacăt. Ieşise de la director. „Ce-o fi căutat acolo ? Nu cumva în cazul Zane ? Ţi-am luat-o înainte, puişorule !“ gîndi Beldie, mulţumit de sine. Deschise larg uşa şi intră degajat, cu capul lui frumos înclinat uşor într-o parte, călcînd sigur pe covorul gros şi pluşat. Îndată ce-l deosebi pe

Liteanu în fotoliu, atitudinea lui suferi o imperceptibilă modificare, ce n-ar fi putut fi observată decît de un ochi exersat. Nu se petrecuse nimic vizibil, totuşi nu mai era atît de liber în mişcări. Beldie se supraveghea.

— Am o veste bună pentru dumneata, spuse Dimcea. Comanda specială de prăjini de foraj pe care am livrat-o este de bună calitate. Am primit o adresă de la minister. Bineînţeles că nu trebuie să ne culcăm pe-o ureche.

— Dimpotrivă, asta ne măreşte îndatoririle, rosti serios Beldie.

— Ce urgenţe avem?

— Dacă nu intervine nici o schimbare în plan, ţevile de extracţie. Avem însă comenzi urgente şi pentru construcţie. Nădăjduiesc să le satisfacem, cu toate că, la drept vorbind, e din ce în ce mai greu. Mă gîndesc la o altă metodă de laminare — deocamdată nu mi-e îndeajuns de limpede.

— Tocmai despre asta voiam să vorbim. Muncitorii se plîng de desele poticniri. De ce nu iei măsuri? Trebuie neapărat întreprinsă o verificare a maşinilor.

— E o racilă mai veche, tovarăşul Liteanu o cunoaşte, rosti Beldie, neputincios, cu intenţia de a-l implica şi pe inginerul-şef.

— Tovarăşul Liteanu e ocupat pînă peste cap. Cum, nu există nici o soluţie? se răsuci pe scaun Dimcea. Dumneata ce spui, Liteanu?

— Vom reexamina întregul circuit al laminării. E drept că maşinile sînt aglomerate, o soluţie nu e însă imposibilă. E nevoie de puţin efort, de imaginaţie.

Beldie simţi aluzia. O înregistră, fără să se tulbure.

— Neapărat, o să cercetez îndeaproape defecţiunile şi o să le înlăturăm, spuse cu siguranţă.

După expresia lui Dimcea, închisă, rigidă, după felul cum bătea cu degetele în masă, presimţi că directorul voia să-i facă o imputare. Îl supăra că era şi Liteanu de faţă.

— A fost un control la uzină pentru protecția muncii, spuse Dimcea. N-am putea fi dați ca model. Ce să-ți mai înșir toate încălcările regulamentului! Unele din ele sînt foarte grave. Ce păzește Dinulescu? Dacă nu e în stare să conducă serviciul de protecție, să dea locul unuia mai capabil. Dumneata ai susținut că e așa și pe dincolo. Și, poftim!

— Totuși a făcut treabă la început. De ce să tăgăduim? se opuse jignit Beldie. Probabil că e o oarecare neglijență din partea lui. Îl voi ține mai din scurt.

— Unele mașini n-au apărători, iar punctele primejdioase din uzină nu sînt destul de bine luminate. Ieri a fost accidentat un muncitor. Instructajul s-a făcut?

Beldie bănui că nu controlul de stat, ci Liteanu era acela care-l „instigase" pe director. Văzîndu-l cum se lăfăia în fotoliu, cu o falsă seninătate, dar, în fond, gustînd satisfacția că era judecat de Dimcea, îi întoarse spatele ostil, rostind calm:

— Apărătorile sînt la reparat. Foi de instructaj există; n-aș putea spune dacă au fost prelucrate cu toți oamenii. Accidentul este, desigur, regretabil.

— Regretabil? Un om scos din muncă, rănit! Îl dau afară pe Dinulescu! Chiar azi la prînz convoci șefii de secții și maiștrii. Uite ce cred eu că e nevoie în primul rînd. Dacă vrei, notează-ți.

Beldie clipi, ca plesnit peste ochi. I se părea că n-a înțeles bine. El să facă pe secretarul, pe funcționărașul, fie chiar pentru cîteva minute, pentru un necioplit care altădată ar fi tremurat în fața lui? Altădată, unul ca Dimcea nici n-ar fi cutezat să-i calce pragul. Împrejurările îl siliseră s-o ia de la capăt aici, la „Laminorul roșu". Cu nici un preț nu s-ar fi resemnat să rămînă un inginer fără viitor. Era ros de ambiție să recapete poziția pe care o pierduse. Liteanu i-o luase înainte. Nu-i nimic, îl va ajunge, cu răbdare, cu perseverență. Neobosit, activ, muncea ca să-i cîștige încrederea lui Dimcea, să-și întărească prestigiul înaintea lui, și reușise.

Beldie îi recunoștea directorului unele calități, agerimea, voința neclintită, spiritul de organizare, dar cu toate acestea nu-l scutea de dispreţul său. Socotea că lui i se cuvenea locul de director general, pe care un altul i-l ocupase pe nedrept, nu însă pentru multă vreme, spera Beldie. Mîndria, ura lui își căuta o alinare și o găsi : „În definitiv, Dimcea nu ia nici o măsură mai importantă, fără să mă consulte și pe mine. Și apoi, inima uzinei, laminorul, e în mîna mea. Aici e toată puterea".

În cele din urmă scoase tacticos un mic bloc-notes din buzunarul vindiacului, umilit de rolul la care-l constrîngea această împrejurare. „O să i-o plătesc nemernicului de Dinulescu ! O să scot untul din el." Ascultă instrucţiunile lui Dimcea, maşinal, fără să priceapă o iotă. Își mută un picior peste altul, notînd în silă. Directorul îi dicta, plimbîndu-se prin largul birou. În ciuda dorinţii de a se arăta nepăsător, Beldie ar fi dat orice ca să-i poată urla în obraz : „Nu te mai fîțîi atît înaintea mea !" Mărgele mici de sudoare îi răsăriră la rădăcina părului.

Cînd Dimcea isprăvi, se sculă otrăvit, își vîrî la loc blocnotesul, pregătindu-se să părăsească biroul. Dar directorul îl opri, frămîntîndu-și fruntea cu palma.

— Ce mai am eu cu dumneata ?... Ce voiam să te întreb ?

— Situaţia lui Zane, îi aminti Liteanu.

— Așa, da ! se lumină Dimcea. Ce-ai de gînd cu acest tînăr ? Am referinţe din cele mai bune despre el. E muncitor, capabil, plin de idei. De ce lași să se irosească de pomană asemenea calități ? L-ai băgat la fișe și nu-l mai scoţi de-acolo. Pune-l la o treabă serioasă.

— A și predat serviciul lui Codrescu și conduce schimbul întîi, anunță rece Beldie. Aveţi dreptate. Ne putem bizui pe el. De altfel, și înainte îl prindeai mereu pe platformă. Se cunoaște că e un pasionat și cred că-mi va fi de ajutor, spuse Beldie, ca să intre în voia directorului.

Dimcea păru surprins. Îl cercetă cu un interes nou, treaz, pe șeful laminoarelor.

— De cînd conduce schimbul ?

— De azi-dimineață.

Dimcea tăcu. Acest moment de tăcere, de suspensie, îl preveni pe Beldie că celălalt avea o îndoială asupră-i și, peste deruta de-o clipă, se felicită în sine : „Noroc c-am făcut-o la timp !"

— Bine că s-a rezolvat și această chestiune, rosti Dimcea.

În drum spre casă, Beldie cugetă la mișcarea stîrnită de tînărul inginer în juru-i. Organizația de bază, Liteanu, directorul îl susțineau. Nu era oare un început de știrbire a puterii sale ? Ioanițiu întrezărise clar viitorul. Viitorul ! Azi îl numise pe Zane conducătorul schimbului. Și mîine, mîine ce va fi ?

*

Casa în care locuia Beldie era o vilă într-un frumos stil romînesc, cu un pridvor cu arcade sprijinite pe stîlpi de lemn. Ușa din stejar masiv, ferecată în lucrături de metal, se deschidea într-o boltă îngustă, deasupra căreia atîrna un felinar cu lanț. Vila nu era prea mare, dar destul de spațioasă, cu un hol larg, cu două încăperi pe o margine și alta. În fund se înălța o scară cu balustradă împodobită cu cioplituri înflorate, scară care ducea spre dormitorul și biroul inginerului.

Beldie își lepădă paltonul și, frecîndu-și palmele, pătrunse în holul elegant, învăluit de o atmosferă caldă și plăcută.

Catifeaua fotoliilor, lacul mobilelor aveau o lucire mată în penumbra abia destrămată de lumina ce venea dintr-una din odăi, care fusese transformată în sufragerie și unde răsunau glasuri de femei, rîsete. Erau cîteva prietene ale Aurei, care, după un vechi obicei, jucau la ea partida de bridge, în fiecare joi după-amiază. Bîrfeau, discutau mondenități, despre amanți, despre politică.

Beldie le cunoștea, cu unele se culcase doar, și era obosit de ele, de conversația lor. Lucia Costinescu, blondă, cu fața de copil nevinovat; Alice Rosnoveanu, mică, fină; Tanța Demetriad, palidă, nervoasă, cu trup subțire de băiat; nu-i mai trezeau nici un interes. Totuși politețea nu-i îngăduia să urce sus, în birou la el, fără să le sărute mîna.

De altminteri, una din ele, Alice, deosebi ceva mișcîndu-se în obscuritatea holului.

— Mi se pare că e Leon! spuse ea tare către soția lui Beldie.

Femeile întoarseră capul.

— Bună seara, doamnele mele. Sărut mînușițele.

Beldie se înclină ușor, cu un gest grațios, primind drept răsplată surîsurile înflorite ale femeilor.

— Să-ți fie rușine, se alintă Lucia, ai vrut să te strecori, fără să ne dai măcar bună seara! Ah, nici nu te mai recunosc. De la o vreme încoace și tu parcă te-ai schimbat.

— *Ça c'est tout à fait normal* [1], sublinie ascuțit Tanța.

— *Mais, voyons* [2], gîndiți-vă că munca asta de dimineață pînă noaptea te obosește, te abrutizează, îl compătimi Alice, privindu-l cald, pe sub genele lungi.

— Sînteți nedrepte, se apără Beldie, dar cum era posibil să vă ocolesc? În primul rînd, plăcerea este a mea... Și îndreptîndu-se către soția sa, Aura, o întrebă șoptit: Val?

— Încă n-a venit.

— Ei, haide, te iertăm, dacă iei loc printre noi, îl invită Tanța. Uite, ne întrerupem și bridge-ul pentru tine și tu știi cît ținem noi la acest joc.

— E doar ultima distracție care ne-a mai rămas. Unde să te duci? Peste tot aceleași mutre vulgare și nespălate. Ah, Doamne, ce viață! oftă brusc întristată blonda cu fața de copil. Cînd se vor isprăvi toate acestea?

---

[1] E cu totul firesc.

[2] Dar vedeți.

— Nu vezi că tace ca un peşte? îl provocă Tanţa. Nu vrea să ne spună nimic, o veste care să ne bucure şi pe noi. Şi cu siguranţă că sînt veşti bune...

— Americanii fac nişte pregătiri formidabile, nimic nu le va rezista, se entuziasmă Lucia. Mi-a destăinuit mie fostul general Todirescu: „Fată dragă, americanii ăştia sînt nebuni, cu ei să nu te pui. Păi, vino-ncoa să-ţi explic". Mi-a arătat o hartă, pe care mişca boabe de fasole albă şi nasturi. Boabele de fasole erau americanii, iar nasturii, bolşevicii. Ştii... eu nu mă pricep la strategie, dar din indicaţiile generalului reieşea foarte limpede că boabele de fasole, adică americanii, îi învinge, îi zdrobesc pur şi simplu pe ruşi.

— Ce mai face Coco? rosti într-o doară Beldie, amintindu-şi, vădit amuzat, de acest general ridicol. Făcuseră împreună manevrele din 1940 — atunci generalul era colonel — şi pe Coco îl bîntuia o pîntecăraie cumplită. Mereu se dădea jos din căruţă şi se ascundea pe după un lan de porumb. Într-un rînd, colonelului părîndu-i-se ceva suspect, îşi tot sucea gîtul, cercetîndu-şi cămaşa:

„— Mă, gorobete, e ceva? N-auzi, mă?" îşi sîcîia ordonanţa.

„— Nu, don' colonel, îl încredinţă flăcăul, un oltean isteţ, v-aţi auritără numa' pintenii..."

Această imagine a lui Coco, pe care colegii cei mai binevoitori îl socoteau un „dobitoc nevinovat", îl făcu pe Beldie să rîdă.

— Poftim, îşi rîde de mine, spuse Lucia ofensată.

— Ce idee! Mi-am adus aminte de o întîmplare cu Coco, se scuză Beldie.

— Povesteşte-ne şi nouă! ceru Tanţa. Egoistule! Să ne amuzăm şi noi.

— A, nu, nu se poate.

— E ceva picant? vorbi Alice, privindu-l galeş pe sub gene.

Soneria zbîrnîi prelung. Inginerul fu gata să se scoale, dar i-o luă înainte Aura.

— Este probabil Smaranda, spuse ea. S-a dus după niște brînză. O cunosc după cum sună.

Aura știa sigur că nu era Smaranda. O știa și Beldie, care zîmbi perfid. Și într-adevăr nu era ea, ci cel așteptat; adică Val Ioanițiu. Aura vru să se apropie, bărbatul însă se feri:

— Fii cuminte, ușa spre hol e deschisă.

— Te văd din ce în ce mai rar. Ce-i cu tine? Nu-ți mai plac? șopti întretăiat Aura.

— Ce-ți trece prin cap! Sînt foarte ocupat și atîta tot. Mai rămîn și mîine la București. Poți să vii după-masă la mine?

— Vin.

În acest timp, Ioanițiu își scoase paltonul cenușiu, cadrilat, cu guler de biber. O urmă în salon pe Aura, care era o femeie coaptă, cu carnea albă, plinuță, examinîndu-i mersul legănat.

Beldie îi ieși înainte, strîngîndu-i prietenos mîinile.

— Nici nu știi cît te așteptam! N-ai mai dat nici un semn.

Inginerul ar fi fost bucuros să-l tragă imediat sus, în biroul lui, dar cucoanele îl chemară, aţîţate de faima pe care și-o cîștigase pe vremuri, în cercurile mondene, acest bărbat voluntar, inteligent și, mai ales, foarte bogat.

Ioanițiu nu refuză, hotărît să rămînă doar cîteva minute, pentru Aura.

Tanța fu aceea care dădu atacul:

— Domnule Ioanițiu, sper că dumneata ai să fii mai amabil. Leon e astă-seară taciturn. Nu vrea să ne pună și pe noi în curent cu politica.

— Vrei un ceai, domnule Ioaniţiu? îi surîse graţios Aura.

— Da, mulțumesc! L-aș dori tare și neîndulcit, dacă se poate.

— Te rog, însă, să nu le spui nimic pînă nu mă înapoiez eu. Și pe mine mă interesează foarte mult. Beldie e atît de discret în ultima vreme! Ori de cîte ori încerc să aflu cîte ceva de la el, aud aceeași frază: „Ai răbdare, Aura, se apropie ziua noastră.

Ai răbdare, că nu mai e mult". Ai răbdare, și iată anii trec, simt că nu mai pot!

— Nu e rău sfatul lui Beldie, și nici nu se înșală, evenimentele se precipită...

Femeile se strînseră în jurul lui, cu o curiozitate lacomă.

— Ce v-am spus eu? Generalul Todirescu are dreptate! El e militar și asta-i doar meseria lui, se avîntă Lucia.

— Todirescu mai trăiește?! se miră cu cruzime Ioaniţiu. L-am zărit o dată pe stradă, cred că acu' un an. Era complet ramolit; îi atîrnau fălcile, îi tremurau picioarele, și nu știu de ce mi se adresa mereu: „Nu-i așa, domnule Greceanu?" Mă confunda, bietul de el! Va să zică mai trăiește! se minună Ioaniţiu, fără să-i pese de „boticul" pe care-l făcuse Lucia.

Aura îi aduse ceaiul.

Val îl bău fierbinte, cu sorbituri rare, satisfăcut de privirile ațintite asupra lui.

— Delicios ceai, îi spuse Aurei, întîrziind în mod intenţionat să vorbească despre ceea ce așteptau cu toatele.

Tot Tanţa fu aceea care, aţîţată de indiferenţa lui, observă ascuţit:

— Produs american! Nu vă stimulează?

Ioaniţiu rîse cu gura închisă. Nu voia să primească provocarea, dar nici să discute serios cu cei de față. În mintea lui roiau alte gînduri. Se mărgini doar să le insufle optimism și spuse mai mult pentru Aura:

— Răsturnările nu se fac de pe o zi pe alta. Ele trebuiesc pregătite în cea mai mare taină. De unde vreți dar să știm noi, cei dindărătul cortinei de fier, ce plănuiește statul-major al armatei americane? Desigur, sînt unele indicii îmbucurătoare: bazele aeriene, navale și terestre care-i încercuie pe bolșevici, ritmul înarmării, anumite declarații autorizate, foarte ferme. Toate acestea trebuie să ne dea tuturor încredere în victoria finală. Și baza oricărei victo-

rii este o bună stare morală. Deci, doamnelor, întăriți-vă moralul ! le îndemnă Ioaniţiu, ironic.

— Sigur, ai dreptate, îl aprobă Aura. Dar cum poţi avea o bună stare morală cînd a dispărut acel „joie de vivre", dragă domnule Ioaniţiu ? se plînse Aura.

— Să ni-l creăm, pe cît este posibil. Deocamdată : mai mult curaj ! Mai mult curaj ! exclamă puţin teatral Ioaniţiu, înlăturînd scaunul. Şi acum să-mi daţi voie să mă retrag cu Beldie, să ne mai ocupăm şi de treburile noastre inginereşti.

...Cînd fură în sfîrşit singuri, Ioaniţiu se tolăni într-un fotoliu, îşi controlă vîrfurile unghiilor, apoi îşi vîrî o mînă în buzunar, iar cu cealaltă bătea tactul pe braţul de lemn lăcuit.

Beldie scoase din bar o sticlă şi două pahare pîntecoase, scurte, care semănau cu un fel de sticlă de lampă, şi le puse pe măsuţa rotundă, încrustată cu arabescuri şi plăci de sidef, pe care o împinse spre Ioaniţiu. Turnă în pahar un lichid gălbui şi limpede. Ioaniţiu îl mirosi, după ce încălzise puţin paharul în palme, şi-l înghiţi dintr-o dată.

— Nu se bea aşa coniacul, şi mai ales un Hennessy. Aveam însă nevoie de o senzaţie tare, să mă ardă pe gîtlej, îl lămuri oaspetele pe Beldie.

Inginerul îi turnă iar un pahar, şi din toată purtarea lui, din atenţia cu care-l înconjura, din respectul reţinut se putea lesne ghici că celălalt avea o anume autoritate asupra sa.

Ioaniţiu era un bărbat cam de vreo cincizeci de ani. Nu arăta vîrsta ; era uscat, zvelt, cu o faţă osoasă şi ascuţită, cu orbitele adînci, cu nasul uşor coroiat. Părul argintiu îl avea rar şi lipit de craniu. Din întreaga lui ţinută respira ceva dur şi orgolios. Gesturile lui erau seci şi rigide, ca ale unui om care e obişnuit să-şi stăpînească orice izbucnire. El era unul din inginerii specialişti în foraje şi conducea un sector important într-o nouă zonă petroliferă. Îşi făcuse studiile în Germania, iar în timpul războiului fusese numit de nemţi consilier al unei mari societăţi petrolifere, unde avea şi un pachet de acţiuni.

Imediat după terminarea ostilităţilor reluase legăturile cu vechii exploatatori ai petrolului, adică reprezentanţii societăţilor americane. După naţionalizare consimţise se lucreze ca specialist în foraje, păstrînd însă sub diferite chipuri legătura cu Gartner şi R. D. Bolton, unul fost director general al „Astrei romîne", iar celălalt fost director al societăţii „Romîno-Americana", care nu se mai aflau în ţară. De mai bine de un an, aceste relaţii încetaseră, deoarece unele arestări îl făcuseră pe Ioaniţiu foarte prudent. Stabilise contact cu un centru străin, primind instrucţiunile direct, pe o cale pe care Beldie o presimţea, fără să încerce vreodată să-l întrebe. Era o deprindere a amîndurora să nu vorbească despre anumite lucruri. Şi de altfel lui Beldie îi convenea. Rezerva nu-i venea din discreţie, ci din calcul, ferindu-se ca persoana sa să fie amestecată în vreo combinaţie necurată.

Dacă mai menţinea această legătură e că n-avea încotro ; Ioaniţiu deţinea acţiunile pe care le trecuse pe numele Aurei, pentru a fi transferate în străinătate ; cunoştea prea multe secrete din viaţa sa intimă ; printre altele, el era acela care-l sprijinise să obţină postul de director-tehnic al uzinelor unde lucra şi astăzi ; şi cine ştie, poate că într-o zi va mai juca un rol în industria ţării. Iar Beldie nu voia să piardă nici cea mai mică şansă, fără să se angajeze în ceva care ar putea să-i pericliteze situaţia actuală. Pe de altă parte, Ioaniţiu era un om informat şi asta-i servea, ghidîndu-l să se conducă chiar şi faţă de fostul său protector. Aşa încît, nu dezinteresat, îl întrebă :

— Ce sînt zvonurile despre tratativele de pace care s-ar duce în Elveţia între americani şi ruşi ? Se vorbeşte foarte insistent în unele cercuri. Pe mulţi i-au descurajat, nu mai văd nici o portiţă de ieşire... în cazul cînd s-ar adeveri.

— Şi dumneata eşti din cei descurajaţi ? rosti superior Ioaniţiu.

— A, nu ! Cît mă privește pe mine... Se pare că Anglia este nesigură, face un joc diplomatic destul de primejdios, într-o situație în care mai mult ca oricînd ar fi fost nevoie de o solidaritate între puterile occidentale, de-o atitudine hotărîtă, comună, în toate problemele. N-ar fi de mirare o întoarcere de trei sute șaizeci de grade.

— Exclus ! Nu te lăsa înșelat de aparențe. Totul nu e decît o manevră. Perfidul Albion șantajează Wall Street-ul, pentru a obține unele avantaje economice. Bancherii și financiarii iankei nu se vor lăsa șantajați, cu atît mai mult cu cît situația economică a Angliei e dezastruoasă. Leul britanic mai rage din cînd în cînd, dar nu mai poate să muște. I-au căzut dinții, a îmbătrînit. Moștenitorii imperiului britanic sînt americanii, o rasă tenace, cu o vitalitate capabilă să înfulece globul. Anglia a ieșit anemiată după cel de al doilea război, iar după cel de-al treilea, care este iminent, soarta ei va fi asemănătoare cu a Olandei. Rolul istoric al Marei Britanii se va încheia. Și nici nu merita alt destin. Nu l-a înțeles pe Hitler, care ar fi salvat imperiul. Iar cît despre pace, fii liniștit ! Nu uita ce spunea Glausewitz : „Pacea nu e decît un război purtat fără vărsare de sînge". Un coniac, te rog, ceru Ioanițiu, mîngîind lemnul lustruit al fotoliului.

— În Franța și Italia e un haos fără pereche. Partide, partiduțe, fracțiuni care se sfîșie între ele, se macină, se pulverizează în lupte sterile. E un spectacol comic, dacă n-ar fi trist. Ai putea crede, într-adevăr, că între ele sînt contradicții ireconciliabile, cînd, în fond, toate aceste organizații politice apără unul și același lucru : burghezia. Și nu există un singur om politic clarvăzător care să domine situația și să înțeleagă că interesul de clasă cere unitatea tuturor forțelor. Iar în eventualitatea unui conflict, cine se poate bizui pe soldații acestor țări ? Aștia aruncă armele sau le îndreaptă împotriva aliaților.

Beldie își dezvăluia pe rînd temerile lui adevărate sau închipuite, ca să pipăie, să verifice argumentele celuilalt și, astfel, să aibă un tablou mai exact al situației. Ioanițiu prinse jocul și luă parte la el.

— Franța ! Am disprețuit-o totdeauna, rosti cu dezgust inginerul. O cunosc prea bine. E o Atenă coruptă pînă în măduva oaselor, putredă, stoarsă de vitalitate. E prostituata Europei. Se culcă cu cine o plătește. Ea a încetat să mai aibă un rol politic și în curînd se va stinge de tot. Nu prezintă interes decît industria și materiile ei prime. Cît despre Italia, un singur om i-a dat strălucire, și acela a fost Mussolini. Dar această strălucire a durat foarte puțin. Peninsula Italică, dragul meu, e muzeul civilizației europene și, ca orice muzeu, un lucru mort. Amîndouă aceste țări constituie niște bune baze continentale. Atît și nimic mai mult.

— Baze minate de ostilitatea populației. Și cu cine vor lupta americanii ? Cum vor rezista puhoiului proletar, cu rezerve inepuizabile de oameni ? Vrînd, nevrînd, trebuie să recunoaștem că soldatul rus este excepțional prin calitățile lui de rezistență, de curaj, de eroism. Cum va putea fi oprit ? Mi-e că în primele două săptămîni de război, rușii răzbesc la Atlantic.

Ioanițiu rîse cu buzele strînse :

— Să nu exagerăm, amice ! Hai să analizăm lucrurile mai calm. Ceea ce derutează spiritele e faptul că rușii au cîștigat războiul. Și, drept să-ți spun, eu personal nu-i pun alături nici de francezi, nici de englezi și nici de americani, care pentru mine rămîn niște parveniți, cu maniere grosolane, îmbuibați de bogăție, fără tradiție de cultură și infantili. Eu am o oarecare stimă pentru ruși. Da, da, nu fi atît de surprins ! Nietzsche, acest gînditor vizionar, prevedea cu o claritate uimitoare că viitorii stăpîni ai Europei vor fi sau germanii, sau rușii, pe care i-a considerat întotdeauna ca un popor mare. Și mai spunea el, dacă îmi amintesc bine — Ioanițiu își freca tîmpla cu vîrful degetului — că

poporul rus se mișcă încet, deoarece are timpul înaintea lui.

— Aici s-a înșelat Nietzsche, ritmul lor e mult mai accelerat, interveni Beldie.

— Asta n-are importanță. Ceea ce te îngrijorează pe dumneata sînt două elemente : masa și eroismul. Să începem cu cel de al doilea. Eroismul este o virtute a popoarelor tinere. Rușii îl au. Dar îl mai au și spaniolii, turcii, grecii și, mai ales, germanii ! Din fericire, fondul lor de primitivitate e încă nealterat și dorința revanșei, savant întreținută de americani, le arde măruntaiele. Ei ar mai putea săvîrși fapte de arme care pot băga spaima în omenire. Asta dacă ar mai fi nevoie să se înfrunte mari armate, ceea ce e puțin probabil. Masa va fi învinsă de inteligența tehnică, de mijloacele științifice, de creierul cel mai evoluat, în stare să născocească arme perfecționate de distrugere în masă.

Ioanițiu vorbea ca într-un fel de delir rece ; pupilele îi străluceau, iar pielea obrazului devenise foarte palidă, aproape verzuie. Viziunea lui era atroce. Beldie își păstra însă luciditatea. Întreaga schelărie înălțată de celălalt îi apărea șubredă, himerică.

— Și pînă atunci ce facem ? întrebă neconvins.

— Încercăm să ne menținem pozițiile.

Exaltarea lui Ioanițiu mai scăzuse, dar lumina din ochi nu-i pierise. Fără să vrea, îi întărise gîndul secret al lui Beldie, care uneori mergea și mai departe, să săvîrșească un act de credință față de noul regim, să rupă vechile legături, să le denunțe, dacă cumva i-ar fi înlesnit ascensiunea.

— Da, așa cred și eu, rosti echivoc.

— Să ni le menținem cît putem, deoarece pînă la urmă tot ne vor înlătura. Nu ești atît de naiv să-ți închipui că nu ne vor înlocui ? Acum mai au nevoie de noi. După aceea ne vor alunga cu picioare în spate, oricît de devotat ai vrea să li te arăți. De-vo-tat ! rîse iar Ioanițiu, dezvelindu-și carnasierii albi și lucioși. Comuniștii nu se prea lasă

păcăliți. Numai că nu vor apuca să ne curețe. Nu vor apuca !

— Mda, făcu Beldie, reflectînd la Zane.

— Știi că Traian Cerchez a fost numit consilier la ministerul industriei metalurgice ? Nasta a fost dat afară.

— Traian Cerchez ? !

— De-o săptămînă a intrat în funcțiune. A căpătat o vilă în parcul Bonaparte, fosta proprietate a lui Torelli, textilistul, care a fugit în Italia. Este bine văzut de conducătorii regimului actual. Are galoane ; pe vremea lui Antonescu a fost internat în lagărul de la Tîrgu-Jiu. E comunizat. Ah, dac-aș fi știut asta mai înainte, l-aș fi strivit ca pe-o ploșniță.

— Consilier ministerial, îngînă Beldie. Ce-i drept, este o somitate.

— Consilieratul ăsta o să-l coste capul. Pe el, ca și pe ceilalți care au trecut în tabăra comuniștilor. Nu ne va scăpa nici unul, rînji Ioanițiu, cu o sclipire în ochi care-l înfioră pe Beldie.

Se pomeni spunînd :

— Și Liteanu e unul din ăia.

— Nici pe el nu-l vom uita.

— Mă sapă. Mi l-a vîrît pe gît pe tînărul inginer despre care m-ai înștiințat și dumneata că va veni. Nu s-a mai putut, a trebuit să-l numesc șef de schimb.

— Fii atent, tovarășe Beldie ! Ține-ți locul cu dinții... Și Sanda are unele dificultăți cu cadrele ; i se cere o nouă autobiografie. Șeful ei, un anume Crețu, o liniștește, bineînțeles în speranța că-l va primi în așternut, spuse cinic.

— Iartă-mă că nu te-am întrebat, ce mai face doamna Sanda Mavrodin ? vru să repare Beldie, amabil.

— Cam ce-ai auzit... În altă ordine de idei, am să-ți dau o veste bună.

— Sînt nerăbdător.

— Am știri de la nepotu' dumitale. Face o carieră frumoasă. Poate că ai să-l și vezi pe curînd.

— Nepotu' meu ? ! îngălbeni subit Beldie.

O bătaie înceată în uşă răsună în inima lui.

— Cine-i acolo ? strigă.

Aura îşi strecură capul prin întredeschizătura uşii, apoi pătrunse în birou :

— Vă deranjez ? În sfîrşit, am scăpat de prietenele astea, care uneori sînt de-a dreptul insuportabile. Stai la masă cu noi, domnule Ioaniţiu ? Am pus un tacîm şi pentru dumneata.

— Îmi pare foarte rău, dar va trebui să refuz. Mai am o groază de treburi şi mi-e imposibil să rămîn.

— Leon, roagă-l şi tu, eu văd că nu mai am nici o trecere, cochetă Aura.

— Fii cuminte, nu se poate, spuse acru Beldie.

— Mă rog, nu mai insist. Atunci să te conduc, să descui. Nu te mai deranja şi tu, rosti către Beldie.

— Mai primeşti un telefon de la mine, spuse Ioaniţiu.

— Sărutări de mîini doamnei Mavrodin, sublinie Beldie, privind-o oblic pe Aura.

Ea îşi feri repede obrazul. O urmări cum coboară scările, cu trupu-i mare şi superb, atingînd din mers cu şoldul pe bărbatul înalt, uscat şi sur ca un lup.

— Nu s-a săturat încă de el, murmură cu furie.

*

Atelierul era spaţios, plin de lumina care intra printr-un geam mare, dreptunghiular. Pereţii erau zugrăviţi alb şi neîmpodobiţi, cu deosebire de cel din dreptul uşii, pe care atîrnau cîteva ulcele şi farfurii din ceramică românească, cu motive florale. De-a lungul aceluiaşi perete se afla o banchetă din lemn de stejar afumat, capitonată cu postav verde. În colţul odăii, o măsuţă cu un vas de flori, o ceaşcă de cafea murdară, o scrumieră doldora de mucuri de ţigări, o pipă şi o pungă cu tutun. Lîngă fereastră, un piedestal pentru model. În mijlocul odăii era şevaletul şi alături o altă măsuţă pătrată,

cu paleta, borcanul cu apă în care erau înfipte pensulele, nenumărate tuburi de culori, pe jumătate stoarse. Lîngă ușa care da într-o altă odaie, unde era și un mic divan, servind pentru odihna pictorului, se aflau îngrămădite vreo zece tablouri înrămate, cu spatele la privitor. Celelalte tablouri erau împrăștiate în aceeași încăpere, tot întoarse.

Se înnoptase și Anatol aprinse luminile. Matei obosise. Era la a treia ședință. Asta era ultima și nu făcuseră nici o pauză. Cînd mișcă piciorul amorțit, Anatol observă și-i spuse :

— Cîteva minute și luăm pauză. De altfel, nici nu mai am mult. Te credeam mai rezistent.

— Nu sînt obișnuit să stau țeapăn.

— Te sacrifici și tu o dată. Tu și Irina. O să binemeritați de la artă. Cu *A* mare, îl zgîndări Anatol.

Îl tutuise chiar din prima zi. Într-un fel, asta-i plăcea și-i displăcea. Era în Anatol o pornire bună și naturală, dar viciată de poză, de-o atitudine forțată, uneori extravagantă și cinică. În timpul lucrului nu tăcea o clipă și pe Matei îl interesa, deoarece aflase o mulțime de amănunte despre conviețuirea lui cu Irina, pe care celălalt nu se sfia să i le dezvăluie fără nici o jenă.

— De ce te legi mereu de Irina ? spuse Matei.

— Suferi ? îl stîrni Anatol.

— Ești un tîmpit.

Pictorul făcu o grimasă comică. Se scărpină cu vîrful pensulei în ciuful negru și cîrlionțat.

— Pentru asta meriți o pauză.

— Acum îmi dai voie să mă uit și eu la pînză ? zise Matei, coborînd de pe piedestal.

— Nu ! Nici acum, nici mai tîrziu. La expoziție ! spuse hotărît Anatol.

— Și dacă nu mai vreau să pozez și te las cu el neterminat ?

— Ești nebun ! A, chiar și așa îl expun, ar fi și mai interesant, rosti egal Anatol. Dar n-ai să faci una ca asta, n-ai s-o superi pe Irina.

— Iar începi ?

Anatol își umplu pipa de tutun, rîzînd indiferent. Se așezară unul lîngă celălalt, pe banchetă.

— De fapt, nici ea nu se pricepe de loc la pictură, poate că a mirosit ceva fiind cu mine, urmă pictorul. Are un oarecare instinct, dar eu i-am hrănit această iluzie și, cum e ambițioasă, vrea cu orice preț să mă vadă un nume, să se poată mîndri că sînt opera ei. E numai o ambiție egoistă, nimic altceva. Nici un sentiment, nici o dragoste pentru om, pentru omul din mine, se bătu cu pumnul în piept Anatol.

— Ce diavol te împinge s-o ponegrești ? Nici un cuvînt nu e adevărat. Tu singur mi-ai povestit cîte ți-a răbdat ; o lăsai în mijlocul drumului pe stradă, dispăreai cîte două săptămîni de-acasă, fără să-i dai măcar un semn, veneai la miezul nopții sau în zori, chefuind cu prieteni, nu lucrai, te risipeai în fleacuri. Cînd te apuca o toană, o sunai pe la trei noaptea, o sculai din somn și ea se îmbrăca și se ducea să se plimbe cu tine pe bulevardele pustii, ca să prindeți ivirea zorilor în București. Sau poate că acum tăgăduiești, nu-i decît o scornire de-a ta ?

— Ba nu, așa a fost, în primul an. Irina mă iubea, spuse visător Anatol. Cu toată aparența ei glacială, este o pasionată. Da, la început a fost frumos. După aceea am descoperit ce se ascunde în ființa ei, spuse pictorul, misterios. A vrut să mă strunească, să-mi pună zăbală, să mă domine. Dar asta nu i-a reușit ! exclamă el victorios. Te-ai întrebat vreodată de ce a divorțat de mine ?

— E și greu de ghicit ! S-o fi săturat pînă-n gît.

— Aș ! Pentru că a suferit o înfrîngere, pentru că am izbutit să rămîn liber, neîncătușat, și pentru că în orgoliul ei asta nu mi-o poate ierta. E roasă de orgoliu.

— Din orgoliu ți-a aranjat aici un atelier, te spală, te îngrijește, te hrănește.

— Socoate că e o datorie a ei de conștiință. Așteaptă expoziția. Dacă voi avea succes, se va îm-

păuna și ea, dacă nu, fii sigur că mă va azvîrli afară ca pe-un gunoi. Numai că asta nu se va întîmpla. Voi avea succes! Voi avea succes! Și ce festă am să-i joc!... Am s-o părăsesc definitiv, eu voi fi acela care o voi părăsi întîi, accentuă Anatol. Nu-mi trebuie nimic de la ea. Crezi că-mi vine ușor să fiu un întreținut? Eu, un Proca!

— Vai de tine! Mai ai și fumuri. Hai să lucrăm, c-ai început să aiurezi.

Anatol sări de pe banchetă, scoase șașiul de pe șevalet, îl duse în odaie și se înapoie.

— Te-am păcălit. Era isprăvit. N-am vrut să mă bați la creier ca să ți-l arăt. Și Irina arde să vadă o pînză. Degeaba. N-are voie să calce în atelier cînd lucrez. Uite-o că vine! spuse Anatol, înfundîndu-și pipa și mîrîind: Pentru tine vine.

Matei se contractă. Vru să-i spună ceva, dar auzi pașii ei care se scuturau pe prag. Ușa se deschise și apăru Irina. Era într-o rochie de stofă de jerseu gri, de-o croială simplă, mulată pe trup, cu pantofi cu toc înalt, mai feminină și mlădioasă. Își acoperise umerii cu un șal de lînă ușor și pufos, de-un bleu tandru, din care ieșea gîtul ei lung și delicat ca un vrej de floare. Pielea feții mată, ivorie, avea o lumină care se răsfrîngea și în strălucirea ochilor căprui.

— Haideți, că masa e pusă. A picat și tata. Ai isprăvit portretul, Anatol?

— Da. De cînd ai șalul ăsta? Nu l-ai pus niciodată cu mine, spuse pictorul, apropiindu-se și pipăindu-l.

— L-am mai purtat, nu-ți amintești tu.

— Duceți-vă, eu n-am ce să caut sus, rosti Anatol, cu bărbia în piept, pufăind mohorît din pipă.

— Ce înseamnă asta? întrebă Irina, surprinsă, căutînd spre Matei, ca și cînd i-ar fi cerut și lui o explicație.

— De ce? De ce? De ce?... Cînd am mai mîncat cu voi împreună? se înverșună Anatol.

— Duminica, adeseori.

— Rareori, şi astăzi nu vreau. N-am nici un chef. Domnul profesor mă plictiseşte.

— Anatol !... Eşti făcut numai ca să-mi strici orice bucurie.

— Tocmai de aceea, te scutesc de prezenţa mea.

— Te chem pentru ultima oară : vii ?

— Nu.

— Matei, să mergem.

Irina îşi strînse şalul pe umeri, puse mîna pe clanţă. Matei o însoţi. Cînd să iasă, Anatol îl trase de mînecă :

— Stai puţin, vreau să-ţi vorbesc ceva. Te urmează imediat, îi spuse Irinei.

Fata plecă înainte, cu mersul ei mîndru şi drept.

— Eşti îngrozitor ! spuse Matei. Ce vrei ?

— Dă-mi o sută de lei.

— Pentru ce-ţi trebuie ?

— Am şi eu dreptul să mănînc ! O să mă duc la vreo cîrciumă prin apropiere.

— Păi nu te-a chemat Irina la masă ? Ai refuzat-o numai ca s-o necăjeşti. Smintitule !

— Profesorul nu mă înghite şi nici eu nu-l înghit. E dintr-o altă specie. Are o inteligenţă care descompune tot.

— Te descompune, spuse răutăcios Matei. Trăsnelile, ideile tale nu-i prea rezistă. Ţi-e frică de inteligenţa lui.

— Pentru mine nu valorează un chior. Îmi dai suta sau nu mi-o dai ? se înfurie Anatol.

Matei îi înmînă banii şi-l părăsi. Intră în ho' prin terasă şi de-acolo, în sufrageria cu boazeria din lemn intarsiat, cu masa grea, sprijinită pe picioare sculptate ce se terminau cu labe de grifon, înconjurată de scaunele cu spătar înalt, căptuşite cu piele. Îi găsi pe profesor şi pe fiică-sa tolăniţi în două fotolii în faţa şemineului de faianţă verde, în care ardea mocnit un morman de jar, răspîndind o lumină roşietică, sîngerie. La vederea lui, Traian Cerchez se sculă şi-l întîmpină cu braţele deschise, zgomotos :

— Bine ai venit în casa mea. Oh ! da' cum te-ai maturizat ! După ce-l îmbrățișă, profesoru' se dădu un pas înapoi, ca să-l examineze mai atent. Am lăsat un tînăr visător și regăsesc un bărbat în toată puterea cuvîntului. Un visător de cai verzi pe pereți n-a fost niciodată, se corectă Traian Cerchez, vorbind aluziv către fiică-sa. Ia șezi ! Ce-ai mai făcut între timp, dragul meu ?

Traian Cerchez era un om cam la cincizeci și cinci de ani, pieptos, cu un cap mare, leonin, ochi căprui, scăpărînd de inteligență, sub niște sprîncene stufoase, negre și zbîrlite. Obrazul lat, nasul scurt și gros, vocea metalică dădeau înfățișării lui un aer autoritar și temut. Avea replica spontană, tăioasă și spirituală. Studenții lui ori îl adorau, ori îl detestau. Linie de mijloc nu exista. Traian Cerchez nu suferea mediocritatea.

Felul lui familiar, primirea ca a unui vechi prieten dizolvară în Matei orice rezervă și în curînd se simți atît de bine în preajma profesorului și a Irinei, încît dorea să se isprăvească mai repede masa, ca să stea împreună, pe îndelete, de vorbă. Cafeaua o luară în birou ; era un obicei vechi al lui Traian Cerchez. Ca și întîia oară, cînd intrase în odaia de lucru a profesorului, îl cuprinse aceeași emoție. Toate erau aidoma ca în casa veche de pe Olari. Rafturile de jos pînă-n tavan, pline de cărți, într-o ordine desăvîrșită, compartimentate pe autori și discipline : filozofie, știință, literatură, tehnică, artă. Pe masa de lucru, același cap de Silen bătrîn, cu o frunte socratică, cu trăsăturile feții ghemuite spre ochi într-o concentrare maliţioasă, amintind de Voltaire-ul lui Houdon. Cîteva reproduceri din primitivii flamanzi atîrnau pe pereți. În rest, vreo trei fotolii moi și încăpătoare, în jurul unei mese joase, octogonale.

— E, ce mai vrei ? spuse jovial profesorul. O mare parte din bibliotecă mi-ai devorat-o.

— Mă simt la fel de intimidat în odaia dumneavoastră de studiu, ca și atunci cînd am călcat pentru prima oară pragul casei din Olari. Vă mai aduceți aminte cu ce prilej m-ați chemat la dumneavoastră ?

— Nu.

— Ne-aţi pus două întrebări, care i-au cam încurcat pe studenţi, mai ales că erau în afara cursului. Una : „Ce este tehnica“ ? Şi a doua : „Pe ce se sprijină un pod“ ?

Traian Cerchez rîse.

— Se poate. Intenţia era să stimulez gîndirea personală, să-i dezobişnuiesc pe studenţii mei să înveţe ca nişte bucheri. Ei, cine a răspuns ? Şi ce ? se amuză profesorul.

— La cea dintîi întrebare n-a reuşit nimeni să dea un răspuns cît de cît mulţumitor. Dumneavoastră aţi formulat o definiţie posibilă : tehnica e o formă de organizare superioară a materiei.

— Aha, sigur. Voiam să nu iasă din mîinile mele nişte tehnicieni obtuzi, ci oameni care să reflecteze asupra principiilor, asupra legilor materiei, ceea ce avea să le facă de înţeles procesul tehnic şi să le mărească orizontul. Nu era o digresiune, ci o necesitate a cursului.

— Din cauza asta aţi devenit suspect oficialităţii, spuse Matei, învăluindu-l cu o adîncă simpatie. Explicaţiile aveau o anumită culoare marxistă.

Traian Cerchez zîmbi şiret.

— Şi a doua întrebare ?

— Unii susţineau că podul se sprijină pe piloni, alţii pe arc, iar cei care voiau să fie pe gustul dumneavoastră, credeau ei, emiteau nişte afirmaţii năstruşnice. Eu v-am răspuns că se sprijină pe un calcul matematic. Asta v-a atras atenţia şi v-a plăcut, dar nu îndeajuns, deoarece m-aţi întrebat : „Bine, şi calculul ăsta este o simplă abstracţiune ?“ „Nu, v-am spus eu, el s-a născut din observarea structurii materiei, a rezistenţei şi a echilibrului, adică din descoperirea unor legi ale naturii.“ „Aşa mai viu de-acasă,“ aţi încheiat dumneavoastră. Şi m-aţi invitat pentru a doua zi să vă fac o vizită. Era într-o joi după-amiază.

— Bună memorie. Omiţi însă nişte amănunte importante, îl ameninţă cu degetul profesorul. Irinuş, tu nu te plictiseşti cu noi ? Iar stai cu picioarele pe

fotoliu. A rămas cu năravul ăsta de cînd era mică, o scuză Traian Cerchez.

Într-adevăr, Irina își adusese picioarele sub trup, cufundată în fotoliul larg. Urmărea discuția dintre cei doi bărbați, nemișcată, plimbîndu-și privirea vie și limpede de la unul la celălalt.

— Ba dimpotrivă, mă interesează. Dar ce-a omis, tată?

— De fapt, noi ne-am împrietenit în urma atitudinii lui. Cursurile începuseră să fie cam agitate. Elemente de dreapta, ba unii chiar legionari sadea, mă întrerupeau, băteau cu picioarele în podea, să mă aducă la ordine. Pe cîțiva i-am măturat din sală. Mă așteptau, mă pîndeau și după mutrele lor se vedea că nu prea nutreau gînduri pașnice. Ieșeam de la cursuri escortat de garda mea personală, se făli profesorul, iar în fruntea ei era, firește, Matei Zane. O dată, mi se pare, v-ați și încăierat. Așa-i?

— E drept, au sărit vreo cîțiva găligani pe mine, m-au cam tăbăcit, spuse rușinat Matei. Nu i-am iertat, i-am luat pe rînd, unul cîte unul...

— Ești răzbunător, spuse Irina, cu satisfacție vizibilă.

— Trebuia să-i pedepsim. Erau prea lași.

— E cam impulsiv. Era cît pe-aci s-o pățească într-o zi, la mine, cînd a năvălit o bandă de legionari să caute, pasămite, material comunist. Dumnealui de colo, văzîndu-i că-mi azvîrle cărțile pe jos, vraiște, era să se repeadă la ei. Unul dintre huligani a îndreptat revolverul spre el: „Dacă te miști, îți găuresc scăfîrlia"! îl imită profesorul, înveselindu-se.

— Și dumneavoastră mi-ați aruncat o privire c-am înghețat. M-a mîngîiat însă pe suflet cînd le-ați spus: „Așa, băieți, aveți și voi acum ocazia să mai puneți mîna pe-o carte".

Irina izbucni într-un rîs atît de spontan, de înviorător, încît îi contamină și pe ceilalți. Profesorul se animă.

— Ei, da, un spirit într-un regim fascist te poate costa uneori viața, sau, în cel mai bun caz, închisoarea. Cînd m-au internat în lagărul de la Tîrgu-Jiu,

i-am sfidat : „Nu-i nimic, domnilor, eu execut o parte, iar restul pedepsei o să-l executați dumneavoastră". Am fost proroc. Bag de seamă că ne întreținem cu amintiri, ca bătrînii. Semn rău ! glumi Traian Cerchez. Dar tot nu mi-ai spus ce proiecte ai, i se adresă lui Matei.

— Deocamdată nu prea mare lucru. E tîrziu, s-a făcut unsprezece și jumătate, îngăduiți-mi să vă mai văd și altă dată, și atunci...

— Oricînd vrei, dragul meu. Îndeosebi, duminicile sînt mai liber.

— Mă interesează să aflu cîte ceva despre reorganizarea industriei. Dumneavoastră aveți unele sarcini de răspundere în această privință, din cîte știu de la tovarășul inginer-șef Liteanu.

— Nu e numai reorganizare, ci și un plan vast de construcții noi. E ceva care să-ți aprindă imaginația. Cînd mai vii pe la noi, îți stau la dispoziție. Irina, îl conduci tu ? Noapte bună, Matei !

— Noapte bună, tovarășe profesor !

Pe marginea trotuarului, Matei respiră profund, umflîndu-și plămînii cu aerul rece și proaspăt. Avea o senzație de mulțumire, de plinătate, pe care n-o mai trăise de multă vreme. Involuntar, se uită înapoi, în curtea vilei, și deosebi o umbră clătinîndu-se, izbindu-se de zidul ce-o despărțea de clădirea învecinată. Vru mai întîi să strige : Anatol ! Renunță însă numaidecît, și cînd să plece, auzi o bufnitură surdă. „Să-ți fie de bine !" spuse Matei, dar văzu că celălalt zăcea în zăpadă, ca un mort, incapabil să se scoale. Trînti poarta și fugi în ajutorul lui. Îl scutură, îl răsuci cu fața în sus ; Anatol abia își ținea pleoapele, care-i cădeau grele pe ochi. Gura îi era strîmbă și vînătă.

— Te-ai îmbătat ca un porc, îl zgîlțîi cu necaz Matei. Îi cîrpi două palme, să-l trezească. Anatol gemu. Întredeschise ochii, dar nu era în stare să scoată un cuvînt. Îi ieșeau din gîtlej niște sunete ciudate, dezarticulate. Matei luă un pumn de zăpadă și începu să-l frece pe obraz, pe tîmple, pe piept. Era aproape de gura lui și-i simți răsuflarea ;

duhnea a rom. Încet, încet, Anatol se dezmetici. Se chinuia să vorbească, dar limba îi era încleiată.

— Hai, ridică-te ! îi porunci Matei. Sau vrei să dormi în zăpadă ?

Celălalt făcu o sforţare dureroasă să se scoale şi recăzu în patru labe, scîncind :

— Acas'... acas'...

— Vrei acasă ? Nenorocitule, eşti beat criţă, turtit. Încă puţin, şi ai fi dat ortul popii.

Matei se căzni cu el şi cu mare efort reuşi să-l pună pe picioare ; era imposibil să stea drept, se legăna, gata-gata să se prăbuşească din nou. Îl apucă zdravăn şi-l săltă pe un umăr.

— Eşti greu ca un sac cu cartofi.

Nu ajunsese încă cu el pe scări, cînd la etajul întîi se deschise o fereastră şi Irina, aplecată peste pervaz, strigă încet :

— Cine e acolo ?

— Eu, Matei, şi Anatol.

Fereastra se închise brusc. Matei îl coborî de pe umăr şi-l rezemă de perete, proptindu-l cu o mînă, iar cu cealaltă îi scotocea prin buzunare.

— Unde e cheia ? În care buzunar ai pus-o ? Te pomeneşti că ai pierdut-o, în halul în care eşti.

Anatol tăgădui.

— Ţţţ... che... ia... bu'nar...

Irina sosi în fugă. Era lîngă Matei.

— Nu găsesc cheia, spuse el.

— Doamne ! Doamne ! murmură ea, zăpăcindu-se.

Îi umbla prin buzunare, stîngace, înfrigurată. În sfîrşit descoperi cheia, descuie şi aprinse lumina. Matei îl luă iar în cîrcă şi-l culcă pe divan. Anatol zăcea inert, într-o totală părăsire de sine. Era ud şi murdar ; din bocanci i se scurgea o zăpadă apoasă şi noroioasă, adunîndu-se într-o băltoacă pe podea.

— Iri...na, o chemă împleticit, cu grimasa unui zîmbet.

Era foarte livid, cu ochii împîcliţi, şterşi şi orbi. Ea se aşezase pe marginea divanului, cu chipul supt, cu buzele strînse, smucindu-l cu un amestec de dezgust, de milă, de desperare :

— De ce ai făcut asta ? De ce ai făcut asta ?

— E inutil. Mai bine să-l dezbrăcăm și să-l lăsăm să doarmă, o potoli Matei.

— Niciodată n-a fost atît de beat, spuse Irina. Și mai sînt doar cîteva zile pînă la vernisajul expoziției. Se distruge cu bună știință. Nu mai am putere să-l apăr împotriva lui însuși. E un om slab, un neputincios. Nu mai pot ! Nu mai pot !

— Calmează-te, Irina.

— M-am zbătut să-l salvez și văd că truda mea e zadarnică. Orice încerc, mă lovesc ca de un zid. Nădăjduiam să-l schimb, uneori mi se părea că am reușit și iată o ispravă ca asta îmi răstoarnă brutal iluziile. Mă întreb ce se va alege din omul ăsta ? Ce se va alege ?

— Liniștește-te. Haide să-l dezbrăcăm. Hainele-i sînt ude și-o să se îmbolnăvească.

Irina se supuse. Îl descălțară, îi scoaseră veșmintele, pantalonii, cămașa. Matei, cu un prosop uscat, îl fricționă pe tot trupul. Îi îmbrăcară pijamaua și-l acoperiră cu pledul. Anatol se foi în așternut, se ghemui la perete și peste cîteva clipe adormi.

Irina nu-l mai privi. Stinse lumina și ieși împreună cu Matei, fără zgomot. Tăceau. Înconjurară havuzul din curtea interioară. Țurțurii lui de gheață scînteiau ca niște cristale, în lumina lunei.

— Iartă-mă, mi-am pierdut cumpătul, spuse Irina.

— N-am ce să-ți iert. E din pricina oboselii, culcă-te.

Fata rupse un țurțur de gheață și-l trecu peste frunte.

— Mă doare tare capul. E așa de bună răceala lui...

— Fii mai stăpînită. Te rog, aruncă-l.

— Nu vreau, îmi face bine.

— Ești încăpățînată ca un copil.

Îi prinse încheietura mîinii, îi desfăcu degetele pe rînd și azvîrli țurțurul de gheață. Irinei îi lunecă șalul de pe umeri. Matei i-l ridică, i-l aranjă, mîngîindu-i spatele cu palma-i puternică. Ea se înfășură toată în șal, înfiorată.

— Tremuri. Ce ai, ți-e rău ?
— Nu știu, nu mă întreba.
— Ți-e cumva frig ?
— Da, mi-e frig.

Stăteau unul lîngă altul, drept, în bătaia lunei. Brațul lui o încercui cu grijă și nehotărîre. Irina își înălță spre el obrazul mut, alb și mirat. În aceeași secundă, cu o nevoie resimțită atunci, izbucnită poate din amîndoi odată, Matei o sărută apăsat, lung, pe gură. Și se îndepărtă repede, purtînd tot drumul în ființa lui o bucurie și o neliniște inexplicabilă.

*

Primul de care se ciocni fu inginerul Stere. Nu era obligat să-i arate calculele, dar cum și acesta lucra la o aripă a laminoarelor, era mai vechi în uzină, nu vru să treacă peste el. De fapt, Matei își călca pe inimă. Omul îi era antipatic. În hainele lui negre, lustruite, veșted pretimpuriu, cu umerii înguști, strînși de parcă i-ar fi fost mereu frig, cu un rictus de silă în colțul buzelor, secat de viață și placid, avea ceva trist și respingător, de ratat. Nu număra mai mult de patruzeci, patruzeci și cinci de ani și-i creștea o pleșuvie urîtă, rotundă, în creștet. Abia catadicsi să răsfoiască o filă, două și-i înmînă hîrtiile lui Matei. Era vădit că nu-l interesau. Rosti compătimitor, rînjind :

— Ești tînăr, entuziast, vrei să aduci inovații...
— Și de ce nu ?
— Ai să te descurajezi repede. De altfel, e o chestiune care te privește...
— Dar dumneata ce părere ai ?
— Eu nu mai am de mult nici o părere, eu îmi caut de ale mele. Nu mă bag, nu mă amestec, Beldie e șeful laminoarelor. Dacă reușești la el, înseamnă că ești... ești cineva ! Dar mă cam îndoiesc, spuse Stere, rînjind din nou.

Matei îl părăsi repede. Cînd îi povesti întîmplarea lui Păun, acesta îl mustrului :

— Cine te-a pus să te duci la el ? Ce nevoie avem de Stere ? E umbra lui Beldie. Nu mișcă un deget fără ordinul lui, e pierit de frică. Hai sus, pe platformă.

De cîteva ori cercetară mașinile, vorbiră cu oamenii, apoi se duseră la Beldie. Acesta îi primi, surîzînd prevenitor și ironic :

— Văd că ați venit în delegație, pesemne că aveți soluția. Ia s-o cercetăm și noi.

Prelungi intenționat examinarea calculelor, deși își dădea seama că existau șanse de reușită. Se concentră în găsirea unui punct slab, teoretic, jucîndu-se neglijent cu creionul pe marginea hîrtiilor. Din cînd în cînd strîmba din nas, făcea o mină de îndoială, punînd din loc în loc cîte un semn de întrebare.

— Dumneata ai întocmit calculele ? vorbi distrat.

— Da, eu ! spuse Matei.

— Laminarea la două pasuri, hm !... e o problemă. Și dumneata, Păun, crezi că practic e posibilă ?

— Cum să nu fie ! Am destulă experiență ca să știu atîta lucru.

Beldie aduse unele obiecții ; erau riscuri. Păun se încăpățînă :

— Eu vă garantez că țevile de extracție vor ieși de aceeași calitate. Sîntem datori să facem experiența. Nici așa s-o tărăgănăm cu zilele...

— Omul ăsta parcă e un catîr. N-am cum să-i explic, pricepi doar ? i se adresă lui Matei, cu un anume sens, și așternu din vîrful creionului cîteva cifre, calcule, desfășură unele considerații plictisit, superior, ca în fața unor elevi nepricepuți. Acum înțelegi de ce nu se poate, tovarășe Zane ? spuse Beldie, dînd deoparte hîrtiile cu dosul palmei și ridicîndu-se.

— Nu m-ați convins ! rosti cutezător Matei. Am muncit la calculele astea nopți întregi ; nu sînt greșite. Cea mai bună verificare e însăși laminarea.

Beldie se înțepeni ; era o sfruntare. Îl cîntări cu răceală. „Din ăștia-mi ești, abia te-am numit și ți-ai și luat vînt. Ai idei, ești ambițios, vrei să mi te cațeri în ceafă, să te ajungi, asta urmărești. Ei, bine, o să am eu grijă de tine."

Beldie şovăi o clipă ; trebuia să-i împiedice, să cîştige timp, să-i amîne.

— Nu, nu pot să mă las tîrît de uşurinţa voastră, se opuse el, cu aerul cuiva căruia i se cere ceva primejdios. Să mă mai gîndesc. Deocamdată se vor respecta dispoziţiile mele.

După plecarea lui, Matei, nesigur, dezorientat, întrebă :

— Ei, şi acu', nea Păun ?

— Începem pregătirile.

— N-ar fi mai potrivit să discutăm şi cu Liteanu ?

— Oricum ar fi, tot noi o să răspundem. Ai nevoie de-o acoperire ? îl zgîndări meşterul.

Matei îl privi rece :

— De cînd mă ştiu, n-am aruncat răspunderea mea pe umerii altuia.

— Atunci pregătim oamenii şi mîine-dimineaţă ne apucăm de lucru.

— Aşa facem.

*

— Ţi-am spus eu că fierbe ceva, nea Boghici ! rosti Tosca, ştergîndu-şi faţa şi gîtul de sudoare. Nea Păun şi inginerul ăla tînăr, Matei, nu mai au astîmpăr. Ba pe platformă, ba la maşini, ce naiba or fi avînd de gînd ?

Boghici bău apă dintr-o sticlă, să-şi potolească arşiţa.

— Treaba lor, spuse, pîndind înhăţarea ţevii incandescente de către maxilarele de oţel ale valţurilor.

Tocmai atunci urcă scările de fier şi Gherghel.

— A fost mai înainte nea Păun. A întrebat pe unde umbli, îi spuse Tosca.

— Şi ce-i dacă a fost ? Să fie sănătos ! N-are dreptul omul să se ducă pentru el ? Şi ce vrea ?

— Caută-l şi-o să afli.

— Ţi-e frică să nu-ţi răceşti gura ?

— Mi-o fi.

Gherghel îşi aprinse o ţigară, trase vreo două fumuri, cînd o zări pe Niculina Turtoiu pe platformă.

Stinse ţigara şi o strivi cu talpa bocancului de podeaua de metal. „Ce-mi tot dă tîrcoale !“ Dar Niculinei nici nu-i păsa de el. Era înconjurată de uriaşul Gore şi de Niculae Firoiu de la Perforator, cu nasul lui gros, cu bărbia lată, despicată, cu înfăţişarea plină de bărbăţie. Firoiu se cam ţinea pe urmele ei. O dată, după schimb, ieşiseră împreună, altă dată îi întîlnise la cîrciuma lui Mahera, din marginea şoselii, la vreo trei sute de paşi de uzină, acolo unde se cinsteau uneori — la chenzină — muncitorii. Nu erau numai ei doi, ci şi Păun, Gore şi Enache. El se retrăsese în încăperea din fund, dosnică, unde pe înnoptat se adunau tot soiul de golani. Aici bea adesea Gherghel, de unul singur. Firoiu era mereu în preajma Niculinei. Îl străpunsese un junghi prin piept cînd o văzuse rîzîndu-i, uitîndu-se într-un fel ciudat, provocător la Niculae.

Gherghel se frămînta încolo şi încoace pe platformă, cu o fierbinţeală prin toţi muşchii, apropiindu-se de ei. Niculina se mai împlinise puţin la trup, dar talia ei era încă subţire, sînii plini şi tari. Pielea i se mai înnegrise şi din această pricină ochii arătau mai verzi, mai cruzi. Mai ales cînd rîdea ca acum, i se îngustau şi sticleau. Îl auzi pe Firoiu spunînd :

— De, măi Gore, dacă ea nu vrea să mă ia de bărbat ! Nu i-o fi plăcînd de mine.

Niculina Turtoiu era nedumerită, curioasă. Îl ştia serios şi aşezat.

— Ce te-a apucat, Niculae ? Ţi-a venit tam-nisam să te iau de bărbat ! Sau nu cumva ţie îţi arde de prostii ? rosti ea viclean.

Niculae făcu o mutră dezamăgită, îndreptată către Gore :

— Măi frate, aşa oi fi arătînd eu, ca un om care se ţine de prostii ? Bine, Niculino, dacă aşa mă cunoşti tu pe mine...

Niculina Turtoiu nu voia nici să-l jignească, nici să se lase îmbrobodită, de aceea îl aţîţă cu glasul ei răguşit, mai ales că-l simţea pe Gherghel cum o sfredeleşte.

— Vrei să te iau de bărbat ? Oi fi tu semeț, da' nu te pune cu mine, că te scot la primăvară uscat și galben ca lumînarea de biserică.

Gore rîse, bubuind.

— Nu-i nimic, se îmbujoră Firoiu, cît era el de bărbat în toată firea. Tu ai să mă usuci, tu ai să mă oblojești.

— Da, eu, cu mîna mea, spuse mîngîietor femeia. Of ! cînd mi s-o mai potoli focul din inimă ! Haide, nu fi supărat pe Niculina, suspină ea cu glas cîntat și cu sclipiri în ochii verzi.

Gherghel se înapoie pe platformă, scrîșnind din măsele. Tosca era aplecat peste balustradă, plimbîndu-și privirea pe platoul dinspre linia ferată. Îi răsărise înainte basmaua roșie, înflorată, a Lizei. Ea lucra laolaltă cu un alt sudor, învăluiți într-o lumină albastră, minerală. În jurul lor jucau scînteile ca niște licurici orbitori.

— Ce te zgîiești, mă, atîta la ea ? rîse nerușinat Gherghel.

Tosca își înghiți saliva ca pe-un nod.

— Prost mai ești, mă ! urmă nemilos Gherghel. Tu oftezi după ea, cu tine face mofturi și cu alții...

Tosca se întoarse spre el, deodată, cu tot trupul.

— Costică !...

— Degeaba te superi, așa sînt muierile, tu-i dumnezoaica cui le-a făcut. Pe Liza, cînd o cauți, e la maistru în cabină. Să nu te mire de cumva...

— Îți crăp capul ! strigă Tosca, amenințîndu-l cu pumnul.

Păun apăru pe platformă, transpirat, aprins.

— Ce-i aici ? Ce este cu voi ?

Tosca își înfipse mai bine bascul în cap, cu un gest furios. Gherghel scuipă peste balustradă, scîrbit :

— Nimic, nea Păun.

— Măi băieți, să fim înțeleși, mîine-dimineață veniți cu o jumătate de oră mai devreme. Și tu, Costică, pe unde-mi hălăduiești ? Cînd preiei mașina, cercetează valțurile ; să fie în ordine. Am să te controlez.

— Dar ce-aţi pus la cale, nea Păun ?

— Schimbăm metoda de laminare.

— Treabă a dracului. Să nu iasă vreo boroboaţă.

— Asta-i grija mea şi a inginerului Zane, spuse meşterul.

— Este, nu zic ba. Aţi vorbit şi cu şefu' ?

— Tu asculţi de mine, încheie scurt Păun.

„Asta o să vedem," mormăi în sine Gherghel şi, după încetarea schimbului, la vestiar, îi spuse lui Enache :

— Mă, ăstora li s-a suit la cap. Vor să schimbăm laminarea fără ştirea şefului.

— Zău ! exclamă Enache, care aflase mai înainte. He ! he ! Las' c-o să ştie el.

Colindă hala imensă, pînă ce dădu de Beldie. Îi strecură vestea, rotindu-şi ochii în jur. Era oarecum descumpănit de lipsa de interes a şefului. Îl bănuia însă că se preface.

— Mîine-dimineaţă ? întrebă în sfîrşit Beldie. Tocmai mîine am puţină treabă la minister...

— Mîine, e hotărît ! întări Enache. Nici aşa, să treacă peste dumneavoastră, vru el să încerce.

Spre uimirea sa, după cîteva clipe de reflecţie, Beldie rosti alene, indiferent :

— Mda... bine, faceţi cum vă spun ei... Şi apoi, cu subînţeles : Eu nu ştiu nimic.

— S-a zis ; nimic ! făgădui Mitică, solemn.

*

Ultimele pregătiri erau pe sfîrşite. Oamenii suportau greu mişcarea de la laminoare. Înţepeniseră la locurile lor ; erau nerăbdători, întărîtaţi. Aşteptau semnalul. De ce naiba nu începe odată ? Firoiu, cu cămaşa desfăcută la pieptul păros, ar fi dat orice ca să tragă un fum. Ardea de-o ţigară. Tosca îşi trase bascul pe frunte, nervos. Boghici bodogănea ca un surd. Gherghel îşi încleştase fălcile. Uriaşul Gore, la cuptor, era lac de sudoare. Manipulanţii, în cabinele lor de sticlă, stăteau cu mîna pe manetă şi privirea fixă, trează.

În sfîrșit, răsună comanda lui Păun.

— Atenție !

Ochii tuturor muncitorilor erau ațintiți asupra lui. Păun nu ridicase însă mîna. Ce se întîmplase ? Matei alerga înfrigurat de la o mașină la alta ; era acum în fața lui Păun.

— Trece-l pe Nenciu la postul principal de comandă ! decise brusc tînărul inginer.

Păun cugetă ; avea dreptate. Pînă să deschidă gura, Matei îl și scoase din cabină pe Enache.

— Dumneata preiei celălalt post ! îi porunci.

Enache ar fi vrut să protesteze, dar ordinul lui Matei era atît de net, de ferm, încît nu cuteză să se împotrivească. „Lasă-l să-și facă mendrele, o să-i iasă pe nas", mormăi dușmănos.

Păun dădu semnalul.

În aceeași secundă, Nenciu, ușor aplecat de spate, își mări veghea. Număra în gînd, înregistrînd fiecare mișcare a oamenilor. Gore pornise bara incandescentă ; uruitul ei se rostogo ea pe platformă, străpunse pereții de sticlă ai cabinei, îi lovi timpanele. Bara gonea către gura laminorului. La rîndul lui, Niculae Firoiu, cu o mișcare iute și dibace, o prinse între maxilarele valțurilor.

Acum ! Nenciu apăsă maneta ; pîrghia se năpusti, străpunse scrîșnind oțelul înfierbîntat. Forța izbiturii făcu să se cutremure mașina din încheieturi, podeaua de metal dîrdîi prelung, o jerbă de scîntei explodă strălucitoare în aer : se născu țeava.

Vuietul asurzitor creștea, se înălța în vasta hală care vibra de sunetele și străfulgerările luminii. Opt ceasuri în șir, cei de pe platformă aveau să întîmpine neîntrerupt marea de zgomote ce se rostogolea cu talazurile-i sonore peste hala, peste oamenii care le răbdau deopotrivă cu arșița cotropitoare, cu aerul aprins de exploziile de scîntei. Om pe om nu se mai auzea, înțelegîndu-se doar prin semne.

Și în această dezlănțuire, Nenciu dovedea în mînuirea manete or o stăpînire de sine desăvîrșită, reușind să stea neclintit ore întregi la postul său. Ochiul lui nu se împîclea, mintea îi era permanent ageră. Nu i

se întîmplase vreodată să dea comanda mai devreme sau mai tîrziu cu o secundă, înşelat de cursa ameţitoare a barelor. O asemenea greşeală posibilă datorită slăbirii atenţiei sau oboselii nu era cu putinţă la el.

Matei, la rîndu-i, nu-şi îngăduia nici o odihnă. Era cu toate fibrele întinse, sărind peste pasarele, aergînd de la o platformă la cealaltă. Numai Păun nu se urnea de pe platforma principală. El cedase treptat conducerea tînărului inginer, fără să-i scape nici una din operaţii. Matei era prea absorbit ca să-şi dea seama, dar undeva, în adîncul lui, simţea necontenit prezenţa lui Păun. Cu ochii roşii încă de dogoarea focului, Matei coborî în fugă pasarela spre capătul halei, unde ta'azurile sonore ajungeau topite, molcome, şi unde se făcea ultima probă a ţevilor. Acolo li se va încerca rezistenţa, supunîndu-le la presiunea unui şuvoi de apă care avea o putere egală cu răbufnirea ţiţeiului din fundul pămîntului. Îl întîlni pe Stere. Era în aceleaşi haine negre, roase şi lustruite, şi surîdea acru, arătîndu-şi dinţii rari, galbeni şi cariaţi.

— Ai văzut tabelul de control ?

— Nu.

— Ritmul e în creştere. Nu te bucura încă, mai e şi proba presiunii, spuse Stere, strîngîndu-şi umerii înguşti, de parcă-l învăluise frigul.

Matei nu-i răspunse. De încordare i se crispaseră muşchii obrazului. Spuse muncitorului de lîngă el să înceapă proba. Un şuvoi de apă fu împins în interiorul ţevii ; se învîrtejea, spumega între pereţii de oţel. Ţeava rezistă. Matei ceru să mărească presiunea.

— La maximum ? şovăi omul de la manetă.

Înainte de a apăsa, îl privi lung, sticlos. Lui Matei îi tremurau maxilarele. Nu mai putu să vorbească ; făcu un gest cu mîna, retezat.

„Maximum !“ înţelese muncitorul, trăgînd maneta.

Torentul năvăli cu o nemaipomenită tărie ; fierbea, clocotea, vîjîia, izbind cu furie pereţii ţevii. Conducta

vibra în această zbatere sălbatică a şuvoiului captiv. Se auzi deodată un zgomot sec, ca o plesnitură, şi o ţîşnitură violentă ; era un fir de apă care izbucnise afară.

Matei văzu, văzu îngrozit plesnitura, figura speriată a muncitorului de la manetă, zîmbetul strîmb al lui Stere, dar totul fu acoperit de acel vîjîit care-l străbătu din creştet pînă-n tălpi, îi umplu auzul, ameţindu-l...

PARTEA A DOUA

Ceata de laminorişti porni agale pe şosea ; Vasile Păun, Gore uriaşul şi Niculae Firoiu se aflau înainte, iar în urma lor Niculina Turtoiu, Liza şi Tosca. Era un ger de ţi se lipeau nările, ziua se arăta mohorîtă, sură, şi dinspre cîmp bătea o suflare rece, uscată, care, fără să ridice spulbere de zăpadă, făcea să sune în văzduh, ca nişte clopoţei de cleştar, ţurţurii de pe crengile plopilor. Oamenii mergeau osteniţi şi nici unul nu se sui în tramvaiele luate cu asalt de ceilalţi muncitori. Nu se înţeleseseră dinainte, dar toţi ştiau că vor poposi o jumătate de ceas la Mahera, să bea o ceaşcă de ţuică fiartă, să-şi mai vină în fire. Pricina adevărată nu era atît gerul, cît îndemnul de a mai sta o vreme laolaltă, de-a mai schimba o vorbă, de-a se bucura împreună de isprava zilei de astăzi.

Păun nu era sigur că Liza îi va întovărăşi şi cînd fata li se alătură, simţi că ceva cald, înviorător, i se împrăştie prin piept. Gore îi vorbea şi gîndul lui era stăpînit de ea. Îi asculta încordat paşii mici scîrţîind pe zăpada îngheţată. Ar fi vrut să arunce măcar o ochire înapoi. Îşi înţepeni însă mai tare ceafa, înfrînîndu-se. „Are să vină ea după mine," îşi spuse în sine.

Tosca se ţinea mai deoparte, fluierînd. Fluieratul lui nu era ca altădată, nepăsător şi vesel. Se vedea că n-are nici un chef, că-i era urît, mergea de ne-

voie, nu putea face altminteri, ca şi Liza, care urma cu un fel de supunere pe acel om din fruntea lor, încă plin de putere şi arătos. Tosca vru s-o desprindă, s-o rupă din această înlănţuire neînţeleasă, în care era el însuşi prins.

— Hai s-o ştergem, Liza, spuse, apucînd-o de cot.

— Vreau să umblu pe jos, să mă mai dezmorţesc puţin.

— Te duci cu ei la Mahera ?

— Mă duc.

— Şi nu te mai plimbi cu mine în oraş ?

— Poate.

— Mda... Zi-i, te-ai şi răzgîndit. Să nu crezi că sînt orb.

— Eşti grozav ! De ce să nu mă duc ? se smulse Liza.

Păun auzí. Tosca nu mai zise nimic. O însoţi o bucată de drum, în silă, risipit. Şi se porni iar să fluiere. Pe neaşteptate, Păun se răsti la el :

— Cît ai să-mi găureşti creierii, băiete ? E musai să mă petreci tot drumul fluierînd ?

Tosca amuţi. Îşi înălţă sprîncenele, apoi rosti moale, cu o mare mirare :

— Ce-ai cu mine, bre, nea Păun ?

— Ce să am ? Isprăveşte odată cu fluieratu' !

Tosca se uită cu aceeaşi mirare în obrazul încremenit al Lizei, lung, stăruitor, apoi se învîrti pe călcîie, fugi şi sări din mers în tramvaiul care intra în staţie. Ea îi mai zări o clipă bascul în îmbulzeala de pe scară, şi-l pierdu.

— Tosca ! strigă deodată fata, pironită în marginea trotuarului, cu o neputinţă în ea, nedesluşită.

Tramvaiul se îndepărta, se micşora de-a lungul bulevardului, între şirurile de plopi înalţi, acoperiţi de promoroacă, sticloşi, cu vîrfurile ascuţite. Niculina o împinse încet pe fată :

— Hai, că nu-l mai ajungi.

— Nerodu' ! exclamă ea, mînioasă. Da' nea Vasile unde-i ?

— E înăuntru.

Intrară. Cea dintîi încăpere era mai acătării, zugrăvită cu tapet albastru și ghirlande de flori ; avea mese de stejar și scaune cu spătar lat. Odinioară, lîngă tejgheaua învelită cu tablă de zinc se afla un galantar de sticlă, în care se lăfăiau antricoatele cu floare, mușchii, rinichii în cămașă, momițele și măduvioarele, adică tot ceea ce făcuse altădată faima lui Mahera pînă-n centru. Vara, galantarul era mutat în grădinița cu bolta de viță, în care acum erau aruncate de-a valma butoaie stricate, mormane de sticle sparte, gunoaie.

În acea perioadă, în anii războiului, cînd huzurea Mahera, nici muncitorii, nici țăranii, nici căruțașii, nici acea lume pestriță de la barieră n-aveau accesul decît în cele două odăițe din fund, în care se pătrundea printr-o intrare dosnică. În ultima din aceste odăi, noaptea, se aduna scursoarea barierei : rișcarii, cuțitarii, hoții de „bună dimineața", vagabonzii. Împrăștierea lor era mai ușoară, în caz de primejdie, deoarece în spatele curții începea cîmpul, care era mai degrabă un maidan întins, ciuruit de gropile spoitorilor și ale cărămidarilor, de pe urma cărora rămăsese un șopron surpat, cu o jumătate de acoperiș, înclinat într-o rînă. Vara, printre bălării și tufe se ascundeau haimanalele, iar unele și înnoptau aici, avînd drept așternut iarba înaltă și grasă din fundul gropilor, sau șopronul dărăpănat.

Ca să-ți faci vad aici, trebuia să ai forța lui Mahera și să fii temut ca el. Era o huidumă, lat în spate, cu brațele groase ca niște pulpe, cu o frunte îngustă și ochii mici, adormiți. Zgîrcit la vorbă, zăcea amorțit îndărătul tejghelii și nu se mișca decît atunci cînd se îmbăta vreun „zdrențăros", cum îi numea el, și pe care-l îmbrîncea în pumni afară, să nu iște scandal. Mahera nu suferea scandalurile. Spartul paharelor, înjurăturile le răbda odinioară doar mușteriilor din centru, boierilor, care plăteau întreit prețul pagubelor. Acum, Mahera se resemnase ; prima odaie, rezervată altădată „elitei", o ocupau îndeosebi „ăi de la uzină", prin care el înțelegea pe toți cei care lucrau la „Laminorul roșu". Celelalte două încăperi le păstra

pentru căruţaşi, ţărani şi aceeaşi lume pestriţă de la barieră. Aceştia din urmă alcătuiau astăzi temeiul lui, ceilalţi, muncitorii, veneau, beau şi plecau. De aceea, Mahera era de data asta mai îngăduitor cu muşteriii din cea de-a doua încăpere. Îi lăsa să urle, să bată cu pumnul în masă, să cînte răguşit, pînă se potoleau şi cădeau răpuşi sub scaune.

La această oră erau puţini, abia începeau să se adune, aşa încît Păun şi ai săi avură parte de oarecare linişte, aşezîndu-se la o masă mai retrasă, lîngă fereastră. Îndată ce veni şi Liza, meşterul se însufleţi. Îi trase un scaun alături de el. Pe cînd ea îşi scotea căciuliţa de lînă roşie, desfăcîndu-şi pletele, văzu într-o clipă o pată vînătă lîngă urechea fetei. Liza se feri, şi cu o mişcare iute îşi ascunse semnul sub părul des şi mătăsos.

— Ce-ai acolo la ureche ? o întrebă Păun.

— Ah, mai nimic, spuse ea.

— Cum, nimic ? E o vînătaie !

— O să treacă.

— Cine ţi-a făcut vînătaia ?

— Ei, lasă asta, murmură Liza.

Între acestea se ivi şi Mahera. Voia să-i servească chiar el, din respect pentru meşter, pe care-l cunoştea :

— S'trăieşti, nea Păun ! Ce să vă dau ?

— Nişte ţuică fiartă.

Prin duhoarea de mahorcă, prin fumul gros şi izul de murături stătute din borcanul de pe tejghea, se înălţa o mireasmă curată şi îmbătătoare de prună, ca dintr-o livadă. Aburi calzi şi mirositori pluteau prin aerul îmbîcsit.

— Răsturnico, adu ceşti acilea ! porunci Mahera, urnindu-se greoi.

Cea pe care o chema astfel era o făptură slăbănoagă şi negricioasă ca un gîndac, cu o claie de păr sîrmos, cu ochi alungiţi spre tîmple, cu obraji pătaţi de pistrui, îmbrăcată într-o joarţă de fustă decolorată, o bluză veche, răscroită adînc pînă la sînii grei, pe care abia îi putea ţine pieptul uscat ca o tablă. Picioarele goale şi le vîrîse în nişte ghete mari, scîl-

ciate, cîrpite, legate cu sfoară. Toți o socoteau puțin sărită, dar ea era mai mult înceată la minte și toantă. Cine era, de unde venea, n-ar fi putut spune nimeni ; o zămislise maidanul și trăia ca și celelalte buruieni ale lui. O singură întîmplare era cunoscută, de care se lega și numele ei. O atrăsese un golan, cîndva, cînd avea carne pe ea și era poate ademenitoare, în una din gropile maidanului. Păcătosul îi pusese piedică, îi astupase gura cu palma și se năpustise asupra ei. Nu era singur, mai veniseră cîțiva, care stătuseră pitiți prin tufe, așteptîndu-și rîndul. Fata țipase și atunci golanul o pocnise cu pumnul în cap și-o zăpăcise. Tîrziu, cînd izbutise să se scoale, umblînd clătinată și năucă, nu spunea altceva decît „mm-a răsturnat ! mm-a răsturnat !“ Se oploșise într-o magazie a lui Mahera, de la care îi aflaseră și ceilalți pățania, iar unul din mușterii, prăpădindu-se de rîs, o botezase *Răsturnica,* poreclă care-i rămăsese pînă-n ziua de astăzi — căci cine s-o întrebe și pe cine îl interesa numele ei adevărat ?

Ea puse cești le pe masă, ciocnindu-le, și te minunai că nu le spărgea, atît era de stîngace și de șuie.

— Ha !

O strigară de la altă masă :

— Răsturnico ! Fă-te-ncoa !

— Ho ! Ho ! că viu acu' !

Păun turnă fiecăruia dintr-o cană înflorată adusă de Mahera care aruncase înăuntru și cîteva boabe de piper. Sorbind băutura fierbinte și aromată, reluă discuția avută cu Gore, în stradă, care îl tot întreba, îngrijorat :

— Și acum ce facem ? După atîta trudă, o lăsăm baltă ?

— De dat înapoi nu mai dăm. Și ce-i dacă a răsuflat o conductă ? Se întîmpla și înainte : nu-i neapărat din cauza laminării. Zane s-a cam pierdut el la început, rîse Păun.

— Mde ! Cu Dimcea nu-i de joacă. Ar putea să-l scoată de la conducerea schimbului, spuse uriașul.

— Am sporit doar cu o șarjă, ce-i de joacă ? Celelalte conducte au ieșit toate bune, interveni Firoiu. Și unde mai pui că oamenii au prins curaj.

— Mîine o să se facă analiza oțelului. Atunci o să știm cum stăm.

— N-o fi ceva la cuptor ? spuse Niculina.

— Acolo am eu grijă. Ce crezi că numai Marin al tău a fost bun fochist ? se simți atins Gore.

— A fost bun, dar l-ați uitat cu toții și nu sînt decît două luni de cînd s-a prăpădit, rosti Niculina îndurerată.

— Nu l-a uitat nimeni, spuse Firoiu. Știi, nea Vasile, se întoarse apoi spre meșter. Velicu zicea că paguba se ridică la vreo sută de mii.

— O sută de mii ! exclamă Gore.

Niculina clătină trist din cap :

— I-auzi. Cîți ani ar trebui noi să tragem din greu pentru atîția bani ? Și ăia i-au furat într-o noapte. Și au luat și o viață de om !

— Hai, să nu mai vorbim despre asta, rosti Păun, cu blîndețe.

— De ce să nu vorbim ? se aprinse Niculina. E acolo munca mea, a dumitale, a lui Firoiu, a lui Gore, îi arătă ea cu degetul pe rînd. Și bietul Marin al meu a apărat-o, iar ăi de l-au omorît huzuresc, se plimbă liberi. Ah, de-aș pune mîna pe ei !

— Cine trebuie, nu doarme. O să-i prindă, n-or să scape ei. Fii pe pace, rosti Firoiu, privind spre Păun într-un anume fel.

— Nu sînt, Niculae, și n-am să fiu pînă nu i-oi vedea cu lanțuri la mîini și la picioare. Îi prind eu, dacă nu-i prind alții... Eh, oftă, vedeți voi...

— Mai e de cîte un rînd, să bem și să plecăm, schimbă vorba Păun. Ție, Lizo, nu-ți mai torn. Ajunge !

— De ce mie nu ? Ce, sînt copil ?

Se îmbujorase, strălucea toată.

Păun o măsură pe sub sprîncene, oarecum înveselit :

— Te încumeți, fată? Să nu te duc acasă pe brațe, rosti îngăduitor și ironic.

— Ei și, ce-ar fi? spuse ea, într-un fel anume, cutezător, cu o lucire în priviri.

— Nu te mai uita așa la mine, șopti Păun încet, înăbușit.

Un chiot sălbatic, apoi rîsete izbucniră din încăperea alăturată. Firoiu întoarse capul. Erau înăuntru cîțiva cheflii și printre ei Gherghel, care făcea mare haz de Răsturnica:

— Hai, fă, să te măriți cu mine. Mahera o să ne fie naș. O să te îmbrac în rochie albă de mireasă, o să te duc la fotograf, în trăsură cu patru cai, o să-ți cînte taraful de lăutari pînă la ziuă. Vrei, ce zici? o întrebă el, clipind cu subînțeles celor de la masă.

Biata femeie îl asculta; ce se petrecea în mintea ei era greu de spus. Înlemnise, cu o cîrpă murdară în mînă, cătînd la chipurile congestionate de băutură, strîmbe de sforțarea de-a fi serioase; o atrăgea mai cu seamă fața lui Gherghel, smolită, ciupită de vărsat, de parc-ar fi fost împroșcată cu alice.

— Mă vrei de ginerică? se sclifosi el cu glas subțire.

Ea rămase ca prostită și în ochii-i alungiți spre tîmple, tulburi, licări o lumină blîndă și visătoare. Spuse cu un zîmbet nătîng:

— Îmi iei și o coroniță?

— Îți iau.

— Și lămîiță?

— Da, fă!

— Și beteală de aur?

— De a-ur! abia se stăpîni Gherghel, dar nu mai putu să reziste cînd unul din meseni pufni în rîs, săltîndu-și pîntecele.

Îi umflă rîsul pe toți. Chicoteau, băteau cu pumnul în masă, zgîlțîiți de-o veselie deșucheată. Valurile de rîs o plesneau din toate părțile; ea rămase pierdută, absorbită în visul ei. Încetul cu încetul se dezmetici, deveni ursuză, bănuitoare;

— Ho, mă ! Ce rîdeți ? Nu mă mărit cu tine !

— Cum, stricăm nunta ? Ce-ți veni, fă, Răsturnico ?

— Ești pocit !

Încăperea răsună și mai tare de rîsetele lor. Cînd se mai potoliră, Gherghel începu să bea, posac, închis, depărtat de ceilalți.

Firoiu îl strigă.

— Cu cine s-a înhăitat și el, spuse după aceea.

— Ce-are Costică de se îmbată mereu de la o vreme ? rosti și Gore. Dacă o s-o ține tot așa, se duce de rîpă. Ia te uită, nici nu se sinchisește.

— Așa-i, ce-o fi avînd Costică ? spuse și Firoiu. Să-l mai chem o dată ?

— Dă-l încolo ! îl opri Păun. De nu s-o astîmpăra, zile multe ca șef de echipă nu mai are. Să plătim și să mergem.

Între timp, Gherghel se ridicase de pe scaun și venea spre ei, întunecat. Fără să salute, vorbi către Firoiu, arțăgos, pus pe ceartă :

— Ce, mă, sînt tovarăș de tîrlă cu tine ? Ia, c-am venit ! Și ce-i cu asta ?

Lui Firoiu i se urcă sîngele în obraz. Se făcu tăcere, și în uluiala celorlalți, care-l cercetau cam dintr-o parte, Gherghel se înverșună :

— Ce vă zgîiți la mine ? Ce-ați văzut pe mine ?

Păun se răsuci atît de tare, încît scaunul scîrțîi din încheieturi.

— Costică ! Cu cine vorbești tu aici ? îl izbi glasul lui înalt și aspru. Dacă ți s-a suit băutura la creier, întoarce-te de unde ai venit. Și nu aștepta să-ți spun a doua oară.

Gherghel se căzni să înțeleagă ; omușorul îi juca în jos și în sus, sub piele ; înghiță în sec. Păru în sfîrșit că-și ia seama, că șovăie :

— Mă gonești, nea Vasile ! De ce mă gonești ? rosti el cu umilință.

— Fii la locul tău și nu mă supăra.

— Al dracului să fie ăl de vrea să te supere ! Hai să ciocnim împreună ! spuse Costică, întinzînd mîna după o ceașcă, dar se răzgîndi și-și lăsă brațul

molatic pe după gîtul Niculinei, care şedea cu spatele la el : Tu cinsteşti cu mine, fă ?

Niculina îi înlătură braţul cu silă. Se îndreptă din mijloc, mîndră, umflîndu-şi pieptul :

— Ciocneşte cu alea mai tinere, eu m-am urîţit, spuse, sculîndu-se o dată cu ceilalţi. Niculae, tu vii cu mine, îi azvîrli ea sfidătoare.

Gherghel îşi linse buzele arse de băutură.

— Du-te şi tu acasă, că mîine e zi de lucru, îl îndemnă uriaşul Gore.

Gherghel stătea în mijlocul încăperii, amorţit, buimac. Se uita după Niculina, după mersul ei mărunt, după felul cum se lipea de Firoiu, otrăvindu-l. În prag, cînd să deschidă uşa, laminoriştii auziră deodată un clincănit de ceşti răsturnate, sparte, sfărîmate de podea...

*

„Ar trebui să mă duc acasă," îşi spuse în sine Vasile Păun, aflîndu-se singur cu Liza, pe care, fără să ia aminte, o conduse pînă aproape de bariera Vergului. Nu-i venea să se despartă de ea ; era mai vioaie, mai veselă ca de obicei, ochii îi jucau în lumini. N-avea astîmpăr. Se descheia şi se încheia la palton. Adulmeca văzduhul, umflîndu-şi nările. Vîntul încetase. Era o seară străvezie şi zăpada sclipea albăstrui.

— E un aer atît de bun, de tare ! spuse Liza, respirîndu-l cu nesaţ. Şi zăpada are un miros proaspăt, ca de pepene verde, crud.

— Pepene ? ! se minună Păun.

— Zău, aşa miroase. Ah ! şi aş avea o poftă să mă tăvălesc în puful ei...

— Pînă una, alta, încheie-te la palton, să nu răceşti. Da' unde vrei să mă mai cari tu, fato ?

— Ai obosit cumva ?

— Eh, nu-i vorba de asta...

— Mai e puţin, n-o să te rătăcesc.

— De ! Mai ştii, glumi Vasile.

Întrebarea era de prisos, deoarece presimţea, bănuia încotro se îndreptau. Dar cu cît se apropiau de ţintă, Lizei îi pierea vioiciunea, devenea mai tăcută, mai închisă. Nici unul, nici celălalt nu mai nimereau cuvintele potrivite. Vorbeau mai rar, despre lucruri banale, ca şi cum în felul acesta ar fi încercat să îndepărteze, să înlăture acel simţămînt tulbure care se strecurase între ei, însoţindu-i ca o umbră. Ca să-l împrăştie cumva şi să readucă iar starea dinainte, bună şi firească, Liza rosti deodată :

— Nea Păun !...

— Da, fată.

— Nimic.

Ar fi vrut să-i spună c-ar trebui să se întoarcă, să urce în tramvai, că nu era nevoie s-o conducă mai departe. Nu cuteza, dar în dreptul staţiei, la rond, ea încetini paşii. Aici, la rondul larg şi luminat al barierei, unde se întretăiau liniile de tramvai, Păun observă o agitaţie la Liza, o nelinişte. Se uita în toate părţile, şi la un moment dat tresări, agăţîndu-se de braţul lui. Îndată însă îşi reveni şi se sili să zîmbească.

— Ce-a fost, măi Lizico ?

— Credeam că e... dar mi s-a părut.

— Cin' să fie ? De cine te temi ? o întrebă bănuitor.

— Spiridon.

— Spiridon ? Ce-ai tu cu el ? V-aţi despărţit, aţi divorţat... sau sînteţi iar împreună ? Dacă e aşa, de ce nu mi-ai spus-o ? se indispuse pe loc Păun.

— S-a isprăvit de mult între noi, se grăbi Liza să-i alunge îndoiala. Mai acu' o săptămînă, cînd mă întorceam de la uzină, îl văd că se învîrteşte pe dinaintea porţii. Am făcut numaidecît cale întoarsă M-am plimbat pe stradă, am intrat la un cinematograf şi m-am înapoiat foarte tîrziu. A doua zi era tot acolo. Mă pîndea. Am dispărut înainte să prindă de veste. Pesemne a ghicit că era ceva necurat. A început să se pitească pe după copaci. Dar, norocul meu, l-a văzut o vecină şi mi-a spus. Eu m-am dus la Geta Manoliu şi am dormit la ea. Aşa m-am păzit

cîteva zile în şir. Pînă la urmă ştiam că n-o să scap. Mi-am zis, fie ce-o fi, şi-am venit mai devreme acasă. Spre mirarea mea, Spiridon nu era pe nicăieri. Am răsuflat uşurată; mi se luase o piatră de pe inimă. Îmi închipuiam că s-o fi plictisit şi s-o fi dus într-ale lui. Ieri, cînd să pun mîna pe clanţă şi să deschid uşa, a dat buzna peste mine. N-am avut încotro şi a trebuit să-l las înăuntru.

Liza deşertă totul dintr-o suflare, cătînd apoi îngrijorată spre Păun.

— Mda, a fost bărbatul tău. O mai fi avînd drepturi...

— N-are nici un drept!

— Zi-i mai departe. Şi ce-a fost după aia? spuse el străin, cu o subită răceală.

Acel lucru aţîţător, primejdios care-l învăluia ori de cîte ori era în preajma ei îşi pierdu din tărie şi mintea i se limpezi. Se întreba ce căuta alături de Liza, să se plimbe pe această stradă singuratică, întunecoasă, sub copacii sticloşi în gerul nopţii. Zări o fereastră luminată şi nişte umbre mişcîndu-se înapoia perdelei. Gîndul îi zbură la casa lui, cu cele două încăperi şi geamlîc, cu ghivece de muşcate pe prichici; înăuntru era curat, cald. La ora asta, Valeria, nevastă-sa, cu siguranţă croşeta puloverul de lînă pentru băiatul lor mai mic, Biţă, iar Olga citea, cu coatele pe masă, atît de cufundată, încît nici nu auzea nimic în jurul ei. Dar ce făcea băiatul? Se juca cu cuburile de lemn, sau se tîra pe sub masă, pişcînd-o de picior pe Olga. Năzdrăvanul! Prea era firav copilul ăsta! Răcea la cel mai mic curent de aer. De cîteva zile tuşea, înfundat, cu înecăciuni. I-o fi cumpărat siropul Valeria? La vară îl va trimite la ţară, la socri, să se mai înzdrăvenească. Şi Valeria avea nevoie de odihnă. Era harnică, nu se putea plînge. Obosea mai uşor acum, era mai nervoasă, îi intra greu în voie. Plesnea copiii din te miri ce, ca apoi să-i alinte, să-i răsfeţe, să-i cocoloşească. Asta nu era bine. Îi spusese odată: „Îi înveţi rău, Valerio. Or să devină nişte răzgîiaţi". „Ei, şi tu acum, ştiu eu cum să-mi cresc copiii." O lă-

sase. În vremea din urmă, Valeria se schimbase mult. Să fi fost din pricina anilor grei prin care trecuseră, a grijilor, a suferințelor? S-ar putea. Oricum, nu mai era iute și înflăcărată ca mai înainte. Arsese repede și tot. Era în ea ceva stins, mîhnit, și noaptea, în așternut, cînd se apropia de ea, ofta cu necaz: „Nu te mai cuminți odată, ți-au răsărit fire albe la tîmple"... Iar cînd îl primea, o făcea din datorie, fără avînt, cu simțurile adormite.

Păun o mai iubea și o dorea. Nici timpul, nici sarcinile nu-i știrbiseră trupul care rămăsese încă frumos în împlinirea lui femeiască. Ca să se ferească de el, lua adesea copilul în pat, spunînd că altminteri nu adoarme. Păun încuviință. Înțelegea. În acest răstimp nu-și trădă vreodată nemulțumirea, fie printr-un cuvînt, fie prin cea mai mică aluzie. Nădăjduia că o să-și revină și aștepta. Încercă să se obișnuiască cu această situație nefirească. Și astfel, fără să vrea, se îndepărtă de Valeria, de care era legat însă prin alte fibre, mai adînci, mai trainice. Ea avea izbucniri, mînii scurte și violente, pe care și le descărca la întîmplare și uneori chiar și asupra lui. Păun o îngăduia; o vedea după aceea lăcrimată, tăcută și tristă. Își explica starea ei și, în parte, simțea că nu e scutit de vină, că poate era aici și rodul nepăsării lui și că ar fi trebuit s-o ajute într-un fel, s-o scoată din această stare, deși nu știa cum anume. Îi era milă pentru suferința ascunsă a nevesti-si. Asta îl apăsa și totuși, în timp ce Valeria și copiii îl așteptau acasă cu masa, el se plimba noaptea pe o stradă dosnică, alături de Liza. O privea pe furiș. Ce-aveau comun unul cu altul? Ce-i păsa oare ei de frămîntările lui? În fond era o ființă străină, care-l încurca, isca o neorînduială în viața sa. I se deșteptă o pornire de mînie contra fetei, a tinereții ei înflorite și ademenitoare, pe care cealaltă n-o mai avea.

— Nu mă asculți, nea Păun? rosti Liza, întrerupîndu-se, văzîndu-l dus, cu gîndurile aiurea.

— A rămas peste noapte la tine Spiridon. Ce era să faci? Femeie slabă... spuse Păun cu vrăjmășie.

— De ce eşti supărat pe mine? N-a fost aşa, l-am scos afară, spuse Liza. Mai întîi s-a purtat aşezat, la locul lui. Mi-a adus o cutie cu bomboane. N-am vrut s-o iau, dar atît m-a pisat, că am mîncat cîteva. Zicea că ce a fost s-a dus, că e alt om, nu mai bea, o părăsise pe femeia aia cu părul roşu, vopsit. Din pricina ei mă bătea mereu, că-mi venea să-mi iau lumea-n cap. Acum, zicea că vrea să se împace cu mine, să trăim cumsecade, frumos, ca doi porumbei. Eu i-am zis că-mi pare bine că s-a făcut om, dar de trăit cu el, s-a terminat pentru totdeauna.

— Spiridon te-a lovit după ureche? îşi aminti Păun.

— Da, asta a fost mai tîrziu. S-a apropiat de mine, mă ruga să mă-mpac, voia să mă îmbrăţişeze. Duhnea a vin. L-am împins deoparte... Se trezise în mine toată scîrba pe care o adunasem ori de cîte ori mă stîlcea în bătăi şi... m-am luptat din răsputeri. M-a izbit cu pumnul. Am ţipat, şi au ieşit vecinii pe culoar. Mi-a fost o ruşine, de-mi venea să mor. L-au scos în brînci afară, iar un vecin l-a ameninţat că, de l-o mai prinde pe-acolo, îi rupe oasele.

— O haimana! Da' te pomeneşti că, de te împăcai... se mai schimbă omul, spuse Păun, fără convingere.

— Ăstuia nu-i mai ajută decît sapa şi lopata. M-a cunoscut fată, un copil aproape, neştiutoare. Îl îngrijeam, îl spălam, îi eram credincioasă. N-aveam ochi pentru un altul. Şi cînd colo mă înjura, mă lovea, n-am avut parte de-o zi bună cu el. Cîte-am mai îndurat! M-a azvîrlit cu lucrurile în stradă. Şi acu' mă mai doare pînă-n măruntaie cînd mă gîndesc. De ce meritam asta? spuse ea cu amărăciune şi revoltă.

— Nu sînt toţi la fel. Ai brodit-o prost, a doua oară s-ar putea să-ntîlneşti un băiat de treabă. Trebuie să-ţi faci un rost în viaţă, eşti destul de tînără, de frumoasă.

— Mi-e frică, se scuturâ Liza.

— De mine nu ți-e frică ? rîse ușor Păun.

— Dumneata ești altceva... Ai fost bun cu mine, m-ai învățat o meserie și acu' stau pe picioarele mele. Uneori nici nu-mi vine să cred că sînt în uzină doar de unsprezece luni. Parc-am fost din totdeauna aici, așa m-am obișnuit. Nimeni nu-mi vorbește urît, nu se leagă de mine, am prieteni, pe Geta Manoliu, pe zăpăcitul ăla de...

— Ce te fereşti ? Ai curaj şi spune-i numele : Tosca !

— Nu mă feresc.

— E băiat capabil, muncitor, are perspective. Uite, Tosca... Ați fi potriviți amîndoi, adăugă după o pauză, scrutînd-o pe furiș.

— La asta nu m-am gîndit, spuse Liza încet. Și el, cu atît mai puțin. Îi place să fie vesel, să glumească cu toate fetele, încolo...

— Cu tine e altceva, vede oricine.

— Să fie ceva serios ? N-aș crede, rosti ea cu îndoială, apoi adumbrindu-se. Ce știu eu ce zace în pielea lui ? Și Spiridon, pînă m-a luat, era ca mierea, pe urmă, după ce m-am măritat, cît m-a chinuit. Doamne ! Să n-aud de nici unul, mai degrabă să rămîn singură, de capul meu.

— Tosca e din alt aluat. E mai deosebit, mai simțitor decît ceilalți.

Liza se opri dinaintea porții, sub un salcîm cu crengile albe de zăpadă. Păun era lîngă ea ; abia acum, în lumina becului electric, îi desluși obrazul aspru, bărbătesc, trăsăturile contractate.

— Și dumneata ce mă sfătuiești ?

Bărbatul înălță din umeri, frămîntîndu-și pumnii în buzunare.

— Faci cum te îndeamnă inima, rosti cu voce joasă.

Liza se temea să nu-l jignească sau să-l mîhnească.

— Chiar așa socoți dumneata c-ar fi bine?

Păun rosti greu:

— Da, fată.

— Nu-i adevărat!

Își duse palma la gură, ca un copil care a făcut o poznă, dînd în vileag ceea ce ar fi trebuit să fie ascuns.

Păun, descoperit, roși. O apucă de umeri și o scuturâ, poruncindu-i șoptit:

— Să taci! Să taci, îți spun!

*

Pe cînd Irina, în același halat alb, imaculat, lucra printre eprubete și retorte, Matei se întreba cum de putea fi atît de calmă. Ea-i trezi imaginea unui cercetător științific, obiectiv, insensibil la rezultatul analizei, care pentru el însemna atît de mult. Îndată ce izolă niște acizi, Irina încetă însă analiza, adresîndu-i-se mustrător:

— Matei, ești nervos și mă împiedici să mă concentrez. Te rog, stai pe culoar.

— Aș vrea să termini mai repede... Da, bine, ies afară...

Se plimba de la un capăt la celălalt al lungului culoar, cu pereți mohorîți, cafenii, întorcînd în fel și chip accidentul de la proba de presiune. Păun îl socotea fără importanță. Muncitorii aveau aceeași părere, mai ales că rezultatele laminării erau bune. Pe fețele lor se putea citi satisfacția că înfrînseseră un obstacol.

Matei le inspira respect și erau gata să-i execute dispozițiile. Îi cîștigase de partea lui. El simțea o mare mulțumire văzîndu-i cum roiau în juru-i, cum autoritatea sa creștea în rîndurile lor. Era sigur că ar fi primit orice îndrăzneală tehnică și l-ar fi urmat orbește.

Deocamdată trăia aceeași însuflețire, molipsindu-se de la ei, cu toate că își dădea seama că soluția era vremelnică și poticnirile nu vor dispărea cu una, cu două.

Examinînd lucid cauza defecțiunilor, ajunse la concluzia că era mult mai profundă și rezolvarea nu era posibilă decît printr-o operațiune radicală. Era însă atît de dificilă și de temerară, încît nici nu-i trecea prin minte s-o propună. De altminteri, ideea abia se zămislise, era neconturată, apoi nu studiase încă temeinic fiecare agregat în parte, nu întocmise un proiect de ansamblu și nu reflectase asupra realizării sale practice. Problema ținea de viitor.

Întotdeauna imaginația îi juca asemenea feste. Visa la o acțiune care putea fi mai plină de riscuri, de primejdii, atît pentru funcționarea laminorului cît și pentru propria sa persoană, cînd și experiența prezentă stătea încă sub semnul îndoielii. Hotărîrea era în mîinile lui Beldie. Acesta de vreo două zile umbla pe la minister, iar cînd Matei îi adusese la cunoștință noua metodă, accidentul, Beldie nici nu aprobă, nici nu dezaprobă, ci îl întrebă doar atît:

— Inițiativa este a dumitale?

— Da.

— ...Vreau să spun că și răspunderea. Ar fi trebuit, totuși, să mă consulți, eu am unele rezerve, dar, mă rog, rezultatele interesează, sfîrși mai puțin sever, cu un surîs echivoc.

Matei știa că săvîrșise un act de îndrăzneală destul de grav, care ar fi putut avea urmări neplăcute pentru el. De asta se îngrijora mai puțin, principalul era, într-adevăr, calitatea laminării.

Ușa laboratorului se deschise și Irina îl chemă înăuntru. Într-un compartiment, izolat de celelalte printr-un perete de placaj, Matei descifră împreună cu ea notațiile de pe foaia de observație. Le mai reciti o dată. Compoziția oțelului primei șarje conținea un procent de fontă ce depășea cu o fracțiune limita prescrisă. Așadar aici era clenciul? Își trecu degetele prin păr, simțind că încordarea din el cedează, se destinde.

— Acum te-ai mai liniștit?

— Da. Aveam motive să nu fiu. Și încă... în sfîrșit, vom vedea. Ce faci după-amiază?

— N-am să fiu liberă. Să nu uiți : mîine e vernisajul lui Anatol.

— Vin neapărat. La revedere.

Străbătea în goană culoarul, cînd îl ajunse din urmă glasul Irinei :

— Matei !

— Ce este ?

Irina n-avea nici o treabă după-amiază. Și ar fi dorit să nu fie singură. Se răzgîndi însă pe loc și spuse altceva :

— Vernisajul e la Dalles.

— Știu, voi fi mîine acolo, o asigură Matei, coborînd iute scările.

Pătrunse în hală, cutreieră platforma, platoul și, în sfîrșit, îl descoperi pe Păun în cabină, răsfoind niște bonuri de comandă. Îi comunică datele analizei. Meșterul era cătrănit, înștiințîndu-l la rîndul său că se întrerupea laminarea. A doua zi intrau în lucru țevi de construcție. Era ordinul lui Beldie. Matei rămase ca trăsnit. Amîndoi tăcură deodată, parc-ar fi stat să asculte vuietul din uzină, care ajungea în cabină stins și îndepărtat, pe cînd geamurile se aprindeau ori de cîte ori țîșneau roiuri de scîntei în hală.

Matei se smulse din loc :

— Mă duc la Liteanu !

Peste cîteva minute se afla în biroul inginerului-șef, explicîndu-i situația :

— Echipa noastră a încercat o experiență și a izbutit. Rezultatul e că cele trei schimburi au făcut un salt simțitor și ritmul se menține. E drept, recunosc, n-am cerut încuviințarea șefului, a fost o inițiativă perso...

— Inițiativă ca inițiativă, dar pînă una alta e un act de indisciplină, observă Liteanu. Ești conștient de urmări, mai ales dacă nu reușeai ?

Îi fulgeră prin minte că inginerul-șef fusese prevenit de Beldie. Era adevărat, habar n-avea însă că Liteanu, la schimbul de după-amiază, cercetase îndelung noua metodă de laminare și era mulțumit. Mai mult, tînărul inginer îi trezise interesul.

— Știam la ce mă pot aștepta în caz că dădeam greș. Dar n-am dat.

— Nu este o scuză. Și cum a rămas? Ce părere are Beldie?

— N-o cunosc, pare-se că nutrește unele rezerve...

Liteanu își înălță sprîncenele; tîmplele i se încrețiră de linii dese și subțiri. Avea o expresie de ironie, subtilă, pe care Matei o observă.

— Da, da, rosti inginerul-șef, Beldie este un bun, un foarte bun tehnician. Păcat că e mîncat de rutină, e greu de urnit, e un... Voise să spună „mediocru", dar se opri la timp. Și ce te doare?

— Am primit dispoziția să oprim laminarea utilajului petrolifer și să ne apucăm de conducte de construcții. Și asta cînd? În toiul muncii, cînd am reușit să ne organizăm mai bine forțele și să-i dăm bătaie.

— Care este motivul acestei măsuri?

— Urgența comenzii. Noi sîntem totuși programați să laminăm utilaj petrolifer pînă la sfîrșitul lunii. Mai avem deci opt zile. De ce să le pierdem? Pentru asta am venit la dumneavoastră. Dacă, într-adevăr, programarea a suferit vreo modificare serioasă, n-aș avea nimic de zis. Altfel, e inexplicabil. Înseamnă să tăiem avîntul oamenilor, să le răpim rodul muncii.

Pe măsură ce argumenta, Matei se înfierbînta din ce în ce mai tare. Liteanu îl examină cu luare-aminte fără să-i răspundă imediat. Se sculă de pe scaun, se duse la casa de fier și se întoarse cu planul de producție pe ianuarie și februarie. Îl cercetă amănunțit, făcu niște calcule, mormăind din cînd în cînd:

— Mda... mda...

Matei stătea ca pe ghimpi. Lumina lămpii electrice cădea pe fruntea nobilă a lui Liteanu, pe fața palidă, nervoasă și consumată.

— Continuăm? întrebă Matei cu ezitare, văzînd că pauza se prelungește.

— Continuați.

— Şi tovarăşului Beldie, lui ce să-i spunem?

— Să vină la mine... şi nici dumneata să nu mă neglijezi, adăugă, apăsînd pe butonul soneriei.

Matei salută şi ieşi numaidecît, alergînd să-i ducă vestea lui Păun.

*

Beldie rămase perplex. Zane şi Păun să fi încălcat ordinul lui? Nu, asta era cu neputinţă, cu neputinţă! Primul său impuls fu de mînie, dar şi-l reprimă imediat. Nu-şi putu reţine totuşi o uşoară încruntare, zărindu-i pe amîndoi pe platformă. Îi făcu un semn cu mîna tînărului inginer, chemîndu-l. Era un gest scurt, nervos. Matei îi şopti ceva la ureche lui Păun şi coborî iute scările pasarelei. Cînd fu lîngă Beldie, acesta reuşi să-şi impună calmul.

— Ce se întîmplă aici? îl întrebă distant. N-ai primit foaia de comandă?

— Ba da, am primit-o.

— Atunci? De ce nu s-au executat dispoziţiile mele?

— Au venit alte dispoziţii. Îmi daţi voie să vă explic...

— De la cine?

— Tovarăşul Liteanu.

— Aşaa! exclamă surprins Beldie. Şi cu un ton neutru, egal: Ai fost dumneata la Liteanu şi i-ai cerut încuviinţarea?

— Am fost, vreau să vă explic...

— E inutil, nu merită, spuse cu aceeaşi lipsă de reacţie în glas, refuzînd să-l asculte. Tovarăşul Liteanu este îndrituit să dea dispoziţii, aşa încît totul e în ordine.

— Voiam să vă comunic că v-a rugat să poftiţi la el îndată ce sosiţi. Şi pe urmă aş avea şi eu cu dumneavoastră unele chestiuni, spuse Matei, ţinîndu-se de Beldie care o luase înainte, ignorîndu-l.

— Cu mine? îi vorbi peste umăr. Ai găsit o cale mai directă.

— Îngăduiți-mi să vă lămuresc, se îndîrji Matei. N-am făcut-o dintr-un interes personal, să nu interpretați greșit. Pentru muncitori era...

— Nu interpretez în nici un fel, e destul de clar. Vezi-ți mai departe de lucru, rosti cu aceeași liniște înșelătoare.

În biroul lui, Beldie își scoase paltonul, tacticos, îl agăță în cuier, apoi își puse halatul. Pe fața sa frumoasă și măslinie, cu mustața deasă, tunsă englezește, nu se citea furia ce colcăia în el. Se așeză și-și aprinse o țigară, ca să se mai potolească. Trăgea fumul în piept, rar, adînc, și-l sufla în rotocoale ce-l învăluiau într-o ceață cenușiu-albăstruie. Între timp se gîndea la Zane. Pînă acum crezuse că va reuși să-l strunească, să-i restrîngă sarcinile, să-i fixeze hotarele în care să se miște, ca într-un țarc. I le răsturnase, ocupînd un rol din ce în ce mai important în secție. De la serviciul de fișe sărise pînă la postul de șef de schimb. Abia se instalase și elaborase o nouă metodă de laminare. O experimentase, trecînd peste voința lui, iar acum îi înlăturase dispozițiile. Îl înfruntase pentru a doua oară. Acest tînăr îi stătea împotrivă. Îi știrbea autoritatea. Îi umbrea puterea. Era o primejdie, încă îndepărtată, dar reală. Cu atît mai mult cu cît îi va avea alături și pe Nenciu, pe Păun, pe ceilalți muncitori care față de el — simțea asta — aveau anume rețineri.

Cîteva lungi minute, creierul lui Beldie lucră intens. Nici nu se mai mișca pe scaun. Țigarea-i arse pînă aproape de degete. Mașinal stinse mucul în scrumieră, apăsat, tare, strivindu-l.

După aceea se sculă în picioare, își scutură un fir de praf de pe halat și, cînd ieși pe platou, își aminti că fusese chemat de Liteanu. Nu se va duce. Era totuși inginerul-șef al uzinei. Ascensiunea acestuia constituia o rană deschisă pentru Beldie. Postul îl rîvnise el și socotea că i se cuvenea. Toate străduințele, manevrele se loviseră ca de-un zid. Undeva, la minister sau poate în altă parte, numirea sa fusese respinsă. În schimb, ocupase locul Liteanu.

Beldie nu-i tăgăduia orice merite, dar nu putea să uite că altădată era un inginer oarecare, cam fantezist şi ridicol cu proiectele lui de linii automate. Pisase luni de zile, ani, fosta conducere a uzinei, fără să obţină alt rezultat decît promisiuni şi zîmbete, fiind luat drept un maniac plicticos. Pînă la urmă se săturase şi el, se săturase şi conducerea. I se recunoşteau calităţile teoretice, era chiar „admirat" pentru ele, dar plutea în jurul lui o atmosferă de neîncredere şi îngăduinţă ironică, ca faţă de un om nepractic, lipsit de simţul realităţii. Ideea asta era atît de înrădăcinată în fosta direcţie, încît nici ameliorările tehnice aduse cîndva de Liteanu agregatelor nu izbutiseră s-o spulbere.

De fapt, Beldie fusese acela care întreţinuse cu iscusinţă această imagine despre Liteanu. Era mult prea înzestrat, ca să-l atace frontal. Îl săpase zi de zi, îi inventase mereu cîte o trăsătură compromiţătoare, îi îngroşase portretul, deformîndu-l. Îl zugrăvise ca pe-un „teoretician exaltat", dăunător bunului mers al laminoarelor. Îl înlăturase din drumul său şi parvenise la direcţia tehnică, fiind susţinut pe-atunci de unul din cei mai influenţi membri ai consiliului de administraţie, Val Ioaniţiu.

După un an de la naţionalizare, Liteanu îşi recăpătase însă prestigiul şi stima, pe care o avusese totdeauna în ochii specialiştilor şi tehnicienilor din uzină, aşa încît numirea lui ca inginer-şef al uzinei era considerată ca un act de dreptate. Numai Beldie, mînat de invidie, nu voia, nu putea să admită că-l întrecea prin profunzimea de gîndire, prin imaginaţie şi competenţă. Se încăpăţîna să creadă că Liteanu fusese preferat în această funcţie fiindcă era în partid, iar el nu. Era victimă, captivul falsului portret despre Liteanu, pe care el însuşi îl construise. Venirea profesorului Traian Cerchez la ministerul industriei grele, în calitate de consilier principal, cu puteri întinse, întărea considerabil poziţia lui Liteanu, pe care cel dintîi îl aprecia în mod deosebit.

O vreme, Beldie fusese temător de soarta sa. Se aştepta ca Liteanu să-i facă mizerii, să-l umilească, să se răzbune pentru tot ce îndurase, căci nu era de presupus că el nu ştia cine-i barase cariera. Pe ceilalţi îi ţinuse în respect, pe unii îi zdrobise, pe alţii îi lăsase să se ridice doar în genunchi. Îi dăduseră ascultare şi nu-i atingeau atotputernicia în uzină. Liteanu fusese rivalul cel mai dotat.

Şi cu toate acestea, astăzi, inginerul-şef se purta cu el de parcă i s-ar fi şters dintr-o dată din memorie răul pe care i-l pricinuise Beldie. În nici o împrejurare nu descoperise la el cea mai slabă urmă de ostilitate, intenţia să-l persecute, ba, dimpotrivă, aflase că se declarase de acord să fie numit şef al laminoarelor.

Liteanu îl trata însă cu o rezervă pe care Beldie o simţea ; era politicos, măsurat, inflexibil. Se tutuiau din obişnuinţă şi totuşi erau tot atît de străini unul de altul, ca doi oameni ce s-ar încrucişa pentru întîia oară la un colţ de stradă.

De cînd cu Zane, Beldie întrezărea un plan abil, ţesut de inginerul-şef, în scopul de a-l înlocui cu tînărul inginer, sau de a-i micşora cel puţin rolul în conducerea celui mai important sector. Era şi politic, şi-i servea şi interesele personale, gîndea Beldie. Începuse să se amestece în treburile sale, să-şi vîre coada peste tot. Lua hotărîri fără să-l consulte, fără să-l întrebe, ca şi cînd n-ar fi existat. Îl chema la el ca pe un simplu subaltern. Ah, acest Liteanu ! Asta n-o va uita. Nu va uita nimic, şi în ziua socotelilor îl va azvîrli afară ca pe-un gunoi. Deocamdată nu se va duce. Să-l mai aştepte tovarăşul inginer-şef Liteanu ! Unuia ca ăsta, obişnuit cu anticamera, îi şedea bine să-l aştepte. El, Leon Beldie, îşi va face de lucru încă prin secţie. Străbătu atelierele, aruncînd în juru-i o privire cercetătoare, atentă, deşi nimic altceva nu-l interesa acum decît să găsească un mijloc să-i zdruncine prestigiul lui Liteanu, să-i deştepte directorului îndoiala asupra însuşirilor lui Zane. Era atît de preocupat, încît nici nu băgă de seamă că cineva îl

salutase. Numai insistența aceluia îi atrase atenția și, după umerii înguști, după hainele roase, tocite, strîmte pe trup, îl recunoscu, cu o senzație neplăcută, pe Stere. Vorbea cu un străin gras, șașiu, cu șapca dată pe ceafă. Stere îl părăsi și veni zorit spre Beldie.

— S'trăiți, domnu'inginer, se înclină respectuos.

— Cine-i ăla ? Ce vrea ? întrebă Beldie.

— E de la schela Ochiuri-Dîmbovița, ia în primire utilajul petrolifer. Nu-i prea mulțumit de comandă, că sînt niște tuburi cu pereții inegali, dar i le vîr eu și pe-astea pe gît.

— Cum ? Cum ? se aplecă Beldie, prinzînd un fir. Ia mai zi-i o dată... Aha ! va să zică... da, da, bun, sînt din șarjele laminate după metoda lui Zane. Bun ! El a îndrăznit... Așa ! Și cam ce-ți închipui dumneata ? lungi cuvintele Beldie, simțind în dosul placidității lui Stere o satisfacție ascunsă.

— Eu, nimic, nimic, se dezvinovăți inginerul. Am spus doar că Zane a îndrăznit experiența și o continuă...

— ...Peste voința mea, vrei să spui. Și asta nu va avea consecințe ? S-ar fi cuvenit ca în atîția ani, cît ai lucrat cu mine, să mă cunoști mai bine. Dar acum e vorba despre altceva. În documentele de recepție treci neapărat observațiile beneficiarului și pune-l să le iscălească. Copia o păstrezi și vii cu ea la mine, după ce isprăvești. Te aștept în birou peste un ceas.

Beldie se uită după Stere ; de la spate îi vedea calvitia urîtă din creștet, ceafa slabă, pulberea de mătreață pe gulerul ros al hainei. Se ținea drept, dar cu capul vîrît între umerii ghemuiți, ceea ce devenise obișnuință la el. Era cu desăvîrșire cenușiu, neînsemnat și într-atît nu emana nici o undă de căldură, încît ți se făcea frig alături de acest om. Capul lui, însă, privit de aproape, te impresiona. Îndărătul frunții osoase, galbene, a ochilor cufundați în orbite, stinși, a rictusului din colțul gurii subțiri și răutăcioase, sălășluia ceva enigmatic, ca și cînd

ar fi purtat în el un lucru de preţ, neştiut de nimeni şi ucis.

Cînd reveni după un ceas, îi înmînă lui Beldie documentele de recepţie. Acesta le luă cu o grabă stăpînită, consultîndu-le foarte amănunţit. După aceea ridică spre Stere o privire înseninată, prietenească, aşa cum nu avusese vreodată pentru el, şi-i spuse alene :

— Dragul meu, am impresia că situaţia dumitale se va schimba în bine. Şi asta curînd, mai curînd chiar decît bănuieşti.

Cine ar fi crezut că acest om uzat, pe care nimic nu-l mai scotea din amorţeala lui, auzind promisiunea lui Beldie, va trăi o adîncă emoţie ? Chipul său blazat se învioră, clipi uimit, fălcile îi tremurau.

— E adevărat ? Adevărat ? bîigui el, cu o veche şi dureroasă speranţă.

— Totul depinde de dumneata. S-ar putea să iei locul lui Zane. Ce te holbezi aşa la mine ? Eu nu glumesc, zîmbi Beldie. Cînd trebuie să-i prezinţi raportul lui Dimcea ?

— Către sfîrşitul lunii.

— E perfect. Specifici detailat defectele ultimelor şarje, consemnezi nemulţumirile reprezentantului schelei Ochiuri-Dîmboviţa şi ataşezi la raport documentul de recepţie. Ale cui şarje sînt mai slabe ?

— Ale lui Manta, rosti servil Stere, încă buimăcit de această întorsătură neaşteptată.

— Ăsta a fost schimbul trei, aşa că după el a urmat Păun. Are să-ţi fie mai uşor să modifici numărul de ordine. Ultima şarjă o treci pe seama lui. E destul de simplu.

Îi vorbea ca de-o propunere firească, banală, fără importanţă, şi tocmai asta îl paraliza pe Stere, care n-avea nici măcar curajul să se indigneze, suferind umilinţa să fie tratat ca un om decăzut atît de jos.

— Eh, ce-i cu dumneata ? rosti intrigat Beldie.

— Ar însemna să comit un fals, murmură alb Stere.

— Aş ! Dacă se descoperă, e o eroare. Atît, şi nimic mai mult.

Celălalt îşi clătină capul său tragic. Vedea cît de deşartă îi fusese speranţa. Spuse trist, obosit, resemnat :

— Asta nu pot s-o fac, nu pot.

Lui Beldie i se păru că ghiceşte aci rezistenţa moale a unui suflet nesigur. Îşi sprijini coatele pe masă, îl fixă în obraz, scormonind acolo unde ştia că-l doare mai adînc, sub crusta groasă, formată din atîtea amărăciuni, decepţii şi renunţări, ce-i înăbuşiseră, îi închirciseră personalitatea.

— Nu pricepi, Stere, că joci o carte mare, cartea vieţii dumitale ? exclamă patetic Beldie. Riscurile sînt neglijabile, aproape inexistente. Ce ţi se poate imputa ? Ai săvîrşit o eroare, care nici măcar nu este gravă. Nu ţi se poate tăia capul pentru asta. E un fleac, o bagatelă. În schimb, visul dumitale de a-ţi da întreaga măsură a capacităţii, în sfîrşit, se va împlini. Zane îţi barează drumul. Trebuie să-l înlături, e singurul dumitale rival. Dacă-l dai deoparte, calea îţi este liberă. Eu, cu întreaga autoritate de care dispun, te voi ajuta să urci treaptă cu treaptă.

Pe Stere îl furnică acum tremurul prin tot corpul. Era muncit de gîndurile cele mai chinuitoare. O sudoare rece îi broboni fruntea. Rosti înecat, luptîndu-se cu sine însuşi :

— Asta nu pot s-o fac, nu pot.

— Dezmeticeşte-te, omule ! îl zgîlţîi Beldie. Nu realizezi că existenţa dumitale ar lua alt curs, ai avea perspective să te desfăşori, ai cîştiga mai bine, ai întineri ? Cu un asemenea prilej nu te mai întîlneşti a doua oară în viaţă. Un altul, în locul dumitale, s-ar năpusti asupra lui, s-ar agăţa cu unghiile, cu dinţii, şi ar scoate maximum de folos. Dacă-l scapi şi de data asta, nu mai ai ce să aştepţi. Rămîi pentru totdeauna un inginer prăpădit, anonim, care-şi iroseşte degeaba zilele în uzină. Ratezi definitiv.

Stere zvîcni. Sub pleoapă, în fundul pupilei luci o ură otrăvită, mistuitoare. Fu ca o sclipire care se șterse numaidecît. El însuşi nu-şi mai recunoscu strigătul sugrumat :

— Să nu-mi mai vorbiţi niciodată aşa ! Dumnea-voastră nu aveţi dreptul ! Nu aveţi dreptul ! Ce a mai rămas de salvat din mine să-l salvez printr-un fals ? Cere-ţi-mi orice vreţi, asta nu, nu ! spuse Stere, dîndu-se un pas înapoi.

Beldie îşi regretă imprudenţa. Fusese prea crud cu el. Vru să-şi repare greşeala, să-i fluture iar pe dinainte o speranţă :

— Cine are vreo vină ? Împrejurările nu ţi-au fost favorabile. Să lăsăm trecutul. Cu toate că te încăpăţînezi, am să caut să te ajut, împotriva dumitale, să te promovez. Chibzuieşte-ţi bine raportul. Mi-l arăţi şi mie înainte de-l prezinţi lui Dimcea. Şi acum, du-te.

Cînd Stere părăsi încăperea, Beldie avu o grimasă de milă şi dezgust : „Nenorocitu'" !

*

Din nenumărate semne, Matei putu să constate că mătuşa-sa învia. Îşi lepădase unele deprinderi, nu mai purta tîrlicii de cîrpă prin casă, nici capotul slinos şi decolorat, era mai îngrijită, iar duminicile punea chiar oarecare dichis în îmbrăcăminte. Din fundul şifonierului, al lăzii din odaia ei, al casetei învelită în piele, ţinute toate sub cheie, ieşeau pe rînd rochii demodate, cămăşi cu broderie, dantele vechi, bine păstrate şi mirosind a levănţică putrezită. Cîte o broşă sau un ac de aur în rubine îi închidea decolteul, un inel cu safir îi strălucea în deget. Dar nu numai în spilcuiala vestimentară se vedea transformarea, ci şi în înfăţişarea-i fizică. Îşi îndreptase spatele, păşea cu un fel de mîndrie, de gravitate, închipuindu-şi în naivitatea ei că aşa i-o fi plăcînd nepotului.

Neîndoielnic că tot ceea ce făcea pornea din secreta dorinţă de a-l păstra, pentru care ar fi fost

capabilă de un sacrificiu oricît de dureros. Căci această bătrînă, cu viaţa distrusă, irosită, care ani de zile trăise ca un huhurez, avînd doar o singură prietenă, o vecină rămasă fecioară pînă la vîrsta de şaizeci şi cinci de ani, fostă profesoară de franceză, cu care se certase şi se împăcase de curînd — această bătrînă, zic, socotea ca pe-un dar dumnezeiesc sosirea nepotului, ca pe-o mîngîiere la sfîrşitul zilelor ei. Îşi găsise un rost în existenţa-i stearpă, acela de a fi mereu în preajma lui, de a-l dădăci, de a-l înconjura cu grijă, fără să năzuiască la nici o răsplată. De aceea cînd Matei îi propuse într-o după-amiază să meargă împreună la un cinematograf din cartier, pe chipul mătuşii Sofia se întipări o asemenea emoţie şi bucurie, că abia îngăimă :

— Adevărat, Mateiaş, mă iei cu tine ?

— Păi, firește.

— Şi nu ţi-e ruşine cu mătuşa ta ?

— Ce sînt prostiile astea ? Hai, îmbracă-te, să nu întîrziem.

— Să-mi trăieşti, băiatule ! exclamă ea fericită.

Se zăpăcise în aşa hal, încît nu mai nimerea lucrurile, mîinile i se încurcau, în grabă, şi din această pricină zăbovea mai mult, scuzîndu-se mereu, speriată :

— Acuşica sînt gata. Ah ! afurisitele astea de mărgele... unde dracului le-oi fi pus ? Acuşica, maică...

În stradă se mai linişti. Îl ţinea de braţ, umblînd demnă, semeaţă, rotindu-şi privirile să descopere vreun cunoscut care s-o vadă...

Mai deunăzi însă, Matei rău dispus, înăbuşit de mobilele vechi şi de izul greu ce dăinuia în încăperi, în ciuda aerisirii zilnice, evadă în oraş, bufnind :

— Nu e de locuit în hardughia asta ! Dac-ar trebui să primesc pe cineva, mi-ar crăpa obrazul...

Mătuşa Sofia înmărmurise. Intrase în panică. Nu cumva nepotu-său nutrea gîndul s-o părăsească ? O fi vrînd să se mute ? Sau poate avea vreo femeie, de ! era bărbat tînăr. E oare atît de urît aici ? se

întrebă bătrîna şi pentru întîia oară inspectă cu un ochi critic fiecare obiect în parte : bufetul, scrinul, vitrina, podeaua îmbîcsită, pereţii cu zugrăveala ştearsă, perdelele îngălbenite, vopseaua scorojită de pe cercevele.

Şi astfel, într-o zi, înapoindu-se de la uzină, Matei găsi casa răsturnată cu josul în sus, pe mătuşa Sofia trebăluind neostenită, laolaltă cu un zugrav şi o femeie voinică, pieptoasă, angajată pentru curăţenie. O săptămînă întreagă se tăvăli ca vai de lume, dormind într-o harababură de nedescris, în mirosul de var, vopsele şi uleiuri. Dar la capătul acestei săptămîni, încăperile nu mai erau de recunoscut. Pereţii erau proaspăt zugrăviţi, cu un chenar albastru în jurul plafonului alb, podeaua căpătase culoarea lămîii, lemnul mobilei lucea, candelabrul, ceasul de bronz fură lustruite, iar uşile, cercevelele vopsite, perdelele spălate, curate, atîrnau în falduri din înălţimea galeriilor.

Bătrîna nu se mai mişcă vreo două zile din pat. Matei o dojeni.

— Ce-ţi năzări, mătuşă, în plină iarnă să faci curăţenie ? Acum te-ai îmbolnăvit. Cu inima dumitale...

— Ei, inima, sufăr de năduf ! M-am trîntit şi eu puţin, să-mi odihnesc oasele. Ia du-te în camera ta, vezi îţi place ?

Într-adevăr, odaia întinerise, era luminoasă şi atrăgătoare. Cele două fotolii cu husele de culoarea vişinei putrede scoteau un contrast frumos cu soba de teracotă de-un verde-mat, închis, avînd de-o parte şi cealaltă cîte o coloană. Pe masa de birou răsăriseră o statuietă, reprezentînd o Diană zveltă, goală, întinzîndu-şi arcul, şi un vas cu flori, amîndouă Rosenthal — adică acele obiecte cu care mica burghezie şi burghezia îşi împodobeau interioarele, constituind pentru ele maximum de gust artistic. O lampă de noapte, cu farfurie de porţelan Meissen, veghea pe noptieră. Alături se aflau două fotografii, de mărimea unei cărţi poştale, în rame de lemn argintat.

Matei se apropie de fotografii, plin de curiozitate, și, fără să vrea, genunchii i se îndoiră și se așeză pe marginea divanului. În una din ele era maică-sa tînără, cu o bluză simplă și modestă, cu mîinile așezate cuminți în poală. Era pieptănată lins, cu un mic coc la ceafă și-l privea cu ochii aceia blînzi, albaștri și visători, pe care-i moștenise și el. În colțul buzelor avea un surîs timid, trist, care se armoniza cu chipul ei cast, surîs de învins, ce-i prevestea parcă existența amară, resemnarea și devotamentul fără margini. Cealaltă fotografie era un „à la minut", luat pe stradă, înfățișîndu-i pe unchiu-său, Dumitru, și mătușa Sofia, femeie în floare pe atunci, nurlie și oacheșă, uitîndu-se pe sub gene la bărbatul înalt, cu cămașa desfăcută la gît, care cu o mînă îi arăta pesemne ceva, rîzînd cu toți dinții — rîsul acela pe care îl cunoștea atît de bine, sănătos, optimist, cuceritor.

Matei contemplă îndelung fotografiile, apoi se ridică și se duse în odaia bătrînei.

— Îți mulțumesc, mătușă. De unde le ai, pe unde le-ai ținut ascunse?

— Sînt singurele care mi-au rămas, celelalte mi le-a rupt dumnealui. Cît am mai bocit! Pe astea le-am dosit într-un loc ferit. Să fi scormonit fiece colțișor și n-ar fi dat dumnealui peste ele. Pentru tine le-am înrămat, să le ai la căpătîi.

Matei îi luă mîna zbîrcită și i-o sărută. Bătrîna fu atît de mișcată, de copleșită, încît o podidiră lacrimile. În dimineața următoare coborî din pat, întremată, vioaie, forfotind neastîmpărată prin odăi. După-amiezile, fie că și le petrecea la taifas cu prietena ei, fie că amîndouă se vînturau pe-afară, intrau la un film sau la ședințele artistice, organizate într-o sală din cartier de către casa de cultură. Cum la asemenea reprezentații se produceau echipe de teatru și de dans, mătușa deveni un spectator fidel, cu locul bine stabilit în banca a doua, scaunul din margine. Era una din satisfacțiile ei să-i povestească lui Matei ce-a văzut. El o asculta într-adevăr, arătîndu-se pasămite interesat de felul ei simplu și

stîngaci de a descrie jocul artiştilor amatori, carê făceau o impresie deosebită asupra mătuşii. Cînd Matei îi spuse că cei mai mulţi erau recrutaţi dintre muncitori, bătrîna se minună, oftă :

— Ehe ! S-a deşteptat lumea, maică. Trăieşte, se bucură, numai eu am zăcut ca într-un mormînt.

Cu toată schimbarea intervenită în umoarea mătuşii, bătrîna avea încă destule ciudăţenii, continua să bea pe furiş, poate mai puţin ca înainte, şi nu înceta sfada nocturnă cu răposatul, ca şi cînd teribilul conflict nu se putea stinge decît o dată cu ultima ei suflare. Totuşi, această ură neiertătoare lua uneori o atitudine dispreţuitoare, batjocoritoare, şi Matei îi surprinsese chiar o dată pe buze un zîmbet vesel, de zeflemea, ca cineva care-i gata să tragă celuilalt un renghi.

Şi iată că, tocmai astăzi, îi fu dat lui Matei să afle ce anume clocea mătuşă-sa. Trecînd din camera lui în baie, ca să se bărbierească, dădu în sufragerie peste o străină. La o astfel de oră, de dimineaţă — era nouă şi un sfert — mătuşa nu primea niciodată vizite. Trebuia să se fi întîmplat ceva neobişnuit. Bănuia că femeia era prietena de care-i vorbise mereu şi pe care încă n-o cunoscuse pînă acum. Mătuşa, înfoiată, făcu prezentările :

— Nepotu'meu, ingineru' Matei Zane, dom'şoara Amelia Cruţescu-Padina, fiica generalului Cruţescu-Padina.

Matei adoptă o mină cît mai serioasă, cu toate că îi venea să pufnească în rîs de ifosele mătuşii sale. „Domnişoara" era o bătrînă înaltă, osoasă, deşălată, nu fără o distincţie în trăsăturile feţei ei lunguieţe, cu obraji moi, albicioşi, cu ochi buni, transparenţi, de-o mare candoare, care trădau un suflet de copil. Era cam slabă de înger şi se deslușea imediat că mătuşa Sofia avea asupra ei o înrîurire vizibilă, că o conducea, iar cealaltă nu-i ieşea din cuvînt.

Tatăl ei, generalul Cruţescu-Padina, amestecat într-o afacere cu furnituri militare, în preajma primului război mondial, fusese silit, din pricina scandalului izbucnit în presă, să-şi tragă un glonte în

cap. Fratele ei, locotenent în armată, murise în primele linii ale frontului, unde ceruse să fie trimis, ca să spele onoarea familiei. Maică-sa, mai uşuratică, fugise la Paris, după ce lichidase averea şi o transformase în bijuterii.

Pe cînd se desfăşura această dramă, Amelie era internă la institutul de maici „Notre Dame". Părăsi institutul, locui un timp la o verişoară îndepărtată, iar apoi, ca să se întreţină, trebui să predea lecţii de limba franceză în familiile burgheze. Cum nu era frumoasă şi n-avea nici avere, fu condamnată să rămînă fată bătrînă. Amelie, împăcată cu soarta ei, se mută într-o garsonieră, compusă dintr-o odaie, vestiar şi baie, din blocul învecinat cu casa mătuşii Sofia, pe care generalul avusese prevederea s-o treacă pe numele fiicei sale. Această garsonieră şi un loc de veci la cimitirul Belu erau tot ce moştenise Amelia Cruţescu-Padina. Ori tocmai locul de veci constituia obiectul tratativelor între cele două bătrîne. Mătuşa Sofia nu voia să-l cumpere, ci să i-l ofere pe al ei în schimb, pentru motive pe care Matei, stupefiat, abia acum le află din gura mătuşii :

— Cred că o să încheiem tîrgul, îi şopti bătrîna veselă, urmîndu-l pe culoar. De două luni o pisez, e un catîr nu altceva. Încolo e foarte de treabă şi supusă. O duc la cimitir să vadă locul, o să-i convină, de asta n-am nici o grijă

— Ce tîrg, mătuşă ? Ce-ai născocit iar ? Ăla-i mort de doi ani şi dumneata n-ai linişte.

— N-am, pînă nu i-oi plăti tot, spuse ea răzbunătoare, obsedată. Era bolnav rău, ştia c-o să moară curînd şi încă din viaţă şi-a tocmit monumentul. A pus să ni se sape amîndurora numele în piatră : Haralambie Popescu, născut noiembrie 1887 — decedat 1947, luna, ziua... aia urma s-o scriu eu după ce-o muri. Dedesubt, numele meu, cu litere aurite : Sofia Popescu, născută 1892 — decedată... Adică, hapsînul, după cîte i-am îndurat în viaţă, să mă canonească şi pe lumea cealaltă ? He-he ! Şi-a greşit socotelile ! Ce păcăleală o să-i trag !

Bătrîna jubila. În renghiu-i macabru sălăşluia acelaşi grăunte de scrînteală. Mătuşa, altminteri femeie isteaţă, pătrunzătoare, era încătuşată fără nădejde în nebunia ei, ca şi cum undeva, într-o porţiune a creierului, i se înfipsese o idee fixă, tiranică, întunecîndu-i mintea. „Nu mai are leac," îşi spuse în sine Matei şi, biruit de curiozitate, lăsă uşa de pe coridor deschisă, ca să audă dialogul dintre cele două bătrîne.

— Acuşica iau paltonul pe mine şi o ştergem, vorbi mătuşa Sofia. Ai să vezi şi ai să te convingi că un loc ca ăsta, mai rar. Ce poziţie ! Face o grămadă de bani, răposatul l-a cumpărat scump, că era fudul şi l-a ales cu vedere frumoasă, la o încrucişare de alei, nu ca alte locuri părăsite, unde nu calcă picior de om. Şi mai are un avantaj : monumentul ! Te scutesc de-o cheltuială în plus.

— Pe monument e săpat numele tău, obiectă Amelie Cruţescu-Padina.

— Ei, şi ? Ce, nu se şterge ? Mare scofală...

— Nu e aşa uşor să te hotărăşti, m-am obişnuit cu locul meu de veci, riscă o mică rezistenţă bătrîna domnişoară.

— Ce faci atîtea nazuri ? Te-ai obişnuit ! Parc-ai fi stat o vreme acolo... te obişnuieşti şi dincoace. Şi unde mai pui că dormi şi tu o dată cu un bărbat, chicoti mătuşa Sofia.

Amelia Cruţescu-Padina se îmbujoră ca o fecioară. Coborî pleoapele, pudică.

— Dar e mort, dragă Sophie, îngînă ea, ruşinată.

— Na, poftim ! Pe tine cînd te-o culca alături de el, ai să fii vie ?

Argumentul o amuţi pe biata domnişoară.

— Gata cu sporovăiala ! Hai să mergem, o zori mătuşa, încheindu-i nasturii paltonului care mirosea a levănţică putrezită. Matei, tu vii la masă ? strigă apoi bătrîna.

— Sînt invitat în oraş, răspunse Matei, căruia îi mai răsuna în urechi hazul sinistru al celor două femei scofîlcite, stafidite, cu un picior în groapă.

„Într-o zi, tot va trebui să mă mut," se gîndi, pregătindu-şi baia. El era robust sufleteşte, dar a vieţui mereu în preajma unei fantome, pe care mătuşa o însufleţea cu fandaxia ei, nu-l îmbia de loc. Ce tîrg i-a putut trăsni ei prin minte ! Mătuşa urmărea cumva să nimicească orice legătură cu bărbatul care o tiranizase şi o prefăcuse într-o epavă ? Era o simplă răzbunare ? De ce mai păstra tabloul deasupra patului ? „Dumnezeu s-o înţeleagă !" rosti Matei, care în fond nu se prea sinchisea de nebunia ei. În timpul duşului rece, întăritor, nu-l mai preocupă în nici un fel. Pufnea pe nări, sărea, se lovea cu palmele pe piept, sub ploaia de stropi înţepători. Peste două ceasuri, cînd ieşi afară, în lumina unui soare fără putere, dar care înviora strada, uită cu desăvîrşire de mătuşă, de domnişoara Amelia Cruţescu-Padina şi de tocmeala lor pentru locurile veşnice.

*

Matei zăbovi o clipă în dreptul afişelor de la Dalles, care anunţau trei expoziţii. Citi : „Anatol Proca, Dina Livaditi, Gheorghe Mihuţ. Expoziţiile sînt deschise de la 15 dec. 1949 — 6 ianuarie 1950". O dată cu el intrară numeroşi alţi vizitatori, cei mai mulţi cu invitaţii. Erau printre aceştia şi unii care făceau parte dintr-o lume elegantă şi snobă, pentru care a asista la vernisajul unor tineri care stîrniseră oarecare vîlvă prin '46 era socotit de „bon-ton". Această lume despre care vorbim — numeric restrînsă — era la rîndul ei împărţită în două categorii : cea dintîi o forma un cuconet monden, care arborase nişte superbe blăni de vizon, de sconcs şi petit-gris, iar cea de a doua categorie, pseudo-amatori din burghezie, posesori încă de rezerve, înclinaţi să investească sume modeste în tablourile unor pictori, dacă aveau cumva şanse să însemne ceva în plastica romînească. Erau cei mai prudenţi, orientîndu-se după opiniile celor avizaţi şi sfătuindu-se cu cîte un critic cunoscut. Aveau nevoie de garanţii, deoarece cumpărau o marfă şi nu erau dispuşi să-şi arunce

banii pe fereastră. Un tablou de un pictor cu viitor, dar tînăr, putea fi achiziționat mai ieftin și constituia o investiție deopotrivă de bună ca un nobil covor de Șiraz sau o bijuterie. Cea mai mare parte din acești vizitatori se îngrămădeau în jurul Dinei Livaditi, ca unii ce aparțineau aceleiași sfere sociale, fără să se grăbească să cumpere vreo pînză. Alții cercetau cu încîntare, cu surprindere, tablourile lui Anatol. Cei mai puțini vizitau sala lui Gheorghe Mihuț.

Încăpînd în cercul lor, Matei se intimidă, mai cu seamă că nu cunoștea pe nimeni. Această stinghereală i-o mărea și faptul că intrarea sa nu trecuse neobservată. Mai înalt decît ceilalți, lat în umeri, îngust în șolduri, el umbla cu canadiana desfăcută, în capul gol, cu fularul aruncat neglijent în jurul gîtului, căutînd-o pe Irina. Simți atîntită asupra sa privirea unei femei care-și ridicase lornionul. Asta avu darul să-l irite și-i întoarse spatele. „Unde am nimerit aici ?“ se miră Matei, învăluit de zumzetul glasurilor, de rîsetele și animația din săli. După cîteva clipe însă se obișnui, făcîndu-și loc mai departe. Cineva îl apucă de braț :

— Ce bine-mi pare c-ai venit ! De-o jumătate de ceas sînt cu ochii la ușă. De ce-ai întîrziat ?

Matei suferi aproape un șoc. În fața lui era Irina, înmănușată, cu blana de astrahan gri descheiată, de sub care se vedea rochia de culoare neagră, decoltată, prinsă la piept cu o broșă delicată de aur. În urechi purta cercei din perle mici și cenușii. Era pieptănată ca un paj, pe cap purta o tocă de catifea neagră. Eleganța ei era simplă și negrul scotea și mai bine în evidență gingășia liniei gîtului, finețea trăsăturilor, a pielii albe, mate. Pupilele-i castanii aveau o strălucire lichidă, părînd mai mari, mai adînci, în obrazul îngust și pur.

— Ești foarte frumoasă, șopti Matei, tulburat.

Irina se lumină de-un zîmbet cald, discret. Îl luă apoi de mînă și-l trase după ea.

— Haide, a întrebat și Anatol de tine. Are succes ! îl anunță triumfătoare.

Pictorul era înconjurat de un grup de snobi, de doamne atrase de excentricitatea lui. Se îmbrăcase într-un pulover portocaliu, o cămașă de-un albastru marin și pantaloni de catifea ripsată, de-un albastru întunecat. Pîcîia dintr-o pipă de spumă de mare, cu un aer indiferent, cu toate că felicitările, exclamațiile admirative pentru pînzele sale îi creaseră o amețeală, o ușoară euforie.

— *Mais, c'est du vrai van Gogh !* avu o revelație una din cucoane, care poza în cunoscătoare.

— *Il est vraiment un jeune maître,* întări grav însoțitorul ei.

Anatol îl zări mai întîi pe Matei și-l salută cu un deget la frunte, după care continuă să discute cu cei din grup. Dar cînd o desluși și pe Irina alături de el, se desprinse brusc din mijlocul celorlalți.

— Aha ! l-ai descoperit. Noroc, Matei ! Pînă mai adineauri Irina a făcut pe portaru'.

— Anatol !

— Te îmbolnăvești dacă nu spui o necuviință, îi replică Matei.

Pictorul îl măsură ironic și binevoitor :

— Nu vreau să ne certăm astăzi. Eu sînt ocupat cu ăia, arătă cu un semn spre grup. Du-te să-ți vezi portretul. Place.

Anatol reveni printre admiratorii săi. I se reținuseră cîteva tablouri, dintre care unul chiar de către ministerul culturii. Acea lume sclivisită și prețioasă, care-l adula, se risipi curînd, fără să lase nici o urmă. Zîmbetele, laudele, felicitările ei se topiră o dată cu dispariția acestor figuri mondene. Dar ele avură darul să-i adoarmă spiritul de observație, să-l înșele asupra succesului expoziției sale.

Între timp se schimbă atmosfera, ceea ce nu remarcă pictorul nostru. Sălile continuau să fie pline, colegi de meserie, amatori serioși, critici, ziariști. Cei mai mulți dintre ei se deplasau spre expoziția lui Gheorghe Mihuț, comentîndu-i și admirîndu-i lucrările. Artistul ataca teme noi și cu o mare varietate de mijloace plastice. Acestuia ministerul îi achiziționase două tablouri, reprezentînd un portret

de muncitor fruntaș și o scenă cu oțelari în activitate. Desenul era solid construit, mișcarea vie, dinamică, culoarea avea densitate, într-o gradare subtilă, izbutind să prindă pe pînză ceva din incandescența și transparența flăcărilor, a luminii. Portretul era lucrat mai bogat, mai nuanțat, fără să-i altereze vigoarea expresiei.

Între acestea, se ivi și cunoscutul amator Zotta, care avea una din cele mai strălucite colecții de pictură din țară, pe care o donase statului, fiind numit custodele muzeului curînd înființat. Grăsuț, cu un cap turtit de cimpanzeu, dar cu ochii blînzi în care sclipea un licăr de șiretenie, el era unul din cei mai severi judecători. Cartea lui de vizită însemna pentru un artist plastic o consacrare. Știa asta și era foarte zgîrcit cu achizițiile. Suferea de astmă și vorbea greu, hîrîit, din piept.

De îndată ce intră în sală, deveni centrul atenției generale și pricina emoției expozanților. Cu dibăcie se sustrase avansurilor care i se făceau, răspunzînd mormăit cînd vreun cunoscut îi cerea părerea. Se plimba pe dinaintea tablourilor, se apropia de cîte o pînză, o examina pe îndelete, scoțîndu-și ochelarii, și după aceea trecea mai departe. Peste un ceas plecă, lăsîndu-și cartea de vizită pe un peisaj de al lui Mihuț.

Anatol află imediat și schiță o strîmbătură de dispreț :

— E un ramolit bătrîn, habar n-are de pictură.

Îl aprobară cîteva persoane, printre care și un tînăr critic, Liviu Cleja, pedant, prețios, care scria cronici alambicate despre realismul-socialist în artă, dar care în fond avea înclinații pentru pictura formalistă și abstractă. Anatol era convins că acesta îl prețuia și va scrie bine. De altfel, chiar și Zotta, înainte de plecare, îi spusese :

— Eu te-am urmărit întotdeauna cu interes. Ești talentat, există dorința unei exprimări originale, personale, dar ce păcat, ce păcat !...

Anatol, plin de sine, păstră aprecierea și respinse restul ca pe-o bîlbîială fără sens.

Matei şi Irina se învîrteau prin săli, doritori să culeagă impresii. Se formaseră mici grupuri, se discuta, se şuşotea. Cei doi erau numai urechi, şi cum păreau nişte îndrăgostiţi, absorbiţi de un peisaj de toamnă, nu le dădu nimeni nici o importanţă. Aşa încît putură auzi nestingheriţi o discuţie între oameni de meserie, printre care se aflau desigur şi critici, retraşi într-un colţ al sălii :

— Proca e un colorist sensibil, nu înţeleg ce se întîmplă cu el. Merge la o pastă groasă, crudă, fără vibraţie. E drept că la început te izbeşte, dar cînd te uiţi mai atent, eşti decepţionat. Nu-şi pune nici o problemă plastică mai interesantă, umblă numai după efecte, spuse cineva din grup.

— Vrea să ne ia ochii. Ori ne crede pe noi nişte ageamii, ori el se socoate un rafinat. Efectele sînt brutale, stridente. E un delir al culorii, ca de om beat, care nu mai percepe tonalităţile. Ai impresia că vede natura ca pe-un bîlci.

— Eşti prea aspru, rosti un al treilea, care arăta să fie pictor. Sînt cîteva lucrări remarcabile. De pildă, „Interior", „Femeia şi papagalul", „Saltimbancii", unde rezolvă frumos nişte probleme dificile de perspectivă, de vibraţie, de lumină. „Femeia şi papagalul" e chiar admirabilă. E un talent Anatol !

— Cine i-l neagă ? Întrebarea e ce face cu acest talent ? Drumul pe care l-a ales nu-l poate duce decît într-o fundătură. Eu pun în discuţie viziunea lui picturală, care e greşită prin excesul ei, prin exhibiţionism, prin dorinţa de-a epata cu orice preţ. Cît despre portret, este clar că intenţia e interesantă, mă refer la portretul intitulat „Inginer", dar suferă de aceeaşi deformaţie. A ieşit o bizarerie, cu fruntea ca un turn, cu faţa lunguiaţă, fluidă. Bizantinism ! Îmi pare rău, dar e în regres faţă de expoziţia anterioară.

— Cel mai reuşit portret din expoziţie e însuşi pictorul, glumi un altul, răutăcios.

— Ironia e cam deplasată, i-o curmă artistul.

— Anatol e foarte înzestrat, recunoscu criticul. Zgîlțîit serios, se va trezi, va ieși din impas, altminteri teamă mi-e să nu se piardă. Și ar fi regretabil.

Irina nu mai suportă această discuție nemiloasă. Se îndepărtă cu Matei, gîndindu-se că expoziția lui Anatol ar putea fi un eșec. Ideea o îngrozea. Totuși, părerile auzite sunau just. Totul depindea de ce va scrie presa. Era un examen greu de trecut. Cunoscîndu-i sensibilitatea, Irina se întreba cum va primi Anatol o critică defavorabilă. Pe ea n-o înșelau pozele lui, îl știa cît e de slab. O scînteie de nădejde se aprinse în sufletul ei la gîndul că toți îi recunoșteau talentul. Asta va cîntări în judecata lor și-l vor menaja. Va fi oare capabil Anatol să se depășească, să priceapă eroarea lui și să apuce pe un nou drum ? Era oare atît de sigur că cei pe care-i ascultase aveau dreptate ? Nu, nu era încă nimic sigur. Mai existau și alte opinii. „Zilele următoare vor decide", încercă Irina să-și alunge îndoielile. Lumea începu să se rărească. Ceasul era unu și jumătate. Irina trebuia să se ducă acasă. Matei era invitat la ei la masă. Profesorul Traian Cerchez îi aștepta.

— Un moment, Matei, spuse ea, vreau să mă înțeleg cu Anatol pentru deseară. Dar unde e, că nu-l văd ?

— E alături, cu Dina Livaditi.

Anatol îi făcea curte pictoriței. Îi istorisea ceva și, din cînd în cînd, îi atingea în treacăt, ușor, brațele și spatele gol. Pesemne că ce-i spunea avea haz, deoarece Dina Livaditi rîdea excitată, scuturîndu-și cerceii lungi și brățările multe cu care se împodobea. Sprîncenată, brună, extravagantă, pictorița era renumită pentru brățările de metal, rochiile și eșarfele multicolore pe care și le punea, ceea ce provocase pe un spiritual să glumească pe seama ei : „Dina Livaditi nu se îmbracă, se costumează". Irina, zărindu-i laolaltă, avu un moment de reținere. Anatol se îndreptă însă numaidecît spre ea :

— Ai plecat ?

— Da, trebuie. Cum facem deseară, te luăm de-aici ?

— Vino singură. Nu mi-l căra după tine şi pe instalatorul ăla de ţevi. E o mică petrecere între cîţiva artişti, n-are ce să caute printre noi. Îmi calcă pe nervi.

— Pînă mai ieri pretindeai că ai o slăbiciune pentru el. De ce eşti atît de capricios ? îi vorbi Irina ca unui om absurd şi copilăros. O dată ce l-ai invitat, nu mai poţi da îndărăt. Ar fi urît din partea ta. Ce să-i spun ?

— Descurcă-te cum ştii.

— Anatol, nu mă necăji. Te rog, lasă-mă să mă bucur de ziua asta, căută să-l îmbuneze.

— Vii fără el, sau de loc.

Irina, atinsă, rosti cu răceală :

— De loc.

— Am vrut să te încerc, zîmbi strîmb Anatol. E mai grav decît îmi închipuiam, adăugă melancolic.

— E o încercare de prost gust. Cum rămîne ?

— Vă aştept aici la opt fără un sfert. Nu întîrziaţi, că la opt se închide. Salutări domnului profesor, care n-a binevoit să mă onoreze cu prezenţa lui.

— Nu l-ai invitat.

— Salve, Matei ! înălţă un deget în aer pictorul, părăsindu-i.

*

Întreaga după-amiază Matei şi-o petrecu la profesorul Traian Cerchez. Prînzul se prelungise în discuţii pînă la ora cinci. De mult profesorul nu fusese într-o asemenea vervă. Inteligenţa lui scăpăra în replici, în observaţii, cărora Matei nu izbuti să le ţină piept. Era fericit că se afla în preajma sa, că respiră un aer curat de intelectualitate, alături de Irina care, în intimitate, era nespus de simplă, graţioasă şi naturală. În această atmosferă destinsă şi limpede căzu întrebarea ironică a profesorului :

— E, cum este expoziția domnului Proca ? Ți-a plăcut ?

— Da, e interesantă.

— N-ai curaj. Termenul e echivoc chiar și pentru artă.

— E un domeniu în care n-am pregătire, nu mă încumet. Eu sînt un profan, pot să spun dacă-mi place sau nu-mi place un tablou. Asta nu mă împiedică să greșesc.

— Ești un abil. Nu se prinde cu mine. Ai rezerve, dar, mă rog. Nu te descos. Dar tu, Irina ?

— Știi bine că-l prețuiesc pe Anatol și cred în talentul lui. Dumneata nu-l suferi, te irită ciudățeniile, exagerările, felul lui de-a fi, care, într-adevăr, jignește simțul comun.

— Adică mă iei drept un filistin burghez, un ipocrit ? Îți închipui că mă ofensează sau mă sperie teribilismele lui ? Te înșeli, fetițo. Ceea ce nu admit eu e că și-a făcut un gen, care o fi fost el cîndva la modă, dar acum e de-a dreptul ridicol.

— Trebuie să recunoști, tată, că destui pictori, scriitori, compozitori au avut purtări excentrice, inadmisibile pentru societate, dar cu toate astea au fost mari artiști. Lor li se iartă.

— Nu întotdeauna. Și apoi, draga mea, de ce să ne împăunăm cu defectele oamenilor mari, fără să avem și calitățile lor ?

— Ești rău. Anatol e încă tînăr. Poți să prevezi ce va însemna el mîine ?

— Desigur că nu. Ceea ce pot să afirm deocamdată este că e preocupat mai mult de persoana decît de arta sa. Asupra acestui fapt merită să reflectezi. De aci vine la el această excrescență a personalității. Altceva sînt curiozitățile care se nasc la unii dintre artiști, de altfel ca și la oamenii de știință, care-s măcinați zi și noapte de a-și desăvîrși arta sau de a-și întinde cîmpul cunoașterii. Sînt adesea prea cufundați în lumea lor, ca să se mai preocupe de cea dinafară. În legătură cu asta, am să-ți povestesc o mică istorioară. Se spune că un renumit astronom, cam cu capul în nori, ceea ce nu

e de mirare, ducîndu-se într-o zi în piață, e ochit de un șiret. Acesta-i oferi spre vînzare o scară obișnuită, susținînd că pe ea a coborît îngerul cu care s-a luptat Iacob. De bună-credință, astronomul nostru o cumpără, firește mai scump, și-și duse foarte mulțumit scara acasă. Nu găsești că e încîntătoare naivitatea copilărească a savantului ? Eu o prefer celuilalt gen.

— Dumneata ești încîntător și... nedrept, încheie Irina, îmbrățișîndu-l.

Către sfîrșit, profesorul dădu semne de oboseală. De altminteri, la unsprezece noaptea, pleca spre Ardeal în inspecție, cu o comisie guvernamentală. Trebuia să se mai odihnească. Matei se retrase. Irina îl conduse pînă la ușă.

După cum se înțelesese cu ea, la șapte și jumătate se întîlniră în piața Romană. Făcură drumul pe jos. Era o seară frumoasă, cu zăpadă înghețată, scînteind sub șiragul de lumini de pe bulevard, cu forfotă vie pe trotuare. Mergeau unul lîngă altul, oprindu-se la vitrine, veseli și curioși ca niște copii. Irina îl luă de braț. Matei îi mîngîie palma înmănușată. Ea își debutonă mănușa și-și vîrî mîna în palma lui mare și caldă. Nu și-o scoase decît cînd ajunseră la Dalles. Era aproape opt. Intrară în sală ; înăuntru se aflau doar cîțiva vizitatori. Unde era Anatol ? Îl căutară prin toate sălile. Irina întrebă de el pe Gheorghe Mihuț.

— Mai înainte era pe-aici, spuse pictorul, contrariat. S-o fi dus poate după țigări.

Îl așteptară în expoziție, plimbîndu-se pe dinaintea pînzelor. Acum fără înghesuiala mulțimii, liberă privirii, izbucnea din plin frenezia culorii, în care dominau galbenul, verdele, portocaliul și albastrul. Se opriră îndelung în fața tabloului „Femeia și papagalul", unde deși tonurile erau tari, se vădea grija nuanțelor, care se împlineau, se armonizau, avînd o intensă vibrație și strălucire. Minutele se scurgeau pe nesimțite. Se anunță ora închiderii. Încet, încet, vizitatorii părăseau expoziția. Rămaseră ultimii în sălile goale. Luminile începură să

se stingă. Tablourile nu mai erau decît niște pete opace. Se reîntoarseră în hol ; nimeni. Irina fu străpunsă de o presimțire. Se uită la Matei, umbrită, cu îndoială, ca și cînd i-ar fi spus : „Ce-o mai fi și asta ?“ Se interesară și la portar dacă nu cumva îl văzuse pe pictorul Anatol Proca. Răspunsul acestuia o lovi ca un lucru imposibil, de necrezut, și din cale afară de sfruntat :

— A plecat cu domnișoara Livaditi !

*

— Poftim !

Dimcea îi întinse referatul și actele de recepție. Obrazu-i brăzdat de cute era închis și neprietenos. Se plimba prin larga încăpere, rotindu-se în jurul lui Beldie, din ce în ce mai aproape. Acesta citea documentele cu o expresie de îngrijorare, simțind că e urmărit. După ce termină, le puse pe masa de birou, fără un cuvînt.

— Ei, îți place isprava ?

În sfîrșit, sosise momentul pe care-l aștepta. Invocă motivul că experiența fusese săvîrșită fără știrea sa. Mai întîi nu se opusese, ca să nu se spună că înăbușe inițiativa unui tînăr inginer. Apoi, cînd să ia o hotărîre, se lovise de dispozițiile contrarii ale lui Liteanu, care declarase să se continue laminarea, ba chiar să fie extinsă și la alte tipuri de conducte.

— Totuși, dumneata ai răspunderea directă. De ce ai stat cu brațele încrucișate ?

— Nu puteam să calc peste ordinul inginerului-șef. Deocamdată l-am înlocuit pe Zane cu Stere, care are o practică mai îndelungată, e mai chibzuit, am încredere în el. Pe celălalt l-am făcut ajutorul lui, rosti Beldie în treacăt, ca despre o schimbare obișnuită, neînsemnată.

— Stere ? ! N-am auzit vorbindu-se despre meritele lui. A avut pînă acum vreo inițiativă ?

— Nu i s-a dat ocazia. A fost ținut deoparte de fosta conducere. E un tehnician priceput, cu experiență.

Dimcea nu păru prea convins. Se apropie de fereastra deschisă către vasta hală. Stătea nemișcat, cu spatele la Beldie, ascultînd vibrația ritmică a uzinei. Îi răsări în minte chipul tînărului inginer. Matei Zane... Dumitru Zane... Zane, repetă în sine numele, gîndindu-se intens la amîndoi. Cu Dumitru luptase alături, făcuseră împreună închisoarea, și murise atît de absurd, iar celălalt, nepotu-său, lucra la uzina unde el, Dimcea, era acum director. Pe undeva, subteran, firele se reînnodau și lupta, viața, continua mai departe. Ce ciudat era uneori destinul ! Reveni brusc spre Beldie, ațintind asupra lui privirea-i sură. Acesta trăi un moment de încordare, de cumpănă, pregătit pentru orice împrejurare.

— Cînd l-ai înlocuit ?

— Astăzi.

— Nu cumva te-ai pripit ?

— Sînt dator să previn orice risc. E un tînăr capabil, dar se bizuie prea mult pe forțele proprii și... iată urmările !

Dimcea își încreți fruntea, mormăind :

— O să mai vedem. Și revenind la ceea ce-l preocupa mai mult decît orice : Zici că Liteanu este pentru noua metodă ?

— Fără rezerve, spuse Beldie, cu aerul mirat de această atitudine a inginerului-șef.

Dimcea trase blocnotesul. Așternu la repezeală cîteva nume pe-o foaie de hîrtie și-o rupse. Apăsă pe butonul soneriei. Apăru secretara, căreia directorul îi întinse lista :

— Convoci pe acești tovarăși la o consfătuire pentru ora trei, la mine. Dacă mă sună cineva între timp, sînt la strungărie.

Cînd ieși afară, Beldie respiră în voie ușurat. Îl înlăturase pe Zane ! Dar în spatele tînărului inginer se profila silueta fină și energică a lui Liteanu. Soarta experienței se decidea la consfătuire. Tre-

buia să fie bine înarmat, cu argumente trainice, indiscutabile. Şi răgazul era scurt.

Îi comunică lui Stere noua sa funcţie şi lui Zane retrogradarea, neluînd aminte la bîiguiala uimită a unuia, nici la încremenirea celuilalt, care se reculese însă numaidecît, cerîndu-i explicaţii. Beldie îi înşiră distrat reclamaţiile de la schelă, accidentul, indisciplina, şi ca o consolare ţinu să sublinieze :

— Dumneata vei fi adjunctul lui Stere. Postul nu-ţi face nici o diferenţă la salariu.

— Nu-i vorba de salariu, dumneavoastră ştiţi foarte bine, ripostă Matei.

Beldie înălţă din umeri :

— Asta-i situaţia, spuse, ca şi cînd n-ar mai fi fost nimic de adăugat şi, dornic să se izoleze, să reflecteze, se retrase în birou, încheind : Să nu intre nimeni la mine. Am de lucru.

*

...În această dimineaţă, Matei sosise la uzină mai devreme ca de obicei. La ora cinci şi jumătate sărise din pat. Era încă întuneric afară. Nu putea să doarmă. Era prea vie imaginea Irinei, ceea ce se petrecuse între ei, din clipa în care, pe trotuar, în dreptul Dalles-ului, se pomeniseră singuri şi dezorientaţi, după dispariţia lui Anatol.

— ...Farsorul ! şopti ea indignată, apoi către Matei : Ce facem ?

— N-o să stăm în stradă. Să mergem undeva, la un local. Ai vreo preferinţă ?

— Nu, mi-este egal.

— Ar fi de ales între...

— Du-mă unde vrei.

O durea capul. Voia să mai umble puţin pe jos, să ia aer. Rătăciră pe străzi mult şi ieşiră iar pe şosea, sub castanii îmbrăcaţi în chiciură, arzînd ca nişte candelabre de argint, cu flacăra lor albă. Deasupra, cerul era de-un albastru întunecat, aproape negru. Oraşul, cu zăpada sticloasă, cu acoperişurile, cu copacii înveliţi într-o pojghiţă de

gheață, scînteia orbitor. Aerul era fluid, albastru și tare ca spirtul.

Irinei i se făcu frig; mîinile deși înmănușate deveniră inerte și reci. Se îndreptară spre centru. Intrară la Athénée Palace. Îi învălui o căldură egală, plăcută, difuză. Străbătură holul elegant, cu coloanele groase de marmură trandafirie, cu fotolii tapisate în catifea roșie și măsuțe joase, la care cîțiva străini fumau sau beau alcooluri amestecate. Din sala mare, cu plafonul înalt, de sticlă, răzbătea o rumoare surdă de glasuri. În jurul pistei de dans, și mai în fund, mesele erau ocupate. Cei mai mulți dintre bărbații și femeile din local purtau haine închise și toalete de seară. Erau însă destui gătiți pestriț, cu sacouri de zi și cravate țipătoare, sau femei cu bluze colorate și fuste în carouri. Dar se pierdeau printre ceilalți.

Matei ochi o masă liberă, nu departe de orchestră, la dreapta ușii de la intrare. De cum se instalară, îl izbi paloarea Irinei. În rochia neagră, decoltată, părea mai slabă și frumusețea ei avea ceva rar și delicat care-l impresiona. Pielea albă, prea albă, era — poate printr-un efect al luminii — aproape străvezie, vegetală.

— Sînt toată înghețată de frig, spuse Irina. Aș vrea să beau ceva, să mă încălzesc.

Matei făcu de la început comanda: mai întîi țuică, apoi pește, friptură și o sticlă cu vin. Li se servi o țuică veche, aromată, de culoarea coniacului. Irina bău, înfiorîndu-se de tăria ei. Își duse degetele la frunte.

— Te mai doare capul? o întrebă Matei.

— Mai puțin, are să-mi treacă.

Ea-i surîdea, se forța să fie prezentă, dar se vedea că e preocupată de altceva. Rămînea uneori cu privirea în gol sau strîngea involuntar din sprîncene. „Nu-i iese din minte nenorocitul ăla de Anatol," remarcă Matei.

— Ești cu gîndul în altă parte, spuse mustrător.

— Am fost plecată, da ? Iartă-mă. Nu trebuia s-o facă, mai ales astăzi nu trebuia, rosti ea cu un accent dureros.

— Nu te mai gîndi.

— Să nu-ți închipui ceea ce nu este, ceea ce a încetat să mai fie. Înțelegi, Matei ?

— Mi-e greu.

— Atunci să nu mai vorbim despre asta.

— E mai bine...

Irina întinse deasupra mesei mîna cu degetele-i frumoase și lungi, mîngîindu-i palma puternică, bărbătească, închisă în jurul paharului pe care-l învîrtea în neștire.

— Dă-mi să beau, vreau să fim veseli, să ne distrăm, spuse Irina, cu o expansiune forțată.

Îi turnă și ciocniră, atingînd încet paharele, cu un clinchet de cristal. Se uitau unul la altul, parcă era ceva nesigur și fragil între ei, parcă se căutau. Încet, încet, ea se limpezi, se însufleți. Mîncarea, vinul îi aduseră o ușoară colorație în pometi.

Luminile scăzură, fețele luceau în penumbră. Pe podium era animație, se auzeau zgomote de instrumente muzicale. O voce la microfon pofti lumea la dans. Orchestra începu să cînte un slow.

Matei se ridică ; Irina îl urmă, pășind înainte, cu mersul ei înalt și mlădios. În marginea pistei se întoarse, cu o mișcare sprintenă și unduită. El îi cuprinse spatele ; o ținea cu grijă, ca și cum i-ar fi fost teamă să n-o vatăme. O ferea să nu fie lovită, deoarece numeroase perechi se îmbulziseră pe parchet. Matei era suplu și avea simțul ritmului. Ea se lăsă condusă, dominată. Părul ei îi atingea obrazul și-i aspira mireasma în nări, fericit că o are în brațe. O îndepărtă puțin, ca s-o privească. Ochii-i erau aurii și umbroși. Gura zîmbea, cu buzele umede, întredeschise...

Luminile se reaprinseră. Cînd se înapoiară la locurile lor, lîngă masă, în picioare, stăteau un tînăr slăbuț, cu pielea măslinie, stîngaci, cu lentilele ochelarilor groase, acuzînd o miopie înaintată,

alături de-o femeie la fel de tînără, blondă, destul de plină, cu o rochie de-un roșu-corai, înfășurată pe trup, scoțîndu-i în relief pîntecele, sînii, fesele. Era bătătoare la ochi și atrăgea atenția ; totul era în ea provocator și iritant.

— Sărut mîna, Irina, exclamă tînărul, apropiindu-se, încîntat că o descoperise.

— Ce surpriză ! Ce-i cu tine, Radule ? N-aveți loc ? spuse ea, aruncînd o privire iute însoțitoarei sale.

— Nu se găsește absolut nici unul. Ne permiteți să ședem la masa voastră ? Dă-mi voie să ți-o prezint pe soția mea.

— E un coleg al meu de facultate, îl lămuri Irina pe Matei. A fost cel mai bun din seria noastră.

— Exagerezi, exagerezi, protestă el, timid.

„De unde au mai răsărit și ăștia ?“ se întrebă Matei, sîcîit, plictisit. Prezența lor spulbera dintr-o dată intimitatea dintre el și Irina. Voia să fie numai cu ea și iată că acești musafiri nepoftiți căzuseră cît se poate de nepotrivit. Resemnat, se silea să întrețină o conversație oarecare, cătînd spre Irina care era prietenoasă cu Radu și numai amabilă și politicoasă cu soția lui. Era clar că nu-i plăcea. O examina pe sub gene, cu un ochi ascuțit. Tînăra blondă își mișca umerii, își scutura părul, cu un gest nervos și rîdea din senin. Nu stătea un moment liniștită. Avea un fel de neastîmpăr, ca și cînd nu și-ar fi găsit locul. Doar la dans, Matei izbuti să fie singur cu Irina, care-i șopti la ureche :

— E de-o vulgaritate care mă indispune.

— De ce i-ai poftit la masă ?

— N-am avut încotro. E vulgară, dar ispititoare, nu-i așa ?

— E cum spui.

Dansul următor, Radu o invită pe Irina. Matei fu nevoit să danseze cu soția lui. O simțea cum se lasă greu, apăsîndu-l cu pulpele, cu pîntecele, cu pieptul rotund și mare. Era molatică și înceată și nu mergea de loc cu ritmul viu, nervos, al dansului. Îl obosea. Se uită după Irina, căutîndu-i privirea.

Figura ei era placidă și rece. Orchestra făcu o pauză. Perechile își reocupară scaunele. Irina nu se trădă prin nici un semn că nu-i mai suporta pe cei doi ; se purta la fel de naturală și prietenoasă. Peste o jumătate de oră însă spuse :

— Mă cam doare capul, aș vrea să mergem, Matei.

Radu, blonda lui soție fură contrariați, dezamăgiți. Îi rugară, insistară să mai rămînă :

— Cum, așa devreme ? E abia douăsprezece și un sfert. De ce vă grăbiți ?

Matei se și sculase în picioare.

— Sînt obosită, Radule, nu pot. Îmi pare foarte rău, sper să ne vedem într-una din zile. Dă-mi un telefon. Aranjăm o ieșire.

În stradă, după cîțiva pași, Irina se mărgini să constate :

— Păcat, ar fi meritat o femeie mai de soi.

Matei nu spuse nimic. Lui îi era perfect indiferent. Ceea ce-l posomora e că-i stricaseră seara. Chemă un taxi, dar Irina se încăpățînă să nu urce. O porniră din nou pe jos și, deși mai mult tăcură pe drum, li se păru că ajunseseră foarte repede pe strada Tokio. În preajma vilei cu fereastra mare, arcuită, apărată de un grilaj dantelat de fier, cu cele două felinare oarbe atîrnînd de niște inele de-o parte și de cealaltă a ușii principale, încetiniră pașii. Suiră alene cîteva trepte. Irina scoase cheia din poșetă și descuie. Împinse încet ușa, intrînd pe jumătate în vestiar. Matei rămase în prag. Prinse mînerul clanței. Stăteau nehotărîți unul în fața celuilalt. Amîndoi aveau un sentiment de nemulțumire, de gol. Nu se puteau despărți atît de stupid.

— Aș bea o cafea la tine, îmi dai ? rosti el moale, scotocindu-și buzunarele după o țigară.

„La ora asta !“ exprimau ochii ei. Ezită, dar numai o secundă, apoi spuse :

— Bine, îți dau. Vino înăuntru.

Urcară scara interioară și Irina îl conduse în același salonaș în care fusese de atîtea ori, prin a cărui ușă cu canaturile deschise se vedea camera ei ; în fund, patul larg, jos, acoperit cu o cuvertură

de mătase albastră, brodată. În dreapta un șemineu alb, lîngă care se aflau două fotolii Aubusson. În stînga, un scrin din lemn intarsiat, vechi, cu luciri de bronz. În colțul odăii, mascat de canatul ușii, pe-un gheridon se înălța un vas cu flori, de care era rezemat un bilet.

Abia după ce servi cafelele și intră în camera ei să ia țigări dintr-o cutie, Irina zări florile din vas; erau niște garoafe olandeze, superbe, roșii, cu petalele învoalte. Se apropie, le mîngîie cu vîrful degetelor și citi biletul, pe care era scris doar un nume: *Anatol*. Își duse mîna la gît, de parcă se sufoca. „La ce bun, la ce bun, băiatule? gîndi ea cu amărăciune, cu desperare. E prea tîrziu, e inutil și eu nu mai pot." Matei urmărea prin oglindă fiecare mișcare a Irinei. Ea se înapoie alterată, cu un licăr ciudat în pupile.

— Ai uitat țigările. Ce e cu tine?

— Ah, ce zăpăcită sînt! Le-aduc imediat.

Dar cînd vru s-o ia în brațe, ea îl respinse.

— Lasă-mă. Bea-ți cafeaua.

Era cineva între ei, care-i îndepărta pe unul de celălalt, îi înstrăina. Trebuia să lupte, să alunge această prezență nevăzută și dușmănoasă. Și totuși Matei nu făcea nici o încercare, nici un gest. Irina se uită lung la el, serioasă, gravă:

— Matei, aș vrea să te întreb ceva, să nu ți se pară curios, spuse ea.

— N-o să mi se pară.

— E o întrebare pe care nu ți-am pus-o niciodată. Există vreo femeie în viața ta?

— Nu!

— A existat totuși cineva.

— Într-un anume sens, da.

— Cunosc atît de puține lucruri despre tine în această privință.

— N-am nimic ce să-ți ascund. Ce vrei să afli?

— Vorbește-mi despre ea. Ce-a însemnat pentru tine? De ce v-ați despărțit?

— E atît de neinteresant, crede-mă. E o poveste oarecare, de care nu-mi place să-mi mai aduc aminte. Poate altă dată...

— Nu insist, spuse ea, înnegurîndu-se.

— Ţii neapărat? Asta are o atît de mare importanţă pentru tine?

— În momentul ăsta, acum, da!

Matei nu pricepu. Făcu o mină de neputinţă. Cedă. Îşi aprinse o ţigară şi porni fără chef să-i istorisească legătura lui. Avea necontenit senzaţia că e vorba despre altcineva, într-atît faptele trecute nu mai aveau vreun ecou în el. Îi înfăţişă întîmplările exact, brutal, cu un fel de nepăsare. Irina însă îl asculta cu un asemenea interes, ca şi cum de ceea ce povestea depindea un lucru decisiv, de-o nemaipomenită însemnătate pentru ea.

— După cum te-am prevenit, a fost o murdărie şi n-aş fi vrut s-o mai răscolesc. Nu ştiu la ce ţi-a folosit, rosti la sfîrşit, cu neliniște, urmărind efectul asupra ei.

Irina se ridică din fotoliu. Începu să umble prin odaie, apoi veni spre el, îi apucă mîinile, i le încleştă:

— Matei! Am nevoie de ceva curat, întreg, limpede. Altfel nu pot să trăiesc.

Obrazul îi era chinuit, buzele-i fremătau.

— Şi oare nu-i limpede? În afară de tine n-am pe nimeni, nu vreau pe nimeni.

— Spune-mi, mai spune-mi.

— Eu sînt un om foarte singur. Dac-ai şti de cînd te visez, de cînd te aştept...

— De mult? De cînd? Spune-mi...

— Din adolescenţă am rîvnit întotdeauna o fată ca tine, aşa mi-o închipuiam. Draga mea, tu eşti pentru mine...

— Nu, nu-mi mai spune. Ia-mă în braţe. Sărută-mă.

O sărută pînă simţi că ameţeşte, se pierde. Irina i se desfăcu din braţe, murmurînd ca rătăcită:

— Parcă sînt nebună. Pleacă, Matei. Pleacă, te rog, repede.

Îi căută canadiana, i-o aduse, îl ajută s-o îmbrace, împingîndu-l ușor, rugîndu-se ca un copil :

— Pleacă, repede.

El o mîngîie pe frunte, pe pleoape, îi sărută părul. Și coborî, pas cu pas, ținîndu-se cu o mînă de balustradă. Pe ultima treaptă zăbovi, se întoarse, înălțînd foarte încet capul spre ea. Era acolo, sus, în marginea scării, cu palmele acoperindu-și umerii înfrigurați, cînd o auzi deodată strigîndu-l :

— Matei !

*

— Hei, Matei ? Ești cam împrăștiat, rîse cineva.

Zane se deșteptă. Alături era meșterul Păun.

— Sîntem chemați pentru ora trei la Dimcea. M-a înștiințat acum secretara. Ce-a vrut Beldie ?

— M-a înlocuit cu Stere.

— Ce tot vorbești ? Cum ? De ce ?

— O să afli la ședință, spuse tînărul inginer, ducîndu-se pe platformă, unde se întîlni piept în piept cu Stere.

Îl salută cu răceală și trecu mai departe, la controlul unei mașini. Ar fi trebuit să-i predea planul de lucru, să-l pună în curent cu ordinea comenzilor, cu operațiile de laminare. N-o făcu și nici celălalt nu-l opri. Stere se învîrtea pe platformă, stingher, fără rost. El era încă buimăcit de această neașteptată ascensiune. Nu cuteza să ia nici o măsură. Avea aerul cuiva abia picat aci și care nu știa de ce să se apuce mai întîi.

Lui Matei îi inspira milă și i-ar fi dat poate o mînă de ajutor. Îi era însă antipatic omul ăsta țeapăn, cu obrazul veșted, cu rînjetul dezabuzat și acru. Îl ocoli și-și văzu mai departe de treabă, tăcut și îndîrjit. Munci pînă la amiază. Dar cînd intră la Dimcea se simți mai liniștit. Nervii i se potoliseră, mintea îi era clară. În jurul mesei se aflau Liteanu, Beldie, Stere, Nenciu. Era deci o ședință restrînsă. Matei se așeză într-un colț al mesei, retras.

Directorul, cu dosarul înainte, expuse situaţia amănunţit, precis, cuprinzător. În cursul expunerii, de două ori faţa lui ridată şi severă se îndreptă spre Matei. „Dacă ideile pe care le ai ar fi bune, nu noi sîntem aceia care să-ţi punem beţe în roate. Cînd e de făcut o experienţă, e musai să fie studiată, pregătită de toţi cei cu răspundere, nu de unul singur," spuse Dimcea. Îl critică pentru indisciplină, prevenindu-l: „Să nu-ţi închipui că asta s-ar mai putea repeta"...

Matei roşi uşor, ar fi vrut să răspundă că Beldie nu se împotrivise. Şi aştepta ca el s-o recunoască. De ce tăcea oare Beldie? Directorul îi imputa acum lui Păun că „un maistru vechi, cu practică, se lăsase tîrît într-o experienţă riscată". Meşterul îşi frămînta umerii, ca şi cînd ar fi fost înlănţuiţi, şi, profitînd de-o pauză a lui Dimcea, spuse răspicat:

— Aşa nu mai putem să lucrăm, cu poticneli, cu reparaţii, cîrpeli. Ne mănîncă o groază de timp. Cum o să ţinem piept la toate comenzile? De pe acum gîfîim să le facem faţă. Trebuia să încercăm ceva, o altă metodă de laminare, mai rapidă, mai bună...

— Tocmai aici e chestiunea. La recepţie am avut dificultăţi, procentul de rebuturi întrece marginea normală. Dacă mergem tot aşa, cum o să sfîrşim? rosti Dimcea, îngrijorat.

Nenciu socoti că era momentul să intervină. Discuţia ameninţa să se încîlcească, să se înfunde în detalii mărunte, lăturalnice. Îşi aranjă pe nas ochelarii cu ramă de tablă, tuşi în palmă şi spuse:

— Eu nu sînt specialist, dar cred că rostul şedinţei noastre e să aflăm mijloacele cum poate fi dusă mai departe o experienţă cîştigată. Pentru asta se cuvine să auzim mai întîi punctul de vedere al şefilor tehnici şi ce cred că e necesar să facem. Nu zic bine, tovarăşe Dimcea? se rosti modest Nenciu, dar cu o sclipire vie, jucăuşă, în ochi.

Era vechi prieten cu directorul; lucraseră la aceeaşi uzină, activaseră în aceeaşi celulă de partid. Nenciu făcea parte şi din comitetul de întreprindere,

munca principală o ducea însă ca secretar de organizaţie de bază, e adevărat a celei mai importante şi puternice : laminoarele. Aci era de fapt şi inima uzinei. Dintr-o dată el răsturnase discuţia, încercînd s-o îndrepte spre scopul principal.

Dimcea sesiză imediat că pe undeva greşise şi că Nenciu îi atrăsese luarea-aminte. Avu un moment de perplexitate, apoi, puţin încruntat, întări :

— Asta vreau şi eu. Să ascultăm părerile. Dumneata ce spui, Beldie ?

Acesta nu ştia dacă să se opună făţiş experienţei sau să păstreze o atitudine prudentă. Se sprijini pe datele obiective, consemnate şi în referat, care sprijineau ipoteza sa tehnică şi sfîrşi aruncînd un dubiu asupra metodei :

— Rezervele mele se dovedesc într-o măsură îndreptăţite. Eu i le-am comunicat tovarăşului Liteanu. Continuăm sau nu experienţa ? Răspunsul nu-i uşor de dat. Un lucru este sigur ; e în joc nu numai renumele uzinei noastre, dar şi soarta sondelor unde se lucrează cu acest utilaj petrolifer. E ceea ce trebuie să avem în vedere, deoarece rezultatele de pînă acum nu sînt încurajatoare...

Între timp, Liteanu, după ce răsfoise referatul lui Stere, actele de recepţie, îşi puse picior peste picior, uitîndu-se cînd la tavan, cînd la vitrina în care erau expuse mostre de ţevi, cu un aer plictisit. Cînd fu rîndul lui să vorbească, înlătură dosarul cu o mişcare bruscă, ca pe-un obiect de prisos, şi spuse :

— N-am reuşit să pricep dacă Beldie este contra sau pentru metoda lui Zane şi Păun. În primul caz trebuia să ne arate de ce, iar în al doilea caz, mijloacele să înlăturăm dificultăţile existente, asta pentru a rezuma pe scurt poziţia sa.

— Am arătat destul de limpede, cu argumente, îl întrerupse Beldie.

— Insuficiente şi neconvingătoare ! Iar în ce priveşte referatul şi procesul-verbal sînt nişte fleacuri !

Leon Beldie îşi muşcă marginea mustăţii. Stere păli, cufundîndu-şi mai adînc capul între umeri.

— N-o să ne împiedicăm de-o literatură ieftină, ca să mergem mai departe, urmă sarcastic Liteanu. Beneficiarul a respins comanda? N-a respins-o. A venit vreo reclamație de la schelă? N-a venit. Și nici n-are să vină. Sînt convins că prăjinile au și intrat în funcțiune și că, slavă Domnului! sondorii noștri extrag tone de țiței cu ele. Nu vreau să micșorez defecțiunile și numărul urcat de rebuturi. Nu este îmbucurător, dar asta se poate remedia. Cine știe, un schimb mai slab, o neatenție.

— Chiar în șarjele lui Păun s-au găsit destule țevi defecte. Și e doar schimbul cel mai bun. Atunci cum rămîne cu teoria dumitale? rosti Dimcea, așteptînd o explicație.

— Înseamnă că în această direcție ne vom concentra eforturile. Se va supraveghea fiecare fază a operațiilor, controlul va fi mai riguros pe întreaga filieră a laminării, de la primul și pînă la ultimul om. E o „experiență cîștigată", a spus tovarășul Nenciu. E perfect adevărat. Îi vom aduce ameliorările care se impun, în mers. N-avem nici un motiv serios să renunțăm la ea.

— Și accidentul de la stațiunea de presiune? obiectă Beldie.

— Nu dovedește nimic împotriva metodei, se apără Matei. Conducta care n-a rezistat avea o fisură adîncă în interior. Era dintr-o șarjă cu compoziția oțelului mai slabă. Celelalte au rezistat la cea mai mare presiune.

— De unde ai mai scos-o că oțelul era slab? se enervă Beldie.

— Eu nu inventez. Vă rog, tovarășe director, cercetați analizele. Mă miră că ele nu sînt la dosar.

— Cine a făcut analizele? se interesă Dimcea.

— Tovarășa Irina Cerchez.

Dimcea sună laboratorul, care se afla cu un etaj deasupra direcțiunii și o chemă pe chimistă împreună cu analizele respective. După ce puse receptorul în furcă, se întoarse spre Stere:

— Dumneata îţi susţii în întregime referatul?

Întrebarea căzuse din senin. Măsurîndu-şi răspunderea, speriat, inginerul bîigui:

— Numai faptele... de exactitatea lor...

— Şi concluziile?

— Nu eu le-am tras, n-aveam calitatea.

— Dar care e părerea dumitale personală?

Stere şedea cu palmele pe genunchi, drept, ca un şcolar bătrîn. Îşi înfipsese degetele în carne, ca să nu-i tremure. Îl simţea pe Beldie alături, în coastă, masiv, copleşindu-l. Nu se uita la el, de parcă s-ar fi temut să nu-l părăsească curajul.

— Ei, n-ai nici o părere? rosti Dimcea, nerăbdător.

Stere schimonosi un soi de zîmbet, nelămurit, pe chipul lui osos şi cenuşiu. Era în acest zîmbet un amestec de răzbunare, de satisfacţie îndelung aşteptate. Vorbi, în sfîrşit, cu un fel de triumf asupra lui însuşi, îndoindu-se că e propriul său glas:

— Din cîte am constatat eu, metoda e bună şi poate fi perfecţionată.

„A înnebunit Stere!" îşi spuse în sine Beldie, furios. O secundă licări în mintea lui bănuiala că poate Stere era pe cale să-l trădeze, să treacă de partea celorlalţi. Alungă ideea, dispreţuitor. Aş, de unde! Era numai un laş, un bicisnic!

Stupoarea se oglindi şi în expresia lui Păun, şi mai ales a lui Zane. Acesta îl cerceta cu curiozitate pe bărbatul pleşuv, cu umerii înguşti, care zăcea nemişcat în scaun. „E totuşi un om cinstit," gîndi Matei, cu un imbold spre el şi cu o oarecare părere de rău, căreia îi luă locul o emoţie ce-i umplu pieptul o dată cu intrarea Irinei. Era îmbrăcată în acelaşi halat alb, imaculat, închis pînă la gît, stăpînită şi rezervată. Aproape nu-i venea să creadă că nu erau decît cîteva ceasuri de cînd se despărţiseră.

Iar acum parcă nici nu exista pentru ea; stătea din profil, îndoită deasupra mesei, părul acoperindu-i obrazul stîng. Explica directorului rezultatele analizei, pe foile cărora se aplecase şi Liteanu. Acesta, surîzător, îi împinse un scaun să şadă. După

confruntare, Dimcea se lăsă pe spatele fotoliului, destins. Trăsăturile-i dure se mai îmblînziseră.

— Mda, continuă, Zane, spuse cu un ton schimbat.

Matei era pregătit. Aruncă o ochire asupra notelor sale. Cînd își înălță capul, privirea Irinei era ațintită asupra sa. Îi trebuiră cîteva clipe să-și adune ideile. Apoi, pe măsură ce vorbea, ele se înșirau ordonate, închegate. Avea senzația cuiva care calcă pe un teren solid. Asta-i dădea siguranța de sine, potolindu-i ușoara învolburare ce i-o stîrnea propria-i imaginație. Și-o înfrînă, rămînînd strict la datele problemei.

— ...Deci principiul de la care am pornit, atît eu, cît și meșterul Păun, este tehnologic valabil. N-am procedat cu ușurință, am studiat, am consultat, cu ajutorul tovarășului Nenciu, și pe alți tehnicieni cu experiență, am întocmit calculele și ele ne-au dovedit că experiența va reuși. Și practic a reușit. Procesul laminării s-a îmbunătățit. Mă preocupă și pe mine numărul relativ mare de rebuturi. Spun relativ, fiindcă în comparație cu urcarea graficului, proporția e mai scăzută. E un fapt pe care referatul nu l-a semnalat.

— E un amănunt secundar. Noi altceva discutăm, îl întrerupse Beldie.

— Nu-i tocmai așa. Au și amănuntele importanța lor, sublinie Nenciu.

Fața lui cărnoasă și rotundă, clipirea de miop, nevinovată, nu-l înșelau pe Beldie. Îi cunoștea agerimea și-i reținu observația, cu auzul întors spre Matei.

— Tovarășul director a pus degetul pe rană. Cum o să sfîrșim, ținînd seama de defectele fabricației? Afirm cu tărie că nu le vom putea înlătura! Și adugă repede: Chiar dacă revenim la vechiul procedeu, ne vom lovi de aceleași dificultăți. Noi am rezolvat numai în parte neajunsurile. E nevoie să mergem mult mai profund. Laminoarele nu lucrează cu întreaga lor capacitate. După aprecierea mea aproximativă, ele ar putea da cu cel puțin treizeci la sută mai mult!

Dimcea, ca și ceilalți, nu-l slăbeau din ochi pe Matei ; pe unii îi interesa în cel mai înalt grad perspectiva, alții întrezăreau o smulgere brutală din rutină, o zdruncinare a confortului lor, ceea ce le-ar fi adus și o șubrezire a pozițiilor ; într-un caz și altul erau intrigați să afle ce mai născocise creierul aprins al acestui tînăr.

— Și ce-ar fi de făcut pentru asta ? întrebă Dimcea.

— O revizie radicală a laminoarelor și înlocuirea cutiei de viteză a mașinii Duo !

Propunerea era atît de neprevăzută, de riscată, de imposibilă, încît un timp, care lui Matei i se păru nespus de lung, se întinse o tăcere uimită, penibilă. Văzu mina contrariată a lui Liteanu, disprețul superior al lui Beldie, rînjetul acru al lui Stere, decepția lui Dimcea. Îi fu greu să le îndure. Era convins de valoarea propunerii sale, dar cum s-o susțină ? Se consultase, ce-i drept, cu cîțiva tehnicieni și muncitori vechi din secție, dar nu studiase încă, nu pregătise realizarea ei, fără de care apărea doar ca o ipoteză goală. Săvîrșise o mare greșeală. Și era prea tîrziu ca s-o mai repare. Tîmplele îi zvîcneau dureros.

Dimcea rupse tăcerea :

— Păun, dumneata, care cunoști mașinile, ai auzit ce propune ? Ești de acord cu această idee ?

Meșterul era nemulțumit de felul cum primise propunerea. El mai degrabă decît oricine știa că, în fond, Matei avea dreptate. Dar de ce naiba venise cu o asemenea propunere dacă n-avea și proiectul cu soluțiile tehnice ?

— Eu ce să zic, ar fi o treabă grozavă să putem duce la capăt amîndouă operațiile odată. Și cred că este posibil. Trebuie studiat însă cum anume. Pe mine unul, să fiu drept, m-ar atrage să mă înham la o...

— Bine, dar voi vă gîndiți ce înseamnă o propunere ca asta pentru uzină, acum, în momentul de față ? Cum s-o realizezi ? O vezi posibilă în mod practic, tovarășe Liteanu ? Și dumneata, Beldie ?

Liteanu ridică braţele, încurcat. Îl preţuia pe Matei şi voia să-l menajeze întrucîtva, totuşi observaţiile lui conţineau şi o imputare :

— Ideea în sine e interesantă... firește, însă, ea cere un studiu serios, temeinic. E vorba de-o operaţie foarte complexă, după cîte pricep, care angajează numeroşi factori. Nu pot să mă pronunţ asupra ei pînă n-am datele necesare, pe care presupun că deocamdată nu le are nici iniţiatorul propunerii.

Abia isprăvi, şi Beldie se grăbi să ia cuvîntul. Era un prilej nevisat să-l încolţească, să-l micşoreze în ochii celorlalţi şi astfel să-l înlăture din calea lui.

O făcu abil, dezvăluindu-i ca unui neofit unele „secrete“ ale maşinilor, cu o bunăvoinţă umilitoare. După aceea încheie ironic, strivitor :

— Sînt dator să-l mai informez pe tînărul nostru coleg că o revizie radicală cere două săptămîni, iar înlocuirea cutiei de viteză cel puţin alte două săptămîni, fără să mai pun la socoteală rodajul, unde se pot ivi şi surprize. Dar, mă rog, să trecem peste această obiecţie. Oricum, o lună de zile ar fi pierdută. Şi ce facem în acest timp, închidem uzina ? Lăsăm cîteva mii de muncitori pe drumuri ? Credeam că inginerul Zane are nu numai fantezie, ci şi soluţia. Cea pe care a prezentat-o e departe de-a fi una.

— Eu n-am soluţiile în buzunar ! se îndîrji Matei.

„A lansat o ipoteză neverificată,“ conchise lucid Irina, dar fiecare argument care se strîngea ca un cleşte în jurul lui Matei o lega şi mai mult de el. Îi văzu mîinile mari şi puternice care nu mai erau calme ca înainte : răvăşeau hîrtiile de pe masă, se agitau, apoi deodată se contractau, devenind imobile şi atente. Mîinile vorbeau şi-n graiul lor atît de viu, în cele două cute adînci de pe obraz, ea-i ghici stările prin care trecea. Era toată îndreptată spre el şi-şi ţinea răsuflarea, nădăjduind că, printr-o minune, va sfărîma argumentele adversarului său.

Matei sesiză tactica lui Beldie. Acesta nu urmărea doar să-i răstoarne propunerea, ci voia să-l compromită, să-l umilească, să-l doboare la pămînt. Îi ripostă tăios, sfidător :

— Regret că nimic din ceea ce aţi susţinut aici nu e nou pentru mine. Sînt lucruri obişnuite, de rutină, la îndemîna oricărui tehnician. E absurd să mi se atribuie intenţia de-a paraliza munca săptămîni de zile. Pentru cine cunoaşte situaţia laminoarelor, are în vedere planurile de producţie şi priveşte în perspectivă, e clar că ne ameninţă sufocarea. E o primejdie pe care trebuie neapărat s-o evităm. Problema este într-adevăr grea, dar nu de nerezolvat, de asta sînt absolut sigur.

— Deci ai soluţia ? S-o cunoaştem şi noi ! îl provocă Beldie.

— Nu o am ! Dar o voi avea !

— Cînd vei aduce proiectul, atunci vom discuta, interveni Dimcea autoritar, retezînd disputa cu un gest.

În restul şedinţei, Matei Zane nu mai scoase un cuvînt. Cu toate că se hotărîse continuarea metodei, impresia favorabilă pe care o trezise la început se spulberase. Îşi dădea seama de aceasta şi-l chinuia gîndul că ar putea fi luat drept un om superficial.

După terminarea şedinţei, Irina îl însoţi cîţiva paşi, mergînd alături de Matei care era risipit şi crispat. Se simţea nedreptăţit. Ea nu ştia ce să facă, cum să-l ajute. Orice ar fi spus era de prisos. În dreptul scării de piatră, îi atinse încet braţul :

— Matei !

El se întoarse spre ea, parcă abia ar fi descoperit-o.

— Mă înapoiez la laborator, mai am de lucru.

— Bine, du-te, rosti el şters, fără să se mişte din loc.

— Ne vedem deseară.

— Bine, deseară.

O fixă într-un anume fel, ca şi cum ar fi dorit, ar fi aşteptat ceva de la ea. Irina se apropie, încertă, îngrijorată :

— Dragul meu, nu cumva ai făcut o eroare ?

Şi atunci, Matei, vrînd ca cel puţin fata asta să creadă în el, izbucni :

— Nu ! Curînd se vor convinge toţi că am dreptate. Dacă nu se întreprinde o operaţie radicală, ne vom sufoca !

— Dar cum s-o realizezi ?

— Nu ştiu, n-am încă ideea. O s-o căutăm şi trebuie s-o găsim !

*

Se nimeriseră la aceeaşi masă, la cantină, Gherghel, Boghici şi Dănilă. Erau ultimii şi abia găsiseră unde să se aşeze ; alţii sosiseră mai devreme şi ocupaseră locurile. Înăuntru era curat ca în palmă. Pereţii fuseseră văruiţi, podeaua frecată. La ferestre atîrnau perdeluţe. Feţele de masă, vesela, tacîmurile străluceau. Fetele care serveau umblau în halate albe, cu bonete albastre, purtînd tăvi late de lemn. Din loc în loc erau instalate cuiere de care atîrnau mormane de paltoane, căciuli şi şepci. Mirosul de mîncare plutea în sală, aţîţa nările şi pofta.

Bătrînul Boghici sorbea ciorba, lingură după lingură, curbat adînc peste farfurie. Dănilă, cu obrajii plini, rotunzi şi roşii, se arăta înveselit de lăcomia bătrînului muncitor. Se scărpina în creştetul capului şi rîdea încetişor, cu toţi dinţii lui de tablă. Gherghel mînca mohorît, cu mintea dusă la Niculina. Spre amiază, de pe platformă o zărise cum pîndea cu ochii-i verzi, neclintiţi, mişcările iuţi ale stoparilor. Ea nu-l vedea pe nici unul ; nici umerii lor încordaţi, nici piepturile năduşite, nici feţele mînjite cu negreală, lucioase de sudoare. Îl căuta pe Marin Turtoiu, bărbatul înalt şi falnic, cu mustăţile răsucite şi ţepene ca de sîrmă, care nu mai era decît o închipuire ce pîlpîia şi se mistuia în lumina flăcărilor.

Gherghel ştia după încremenirea şi golul privirii ei că-i apărea aievea celălalt, mortul. Şi mai tîrziu,

cînd urcă reculeasă pe platformă, îl cuprinse o neliniște, o furnicătură prin tot trupul. Dar ea se îndreptă spre Firoiu. Numai că peste puțin veni și la el, reclamîndu-i cîteva țevi defecte, controlate cu aparatul de verificare.

— Iar mă necăjești ? îi spuse moale Gherghel. Ia uite pentru ce vii tu la mine ! Și la Firoiu ce-ai căutat ?

— Tot pentru asta.

— Aș ! De-aia se ține scai de tine ?

— La ce să se țină de mine ? Nu ziceai tu mai deunăzi că m-am trecut, m-am veștejit ? De, așa o fi, rosti ea, cu un oftat prefăcut.

— Ai înviat ca șarpele, ai înflorit ! spuse Gherghel cu jind. Nu cumva te-ai alinat pe lîngă Firoiu ?

— Nu, Costică, pe lîngă nimeni.

Dar în zîmbetul ei sclipi ceva mult prea femeiesc și înșelător.

— I-ai rămas credincioasă, rosti cu răutate.

O umbră de tristețe se așternu peste obrazul, peste ochii ei verzi și enigmatici.

— Credincioasă, îngînă.

— Dă-o 'ncolo, că mai ești tînără ! Ce, tu n-ai viață în tine ?

Ei i se aprinse o văpaie în pupile.

— Am, Costică, și cîteodată mușcă din mine...

Lui Gherghel i se înnegri inima. Firoiu... Desigur, el e...

— Femeie sînt, dar pe Marin nu-l uit, adăugă, pregătindu-se să coboare.

— Ascultă, Niculino !

Se opri, uitîndu-se la el dintr-o parte.

— Ei ?...

Respirația lui fierbinte îi sufla în ceafă :

— Pînă la urmă, tu cu mine ai să trăiești. Fie ce-o fi... auzi tu ?

— Mută-ți gîndul.

...Ah, de-ar putea ! Mînca rar, înghițind cu noduri. Alături de el, bătrînul muncitor țiuia și plescăia din buze.

— Ce le plescăi așa, mă nea Boghici ? Parcă ești nemîncat de-o lună.

— Oi fi.

Și Boghici, fără să se sinchisească, reîncepu să sugă fiecare oscior în parte, după care-l depunea cu grijă pe marginea farfuriei. Lui Gherghel îi venea să treacă la altă masă, dar pofta îi pieri de-a binelea cînd îi sună în ureche glasul puțin răgușit și tulburător al Niculinei, pe care l-ar fi recunoscut dintr-o mie. Își ridică fruntea îngustă și o văzu la masa de lîngă fereastră cu Gore, fochistul, Tosca și Firoiu. Acesta o ajuta să-și adune basmaua căzută pe umeri, mai mult ca să-și lipească palma de grumazul ei. Niculina își strînse părul negru și lins și își înnodă basmaua.

Era tot timpul cu Firoiu. „Or fi trăind împreună ?“ se întreba în sine Gherghel, deșteptîndu-i-se o ură împotriva omului ăsta zdravăn, cu nasul gros, cu bărbia lată, despicată la mijloc, cu aerul semeț și bărbătesc. Era la largul lui și-i istorisea ceva Niculinei, însuflețit, aplecat spre ea. Făcea niște gesturi cu mîna și ea-i dădea ușor peste degete, rîzînd potolit. În jurul mesei lor roiau mereu alții ; se opreau, glumeau prietenoși, veseli. Nu era unul să nu zăbovească măcar cîteva clipe. Iată-l și pe inginerul Zane ; era cu canadiana descheiată, cu capul descoperit și fularul înfășurat larg pe după gît, nesinchisindu-se că e toiul iernii. Întinse mîna fiecăruia din ei, apoi brațul lui încercui speteaza scaunului pe care ședea Niculina. Schimbă cîteva cuvinte, în picioare, îi salută și plecă. Numai el n-avea loc lîngă ea, nu putea să se apropie, să fie la fel cu semenii săi. Ce-i boscorodea netotul de Dănilă ? Ce vrea ? Abia de-i deslușea cîte un cuvînt, pe care-l și uita, distrat.

— Ei, ia spune, tu pricepi, mă ?

— Ce să pricep ?

— Ți-s mințile zburate. Păi, de Zane vorbeam. Noi lucrăm după metoda lui și pe el l-au pus deoparte. A ajuns un fel de ajutor de băgător de

seamă. Stere conduce schimbul. Cum? De ce? Nu pricepe nimeni.

— Şi ce zor am eu! A scrîntit-o la direcţie cu o propunere cu revizia, înlocuirea cutiei de viteză... nişte trăsnăi! Prea i se suise şi ăstuia la cap. A păţit-o.

— Tu de unde ştii, că doar n-ai fost acolo?

— De unde, de neunde, asta-i şi basta!

Înghiţi în silă şi bău apă să-i lunece dumicatul pe gîtlej. Niculina şi tovarăşii ei se sculară de la masă. Se îmbrăcară. Ea cu Firoiu o luară înainte. Gherghel stătea ţeapăn, muncit de neputinţă, jucîndu-se cu cuţitul. Rămase cu privirea pironită pe uşa de ieşire, ca şi cînd ar fi aşteptat-o să se mai întoarcă.

— La cine te zgîieşti? chicoti Dănilă, înghiontindu-l.

Gherghel săltă dintr-o mişcare, ca împins de-o forţă irezistibilă, înlătură scaunul, trăgîndu-şi paltonul şi căciula din cuier.

— Ce-ţi pasă!

— Un'te duci, nebunule?

Nu-i răspunse. Îşi îndesă căciula pe-o sprînceană şi fugi ca un zănatic din sală, lovindu-se de colţurile meselor. În curtea uzinei forfoteau muncitorii; o parte se îndreptau spre casă, alţii abia intrau în schimbul al doilea. Afară îl cuprinse frigul. Era pătrunzător şi umed. Îşi vîrî mîinile în buzunarele surtucului, alergînd spre poartă. Fu prins în îmbulzeală, înghesuit între grilajele de fier. Abia scăpă de control şi ţîşni în şosea. Fulguia rar, din văzduhul încărcat şi sur. Dinspre cîmp bătea cîte o suflare iute şi îngheţată. În lumina scăzută, leşietică, fulgii de zăpadă, învîrtejiţi, păreau şi ei de cenuşă.

O garnitură cu vagoane de marfă îi bară drumul. Vagoanele se scurgeau încet, zdroncănind şi ciocnindu-se în tampoane. Gherghel vru mai întîi să se repeadă pe scară şi să sară de partea cealaltă a vagoanelor. Deoarece nu-i descoperi nici pe şosea, nici la staţia de tramvai, îşi închipui că traversaseră linia ferată şi că tăiau peste cîmp, ca să scurteze calea. Cînd se înălţă stîlpul barierii, deschizînd cir-

culaţia, se căţără pe terasament. De aici, de sus, se profilau două siluete negre, pierdute pe cîmpul alb, gol şi vălurit, cu micile coline din loc în loc, şi căscături adînci de pămînt, unde erau cunoscutele gropi, acum aşternute cu zăpadă. O bună bucată de drum se ţinu departe de ei, pe aceeaşi cărare bătătorită, mergînd singur, încăpăţînat, nescăpîndu-i din vedere. Lumina descreştea repede, cum se întîmplă adesea în zilele noroase de iarnă. Suflarea de vînt îi azvîrlea fulgii în obraz, în ochi. Îşi îndesă bărbia în piept şi înteţi pasul, să-i ajungă, mînat spre cei doi de un simţămînt orb şi înverşunat.

Distanţa se micşora din ce în ce mai mult. Se mira că scîrţîitul bocancilor lui nu-i avertiza că e cineva în urmă. Era destul de aproape, în spatele lor, cînd Niculina fu aceea care întoarse capul. Se răsuci spre el şi o dată cu ea şi Firoiu. Se aflau în plin cîmp, numai ei trei, sub cerul coborît şi leşietic, iar în jur nici o aşezare omenească. N-avea nimic neobişnuit întîlnirea, dar în această împrejurare se înfăţişa cam ciudată.

Firoiu stătea tăcut şi nemişcat. Roti doar privirea asupra pustietăţii, fără teamă. Niculina îl privea pe Gherghel ţintă, vrînd parcă să-i ghicească gîndul. Figura lui ciupită de vărsat era descumpănită, udă de zăpadă, respiraţia gîfîită. Ea simţi că-l stăpîneşte şi un zîmbet i se infiripă în colţul buzelor. Rosti liniştită, cu un fir de batjocură :

— De unde ai răsărit şi tu, Costică ?

— Din pămînt.

— Da' ce vînt te-aduce pe-aici ?

— Am o treabă la un prieten. Şade şi el prin părţile astea, pe lîngă Vatra Luminoasă.

— Aşa, bine, spuse ea, dar nu-l crezu.

Şi porniră mai departe, ca şi cînd ar fi fost firească întîmplarea, ca pe drumul ăsta pustiu să apară deodată Gherghel, să li se alăture şi să meargă laolaltă. Norii de pe cer se îngroşau, se întunecau. Numai la linia orizontului stăruia o lumină vînătă, plumburie. Trecură de şopronul părăsit, cu acoperişul surpat, unde altădată se adăposteau cărămizile

de lut. Lăsară în urmă un pîlc de salcîmi golaşi, cu ramurile îmbrăcate în chiciură de gerul din ajun şi care cîntau pe strune subţiri, la cîte o pală de vînt. Începeau a se desluşi casele, străzile cartierului, ca într-o ceaţă. Din cînd în cînd, Niculina îi şoptea lui Firoiu. Pe el, Gherghel, nu-l lua nici unul în seamă. „M-am înfipt ca un ghimpe în coasta lor," se bucură în sine, înveninat. Pe de altă parte îl rodea şi-l umilea că era stingher între ei, de prisos, şi-l răbdau de nevoie. Pe dedesubt sporea o nemulţumire, o îndîrjire împotriva muţeniei, siguranţei şi nepăsării lui Firoiu. S-ar fi agăţat de orice, numai să-l stîrnească, să se ia la harţă amîndoi. Prin cine ştie ce legătură îşi aminti de cele petrecute nu demult la Mahera.

— De ce taci, Niculae ? Mai eşti încă supărat pe mine ? rosti fără noimă.

— Eu ? !

— Da, tu. Atunci, la Mahera, am fost beat şi nu m-am purtat frumos.

— Am şi uitat. Ce-ţi veni tocmai acum ?

— Ehe, n-ai uitat tu, te cunosc eu. Tu eşti din ăi de-ţi poartă pică o viaţă întreagă şi te sapă pe ascuns. Pe platformă nu mă vezi, nu mă auzi ; ai tu ce ai cu mine.

Firoiu îl cercetă cu luare-aminte.

— Fii serios, Costică. N-am nimic cu tine, spuse domol şi apăsat. Iar de săpat oameni ?... Nu-i în firea mea. Vorbeşti prostii.

— Vorbesc prostii ! Şi tu eşti ăla deşteptu', aşa-i ? Tu eşti deştept, nu ? rosti agresiv.

Niculina se vîrî între ei.

— Ia ascultă, Costică ! vorbi ea, răstit. Ţie nu ţi-e bine sau ce ai ? Nu te-a chemat nimeni să vii cu noi. Du-te sănătos şi dă-ne pace !

Gherghel se cam zăpăci, căpătînd un aer prostesc, dar cînd cei doi îi întoarseră spatele, li se puse în cale. Îl apucă pe Firoiu de braţ, trăgîndu-l, îmbiindu-l, gata să-l îmbrăţişeze, cu o subită prietenie.

— Ce te bagi tu ? îi spuse femeii. Vreau eu să mă împac cu Niculae. Hai, mă Niculae, să ne îm-

păcăm. Mergem colea, la o cîrciumă, să bem o țuică.

Firoiu nu se urni. Îi desprinse degetele unul cîte unul, calm, hotărît.

— Nu merg, Gherghel. Am treabă într-un loc.

— Întîrzii o juma' de oră. Atît. Ce-o să fie?

— Nu se poate.

— Vezi, nu vrei să te împaci cu mine! O țuică, bre...

— Altă dată, îi făgădui Firoiu.

— Va să zică nu vreți! Nici tu, Niculino?

— Nu ți-a explicat omu' o dată? Ești greu de cap? spuse ea, brutal. Să mergem, Niculae!

Gherghel scrîșni din măsele. Sta pe marginea trotuarului, părăsit. Cartierul îi era străin, cu case gospodărești împrejmuite de zaplazuri înalte și păzite de cîini, care însoțeau cu lătrături furioase trecătorii. Se înserase. În vîrful stîlpilor electrici, așezați la o încrucișare de străzi, se aprinseră becurile. Cum ieșeai din raza lor, te învăluia întunericul. Dar și aci, în ferestre, lucea cîte o lumină ațipită, galbenă, îndulcind singurătatea locurilor.

Gherghel se piti pe după calcanul unei clădiri mai arătoase pînă ce între el, Niculina și Firoiu se întinse o oarecare distanță. „Îl ia acasă la ea," își spuse, și la gîndul acesta îl străbătură fiori cînd calzi, cînd reci. Umbla pe lîngă garduri, tiptil, sub copacii îngreuiați de zăpadă. O pulbere fină se scutura de pe crengi, la suflarea vîntului. Se ferea de cîinii care se năpusteau cu boturile printre uluci, să-l muște. Scos din sărite, îl izbi pe unul cu bocancul. Dulăul se retrase schelălăind. Mai izbi o dată în gard, mînios, deoarece Niculina și Firoiu se topiseră. Strada era foarte lungă și pe partea stîngă se desfăceau brațele unor ulițe strîmbe și întortocheate. Grăbi pasul; prima uliță era pustie. Se înapoie repede în stradă, căutîndu-le urma; nimeni. O luă la fugă mai departe. Ajunse la cea de-a treia uliță. Cum coti colțul, furișat, îi zări.

Niculina sta rezemată cu spatele de poartă, iar Firoiu drept în fața ei, acoperind-o. Erau două umbre negre, lipite una de alta, nemișcate. „Ce fac

acolo ?“ se întrebă Gherghel, cu o învolburare a sîngelui. Auzi un scîrţîit ascuţit, un zgomot de poartă trîntită. Firoiu porni mai departe, singur, spre celălalt capăt al uliţii.

Gherghel îşi împinse căciula pe ceafă, răcorindu-şi fruntea transpirată. Apoi începu să adulmece, să dea tîrcoale porţii, uitîndu-se în curtea ca o pîlnie, cu un şir de case din ce în ce mai scunde. În mijlocul ei deosebi o mogîldeaţă ; era cişmeaua învelită cu un sac umplut cu paie, să nu îngheţe apa. Un şuvoi subţire suna pe ghizdul de piatră. În fund se aprinse o lumină. Acolo locuia Niculina, pesemne. Îl atrăgea şi totodată îi inspira o tainică frică să pătrundă la ea. Cînd să apese clanţa, un fîşîit metalic, ca o lunecare de inele pe sîrmă, îl preveni asupra primejdiei. În clipa următoare, doi zăvozi se repeziră ca turbaţi, lătrînd şi muşcînd şipcile. O uşă se deschise ; o matahală în cămaşă strigă :

— Care eşti acolo ? Pe cine cauţi ?

Omul de lîngă poartă se frămînta, şovăia.

— N-auzi, bă, eşti surd ? zbieră din nou aceeaşi voce groasă, peste hărmălaia cîinilor.

Gherghel mormăi o înjurătură şi se depărtă anevoie, cu necaz, făcîndu-şi curaj : „Într-o noapte tot dau eu buzna peste ea“.

*

Liza era îmbrăcată într-un capot de finet, cu părul răsucit într-o coadă groasă, legată cu o panglică de mătase albastră. Părea şi mai tînără, aproape o fetiţă. La vederea bărbatului din pragul uşii, ea rămase o clipă încremenită, sub stăpînirea ochilor lui negri şi lucioşi.

— Mi-e că nu te aşteptai la o vizită. Eu ţi-am spus că o să pic.

— Ba da... sigur că da, murmură Liza, amintindu-şi fulgerător că după noaptea aceea, cînd o îmbrăţişase dinaintea porţii, un simţămînt nedesluşit, de apărare, o îndemnase să-i iasă din cale cît putea. Mai deunăzi, după cursul de calificare, îi şoptise :

„Am să trec pe la tine", și ea nu se opusese din timiditate. Pe urmă, gîndindu-se mai adînc, își zicea că, în definitiv, nu era nimic rău în asta. Era meșterul ei, o ajutase, o sprijinise. De ce n-ar fi venit o dată și acasă ? Pe dedesubt stăruia însă o neliniște, o teamă ca de ceva vag și necunoscut.

— Nu mă lași înăuntru ?

— Vai de mine ! Poftim !

Păun fu plăcut impresionat de curățenia odăii. Era cam strîmtă, totuși încăpeau un divan cu sul, un șifonier îngust, o masă, două scaune. O oglindă ieftină, cu ramă de lemn, în care erau înfipte niște fotografii, atîrna pe peretele din stînga. Alături, pe-o poliță, era un vas smălțuit, cu flori artificiale de hîrtie, iar pe jos un preș de iută, cu dungi roșii și negre.

— E cald aici, se dezmorți Păun, frecîndu-și palmele. Afară e un ger de-ți crapă măselele. Eu bat drumul pînă-n bariera Vergului și tu mai-mai să-mi închizi ușa-n nas, spuse rîzînd.

— Ei, și dumneata !... Vrei o țuică fiartă ? îi oferi Liza, care se așezase mai deoparte. Pun să fiarbă numaidecît. Un moment, să-i spun soră-mi, e la bucătărie, în fund, pe culoar.

Și ieși, înainte ca el s-o poată reține, s-o întrebe de unde mai răsărise și această soră. Cînd se înapoie, Păun era încă îndoit :

— Parcă stăteai singură...

— Am și eu familie ca toată lumea, soră, frate, mamă, înșiră Liza, zîmbind.

— De cînd sînteți împreună ?

— Abia a sosit de vreo trei zile.

— Așa !... o fi cu ocazia sărbătorilor.

— Nu, s-a mutat la mine.

— La tine ? Abia-i loc de-o persoană.

— N-are unde să se ducă.

— Și ce-o să facă aici ?

— O să-și caute o slujbă. Vrea să intre și ea la o fabrică.

— Mda !... I s-o fi urît la țară, îi e dor de oraș mare.

— Nu de dorul oraşului, se mîhni Liza.

— Ce-i cu tine, fată?

— Dumitale nu mi-e ruşine să-ţi spun. Ce să facă la Titu? Mama are mari şi late două pogoane, fratele meu azi, mîine se-nsoară, şi cum o să hrănească un petic de pămînt atîtea guri? Aneta, soră-mea, era foarte necăjită şi i-am scris să vină la Bucureşti. E deşteaptă şi vrednică foc, cu toate că e mai potolită ca mine. E şi mai în vîrstă cu doi ani. Poate că-i găseşti chiar dumneata undeva o muncă? spuse ea cu o subită inspiraţie, rugător.

— Îţi rezist eu ţie? rosti Păun jumătate în glumă, jumătate-n serios. Să vorbesc c-un prieten de-al meu, maistru la secţia electrotehnică de la „Metalurgica". Un loc de bobinatoare ar fi potrivit pentru ea. Dacă-i îndemînatică, o să-nveţe repede meseria.

— E grozav! Ai auzit, Aneta? sări ea înaintea soră-si, care tocmai intra, luîndu-i tablaua de lemn pirogravat din mîini. O să lucrezi ca bobinatoare la uzină!

— Phii, da' grăbită mai eşti! Nici n-am apucat să mă interesez şi tu ai şi angajat-o!

— Aşa-i ea, nestăpînită, o scuză Aneta. Vă rog să serviţi, îl invită pe Păun, care o cercetă curios pe această soră mai mare a elevei sale.

Era înaltă, cu ochi căprui, cu pielea smeadă, cu părul despărţit de-o cărare la mijloc, îngrijit pieptănată. Respira modestie, cumpătare şi chiar o oarecare asprime în felul cum îşi strîngea sprîncenele groase şi negre.

— Ia, nea Păun, îl îmboldi Liza. Se răceşte ţuica.

— Măi, măi, dar asta-i masă în toată regula.

— Am tăiat şi noi porcu', spuse Aneta.

Păun bău ţuica şi gustă vreo cîteva felioare de pîine cu tobă, slănină şi cîrnăciori prăjiţi. Liza era veselă, sporovăind cu meşterul despre toate, uşurată ca de-o apăsare, în timp ce Aneta scotea rar cîte-un cuvînt. Către sfîrşit se arătă şi ea mai prietenoasă, dar cu aceeaşi bună-cuviinţă, măsurată şi simplă. Îi impuse lui Păun. În seara aceea întîrzie

mai mult. Peste două zile apăru iar, apoi, ori de cîte ori era liber, se ducea la cele două surori. Era primit bine, şi rîsul, voioşia uneia, ca şi seriozitatea calmă a celeilalte începură să-i fie necesare, familiare, neputîndu-se lipsi de ele.

Era spre sfîrşit de an şi abia mai avea răgaz să mai răsufle. Se discutau sarcinile planului pe '50 pentru a cărui înfăptuire urma să se ia un ansamblu de noi măsuri tehnice şi organizatorice. Îl trăgeau în toate părţile ; la şedinţele directoriale, la cele din cadrul secţiei, la pregătirea cursurilor etc. Era mai ostenit ca altădată, în ciuda vitalităţii sale, hărţuit de treburi, de sănătatea şubredă a lui Biţă, de muţenia Valeriei, de grijile casei. Cum scăpa însă, fugea la Liza, chiar dacă i se părea cîteodată că sora ei era mai rezervată cu el. O punea pe seama făgăduielii neţinute, nevrînd să vadă că silea fetele să-l aştepte, să nu se mai clintească din odaie, condamnîndu-le la izolare.

Într-o seară sosi încărcat cu un pachet de mezeluri şi o sticlă de vin, plin de voie bună :

— Aneto, s-a făcut ! Mîine te prezinţi la meşterul Neagu. El o să meargă cu tine la cadre, la serviciul personal, mă rog, unde-o fi nevoie, şi-o să te ia în secţia lui. La şapte dimineaţa să fii la poarta uzinei.

De bucurie, Liza îl sărută pe obraz. Palmele lui îi cuprinseră talia subţire. Ea se roşi şi se dădu înapoi. Aneta, fericită, spuse :

— Îţi mulţumesc, nea Păun, îţi mulţumesc foarte mult.

— Lasă mulţumirile şi adu mai degrabă nişte pahare, o îndemnă meşterul.

Liza aşternu o faţă de masă albă, brodată la colţuri. După aceea aranjă crengile cu mîţişoarele argintii, pufoase, în glastră, mută un scaun, căută nişte şervetele. Cum rămînea o clipă singură cu Păun, îşi inventa cîte o treabă măruntă, ca să fie ocupată. Nemaigăsindu-şi un rost alergă la fereastră, ca şi cînd ar fi aşteptat un musafir întîrziat. Ea se uita însă în stradă, la copacii ninşi, la siluetele rare ale trecătorilor. O creangă a salcîmului, albă şi în-

gheţată, zgîria geamul. O pereche se furişă rîzînd pe sub balconul de vizavi.

— Mai vine cineva la voi ?

— Nu mai vine nimeni.

Păun era în spatele ei. Nu îndrăzni să se mişte.

— Te fereşti de mine.

— Nu mă feresc.

— Vezi, nu-i chip să stăm o dată noi doi. E şi sora ta...

— Doar n-am s-o alung !

— Ai vrea să fii numai cu mine ?

O întoarse cu faţa la el, îi ridică bărbia ca unui copil ; nu citi nici un răspuns ; privirea-i fugea în lături.

Şi atunci, fără să vrea, se auzi spunînd :

— Iepuraşule, eu ţin la tine.

Vorbise simplu, zîmbind, dar era peste măsură de tulburat. Liza îl simţi şi-şi frămînta umerii a neputinţă. El îi mîngîie părul, obrazul, îi sărută bucla de pe tîmplă.

— Iepuraşule...

Liza îi apucă mîinile, i le îndepărtă.

— Nea Păun, nu-i frumos, îl dojeni ea.

Şi cînd să se desprindă din colţul ferestrei, Aneta era în prag. Tablaua de lemn se clătină ; un pahar se răsturnă, căzu pe podea, spărgîndu-se în zeci de ţăndări. Fata îngenunche să le adune şi Liza se repezi să-i ajute. Îi ardeau obrajii şi culegea cioburile de sticlă, cu privirea în podea. Aneta, mută, îşi ţinea sprîncenele îmbinate a supărare.

— E semn bun ! Să fie cu noroc ! rîse Păun fals, jenat.

Nu ştia cum să şteargă urîta impresie. Se sforţa să fie vesel, natural. Liza se foia în jurul soră-si. Era ruşinată şi umilită. Aneta îi chemă la masă, dîndu-şi silinţa să se poarte fără cusur. Abia se atinse de mezeluri şi la insistenţa lui Păun îşi muie vîrful buzelor în paharul cu vin. El se strădui să mai învioreze oarecum atmosfera. Începu să istorisească diferite întîmplări, pomeni de meşterul Neagu, vrînd s-o cîştige pe Aneta. Nu izbuti să îm-

prăştie stînjeneala ce domnea între ei. Discuţia nu se închega, lîncezea. Peste vreun ceas, Păun se sculă cam strîmtorat şi plecă.

Aneta strînse resturile, scutură faţa de masă, deschise geamul şi aerisi odaia. În acest răstimp, Liza scoase aşternutul, pernele, şi se pregăti de culcare. Se făcuse rece în încăpere şi se dezbrăcă repede, vîrîndu-se sub plapumă. O urmărea printre gene pe soră-sa, care, în cămaşă lungă de noapte, îşi pieptăna cu gesturi molatice părul vălurit şi negru. După aceea, Aneta stinse lumina şi se culcă la marginea divanului. Liza nu se mai cuibări lîngă ea, ca de obicei, încolăcindu-i mijlocul cu braţul. O simţi potrivnică şi ţeapănă sub plapumă. Se răsuci cu faţa la perete, chinuindu-se să adoarmă, dar somnul îi pierise.

...Nici a doua, nici a treia zi, Aneta nu aduse vorba despre cele petrecute. Se prezentă la meşterul Neagu, i se făcu foaia de angajare ca muncitoare necalificată. Cutreierînd vastele hale ale uzinei, totul o uimea ; oamenii cu ochelarii de cobalt, cu şorţuri şi mănuşi de piele, rîul incandescent de oţel topit, cochiliile de metal, motoarele electrice, podul plutitor al macaralei — un univers misterios în care pătrundea pentru întîia oară. Era greu să ghiceşti la o fată ca ea ce anume îi inspira acest univers necunoscut, în care circulau forţe teribile. Reţinută şi ambiţioasă, nu-i mărturisea nici Lizei dificultăţile, insuccesele sale. Crezuse că munca de bobinatoare e uşoară, dar constată că nu era de loc simplă şi cerea o deosebită pricepere şi agilitate. Sîrma de aramă, atît de flexibilă în mîinile celorlalte, ei nu i se supunea. Şi nu-i reuşea nici împletirea exactă şi strînsă a firelor, de care depindea calitatea bobinei, ca nu cumva să facă scurtcircuit la primirea curentului electric.

Aneta nu se dădu însă bătută. Celelalte lucrătoare şi însuşi Neagu, care zîmbea cu bunăvoinţă de stîngăcia ei, se lămuriră curînd că această fată mîndră, care se rostea chibzuit, era hotărîtă să răzbească şi să înveţe temeinic meseria. De aceea, chiar meşte-

rul, om cumsecade altminteri, se burzului la o lucrătoare care o lua în derîdere pe Aneta. „Ce tot întinzi, soro, acolo? Asta nu-i frînghie de rufe!“ o înţepa aceea răutăcioasă. Bobinatoarele rîseră. Aneta se zăpăci; degetele îi tremurau, se încurcau. Îşi încruntă sprîncenele, ca să împiedice lacrimile. O lucrătoare mai vîrstnică, măruntă, grasă şi surîzătoare, îi arătă cum să bobineze. Mişcările ei erau nemaipomenit de precise şi de iuţi. Fata se sforţa s-o urmărească şi-o rugă să lucreze mai încet. Nu se mai dezlipea de lîngă ea. Era o femeie cu obrazul tînăr, blîndă, încărunţită la tîmple. Bunătatea ei nu-i alina jignirea suferită. O rodea, şi Aneta nu ierta lesne.

În această stare se afla cînd, sosind acasă, pe înserat — participase la o şedinţă — o găsi pe Liza călcîndu-şi cu grijă bluza albă. Pe spătarul unui scaun îşi aranjase fusta bleumarin, plisată, furoul, ciorapii, iar la picioarele scaunului, pantofii negri, cu toc înalt. Nu o întrebă nimic, trebălui puţin pe la bucătărie, apoi se întinse pe divan, ostenită, ocrotindu-şi ochii cu palmele de lumina beculuí electric din tavan.

Liza puse fierul de călcat deoparte, venind spre soră-sa:

— Ţi-e greu, Netă? rosti ea cu duioşie, aşezîndu-se pe marginea divanului. Sau ai avut vreun necaz la atelier?

— N-am avut nici un necaz.

— Ba da, dar nu vrei să-mi spui. Tu semeni leit cu tata. Şi el era un om zăvorît, obişnuit să ducă-n cîrcă poverile, grijile, de unul singur. Nu le împărtăşea altcuiva... De ce te ascunzi de mine?

— Tu nu te ascunzi? spuse Aneta, netezindu-i părul.

— Nu.

— Păun n-a mai dat pe la noi.

Din seara de pomină nu-i mai rostise numele. Liza nu ghicea ce voia. Spuse bănuitoare:

— E drept, n-a mai dat.

— Pînă mai deunăzi ne îmbulzea mereu cu vizitele şi rămînea cu ceasurile. Nu mai puteam să răsuflăm de el...

— Nu era să-i trîntesc uşa !

— ...Şi acu' nici un semn ! Îl vezi cumva... în altă parte ?

Liza clipi repede, de parc-o ustura sub pleoape.

— În altă parte ? Cum adică ? Tu crezi că eu...

Vru să se ridice. Aneta se săltă în şezut. Îi strînse încheietura mîinii, cealaltă se smuci.

— Ţi-ai pregătit lucrurile, te găteşti, te împodobeşti. Unde te duci astă-seară ?

— Ia mai slăbeşte-mă ! Îmi ceri socoteală de fiece pas, se enervă Liza. Ce fac ? Unde mă duc ? Nu sînt o cocuţă să mă dădăceşti.

— Dacă-ţi stau pe cap, nu trebuia să mă chemi la tine.

— Eşti o pisăloagă.

— Te întîlneşti cu Păun ?

— Şi ? E treaba mea.

— Nu-i chiar aşa. Uite, orice-o fi, nu te las să pleci, spuse răspicat Aneta, şi dintr-o săritură fu lîngă uşă, încuie şi luă cheia.

Liza înlemni. Nu încăpea nici o îndoială că soră-sa era decisă. Avea aerul că era gata, la nevoie, s-o sechestreze în odaie. Se înfruntară :

— Netă, tu eşti nebună ?

— Eu sînt în minţile mele. Eu nu văd ce vrea de la tine ? Să-l răsplăteşti că ţi-a făcut un serviciu ? Mă descurcam şi fără dumnealui, ce-şi închipuie !...

Liza se împurpură. Petele de roşeaţă i se întinseră pînă la rădăcina părului.

— Cum vorbeşti ? Să-ţi fie ruşine ! ţipă, cu lacrimi în gîtlej. Păun nu e din soiul ăsta, e un om şi jumătate, un *cineva,* aşa să ştii ! Eram ca un copil de pripas cînd am intrat în uzină, el m-a încurajat, m-a susţinut şi, datorită lui, nimeni nu s-a atins de mine. Tu nu-l cunoşti, şi-l ponegreşti.

— Atunci ce caută aici, ce se înghesuie ?

— Ţine la mine, şopti ea, înecat.

— Poate o fi adevărat. Cu atît mai mult trebuie să-l ocoleşti. E însurat, cu doi copii, ce rost are să umbli cu el, care o să fie sfîrşitul ? Să intri în gura tuturor, să nu mai poţi scoate capul afară de ruşine. Noi n-avem altă avere decît astea două mîini şi cinstea. Să ţi-o păzeşti, să fii respectată, nu să se şuşotească vrute şi nevrute pe seama ta. Acolo ai să ajungi, şi chiar mai rău. Tu erai o fată cuminte şi deşteaptă, Lizico, cum de nu judeci ? rosti mai cald Aneta.

— Nu pot să-i întorc spatele ca la orişicine... n-am ieşit niciodată împreună... m-a invitat la „Ciocîrlia"... Cum să mai dau înapoi ?... Mă duc numai astă-seară şi n-am să stau tîrziu, îi făgădui Liza, suspinînd, vrînd s-o îmbuneze.

Aneta nu se înduplecă ; se răzgîndi însă, scoase cheia, o puse pe masă şi spuse grav :

— Dac-o apuci pe drumul ăsta, eu mă mut de la tine.

*

Se îndrepta spre podul Şerban Vodă, unde avea întîlnirea. Călca cu grijă prin zăpada apoasă, cafenie şi murdară de forfota din piaţă. Era larma obişnuită de sîmbătă, cu toate că trecuse de opt şi jumătate seara. Clopotele tramvaielor sunau neîntrerupt, claxoanele ţipau ; circulaţia era primejdioasă. Aici se încrucişau la curbe vehicule de tot neamul şi nu rareori cîte o femeie se încurca în reţeaua de şine înalte, negre, cu luciri metalice. În bazarul cu prăvălioare şi tarabe de mărunţişuri mişuna încă destulă lume. Din cîrciumile cu mese soioase năvăleau afară mirosuri aţîţătoare de carne friptă, amestecată cu fumul coşurilor. În rînd cu ele se înşirau maghernițe particulare, curelării, tocilării, ateliere de cizmărie, luminate de cîte un bec chior.

Liza mergea pe trotuar, în vîrfuri, să nu-şi stropească poala paltonului. Mergea fără să se uite în lături. Îşi pusese bluza ei cea mai bună, fusta nouă,

dar bucuria i se risipise. I se răsuceau mereu în gînd cuvintele Anetei. Era furioasă împotriva soră-si. „Dar pe ce drum am apucat-o?“ se întreba în sine. Pe undeva simţea totuşi că ceea ce făcea nu era bine. Nu trebuia să se întîlnească în oraş cu Păun. Să fi născocit un motiv, orişicare, şi să fi refuzat. N-avusese tărie. De unde-o veni el, de-acasă? Cum o fi acasă, în mijlocul familiei? Ştia că locuia pe Şerban-Vodă, dincolo de crematoriu, într-o căsuţă cu geamlîc, cu ghivece de muşcate la ferestre. Îi vorbise cîndva de Valeria, nevastă-sa, de copii, Olga şi Biţă, pe care ea nu-i cunoştea decît din gura lui. Îi iubea pe ai săi şi era legat de ei. Liza îşi amintea că, aflîndu-se odată în cabină, îl sunase la telefon nevastă-sa să-l anunţe să nu uite un medicament pentru fii-su. După convorbire, Păun agăţase receptorul, descompus: „Cum, păcatele mele, a ieşit şi copilu' ăsta atît de bolnăvicios!“ Îl avea cel mai drag, poate unde era firav, poate fiindcă trăsăturile-i erau aidoma cu ale sale. Îi purta fotografia în portmoneu, la piept. Ce căuta ea cu acest om, noaptea, la restaurant? Aneta avea dreptate. Păun, casnic, cu familie, nu se întruchipa pe de-a-ntregul în mintea ei, căci Liza se obişnuise cu cel pe care-l vedea zilnic pe platformă. Era un bărbat matur, e drept, dar viu, energic, gîlgîind încă de vigoare, cu ochi focoşi şi negri. În jurul lui, totul se însufleţea, căpăta viaţă; iradia o forţă care-i molipsea şi pe ceilalţi, îi atrăgea. Era un şef! Şi ea se lăsase atrasă, ca într-un fel de joacă, întrucîtva mîndră de interesul ce i-l arăta Păun. Iată că acum joaca ameninţa să devină serioasă. Era în parte şi vina ei. Da, fusese necugetată.

Ajunse la pod, cu inima strînsă. Era atît de preocupată, încît trecu de locul întîlnirii. Cineva o opri, prinzînd-o de cot:

— La ce visezi, fată?

Ea tresări, smulsă din gînduri.

— Ce te-ai speriat, eu sînt! zîmbi Păun.

Stătea sub un cerc de lumină, era proaspăt ras, ochii îi sclipeau veseli, tinereşti. O luă de braţ şi

traversară podul. Intenţia lui fu mai întîi să taie rondul, apoi numaidecît se îndreptă spre nişte străzi laterale, ocolind animaţia pieţii.

— Eşti cam tăcută. Nu eşti în apele tale.

— Nu, n-am nimic, tăgădui Liza.

Băgase de seamă că dinadins se înfundase prin aceste străzi întortocheate, cu case mici, cu ganguri întunecoase şi pivniţi din care răzbătea o duhoare stătută, de mucegai. „Se fereşte să nu fie văzut," îşi spuse în sine Liza. Asta-i dădu sentimentul nesuferit că între ei e o taină, de vină, ruşinoasă. O micşora în proprii săi ochi. E ceea ce nu simţise înainte. De-aci se născu dorinţa să se despartă de el. Ar fi vrut să găsească un motiv, în ultima clipă, dar era prea tîrziu. Ieşiră pe Splaiul Unirii, în apropiere de „Ciocîrlia". Era un restaurant de stat, renovat, curat, cu preţuri ieftine. Îl frecventau îndeosebi micii slujbaşi, familiştii, amestecătura pieţii, nepmanii, care adesea se încingeau la cîte un chef zdravăn.

Sala era înţesată de clienţi şi cu mare greutate reuşiră să capete două scaune la o masă. Se vorbea tare, se rîdea, ospătarii alergau dintr-un colţ în celălalt, goniţi de comenzi. Gălăgia, fumul o cam ameţeau pe Liza. Ea întotdeauna în lume era mai tăcută. Fură serviţi abia peste un ceas. Pe listă nu mai exista nici un fel. Li se aduse, în sfîrşit, două fripturi de porc sleite, un vin acrişor. Păun făcu haz de „sortimentul bogat" cu care se lăuda restaurantul, mai mult ca s-o dezmorţească pe Liza şi pentru că nu voia nicidecum să se indispună. Izbuti pe jumătate, iar restul îl întregi cîntăreaţa. Era o femeie tînără, oacheşă, îmbrăcată în port naţional, cu o ie fină de borangic şi-o fotă brodată cu fir de argint. Avea în urechi cercei mari, rotunzi, iar pe mîna dreaptă o brăţară de aur. Apariţia ei fu salutată cu aplauze. Cînd începu să cînte, se potoli zarva din sală. O exclamaţie, un chicotit fură reprimate de un sst ! şuierat şi poruncitor. Cîntăreaţa avea un repertoriu popular foarte gustat de public. Cînta altminteri frumos, cu o voce plină şi melodioasă,

dar îndată ce-şi asigura succesul devenea cabotină, se fandosea, strîngea pleoapele, cu genele lungi şi rimelate, exagera mimica feţei, să-i dea gata pe ascultători. Îndată ce încheie prima parte a programului, în ropote de aplauze, zgomotul se înteţi, fumul era şi mai înăbuşitor.

Liza avea pometii aprinşi de căldură.

— Ei, ţi-a plăcut ? o întrebă Păun.

— Da, mi-a plăcut, spuse Liza, dar prea se zbuciumă, şi nu e nevoie.

— Măi, da' pretenţioasă mai eşti ! Haide, termină picul ăla de la fund, să-ţi mai torn, o îmbie Păun.

— Nu, nu mai beau, că pe urmă mă doare capul. Ar trebui să plecăm, ceasurile sînt înaintate.

— E abia unsprezece. Mai stăm o jumătate de oră. Nu ţi-e bine cu mine ? spuse cu un glas care o dezmierda.

— I-am făgăduit Anetei să nu întîrzii.

— Mîine e duminică, poţi să dormi cît vrei. Mai stăm puţin, iepuraşule, spuse cînd, deodată, numele lui răsună tare în sală :

— Noroc, nea Păun !

Liza îi desluşi o pîlpîire în ochi, o mişcare de surpriză nedorită în felul în care-l aţinti pe cel care-l chemase. Era un bărbat voinic, cu capul mare şi părul ţepos, cu o mustaţă deasă şi groasă. Se afla într-un grup de petrecăreţi, la o masă, lîngă estradă. Înălţase paharul şi rîdea, arătîndu-şi molarii de aur.

— Noroc, nea Păun ! S'trăiască nepoata !

Era fostul lui proprietar, Mitu Guşe, căruia i se naţionalizase casele. Avea o dugheană cu articole alimentare în centru şi un autocamion propriu, cu care cutreiera provincia. Învîrtea afaceri necurate şi era doldora de bani. Cînd se încrucişau în curte, nici nu se salutau. Ce voia acum ? Cine dracu i-l scosese în cale ? Păun vru să nu-i dea importanţă. Îi pierise însă cheful să mai rămînă. Celălalt nu renunţă cu una cu două, se sculă în picioare, zgomotos, şi veni la masa meşterului. Era congestionat, cu veselia arţăgoasă a beţivului :

— Noroc, nea Păun ! S'trăiască nepoata !

În jurul lor izbucniră rîsete. Liza coborî fruntea, jucîndu-se nervoasă cu şervețelul de hîrtie. Din fericire nu era nici un scaun liber şi Guşe n-avu unde să se aşeze.

— Noroc, răspunse Păun surd, socotind să-l îndepărteze cu blîndețea. Du-te, Mitule, nu-i frumos să-ți laşi prietenii.

— Îmi pasă mie de ei... spuse dispreţuitor. Eu îi plătesc, şi cui nu-i convine n-are decît să-şi ia valea. Ce bei, nea Păun ? Asta-i poşircă ! se strîmbă el. Vino la mine la masă, bem un vin extra ! Sau, dacă nu, comandăm şampanie, are balta peşte ! se înfoie el.

Păun îşi înfrînă mînia. Chemă ospătarul, achită nota, silindu-se între timp să-i intre în voie, ca să evite scandalul. Guşe făcu o figură dezamăgită, nătîngă, apoi, trezindu-se, exclamă puternic, ca o urare :

— S'trăiască nepoata !

În stradă, de-a lungul cheiului, bătea o suflare rece. Apa Dîmboviței curgea albastră-întunecată ca petrolul, reflectînd luminile lampadarelor de pe poduri. Ajunseră la staţia de tramvai. Stăteau în adăpostul de sticlă, ca doi străini. Liza se ghemuise deoparte, pătrunsă de frig. Păun se plimba de la un capăt la altul, fumînd. Nu îndură mult s-o vadă mică, rebegită, într-un colţ. Veni lîngă ea ; era învineţită de frig şi-n pupilele-i viorii lucea o lumină curată şi frumoasă. O privi mut, adînc. Ar fi vrut să-i spună un lucru, din care ea să-l priceapă... acum i se părea de prisos. Nici unul, nici celălalt nu ştia cum să înlăture golul dintre ei.

Tramvaiul intră în staţie, uruind pe şine.

— Sus, iepuraşule, şi... noapte bună ! spuse scurt Păun, şi traversă imediat drumul.

Era mohorît. Seara asta îi lăsase un gust coclit. Îşi impuse s-o uite, să cugete altă dată asupra ei. Peste douăzeci de minute se ivi şi tramvaiul care suia pe Şerban-Vodă. Număra staţiile pînă acasă, cu gîndul întors la Valeria, la copii. La ora aceasta,

desigur, copiii erau culcați. Olga dormea în prima cameră, care era un fel de antreu, cu fața îngropată în pernă și cu o mînă atîrnînd la marginea divanului. Ce obicei avea și fata asta a lui, să-și vîre obrazul și gura în pernă, înăbușindu-și respirația! De cîte ori, sosind tîrziu acasă, nu-i băgase mîna rece sub pled și-i îndreptase capul încetișor, ascultîndu-i răsuflarea regulată... Pe Biță, băiatul lor, îl lua maică-sa în pat lîngă ea. Aveau două paturi alăturate, vechi, solide, cu tăblia înaltă de lemn. În cîteva rînduri, nevastă-sa îl așteptase cu masa pusă, în geamlîcul pe care iarna îl transforma în bucătărie. Mașina de gătit, cu plita cu trei ochiuri, o ținea într-o parte a geamlîcului, iar la celălalt perete provizia de lemne pe-o săptămînă, adusă din magazia de scînduri, unde vara și gătea.

Valeria știa că bărbatu-său preda cursuri la școala de calificare joia și sîmbăta. Era deci cu putință să mai zăbovească și chiar să se încurce cu prietenii, ceea ce i se întîmpla destul de rar. Întîrzierile se înmulțeau însă — și Păun le motiva ba cu o ședință, ba cu înlocuirea unui meșter bolnav. Valeria nici nu se certa, nici nu se interesa dacă ce-i spunea era adevărat. Avea o mîndrie a ei, dar intrase la bănuială. Era mai tăcută, mai închisă în sine, abia de-i vorbea și numai cînd era neapărată nevoie, ea care altădată îl descosea despre munca lui, despre oamenii din uzină. Se ocupa mai departe de grijile casnice cu aceeași vrednicie și cineva dinafară ar fi putut crede că această căsnicie a lor se desfășoară normal și liniștit. Între ei, aerul era însă apăsător, încărcat, și Păun își amintea că tot așa, cu ani în urmă, cînd nici nu visa, Valeria îl înștiințase că hotărîse să se despartă de el și că se înapoiază la fabrica de textile unde lucrase. Și atunci fusese doar o intrigă a unuia din fabrică, pe care după ce-l dovedise, izbutise totuși cu greu să spulbere îndoielile din inima nevestii sale.

De aceea, într-o noapte, cînd n-o mai găsi pe Valeria de veghe, înțelese că ea socotea că nu mai avea de ce să-l aștepte. Mîncarea era pregătită, pe

plită, caldă încă, dar nimeni să-l servească. Uneori mînca, alteori nu. Cum nici un alt semn din partea ei nu-l vestea că traiul lor comun ar fi amenințat, Păun se amăgea că poate era istovită de munca de peste zi și avea și ea dreptul să se odihnească.

Și de data asta crăpă ușa încetișor, descălțîndu-se în geamlîc. Precauțiile lui erau inutile, căci din odaia unde dormea Olga răsuna o tuse seacă și înfundată. Cînd se mai liniști, se furișă înăuntru, tiptil. În odaia alăturată, Valeria era deșteaptă. El o simți, prin întuneric, că-l privește. Se dezbrăcă în grabă și rosti în șoaptă :

— Ce-i cu Olga că tușește ?

— A răcit. Umblă, biata de ea, în pantofi. I-ai cumpărat șoșonii ?

— Nu i-am cumpărat, n-au fost numărul ei, minți Păun.

— De două săptămîni tot nu găsești. Să-mi dai banii și am să-i cumpăr eu.

— Bine.

Se strecură în așternutul cald și moale. Valeria se feri de atingerea lui. Se propti într-un cot și luă deșteptătorul de pe noptieră.

— E unu' noaptea. Unde ai fost pînă la ora asta ? îl întrebă pentru întîia oară.

— Cu niște prieteni, m-am încurcat, mormăi el.

— Te încurci des, Vasile. Ai cam întrecut măsura și eu n-am să-ți rabd.

— Îți arde de ceartă, acu', la miezul nopții ? Dă-mi pace să dorm.

— Dormi, că mie mi-ai răpit somnul cu prietenii ăștia ai tăi, suspină ea. Vino-ți în fire și vezi-ți de casă, nu mă împinge la rele.

— Valeria, vreau să dorm, nu înțelegi ?

— Eu nu mai pot să trăiesc așa... Într-o bună zi îmi iau catrafusele și mă duc unde-oi vedea cu ochii, spuse ea, zbuciumîndu-se. Asta nu-i viață ; casa nu mai e casă, n-ai grijă de noi, de copii...

O auzi suspinînd amar, din piept, poate și plîngea în întuneric. Se întoarse spre ea, vru s-o împace, s-o mîngîie, dar Valeria îl respinse, îngropîndu-și

gura în pernă, să-şi astupe gemetele. Pe Păun îl mişcă suferinţa ei, şi totuşi, luni, după schimb, fără ca măcar să se gîndească, se pomeni coborînd la barieră şi ducîndu-se întins la Liza, mînat de-o putere mai mare decît voinţa lui. Nu se afla nimeni acasă. Într-atît faptul i se părea de curios, de neobişnuit, încît nu se urni de la uşă, convins că în cele din urmă i se va deschide. Era imposibil să nu fie cineva în odaie. Poate că Liza şi sora ei erau ostenite şi aţipiseră. Ciocăni încet în geam. Bătu apoi mai tare, repetat. O strigă pe nume, smuci clanţa şi iar ciocăni în geam. Bătăile lui erau destul de zgomotoase, căci o uşă se întredeschise pe culoar şi o femeie bătrînă, cu bărbia ascuţită, îl certă :

— Astîmpără-te, domnule ! Ai sculat toată lumea-n picioare. Nu vezi că nu-i nimeni acasă ?

— Vă rog să mă iertaţi, se scuză Păun, ridicîndu-şi gulerul paltonului, şi coborî scările, în timp ce, în spatele lui, bătrîna bodogănea :

— Doamne, ce sălbatici !

Păun se mai plimbă pe stradă, cătrănit, furios şi după aceea plecă spre casă, îngheţat bocnă. A doua zi, după ce puse la punct munca schimbului, o căută pe Liza pe platoul din spatele cuptorului. Nu era acolo. Cutreieră vreo cîteva secţii, dar nu întrebă de ea. Nu se afla nicăieri. Reveni pe platformă, controlă laminarea, apoi intră în cabina lui. „Trebuie să apară ea," îşi spuse în sine, presimţind că se petrecea un lucru mai serios, mai grav decît îşi închipuia.

Cercetă foile de comandă, graficul şi cu toate că era atent, gîndul la Liza, viu, dureros, nu-l părăsea de loc. „Unde-o fi ? De ce n-a mai dat pe la mine ?"

Liza reuşi oarecum să-l ocolească, ajutată şi de întîmplare, deoarece avea acum o lucrare comună cu alţi cîţiva sudori şi lucrau împreună pe un platou mai retras. Isprăvise tubul cu oxigen, şi pe cînd Păun umbla s-o caute, ea se afla la magazia de materiale nr. 2, din fundul curţii. Cu ochelarii de cobalt pe frunte, cu mănuşile mari de piele la subsuoară, se sprijinea de bara ce-o despărţea de

magaziner. Omulețul sfrijit, cu buzele tivite, cu glasul șters, neplăcut, se foia de colo pînă colo, dibuind printre hîrtii cu o încetineală ucigătoare. Pe masa lui era aceeași neorînduială ca și în magazia de scule ; tocuri, ascuțitoare, peniţe, creioane, registre, boniere zăceau împrăștiate peste tot. Răsfoi ultimul bonier, meticulos, udîndu-și arătătorul cu vîrful limbii. El care îndeobște era mai sprinten, acum prelungea dinadins această cotrobăială plicticoasă.

Liza începu să se enerveze :

— Am treabă, nea Spălăţelu, cît o să mai stau aici ?

Magazinerul oftă :

— Mda... n-am încotro... îmi eşti datoare un tub cu oxigen.

Liza sări ca un arc.

— Nu-ţi sînt datoare.

— Ai fost de faţă, am scotocit fiece colţişor, bonul nu-i nicăieri. Asta înseamnă că nu l-am primit. Nici un material nu intră şi nu iese fără să fie înregistrat.

— Eu nu mă pricep şi nu mă bag în scriptele dumitale. Unde-o fi sau n-o fi, puţin îmi pasă. Tubul de oxigen ţi l-am adus. Nu l-am înghiţit şi nici nu l-am cărat în spinare acasă.

— S-o fi rătăcit pe platou, în vreun ungher... se mai întîmplă, rosti magazinerul, cu nasul în hîrtii.

Liza îl măsură chiorîş pe omuleţul acesta cu craniul ţuguiat, cu privirile lunecoase, cu vorbirea murmurată, care voia să arunce asupra ei răspunderea pentru o lipsă reală sau ticluită.

— Ei, asta-i bună ! Cum să se rătăcească ? Ce vrei, nea Spălăţelu, să mă încarci pe mine ? izbucni fata. Să plătesc eu din buzunar ? Chestiunea asta o lămurim noi, spuse ea, trăgîndu-şi mănuşile, furioasă.

— Şi... şi unde-i bonul ? se fîstîci magazinerul. Să mai scotocesc, ai răbdare, susură el, agitîndu-se inutil.

Pe Liza n-o mai interesa bîlbîiala lui. Prin fereastră îl zărise pe Tosca ; îi recunoscu bascul şi fularul cu pătrăţele galbene şi verzi. Era în preajma magaziei nr. 1 de materiale. Nu-i mai dădu nici o însemnătate omuleţului şi năvăli afară, strigînd :

— Tosca !

Era sigură c-o auzise, deoarece tînărul întoarse puţin capul, dar în clipa următoare pieri printre dealurile de zgură. Şi atunci ea nutri speranţa că poate n-o fi auzit-o. Alergă după el, pe poteca dintre magaziile părăsite, căutîndu-l pretutindeni. Nu era nicăieri, parcă-l înghiţise pămîntul. Cînd trecu de turnul de apă, îl văzu la poarta halei dinspre linia ferată interioară. Fugi într-acolo şi-l prinse tocmai urcînd treptele pasarelei care ducea spre platforma laminorului. Îl strigă de jos, de pe platou, din răsputeri :

— Tosca !

Glasul i se pierdu în vuietul laminării. Nemişcată, se uita sus, pe platformă, de unde nu venea nici un semn pentru ea. Şi cînd, în sfîrşit, se dezlipi din loc, înaintea ei răsări Păun...

*

Într-un cerc restrîns de ingineri şi tehnicieni din uzină circula ştirea unei iminente călătorii a inginerului-şef, Liteanu, în străinătate.

Vestea îi răpi pacea lui Beldie. Era mort de invidie, nu atît pentru plecarea peste hotare, cît pentru faptul că poziţia lui Liteanu se întărea, prestigiul îi creştea, numele lui pătrundea în sfere din ce în ce mai înalte. Devenea o personalitate cunoscută. I se deschidea deci o carieră strălucită. Şi asta însemna putere, glorie, bani, gîndea Beldie. Distanţa dintre amîndoi se va mări în aşa măsură, încît va trebui să se considere fericit dacă Liteanu va binevoi să nu ignore modesta sa persoană. Orgoliul îi sîngera şi se zbătea să afle ce era real din această ştire, nădăjduind că nu se va adeveri. Se interesă la Dimcea, ca din întîmplare şi pe ocolite, dar nu ob-

ţinu nici o confirmare. Îl abordă chiar pe Liteanu însuşi, grăbindu-se să-l felicite. Inginerul-şef se arătă destul de rezervat: „Nu mi s-a comunicat nimic în acest sens". Nu renunţă la investigaţii, pe care le întinse pînă-n birourile ministerului, fără nici un rezultat.

Peste o săptămînă, Liteanu plecase într-adevăr. „Ipocritul, cu siguranţă că avea paşaportul în buzunar," îşi spuse Beldie cu scîrbă şi indignare. Cînd auzi că la aeroport fusese condus de Dimcea, Nenciu, un reprezentant al ministerului şi de însuşi Traian Cerchez, nu mai avu nici un dubiu că cel care-i înlesnea ascensiunea era noul consilier al industriei grele. Era absolut convins că numai această relaţie îl ajutase pe Liteanu — neacceptînd că omul era un specialist, o capacitate, muncise ani de zile la proiectul liniei automate şi că, în sfîrşit, era pe pragul să-l realizeze. El n-avea nici o idee despre caracterul intransigent al lui Traian Cerchez, despre probitatea lui morală şi nu înţelegea că însăşi societatea de astăzi elimina astfel de mijloace de promovare.

Îl cunoştea de asemeni pe profesor, dar relaţiile lor se mărgineau la un salut sau cel mult o conversaţie banală, în fugă — cînd era inevitabil — fie la un colţ de stradă, fie pe culoarele ministerului. Şi chiar aceste întîlniri erau foarte rare. Regreta greşeala de a nu se fi dus la aeroport — sub pretextul unei gripe — unde ar fi putut să stabilească un contact mai puţin oficial, mai cordial cu Traian Cerchez şi, eventual, să-şi croiască un drum la el. Dar gîndul să facă parte din suita lui Liteanu, să asiste la succesul lui, să fluture mîna şi să zîmbească încîntat la decolarea avionului îi fusese insuportabil.

Petrecu cîteva zile negre, măcinat de ambiţie, de măriri, rîvnind să le capete cu orice preţ. Numirea sa ca locţiitor al inginerului-şef îi mai învioră moralul. O primi cu satisfacţie şi, în conştiinţa sa, ca pe-un drept cuvenit, gustînd voluptatea de-a dirija mii de oameni, de-a avea sub ordinele lui

șaisprezece secții și pe șefii lor conducători, pe care-i putea convoca la ședințe, să le dea instrucțiuni, să-i controleze. Oricît îi măgulea vanitatea, Beldie era prea inteligent ca să se lase ispitit doar de acest exercițiu al puterii. Funcția lui era vremelnică, de aceea împrejurarea trebuia folosită cît mai bine, printr-o intensă muncă de reorganizare și coordonare, prin dobîndirea unor rezultate care să facă nesimțită absența lui Liteanu și să pună în valoare propriile sale calități. În materie de organizare, de sistematizare a producției, Beldie avea unele idei și el știa că Dimcea — el însuși un organizator priceput — era sensibil la acest soi de probleme.

Întocmi un plan amănunțit, pe etape, pe care-l supuse directorului, apoi într-o ședință a șefilor de secție fură adoptate o serie de propuneri, conținute în plan, și altele noi ivite în timpul discuțiilor. Imaginația lui Beldie prinse aripi; de ce n-ar fi fost posibil ca, la înapoiere, Liteanu să se ocupe îndeosebi de linia automată sau să fie detașat într-un post mai important la minister, iar el să fie avansat în funcția de inginer-șef? Era un vis scump. Simțul realității îl readuse însă pe pămînt: „Pînă una, alta, Liteanu e plecat, iar eu sînt nevoit să mă bat cu un oarecare Matei Zane". Beldie nu-i ierta tînărului inginer „sfruntarea"; nu se mulțumea că-l înfrînsese, ci voia să-i paralizeze orice inițiativă, să-i sece energiile sufletești, printr-o uzură treptată, rafinată. Această tactică o întrebuința fără ostilitate fățișă, pe care o ascundea sub forme politicoase și uneori chiar amabile. Îndată ce intrară în lucru prăjinile de forat, metoda lui Zane fu înlăturată. Era ordinul lui Beldie. „Deocamdată, în ce privește utilajul petrolifer, care este special, se va lamina după vechiul procedeu, ca să prevenim orice accident," îi spuse lui Stere, lîngă care se afla și Zane.

Matei nu reacționă. Expresia îi rămase la fel de pasivă. S-ar fi părut că nici nu auzise. „Te-ai domesticit, tinere. Ai răbdare, ăsta este abia începu-

tul, te voi sili să umbli cu cenuşă pe cap," rîse în sine Beldie. Iar a doua zi, cînd fu chemat la comitetul de partid, nu se miră. Îl căuta desigur Nenciu şi era pregătit — dar ca de obicei nu se grăbi să se ducă.

După cum prevăzuse, către amiază, Nenciu se înfiinţă în biroul lui. Se scula cu încetineală, şi numai pe jumătate, abia scuzîndu-se :

— Sînt atît de ocupat... mai încolo m-aş fi repezit pînă la comitet. Ia loc, îi oferi un scaun, reaşezîndu-se şi aprinzîndu-şi tacticos o ţigară.

— Nu face nimic, ştiu că sînteţi înglodat în treburi şi mi-am zis să trec eu pe la dumneavoastră, ca să nu pierdem timp.

— Trebuie să fie foarte important, zîmbi Beldie.

Îi stătea pe buze întrebarea : „În ce chestiune ?" dar socoti mai nimerit să-l lase să vorbească singur, deşi n-avea nici o îndoială asupra scopului pentru care venise. Nenciu înregistră aroganţa-i învăluită, siguranţa de sine, impunîndu-şi să nu le ia în seamă. Un tehnician care făcuse parte din fosta conducere, se bucurase de nenumărate privilegii, trăda burghezul în toate comportările sale, era distant cu muncitorii. De aceea, în ochii lui Nenciu, el mai puţin ca oricine — cu toate că recunoştea că muncise cu rîvnă alături de Dimcea, în prima perioadă după naţionalizare, la reorganizarea uzinei — merita acest post. Pentru activitatea sa era îndeajuns de răsplătit prin numirea ca şef al laminoarelor.

Îşi reprimă însă orice iritare împotriva lui Beldie şi rosti pe tonul cel mai obişnuit :

— Neapărat, este important pentru uzină. Aţi oprit metoda lui Zane, în momentul cînd noi ne străduiam s-o popularizăm printre muncitori. Şi la şedinţa direcţiei s-a hotărît doar continuarea şi extinderea ei.

— Cine a spus că am oprit-o *definitiv* ?

— Oricum, la prăjinile de forat aţi dat ordin să se reia vechea laminare.

— Păi, asta-i cu totul altceva, făcu el larg. E o simplă măsură de prevedere. E un utilaj preţios şi dificil. Aici n-am voie să-mi permit experienţe.

— Inginerul-şef Liteanu era de părere că metoda poate fi extinsă şi la prăjinile de forat.

— Eu n-o împărtăşesc pe de-ntregul. E un utilaj special, tovarăşe Nenciu, cu nişte calităţi specifice, a cărui laminare o voi supraveghea personal.

— Şi cînd veţi reveni la noua metodă ?

— Îndată ce isprăvim această comandă.

— Adică ?

— Peste trei, patru săptămîni...

— În mod practic, asta înseamnă îngroparea ei, constată Nenciu.

„Exact, ai ghicit !“ jubilă lăuntric Beldie, care protestă imediat :

— De loc. În această pauză, autorul ei se va gîndi la unele ameliorări, şi chiar eu însumi mă voi ocupa îndeaproape, ca s-o putem aplica la toate tipurile, cu cele mai mari şanse de reuşită.

Nenciu era neîncrezător :

— O să discutăm chestiunea şi cu tovarăşul Dimcea. Am să-i comunic angajamentul pe care vi l-aţi luat. Şi aştept să vă ţineţi de cuvînt.

— Te-asigur.

„Un angajament ! Ei, şi ?“ exclamă ironic Beldie, cînd fu singur. Dar în drum spre casă întrezări posibilitatea ca prin aceste îmbunătăţiri, meritele să se răsfrîngă asupra lui, împingîndu-l şi mai în umbră pe Zane. Perspectiva îi apăru atrăgătoare şi-i crea o bună dispoziţie. În această stare pică telefonul lui Ioaniţiu, care-i dădea întîlnire la Sanda Mavrodin.

*

Cînd intră în garsoniera ei, Sanda deschise robinetul de apă caldă la baie. După aceea se schimbă şi se înfăşură într-un halat albastru de lînă. Se întinse într-un fotoliu şi aprinse o ţigară.

Fuma, cu capul dat pe spate, cu pleoapele întredeschise, în timp ce apa curgea necontenit în cada albă de porţelan. Învîrti butonul la radio, stinse ţigara şi zvîrli halatul de baie.

Abia puse talpa piciorului pe marginea cadei şi soneria zbîrnîi de trei ori, scurt, violent. „Val!" exclamă ea, şi repezindu-se la uşă, întrebă pentru mai multă siguranţă :

— Cine-i ?

Inginerul îşi spuse numele.

Sanda crăpă uşa şi fugi spre baie, cu un mic strigăt :

— Repede, să nu răcesc !

Ioaniţiu prinse o clipă imaginea trupului ei gol. Rîse tăcut şi-şi dezbrăcă alene raglanul cu guler de biber, tolănindu-se pe divan. Nu mai fusese de cîtăva vreme pe-aici, dar interiorul acestei camere, mici, de la al nouălea etaj, îi era cunoscut, familiar. Cu toate mobilele puţine, camera părea luxoasă, deşi cu lucruri amestecate, resturi ale mobilelor, covoarelor, vaselor şi statuetelor care mai rămăseseră din apartamentul de cinci camere dintr-o vilă de pe şoseaua Jianu.

De fapt, în încăpere nu era decît acest divan de nuc, cu îmbrăcămintea de mătase, o măsuţă joasă din lemn de trandafir de China, un scrin Ludovic al XV-lea, vreo două fotolii tapisate cu aceeaşi mătase vişinie ca şi divanul, un taburet, pe care Sanda obişnuia să-şi odihnească picioarele. Erau piese destul de desperecheate, despre care altădată nici nu şi-ar fi închipuit că pot sta un minut laolaltă. Pe parchet erau aşternute trei carpete, dintre care una singură nu era uzată, păstrîndu-şi încă prospeţimea coloritului şi moliciunea perilor. Era un Buhara regal, care mergea mai degrabă ţintuit pe perete. N-avea însă cu ce acoperi spaţiul gol de pe parchet.

Cînd Sanda reveni din baie, învelită în halat, cu obrajii înfierbîntaţi, cu ochii strălucitori, îl găsi pe Ioaniţiu răsfoind un roman franţuzesc de aventuri,

cu copertele galbene. Sanda se întinse alături de el pe divan, rezemîndu-şi capul pe-o pernă.

— Te rog să mă ierţi că m-ai aşteptat puţin, nici nu ştii cît mă odihneşte o baie caldă, spuse ea, dezvelindu-şi dinţii cu strungăreaţă într-un zîmbet satisfăcut.

— Eşti obosită. Munceşti mult, rosti compătimitor. E o muncă istovitoare, penibilă, să lucrezi opt ore în picioare, în sfîrşit, tu ai vrut-o... ai mai fi putut să reziști.

— Să-mi vînd şi cămaşa de pe mine? Să mă poată lua de guler orice miliţian, să fiu azvîrlită afară din casă sau expediată pe vreun şantier? A, nu!

— Puteam căuta o încadrare de formă... Şi pe urmă mai ai şi bijuteriile, din care...

— De ele nu mă ating! zvîcni Sanda. Pentru nimic în lume, chiar dacă ar trebui să sap, să mătur pe stradă, să spăl duşumele. Nu mă dau îndărăt de la nimic.

Ioaniţiu îi admiră înverşunarea. Sublinie:

— De la nimic?

— Nu mă cunoşti! cochetă Sanda, dar în privirile ei luci o lumină rece. Nici ce fac acum nu e uşor, ore întregi stau ţeapănă, aplecată peste planşă: uneori îmi joacă desenul înaintea ochilor. Mi-a fost greu la început, mai ales că nu aveam îndemînare. Dar nici acum nu mă pot obişnui cu munca asta, cu ei...

— Îi urăşti?

— Pe zi ce trece mai mult. Cînd vin de la birou, intru direct în baie; înainte era pentru mine o voluptate, acum e o necesitate. Să respiri împreună cu ei, să te freci de ei, asta cere numaidecît să te cureţi cu apă caldă şi săpun. Închipuieşte-ţi că o dată am fost şi eu la un festival al lor, se amuză Sanda. Nu era chip să mă sustrag. S-ar fi spus că sînt cu nasul în sus şi asta, după cît se pare, e ceva foarte grav. Evit tot ce-ar putea să-mi strice reputaţia de *tovarăşă!* rîse ea înveselită.

Ioaniţiu o asculta cu plăcere:

— Şi cum a fost la festival?

— Îngrozitor! Ştii că nu sînt lipsită de umor. Făceam eforturi să fiu naturală, degajată; după aceea am încercat să mă distrez, privindu-i cum dansează, cum mănîncă, cum glumesc. Mi-era cu neputinţă. Totul mă crispa pe dinăuntru. Figurile lor banale, vulgare, hainele prost croite, stîngăcia şi gălăgia lor, spiritele ieftine. Am fost nevoită să dansez. Era mai ales unul care-mi dădea mereu tîrcoale; îndesat, cu ceafa roşie, transpirată... O oroare! Bineînţeles că n-am rămas pînă la sfîrşit. Dar cele două ore irosite acolo n-am să le uit toată viaţa. M-a cuprins atunci un dor de seratele, recepţiile noastre, cum n-am mai simţit de mult. Îţi mai aminteşti de petrecerile de la noi, la Valea Ciocîrliei?

Ioaniţiu visa: îi răsări înainte conacul alb de la moşia Sandei, cu odăile mari, răcoroase, pline de scoarţe olteneşti, cu caramaniuri, cu mobilă de stejar afumat, lucrate în stil romînesc, chefurile din salonul vast, cu ferestrele foarte înalte, care răspundeau spre terasă şi grădină. În zori, lăsîndu-şi oaspeţii beţi şi adormiţi pe covoare sau pe laviţe, Sanda ieşea pe peronul conacului, poruncind grăjdarului să-i aducă armăsarul ei preferat, cu părul roşcat, cu glesnele subţiri, pe care-l încăleca despuiată.

— Mă duc să inspectez pîndarii, spunea, şi pornea astfel pe moşie, în goana roibului.

Pîndarii, cînd o vedeau de departe, trăgeau focuri de armă, iar ţăranii îşi scuipau în sîn şi se fereau:

„Păzea, că trece nebuna!"

Iar ea străbătea pămînturile, ca o vedenie albă, prin dimineaţa proaspătă şi înrourată, cu iarba şi copacii încă adormiţi, pe care-i deştepta ropotul copitelor. Şi cînd se înapoia, cu roua sclipindu-i în păr, cu pielea umedă, cobora de pe armăsar şi se arunca în braţele lui: „Mi-e frig, Val!"

Pe atunci Sanda era pasiunea lui. Era mîndru de această femeie nesubjugată, pe care o rîvneau ne-

numărați tineri din familii de stirpe veche. Fusese amanta unora, dar nimeni nu reușise s-o păstreze. Se îndrăgostise de el după întîmplarea de la cîrciuma lui Mahera. Era vestită în București, deschisă pînă la îngînatul zorilor. Îi întîmpina un cîrciumar vînjos, cu fruntea teșită, cu ochii crunți, cu niște brațe ca pulpele, groase și păroase. Era zgîrcit la vorbă și nu părea prea bucuros de clienți, la acea oră tîrzie. Îi servi morocănos, nemulțumit de rîsetele, de glumele chefliilor de la centru.

Unul dintre ei, un tinerel blond, palid de băutură, îl bătu pe umăr, exclamînd înduioșat și teatral :

— Priviți-l ! Ce minunat cap de troglodit ! Abia a scăpat din cavernă !

Ceilalți făcuseră haz, zgomotos. Patronul nu a înțeles ce spunea ; nici n-avea nevoie. Batjocura însă a simțit-o. Mormăi ceva nedeslușit și se așeză îndărătul tejghelei. S-ar fi zis că în masa aceasta de materie nu tresărea nici o fibră. Își turnă domol un pahar de drojdie și-l înghiți dintr-o dată. Își șterse buzele cu un plescăit, urmărindu-i pe tinerii aceia gălăgioși și neobosiți.

Tot blondul, jucîndu-se cu cuțitul, sparse o farfurie și răsturnă un pahar, care se sfărîmă pe podea. Veselia și strigătele răgușite se întețiră. Ioanițiu, ca să-și arate dibăcia, puse rămășag că el va tăia paharul în două jumătăți egale. Ținea cuțitul de mîner, legănîndu-l în aer și, cu ascuțișul, izbi repede, scurt. Paharul se împrăștie în zeci de cioburi de sticlă.

— Ai pierdut ! E rîndul meu ! strigă Sanda, cu o ciudată înfrigurare.

Nimeni nu mai dădea vreo importanță celui care zăcea amorțit și întunecat îndărătul tejghelei. De aceea, cînd se pomeniră cu el aproape, mătăhălos și greoi, cu pistolu-n mînă, se trîntiră de speteaza scaunului, vrînd astfel să mărească depărtarea dintre ei și omul acela îngrozitor. Spaima le risipi pe dată beția.

— Plătiți și spălați putina de-acilea, mîrîi el sumbru și amenințător.

În încremenirea care-i cuprinse pe toți, singur Ioaniţiu se sculă în picioare, întins ca o coardă de oțel. Fața lui prelungă, cu falca osoasă, era lividă ; privirea avea o ascuțime insuportabilă. Îl fixă pe cîrciumar drept în pupile, voind parcă să-l străbată pînă-n fundul creierului. Apoi vorbi cu o voce joasă, aspră și intensă :

— Dacă nu tragi, te pălmuiesc !

Celălalt se zgîi la el, încreţindu-şi fruntea îngustă. Avea o expresie tîmpă și uluită ; nu pricepea ce i se întîmplă. Ioaniţiu era la un pas de el. Îl simțea că se clatină, că e sub stăpînirea lui.

— Trage, altfel te pălmuiesc !

Și, în aceeași secundă, două palme îi fulgerară obrajii buhăiți. Respirația celor de la masă înghețase. Se auzi un pocnet înfundat, sec ; revolverul căzuse pe podea...

— Mi-au luat casa, moșia, libertatea, dar parcă nimic nu mă face să sufăr mai rău decît această năvală de vulgaritate. Cînd se vor termina toate acestea, Val ? îl trezi Sanda din amintiri.

— Ți-ai pierdut nădejdea ? Atît de slabă e speranța, încrederea ta în viitor ?

— Dacă n-aș avea nici o speranță, m-aș sinucide. Durează însă prea mult, prea mult...

— Și dacă ar fi să mai dureze, ce-ai face ? Te-ai da învinsă ?

— Niciodată. Cît va fi suflare în mine, mă voi împotrivi și-i voi urî. În zdrențe dacă-aș umbla, și tot nu m-ar supune. Trebuie, vreau să le supraviețuiesc, să le văd sfîrșitul, să mă bucur, să mă alin de cîte am îndurat. Decît să ne îngroape ei pe noi, mai bine să-i îngropăm noi pe ei. Nu, Val ? spuse ea cu cruzime.

— Îi vom îngropa.

— Cînd ? Nu vezi că ne încercuiesc, ridică ziduri de netrecut în jurul nostru, care se strîng tot mai mult, ne strivesc.

— Exagerezi. Vizitează-ți prietenele, pe Rosnoveanu, pe Demetriad, să mai schimbi atmosfera.

— Le întîlnesc rar. Demetriad a ajuns o vicioasă, iar Rosnoveanu trăieşte ca o plantă. Sînt deprimante amîndouă şi le ocolesc. Mă simt uneori foarte singură şi atunci mi-e frică. Am impresia că mă sufoc, că n-am suficient aer. Pe urmă îmi trece... De ce nu vrei să fugim, să scăpăm din acest infern? spuse Sanda deodată.

— N-a sosit încă timpul.

— Ah, Doamne! exclamă ea. Şi şeful meu, Creţu, mă presează din ce în ce mai tare să mă culc cu el, mi-a făcut propuneri directe. Mi-a spus că postul mi-e ameninţat. El e bine cu cadrele, cel puţin aşa pretinde, şi s-ar putea aranja.

— Şi i-ai primit propunerea?

— I-am cerut răgaz să mă gîndesc. Ideea de-a fi constrînsă să mă culc cu un bărbat e de neîndurat. Şi mai ales cu un asemenea individ; atingerea lui m-ar înfiora de scîrbă. Dar nici nu vreau ca mîini murdare să scotocească în trecutul, în viaţa mea. A şi venit unul în bloc, să se informeze despre mine la vecini. Mîine are să-mi intre în casă.

— Deocamdată îl stăpîneşti pe acel Creţu. Ţine-l în şah. L-am chemat aici pe Beldie, cred că el va izbuti să te transfere la „Laminorul Roşu".

— Leon Beldie? spuse ea, amintindu-şi cu interes de bărbatul acela politicos, inteligent şi subtil.

— Presupun că i-ar place să fii în preajma lui. Nu-i eşti indiferentă. N-ai băgat de seamă?

— Ba da, zîmbi Sanda, lăsîndu-se pe spate, moale, destinsă, întinzîndu-şi picioarele. Ştii, Val, nu mi-am închipuit vreodată că arhitectura îmi va servi la ceva. Cîte certuri înveninate au fost între părinţii mei, dacă să urmez sau nu o facultate. Pînă la sfîrşit a învins tatăl meu; pentru el era de neconceput să nu am o profesiune. Un universitar nu putea gîndi altfel. Maică-mea, dimpotrivă, avea un dispreţ pentru orice activitate intelectuală, potrivită, spunea, pentru un coate-goale,

nu o fată de neam şi cu avere ca mine. Eu i-am împăcat pe amîndoi; n-am frecventat cursurile decît doi ani. Era prea frumoasă viaţa, ca s-o pierd între zidurile facultăţii.

Ioaniţiu era foarte aproape de ea; încercă să-i dezvelească picioarele:

— Şi va mai fi frumoasă, şopti el răguşit.

Sanda îşi înfipse degetele în braţul lui, iar cealaltă mînă i-o proptise în piept.

— Nu!

Val ridică o sprînceană, cu o surprindere ironică. Era gestul care altădată îl prindea atît de bine, cînd în orbita lui strălucea geamul rotund de cristal.

— De ce?

Întrebarea îi sună lui însuşi ridicolă şi inutilă. Atins în orgoliu, Ioaniţiu folosi o mică violenţă, înlănţuind-o cu putere.

Sanda se răsuci brusc, respingîndu-l cu o furie îngheţată:

— Acum, nu! repetă ea a doua oară, cu o tărie care-l făcu pe Ioaniţiu să se retragă, fiindu-i limpede că o dată rostit acel „nu" hotărît, nimic n-o va mai putea supune dorinţei lui.

— Doamnă!... cedă el în sfîrşit, elegant, aranjîndu-şi cravata, dominîndu-se.

Era şi momentul; soneria zbîrnîi scurt. Sanda sări de pe divan şi se repezi în baie, ca să se îmbrace.

— Deschide tu, îi spuse lui Ioaniţiu.

În pragul uşii era Leon Beldie.

*

„Am spatele acoperit", îşi spunea Mitică Enache, o dată cu preluarea noii funcţiuni de către Beldie. De îndată ce acesta înlăturase metoda lui Zane, el nu se mai osteni s-o popularizeze, iar cînd Dănilă îl întrebase ce se mai aude cu ea, Mitică făcu un semn că „e moartă". Şi-şi luă o mină nedumerită, de om

care nu-şi explică ce se întîmplă. De fapt încetase să se mai agite.

De aceea, importanta şedinţă de producţie îl găsi nepregătit. Erau toţi acolo : Beldie, Stere, Zane, Păun, Firoiu, Dănilă, Boghici, Tosca şi cea mai mare parte a muncitorilor din schimbul întîi. Şedinţa dură peste două ceasuri şi Mitică văzu surprins că se desfăşura pe două linii principale ; una era mobilizarea muncitorilor, în vederea însuşirii noii metode, iar a doua, participarea mai activă a şefilor tehnici la perfecţionarea procesului de laminare.

Nenciu aduse la cunoştinţa adunării angajamentul lui Beldie şi acesta fu silit să-l întărească în faţa muncitorilor ; nu avea nici o altă ieşire. În cursul dezbaterilor, oamenii se încinseră. Firoiu fu acela care deschise focul. Nu-l cruţă pe Beldie. Îi încolţiră apoi, pe rînd, Păun, Zane, Gore, Tosca şi alţi laminorişti. Începură cu Beldie şi ajunseră la el. Cum o luaseră discuţiile pe această pantă, Mitică nu-şi mai amintea exact, dar îl criticară că duce o slabă muncă agitatorică pe linie sindicală. Colţos, Firoiu ăsta ! Da, da, de la el se porniseră... Dar nicicînd nu i-ar fi trecut prin minte că pînă şi mototolul de Dănilă, cu dinţii toţi de tablă, se va avînta la cuvînt. Cum nu era vorbitor, o bălmăjise, amestecînd-o cu o încurcătură de chei ; din greşeală, Mitică în loc să-i înmîneze pe cea de la dulapul cu material propagandistic, îi dăduse un yale de la garsoniera lui Spălăţelu. Aşa încît nimeni nu mai înţelesese nimic.

Afară, oamenii făcură haz, rîseră, dar lui Enache i se umezise cămaşa. Noroc că ei nu ştiau ce era cu cheia şi cui îi aparţinea. Glumeau binevoitor :

— Te-am cam scuturat, măi Mitică, rosti Gore.

— Vă dă mîna, se oţărî el. Voi de ce nu mă ajutaţi ? Unii cu ponoasele şi alţii... Ce mai, umple-i desaga lui Enache, că el le duce pe toate în cîrcă...

— Mai domol, că nu ne pitim noi după dosul tău.

— Fiecare aveţi cîte ceva. Şi eu trebuie să mă ţin după voi ca scaiul de oaie. Să recunoaştem ! Nu mai pui la socoteală că de multe ori mă duc abia seara

acasă. Ba sînt tras încoace, ba sînt tras încolo cu tot felul de sarcini.

— Lasă, Mitică, nu te mai necăji, îl îmbună careva.

— După ce m-aţi frecat, vă convine.

— Zi-i mai degrabă ce-i cu cheia aia ? Ai şi garsonieră la centru ? rosti vesel Firoiu.

Mitică, simţindu-i destinşi, avu prezenţă de spirit :

— Păi, da' cum ? Eu am nevoie de două case. O noapte dorm la Pantelimon, altă noapte mă lăfăi în Calea Victoriei, că aşa sînt eu, dat dracului !

Laminoriştii rîseră. Se împrăştiară prin curtea uzinei. Mitică mai zăbovi, deşi ar fi dorit să dispară mai repede. Toată şedinţa fusese încărcată şi nu-i mirosise a bine. Era mai mult un presentiment care venea din atmosferă, din atitudinea bătăioasă a oamenilor. Şi ce mai voia Nenciu cu el ? Se îndreptă spre organizaţie. Oricît se străduise să fie mai aproape, mai familiar — „O mie de ani pace, nea Ilie !" — nu izbutise. Niciodată nu ştia în ce soi de relaţii se afla cu el. Nenciu se purta natural, fără ţîfnă, dar îi impunea prin seriozitate ; în faţa lui îşi supraveghea şi vocabularul. Nu-i plăcea cînd îi vorbea pestriţ, scuzîndu-se : „De, ca la noi în Pantelimon". Iar cînd îl zeflemisea uneori sau îl prindea în focarul lentilelor, Mitică era cuprins de o şovăire, de o clătinare în fiinţa sa. Era ca şi cînd ar fi şezut pe un scaun cu trei picioare, cu teama ca dintr-o mişcare nedibace să nu se răstoarne jos.

Aceeaşi senzaţie o avea şi acum, cînd Nenciu, prelungind parcă dinadins tăcerea, cerceta nişte materiale.

— Ai să-mi dai vreo sarcină, nea Ilie ? spuse Enache, uscat de aşteptare.

— Mda. Aveai datoria să mă informezi şi pe mine despre ce se petrece printre muncitori. Bineînţeles că nu m-am lăsat eu în grija ta. Oricum, eşti toată ziua cu ei. I-ai auzit ?

— I-am auzit.

— Ei, şi ţi-a plăcut ?

— Nu mi-a plăcut.

— Cred şi eu că nu ţi-a fost prea moale. Trebuia să-i mobilizezi pe oameni să sprijine inovaţia. De ce aştepţi instrucţiuni numai de la comitet şi n-ai puţină iniţiativă ?

— Nea Ilie, eu, ca să zic aşa, nu duc lipsă de idei, căpătă curaj Mitică, dar nu prea am încredere dacă sînt bune ori ba. Mie poate să-mi pară bună cîte o idee, pe urmă să-mi dau seama că am greşit. Nu-i greu să greşeşti. Cînd primesc o sarcină, o execut.

— Oare ? Atunci de ce te-au criticat muncitorii ?

— Am văzut că metoda lui Zane e în aer şi... E drept, nu m-am mai ocupat, mărturisi Mitică, dar mai înainte am activat serios.

— Ai făcut puţină treabă, nu cine ştie ce...

— Se poate să vorbeşti aşa, nea Ilie ? spuse mîhnit Enache. Poate oi fi avînd şi eu unele slăbiciuni în muncă, nu zic nu, dacă nu-i mulţumit comitetul de mine...

— ...te pune în discuţia organizaţiei.

Mitică înlemni, holbîndu-se la Nenciu. Un asemenea răspuns nu prevăzuse. Bîigui :

— Mă... discută ?

— Bine-nţeles ! I-ai auzit pe muncitori cu urechile tale. Sînt nemulţumiţi.

— Nea Ilie, am înţeles, înghiţi în sec Enache, mă pun pe o treabă să zbîrnîie.

— E cazul, îl preveni Nenciu, pironindu-l prin lentilele strălucitoare.

Cînd scăpă afară, scoase un oftat de uşurare. Era încă buimăcit. Şi cînd îşi mai reveni în fire, cugetă la cele întîmplate. „Zi grea !“ exclamă Mitică posomorît, făgăduindu-şi să se păzească, să fie mai cu băgare de seamă. Vru să se abată pe la magazia lui Spălăţelu, dar cum probabil că la ora asta nu mai era acolo, se răzgîndi şi o luă spre poartă. Oricum, astă-seară trebuie să vină la el. Se înnoptase.

*

Acasă, după ce mîncă bine şi bău cîteva şpriţuri, îi reveni optimismul. În haina de pijama vărgată,

Mitică se întinse pe divanul acoperit de-o scoarță oltenească, veche, care atîrna pînă jos pe podele. Perniţe de toate mărimile şi cu felurite desene erau aruncate pe divan. Un alt covor, în culori ţipătoare, atîrna pe pereţi. Pe el erau aninate tablouri cu rame de bronz, reprezentînd privelişti de munte şi căprioare, o fată bălaie alergînd desculţă pe-o pajişte înflorită — toate lucrate cu fir de lînă şi de mătase.

Peretele din dreapta era astupat de un bufet uriaş, cu marmură, cu coloane sculptate, cu uşiţe, cu sertare, în care n-ar fi putut să se descurce decît o gospodină foarte iscusită.

Spre fundul odăii se înălţa un şifonier masiv, cu uşi grele, cu o coroană de asemeni sculptată. De plafon atîrna o lampă grea de bronz, cu şase braţe, defectă. Lumina din odaie o făcea veioza de pe noptieră, cu abajur de carton desenat. Cînd voia să aibă lumina mai mare, Enache scotea abajurul.

În copilăria lui, această odaie i se păruse o încăpere de basm. Nu avea voie să-i calce pragul, cel mult să se uite înăuntru prin deschizătura uşii. Aici era dormitorul lui unchi-su, Nae Enache, şi a mătuşii sale, ţaţa Paraschiva. Ce-l fermecase mai ales pe Mitică era blana cafenie de urs de la picioarele divanului. Mobilele grele, apăsătoare, îi dădeau o senzaţie de teamă. Visul lui cel mai frumos era să se tolănească pe divan şi, cînd s-o trezi din somn, să calce cu tălpile goale pe blana moale de urs.

Cînd crescu mai mare, odaia nu-i mai plăcu atît de mult. Era prea bătrînească şi demodată. Dar el tot o rîvnea, căci în mobilele vechi şi masive vedea un fel de înstărire. Făcea în minte fel de fel de planuri, să-i scoată pe bătrîni de aci şi să-i mute în odaia lui din fundul curţii.

Cîrciumarul Enache nu era om să-l încovoi aşa de uşor. Dar grijile, necazurile care căzuseră în spinarea lui sub noul regim îl mai muiaseră. Şi apoi, nepotu-su nu se arăta a fi băiat rău.

Într-o zi, Mitică îi spuse :

— Măi unchiule, dumneata ştii că eu îţi vreau binele, că la urma urmei ne avem neamuri. Este ?

Dumneata eşti cam deocheat, fost cîrciumar, proprietar, cu ceva pămînt la ţară, e foc ! Într-o noapte, te azvîrle în stradă ăştia de la spaţiul locativ. Aşa că zic că e mai sănătos să te muţi dumneata cu ţaţa Paraschiva în camera mea şi să mi-o daţi mie pe asta. Eu sînt la uzină, membru de partid, vă acopăr şi pe voi. Colea, într-o odăiţă modestă, cine o să se mai lege de nea Nae, care a fost aşa şi pe dincolo... Cîte nu născoceşte mahalaua !

Mai de voie, mai de nevoie, unchi-su cedase.

— Bine, mă Mitică, dacă crezi tu că n-am şi eu dreptul la un căpătîi...

— Vai de mine, unchiule ! Aşa mă cunoşti dumneata pe mine ? N-ai decît să stai sănătos în odaia dumitale ! Eu ţi-am dat numai o părere : faci cum vrei. Dar să nu vii pe urmă la vorbele mele, că eu n-am să mai pot nimic, oricîtă trecere aş avea. Acum s-ar mai aranja, dar mai tîrziu, amin !

Încetul cu încetul, Mitică îşi atinse ţelul. Unchi-su Nae era din ce în ce mai supus, căuta să-i intre pe toate căile în voie. Din „dragă nepoate" nu-l mai scotea. Aşternutul pufos, mîncarea cea bună erau pentru „nepotu' Mitică".

Drept e că băiatul avea obraz. Cîrciuma o închisese. Dar, vezi dumneata, aşezarea casei lui cu pridvor, cu şopron, la capătul şoselei Pantelimon, avea şi unele avantaje. Şi era păcat să nu te foloseşti de ele. Faţada dădea în şosea şi ferestrele erau totdeauna oblonite. Portiţa din fundul curţii se deschidea spre cîmp. Pe acolo, pe înnoptat, se mai puteau strecura din cînd în cînd doi, trei clienţi de nădejde, să mănînce un muşchi în sînge şi să bea o litruţă de vin bun. Carnea i-o aducea un prieten de-al nepotului Mitică, un anume Spălăţelu, care avea legăturile lui în piaţă. Învîrtise şi el pe vremuri nişte afaceri cu precupeţii, cu măcelarii, nu era uşă de biserică.

De vreo săptămînă nu se mai ivise. Şi Nae, cîrciumarul, era îngrijorat. De aceea crăpă încet uşa de la odaia lui Mitică şi întrebă cu sfială :

— Dormi, nepoate ?

Mitică deschise ochii :

— Ce vrei, unchiule ?

Bătrînul, cu grumazul încă gros, cu fălcile căzute, cu pîntecul încercuit de o curea lată, militărească, rămase în prag :

— Măi Mitică, ce se aude cu carnea ? Prietenul tău ăla n-a mai dat pe-aci. Aș avea pe mîine vreo cîțiva mușterii, ți-aș frige și ție, nepoate, un mușchiuleț pe cinste. Hai, ce zici ? clipi șiret și îmbietor bătrînul.

— Vine el astă-seară. N-ar strica nici acu' o bucățică, unchiule.

— Îți fac, tată, cum să nu-ți fac.

— După ce-or pleca prietenii de la mine, pe urmă, unchiule, ca să-mi tihnească.

— Cum ți-e voia, spuse bătrînul, retrăgîndu-se cu pași tîrșiți, gemînd.

„Faci pe bolnavul, dar ești mai zdravăn ca mine. Ce cutră mai ești, mă unchiule", își spuse în sine Mitică. Ce dracu o fi cu Spălățelu că întîrzie atît ? Își pierduse răbdarea. Se uită la ceas : era opt fără un sfert, și la zece trebuia să pice la el Vasilica lui Caşcote, fructarul. Ce de bănet văzuse și ăsta în viața lui ! Se învîrtise la o cooperativă și, cum o dregea, cum o sucea, era și acum doldora de bani. Pleca la noapte în provincie și, pentru prima oară, nevastă-sa, Vasilica, avea să doarmă la el. De obicei se întîlnea cu ea la Spălățelu, unde era mai ferit. Gîndul la Vasilica îi aprinse sîngele.

Sări de pe divan, scotoci jos în dulap, cînd intră Spălățelu cu un coșuleț în mînă, acoperit de jurnale.

— Ai adus carnea ? Stai să-l chem pe unchi-miu. Sau, mai bine, du-te tu la el și vă socotiți acolo. Eu nu mă bag, nu mă amestec.

Cînd se întoarse, Spălățelu avea ceva pe limbă și nu știa cum să înceapă.

— Mitică, cărpănos mai e unchi-tu ; de fiecare dată cînd îi aduc un mușchiuleț, mă ciupește de cîțiva gologani. Își întoarce buzunarele pe dos, ba că nu are, ba c-o să-mi dea rîndul viitor. Și, uite

așa, mă amînă de la o zi la alta, vorbi șoptit Spălățelu, cu zîmbetul lui șters și unsuros.

— E om cinstit, dacă a spus că-ți dă, îți dă.

— E din ce în ce mai greu. Pe ăla care mă aproviziona pe mine l-au înhățat. Habar n-am cînd o să pot să mai aduc ceva.

— Măi Ghiță, vrei să ne flămînzești ? îl fixă Mitică, înțelegîndu-i aluzia. Nu rămîi tu în pagubă, ascultă la mine ! și înduioșîndu-se : Ei, ce om era și unchiu-miu ! Și ce dever făcea ! Tot ce vrei era la cîrciuma lui : antricoate, mușchi, mititei, brînzeturi... Și ce viață ! Păi, măi Ghiță, se însufleți Mitică la amintirea acelor vremuri, nici nu mai ținea socoteala de cîți bani avea în tejghea ! Veneau țăranii de prin satele apropiate și trăgeau la cîrciumă. Plăteau băutura, plăteau nutrețul și adăpostul pentru vite. Veneau, măi, cu căruțele încărcate pînă-n vîrf și ieșeau goale din curte... Exista să plece vreunul fără să lase rodul în hambarul lui unchiu-miu ? Atunci nu-l cunoști pe unchiu-miu ! rîse înveselit Mitică. Aveam și eu partea mea, ce greșeam la cîntar, ce cădea de la tejghea, cînd el era dus după treburi... Era trai, Ghiță, simțeai că ai de ce trăi ! După aia a început să meargă rău, se întristă Mitică, afacerile au murit, eu eram cam fără căpătîi. Aveam eu ceva școală, dar de contabil, de funcționar nu prea eram bun. Noroc de domnu' inginer Beldie. El m-a luat la uzină.

— De unde pînă unde ai ajuns tu la Beldie ?

— He-he ! Nevastă-sa avea o fermă prin apropiere și de multe ori oprea mașina la noi, să se ospăteze omu' cu niște rinichi în cămașă, niște fudulii de berbec — numai trufandale — și să soarbă un vinuleț de Berheci...

— Da' cadrele nu te-au descusut ? Că tu...

— Ce, eu... ? Origină mai sănătoasă ca a mea există ? Eu sînt fiu de țăran sărac ! Două pogoane în lung și în lat e toată averea lui taică-miu. De aia s-a rugat de frati-su, adică de unchiu-miu, Nae Enache, să mă primească să-l slujesc.

— Bine, tu chiar spuneai mai înainte că la cîrciumă...

— E, asta a fost cînd m-am mai împiciorongit şi eu. Da' pînă atunci, spală pe jos, curăţă, freacă, dormi în bucătărie sau în grajd, scoală-te cu noapte-n cap şi ia-o de la început. M-a canonit, m-a exploatat de mic copil, se făli Mitică.

— Şi s-a prins ?

— Am intrat şi în partid. Pe tine nu te-am băgat în uzină ? Şi era mai greu.

— Taică-miu a fost cizmar.

— O fi fost, dar cu autobiografia ta... Ce autobiografie, că ăla-i curat cazier !

— Nişte fleacuri, protestă murmurat Spălăţelu.

— Falsificări de bonuri la cooperativă, şase luni „colivie", afaceri pe picior, nitel sabotaj, înşiră ironic Mitică. Se adună, se adună, băiatule. Să le ştergem cu buretele, spuse el mărinimos. Ce vrei, unchiule ? se întoarse spre bătrîn, care apăruse în odaie, fără să ciocănească la uşă.

— Nu stau ; plec îndată. Am mai scotocit prin buzunare nişte mărunţele pentru domnu' Ghiţă.

— Ţi-am spus eu, mă, om cinstit ! făcu Mitică.

Bătrînul îi înmînă lui Spălăţelu vreo două hîrtii mototolite.

— Să nu mă uiţi, domnu' Ghiţă, sîmbătă aş avea nevoie de nişte creier, ceva mai ales.

— O să caut.

— Mai tare, că eu sînt cam surd. Bătrîneţile, gemu Nae, cu palma pîlnie la ureche.

Deodată, nişte bătăi puternice zguduiră obloanele. Cei din odaie încremeniră.

— O fi miliţia ! şopti Spălăţelu, devenind şi mai cenuşiu.

Bătrînul îşi trăgea mereu pantalonii. Mitică sări să stingă lumina. Spălăţelu îl opri :

— Lasă lumina.

— Ce ne facem ? se agită Mitică şi, părîndu-i-se că a găsit o idee salvatoare, se repezi la noptieră, luă la întîmplare o broşură, trîntindu-se pe divan.

Ghiţă, vino-ncoace ! Spui că ai venit la mine să ne pregătim pentru cursul politic.

Răsfoi iute paginile şi începu să citească cu glas tare. Se scurseră cîteva minute în liniște. Bătrînul se strecură tiptil afară şi se înapoie peste puţin :

— Nu-i nimeni. Or fi fost niște derbedei.

— ...Mama lor ! înjură Mitică, căruia îi mai stăruia un tremur în genunchi.

Bătrînul îşi făcu cruce şi se furişă din odaie. Mitică era înfuriat pe propria sa spaimă. Ce avea el să se teamă ? Ce învîrtea unchiu-su şi cu Spălăţelu nu-l privea în nici un chip. La adicătelea se spăla pe mîini. Unchi-su locuia în fundul curţii, el în odaia din faţă. N-aveau nici un fel de legătură. Şi cum să-l calce tam-nisam noaptea ? Mitică îşi închipuia în imaginaţia lui cum s-ar fi petrecut scena.

— „Ce doriţi, tovarăşi ?“ i-ar fi întrebat el foarte demn.

— „Îl căutăm pe unu' Nae Enache.“

— „Mi se pare că şade în fund,“ ar fi răspuns el, indiferent.

— „Dar pe dumneavoastră tot Enache vă cheamă? Sînteţi rude ?“

— „Nu vorbim. E un fost exploatator. N-avem relaţii. Eu sînt membru de partid, lucrez la „Laminorul Roşu“, aşa că, mă înţelegeţi...“

Miliţienii şi-ar fi cerut scuze că l-au deranjat, iar el le-ar fi spus cu un aer superior şi pătruns :

— „Nu-i nimic, tovarăşi, v-aţi făcut datoria !“

Poftim de ce se speriase ! Avea nevoie de-un păhărel de spumă de drojdie, să se mai întremeze. Scotoci în dulap, scoase o sticlă şi strigă, deschizînd uşa :

— Răsturnico, adu două ceşcuţe !

După ce le aduse pe-o tăviţă, Răsturnica, la fel de slabă, în aceleaşi joarţe pe ea, morocănoasă, se răsti :

— Mai vrei ceva ?

— Nu, du-te.

— Cum a ajuns, mă, la voi ? întrebă curios Spălăţelu. Exploatarea omului de către om, surîse.

— Care ? De cînd i-au transformat circiuma în bufet de stat, Mahera, neomenos cum îl știi, a alungat-o pe nenorocita asta. Și ce mi-am zis, să lași pe drumuri un suflet de creștin, mai mare păcatu'. Un culcuș, o ciorbă, colea, găsește ea la unchi-miu.

— Noroc ! închină Spălățelu.

— Noroc ! spuse fără chef Mitică, stîrnit încă de spaima de-adineauri. Uite care-i socoteala. Nebuna aia de Liza a agitat chestiunea cu tuburile de oxigen. Spui că ai descoperit bonul, era rătăcit pe undeva, musai. Aranjază-ți hîrțoagele că, într-o bună zi, îți pică Velicu la control. Și ăla te purică de la *a* la *z*. Să nu mă bagi în vreo dandana, că nu te cunosc, nu mă cunoști. Nu-mi pun eu pielea la saramură pentru tine. Ești în clar ?

— Pentru asta m-ai chemat ?

— Pentru asta... Ia taci puțin, își ascuți auzul Mitică. Parcă bate cineva...

— Ți se năzare.

— Sst !

Enache auzise bine. O bătaie ușoară răsună în oblon. Își aruncă privirea pe ceas : zece și cinci minute.

— Măi frate, e o persoană afară, așa că întinde-o, îi spuse fără ocol.

— Iar ți-a căzut o lebădă la așternut, spuse Spălățelu, cu un licăr de invidie.

Mitică era nerăbdător, înfrigurat :

— Mai repede, măi frate, îl zorea, împingîndu-l de spate. O iei prin portița din fund.

Ieși o dată cu el și, după colț, în întunecimea șopronului deosebi o siluetă lipită de perete. Vorbi încet, cu o voce îngroșată de dorință :

— Vasilico, tu ești ?

— Eu sînt !

— Haide înăuntru, o înșfăcă de braț.

În mijlocul odăii, la lumina palidă a veiozei, în picioare, strîns lîngă ea, Mitică îi sorbi chipul rotund și plin, cu nasul cîrn, cu buzele roșii și groase, cu părul lins, care-i dezvelea urechile mici, împodobite cu cercei ca două boabe de mărgean. Ea rîdea

chicotit, înăbuşită de strînsoare, arătîndu-şi dinţii laţi şi rari. Rîsul, respiraţia ei îi furnicau obrazul. O săltă în braţe şi, fără nici o împotrivire, o tîrî îmbrăcată spre divan, icnind :

— Grea eşti, fă, Vasilico !...

*

Cine l-ar fi zărit pe platformă n-ar fi deslușit nimic deosebit la Stere. Era îmbrăcat în aceleaşi haine tocite de atîta purtare, cu o fină pulbere de mătreaţă pe guler, cu umerii strîmţi, rigid, cu aceeaşi schimă a gurii în faţa-i pergamentoasă. Numai cînd intra în zona laminării, trăsăturile i se mai însufleţeau. Dar era un efect al luminii roşietice iradiată de oţelul incandescent. Şi totuşi, în el se produsese o mişcare de straturi, sub această crustă de blazare. După risipirea uluirii pe care i-o dăduse ocuparea postului lui Zane, nu descoperi înlăuntrul său nici o bucurie. Aflîndu-se pe platforma principală de comandă, ceva viu şi înalt pîlpîise în privirile sale, dar curînd se stinse. Ani îndelungaţi năzuise la această clipă decisivă din viaţa sa şi acum, cînd sosise, au fost de-ajuns cîteva zile ca să-şi dea seama că, de fapt, nu-l mai interesa. Venise prea tîrziu. Îl copleşise o oboseală profundă ; resortul sufletesc care stimulează acţiunea îi fusese frînt. Beldie îi retezase nu numai aspiraţiile, ci şi dorinţa de a voi să se afirme.

Era mai liniştit înainte în secţia lui, ca un inginer oarecare, neînsemnat, şi dacă l-ar fi uitat acolo, şi-ar fi încheiat cinstit anii de muncă, iar la capătul lor ar fi ieşit cuminte la pensie. Ambiţie, elan nu mai avea de mult. Ceea ce mai păstrase din dezastrul personalităţii sale era inteligenţa. Era încă lucidă, curioasă în ordinea tehnică. Smuls din anonimat şi pus sub ochii conducerii, el asistase pentru întîia oară la o consfătuire restrînsă la direcţiune. Comisese o imprudenţă şeful laminoarelor ! Căci Stere află cu înmărmurire că intangibilul, dominatorul, zeul Beldie putea fi înfruntat de un tînăr in-

giner abia venit în uzină, să-i țină piept, să-și apere și să-și impună metoda. E adevărat, nu era singur. Oricum, a i se opune fățiș, a-i da replica pe loc, tăios, a nu ceda și a-și susține punctul de vedere era un curaj. Cu ce desfătare, cu ce satisfacție interioară îi admirase înverșunarea și fermitatea. Iar cînd îl tratase pe Beldie ca pe-un tehnician sclerozat în rutină, asta-i răsplătise nenumăratele înfrîngeri și umilințe suferite în decursul anilor. În imaginația sa, Stere se vedea întruchipat în acest tînăr, săvîrșind ceea ce el însuși ar fi vrut și n-avusese puterea, deoarece într-adevăr în trecut fusese singur și fără apărare.

Înfrîngerea lui Zane n-o socotea definitivă. Ideea proiectului era îndrăzneață. Îi pătrunsese dintr-o dată valoarea, deși personal n-ar fi riscat măcar un deget, pentru a o duce la înfăptuire. Dar, într-un fel, îi era recunoscător lui Matei. Îi insuflase o oarecare siguranță de sine în relațiile cu Beldie. Cînd, după terminarea consfătuirii, șeful laminoarelor îl chemase în birou și țipase la el, Stere reușise să-și păstreze cumpătul.

— Va să zică, dumneata ești de părere că metoda e bună ! Nu e așa ? se strîmbase Beldie.

— Da, asta e părerea mea, afirmase Stere, placid.

— Pe cine interesează părerea unuia ca dumneata ? Cine ți-a cerut-o ? se răstise cu dispreț.

— Tovarășul Dimcea.

— Uite ce e, Stere, nu face pe prostu' cu mine. Eu te-am ridicat în postul în care ești acum, eu te dau jos. Fără mine ești un nimic. Dacă cumva ți s-a năzărit gîndul să umbli cu c... în două luntre, să nu execuți întocmai dispozițiile mele, să nu mă consulți la fiecare pas, te azvîrl în fundul unei secții și, cît vei mai fi aici, nu mai ieși la suprafață. Ai înțeles ?

Amenințarea îl lăsase rece. Nu mai avea ce pierde. El ar fi renunțat fără regret la această funcție și s-ar fi înapoiat la secția lui. Știa însă că Beldie îl va menține cu orice preț cîtă vreme îi servea propriile scopuri. Ceea ce-l îndurerase pînă-n rărunchi

era aceeași desconsiderare, aceeași încălcare brutală a demnității sale. Fiecare strop de sînge i se transformase în venin. Dumnezeule ! gemuse cu ură. Oare cînd va izbuti să-l oblige pe Beldie să se poarte cu el cum te porți cu un om adevărat, să-l respecte ? Era din nou atît de tare ? se clătina Stere. Iată, fusese numit locțiitorul inginerului-șef al uzinei, înlăturase metoda lui Zane, totuși la ședința de producție fusese încolțit, și un simplu muncitor ca Firoiu nu se sfiise să-l critice, apoi alții, iar Beldie trebuise să-și ia angajamente precise față de ei. Era deci undeva, în juru-i, prezența unei forțe mai mari care-l îngrădea, îl supunea voinței ei, îl împingea să meargă într-un anume sens, care era al întregii colectivități.

Stere simțea acest lucru nelimpede. Vădit era pentru el că Beldie avea o poziție solidă. Conducerea tehnică a uzinei era în mîinile sale. Reorganizase locurile de muncă, la cea mai mică defecțiune chema echipa de control și reparații, care din ordinul lui era permanent la dispoziția laminorului. Adesea, chiar dacă echipa lucra în altă secție, o aducea în goană cînd se ivea vreo oprire. Nu se urnea cîte două, trei ceasuri de pe platformă. Întețise ritmul operațiilor. La capătul a două săptămîni, comanda de utilaj petrolifer fu terminată, iar la recepție lăudate calitățile și finisajul prăjinilor de forat. Era ceea ce scontase Beldie : un succes ! Și-l obținuse. Imediat reintrodusese și metoda lui Zane, cu unele îmbunătățiri reale. Graficul urca. Direcțiunea era mulțumită. Însuși Nenciu fu nevoit să recunoască silința, priceperea și experiența lui Beldie. „Ce-o fi în creierul lui, naiba să-l ia, dar face treabă," concluse Nenciu. Și ceea ce era mai ciudat e că gîndindu-se la Matei, fără să-i scadă meritele, avea unele rețineri ; era prea avîntat, exagerat, și numai asta îl putuse duce la lansarea pripită a acelei idei.

Ceea ce se petrecea cu Nenciu era explicabil. Deși era de bună credință, deși comunistul din el se simțea mai aproape de Zane, fără să vrea, succesul șefului laminoarelor îl înrîurise.

Acest moment îl şi alese Beldie pentru a-l da cu o treaptă mai jos pe tînărul inginer, a-l îndepărta de miezul laminării. Chiar pe platformă, de faţă cu Stere, îi spuse :

— Tovarăşe Zane, nu-mi place cum merg treburile la Calibrator. Am să te rog pe dumneata să supraveghezi operaţiile. Faci o tură de-o săptămînă acolo, iar cealaltă tură, bineînţeles, în postul dumitale, aici, pe platformă.

Stere nici nu-şi ridică ochii din podea. Tactica perfidă a lui Beldie n-avea nici o taină pentru el. Îl trecuse un fior, retrăind fulgerător propriul său declin. E ceea ce-i pregătea, cu încetul, tînărului inginer, şi ar fi vrut să-i strige : „E pericol ! Apără-te !“ Buzele lui nu scoaseră nici un sunet şi, ca să-şi ascundă agitaţia, se învîrti de colo pînă colo, pînă cînd Beldie părăsi platforma. Toată dimineaţa se frămîntase : de ce primise, fără să crîcnească ? De ce nu se împotrivise Zane ? Era oare un început de cedare, de slăbire a voinţei, de supunere ? Trebuia neapărat să-l prevină că-l va înlănţui pe nesimţite, îi va epuiza energia în gol, îi va stoarce vlaga, apoi îl vor birui deznădejdea, oboseala, inerţia. Şi atunci va fi un om isprăvit. Dar cum, cum să-i spună ?

Matei, de obicei, era măsurat la vorbă şi nu i se adresa decît în chestiuni strict profesionale. Constatase însă cu o crescîndă mirare că Stere făcea cîte o apreciere extrem de precisă şi adîncă şi care dezvăluia întinse cunoştinţe. Cu toate că niciodată nu-l jignise — nu-şi luase aere de superior, ba dimpotrivă, îi predase chiar uneori conducerea — nimic nu-l atrăgea spre el. Se obişnuise însă cu mina lui plictisită, posacă. Astăzi era mai deosebit, mai ciudat. Avea un rictus nervos, nu-şi găsea astîmpăr, îşi trecea din cînd în cînd mîna peste frunte. Fiind amîndoi lîngă acelaşi agregat, Matei îl întrebă într-o doară :

— Ce-i cu dumneata, nu te simţi bine ?

— Nu, nu, sînt sănătos.

— Mă rog, credeam că ţi-e rău.

— Stai, stai puțin, îl opri Stere, șușotind și cătînd în lături. Vezi, să nu te înfunde la Calibrator.

— De ce ? E necesar să studiez și operațiile de acolo. Îmi va fi de folos.

— Nu-ți inspir încredere, e și firesc, spuse Stere după o pauză, cu un fir de amărăciune.

Pe Matei îl intrigă nespus atitudinea lui Stere. Nu-și explica ce-i cu el. La consfătuirea de la direcțiune, e adevărat, se declarase pentru metodă, deși toți îl numeau „umbra lui Beldie". E posibil ca acolo să nu fi avut încotro. Fusese constrîns de situație. Dar acum, aici, pe platformă, cînd era șeful schimbului ? Nu făcea de loc caz de această funcție, dînd impresia că mai mult îl împovăra. Și ce-l împinsese să-i dea acest avertisment ferit, speriat ? Matei remarcase și altădată încercările-i timide de apropiere. Le primise rezervat.

În ziua aceea și alte zile în șir, Stere se ținu deoparte, retras. Se învîrtea pe platformă grav și țeapăn. „Ce-mi pasă mie, treaba lui"... își zicea, dar pe furiș înregistra activitatea tăcută, neîntreruptă și tenace a lui Matei. Nu cea vizibilă pentru toți, normală, ci una care scăpa celorlalți, în vederea unei ținte mai depărtate. Zăbovea la fiecare mașină în parte. Îi consulta mersul, piesele, îi asculta ritmul. Stătea de vorbă cu muncitorii și adesea îl însoțea și Păun în aceste raite de-a lungul filierei laminării. S-ar fi putut crede că e o muncă obișnuită, ochiul ager al lui Stere pătrunsese însă adevărul.

„Va să zică nu se dă bătut", se învioră de-o sclipire de nădejde, pe care inima lui înveninată o nutrea de ani de zile, în așteptarea acelei clipe unice, hotărîtoare, a socotelilor. Cînd, întîmplător, în spatele platformei îl văzu pe Zane însemnînd niște cifre și luînd schițe de pe unele piese, avu certitudinea că lucra la proiect. Tînărul inginer închise blocnotesul și-l vîrî adînc în buzunarul larg al pantalonului de doc albastru, pe care-l purta în uzină.

Stere era gata să plece. Făcu chiar un pas și se răzgîndi. Se întoarse spre Zane.

— N-ai de ce să te ascunzi. Bănuiesc la ce lucrezi. Nu sînt atît de nepriceput cum mă denigrează unii.

— Mi-am dat seama.

— Dumneata ce crezi despre mine ? îl întrebă direct Stere.

Matei căscă ochii mari.

— Eu ? !

— Da. Ce crezi dumneata despre mine ?

— Eşti un bun inginer, dar vorbind deschis, obosit şi fără pic de entuziasm.

— Entuziasm ! spuse cu neputinţă. Nu, nu despre calităţile mele profesionale te-am întrebat.

— Altceva nu ştiu...

— Lucrezi la un proiect... cineva trebuie să cuteze... să aibă putere, să lupte... nu poate fi altfel, nu-i drept să fie altfel... bolborosi, privind dincolo de el.

— Nu înţeleg, spuse Matei curios şi în acelaşi timp prevăzător. Nu lucrez la nici un proiect.

— Ba da. Eşti dator să-l termini. Am văzut. Degeaba tăgăduieşti.

— N-ai decît să crezi ce-ţi place şi să-i comunici şi lui Beldie, se enervă Matei că-l descoase.

Stere îşi ghemui capul între umeri, parcă primise o palmă.

— Şi dumneata mă ofensezi ? strigă cu obidă. Ce te îndrituieşte să mă desconsideri, să mă dispreţuieşti ? Ce ţi s-a spus despre mine ?

Pe Zane îl izbi suferinţa, sinceritatea răzvrătirii lui. Era contractat, cu nervii întinşi. I se făcu milă.

— Iartă-mă, n-am vrut să te jignesc. Poate că greşesc faţă de dumneata.

— În definitiv, ai dreptate să mă suspectezi, să-mi porţi duşmănie, se calmă subit.

— Nu te duşmănesc.

— Înger nu eşti, ci om ca noi toţi, schiţă un rînjet care i se topi pe buze. N-am dorit locul dumitale, nu l-am rîvnit, de mult nu mai am nici o ambiţie. Sînt mulţumit să fiu lăsat în pace.

— Dar l-ai acceptat.

— Ai fi curios să afli motivul ? N-am nici o vină, nici una. Ce-ar putea să te intereseze de ce-am făcut-o ? Şi pe cine l-ar putea interesa Lucian Stere ? Trecem unii pe lîngă alţii ca nişte străini, nu ne sinchisim ce se întîmplă cu ceilalţi şi sîntem toţi la fel. N-am întîlnit un om care să-şi plece urechea spre tine, să-ţi dăruiască un minut din viaţa lui, întreg, cald, adevărat. Şi de ce ai fi tocmai dumneata altminteri ? spuse Stere cu resemnare şi coborî încet pasarela, îndreptîndu-se spre platou.

Matei rămase oarecum deconcertat, apoi se reapucă de lucru, înciudat că nu-i ieşea din minte acest om trist. Părea a fi chinuit, că vrea să-i destăinuie un lucru anume, zăvorît în el, pe care-l ţinuse prea mult ascuns. Altădată însă era atît de închistat, de opac, încît respingea orice atingere.

Într-o după-amiază, la sfîrşitul schimbului, se potriviră laolaltă în drum spre poartă. Comunicau mai uşor, mai natural, şi uneori din spusele lui Stere se desprindea cîte un crîmpei din viaţa lui peste care trecea îndată, readucînd discuţia la fapte obişnuite, banale. Matei era distrat şi se căznea să nu i-o arate. La poartă se despărţi grăbit de Stere.

— Scuză-mă, aştept pe cineva.

Îi păru rău de surîsul lui decepţionat, spera desigur că vor merge împreună spre casă. O căută pe Irina. Aşteptă mai bine de un sfert de oră şi ea nu se ivi. Chemă de la portar laboratorul şi i se răspunse că erau cu toţii în şedinţă. Pesemne că şedinţa fusese neprevăzută, altfel l-ar fi anunţat.

*

...Acasă, la masă, mătuşa era de o vioiciune neostoită. Se rotea în jurul lui, îl servea, alerga de colo-colo, pînă cînd Matei o sili să şadă. Se vedea din neastîmpărul ei că se petrecuse un eveniment. I se ghicea în ochi, îi stătea pe buze dorinţa să i-l comunice. Matei n-o încurajă, vîrîndu-şi nasul în farfurie. Era inutil, căci mătuşa abia se mai stăpînea :

— Mateiaș, am vîndut locul de veci ! Am și încasat banii ! îl înștiință ea, victorioasă.

— Bravo ! Ai convins-o în cele din urmă pe domnișoara Amelia Cruțescu-Padina.

— De unde ! Ține musai să fie îngropată lîngă taică-su și frati-su. Am găsit un alt cumpărător și gata ! am încheiat acte în regulă, cu avocat. A fost puțintică osteneală, nu glumă. Păi, de, cumperi tu o casă, unde, vorba aia, locuiești cîteva zeci de ani și te codești, te tocmești, darămite un loc de veci ! De aici nu te mai muți niciodată și fiecare om cată să se aranjeze cît mai bine. Zi-i și tu, că ești coș-cogea inginer, nu-i așa ?

— Așa o fi.

— Da' și cumpărătoru' e o dărîmătură ! E cu un picior în groapă. Mult n-are și o să doarmă alături de Lambe al meu. Cînd l-o vedea răposatu', are să moară a doua oară. Ce trai o să aibă pe lumea cealaltă ! Pe cine o să cicălească, cui o să-i scoată sufletul, amărîtul ! Unde-i Sofica ? Ia-o pe Sofica de unde nu-i ! rîse bătrîna de renghiul pe care i-l jucase.

Ea avea o credință naivă în lumea viitoare, pe care și-o imagina ca pe-o prelungire a traiului, a căsniciei din viața reală, unde vor continua aceleași măcinări, hărțuieli și certuri. Cîtă alergătură, cîtă energie cheltuise ca să-și atingă țelul, convinsă că astfel scapă pentru totdeauna de tovărășia răposatului !

— De cînd am vîndut locul, mă simt mai slobodă, vie, întinerită, rosti mai departe mătușa, pusă pe taifas. Dumnealui nu-mi mai apare în vis. De trei zile nici măcar o dată nu mi-a apărut și altădată, noapte de noapte, spuse ea misterios și oarecum cu regret. O fi vreun semn ? Da, da, e un semn !

— Of, mătușă, mi-ai împuiat capul cu Lambe al dumitale, făcu Matei agasat. Cum o învîrtești, cum o sucești, îmi scoți înainte strigoiul lui. Într-o bună zi am să-mi iau cîmpii...

— Nu, Mateiaș ! exclamă ea, zăpăcindu-se. E ultima dată. Nu-ți mai pomenesc de dumnealui cît oi fi... am să tac chitic... Se sculă de la masă și-l însoți pe Matei în camera lui, cu teamă iscoditoare

în priviri : Te apuci iar de lucru ? Mai odihnește-te, maică, și pînă atunci îți fierbe mătușa o cafea. E potrivită după masă, că te ține treaz.

Îmbunat, Matei o mîngîie pe creștet :

— Fă-mi-o tare și cu puțin zahăr.

Bătrîna se descreți, înseninată, fericită. Matei o auzi alături, strîngînd vasele, rînduindu-le. Se aplecă deasupra mesei sale, pe care erau împrăștiate planșe, schițe și cîteva volume masive, dintre care unul desfăcut, cu un semn între pagini. Fluieră, răsfoind calculele, confruntîndu-le cu desenele. N-avea poftă de lucru. Se plimba prin odaie, fuma și iar trecea la masa de birou.

Mătușa se înapoie cu cafeaua aburindă, pe-o tăviță de argint. Se foi pe lîngă el, zăbovind.

— Mateiaș... rosti cu sfială.

— Ce-i, mătușă ? spuse Matei, consultînd schițele.

— Așa-i, ai aruncat o vorbă în vînt ? Tu n-ai s-o lași singură pe mătușa Sofia ? începu să lăcrimeze.

— Sigur că nu, fii liniștită. E mai bine cu mine decît cu Lambe. Trebuie să alegi : ori, ori, glumi el.

— Cu tine, băiatule, cu tine.

— Acum du-te, mătușă, vreau să lucrez.

Matei sorbi cafeaua, își aprinse o altă țigară și se cufundă în descifrarea calculelor. Verifică din nou schițele și, după o treabă de două ceasuri, lucrul nu sporise. Rezultatele erau proaste. Ideile nu se organizau, pierduse legătura lor și se încîlcise într-un păienjeniș de supoziții, din care nici una nu-l satisfăcea. Avea absolută nevoie de planul cutiei de viteză. I-l va cere lui Beldie. Era într-un impas. Nici calculele, nici schițele preliminare nu-l mai mulțumeau. Teoretic, ideea fundamentală a proiectului plutea în preajmă-i, reală, certă, o pipăia cu mîna și cum o lega de ansamblul agregatelor îi răsărea în minte o serie de necunoscute.

Matei simțea că atenția lui nu e profundă, că nu e în stare să ducă pînă la capăt asociațiile, furat pe dedesubt de gîndul la Irina. Zvîrli compasul, își aruncă pe umeri canadiana, își înfășură neglijent fularul pe după gît și fugi la tutungeria din colț.

Numărul telefonului se forma greu şi soneria zbîrnîi îndelung şi în gol. Nimeni nu mişca în casa din strada Tokio. Se uită la ceas ; era şapte. Se înapoie în odaie, dar cheful de muncă îi pierise. Se-apucă să citească şi peste alte două ore reveni la telefon. Nici de data asta nu fu mai norocos. O chemă din jumătate în jumătate de oră, fărîmiţîndu-şi timpul, încăpăţînîndu-se să dea de Irina. La unsprezece îi auzi vocea în receptor. Convorbirea lor fu scurtă ; se rugă, insistă că voia neapărat s-o vadă acum, în noaptea asta. Îşi încheie din mers canadiana, îşi strînse fularul, sări în tramvai, îl schimbă la staţia Bălcescu şi peste treizeci de minute era în cartierul Bonaparte. Vila, cu felinarele oarbe, zăcea în întuneric. O luă spre fundul curţii, de unde intră în marele hol de la parter, prin terasă. Ardea doar o singură lampă cu abajur, pe una din măsuţe. Restul holului era în penumbră ; se distingeau conturul fotoliilor, lumina mată a mătăsii, vasele transparente de Murano, şemineul de faianţă italienească.

Cînd Irina îi deschise uşa de la terasă, Matei o cuprinse deodată în braţe, îşi lipi obrazul de al ei, îi resfiră părul cu buzele, sorbindu-i mireasma cu nesaţ, şi şopti cald şi îngrijorat la ureche :

— Unde-mi umbli tu, dragostea mea ? Unde-mi umbli atît de tîrziu ?

Mîinile ei îi neteziră postavul aspru al canadianei. Adusese cu el un miros proaspăt de zăpadă, de aer iute, amestecat cu un iz bărbătesc de tutun. I se cuibări la piept, ocrotită de trupul lui înalt, tînăr şi puternic, simţind cum circulă parcă prin amîndoi acelaşi sînge. Îşi dădu capul pe spate, îl privi drept şi se desprinse încet din braţele lui :

— Cu Anatol.

Îi mai ţinea mîna, trăgîndu-l spre fotoliu. Matei călca rar, pe dibuite, ferindu-se să nu lovească vreun obiect.

— Anatol !

— N-ai citit „Contemporanul“ de astăzi ? E un articol al lui Cleja despre expoziţie, cu o reproducere din Anatol. Poftim, citeşte-l !

Îl avea pregătit : fremăta toată de bucurie. Matei îl parcuse de la un capăt la altul, nu din curiozitate, ci fiindcă nu voia să-i arate cît îl contraria, îl mîhnea seara petrecută cu Anatol, încîntarea ei, în care nu mai încăpea nimic altceva.

— E un articol favorabil, dar în stil contorsionat, cu termeni preţioşi. Te apucă durerea de cap pînă înţelegi ce vrea să spună. Iată o mostră : „Receptivitatea emoţională convertită în valori plastice se exprimă printr-o exultantă a culorii, în care universul este conceput ca nişte vibraţii cromatice, pe care artistul le potenţează la maximum, într-un elan vital..." E, oricum, exagerat.

— Desigur, e un limbaj tehnic, spuse Irina, cu un accent de superioritate.

N-ar fi vrut să-l aibă, i-l provocă însă tonul lui puţin ostil, care se răsfrîngea şi asupra pictorului. Pe Matei îl zgîrie pînă la sînge.

— N-am pretenţii că mă pricep la pictură, nici la teorie plastică. Limba romînească însă o cunosc. Şi prea mare încredere în criticul ăsta nu am. Firește că asta n-are de-a face şi mă bucur şi eu de succesul lui Anatol, chiar dacă nu sînt decît un ignorant...

— Matei, te rog ! îl opri ea, căindu-se. E absurd să discutăm astfel.

— Şi nu văd ce legătură are articolul ăsta cu sosirea ta la unsprezece noaptea, rosti el cu o voce scăzută.

— Este foarte simplu ; am trecut pe la expoziţie să-l felicit. Erau acolo cîţiva colegi de-ai lui Anatol. Au vrut să meargă la o cîrciumă pe Romană, eu nu intenţionam de loc să mă duc cu ei. Anatol m-a rugat ; era atît de radios, de vesel, încît n-am putut să-l refuz. De altfel, m-a ameninţat că, dacă nu-i însoţesc, merge în genunchi după mine pe stradă. Şi era în stare s-o facă, spuse Irina, surîzînd de originalitatea lui.

— Iar eu te sunam ca un nebun, voiam să fiu cu tine, să stăm un ceas împreună şi pe urmă să mă întorc acasă să lucrez.

— N-am avut cum să te vestesc.

— Presupuneai că am să te chem.

— M-am sculat de două ori de la masă, Anatol m-a reţinut cu forţa. Abia mai tîrziu am reuşit să-l conving să mă lase să plec, amintindu-i că la şapte trebuie să fiu la uzină. Îi datoram această seară ; era atît de bun, de cald, de copilăros. În fond, e atît de dezarmat. Ţi-am mai spus : el are nevoie să simtă că, oricînd va bate la uşa mea, i se va deschide, oricînd va fi abătut, deşirat sufleteşte, va găsi un umăr pe care să-şi rezeme capul.

— Vorbeşti de Anatol nu ca de-un bărbat în toată firea, ci ca de-un infirm.

— Pe undeva, poate că şi este.

— E destul de zdravăn, dar i-a fost mai lesne să-şi arunce povara pe umerii tăi, mai ales că te-ai arătat dispusă s-o porţi în locul lui. Asta l-a scutit de multe plictiseli, neplăceri, răspunderi.

— Eşti stîrnit împotriva lui.

— N-am nimic cu el. Numai la Anatol te gîndeşti. Uiţi că exist şi eu ; în seara asta m-am chinuit de pomană şi n-am reuşit să încheg o idee, mi-am irosit timpul alergînd mereu la telefon, în speranţa că-ţi voi auzi glasul. O zi searbădă, ratată...

— De ce mă învinovăţeşti pe mine ? Nu ştii cît rău îmi faci ! Ai avut o zi neinspirată, o să-ţi revii, sînt sigură.

— Eu n-am cui să mă plîng că sînt dat deoparte, că proiectul mă apasă pe creier, murmură Matei, că uneori mă plimb pe străzi, noaptea, ca un năuc, şi visez cum să-l realizez, şi atunci aş vrea să nu fiu chiar atît de singur. Am fost învăţat să rabd, pesemne unde am pielea mai bătătorită, mai groasă.

— Matei !

El se sculă în picioare, mohorît.

— Du-te la culcare, Irina. Îţi promit că n-am să te mai tulbur cu preocupările mele.

— Nu sînt străină de ele. Tu vrei să mă alungi.

— Noapte bună.

— Te desparţi de mine fără să mă săruţi ?

Matei abia îi atinse fruntea ; ea îi întinse gura, într-o aşteptare încordată, neîmplinită. Îl părăsi apoi brusc, rostind impersonal :

— Noapte bună.

Paşii îi fîşîiau moale pe covor şi o văzu urcînd repede scara interioară. Ieşi afară ; picioarele îl purtau la voia întîmplării. Instinctul îl conduse însă pe drumuri lăturalnice, spre casă. Intră prin bucătărie, ca să n-o deştepte pe mătuşa Sofia. De-acolo, pe culoar, pătrunse în sufragerie, tiptil, fără zgomot. Involuntar întoarse capul spre odaia mătuşii. Rămase lipit de uşori, înlemnit de ceea ce se înfăţişa privirii. Şi altă dată o mai prinsese sfădindu-se cu răposatul, dar ceea ce o turmenta în visele ei pe bătrînă, pricina, nu i-o destăinuise nici la trezie şi nici n-o aflase altcum.

În puterea nopţii, în cămaşa lungă şi albă, pe care lucea o rază de lumină, mătuşa despletită, desculţă, îl privea pe bărbatul ţeapăn şi uscat din fotografie, într-o înfruntare lungă, mută şi duşmănoasă. Ai fi zis că în acest răstimp ea percepe murmurul unor şoapte, pe care nimeni altul nu-l putea auzi. Căci în liniştea odăii, unde pîlpîia doar flăcăruia candelii, sub icoana Maicii Domnului, bătrîna, asmuţită, se revărsa în vorbe fără şir :

— ...Degeaba te răsuceşti, nu mi-e frică de tine... Poţi tu să mă chemi cît oi vrea, nu mai viu la tine, s-a mîntuit !... Nu-ţi ajunge cît ai rupt bucăţi de carne de pe mine, prăpăditule !... Patru ani de-a rîndul m-ai canonit cînd te-a lovit damblaua... Ziceam că boala — pedeapsă de la Dumnezeu ! — o să-ţi înmoaie inima şi o să te milostiveşti de cazna mea... Eu te spălam, te curăţam, ştergeam de sub tine, că de zgîrcit ce erai n-ai vrut să iei slujnică... Îţi înduram mirosurile de hoit, te slugăream ca o roabă, pînă căzeam din picioare de oboseală... Nici noaptea nu-mi tihnea somnul, mă strigai, blestemai, ţipai... Şi, pe deasupra, ţi se năzărise că-mi strecor pe-ascuns bărbaţi în aşternut... Eram încă femeie de rîvnit, sănătoasă, se fălea bătrîna. Asta te mînca şi te rodea, şi

m-ai silit să-mi fac culcuşul pe jos, în odaie, cu tine... Mă ameninţai că altfel laşi cu testament averea epitropiei, iar pe mine o să mă goneşti săracă pe drumuri... Eu n-am muncit, n-am trudit lîngă tine, neputinciosule ?... Mă speriasem ca o proastă ce eram... Neamurile tale nu-ţi mai călcau pragul, că şi-au dat seama că n-o să le pice o leţcaie...

Bătrîna îşi făcu semnul crucii şi se închină de trei ori înaintea icoanei, apoi, înălţîndu-se, rosti cu semeţie, neînduplecată :

— Şi de mai vii, Lambe, să-mi bîntui nopţile şi să-mi alungi somnul, nu-ţi mai aprind candelă ca să-ţi lumineze cărarea pe lumea cealaltă, nici parastas nu-ţi mai fac, nici flori nu-ţi mai pun pe mormînt de sfînta duminică... Uitat să fii de morţi şi de vii !...

Matei se clătină între compătimire şi dezgust ; acum i se dezvăluia ceea ce distrusese ţesutul moral al întregii ei existenţe.

Cătrănit de această zi stearpă, de ciocnirea cu Irina, de ţicneala bătrînei, convieţuirea cu ea îi apăru şi mai sinistră. În noaptea asta ar fi fugit de aici de ar fi avut unde. Se urni de lîngă uşă, lovind dinadins un scaun, în trecere prin sufragerie, şi trînti uşa camerei sale.

Mătuşa scoase un hîrîit îngrozit din gîtlej, foşnindu-şi cămaşa largă şi se băgă iute în pat, prefăcîndu-se că doarme...

*

Liza trecu de două ori pe la prietena ei, Geta Manoliu. N-o găsi acasă. Îi era dor de fata asta deşteaptă, sigură de sine, curajoasă. Nu-i era uşor s-o caute, dar avea nevoie de-un reazim. Se descoperi izolată, singură, înstrăinată de Geta, de Tosca. Pe el îl vedea cînd pe platformă, cînd pe-o pasarelă şi-l auzea uneori fluierînd o melodie care se apropia. se îndepărta ; niciodată nu ştia de unde vine, căci melodia răsuna în ungherele cele mai diferite ale halei ; deodată înceta şi totul era acoperit de duduitul cuptorului, de uruitul ţevilor, de vuietele laminării care

ajungeau la platoul unde lucra ea, ca o rumoare surdă, înfundată. Şi, apoi, deasupra ei, pe neaşteptate, se înălţa iar, ca o pasăre în zbor, fluieratul lui atît de cunoscut, de aproape, încît Liza stingea flacăra aparatului. Îşi ştergea fruntea năduşită, îşi ridica ochelarii, cu auzul treaz dincotro venea melodia. Nu zărea pe nimeni. „Mierloiul", îl numea în gînd, surîzînd. Atunci îşi amintea ce bine se simţea cu el, ce bine rîdeau amîndoi, cît de bucuroasă şi fără griji era pe cînd mergeau împreună la plimbare, la cinematograf sau la operă, sus, la galerie. Se minuna de cîte lucruri cunoştea Tosca ; el îi explica acţiunea, muzica, calitatea vocii interpreţilor şi ea îl asculta uimită ca un copil. Îi reînviau şi altele în minte şi încerca senzaţia dureroasă că pierduse ceva de neînlocuit, care nu se va mai întoarce ; era băiatul acesta cu bascul întinzîndu-i părul blond, cu chipul ascuţit, cu trăsăturile supte. Slăbise şi gîtul îi ieşea alb şi delicat de sub gulerul cu pătrăţele galbene şi verzi.

Prin forţa împrejurărilor se întîlnea adesea cu Tosca ; pe platformă, la cursurile de calificare, la club. Ar fi vrut să se apropie de el, să-i vorbească. Răceala lui îi reteza orice elan. Mai deunăzi îl întîlnise pe culoarul din spatele laminorului, format din şirul de dulapuri vechi şi plasa de sîrmă ; era un loc îngust şi se pomeniră unul în faţa celuilalt. Liza schiţă o umbră de zîmbet. Tosca se opri, încleştat. Cu un gest brutal o înlătură ca pe-un obiect neînsufleţit, ca pe-o piatră şi porni mai departe, cu paşi săltaţi.

Întîmplarea vru ca în aceeaşi zi să se ciocnească şi de instructorul brigăzii. Acesta o întrebă mirat care era cauza schimbării ei, de ce arăta prost, îşi evita tovarăşii, nu se ducea la repetiţii. Liza se bîlbîi, inventă o scuză copilărească şi promise că nu va mai lipsi. Adevărul era că altădată resimţea o mare plăcere să joace, să cînte, să fie împreună cu băieţii şi fetele echipei. Domnea acolo, în sala neîncălzită, o atmosferă veselă şi tinerească. Ce-şi vor fi închipuit despre ea ? Cum o vor primi ? De ce era atît de rău Tosca ? Despre toate acestea îşi propusese să discute cu Geta Manoliu. Din păcate, n-o găsise acasă şi

astăzi era zi de repetiții. Dar nu mai putea să dea înapoi. După o scurtă îndoială, Liza se hotărî.

Repetițiile se țineau într-una din încăperile clădirii de paiantă din fundul curții, unde se adăposteau deopotrivă sala de festivități, biblioteca, clubul și școala de calificare. Cînd întredeschise ușa, șovăind parcă să intre, chipurile celor din sală se lungiseră de surpriză. Un acord muri sugrumat în claviatura pianului. Adunată în jurul pianistului, echipa se uita la fata cu căciuliță roșie, din prag, care avea aerul că se rătăcise pe aci și era gata, la cel mai mic semn, să fugă înapoi.

Cea dintîi își reveni Geta Manoliu. Era o tînără negricioasă, zveltă, iute ca argintul viu. Se năpusti la Liza, o îmbrățișă.

— Dezbracă-te repede. Dacă nu veneai nici acum, te puneam în discuție. Ce-a fost cu tine? De ce ai dispărut? îi șuflă în ureche.

— Am să-ți spun. Te-am căutat de două ori acasă. Tu de ce n-ai dat pe la mine? Nu te-a interesat de loc.

— Prostuțo! Mircea s-a operat de apendicită. Am avut necazuri, dar acu' e sănătos. De ieri a început să meargă la serviciu. Las' că mai stăm noi la taifas. Avem să ne spunem multe, nu?

Tot Geta fu aceea care puse capăt exclamațiilor, întrebărilor, curiozității, îndemnînd la continuarea repetițiilor. Atitudinea ei îi sili și pe ceilalți să fie naturali, obișnuiți, simpli. E ceea ce avea cel mai mult nevoie Liza. Îi fu recunoscătoare în gînd. Primi un text și se retrase într-un colț al scenei, pe un scaun, să citească. Peste un ceas îl știa pe de rost. După aceea îi fu mai ușor să se încadreze în joc. Era totuși stîngace, pierdea cîte o replică. Către sfîrșitul repetiției își recîștigă puțin siguranța. O bucurie uitată, pierdută, se redeșteptă în sufletul ei. Și această seară, care făgăduia să fie frumoasă, luă o întorsătură neprevăzută pentru Liza.

Ieșiră gălăgioși în grup, însoțindu-l cu toții pe pianist, care voia neapărat să-și ia o carte. În sala bibliotecii era liniște. Glasurile lor o tulburară. Dar,

în aceeași clipă, ca prin farmec, ele se transformară în șoapte. Doi dintre muncitori ridicară capul și apoi se adîncirăă din nou în lectură. Ultimul, de la masa de lîngă fereastră, care-și lua note, era atît de cufundat, încît nici măcar nu se sinchisi de ei. Cineva exclamă :

— Tosca !

Întreaga echipă îl înconjură. Geta îi șopti Lizei :

— Lucrează la o inovație, un sistem de răcire a țevilor, exact habar n-am ce este...

Liza, împinsă din spate, n-avu cum să se împotrivească :

— Noroc, inovatorule ! îl salută Geta. Am venit să te răpim. Uite cine e cu noi !

Tosca se sculă pe jumătate. Mintea-i mai plutea printre scheme și calcule. Nu pricepu numaidecît de ce-l împresuraseră tovarășii săi, de ce Liza se afla aici, în picioare, lîngă masa lui.

— Ei, n-o vezi ? îl zgîlțîi Geta.

Liza îi întinse mîna, timid, dar și-o retrase pe dată. Tosca nu se mișca, fața-i era crispată. Ea îi suportă privirea, apoi după o tăcere, buzele lui murmurară, înăbușit :

— O văd... văd prea bine.

— Termină cu fleacurile, se supără Geta. Vii sau nu vii cu noi ?

Tosca se reașeză ca frînt de șale și spuse :

— Duceți-vă fără mine.

Liza o zbughi afară și respiră adînc, cu nesaț, aerul rece al nopții. Un nod dureros i se urcă în coșul pieptului. Nu înțelesul cuvintelor lui o lovise atît, căci asprimea lor era numai o pojghiță, dedesubtul căreia ghici... Oh, Doamne, să fie oare adevărat ? O destăinuia și tremurul mușchilor sub pielea obrazului, și privirea, mai ales privirea lui... Nu, nu trebuia, bunul, dragul Tosca ! Dar de ce o afla acum ? De ce tocmai acum ? se zbătea Liza, și tresări cînd Geta îi cuprinse brațul, nevrînd s-o lase singură. O convinse să meargă la ea acasă. Era măritată cu Mircea Manoliu, un tînăr voinic, molatic și blajin, care lucra la serviciul de desen tehnic al uzinei. Căminul lor era

plăcut, odihnitor, şi întotdeauna se simţea acolo ca în sînul familiei. Liza nu se opuse, gîndindu-se cu uşurare să stea un ceas, două cu Geta, să-i mărturisească totul, să-i ceară un sfat... Adesea, Liza se întreba : ce mai voia de la Tosca ? Ceea ce fusese cîndva între amîndoi se destrămase şi nu mai putea fi închegat. Nici unul dintre ei nu mai era la fel ca înainte. Ce-i schimbase într-atît, încît nu mai găseau calea unul către celălalt ? Uneori îi plăcea să-şi închipuie că se va scula într-o dimineaţă şi, ca de nenumărate ori, se vor întîlni la vestiar, limpezi şi zîmbitori. El îi va spune cîte o năzdrăvănie, vor rîde, apoi vor trece fiecare la postul său de muncă. După aceea, spre amiază, într-un scurt răgaz, Tosca aplecat peste bara platformei se va uita îndelung pe platou, acolo unde, prin roiurile de scîntei luminoase, avea să răsară o basma roşie, cu vîrfurile înnodate ca o fundă, în creştetul capului. Ea va stinge flacăra albastră, îşi va înălţa ochelarii, şi atunci el o va saluta ca de pe puntea unui vas, iar Liza îi va răspunde, fluturîndu-şi mănuşa mare de piele. Unde erau toate aceste semne care-i legau — şi atîtea altele — zilnice, simple, calde ? În locul lor i se înfăţişa un alt Tosca, străin, necunoscut, cu scăpărări de vrăjmăşie faţă de ea. Era ca un vis urît, ce trebuia negreşit să se spulbere. Dar el prin nimic nu-i îndreptăţea această speranţă. Liza nu mai încercă să se apropie, din mîndrie. Suferea, făcuse cearcăne, pielea-i pălise.

Oricît ar fi vrut Tosca s-o evite, nu se putea. Adesea se găseau în aceeaşi încăpere, la şedinţe şi, regulat, joia şi sîmbăta, la cursurile de calificare. El se pregătea cu mai multă rîvnă decît ceilalţi, ca nu cumva Păun să aibă vreun prilej să-l umilească. Între ei încordarea crescuse, mai ales de cînd Tosca discutase cu Zane despre ideea inovaţiei sale. Era firesc să se consulte şi cu meşterul, care i-ar fi putut fi de mare ajutor, ca unul ce cunoştea perfect maşinile.

Desigur că Păun aflase de inovaţie şi de asemeni ştia motivul pentru care tînărul muncitor nu i se încredinţa. Nu voia să facă el primul pas, mai ales că

bănuia ce dospeşte în inima elevului său. Se purta cu dînsul — ca şi cu ceilalţi — corect, sever, fără a-i arăta simpatia pe care de fapt o nutrea pentru acest băiat talentat. Tosca vedea aci o intenţie de persecuţie, ceea ce era departe de firea adevărată, de caracterul lui Păun. Deşi îi admira cunoştinţele, nivelul tehnic, şi chiar personalitatea, pe de altă parte, orbit, Tosca îl tăgăduia în întregime ca om. O păţanie îi întări această convingere. Sosise la curs mai tîrziu. Membrii schimbului erau cu toţii în păr. Nu exista nici un loc liber, în afară de unul singur, în fundul sălii, lîngă Liza. Tosca rămase în picioare, nehotărît, stingherit. Căuta să se aşeze undeva, în altă parte. Nici un muncitor nu era dispus să se înghesuie. Se produse o oarecare mişcare, cîţiva întoarseră capul. Nu înţelegeau de ce Tosca nu intra o dată în bancă. Păun, care era pregătit să înceapă lecţia, se întrerupse. Îşi pierdu răbdarea :

— Cît ai să te mai fîţîi acolo ? Dacă ai de gînd să stai, e un loc în fund. N-am fotolii pentru întîrziaţi.

Tosca înghiţi în sec şi se aşeză la marginea băncii. Locul era strîmt şi, fără voia lui, atingea umărul vecinei sale. Stătea prost, cu gîtul înţepenit. Privirea-i scăpa, cînd şi cînd, spre Liza. Din profil parcă nu semăna cu cea pe care o ştia el ; era o fată oarecare, ştearsă, cu un pulover de culoarea frunzei ruginii, închis la gît, băieţesc, cu mînecile largi, din care ieşeau mîinile ei mici şi prea albe, pe care le ţinea cuminţi pe pupitru. Avea chiar o satisfacţie că era atît de banală. Un amănunt, neînsemnat, i-o topi, producîndu-i o emoţie dureroasă. Şi acel amănunt era cîrlionţul obraznic, zburlit, de deasupra urechii trandafirii şi delicate, în lobul căreia strălucea cercelul ieftin — un bob de sticlă albastru-verzui. Era ea toată, Liza, în acest cîrlionţ rebel, independent, „zăpăcit", cum îi spunea el altădată.

Deodată, Tosca luă aminte că nu înregistra formulele înşirate pe tablă şi făcu o mare sforţare să se concentreze. La tablă, Păun continua demonstraţia :

— Aşadar, avem un bloc de X kilograme oţel de gradul C...

Explica rar, apăsînd cu creta pe tablă, ca să se poată citi bine formulele. Acoperi spaţiul negru cu cifre, mai cercetă o dată cele scrise şi-şi şterse degetele de praful alb. Îndată ce muncitorii isprăviră să-şi noteze calculele de pe tablă, continuă expunerea laminării. Era o repetare a lecţiei din ajun, numai că de data aceasta într-o formă mai dezvoltată, descriind transformările fizice şi mecanice ale barei. Materia era mai grea.

Păun avu impresia că nu fusese destul de clar. De aceea întrebă cu îndoială :

— Aţi priceput ? Sau s-o iau de la capăt ?

Şi fără să aştepte răspunsul pe care-l putea ghici în expresia nelămurită a oamenilor, reluă explicaţia, meticulos, întîrziind asupra fiecărei faze a laminării. După aceea îi chemă pe rînd la tablă pe Gore, pe Firoiu, pe Tosca.

Fochistul, cu statura lui impunătoare, cu capul mare, turnat pe umerii uriaşi, ca un soclu viu, apucă tabla cu o mînă, ca să n-o răstoarne, iar cealaltă, în care strîngea creta, o ridică în aer, şovăitor. Gore se gîndea. Apoi, cu o mulţumire răspîndită pe obrazu-i încins, începu să scrie una cîte una, domol, formulele.

Păun îl opri.

— Am greşit oare ? spuse cu sfială fochistul, încurcat, cerînd cumva ajutor celor din sală.

— Nu, este bine, îl linişti Păun. Să continue Firoiu.

Şi Firoiu reuşi să ducă mai departe schema laminării.

Lui Tosca îi reveni partea cea mai complicată a problemei. El trebuia să dea soluţia. Îl stăpînea o agitaţie surdă.

„De ce pe mine ? De ce m-a ales tocmai pe mine ? Aş putea să spun că nu ştiu. Să cheme pe altcineva. Vrea să mă pună-n inferioritate faţă de ceilalţi, faţă de Liza. Da, asta vrea."

Se încruntă, stînd îngheţat înaintea tablei. Încercă să refacă mintal calculele. Nu izbuti.

Păun îl fixa în tăcere, bănuind ce se petrecea cu el. Spuse :

— Aici e ceva mai greu, gîndeşte-te.

Tosca era contractat, tîmplele i se umeziseră. Cu vîrful cretei luneca deasupra formulelor, ca într-o dibuire. Reconstitui din nou, pentru el însuşi, de la început, demonstraţia. Liza stătea cu nervii întinşi de acest gest şi scoase un suspin de uşurare cînd văzu mîna lui alergînd iute pe tablă, ca şi cum s-ar fi temut să nu piardă şirul formulelor. Isprăvi dintr-o răsuflare.

— Unde este greşeala ? veni întrebarea lui Păun.

Tosca se uita la el, dezorientat. Părea că nu înţelege. Rosti uscat :

— Am greşit, da ?

— Într-un singur loc. Să-ţi arăt ?

— Nu, am să descopăr eu, se opuse Tosca.

Nu se mai auzi nici o foială în bănci. Privirile celor din sală erau aţintite asupra lui. Le simţi în ceafă, şi-n mod inexplicabil se răsuci niţel cu faţa spre sală. Fu de-ajuns ca să vadă puloverul de culoarea frunzei ruginii, cu gulerul larg, şi un pumn mic strîns la piept. Tosca se întoarse spre tablă, verifică fiecare calcul în parte şi la cea de a treia formulă reflectă mai îndelung. În sfîrşit, se lumină :

— Aici este greşeala.

Şterse cu buretele vechiul calcul şi scrise repede, ca mînat de la spate, formula exactă.

— Acuma este bine, rosti Păun.

„Nu ţi-a mers, credeai c-ai să mă înfunzi," îşi spuse în sine, înveninat împotriva meşterului şi, în acelaşi timp, cu o ciudată mulţumire şi mîndrie. Nu se strecură zorit pe uşă, ca altădată, ci zăbovi în mijlocul laminoriştilor. Glumi, rîse cu sfruntare, dar cînd Păun îi şuşoti ceva Lizei, în treacăt, îl săgetă ceva în piept. Ieşi afară şi, în loc s-o ia pe drumul care ducea spre poarta principală, ocoli magaziile scunde, în spatele cărora se desfăşura întinderea cîmpului. Dac-ar fi fost întrebat, n-ar fi putut răspunde de ce a ales această potecă neumblată, căci o dată cu dorinţa de singurătate i se năzări şi un gînd

zănatic, ireal. Ce-ar fi ca Liza să vină acum în urma lui ? Şi cînd într-adevăr auzi scîrţîitul paşilor ei în spate, cînd fu lîngă el, inima-i bătu mai tare.

— Tosca, vreau să-ţi vorbesc.

— Cu mine ? N-ai decît, vorbeşte.

— Nici nu ştiu cum să încep. Tu nu crezi că e nevoie de o explicaţie între noi ?

— Nu, eu nu mai am nevoie de-o explicaţie. Ce să fac cu ea ?

— Atunci să plec ?

— Grăbeşte-te, să nu-l pierzi pe Păun. Poate îl mai ajungi.

Fata tresăltă :

— N-am ce să pierd. Tosca, bagă de seamă, e ultima oară cînd viu după tine !

— Nu te-am chemat.

— Nu m-ai chemat, am venit eu, dar asta nu înseamnă c-o să îndur orice.

— Eu am îndurat.

Liza tăcu, cătînd spre el, mişcată. Îşi purta capul drept, pe gîtul subţire, înfăşurat cu fularul cu pătrăţele galbene şi verzi. Privea înainte, spre cerul limpede, înstelat, care se întîlnea departe cu marginea cîmpiei. O mare linişte cuprinse întinderea ei albă. În zare se înălţau dîmburi joase şi line, care din pricina luminii neobişnuite a lunei păreau mult mai apropiate. Era o lună rotundă, clară, cu o aură albăstrie. Stelele sclipeau în spaţii vaste şi nu puteai şti dacă licărul lor nu e un reflex al cerului străveziu, pur şi ameţitor în imensitatea lui fără hotar.

Umbre lungi, conice, înmărmureau pe întinsul nepătat al cîmpiei. Unele erau aruncate de movilele din zare, altele de cîte un copac stingher, rătăcit, care veghea tăcerea mării de omăt. Era atît de frumoasă această privelişte, încît nu ţi-ai fi închipuit că numai iarna, cu podoabele ei strălucitoare, transformase într-atît un cîmp sărac şi prăfuit. O suflare lină de vînt atinse cu o aripă nevăzută şirul de plopi tineri de pe marginea şoselei. Ei se treziră ca dintr-un somn vrăjit şi din crengile lor se scuturară o pulbere fină şi argintie. De prin preajmă, sau poate mai

curînd dinspre cîmp, se distingea un sunet stins de cristale ciocnite. Acolo, peste drum de șosea, străjuia un plop foarte înalt, cu crengile sticloase, care, neocrotit de nimeni, falnic, izolat, întîmpinase viscolul și gerul nopților trecute. Îl prinsese înghețul. Acum era acoperit de-o pojghiță subțire de gheață, transparentă ca sticla, și suflarea aceea de vînt, lovindu-i crengile, scotea sunete neînțelese și melodioase. În bătaia lunei scînteia de parcă s-ar fi aprins miile de cristale de gheață de pe trupul lui.

Tosca stătea absorbit în sine, indiferent la cele din jurul lui. Asculta doar pașii ei mărunți alături de ai săi, în această tăcere apăsătoare, pe care tot Liza o curmă :

— Ai mai lucrat la inovație ? Ești avansat cu ea ?

— Sînt abia la început.

— Ai arătat-o cuiva ?

— Lui Zane.

— Și ce părere are ? Tare m-aș bucura să reușești...

Tosca o întrerupse, iritat :

— De inovația mea o să se ocupe alții. Pentru asta nu era cazul să te ostenești, făcu ironic. Altceva ai să-mi spui ?

— Aveam atîtea să-ți spun... La ce-ar mai folosi ? rosti ea, resemnată.

— Ai dreptate, n-ar mai folosi la nimic.

— Nici că putea fi altfel, spuse Liza. Nu mă plîng, cu toate că m-am zbuciumat destul... tu n-ai să înțelegi... Îmi pare rău, foarte rău că s-a întîmplat așa... De atîtea ori m-am gîndit la tine ! rosti ea, năpădită deodată de duioșie.

„Tu te-ai zbuciumat ? vorbi cu sine Tosca. N-a fost zi, ceas, clipă în care să am odihnă. Pe furiș te pîndeam oriunde erai, în cabină, pe platformă, pe pasarelă, și de cîte ori îți zăream basmaua roșie, cu funda din creștetul capului, mi se muiau picioarele. Am dat tîrcoale casei tale și, ca un neghiob ce sînt, mă zgîiam la fereastră, pînă-mi pătrundea frigul în oase. Nopți întregi nu mi s-a lipit geană de geană. Geta Manoliu zicea că mi-am pierdut hazul. De haz îmi ardea mie...

Pînă şi pe biata maică-mea, pe care o iubesc ca ochii din cap, am repezit-o. Şi toate astea din cauza cui ?"

— ...Erai un băiat vesel, un prieten drag, mi-era bine cu tine, cu toate că între noi altceva n-a fost, urmă Liza. Eu nu ştiam că tu... poate că nici nu este aşa... Acum fugi de mine ca de-o ciumată. Nu mai vrei să fim iar... prieteni ?

— Nu mai pot.

— Te-ai schimbat mult, nu te mai recunosc.

— Nici eu nu mă mai recunosc, rosti Tosca, întunecat. Nici tu nu mai eşti aceeaşi. Şi înfăţişarea ta este alta. Te-ai uitat în oglindă ? Ai ochii încercănaţi, obosiţi, şterşi.

— Nu te cred.

— Ţi-a pierit culoarea din obraji.

— Mă simt rău astăzi.

— Nu te-am mai auzit rîzînd. Te-ai dezvăţat să şi rîzi.

— Ba am să rîd, spuse ea cu gîtlejul strîns.

— Ce-i între tine şi Păun ? Haide, povesteşte-mi, sînt numai urechi. N-are rost să te mai ascunzi. Îţi închipuiai că n-o să aflu...

— Ce să afli ? strigă Liza, zvîcnind.

— Păun ! rosti cu dispreţ. E adevărat că te ţii cu el ?

Îi înfipse mîna în piept, împingînd-o cu spatele în peretele magaziei. Liza se sperie, i se tăie răsuflarea.

— Nu, nu-ţi fac nici un rău. E adevărat ? o întrebă Tosca.

Ochii ei înotau în lacrimi. Bărbia-i tremura. Din mîndrie spuse :

— Asta-i tot ce vrei să ştii ?

— E adevărat, îngînă el cu sfîşiere. Să piei dinaintea mea ! Piei ! îi ţipă în obraz.

Liza se făcu albă ca varul. Vru să-şi stăpînească tremurul şi nu putu.

— Nu eşti mai bun decît ceilalţi, cu nimic mai bun.

Se smuci cu putere, îi aruncă mîna deoparte şi o luă la goană de-a lungul magaziilor scunde şi părăsite.

*

Articolul din „Romînia liberă“ îl scoase din fire. Înverşunat împotriva autorului, Anatol îi contesta orice pricepere, îl învinuia că este confuz, incapabil, lipsit de sensibilitate plastică. Cum iritarea lui creştea pe măsură ce-l recitea — şi mai ales fiindcă i se părea că se creează în juru-i o atmosferă neprielnică — începu să-l insulte, pe toate drumurile, în gura mare. Într-un cerc de pictori, la Uniune, ceru să fie eliminaţi din presă toţi „criticaştrii“ nechemaţi. Ameninţa că va răspunde şi-i va dovedi cronicarului că este „prost ca o mătură“ şi habar n-are de valori plastice.

Într-adevăr, îi telefonă redactorului-responsabil al ziarului şi acesta, civilizat, admise să-i publice un răspuns, cu condiţia să fie o serioasă dezbatere a problemelor care se puneau în articol. După ce reflectă, Anatol abandonă ideea, socotind că însemna să acorde prea mare importanţă unui „oarecare“ publicist. De fapt, el credea că este o atitudine izolată, fără consecinţe, care va fi combătută de critici competenţi, dintre care cel mai mult îl preţuia pe Dan Comşa, colaborator la „Scînteia“. Acesta însă nu scrisese nici un rînd despre expoziţie şi Anatol aştepta înfrigurat opinia lui. Ştia că posedă o vastă cultură plastică, era un om integru şi în afară de orice bănuială că ar aparţine vreunei „bisericuţe“. Pe judecata lui se bizuia. Între timp i se solicită un interviu la un alt ziar, care-l refăcu moralmente, îi stîrni verva şi aplombul. Întrebat printre altele ce părere are despre colegii săi de generaţie, Anatol răspunse: „Toţi sînt geniali şi unii au chiar şi talent“. Natural că butada nu apăruse în presă, dar se răspîndi cu iuţeala fulgerului. Trezi adversităţile unora, admiraţia şi îngăduinţa altora, fiind socotită ca una din „trăsnăile“ obişnuite ale pictorului. Ori-

cum, se discuta despre el şi această mică faimă îl consola de mîhnirea pricinuită de apariţia articolului critic. Un astfel de succes îl ajuta pe Anatol să poată brava cînd era în lume. De îndată ce se retrăgea în atelier, singur cu el însuşi, se mistuia în îndoieli, în nelinişti, în căutări. Era în stare să lucreze zece ore în şir, tenace, pînă îi jucau culorile înaintea ochilor. Această perioadă de lucru dura cîteodată săptămîni întregi. După aceea nu mai punea mîna pe pensulă. Expoziţia îi oferea un bun prilej de lene. O mai ţinea deschisă ultimele zile. Pe seară, înainte de stingerea luminilor, obişnuia să treacă pe la sală. Mai întîlnea cîte un cunoscut, invita sau era invitat la o cîrciumă, unde rămînea tîrziu noaptea.

Într-o asemenea seară, cînd nu era nimeni, pică în sală un bărbat cam de treizeci-treizeci şi cinci de ani, cu o manta de piele scorojită, cu un fular decolorat şi mototolit în jurul gîtului. Era înalt, slab, cu spatele puţin adus, cu nasul fin şi ochii cenuşii, sticloşi. Se oprea pe rînd la fiecare tablou, se depărta şi îl cerceta dintr-un unghi mai favorabil, cu o extraordinară atenţie.

Anatol, pîcîind din pipă, îl urmărea pe sub sprîncene pe acest vizitator neaşteptat care, după toate semnele, se arăta atras de tablourile lui. Ceea ce era adevărat, deoarece străinul, isprăvind turul sălii, se îndreptă spre el :

— Dumneata eşti Anatol Proca ? Îmi place ce faci. Şi asta nu mi se întîmplă des. De departe nu semeni cu nici unul din fotografii de astăzi. În sfîrşit, este aici un limbaj pictural.

Anatol simţi strîngîndu-i mîna — nişte degete lungi, reci şi puternice.

— Mă bucur, spuse el, eşti amator de pictură ?

— Sînt, dacă vrei, un confrate, care a renunţat să expună, rosti străinul dezabuzat. Nici expoziţiile nu le prea vizitez, am oroare de ilustraţiile colorate. Pe dumneata te ştiu mai de mult şi mă interesezi. E o căutare personală, originală, ceea ce e din ce în ce mai rar. Vezi că nu sînt un invidios, încheie cu un zîmbet silit.

— Şi din ce trăieşti ?

— Noroc că mai am o profesiune ; sînt inginer chimist.

— Detest inginerii, dar cu pictorii, fie şi anonimi, beau oricînd un pahar cu vin. Cum te cheamă ?

— Octav Stănescu.

— Ce nu zici, dom'le ! Am auzit de numele ăsta ! Te ocupi şi cu fabricarea de culori, nu ?

— Am un mic atelier. Cît o mai ţine... Nu prea sînt culori pe piaţă.

— Tocmai că şi eu am nevoie de cîteva tuburi. Trebuie să cîştigi bani.

— Mă descurc.

— Şi cu pictura ?

— Lucrez acasă. Să trecem însă peste asta, nu e important, rosti sîcîit Octav.

— Să vin odată să-ţi văd pînzele.

— Nu le arăt nimănui.

— Ei, îmi întărîţi curiozitatea. Nici mie, colega ? glumi Anatol.

— Poate, într-o zi, consimţi celălalt, aranjîndu-şi fularul mototolit.

— Eşti totuşi de acord să bem ceva ?

— E o cinste pentru mine.

— Încetează, că te dau afară din sală.

Octav rîse spart, metalic.

— Nu te iuţi, că eu mă intimidez.

— Mă confunzi cu un păun sau cu un gîscan ?

— Nici cu unul, nici cu altul. Sînt foarte serios cînd îţi spun că e o cinste pentru mine.

— Eşti insipid, să mergem.

Eşuară la o cîrciumă, pe Ştefan cel Mare. Lui Anatol îi deveni repede simpatic acest pictor obscur, ale cărui exhibiţii plastice îi creaseră o oarecare faimă prin '39, după care se dăduse la fund, iar acum lucra în taină, ignorat, la o „artă a occidentului", cum se explica el, în care elementele se reconstituiau în pur hazard, fără nici o organizare prestabilită. Îi pomeni printre alţii de Kendinski, Chirico, Modigliani, şi Anatol era cucerit, mai ales că Octav ştia să se încurce, nu ca alţii, care după o anumită oră nu mai

rezistau. Spre deosebire de pictorul nostru, a cărui minte se împîclea, celălalt era lucid. Bea încet şi în ritm egal, cu intenţia clară de a nu depăşi limita. Anatol se ameţi şi începu să-i istorisească despre Irina, despre un individ prozaic, Matei Zane, despre singurătatea lui, despre dorinţa de a evada din acest cerc strîmt şi sufocant, de a căuta altceva, poteci nebătătorite de alţii, care să-l ducă „fie în rai, fie în iad".

Octav îl asculta şi îl aproba, îndoindu-se că e convingerea lui adîncă. Era sigur că la trezie va nega ceea ce afirmase, sau nici nu-şi va mai aminti ce a spus.

— Atunci mă crezi un conformist, un poltron. Te bag în m... îl înjură Anatol.

Octav rîse iar, cu rîsul lui spart, metalic. Îl luă de braţ, sprijinindu-l să nu cadă, şi-l vîrî într-o maşină, dîndu-i adresa din strada Tokio, pe care cu chiu cu vai i-o smulsese pictorului. Îi făgădui că-l va revedea a doua zi, pe înnoptat, şi vor continua discuţia, deoarece multe idei nu fuseseră limpezite.

Dimineaţa, Anatol se sculă tîrziu, împăienjenit. Îl înviorară duşul şi ceaşca de cafea neagră. Îşi aprinse pipa, răsfoi o revistă plastică, se plictisi. Luă cîteva pînze mai vechi şi le fixă pe şevalet, examinîndu-le amănunţit. Mimica lui exprima părerea pe care o avea despre ele. Uneori cobora sprîncenele groase, cu o schimă de dispreţ. Scotea pînza şi-o arunca într-un colţ al atelierului, ca pe-un obiect nevrednic. Alteori se strîmba, punctînd anumite detalii, asupra cărora trebuia să revină, să insiste. Cînd un tablou îl satisfăcea, se aşeza pe un trepied şi-l privea îndelung, pîcîind mulţumit din pipă. Astfel tîndăli cam pînă spre prînz. După aceea se îmbrăcă şi ieşi în oraş, cu gîndul să treacă pe la Uniune, apoi să se abată pe la expoziţie. Îşi cumpără la chioşc un pachet de ţigări, ziare, pe care le vîrî în buzunarul raglanului, croit dintr-un postav păros, cu gulerul larg, cu buzunare mari, aplicate, cu cordonul petrecut pe după mijloc.

Intră la o cafenea şi comandă un rom. Deschise „Scînteia" şi pe pagina a doua, jos, văzu un foileton

pe şapte coloane, iscălit de Dan Comşa : „Expoziţia de la Dalles". N-avu răbdare să parcurgă introducerea şi citi direct rîndurile care priveau persoana sa. Se bucură că lui i se acorda cel mai mult spaţiu. De îndată ce înaintă în miezul analizei, îl cuprinse o asemenea emoţie, încît nu mai putu descifra sensul. Puse ziarul pe masă, turnă pe gît o duşcă zdravănă de rom şi reluă lectura. Critica era nuanţată, pătrunzătoare şi severă. Comşa considera expoziţia ca un regres al pictorului, argumentînd că înlocuise căutarea reală de noi valori plastice, cu un exerciţiu de virtuozitate, formal, cu efecte pe care le repeta, ceea ce demonstra că artistul alesese calea facilităţii. În critica sa, Comşa nu se mărginea doar la principii abstracte, ci aducea şi exemple evidente, în care îi dezvăluia procedeele, i le descompunea, supunîndu-le unei analize temeinice. I se recunoştea însă talentul, însuşirile coloristice, realizate în două sau trei pînze şi se încheia cu speranţa că artistul îşi va redobîndi unitatea şi forţa expresiei plastice. Încurajarea nu era de circumstanţă şi nici un mod de consolare, ci manifestarea sinceră a încrederii în el, deoarece nu o dată cronicarul scria despre pictor cu o căldură care răzbătea chiar şi din rîndurile cele mai aspre.

Anatol nu mai era capabil să înregistreze această deosebire. Vru să recitească articolul, să găsească undeva un punct de sprijin în golul din el, dar nu mai avu putere. Împături ziarul şi-l băgă maşinal în buzunar. Îşi aprinse o ţigară ; degetele îi erau ţepene. Se rezemă cu spatele de bancheta pluşată, ca şi cînd ar fi fost foarte obosit, închizînd ochii. Îi ţinu aşa lungi minute, apoi îşi înălţă pleoapele ; nimic din jur nu-l interesa ; lucrurile, fiinţele, chipurile oamenilor erau şterse, plate, banale. Lumea îşi pierduse culorile. Zăcea nemişcat şi amorţit, ca într-o toropeală, ducînd alene ţigara la buze. Trăgea fumul adînc, înghiţind vălătucii. Descoperi paharul de rom şi, cu un gest pripit, îl apucă şi-l bău dintr-o înghiţitură. Aroma, căldura lui îi făceau bine. Mai comandă o sută de grame de rom. Pe acestea le bău mai încet şi, cînd le

isprăvi, îi deveni deodată insuportabil să stea într-un loc. Plăti consumația și ieși în stradă.

Renunță să mai meargă pe la Uniune, pe la expoziție ; avea pe de-o parte un sentiment de umilință, de neînsemnătate, iar pe de altă parte o pornire de ostilitate împotriva mutrelor pe care le va întîmpina acolo ; unii colegi ipocriți îl vor compătimi, dar se vor desfăta în ascuns, alții vor fi reci și distanți sau nu-l vor mai recunoaște, iar alții, mai lași, îl vor ocoli de departe. Erau aceeași care după succesul din '46 îl măguleau, îl adulau, doritori să-i intre sub piele. La apariția elogiosului articol al lui Dan Comșa se zvonea că Anatol Proca va fi ales în cadrele de conducere ale Uniunii și toți aceștia se grăbiseră să-i ofere amiciția lor. Ar fi fost totuși interesant să se amestece printre ei, la Uniune, la Fond, sau la prima ședință, să-și verifice impresiile. Era atît de sigur cum vor reacționa, încît nu mai avea nici o curiozitate.

În realitate îi păsa prea puțin de ei ; voia să scape, să alunge gustul ăsta de cenușă pe care i-l lăsase severa judecată a criticului. Rătăcind pe străzi se străduia să se ridice dintre dărîmături, indignîndu-se în contra lui Comșa, învinuindu-l că uza de șabloane estetice, că percepțiile lui artistice nu mai aveau ascuțimea de mai înainte. După aceea cedă, apărîndu-i lui însuși firave și jalnice contraargumentele. Pentru a-și birui starea de deprimare, trebuia neapărat să-și clădească o iluzie. Și această iluzie era că nici Comșa nu-l înțelegea, nu sesiza că el căuta febril alte valori plastice care să exprime mai fidel universul său lăuntric. Erau poate unele excese, în violența contrastelor, în siluirea perspectivei, în sfidarea legilor construcției, în unele tonuri arbitrare ; ăsta era tributul pe care orice artist îl plătea voinței de a se înnoi, în vederea unei realizări depline și originale. Și tocmai această originalitate Comșa i-o tăgăduia. Era punctul cel mai dureros, mai viu și mai adînc al lui Anatol.

Cînd îl ajunseră oboseala și foamea, se înfundă în prima cîrciumă, comandînd ceva de mîncare, la în-

tîmplare. Scoase iar „Scînteia", recitind rîndurile favorabile, sorbindu-le. I se făcu greaţă şi împături ziarul, îndesîndu-l mînios în fundul buzunarului. Cum, un pictor ca el se amăgea cu cîteva fraze binevoitoare ? Însemna că nu era nimic de capul lui. N-avea nevoie de nici o consolare. El era artist pînă în vîrful unghiilor şi se sinchisea prea puţin de ce spuneau ceilalţi.

Anatol încercă astfel să se adune, să se reculeagă. Îi era cu neputinţă. Pe seară, frînt, abătut, se învîrtea pe dinaintea Dallesului. „Cu siguranţă că s-au strîns în sală cîţiva duşmani, pasămite să-mi vadă expoziţia. Sînt curioşi cum arăt după articol. N-am să le ofer această satisfacţie," îşi spuse el, gata să se îndepărteze.

Se izbi de un tînăr slab, blond, cu o manta de piele scorojită.

— Nu mă vezi, nu mă recunoşti ? rosti acesta, alăturîndu-i-se.

Într-adevăr uitase că aveau întîlnire şi nici nu-l recunoscuse ; nu vedea pe nimeni. Era omul care-l preocupa cel mai puţin acum.

— Am citit şi eu foiletonul, spuse direct Octav. Ce idei rudimentare ! Şi pe deasupra habar n-ai ce este : cronică plastică — sau articol politic ? Mă miră că-i dai atîta însemnătate. În sfîrşit, poate că nutreşti alte convingeri şi, dacă cumva este aşa, eu ţi le respect, bătu în retragere Octav, în faţa tăcerii posomorîte a pictorului.

Anatol abia îşi descleştă dinţii :

— Articolul este bine scris şi gîndit. Comşa a ştiut unde să lovească. Cred însă că e nedrept cu lucrările mele.

— Să admitem că ar avea oarecare pricepere, deşi pentru mine directiva este străvezie. În fond, pentru ce pledează ? Academism ! Ne întoarcem la o pictură de acum cincizeci de ani ? Pentru cunoscători, expoziţia dumitale e un succes ! E ceea ce, de altminteri, o confirmă involuntar şi articolul. E un curaj pe care eu nu l-am avut, rosti surd, amar.

Această declarație mîngîie orgoliul lui Anatol. El ar fi vrut totuși să vină de la altcineva, mai apropiat, nu de la un om străin, cu care n-avea nici în clin, nici în mînecă. Poate de aceea însăși prezența fizică a acestuia îi era o povară, greu de îndurat într-o asemenea situație. În colțul străzii se despărți de Octav, brusc, motivînd că are niște treburi și dîndu-i întîlnire pe altă zi. Intră în prima cabină telefonică și-o sună pe Irina. La celălalt capăt al firului îi răspunse femeia de serviciu că nu era acasă. Cui să-i mai telefoneze ? Se scotoci prin buzunare și constată că rămăsese cu niște mărunțiș. N-avea nici măcar pentru un rom. De unde să ia bani ? Frămîntîndu-și mintea la cine să apeleze, își aminti de Zane. Se afla în colțul bulevardului, vizavi de fostul Minister de agricultură. Traversă drumul și în stație se urcă în tramvaiul 14. Peste cîteva minute bătu la poarta din strada Salmen.

...De două ceasuri, Irina nu se mișca din fotoliu, cu picioarele adunate sub trup. Citea o carte, întorcînd ușor filele. În odaie era cald și mirosea a ceai. Pe masă ardea o lampă de noapte, cu farfuria de sticlă. Prins în cercu-i de lumină, Matei lucra de zor, aplecat peste planșe și schițe. Se auzea compasul fîșîind pe hîrtia de calc. Mîna lui mare făcea noi calcule, grăbită, nervoasă.

Din colțul ei, Irina îl contempla în liniște, să nu-l tulbure. Distingea fiecare amănunt cu claritate : tăietura largă a gurii, pomeții cu pielea întinsă, fruntea ca un turn, încrețită de efort sau destinsă și îngîndurată. Uneori, trăsăturile i se contractau, toată expresia sa căpăta ceva chinuit, dureros, ca într-o sforțare intensă de-a capta firul conducător al proiectului. Și cînd nu izbutea, își pleca fruntea, părînd că doarme. Mîna i se odihnea lîngă compas, cuminte, inertă, cu degetele răsfirate. Atunci ea ar fi vrut să-l mîngîie, dar peste cîteva clipe era iar treaz, reluînd lucrul cu încăpățînare.

Era ciudat că Irina nu-l stînjenea. Dimpotrivă, faptul că o știa în preajmă-i îi îmboldea imaginația. Cîteodată uita că există ; undeva, în conștiința lui, nu

dispărea de tot. Într-un astfel de moment, de eclipsă a ei, abandonă compasul şi-o strigă :

— Irina !

— Da, sînt aici, spuse ea.

— Oh, draga mea, ce bine că eşti aici, rosti Matei.

Înlătură scaunul şi se tolăni pe jos, lîngă fotoliu, lipindu-şi obrazul de genunchii ei rotunzi şi netezi.

— Ai lucrat cu spor ? Nu te-am împiedicat eu ?

— De loc. Ai avut o idee straşnică să vii pe neaşteptate la mine. Mai am încă senzaţia că visez. Dă-mi voie să pun mîna pe tine, să mă conving că eşti adevărată, reală...

O bătaie răsună în uşă şi-n prag se ivi mătuşa care rosti cu o mină contrariată :

— E unul care întreabă de tine, cam ţîcnit, zice că e pictor. Îl cheamă Anatol... şi mai cum dracu ?

— Proca ! se recomandă în spatele ei Anatol.

Mătuşa se sperie şi-l măsură chiorîş :

— De unde ai mai răsărit, domn'le ?

— Din infern !

Matei sări la uşă. Irina rămase în fotoliu, dezdoindu-şi picioarele.

— Să intre ! Vino, Anatol ! îl chemă tînărul inginer, rîzînd.

— Ce-i cu baba asta ? făcu pictorul, păşind în odaie, şi zărind-o pe Irina, exclamă : A, tu... trebuia să-mi închipui ! N-am să vă ţin mult şi am s-o şterg.

— Dacă ai venit, o să stai, spuse Matei, şi fără să-i dea răgaz, îi descheie raglanul, căruia de altfel Anatol îi şi desfăcuse cordonul.

De cum apăru, Irina se alarmă. Ea ghici de îndată că ceea ce se petrecea cu el era un lucru grav şi serios.

— Ce-i cu tine, Anatol ? Eşti schimbat, răvăşit.

— Sînt beat.

— Nu, nu eşti.

— Ba da, sînt beat de tristeţe. Voi nu ştiţi nimic ? N-aţi citit „Scînteia“ de azi ?

— Nu, mi-a scăpat. Dar ce scrie acolo ?

Anatol scoase ziarul mototolit din fundul buzunarului şi-l întinse Irinei. Ea îl răsfoi repede, fremătînd, şi nu descoperi articolul.

— E pe pagina a doua, foileton. Citeşte şi tu, inginerule, îi spuse lui Matei, care se aşezase pe braţul fotoliului.

Citi articolul laolaltă cu Irina, în care timp Anatol fuma, cu spatele curbat, cu coatele sprijinite pe genunchi. După ce trase ultimul fum de ţigară, adînc, în piept, îi pironi pe cei doi, întrebător, cu un surîs tragic :

— Vă place ? Pur şi simplu mă desfiinţează !

Irinei i se strînse inima. Nu reuşea să-şi dezlipească buzele. Matei protestă încet :

— N-am această impresie. Se procedează la o distincţie între expoziţia actuală şi ceea ce reprezinţi tu ca pictor. Nici un moment nu ţi se discută talentul, posibilităţile. Se aşteaptă de la tine o revenire, se speră că vei realiza lucrări valoroase. Scrie textual. Ce dovadă mai mare de încredere vrei ?

— Naivule ! Comşa a presărat şi cîteva flori. Şi-ţi imaginezi c-am să mi le pun la butonieră, fudul, cînd fiecare cuvînt m-a făcut să sîngер ?

— Vorbeşti ca şi cum ai fi un om terminat, n-ai mai avea nimic de spus. Or tu eşti încă destul de tînăr, abia îţi desfăşori forţele. Desigur că te doare, totuşi nu te supăra, voi artiştii sînteţi prea sensibili.

Anatol se izbi cu pumnul în genunchi :

— Cu ce crezi tu că se pictează ? Cu pensula ? Cu culorile ? Nu ! Fără această sensibilitate n-ar ieşi nici un volum, nici o simfonie, nici o statuie. Arta se hrăneşte din bucurie.

— Dramatizezi. Te rog, calmează-te. Ţi se cere să alegi ; alţi pictori au rupt cu concepţia burgheză şi au creat opere admirabile. Sînt printre ei nume de prestigiu, pe care şi tu le stimezi. Să ţi le înşir ?

— Nu te osteni, le cunosc. Şi ce mă pisezi cu concepţia burgheză ? Ce am eu comun cu burghezia ? se revoltă Anatol. Fiindcă tatăl meu a fost un renumit clănţău de bară, întreţinea casă mare, cu doi

secretari, slugi ? Eu locuiam în pod, unde aveam și atelierul, și dacă mi se aducea mîncarea, îmbucam ceva la repezeală, dacă nu, răbdam. Scara era mobilă și o trăgeam înăuntru în pod, ca să nu mă bată nimeni la cap. Relațiile cu tata ? Ne detestam reciproc. Era afon în pictură. Într-o bună zi am și fugit de acasă. N-aveam decît douăzeci de ani. Și de atunci și pînă astăzi m-am descurcat singur. Să-ți mai spun c-am cărat și bagaje ? Nu vreau să insist asupra acestui pitoresc capitol.

„Ca și mine", gîndi Matei.

— Nu-mi fac nici un merit din asta. Sînt cel mai puțin burghez dintre voi. N-am instinctul murdar al proprietății, nu rîvnesc onoruri, nu umplu de bale talentul altuia și nu-mi sap confrații. Sînt dispus oricînd să lepăd avantajele pentru care alții se bat ca chiorii.

— Nu ești singurul artist dezinteresat, or mai fi și alții. Important e cum gîndești, drumul pe care vei continua de aci înainte. Îți pomeneam mai adineaori de cîteva personalități plastice care au ales cu curaj o nouă concepție estetică, ca de altfel majoritatea pictorilor, și îndeosebi cei tineri. Îl înlături, de pildă, pe coexpozantul tău, Mihuț, fiindcă abordează teme sociale ? Este el mai prejos ca artist ?

— Cine pretinde o astfel de absurditate ? Recunosc că e chiar foarte talentat. Asta nu înseamnă să pictez și eu ca el, și nici măcar ca maeștrii noștri, dintre care unii lucrează la fel ca acum douăzeci de ani, adică întocmai ca la începutul succesului lor. Au ajuns să se repete, să se imite pe ei înșiși, ceea ce e egal cu moartea pentru un artist. Trebuie să uiți tot ce ai învățat, ce-ai deprins din rutină și s-o iei de la capăt. De fiecare dată s-o iei de la capăt. Dacă n-ai senzația, ori de cîte ori te așezi în fața șevaletului, că descoperi pentru întîia oară limbajul naturii, enigma chipului omenesc, miracolul unui nud, e mai bine să te faci dentist !

Matei rîse. Irina, fără voie, zîmbi.

— Eşti dator să cauţi mereu, tîrîndu-te pe brînci, poticnindu-te de bolovani, zgîriindu-te de mărăcini. Să cauţi, împingînd cu mîinile, cu pieptul, ca să despici valurile necunoscutului şi să înaintezi mai departe.

„Ciudat, cum se aseamănă munca noastră, deşi căile sînt diferite, gîndi Matei. Aşa e şi-n tehnică ; eşti încătuşat de legi, de principii rigide şi totuşi dincolo de ele sălăşluieşte necunoscutul şi te avînţi să-l cucereşti, să-l supui, cu orice preţ"...

— Pentru tine lucrul ăsta e indiferent. Tu fabrici ţevi mai bune sau mai proaste, ce importanţă are ? Practici o profesiune utilă ca oricare alta, şi atîta tot. Voi sînteţi o rasă fericită de oameni. N-aveţi asemenea probleme care-ţi macină zilele şi nopţile.

— De unde ştii ? strigă Matei, cu o sclipire de furie.

Îi era ruşine să-i mărturisească propriile sale zbateri, să-i dezvăluie cum în anii uceniciei fusese dat afară din atelierul CFR pentru că nu-i reuşise un dispozitiv inventat de el, cum întotdeauna năzuise să înfăptuiască ceva în viaţă, cum această nelinişte o ducea pretutindeni, cum visul lui — ca şi al atîtor altora — era să se realizeze pe el însuşi. Şi mîzgălitorul ăsta de pînze îi lua acest drept ?

Anatol, involuntar, lunecă cu privirea pe masa plină de schiţe, apoi se uită indecis la Matei, pe care bănui că-l lovise profund.

— Iartă-mă, rosti cu un ton blajin şi obosit, poate greşesc. Oricum, tu ca să te realizezi ai nevoie de oameni, să fii cu ei, în mijlocul lor, eu să mă confrunt cu mine însumi, în faţa şevaletului.

— Mai întîi vreau să-ţi risipesc o prejudecată, se înfierbîntă Matei. Pe mine scoate-mă din cauză. Află însă că un simplu muncitor care vine cu o inovaţie tinde să se depăşească, să se realizeze pe el însuşi. La mine în uzină, un tînăr foarte înzestrat, pe nume Tosca, mi-a prezentat o inovaţie care va fi de mare folos pentru proiectul meu. Nu intru în detalii, că oricum n-ai pricepe o boabă. Dar ca Tosca

sînt în toată țara mii, zeci de mii, și fiecare dintre ei își „macină zilele și nopțile", cum te exprimi tu, cu aceeași sete de a se împlini pe el însuși. Așa încît nu ești o excepție. Eu, firește, nu mă pot realiza în afara oamenilor, și, mai precis, în afara muncitorilor cu care lucrez cot la cot. Am nevoie ca ei să înțeleagă, să participe, să mă ajute la ceea ce fac. Și tu crezi că-ți ajunge șevaletul ca să te realizezi? Ei bine, vreau să te văd pictînd, fiind absolut sigur că nimeni, niciodată, nu va privi vreo pînză de a ta. Suporți această idee? Sînt convins c-ai azvîrli pensula cît colo sau ți-ai sări din minți. Monologhează numai nebunii.

Anatol, fie din oboseală, fie din indiferență, rosti fără vlagă :

— Eu mă duc, am pălăvrăgit destul. Să trecem alături, am să te rog ceva, îi spuse lui Matei, căruia îi ceru împrumut niște bani, pe care acesta, deși strîmtorat, îi dădu imediat.

Pe cînd Anatol își îmbrăca raglanul păros, Irina stărui să-l însoțească cu Matei, să iasă în oraș împreună, dar pictorul o respinse.

— Vreau să fiu singur.

*

De jur împrejur, încăperea semiîntunecoasă a anticariatului era căptușită cu rafturi ticsite de cărți. În liniștea dinăuntru, doi-trei amatori răsfoiau pe îndelete vechi infolii, cu iz de mucegai. Matei Zane consulta cărți de specialitate, în căutarea uneia extrem de prețioasă pentru definitivarea proiectului său. Cum parcursese două șiruri de rafturi, fără succes, foiletona un dicționar ilustrat, ca să se mai odihnească. Nu avea însă răbdare și-l puse la loc, continuînd cercetarea. Văzîndu-l că de un ceas scotocește, anticarul îl întrebă ce anume îl interesa. Matei îi spuse titlul volumului, în nădejdea că va putea cumva să i-l procure. Anticarul era cam sceptic. Totuși îi făgădui că se va ocupa.

Tînărul inginer își propuse să mai aștepte cîteva zile și-n caz de nereușită, să recurgă la biblioteca profesorului Cerchez. Pe cînd da să iasă, se ciocni de Stere, pe care pînă atunci nici nu-l văzuse.

— Ia te uită ! exclamă Matei.

Stere era îmbrăcat într-un palton tocit, negru-verzui, cu o pălărie ponosită, așezată otova pe cap, cu șoșoni largi în picioare și mănuși de lînă în mîini, cu un singur deget. Înfățișarea lui nu era nici caraghioasă, nici umilă, ci numai ciudată, căci omul se ținea țeapăn și rigiditatea lui trupească putea lesne să semene a demnitate. Pe stradă, neobișnuitul figurii sale ar fi apărut de îndată oricui, în această încăpere însă, cu hîrțoage roase, se potrivea de minune, ca și cînd el însuși ar fi coborît dintre rafturile prăfuite.

— Eu sînt un familiar al casei, spuse Stere, în fiecare zi dau o raită pe la anticari. E un năravdin studenție, de care n-am izbutit să mă dezbar. De altminteri e una din puținele mele bucurii.

— Te interesează ceva în mod deosebit ?

— A, nu ca pe dumneata...

— Ai fost aici ? Ai auzit ?

— Sînt de o jumătate de ceas. N-am vrut să te stingheresc. Ce cauți dumneata nu se găsește la nici un anticariat.

— O să mai încerc, am neapărată nevoie.

— Știu că ai nevoie, spuse Stere într-un fel în care nu încăpea îndoială că se gîndea la proiect.

Matei se zori :

— Ce faci, mai rămîi ?

— Da. Nu-mi place să umblu pe frig.

...A doua zi, Matei se înfățișă la Beldie. Îi ceru planurile cutiei de viteză. Voia să le studieze. Era o ultimă verificare. Se aștepta să fie amînat, sub diferite pretexte, deoarece Beldie stătea pe gînduri. Cu cîteva clipe înainte primise un telefon : era de la Sanda Mavrodin. Îl invita pentru după-amiază la ea, în numele lui Ioanițiu. Era pentru întîia oară cînd îl suna ea. Acest telefon îl umplea de mîndrie și-i excita senzația de putere. E adevărat, Sanda nu

mai avea avere, socialmente însemna acum mai puţin decît el, dar era totuşi o boieroaică. Altădată, în lumea ei, uşile i-ar fi fost închise. O rîvnise demult şi pentru ceea ce reprezenta ca femeie şi din dorinţa obscură de a se răzbuna pe Ioaniţiu care trăia cu nevastă-sa. Era însă o ambiţie pe atunci greu de realizat. Reînviase de cînd o vedea mai des şi-şi dădea seama că spiritele, observaţiile lui o încîntau. Şansele îi crescuseră, mai ales de cînd Sanda Mavrodin era la ananghie. Beldie îi promisese că va lucra pentru transferul ei, inventînd dificultăţi ca să-i slăbească treptat rezistenţa şi s-o aducă astfel în patul lui. O făcea cu tact, cu degajare, folosindu-se de presiunea pe care celălalt, şeful ei, Creţu, o exercita asupra-i, încît să nu mai aibă putinţa unei alegeri. Glasul ei la telefon, deşi mai prietenos, mai cald ca oricînd, era străbătut de nervozitate. Să fi fost venirea lui Ioaniţiu ? De ce recurge iar la el, cînd între amîndoi se stabilise o oarecare intimitate ?

Pe acest semn de întrebare intrase Matei. Cerîndu-i planurile cutiei de viteză, lui Beldie i se dezvălui brusc că tînărul din faţa sa avea proiectul. Era întocmai cum ar fi pătruns la el, pregătit, înarmat, gata să ducă mai departe bătălia. Îl crezuse aproape înfrînt, înlăturat, şi iată că răsărise înainte-i ca un adversar neobosit, perseverent şi de temut. Cu acea putere pe care o au oamenii disimulaţi, Beldie îşi reveni îndată, spunîndu-i :

— Poftește, șezi !

În timp ce căuta planurile, îşi zicea c-ar putea să-l amîne, să cîştige timp, dar ar fi fost inutil, întrucît pînă la urmă trebuia să i le dea. Era un tertip prea ieftin şi vizibil. Apoi, chestiunea putea ajunge la direcţiune, la comitetul de partid. O complicaţie care ar arunca o umbră asupra lui.

Ceea ce se impunea acum era să obţină ca Matei însuşi să-i destăinuie ideea directoare a proiectului şi, confruntînd-o cu planurile, să i-o răstoarne, să-i strecoare îndoiala asupra valorii ei. Începu prin a-i descifra mecanismul cutiei de viteză, a-i explica particularităţile, precis şi amănunţit. Erau unele

lucruri cunoscute, altele nu, şi Matei şi le nota febril, spre mulţumirea lui Beldie. Acesta, într-o doară, se interesă asupra cărei variante se oprise, căci fără cunoaşterea ei n-avea cum să-i mai fie de folos.

Zane se mărgini să spună :

— Nu e încă nimic concret, definitiv...

— Totuşi, în linii generale ? insistă Beldie, şi cum celălalt se menţinea în aceeaşi pasivitate, continuă oftînd : Eu unul nu m-aş fi hazardat. De obicei, schimbarea cutiei de viteză, presupunînd că se va putea înfăptui într-un timp record — ceea ce e discutabil — e o operaţie dificilă, de mare precizie, delicată.

— O am în vedere.

— E greu să cuprinzi toate consecinţele, mai ales că unele apar — şi aici este pericolul ! — după intrarea în funcţiune a laminorului.

— Da, am să mă căznesc să le evit, spuse Matei.

Beldie făcu o pauză, aplecat asupra planurilor, fiindu-i limpede că celălalt nu-i va da nici un detaliu asupra proiectului. Şi atunci luă pe rînd fiecare variantă posibilă, o analiză, îi arătă neajunsurile, sperînd că în acest chip să se apropie de ideea lui Zane. Era un mijloc de a-l atrage în discuţie, a-l învălui şi a-l sili să-şi apere concepţia.

Matei nu-l întrerupea. Îl lăsa să dibuie, să pipăie terenul şi nu o dată Beldie se roti în jurul ideei sale. O părăsea şi ataca o altă variantă, demonstrîndu-i laturile slabe, primejdiile ce pîndeau aplicarea ei. Cum tînărul inginer nu ridica nici o obiecţie, Beldie, obosit, iritat, conchise cu un avertisment :

— După cum vezi, o intervenţie la cutia de viteză e exact ca o operaţie direct pe inimă. Oricîte măsuri de precauţie ai lua, un accident fatal nu este exclus. În cazul nostru e vorba de o serie de necunoscute, care sînt hotărîtoare pentru mersul laminoarelor. Aşa că, dacă scapi teafăr din înlănţuirea lor, să te consideri un om fericit, rîse Beldie,

„Ah, ai nimerit în miezul problemei !“ gîndi Matei.

— Cînd voi trece la definitivarea proiectului, am să ţin seamă de observaţiile dumneavoastră, rosti Zane, înfăşurînd repede planurile.

Lui Beldie i se păru că-l clătinase, că-i înfipsese un cui, ceea ce nu era fără temei, şi de aceea i-l răsuci şi mai adînc în carne :

— Îţi mărturisesc, mi-e teamă pentru dumneata. Un eşec ţi-ar dăuna enorm. Înţeleg ambiţia de a-ţi reface poziţia, a o întări, e foarte explicabil...

— Vă închipuiţi că asta mă preocupă cel mai mult ? spuse Matei, surprins.

— Firește că nu e numai asta... este şi devotamentul, impulsul de-a înfăptui, de-a te afirma. Dumneata eşti un entuziast, un dezinteresat, rosti cu o imperceptibilă ironie Beldie.

„Nu crede o iotă din ce spune,“ reflectă Matei.

— În ce mă priveşte, poţi conta pe sprijinul meu. Ai însă grijă de necunoscute, îl mai preveni o dată în uşă.

Şi din hală, Matei sări drept pe scările pasarelei, urcînd pe platformă. Aici, căldura te înfăşura ca într-o cămaşă de foc. De fiecare dată, loviturile teribile de perforare a oţelului răsunau cu un ecou imens. Hala se cutremura, pereţii de sticlă zăngăneau, aerul vibra în unde prelungi, sonore, ca o harpă cu strune fine de metal. Şi ori de cîte ori se repeta năprasnica lovitură, din oţelul incandescent se rupeau constelaţii luminoase şi multicolore, care ardeau în văzduh şi cădeau pe podeaua platformei ca o ploaie neagră de zgură.

Matei nu vedea decît mişcarea necontenită, ritmică, a valţurilor. Erau ca nişte maxilare de oţel, cumplite, care înşfăcau una după alta barele aprinse. Acestea alergau uruind, se rostogoleau spre gura căscată şi deodată înţepeneau, înhăţate de maxilarele de oţel, ca în secunda următoare să fie străpunse c-un geamăt scrîşnit de grozava izbitură.

Îl scutură un fior, avînd senzaţia că se vîra cu întreg trupul, viu, între aceste maxilare, care se încleştau şi se descleştau, într-un ritm mecanic, egal

şi nepăsător. Se uita fascinat la mişcarea lor, cum hăpăiau barele, deschizîndu-şi şi închizîndu-şi fălcile dure. Era leoarcă de sudoare.

Cînd, în sfîrşit, se îndepărtă, Stere nu îndrăzni să-i vorbească, într-atît era de alterat la faţă, iar ochii aveau incandescenţa oţelului.

Matei se şterse de apa ce curgea de pe el şi care ţîşnise parcă prin toţi porii pielii. Se căută de-o ţigară şi după cîteva fumuri se calmă, cînd îl auzi pe şeful de schimb spunîndu-i :

— Unde ai fost ? E un pachet în cabina dumitale.

— Pentru mine ? Ce fel de pachet ?

— Ai să-l desfaci şi ai să vezi. Te rog însă să-l înveleşti la loc şi să nu zici nimănui că-l ai de la mine.

— E secret ? glumi Matei.

— Este, nu vreau să afle Beldie.

Ce legătură avea cu Beldie ? Nu-i convenea nici misterul, nici această complicitate. Era intrigat, şi spre prînz, cînd coborî în cabină, desfăcu pachetul în care nu era altceva decît tratatul după care umblase pe la anticariat. Pe prima pagină, sus, într-un colţ scria caligrafic, îngrijit, „Lucian Stere, 1939". Volumul era bine păstrat, în afară de sublinierile şi comentariile marginale, ceea ce dovedea că fusese studiat cu seriozitate. Mai mult decît bucuria, recunoştinţa, pe Matei îl însufleţi curiozitatea pentru Stere, căci notaţiile, însemnările, oricît de fugitiv citise, îi dovedeau că totuşi cîndva creierul lui trăise o efervescenţă de idei, gîndise asupra principiilor, nu era ca astăzi un tehnician dezabuzat, mîncat de rutină, înăcrit. Cum era cu putinţă o asemenea transformare ? Ce dramă se petrecuse cu el ? Involuntar, Matei îşi aminti de amara lui reflecţie : „Trecem unii pe lîngă alţii ca nişte străini, nu ne sinchisim ce se întîmplă cu celălalt şi sîntem toţi la fel". Îl şi vedea cu craniul lui pleşuv, cu pielea pergamentoasă, cu rînjetul nelipsit de pe buzele strînse. Era un bărbat în vîrstă de numai patruzeci şi cinci de ani şi arăta ca de şaizeci. Făcuse unele tentative timide, să se lege sau să comunice cu

Matei. Împrumutarea prețiosului tratat era de asemeni un act cu care voia să-i cîștige încrederea. El îl ținuse la distanță, suspectîndu-l a fi aliatul lui Beldie. Și dacă greșea ? Poate, într-adevăr, avea dorința sinceră de-a se împrieteni cu el, poate se simțea prea izolat, singur. O fire ca a lui Stere nu putea fi capabilă de prefăcătorie. „Ciudat tip !" își spuse Matei, cu intenția să-l îmbrățișeze pentru tratat, dar află că-l chemase Beldie. I se iscă din nou îndoiala și, cînd se regăsiră pe platou, tînărul inginer fu mai rezervat. Stere înțelese imediat motivul.

— Ai fost înaintea mea la Beldie ? îl întrebă direct.

— Da.

— Te-a descusut și pe dumneata despre proiect ?... A încercat să afle amănunte de la mine. Să te păzești de el și, pînă nu definitivezi proiectul și-l prezinți în consiliu, să nu sufli un cuvînt. E în stare să ți-l torpileze înainte de a-l discuta.

— Ce te face să-mi porți de grijă ? Prin ce o merit ?

Stere își dezveli dinții galbeni într-un zîmbet strîmb. Pielea vestedă a obrazului i se încreți spre tîmple și privirea-i deveni ascuțită :

— Ești bănuitor. Uită-te la mine cum arăt și ai să înțelegi. Cît despre dumneata, știu și eu... să-mi dovedesc mie însumi că n-am putrezit pînă la rădăcină, că mai există o coardă care vibrează... Ba nu, să fiu cinstit ! Nu-s chiar atît de sentimental, am și eu un interes să reușești, mai mare decît îți închipui, și te ajut în felul meu... Altceva nu pot să fac și nici nu doresc. Vine Beldie ! Să ne despărțim...

— Te rog să stai ! spuse ferm Matei. Haide la mine în cabină, să mai vorbim.

— Nu acum, altă dată.

— Ce-i cu dumneata ? De ce te ferești de el ?

— E o istorie prea lungă, și nu e nici locul, nici momentul...

— Cum vrei, spuse Matei, și-i întoarse spatele lui Beldie care trecu pe lîngă ei, distrat, cu o figură radioasă, căci primise un al doilea telefon de la

Sanda Mavrodin, îndrituindu-i nădejdea că era pe cale să-şi atingă ţinta.

*

...În baia puternic luminată, care făcea să sclipească faianţa, nichelul, oglinzile, Beldie îşi înnoda cravata, satisfăcut de propriul său chip. Îi veni ideea să se ducă la Sanda Mavrodin c-un sfert de oră mai devreme, pentru a avea prilejul să stea singur cu ea pînă la sosirea lui Ioaniţiu. Se gîndea că nu putea încălca anumite reguli de politeţe. Şi pe urmă era şi mai prudent. Era însă atît de bine dispus, încît astăzi îşi va îngădui orice îndrăzneală. Trebuia ca măcar cîteva minute să fie numai ei doi, să stabilească într-un fel oarecare un angajament reciproc. Un angajament ! Nu, asta suna prea brutal. El nu va aduce vorba despre transfer, va aştepta ca ea să-l întrebe. Şi după aceea o va atrage spre făgaşul potrivit. Îi va ceda oare ? Ce femeie ! Ce femeie ! rosti admirativ şi parcă cu teamă că n-o va poseda pe Sanda Mavrodin.

— Încă n-ai isprăvit ? se miră Aura, nevastă-sa, intrînd în baie. De un ceas te dichiseşti. Cu cine ai întîlnire ?

— Cu Ioaniţiu.

— E în Bucureşti şi n-a dat pe la noi ?

— Se pare că e grăbit. Mîine dimineaţă se înapoiază la schelă, spuse el, privind-o în oglindă, cu un rictus ironic.

— Vii tîrziu ? se interesă Aura.

— Nu cred. Dar s-ar putea.

— De ce nu mă iei şi pe mine ?

— Ce ţi-a venit ? Avem de discutat chestiuni importante. Ce rost are să te iau şi pe tine ? Apoi, îndulcind glasul : Sîntem doar între bărbaţi.

Încercă s-o mîngîie, dar Aura se strecură afară.

— Eşti uricios astăzi, spuse înţepată, şi îndată ce fu în hol, urcă grăbită scările spre telefon.

Leon Beldie o porni pe jos, să respire aerul tare. Începuse să se îngraşe şi asta nu-i prea plăcea.

Puţină mişcare la vîrsta lui nu strica, apoi nu suferea înghesuiala din tramvaie. Forfota de pe stradă era mai suportabilă. Cînd ajunse în centru, se întunecase de-a binelea. Ceasul de la staţia Brătianu arăta şase fără zece minute. La şase fix, Beldie suna la garsoniera Sandei Mavrodin.

— Ah, dumneata ! exclamă ea, înşelată de zbîrnîitul scurt al soneriei.

— Am întîrziat cumva ? spuse inocent, vrînd să se scuze.

Sanda îl pofti înăuntru, simplă, reţinută, ca pe-un oaspe obişnuit.

— Nu, nu, de loc. Eşti punctual ca un britanic.

— Punctualitatea e şi ea o formă de omagiu cuvenit unei doamne, rosti Beldie, preţios.

Deşi era cam forţat, mirosind a manieră veche, făcu efect, deoarece Sanda îi surîse, prinzîndu-l într-o privire iute, de cunoscătoare.

În schimb, pe furiş, îl cîntări din cap pînă-n picioare, ca pentru a-i întări o impresie. Lui Beldie nu-i scăpă. „Mă măsoară ca pe-un armăsar."

Se înfundă în fotoliu, comod, hotărît să urmeze tactica pe care şi-o propusese. Dar Sanda nu-i pomeni nimic despre transfer. „Nu vrea să facă nici un avans", gîndi Beldie.

— Ce-o fi cu Val că încă n-a venit ? spuse el din senin.

— Văd şi eu că întîrzie. E împotriva obiceiului lui.

Beldie observă abia acum la gazda sa o fină agitaţie, care se trăda în mici gesturi nervoase, aprinderea şi stingerea ţigării, trecerea degetelor prin păr, grija de a nu-şi şifona rochia. Dintr-o dată se molipsi şi el de aceeaşi nelinişte. De ce-i dăduse întîlnire Ioaniţiu ? Şi de ce era Sanda tulburată ?

— Să i se fi întîmplat ceva ? rosti Beldie cu subînţeles.

— Ce să i se întîmple ! se stăpîni ea. O fi avut o pană la maşină, sau poate s-a ivit o chestiune neprevăzută. În sfîrşit, eu cred totuşi că va veni.

Niciodată n-a fost altfel, spuse apoi cu un zîmbet fermecător.

Silința Sandei de-a se stăpîni, de-a fi grațioasă cu el, cu aceeași distanță în purtare, nu izbutea să-i adoarmă preocuparea : ce era cu Ioaniţiu ? Asta nu-l împiedica s-o dorească pe această femeie, să-l desfete fuga liniei spre șold, gîtul înalt, ovalul feței, cu pielea mată, brună, dominat de un nas puțin mare, gîndea Beldie, dar nu lipsit de noblețe.

Uruitul ascensorului în urcare pătrunse pînă la ei.

„El e !“ își spuse în sine inginerul, cu ușurare.

Sanda nu se mișcă din fotoliu. Își înălță doar capul, cu auzul atent.

Ascensorul coborî.

— E vreun motiv de îngrijorare ? nu mai răbdă Beldie, și în aceeași clipă îi păru rău.

Ghici în ochii ei o licărire de dispreț : „Ți-e frică ?“

— Mă gîndesc la Val, adăugase el cît se poate de calm.

Soneria zbîrnîi scurt, de trei ori.

Sanda sări în picioare, aruncîndu-i liniștitor :

— Val !

Într-adevăr apăru Ioaniţiu, cerîndu-și scuze pentru întîrziere. Era în același palton în carouri, cu blana de biber, cu trăsăturile asprite de vîntul înfruntat pe podeaua sondelor. Se dezbrăcă și se așeză în fotoliul părăsit de Sanda.

— Domnul Beldie era îngrijorat pentru tine, spuse ea, recăpătîndu-și vioiciunea. I-ai dat emoții.

— Emoții ? făcu Ioaniţiu, închizînd pe jumătate un ochi. De ce ? rîse sec.

— Doamna Mavrodin mă tachinează și nu ține seama că pe noi ne leagă o priete...

— Desigur, desigur, o prietenie, îl completă binevoitor Ioaniţiu.

— Să vă fac o cafea ? Mi-am procurat o cutie de nescafé, spuse Sanda și dispăru în chicinetă.

Ioaniţiu își rezemase palmele de cele două brațe ale fotoliului, rămînînd cîteva clipe într-o perfectă

imobilitate. Apoi ridică o mînă și-și netezi părul rar, cenușiu, murmurînd :

— Da, da...

Pe Beldie începură să-l irite gesturile acestea mecanice și studiate, tăcerea-i enigmatică. Era sătul de poză. I se rotea mereu în cap aceeași întrebare : de ce-l chemase ? Cum celălalt continua să se joace cu degetele pe lemnul fotoliului, se încăpățînă și el în mutism.

— Nu ești curios să afli pentru ce te-am chemat ? spuse Ioaniţiu.

— De asta sînt aici, aștept.

— Sînt noutăţi interesante. De curînd au sosit doi camarazi, rosti petrolistul, schițînd un semn cu mîna care voia să spună că au coborît din văzduh. I-am adăpostit. Un al treilea e pe cale să pice curînd. Aș avea nevoie pentru el de o gazdă absolut sigură. Te-am ales pe dumneata. Ești cel mai indicat.

Beldie păli, înspăimîntat. Mai întîi fu gata să izbucnească : nu ! Întrevedea riscul unei rupturi. Ei, și ? O ruptură i-ar fi convenit acum de minune, căci oricum voia să se desprindă de vechile relații, să-și consolideze situația, să se poată avînta liber într-un post mai important. Cum era atît de naiv ? Ioaniţiu îl strîngea ca într-un cleşte de fier ; deținea borderourile cu acțiuni petrolifere, încredințate lui de Aura ; fuseseră împreună membrii asociației Germano-Romîne ; cunoștea fiecare etapă a carierei sale pe care i-o înlesnise. Și, apoi, dacă mîine lucrurile se răsturnau ? Ioaniţiu l-ar nimici. Dar și astăzi, cu o simplă notă informativă l-ar desființa și niciodată n-ar mai face carieră. Nu, o ruptură făţișă nu era posibilă. N-avea nici un interes s-o provoace el. Cel mult să rărească relațiile, să le lase să se stingă de la sine. Oricum, era decis să refuze.

— La mine ? E cu neputinţă ! Eu locuiesc într-un cartier deocheat. Trebuie găsit altceva, în altă parte, într-un loc izolat. Mă expun inutil la o mare primejdie...

Sanda reveni cu cafelele, le puse pe o măsuţă, aşezîndu-se în faţa celor doi bărbaţi, pe divan. Era încordată, nervoasă. Nimeni nu se atinse de băutura fierbinte şi aromată.

— Chiar dacă ar fi vorba de nepotul dumitale ? rosti calm Ioaniţiu.

— Nepotu' meu ?!

I se răcise spinarea. „N-are decît să crape !" gîndi în secunda următoare. Era fiul soră-si, căsătorită cu acel nefericit de avocat fără clientelă, Rucăreanu, care se sinucisese după falsificarea unor acte publice. Băiatul, Andrei, îşi luase licenţa în litere şi era un legionar fanatic. Îl plasase într-o slujbă la Pinacoteca statului, ceea ce nu-l împiedica să-l trateze pe unchiu-su cu superioritate şi chiar obrăznicie. Amestecat în mai toate tulburările huliganice ale vremii, era mereu urmărit de autorităţi şi silit să se ascundă. După rebeliunea din '40 se refugiase în Germania.

Beldie crezuse multă vreme că fusese ucis, şi respirase uşurat. Ioaniţiu îl vestise într-o zi că nepotusău trăia. Şi iată că va sosi în ţară ! Îi fulgeră prin minte gîndul să-l denunţe, să scape astfel de el. Ideea era însă nebunească, absurdă, imposibilă.

— Nu va rămîne decît cîteva zile, continuă inflexibil Ioaniţiu. Cum nimeni nu va şti că a locuit la dumneata, e ca şi cînd n-ar fi fost. Are acte în regulă, „eliberate" de miliţia din Buzău, bineînţeles pe un nume fals. Pentru servitoare va fi un prieten din provincie, în trecere prin Bucureşti. De altfel, vei avea grijă să aibă cît mai puţin contact cu el. Nu va folosi telefonul şi nu va ieşi din casă decît noaptea.

Beldie asista neputincios, contractat, uimit, cum celălalt decidea în locul lui. Încercă să reziste, să se opună :

— E o chestiune prea gravă şi nu pot să risc singur. Trebuie să mă consult şi cu soţia mea.

— Am consultat-o eu. E de acord. Am fost pe la dumneata, înainte de a veni aici, un sfert de ceas după ce-ai plecat de-acasă. Din păcate... era foarte urgent.

— E de-acord ? reţinu Beldie, înnegurat, înţelegînd că orice împotrivire era de prisos. Şi cînd va veni ? murmură.

Ioaniţiu se uită la ceasul-brăţară, de la încheietura mîinii.

— Te voi anunţa la timp.

„E inconştientă !“ îşi spuse în sine Beldie, cu o scrîşnire de furie.

Nu mai era nimic de făcut, decît să se păzească cît mai bine şi să caute să-i scurteze şederea. Dacă cumva va încerca s-o prelungească, îl va speria că-i casa suspectată. Într-un mod sau altul se va descotorosi de el...

— Fii liniştit ! Va rămîne doar cîteva zile, repetă Ioaniţiu, ca şi cînd i-ar fi ghicit frămîntarea, vizibilă pe obrazu-i frumos, uşor alterat. Ce Dumnezeu, n-am dreptul să-ţi cer şi eu un serviciu ?

— Da, desigur, oricînd, însă... se bîlbîi Beldie.

— Nu te teme, am luat toate măsurile, îl asigură petrolistul, şi, vroind să curme o discuţie pe care o considera închisă, scoase portţigaretul, îi oferi o ţigară şi adăugă îndreptat spre Sanda : Simt nevoia să mă destind. Ştiu o cîrciumioară pe Vlaicu-Vodă, discretă, c-un diseur care cîntă vechi şansonete franţuzeşti. Vii şi dumneata cu noi, Beldie ?

Sanda îşi întinse picioarele, se întoarse pe-o parte, curbîndu-şi şoldul. Îi zîmbi :

— Bineînţeles că vii, nu-i aşa ?

Beldie se înclină.

— Preaplecatul dumneavoastră supus, doamnă !

Acceptase, deşi n-avea nici un chef să se ducă. Oricît de mult voia să fie laolaltă cu Sanda Mavrodin, ivirea apropiată a nepotului său îi fărîmiţa bucuria. Unde-l va adăposti Aura ? Cel mai potrivit ar fi în odăiţa mansardată, un fel de lucarnă, de unde putea controla întreaga mişcare a străzii. Era un loc mai ascuns şi se intra prin scara de serviciu, nefolosită de nimeni. Sau, mai degrabă, odaia din fundul holului, care răspundea pe cheiul Dîmbo-

viţei ? Poate că nepotu-său nu va izbuti să se strecoare în ţară, sau va fi prins înainte de-a veni la el, nutri o speranţă Beldie.

— Eşti cu maşina ? îl întrebă Sanda pe petrolist.

— Da, am tras-o în spatele blocului.

Maşina era un „Oppel“ vechi, dar încă în stare bună. Cînd Ioaniţiu deschise portiera, Beldie era sigur că tînăra femeie se va aşeza lîngă el, la volan. Sanda se instală însă în fundul maşinii şi Beldie se sui alături de ea. Tot drumul, care de altfel dură cîteva minute, se sforţa s-o intereseze, lipindu-şi piciorul de pulpa ei, ca din întîmplare, fără ca Sanda să se îndepărteze. Ambiţia, dorinţa de a avea această femeie îi împrăştiară oarecum îngrijorarea. Era în acest instinct de posesiune şi nevoia de a se răzbuna pe Ioaniţiu. Ah, dacă şi l-ar putea împlini ! Privirea lui se înfipse în ceafa celui de la volan, ţeapănă, cu părul rar şi lipit de craniu. Apoi şi-o întoarse iar spre Sanda, străduindu-se s-o capteze, să-i reţină atenţia asupra lui.

Beldie gustă satisfacţia că reuşise, mai ales că în local Ioaniţiu deveni tăcut. Se retraseră la o masă, într-un colţ al încăperii. De altfel era o singură odaie, cu cîteva mese, dintre care vreo două ocupate, învăluite într-o lumină scăzută. Era cam strîmt, iar aerul venea printr-o uşă, cu ventilator de tinichea, care da spre curte, de unde răzbea un miros greu de carne arsă şi varză murată.

— E încă devreme, spuse Ioaniţiu, ca să explice puţinii clienţi.

Într-adevăr, aici lumea sosea abia de la zece seara în sus. Localul se închidea la ora unu noaptea. Mesele se umpleau încetul cu încetul, fără ca atmosfera să se schimbe. Era aceeaşi linişte, oamenii se aşezau tăcuţi, vorbeau în şoapte, rîdeau încet. Un străin şi-ar fi putut închipui că toţi aceştia aşteaptă să se întîmple ceva, un lucru neobişnuit, care să-i scoată din amorţeală. Dar nu se întîmpla nimic. Din cînd în cînd se auzea clinchetul unui pahar, un rîs

subţire de femeie. Animaţia se ghicea în zîmbetele, în strălucirea ochilor.

Figurile îi erau familiare ; Sanda nu cunoştea pe nimeni de-aci, simţea însă că erau dintr-o lume apropiată ei. De la unele mese fugeau spre ea priviri curioase şi admirative. Ea le primea indiferentă, deşi îi mîngîiau vanitatea. Îşi oferea zîmbetul cînd lui Ioaniţiu, cînd lui Beldie, care era din ce în ce mai stîrnit. Se cheltuia în spirite, avea fel de fel de atenţii pentru ea, în vreme ce Ioaniţiu sorbea vinul, impasibil, de parcă n-ar fi fost de faţă.

Întotdeauna, cînd bea, avea o crispare lăuntrică, iar trupul, faţa lui căpătau o şi mai mare rigiditate. De fapt, acum el se gîndea la unele amănunte ale acţiunii sale din ajun şi nu era hotărît dacă va rămîne peste noapte la Bucureşti sau va pleca direct la schelă.

Ancheta asupra presiunii forajului se isprăvise ; rezultatele însă nu-i erau cunoscute. Ioaniţiu fusese totuşi dublat de un nou inginer. Era prea mare nevoie de un specialist, ca să se poată lipsi de el. Oricum, fusese avertizat. În sfîrşit, va vedea ce-i de făcut. Deocamdată îi era bine, alcoolul îi dădea o senzaţie de forţă. Nutrea conştiinţa că era superior altora, că-i domina prin ceea ce ei nu ştiau despre el, că avea dreptul să le poruncească, să fie ascultat. Se uita la cei din cîrciumă indiferent şi dispreţuitor. Avea un început de beţie, lucidă şi rea, iar fiinţa lui era plină de un orgoliu nemăsurat. Era un moment cînd ar fi fost în stare să săvîrşească orice.

Îl deşteptă din această nebunie rece glasul Sandei :

— La ce te gîndeşti, Val ?

El nu se osteni să răspundă. Ridică un deget în aer, apoi îl lăsă în jos, într-un gest de inutilitate.

De altfel, altceva atrase atenţia tuturora. Într-un colţ al încăperii apărură chitaristul şi diseurul. Toate capetele se întoarseră spre ei. Unii stăteau cu cotul rezemat de masă şi tîmpla sprijinită în palmă, alţii

fumau adînc, cu ochii pe jumătate închiși. Cîntărețul începu, acompaniat în surdină de chitară :

Quand nous étions petits
Nous avons fait des songes
Adorables mensonges
Depuis longtemps partis [1].

Sanda visa. În mintea ei se perindau crîmpeie din viața de odinioară, priveliști însorite, plaje străine, rochii multicolore, marea de un albastru fără asemănare. O supăra, însă, glasul puțin ascuțit, guturai, țigănesc, al cîntărețului. Cînd termină, îi spuse lui Beldie :

— Prost mai cîntă franțuzește. Dă-mi, te rog, un pahar cu vin.

Inginerul o îndemnă la băut, dar Sanda își umezi doar buzele. Se dezobișnuise de băutură și se simțea ușor amețită. Deosebi în mijlocul încăperii un bărbat, cam de vreo cincizeci de ani, cu fălcile căzute, corect îmbrăcat, deși în haine cam strîmte, cu o ținută încă arătoasă. Era însoțit de un tînăr, cu linii moi, feminine, care avea o oarecare timiditate.

Vîrstnicul împărțea saluturi în dreapta și în stînga, și cînd o zări pe Sanda, se apropie grăbit de ea. Singurul necunoscut de la masă îi era Beldie. Inginerul îl știa însă din vedere.

— Sărut mîna, domniță, se înclină el, fericit. Unde ai dispărut, că nu te-am mai văzut de atîta vreme ?

Îi strînse mîna lui Ioanițiu la fel de cordial, iar lui Beldie, ceremonios.

— Ești singur ? Ia loc, îl invită Sanda, răutăcioasă.

— Nu, mulțumesc, mai sînt cu cineva, murmură el.

— A, iartă-mă, spuse Sanda, aruncînd o ochire adolescentului care rămăsese în urmă. Bibi-pașa, te păstrezi tot tînăr.

[1] Pe cînd eram copii /Ne făceam tot felul de iluzii / Adorabile închipuiri /De mult uitate.

— Atît cît se mai poate, domniță. Dacă-mi permiți, aș vrea să te vizitez într-o după-amiază. Mai stăm la o conversație.

— Cu plăcere, Bibi-pașa, dar să mă anunți la telefon, s-ar putea să nu fiu acasă.

— Bineînțeles, domniță. Mie îmi dați voie să mă retrag. Sărut mîna !

Cînd se îndepărtă de lîngă ei, Ioaniţiu, care nu mișca un mușchi al feței, o întrebă pe Sanda :

— Din ce o mai fi trăind acest Moruzzi ?

— Vinde !

— Mai are ce vinde ?

— Probabil. Nu l-am auzit niciodată văitîndu-se.

Lui Beldie îi era profund nesuferit ; n-aveau relații personale. „Bibi-pașa" era o poreclă din care-și făcea glorie. Îl întîlnise o dată sau de două ori la un club și-l dezgustaseră și viciul, și obrajii lui, pe atunci lăptoși, cu pete trandafirii.

— E un om care toată viața n-a făcut nimic, spuse cu silă Beldie.

— Dar cu ce distincție ! remarcă distant Sanda.

Beldie regretă imediat ieșirea lui și ar fi vrut s-o întoarcă, temîndu-se să nu piardă tot ceea ce-și închipuise a fi cîștigat.

O întîmplare neprevăzută îi amuți pe toți. La a treia masă se afla un bărbat livid, cu privirea rătăcită, pe care comesenii lui căutau să-l liniștească. Îl apăsau pe umeri, cu mutre speriate, îl înghionteau pe dedesubt. El se smucea pe scaun, se sălta și deodată începu să urle :

— Nu mai pot ! Mă înăbuș ! Să se isprăvească odată cu ei !

Cu mare greutate, ceilalți izbutiră să-l potolească. Se făcuse o tăcere glacială în local. Cîțiva cerură plata și se topiră. După o trecere de vreme, bărbatul acela fu văzut ieșind afară și nu se mai înapoie.

Sanda se alarmă :

— Să mergem și noi, Val.

Beldie deveni nervos :

— Este mai prudent să plecăm, spuse el, văzînd că Ioaniţiu nu se scula de la masă.

— Nu este bine să ieşim acum. Mai bem un pahar cu vin şi pe urmă fac plata, rosti Ioaniţiu printre dinţi. Toarnă, Beldie!

Inginerul se supuse, deşi îl cuprinsese subit o ură împotriva lui. Te pomeneşti că se încăpăţînează să stea pînă la sfîrşit. Dacă va fi aşa, el va găsi un pretext şi va pleca. Mult nu mai rămîne aici.

Sanda îl zori din nou:

— Haide, Val, fă plata!

Beldie observă că Sanda deşertase tot conţinutul paharului. El nu mai bău.

Cînd fură afară, Ioaniţiu, după un moment de gîndire, spuse:

— Eu pornesc direct spre schelă. Voi duceţi-vă amîndoi pe jos. Nu este departe pînă la tine, Sanda, şi e mai bine aşa. Am să-ţi telefonez în curînd.

Şi, fără să mai dea nici o altă lămurire, se îndreptă spre maşină. Se despărţiră neliniştiţi şi însăşi această despărţire neaşteptată, nefirească, îi tulbură şi mai tare.

Văzîndu-se împreună cu Sanda, Beldie căută să fie mai calm. O apucă de braţ, purtînd-o strîns lîngă el, fără să simtă nici o împotrivire. Îi povestea tot felul de nimicuri ca s-o distragă, uitîndu-se din cînd în cînd înapoi.

— Nu e nimic, îi şoptea Beldie încurajator, cu un fel de neastîmpăr, în care se amesteca şi dorinţa, şi nesiguranţa lui.

În faţa blocului, Beldie se opri, aşteptînd. Ea o luă înainte, pătrunse în hol şi Beldie o urmă. Sanda deschise uşa de la lift, întorcîndu-se spre inginer, care o privea înfrigurat, necutezînd. Îi venea să se năpustească înăuntru. Nu ştia ce-l împiedica: aerul distant, figura ei mîndră? I se uscase cerul gurii, îi ardeau ochii. Să facă sau nu un pas înainte? Secunda era hotărîtoare.

— În noaptea asta nu vreau să fiu singură, veni ca o uşurare chemarea Sandei.

Beldie nu spuse un cuvînt ; intră în ascensor şi trase cu putere uşa.

*

Se scursese aproape o lună de la închiderea expoziţiei. Întocmind bilanţul, Anatol constată că vînduse foarte puţin. Tablourile reţinute de particulari nu fuseseră achitate. Îi invitase de cîteva ori, telefonic, să-şi ridice lucrările. Unii îl amînau, alţii renunţaseră, iar cîţiva îi trîntiseră telefonul. Pe scurt, eşecul era total. Singurii bani pe care-i obţinuse — şi o sumă destul de însemnată — reprezenta achiziţia ministerului. Cu ei nu putea însă acoperi cheltuielile pentru culori, geamuri, rame, mai ales că era încărcat şi de datorii. Cele mai multe le făcuse fără socoteală, risipind în dreapta şi-n stînga. Situaţia nu era totuşi fără ieşire. Ar fi putut să se asocieze cu un colectiv care primise comenzi de la stat, sau să încheie un contract personal cu ministerul şi să capete un acont important. Deci, posibilităţi de-a se descurca existau, dar Anatol nu mai avea energia să se apuce de lucru.

Îi era silă să pună mîna pe pensulă, să stea în faţa şevaletului. Se învîrtea prin atelier, dregea cîte o ramă veche, îşi curăţa pipele, răsfoia reviste, irosindu-şi timpul fără rost. Alteori se întindea pe divan şi visa ore întregi cu ochii-n tavan. După aceea intrase într-o perioadă de agitaţie stearpă. Umbla toată ziua, iar noaptea poposea în vreo cîrciumă de la marginea oraşului, cu prieteni de pahar şi de nimereală.

În acest răstimp evita s-o întîlnească pe Irina. În orele cînd ea era acasă, Anatol lipsea. Biletele pe care i le strecura pe sub uşă, le lăsa fără răspuns. O făcea dinadins, cu un soi de cruzime, ştiind bine că-i răpea liniştea. Într-o după-amiază, pe cînd zăcea tolănit pe divan, ea bătu în uşă. El fuma indiferent, plictisit, neînvrednicindu-se măcar să se scoale. Involuntar, Irina apăsă clanţa şi văzu că uşa era deschisă. Nici cînd intră înăuntru. Anatol nu dădu nici

un semn de viață. Îl descoperi în odaia alăturată, întins pe spate, în pijama, urmărind norii albaştri de fum care se înălțau spre tavan.

— Anatol, erai aici ? spuse Irina, contrariată.

— După cum vezi.

— N-ai auzit c-am bătut la uşă ?

— Ba da.

— Şi de ce n-ai răspuns ?

— Mi-era lene.

— Şi tot din lene nu mi-ai scris cîteva rînduri, să ştiu ce e cu tine ?

— Tot din lene. Şi, în definitiv, ce este cu mine ? Trăiesc, mă plimb, visez ; ce este neobişnuit în asta ?

— Fireşte, nu e nimic neobişnuit. Eram îngrijorată că nu eşti la nici o oră acasă, nici ziua, nici noaptea, spuse ea blînd, împăciuitor.

Irina vru să se aşeze. Anatol se trase deoparte, făcîndu-i loc pe marginea divanului.

— Nopțile mele ! rosti el cu amărăciune. Nu mai am odihnă, nu mai am somn. Pereții ăştia mă sufocă. Simt că dacă nu evadez, dacă nu umblu pe străzi, o să înnebunesc de-a binelea.

— Încearcă să te reculegi, să lucrezi, fă un efort, te rog...

— Pentru cine ? Pentru ce ? Pînă şi infecții ăştia de burghezi s-au speriat de articol şi n-au mai venit să ridice tablourile. Mă răcoreşte numai faptul că ei sînt la pămînt. E singurul motiv pentru care salut revoluția ! Încolo... Cui îi pasă de mine ?

— Deformezi adevărul, Anatol, rosti ea cu moliciune, ca să nu-l supere. Oh, Doamne, am şi uitat să-ți spun c-ai primit adineauri un telefon de la Uniune, de la secretariat. Mi s-a comunicat să te duci mîine p-acolo, e în legătură cu comanda de la minister.

— Nu mă duc.

— De ce ? E un prilej să-ți reiei lucrul, să ieşi din marasm. Poate ai să pleci undeva, pe teren, asta are să te învioreze, o să-ți dea poftă de muncă... de viață.

— Bănuiesc cam ce vor, spuse Anatol, jucîndu-se cu ciucurii şalului ei de-un albastru-pal, care-i acoperea umerii. Te prinde foarte bine şalul ăsta ! Eşti frumoasă, Irina. Abia acum bag de seamă că...

— Nu întoarce vorba... făgăduieşte-mi că te duci mîine la minister.

Anatol aruncă ciucurul. Îşi coborî sprîncenele şi rosti morocănos :

— Nu sînt pictor de schele !

— Cum, schele ? Dar înapoia lor sînt oameni, oameni vii, Anatol, pe care merită să-i cunoşti. Contactul cu ei are să-ţi deschidă perspective noi, ai să te simţi tu însuţi altul... De ce mă priveşti aşa ?... De ce zîmbeşti ?

— Ai devenit ecoul lui Zane.

— Cauţi să mă jigneşti ; nu sînt ecoul nimănui. Şi eu doar lucrez alături de ei şi cred că-i înţeleg. Dacă l-ai cunoaşte pe Firoiu, pe Gore, pe Tosca sau pe meşterul Păun ! Fiecare e interesant în felul lui. Sînt oameni admirabili şi plini de pasiune. Nu se poate să nu te apropii de ei. Şi pe urmă însăşi atmosfera de-acolo n-ai mai întîlnit-o. Noaptea, mai ales, ţevile incandescente, exploziile de scîntei transformă totul într-o feerie. Ce efecte plastice ai putea să scoţi !

— Mă înduioşezi, draga mea. Dacă mai pledezi puţin, mă convingi.

— Fără ironie, altfel încetez orice discuţie.

— Atunci de ce insişti ? Ce vrei de la mine ? rosti scurt, repezit.

— Adică, eu... se fîstîci Irina. N-ai decît să-ţi alegi alt loc, du-te unde-ţi place, oriunde ai să...

— Te-ntreb de ce insişti ?

— Mi se pare foarte simplu, rosti ea, pricepînd că înţelesurile se întunecă între ei, că celălalt se pregătea pentru o izbucnire. E necesar să pleci undeva, să lucrezi, să-ţi recîştigi echilibrul. Aici te iroseşti degeaba... şi e păcat ! Eu nu mă îndoiesc şi nu m-am îndoit niciodată de talentul tău. Şi oricînd voi fi lîngă tine, te voi ajuta, pe cît îmi stă în putere.

— Mulţumesc, nu ţi-am cerut. Ce-i aia... *ajutor*? Ce sînt eu, un neajutorat? Nu înţelegi că această ocrotire a ta mă umileşte, că mă lipsesc bucuros de ea? Sînt sătul să tot fiu moralizat, să mi te vîri în suflet, să te amesteci în treburile mele cele mai intime.

Irina sări în picioare, dreaptă, fremătînd:

— Nici eu, Anatol, nu sînt dispusă să-ţi mai rabd toanele. Este ultima oară că mă mai interesez de tine. Şi nu-ţi mai calc pragul decît dacă ai să mă chemi.

— E ceea ce şi doresc. Ori de cîte ori apari aici, vii parcă să-mi aminteşti c-aş avea nişte obligaţii faţă de tine, pe care nu le-am ţinut. N-am nici una. Insistenţele tale nu ascund altceva. Eşti dezamăgită că n-am răsplătit printr-un succes casa şi masa pe care o capăt. De, sînt şi riscuri... ai făcut o investiţie proastă! Regret pentru tine. Dar n-am să-ţi rămîn dator.

Irina îşi strînse umerii cu şalul. Buzele-i erau livide:

— Este ordinar ce-mi spui... ai fi putut să mă cruţi...

— Fiecare dumicat pe care-l înghit îmi stă în gît. Acoperişul ăsta îmi cade-n cap. Am să rup zdrenţele sentimentale care mă mai leagă de tine, de-un adăpost, şi mă transformă într-un mic animal domestic. Vreau să mă regăsesc pe mine însumi, să fiu liber, liber!

Ultimele cuvinte le spuse aproape ţipînd. Cu pleoapele uşor umflate de nopţile consumate, nebărbierit, neîngrijit, vederea lui îi inspira repulsie şi milă. Era însă prea adînc ofensată, ca să-l mai poată suporta:

— E destul, îmi ajunge!

Şi părăsi încăperea, fugind.

Anatol nu se sculă din pat. Avea senzaţia că chiar de ar fi încercat s-o facă, n-ar fi reuşit, într-atît se simţea golit de putere. Rămase întins, cu ochii-n tavan, nemişcat. După un ceas se sculă anevoie, se rase, se spălă şi, pe cînd se îmbrăca, îşi spuse că pesemne Octav Stănescu o fi sosit la locul de întîl-

nire. Nu era nimic ; avea să-l mai aştepte. Dar şi acesta, la rîndu-i, întîrzie. Iată ce se întîmplă...

Octav locuia într-o casă bătrînească, mohorîtă, cu tencuiala căzută, acoperită vara cu viţă sălbatică pînă la streaşină. Înecată în verdeaţă, căpăta un anume farmec liniştit şi romantic. Dar o dată cu dispariţia vegetaţiei, adevărata ei înfăţişare ieşea la iveală. Zidurile erau mîncate, crăpate, cercevelele scorojite, geamurile nespălate, iar tulpinile de viţă atîrnau ca nişte sfori cenuşii, mărind urîţenia casei.

Dacă pe afară arăta atît de jalnic, interiorul era de-a dreptul sordid. Pe fiecare latură a culoarului lung şi întunecos se aflau cîte două odăi. Încăperile erau înalte, friguroase, cu tapetul şters, încărcate de mobile vechi, desperecheate, cu fotolii cu arcurile stricate şi stofa ruptă, cu covoare roase pînă la tramă, întinse pe duşumele murdare, nefrecate de multă vreme. O funingine fină se aşternuse pe pereţi şi în colţuri, deoarece încălzitul se făcea cu lemne şi, mai ales, cu cărbuni. Locuinţa arăta ca o hală de vechituri.

Şi cu toate acestea, soţia lui Octav nu era o leneşă. Mică, uscăţivă, nervoasă, nu prididea cît era ziua de mare să îngrijească de cei doi copii, Petru şi Pavel, şi de soacră-sa, care zăcea paralizată în pat. Era peste puterile ei să deretice şi casa, deşi îi venea de trei ori pe săptămînă o femeie de serviciu. Oricît curăţa, nu izbutea să ţină curate toate încăperile. În cele din urmă, răpusă de oboseală, de un fel de inerţie, se ocupa numai de odaia ei şi a soacră-si. Dar şi această muncă îi cerea un efort care o depăşea fiziceşte. De aceea era permanent nemulţumită, arţăgoasă. Certurile între ea şi Octav se iscau din nimic. Trăiau într-o continuă tensiune. Motivul principal al acestei neînţelegeri era însă mai profund. Dana nu preţuia pictura soţului ei. Dacă la început îi ascundea această lipsă de stimă artistică, o dată cu venirea copiilor, a poverilor casnice, caracterul i se înrăise şi ori de cîte ori avea prilejul, în toiul vreunui scandal, nu-l cruţa pe bărbatul său. Considera că Octav îşi irosea

timpul de pomană, că devenise o manie la el, periculoasă pentru existența și viitorul familiei lor. În definitiv, reflecta Dana, cît va mai dura fabricatul culorilor? Un an, doi cel mult, și după aceea din ce vor trăi? Octav era chimist, se putea încadra undeva și astfel să aibă un trai asigurat.

Octav respingea cu violență sfaturile ei, o jignea că este mărginită, incapabilă să priceapă arta, că în loc să-i fie un sprijin, încearcă să-l demoralizeze. Iar în momentele de încordare și neputință o acuza că era o piedică în cariera lui, îl trăgea la fund, și o amenința că o va părăsi împreună cu „plozii", pe care-i adusese pe cap. Aprecierile cele mai crude izvorau atunci de pe buzele ei. Îl rănea, îl lovea acolo unde știa că îl durea mai tare. Octav o plesnea și Dana făcea o criză de nervi. El fugea de acasă, sau se încuia în atelier. Alteori se ducea în odaie la maică-sa, să se liniștească. Bătrîna avea un efect calmant asupra lui și era singura ființă pe care o iubea și pentru care ar fi acceptat orice sacrificiu.

Cel mai fericit era cînd lucra în atelier, la pînzele lui. Atelierul era într-o încăpere mare, din fundul culoarului. Nicăieri nu era neorînduială mai mare, căci aici Octav avea și masa, cutiile, retortele, instrumentele și substanțele chimice pentru fabricatul culorilor. Era de mirare cum reușea să se descurce în acest bazar de obiecte eteroclite: presă, ibric de cafea, reșou, dălți, rame, cești, statuete de pămînt, vrafuri de cartoane, piuliță, uleiuri etc. Pereții erau plini de operele sale. Înăuntru mirosea iute și înăbușitor a cărbune ars, a terebentină, a vopsele. Oricine n-ar fi rezistat mai mult de cinci minute și s-ar fi sufocat de atîtea mirosuri.

Octav se obișnuise și aproape nici nu le mai simțea. Înfășurat într-un halat care fusese cîndva gri, pătat de vopsea și scorțos, lucra la ultima sa operă pe care o intitulase „Ochii". Ca să-și biciuiască fantezia, bea stacane întregi de cafea, ceea ce-i șubrezea sistemul nervos și nu o dată se surprindea că îi tremurau degetele mîinilor. Tabloul reprezenta diferite membre și organe omenești, zgîr-

cite de un spasm, şi din frunte, din vîrful degetului gros al piciorului stîng, din plexul solar, din inimă, te priveau ochi rotunzi şi bulbucaţi, cu o fixitate de animal acvatic. De altminteri, toată această alcătuire bizară avea oarecare asemănare cu un trup omenesc şi o caracatiţă, plutind într-o apă de un albastru noroios. Nici un ochi nu era de aceeaşi culoare. Unul era roşu-sîngeriu, altul alb, mort, ca sclerotica unui orb, un al treilea galben şi căscat, iar în centru domina un ochi de un verde vegetal, imens şi halucinant. Luat separat, tabloul ar fi îngrozit, dar alături de celelalte pînze, în care peisajele, oamenii, obiectele pierdeau orice proporţie şi sens, se confundau şi puteau fi contemplate din orice unghi, răsturnate sau în poziţia iniţială, noua lucrare a lui Octav se încadra perfect.

El o socotea una din cele mai bune opere ale sale şi arunca ultimele tuşe, uitînd de întîlnirea cu Anatol. Era chinuit că n-avea răgaz şi lucra grăbit, înfrigurat, căci cea mai mare parte a timpului era nevoit s-o consacre fabricării culorilor, de pe urma căreia îşi cîştiga existenţa sa şi a familiei. Nimeni n-avea voie să-l deranjeze cînd picta.

Dana se ferea să intre în atelier, şi chiar în lipsa lui, cînd trebuia să facă puţină ordine, nu-şi ridica ochii la tablouri, atîta repulsie îi inspirau. În ea încolţise ideea că bărbatul său suferea cumva de o maladie psihică, şi această idee se accentua pe măsură ce el devenea mai irascibil, mai impulsiv, manifestîndu-se printr-un instinct despotic şi dominator, ceea ce se explica poate şi printr-o neputinţă, nemărturisită nici lui însuşi. Dana ar fi vrut să-l menajeze, să-l trezească la realitate, dar eforturile sale se dovedeau zadarnice. Pe cît putea, ea strunea copiii, să nu-l stingherească, îi oprea să strige, să se joace, să alerge pe culoar, ceea ce nu era întotdeauna atît de uşor.

Era imposibil să-i ţie închişi în odaia lor şi, uneori, cînd supravegherea ei slăbea, o zbugheau pe culoar. Ungherul cel mai plăcut pentru joaca lor era, firește, cel din preajma atelierului. Petru, o

fire mai potolită, era lesne de domesticit. În schimb Pavel i se strecura printre degete ca argintul viu. Era inteligent şi neastîmpărat. Şi tocmai astăzi, într-un moment de neatenţie, ţîşnise pe culoar. El ştia că nu-i era îngăduit să-l necăjească pe taică-su, să ţipe, să se joace. Dar nimeni nu-i interzisese vreodată să-l viziteze în atelier, se gîndea copilul. De aceea se tupilă într-un colţ şi, aşteptînd să nu fie văzut de maică-sa, se apropie pe furiş de uşă. Se înălţă în vîrfuri, apucă clanţa, apăsă şi deschise uşa care scîrţîi strident. Octav se întoarse deodată spre el, rupt din lucru şi azvîrli pensula.

— Ce cauţi, mă, aici ? se răsti la fii-su.

Copilul amuţi, fascinat de ochiul verde, care-l privea de pe tablou. La apropierea lui taică-su, speriat, se smuci din loc şi dădu să fugă. Se împiedică de prag şi căzu, lovindu-se la frunte. Începu să ţipe şi să plîngă. Dana veni degrabă, îl ridică, îl mîngîie şi-l trimise în odaia lui.

— De ce nu-ţi păzeşti plozii, doamnă ?

— Ce rău ţi-au făcut ? Sînt copii, nu pot să-i ţin legaţi.

— Să-i legi. Nu pricepi că lucrez, doamnă ? Lucrez şi am nevoie să nu fiu deranjat de nimeni. Lu-crez ! înălţă glasul Octav.

— Nu striga ca un dement.

— Nu vreau să-mi calce nimeni în atelier. Atîta drept am şi eu. În orele de lucru să nu aud cel mai mic zgomot. De cîte ori trebuie să-ţi spun ?

— Copiii sînt curioşi. N-am cum să-i stăpînesc. I-am bătut mereu, să nu mai intre în acest muzeu al ororilor.

— Muzeu al ororilor ! tresări Octav, cu o sclipire de furie. Eşti o fiinţă stupidă, nu pricepi nimic. Şi eu îmi petrec viaţa cu o femeie anostă şi inferioară ca tine. Dar cît crezi că am să te mai rabd ? Am să te părăsesc, ai să rămîi cu plozii agăţaţi de fustă. Să te vedem cum ai s-o scoţi la capăt fără mine.

— Eu am să te las înainte. Sînt sătulă pînă-n gît să vă slugăresc pe toţi, copii, bărbat, mamă-soacră. Am să dau copiii la internat şi o să-mi caut un ser-

viciu. În loc să te ocupi de comenzi, mîzgăleşti pînzele acelea, pe care nu le ia nici dracu' în seamă. Şi cei doi, trei colegi, pe care i-ai adus în atelier, au plecat fără un cuvînt, de parcă le era gura cusută. Abia aşteptau să-şi ia tălpăşiţa mai repede.

— Din invidie ! se aprinse Octav. Ei nu sînt decît nişte zugravi. În străinătate aş fi primit cu braţele deschise. Într-o bună zi am să las totul baltă şi-am să fug. Da, am să fug !

— M-ai mai ameninţat cu această fugă. Ştii tot atît de bine ca şi mine că n-ai curaj. Ai muri de foame.

— ...Acolo m-aş impune imediat, aş avea succes, suc-ces ! continua febril Octav.

— Cu monstruozităţile astea ? arătă Dana cu dispreţ.

Octav se opri, ca retezat. O lovi cu putere peste faţă.

— Ieşi din atelier ! răcni. Vrei să-mi otrăveşti sîngele, gîndirea, să nu mai fiu în stare de nimic ?

Dana îşi acoperi obrazul cu palmele.

— Neputinciosule ! spuse, hohotind în plîns.

Din camera alăturată, bătrîna, care zăcea în pat, îl chemă, în panică.

— Octav ! Octav !

Octav azvîrli halatul de pe el, îşi îmbrăcă mantaua de piele şi se duse la maică-sa, aşezîndu-se tulburat la căpătîiul patului.

— Unde te duci ? îl întrebă ea.

— Am o întîlnire c-un prieten. La noapte plec la Sibiu, pentru o comandă de culori.

— De ce te certi mereu cu Dana, dragul meu ? rosti ea blînd.

— E un iad viaţa mea. Cum poţi trăi cu o femeie care-ţi dispreţuieşte munca, visurile ?

— Fii mai înţelegător. E foarte nervoasă, hărţuită de necazuri : casa, copiii, eu. Nu-i uşor să îngrijeşti un om bolnav. Şi Dana e devotată ; niciodată nu i-a scăpat un gest de plictiseală, de dezgust, nu s-a văitat că e silită să-şi petreacă o bună parte din timp alături de mine.

— Pentru asta îi și iert atîtea.
— Du-te și împac-o. Te rog, fă-o pentru mine.
— Bine, mamă. Noapte bună!

Octav o sărută pe maică-sa pe frunte și ieși pe culoar. Deschise încet ușa de la camera lor; pe jos, pe covor, băieții se jucau cu niște cuburi de lemn. Dana stătea în fotoliu, cu mîinile în poală, privind undeva, în vag, nemișcată, prostită. Octav închise ușa la loc și plecă, ridicîndu-și gulerul mantalei de piele. Era convins că-l va mai găsi pe Anatol. Totuși mări pasul și în pragul cîrciumii se izbi de pictor.

— Încotro? Iartă-mă că am întîrziat. Am avut un motiv serios. Să intrăm înăuntru, spuse Octav.

— Nu, am treabă. Mă mut, rosti posomorît Anatol, pornind înainte. Umbla cu mîinile înfundate în buzunarele raglanului păros, cu bărbia în piept. Părea că nici nu lua aminte dacă Octav îl însoțea. Acesta avu o scăpărare de furie împotriva lui, pe care și-o stăpîni.

— Acum noaptea? spuse, ajungîndu-l din urmă.
— Mîine dimineață.
— Și acu' încotro?
— Mă duc să văd locuința, e un fost garaj pe Filantropiei. Dacă vrei, vino cu mine.

Mergeau împreună, tăcuți. Din Ștefan cel Mare o cotiră spre Grigore Alexandrescu, iar de-acolo pătrunseră în bulevardul Ana Ipătescu. Luară tramvaiul 19 și peste cîteva stații coborîră. Anatol nu-și amintea exact adresa. Reținea doar că în colț se afla un atelier mecanic-auto și de sudură. Alături era o curte cu două rînduri de case vechi și joase, pe ambele aripi, iar în fund, garajul unuia din proprietarii acestor locuințe, care avusese cîndva și autocamion.

Anatol se învîrtea pe dinaintea porților, cercetînd numerele de tablă, șterse, roase de rugină. Nu se dumirea pe unde s-o apuce, cînd zări o anvelopă de cauciuc atîrnată de o vergea de fier, fixată deasupra ușii de la intrare. În atelier se lucra. Urcă cele cîteva trepte de lemn și se interesă de „domnul Pandele". Îl întîmpină un bărbat mărunt, îndesat,

oacheș, cu o cămașă în carouri, cu mîinile pătate de negreală și ulei. Acesta își aruncă pe spate o scurtă îmblănită și-i conduse pe Anatol și Octav în fundul curții. Descuie ușa garajului și răsuci comutatorul. Era o hardughie largă, cu ciment pe jos, cu o chiuvetă într-un ungher al încăperii. În alt ungher se înălța o sobă canadiană de tablă, cu burlane care ieșeau printr-o gaură din zid. Pereții erau spoiți alb, iar lumina zilei intra prin cele două ferestre pătrate, cu cercevele vopsite în gri. Anatol se tocmi cu proprietarul și închirie hardughia rece și neospitalieră. După ce dădu banii, i se adresă lui Octav, pieziș :

— Așa-i că nu-ți place ? N-ai imaginație. Peste cîteva zile n-ai să mai recunoști garajul ăsta. E destul de mare ca să-l despart în două, cu un perete de placaj. Într-o odaie îmi fac atelierul și-n cealaltă dormitorul. Am să-mi aduc boarfele din Tokio. Îmi mai împrumută ceva mobilă colegul meu, Mihuț, care șade la capătul bulevardului. Cu cîteva tablouri și niște americă ordinară, pictată cu motive decorative, am să-i schimb înfățișarea, ca un vrăjitor. Să vii să vezi ! Și acum să mergem... Aș bea un rom, dar nu mai am nici un ban, îi spuse după aceea, în poartă, lui Octav.

— Am eu. Dar ce-i cu tine ? De ce te muți ?

— O să afli. Să ne așezăm undeva.

Intrară în prima bodegă din drum. Octav comandă o litră de rom, uitîndu-se pe furiș la ceas. Anatol observă :

— Dacă te grăbești, la revedere...

— Am tren la unsprezece noaptea, mîine dimineață e musai să fiu la Sibiu.

— Ce treabă ai acolo ? Și cînd te înapoiezi ?

— Peste două-trei zile. Am de încheiat o afacere, o comandă de culori. Deocamdată sînt în tratative. Cred că o să reușesc. Spune-mi, de ce te muți ?

Anatol stătea îndesat în scaun, cu capul între umeri, cu gulerul raglanului ridicat. Era întunecat și trist. Deșertă romul :

— N-o să dorm pe stradă.
— Păi, aveai un acoperiș.
— Nu mai am nimic. Sînt ca Iov.
— Te-a dat afară ?
— Irina ? Ea e un înger. Dar și îngerii au pasiuni. Și nu știi cît te pot face să suferi... A fost cîndva între noi un lucru deplin, frumos, adevărat, și s-a pierdut. Nu-mi dau seama cum și cînd. Acum nu mai are importanță... Nu, eu am rupt ! rosti orgolios. Locul meu nu mai era acolo. De mult ar fi trebuit să-mi iau șevaletul la spinare.
— Caută-ți o femeie de pat. E mai sănătos. Încolo, nu e una mai bună decît cealaltă. Pui prea mare preț pe ele.
Anatol se strîmbă scîrbit și rosti aproape cu milă :
— Ai o erotică de rîndaș.
— Și tu de elev de liceu bubos, spuse Octav, înghițindu-și mînia. Dar să lăsăm asta, încercă să se domine. Ce te-a împins să rupi ?
— Vreau să trăiesc, să gîndesc, să pictez fără constrîngere. Să fiu liber ! Altminteri simt că mă sufoc.
Octav îl cercetă pe sub sprîncene. În pupilele-i vineții luci vie atenția. Rosti moale, indiferent :
— O expoziție ca aceea pe care ai avut-o, în străinătate, la Paris de exemplu, te-ar fi lansat. Erai scutit de griji și ți-ar fi deschis perspective pe care, aici, în această fundătură balcanică, nici măcar nu le întrezărești.
Anatol ținea paharul în mînă. Trăsăturile i se mai destinseră.
— Cînd eram adolescent, voiam să evadez, să fug la Paris, spuse visător. Uneori îmi ziceam că am în mine forța să cuceresc un loc în acest salon al Europei. Alteori mă clătinam, mă înspăimînta ratarea. Astăzi nu mai sînt nici atît de tînăr. M-aș duce acolo pentru un an, doi, dar nu să trăiesc întotdeauna printre străini. Eu am nevoie de oamenii, de locurile natale, de mireasma, de aerul și lumina peisajului romînesc. Rădăcinile mele sînt înfipte în acest pămînt. Altfel m-aș condamna la sterilitate

— Sentimentalisme ! Sînt artişti care s-au dezvoltat uimitor, în alt sol... Nu este o lege. Şi acum ce-ai să faci ?

— Mda... mă voi apuca iar de lucru, nu-i altă cale, rosti încruntat Anatol.

— Atunci îngroaşă-ţi spinarea ca să poţi încasa, zîmbi ascuţit Octav. O, e destul de tîrziu ! Mai am o jumătate de ceas, spuse, controlîndu-şi din nou ceasul şi se sculă în picioare, aranjîndu-şi haina de piele.

— Sînt în aer, dă-mi o sută de lei, îi ceru Anatol.

Octav îi vîrî în buzunar cîteva hîrtii. Îi spuse că o să-l caute la înapoiere şi, după ce roti o privire prin local, dispăru în noapte. Anatol îşi mai comandă o sută de grame de rom. Nu se atinse de băutură. Îşi cuprinse tîmplele şi stătu aşa mult timp, nemişcat şi absorbit. Da, săvîrşise un pas hotărîtor şi ştia că, orice s-ar întîmpla cu el, era imposibil să mai dea înapoi.

*

Întoarcerea lui Liteanu produse agitaţie în uzină. Deşi sosise de cîteva zile, luase doar un contact scurt cu cadrele tehnice superioare. De asemenea parcurse în fugă hala cea nouă, unde construcţiile înaintau destul de încet. Era zărit în treacăt. Venea şi pleca cu maşina, împreună cu Dimcea. Alte zile nu era văzut de loc. Se aflase că cei doi aveau consfătuiri la minister, iar unii chiar spuneau că, însoţiţi de consilierul Cerchez, participaseră la o şedinţă la Comitetul Central. Se făceau presupuneri, se năşteau întrebări. Proiectele cuptorului rotativ şi al liniei automate de laminare fuseseră definitivate şi aprobate ? Cînd vor începe lucrările ? Ce sarcini va avea vechiul laminor ? Nu cumva va trece pe planul doi ? Interesul, îndoielile, discuţiile erau explicabile. Fiecare presimţea că vor avea loc evenimente importante în uzină. Ele erau oarecum anunţate de activitatea febrilă de la direcţie, de un lanţ de şedinţe restrînse. Apoi, conducătorii tehnici şi şefii de sector fură convocaţi pentru sîmbătă, la ora opt dimineaţa fix. Li se puse în vedere să nu

lipsească nici unul, deoarece consfătuirea avea un caracter deosebit, urmînd să participe şi un reprezentant al ministerului de metalurgie.

Beldie presupunea sau poate se informase cam cine putea fi reprezentantul. Îl rodea ascensiunea acestui Liteanu, socotea însă că, datorită ei, împrejurările îi erau lui însuşi favorabile. Mai întîi, Liteanu va fi cu siguranţă avansat la direcţia tehnică, iar postul de inginer-şef rămînea liber. Dintre toţi era cel mai în drept să-l ocupe. Dacă cumva nu se opera nici o mişcare, Liteanu va fi atît de copleşit cu lucrările instalaţiei liniei automate, încît, în mod practic, efectiv, el va îndeplini atribuţiile inginerului-şef. Şi pînă la urmă va trebui să capete postul. Era o cale mai lungă, dar dobîndindu-l se situa dintr-o dată printre conducătorii uzinei.

Cît de puţin se văzuse în aceste zile cu Dimcea şi Liteanu, ghicea totuşi în atitudinea lor aprobarea pentru energia cu care condusese secţiile. Ar fi avut de ce să fie mulţumit, şi nu era. Întreruperile de la maşini, deşi scurte, erau tot mai dese. Ele creau nişte goluri, al căror efect se răsfrîngea pe-o întindere mai mare de timp. Acest element îi scăpase. Şi astfel, în ciuda ritmului mărit al laminării, o anumită limită a graficului nu putea fi trecută. Beldie, setos de succes imediat, vizibil, se încăpăţîna să înfrîngă această limită.

Oamenii nu mai aveau pic de odihnă. Abia-şi trăgeau sufletul. Erau leoarcă de sudoare, cu obrajii uzi şi încinşi de dogoarea focului. Vuietul de pe platformă, intens, îi străbătea din creştet pînă-n tălpi. Sîngele circula mai repede în vinele lor, aţîţîndu-i, încordîndu-le nervii.

— Daţi-i bătaie! Daţi-i bătaie! îl zorea mereu pe Păun.

— Am scos şapte ape din oameni, se împotrivea meşterul.

— Aici se laminează, nu se doarme, îi curma orice protest Beldie.

El se iluziona că va putea prelungi la nesfîrşit această cursă nebună. Era natural ca asaltul să-şi

micşoreze treptat din vigoare, prin oboseala oamenilor şi uzura maşinilor. În mersul lor, o ureche sensibilă ar fi deslușit bătăi neregulate, sacadate, ca ale unei inimi supuse la mari sforțări. Se vesteau semne de sufocație; ele erau remediate pe loc de echipa de întreținere. Simptomele dispăreau o perioadă, dar nu înlăturau cauza adîncă a răului.

În afară de Matei, aceste spasme fuseseră înregistrate şi de Nenciu. Şi nu întîmplător, deoarece, cît era de încărcat de răspunderi, aproape zilnic făcea o raită pe platformă. Aci era nodul laminării şi voia să verifice el însuşi dacă „sufocația" de care pomenise tînărul inginer la faimoasa şedință de la direcțiune avea vreun temei. Timp de două luni nu se vădise nimic suspect. Nenciu căpătase încredințarea că Matei exagerase. Ipoteza lui nu se verifica. Nu-i punea la îndoială un moment buna credință. Avea chiar simpatie pentru îndrăzneala-i de gîndire şi nu uita că el era totuşi autorul metodei care se aplica în laminare. Considera însă că experiența lui Beldie îl depăşise.

Dar cînd se iviră primele simptome, Nenciu trecu printr-o chinuitoare încercare. Aşadar Zane avusese dreptate! Efectele nu se resimțeau încă prea mult, dar inevitabil duceau spre o sufocație primejdioasă. Cum ar fi putut fi prevenită? Oare asta nu îndreptățea soluția radicală a tînărului inginer? Aceste gîfîieli ale maşinilor nu-l lăsau să doarmă. Îl înştiință pe Dimcea, se consultă cu Beldie, care îi asigură pe amîndoi, de nenumărate ori, că nu există nimic alarmant la laminoare.

De fapt, Beldie era puțin îngrijorat. Totuşi nu se aştepta la o defecțiune serioasă, gravă. Dispunea de mecanici buni, capabili, care-l scoteau din impas.

În acest interval, simptomele se întețiseră. Nenciu se gîndea că după consfătuirea de sîmbătă chestiunea trebuia neapărat să fie reluată în discuțiune. Revenind pe platformă constată lipsa lui Zane. Era agasat de-a fi mereu întîmpinat de Stere, taciturn şi şters. Se aflau amîndoi în preajma maşinii Duo

și auzeau țăcănitul repetat și suspect. Nenciu se interesă unde era Matei.

— E la Calibrator.

— Și aici pe platformă nu vine?

— Mai vine el. Săptămîna asta e de tură la Calibrator.

— Cine l-a mutat? Cînd?

— N-a fost mutat definitiv. Deocamdată, o săptămînă e de tură la Calibrator, o săptămînă pe platformă. E hotărîrea tovarășului Beldie, rosti Stere cu o intonație din care ar fi vrut ca celălalt să ghicească ceea ce nu cuteza să spună.

Și Nenciu pricepu. Avu senzația că roșește, ca și cînd el ar fi fost vinovat. Se întrebă dacă Dimcea era în curent cu această înlăturare a lui Matei. Nu, era imposibil. De ce nu se dusese Zane la director, de ce nu venise la el?

— Mda, bine, murmură Nenciu, gata să coboare, cînd pe cealaltă pasarelă urcă Matei.

Îl salută pe secretar, schimbă cîteva cuvinte cu Stere și amîndoi se duseră spre mașina Duo. Nenciu se întoarse din drum și se sui iar pe platformă. Era la o mică distanță de ei, lîngă laminor. Ascultau țăcăniturile mașinii. Bătăile erau cînd înfundate, cînd tari. Nenciu căută în trăsăturile lui Zane frămîntarea pe care i-o pricinuia ritmul acesta sacadat, gîfîit. Întîlni o figură preocupată și opacă. Nu semăna de loc cu tînărul deschis, entuziast, care fusese la faimoasa ședință de la direcțiune. În nici un fel nu semăna. Scos de la conducerea schimbului, aruncat într-un fund de secție, ignorat, nu cumva s-o fi descurajat și-o fi părăsit ideea proiectului?

Arșița era nesuferită. Nenciu, care de obicei nu prea transpira, simți o șuviță de apă umezindu-i fruntea. N-o șterse, și ea i se prelinse pe bărbie, în timp ce nu-și dezlipea privirea de pe chipul tînărului inginer. Acesta, la rîndul său, îl fixa, tăcut, nedorind să ușureze încordarea dintre ei.

„În definitiv, ce vrea de la mine? Eu n-am nici un rol. Altcineva decide, și el știe foarte bine lucrul

ăsta," gîndi Matei, dînd să coboare. Cînd puse piciorul pe prima scară, se lovi de glasul lui Nenciu. Îl aşteptă şi coborîră împreună pe platou, unde talazul de zgomote se spărgea într-o rumoare stinsă. Nu putea să uite că fusese îndepărtat de la laminoare. Era un fapt limpede şi brutal. Iar omul de alături s-ar fi cuvenit cel dintîi să-l întrebe, să cerceteze, să ia o atitudine. Nu mişcase. Cît despre proiect, nimeni n-avusese curiozitatea, nu se interesase dacă lucra sau nu la el. Şi totuşi Nenciu era unul din acei care luptase pentru noua metodă, îi mobilizase pe comunişti şi izbutise s-o impună. De aceea, Matei încercă un sentiment nelămurit faţă de acest bărbat cu obrazul rotund, transpirat şi neliniştit.

— Ai auzit bătăile, tovarăşe Zane ? Nu e normal.

— Le-am auzit.

— Ce e de făcut ? Ar trebui găsit ceva...

— În faza asta sînt puţine şanse.

— Şi nu poate fi preîntîmpinată... sufocaţia ?

„Beldie e şeful. E mai autorizat să ştie. Cere-i lui explicaţii." Aşa ar fi vrut să-i spună, dar nu putea vorbi astfel cu Nenciu.

Rosti laconic :

— Nu.

— Crezi că va rezista ?

— O să mai meargă cîtva timp.

— Şi pe urmă ?

„Ce mă tot descoase ? Vrea să afle adevărul, atunci..."

— Pe urmă ? ! izbucni deodată Matei. (Evită numele lui Beldie.) Istoveşte oamenii, uzează maşinile şi cu cît goneşte mai tare, cu atît se apropie mai repede de impas. Nu-i mai dau mult. E o chestiune de zile.

— Să-i oprim goana.

— E imposibil. A intrat într-un cerc vicios. E aglomerat de comenzi, îl mînă din urmă, iar capacitatea laminoarelor a atins limita de sus. Eforturile lui se izbesc ca de un zid.

Acelaşi zid se ridica şi înaintea lui Nenciu. Bătăile sacadate ale maşinilor sunau ca un avertisment. Le mai avea încă în auz şi fiecare bătaie îl împingea şi mai mult către tînărul inginer :

— O altă cale nu există ?

— Pînă nu va fi atacat punctul nevralgic, orice măsură e provizorie. Nu se obţine decît o amînare. Eu am expus ideea unui proiect, dar n-am fost luat în seamă.

— Ai renunţat la el ?

Matei, umbrit, se uită deasupra lui, spre fundul halei. Rosti ca pentru sine :

— E greu să munceşti cu dinţii încleştaţi...

Cu un gest stîngaci, tulburat, Nenciu îşi aranjă ochelarii cu rama de metal. După oarecare ezitare, adunîndu-şi gîndurile, vorbi :

— Să zicem c-ai avea dreptate. Am să-ţi pun o întrebare şi te rog să-mi răspunzi sincer. Închipuieşte-ţi că ai fi în locul lui Dimcea. Ai cuteza să iei o hotărîre, cînd de ea depinde activitatea uzinei, a mii de oameni, pe-o simplă idee, fără o bază reală ?

— Ştiu, am făcut o greşeală ; n-am adus şi proiectul. În ceasul acela nu-l aveam. Speram că ideea însăşi va deştepta interes.

— O greşeală ar fi fost să te fi lăsat prins de-un imbold de moment, să nu te fi gîndit serios, să nu-ţi fi măsurat puterile.

— Nu arunc ipoteze în vînt.

— Tot ce ai susţinut în şedinţă e consemnat în stenogramă. Dimcea n-are obiceiul să uite. E un om pe care nu-l cunoşti. Îţi aminteşti ce ţi-a spus : „Vino cu proiectul şi atunci o să discutăm". S-ar putea ca într-o zi, azi, mîine, să te-ntrebe : unde e proiectul, tovarăşe Zane ? Să-l vedem !

— Îl va avea.

Înapoia lentilelor strălucitoare, ochii lui Nenciu deveniră mai mari şi imobili. Pe faţa lui cărnoasă se aşternu o emoţie.

— În cazul ăsta, e altceva...

Şi se despărţi de Matei, grăbindu-se spre hala nouă, unde era sigur că-l va întîlni pe director. Era într-adevăr acolo, în mijlocul lucrătorilor. Un tehnician, cu planul în mînă, îi explica unele detalii de construcţie, îi cerea materiale. Dimcea îi dădu imediat dispoziţii lui Velicu. Cineva îl înştiinţă că fusese chemat de minister, că erau chestiuni urgente. „Ei, şi ăştia, n-o să stau toată ziua în birou, aşteptînd telefoanele lor," gîndi înciudat Dimcea. Un şef de sector îi prezentă nişte hîrtii spre semnare. Le parcurse dintr-o ochire, apoi semnă în picioare. Un altul îi puse o problemă mai complicată, pierzîndu-se în nenumărate amănunte.

— Fii, te rog, scurt şi precis, îl întrerupse directorul. Dacă este foarte important, vino la mine.

Îndată ce termină cu acesta, un maistru de la secţia „tras la rece" i se plînse că niciodată nu căpăta sculele la timp.

— Ai auzit, Velicule? se întoarse Dimcea către omul rotofei, cu părul alb. E harababură la magazii. Mi-ai făgăduit că ai să le reorganizezi. Cînd ai de gînd să începi? Controlează-i pe magazineri.

În sfîrşit, se desprinse de ceilalţi şi Nenciu reuşi să rămînă singur cu el. Colindară laolaltă secţiile, zăboviră pe platformă şi, cînd pătrunseră la capătul halei, la Calibrator, îl deslușiră din spate pe Zane. Dimcea trecu mai departe. Abia atunci, Nenciu îi pomeni de tînărul inginer. Şi fu mirat cînd directorul îi spuse:

— Cunosc. E de cinci săptămîni în rotaţie. I-ar fi fost de-ajuns şi o săptămînă.

— E de fapt înlăturat de pe platformă şi vîrît într-un fund de secţie. Orice om s-ar descuraja.

— Nu-l cred descurajat, sau mă-nşel eu asupra lui. Dar nu mă-nşel. N-a mai călcat pe la mine. E o dovadă că am dreptate, spuse Dimcea, cu o lumină care-i descreţi chipul sever, plin de riduri.

— Şi pe ce bază a fost dat deoparte? E un inginer capabil care...

— Mult nu-l va mai putea ține acolo.

— Uite că poate. Ar fi cazul să fie repus în funcția lui.

— Deocamdată nu iau nici o hotărîre.

Nenciu clipi nedumerit, contrariat :

— De ce ?

— Am unele motive personale. O să înțelegi mai tîrziu, spuse Dimcea.

Nenciu nu-l aprobă. Ar fi vrut să-i spună că nimeni nu trebuie să muncească cu „dinții încleștați", că Zane lucra la proiect, dar un șuier metalic, prelung, ascuțit, brăzdă aerul. Era semnalul de alarmă.

Pe întreaga întindere, de la un capăt la celălalt al halei, muncitorii își făceau semne largi cu mîna, ciudate și mute, înțelese numai de ei, vestind că se produsese o defecțiune la laminoare. Unii erau agitați, alții aveau figuri dezamăgite, iar alții, de jos, de pe platou, căutau descumpăniți la cei de pe platformă. Ion Gore, fochistul, înalt, neclintit, îi acoperea pe cei de lîngă el cu statura sa uriașă. Luminat de para roșie a cuptorului semăna cu o statuie de bronz încins. Dănilă se scărpina în creștet, bombănind. Niculae Firoiu, bărbat pieptos, cu părul creț, cu fața lată și bărbia despicată la mijloc, trînti cîrligul de podea, mînios. Manipulanții săriră afară din cabină.

Agregatele masive, întunecate și greoaie, zăceau inerte. Schelele laminorului arătau ca un lung schelet de fier, cu coastele negre, deasupra căruia atîrna podul plutitor, ca o navă aeriană, eșuată sus, între traversele de metal. Vuietul, loviturile ritmice și teribile, exploziile de scîntei se stinseră, ca și cînd asupra vastei hale ar fi suflat un vînt înghețat.

Pe nesimțite, oamenii se strîngeau între ei. Mocneau într-o tăcere încruntată, obosiți, asudați. Cineva răbufni :

— Draci ! M-am săturat ! Mereu poticneli, cîrpeli... Curg șiroaie de apă de pe mine, și degeaba

Era Firoiu.

— Şi cine strică ? Nu te-ai obişnuit ? rosti sceptic Dănilă.

— Păi, aşa n-o s-o mai scoatem la capăt. Are dreptate Firoiu. E de ajuns o poticneală ca asta, şi şterge ce-am muncit năduşind cîteva ceasuri, spuse şi Gore.

— Pe noi ne rupe cu „daţi-i bătaie !", da' nu se îngrijeşte să meargă cum trebuie maşinile, rosti iar Firoiu, strivind sub talpă, cu necaz, un muc de ţigară.

— Cine strică, măi Niculae ? vru să-l îmbuneze, să-l moaie Dănilă.

— Ia, slăbeşte-mă ! Ce, noi n-avem şef ? Pesemne n-avem... acu' unde-i ?

— Ce te bagi peste el ? îşi coborî glasul Dănilă. Vezi-ţi de treaba ta. Uite-l că vine-ncoa' !

Beldie văzu îmbulzeala şi risipi oamenii, care se trăgeau deoparte, bombănind nemulţumiţi. Se foiau fără rost, fumau, apăsaţi de inerţia tristă a maşinilor.

— Treceţi la posturile voastre ! le porunci.

Se duse direct la maşina Duo, unde Stere şi Păun controlau defecţiunea. Păun avea mîinile cafenii, îmbibate de ulei. Se dezdoi din şale. La rîndul lui, Beldie se aplecă, controlă valţurile, cutia de viteză, apoi îl întrebă pe meşter :

— Ai chemat echipa de întreţinere ? De ce nu e încă aici ? Într-o jumătate de oră pornim.

Păun îşi ştergea palmele cu o cîrpă unsuroasă. Cînd auzi ce spusese, se îndreptă către Beldie, înfruntîndu-l :

— Nici în două ceasuri !

Pe pasarelă urca grăbit Dimcea, iar în urma lui, Nenciu.

*

Tosca sfîrşi prima tură. Se aşeză pe banca îngustă, îmbîcsită de unsoare, rezemîndu-se de balustrada platformei. Îşi şterse faţa de sudoare, îşi potrivi bascul, deoarece părul îi era ud şi i se lipea de ceafă.

Din spate, de pe platoul liniei ferate venea un curent rece. Aici, pe bancă, dogoarea bătea cu aceeaşi putere. Îi era sete, gîtlejul i se uscase. Voia să se mai odihnească puţin, înainte de-a coborî să bea o gură de apă proaspătă. Avea la îndemînă sifonul special cu săruri împotriva deshidratării. Înghiţi un strop şi-l scuipă pe podea. Era sărat şi mărea setea.

Maşinal se uită peste bară ; pe platou nu era nimeni. Deunăzi mai scăpărau încă becuri albastre şi roiuri de scîntei. Ele se învîrteau în aer ca într-o horă veselă, sclipitoare. Şi din mijlocul lor răsărea o fată cu basmaua roşie, cu fundele înnodate în creştet. Plecase şi ea o dată cu ceilalţi sudori care lucrau în alt colţ al uzinei. Platoul rămăsese gol. Era vast, părăsit şi trist ca un cîmp viran. Şinele luceau oţeliu în lumina sură, filtrată prin pereţii de sticlă ai halei.

— Nu e acolo, degeaba îţi sucşti gîtul. Abia săptămîna viitoare vin iar cu toţii. Pînă atunci mai rabdă şi tu, îl stîrni Gherghel.

Tosca îşi întinse picioarele, căscă :

— E, bine că m-ai liniştit.

— Habar n-are aia de tine. Şi te mai ţii deştept, vai de capul tău !

„Eşti întunecat la minte," gîndi Tosca de el, ca despre o fiinţă inferioară, şi spuse compătimitor, cu milă :

— Fii pe pace, Costică, cu capul meu mă descurc eu, cu al tău mi-e mai greu.

— Văd, c-ai ajuns ca o scoabă. Ce-are ea, mă, mai de soi ca altele ? rînji Gherghel. Altele nu găseşti ?

Tosca tresări, dar îşi păstră cumpătul. Îl ştia necioplit, grosolan. Îi privi ironic faţa ciupită de vărsat, fruntea mică. I-ar fi trăsnit mai degrabă un pumn între ochi. Cu asta nu rezolva însă nimic. Şi nu era de demnitatea lui. „E un animal," hotărî el, aplecîndu-se deasupra jetului de apă. Îşi aminti deodată că astăzi trebuia să-i ducă schiţele lui Zane. Îşi pipăi buzunarul de la piept, pe cel de la spatele pantalonilor ; nu le avea. Nu cumva le lăsase acasă ?

Nu, era sigur că le luase. Își întoarse din nou buzunarele pe dos, apoi alergă într-un suflet spre culoarul cu dulapuri. Descuie ușa unuia din ele și în raftul de jos descoperi schițele. Le împături repede, încuie dulapul și se înapoie, sărind pe scările pasarelelor. În marginea platoului cu cabine încetini pasul, prevăzător. Își ascuți privirea, încercînd să-l deslușească prin geam pe Zane. Reflexele luminilor îl împiedicau. Se învîrti pe dinaintea cabinei, sperînd că inginerul va ieși afară. Nu voia să dea de Păun. Avea o jumătate de oră liberă. Pe cînd se tot codea, auzi o ciocănitură în geam. Era Zane. Intră în cabină, șovăind.

— Ce este? De ce te ferești de meșter? El știe de inovație, spuse Matei.

— Eu vreau să lucrez cu dumneata.

— Bine, fie și cu mine. Dar ce-ai cu Păun? Îți poate fi de folos.

— N-am nevoie. Eu lucrez cu dumneata, se încăpățînă Tosca, scoțînd schițele.

— Dacă e așa, arată-mi isprava, zîmbi Matei, căruia îi plăcea băiatul ăsta cu ochii gălbui, sclipind de vioiciune.

Tosca desfășură hîrtiile pe masă. Erau cam murdare și desenul stîngaci. Își expuse ideea inovației în termeni preciși, inginerești. Ceea ce considera Matei remarcabil nu era doar inovația în sine, ci dovada spiritului de observație, imaginația autorului ei. Sistemul de răcire a valțurilor era îmbunătățit printr-o modificare a conductei de apă. În fond, ideea era simplă și totuși nici el nu se gîndise la ea. Această modificare reducea uzura valțurilor și îngăduia sporirea ritmului, fără vătămarea țevilor. În calcule se strecuraseră vreo două erori, deci trebuiau refăcute. Desenul era de asemeni nemulțumitor. Matei își luă sarcina să revadă calculele pînă la prînz.

— Vii pe la trei, să-ți dau înapoi schițele. Eu îți susțin inovația. Cred că și Păun va fi de acord. Dar desenul ăsta nu pot să-l prezint. Ai cine să-ți facă un desen ca lumea?

— Da, Mircea Manoliu, de la serviciul tehnic.

— Perfect. Pînă mîine, cel mai tîrziu poimîine, să fie gata.

— Va fi gata.

Era iar pe platou, încă nedezmeticit, căutînd să se reculeagă. Zumzetul metalic îi vîjîia în urechi şi umbla la întîmplare, ocolind din instinct punctele primejdioase ale halei. Aproape nu-i venea să creadă că totul decursese atît de uşor. Zane îi promisese că-l va susţine. Asta însemna că inovaţia era interesantă. Aşadar, el, Tosca Diaconescu, nu era un oarecine, nu muncise de pomană, şi-n curînd va ocupa un loc în rîndul celorlalţi inovatori ai uzinei... I se reaprinse o sete cumplită. „Parc-am mîncat peşte sărat," îşi spuse, oprindu-se la altă cişmea să bea apă. După aceea începu să fluiere încet o arie din „Cavaleria Rusticană". Aşa cum cutreiera hala, cu bascul pe ceafă, distrat, fluierînd, l-ai fi luat drept unul care se vîntură fără rost, ca să-i treacă orele. Lui prea puţin îi păsa de părerea altora, căci mai avea vreo cîteva minute pînă la intrarea în tură. Abia aştepta sfîrşitul schimbului. Voia să meargă după-amiază pe la Manoliu. Nu mai călcase pe-acolo de vreo două săptămîni. Era certat cu Geta sau, mai bine zis, ea era mînioasă pe el. Dar Tosca socotea că n-are dreptate. I se părea curios felul ei de-a gîndi. Îi zvîrlise în obraz că e „neserios" şi că atunci cînd ţii la cineva i-o spui deschis, sincer. Astfel procedează cine are „răspunderea sentimentelor". Era atît de furioasă, încît, buimăcit de izbucnire, nu-i venise în minte nici un răspuns demn. De altminteri, Geta se răsucise pe călcîie şi dispăruse. Îl mîhnise rău că şi o fată deşteaptă ca ea îl judeca greşit. Se lăsa, ca şi alţii, „influenţată" de tonul lui uneori uşuratic, glumeţ. În fond, el privea viaţa foarte serios. Ce-ar fi vrut să-i spună Lizei ? Să-i cadă în genunchi, cu mîna la piept, şi să-i declare dragostea ca într-un film prost ? Asta ar fi fost neserios. El nu se pricepea la declaraţii.

Era totuşi mereu cu ea, asista la repetiţiile echipei, într-un fund de bancă, numai ca s-o vadă jucînd, se zbătea să capete bilete pentru amîndoi la Operă. Odată, ducîndu-se la Liza acasă, o găsi răcită, culcată-n pat. Îi străluceau ochii şi avea temperatură. Îl îndemnă să meargă singur la spectacol. Era păcat, spunea ea, să piardă biletele. Eh, parcă biletele contau ! Nici nu voi să audă. Cît era de nepriceput, îi fierse un ceai, apoi colindă cartierul să caute „Carmol" şi aspirine. Era duminică şi ajunsese pînă-n strada Călăraşi, la o farmacie de serviciu. Cînd s-a înapoiat, era amorţit de frig. A făcut însă haz că lui îi plăcea gerul, că-i punea sîngele în circulaţie.

Altă dată fuseseră împreună la un festival artistic, urmat de dans. Era pe Lipscani, într-o sală frumoasă, cu bufet, cu muzică de jazz. Întîlniră cunoştinţe, băieţi şi fete. Unii tineri o invitară pe Liza la dans. Ea primi ; pe el nu-l interesa nici o fată. Refuza să danseze cu altcineva. Se scuza că e obosit, ceea ce nu era adevărat. Se retrase la bufet, plictisit de îmbulzeală, de muzica zgomotoasă, de căldura înăbuşitoare. Se pomeni alături cu Liza. Îl mustră că nu e frumos să refuzi o fată. „Dar cu mine dansezi ?" îl întrebă, alintat. „Cu tine oricînd, şi din somn dacă mă scoli." Ea simţise că se petrecea ceva cu Tosca : „Ce-i cu tine, eşti trist ?" „Da' de unde ! Mă strîng pantofii," bravă el, cu o mină comică. Liza rîse, sprijinindu-şi braţul de umărul lui. Spre ziuă o conduse acasă, şi-n faţa porţii, ea îl sărută deodată pe obraz şi fugi în curte.

Toate astea nu spuneau nimic ? Cine n-avea deci „răspunderea sentimentelor" ? „Ei, vezi, Geta, chestiunea nu e chiar atît de simplă cum crezi tu !" îi ripostă Tosca, în gînd. Dac-ar fi acum, în faţa lui, să analizeze amîndoi „răspunderea", nu superficial şi pripit, înfăţişarea lucrurilor n-ar mai fi aceeaşi. Ceea ce nu-i ierta de loc e că-l mai şi acuzase a fi un mic-burghez. Poftim drăcie ! Să te superi sau să pufneşti în rîs, nu altceva !

Tosca își împinse bascul pe frunte, cumpănind că, oricum, mic-burghez era o insultă, așa că se va purta cu Geta cît se poate de rece. Pe cînd înainta prin hală, atenția îi fu atrasă deodată de-o larmă de voci, care venea din grupul cîtorva muncitori, cu privirile țintă sus, la macaraua încremenită pe traversele de metal. Înăuntru, în cabină, macaragiul fuma liniștit, și Tosca nu înțelegea care o fi cauza agitației oamenilor. Era probabil un defect la macara și cabina plutea în aer, imobilă. Numai cînd depăși stiva de bare, putu zări, la acea înălțime periculoasă, cățărați pe traversă, doi sudori, dintre care unul cu basmaua roșie. I se iscă un gol în piept și fu gata să țipe : Liza ! Strigătul muri în gîtlej, înecat. Îi era cu neputință să-și desprindă privirea de la acea înălțime, unde Liza, șezînd pe traversă, cu picioarele încolăcite, calmă, lucra la sudură, într-un vîrtej de scîntei. Îl trezi un glas cunoscut, înalt, răstit :

— De ce-ai lăsat-o, Gherase ? Asta-i treabă pentru-n sudor experimentat. Dacă amețește și pică jos ?

Cel căruia i se adresase Păun era un muncitor vîrstnic, adus puțin de spate, flegmatic.

— Păi, cum să te împotrivești tinerilor ăstora ? I-am spus că e periculos și că poate să amețească. Zicea că ea nu suferă de ameteală.

— Trebuia s-o împiedici !

— Cînd s-o împiedic, se și cățărase sus, ca o pisică.

Liza, de parc-ar fi auzit ce vorbeau, stinse o clipă aparatul. Se șterse de năduşeală și, uitîndu-se la cei de pe platou, ridică mănușa a salut.

Lui Tosca i se păru cumva că semnul e pentru el și se trase mai deoparte, mai ales că Păun întoarse brusc capul. Se furișă pe după stiva de bare, îndreptîndu-se apoi spre platformă. De aci o vedea pe Liza, nestingherit, încovoiată pe traversă, cu picioarele atîrnînd în gol.

— Treci, e rîndul tău ! îi strigă Gherghel.

Tosca nu se clinti.

— Ce faci, mă, acolo ? Visezi ?

— Şi ce, n-am voie ? se rupse Tosca din gînduri, pregătindu-şi uneltele.

. . . . . .

*

De la o vreme, Aneta îşi aştepta sora în poarta uzinei. Această înţelegere se statornicise între ele, fără să-şi fi spus prea multe. Liza ghicise motivul şi nu-i pusese nici o întrebare Anetei. După sfîrşitul schimbului venea s-o ia cu regularitate. Ea lucra la o fabrică învecinată, nedespărţindu-le decît vreo trei sute de metri. Se scursese o bună parte din muncitori, şi Liza nicăieri. Nerăbdătoare, Aneta păşi înăuntru, în curte, înconjură rondul de copăcei îmbrăcaţi în glugi de sac umplute cu paie şi merse direct pe alee spre uşa halei principale. Se izbi de un tînăr cu basc, înfăşurat la gît c-un fular cu pătrăţele galbene şi verzi. Fluiera o arie, din vîrful buzelor.

— Pe cine cauţi dumneata ? se interesă el, binevoitor şi îndrăzneţ.

Aneta îşi arcui sprîncenele frumoase şi negre.

— Am să găsesc eu.

— În hala noastră ? Te rătăceşti ca într-o pădure.

— Pe Liza Munteanu o cunoşti ?

— ...Cred că a ieşit pe uşa laterală. Eşti o prietenă ?

— Nu, sora ei.

— Soră ? !

— Ei, da, şi ce te minunezi ?

Fiindcă i se părea că făcuse o mină cam nătîngă, Tosca îşi aranjă bascul şi constată zîmbitor :

— Nu semănaţi de loc.

— Şi pe dumneata cum te cheamă ?

— Pe mine ? Am un nume celebru, se şi cîntă, glumi el.

— S-o fi cîntînd, rosti fata cu îndoială.

— Tosca Diaconescu.

Aneta îl măsură scurt, sever:

— Aha, dumneata eşti...

— Nu te încrunta, că nu te prinde bine. Uite-ţi şi sora. Te-am salutat.

Se îndepărtă repede, cu paşi largi.

Aneta ieşi în întîmpinarea Lizei.

— Ce-ai zăbovit atîta ?

— Am avut de isprăvit o lucrare. Ai stat adineauri cu Tosca ?

— Ne-am întîlnit în uşa halei. Cînd am aflat cine e, a întins-o iute, altfel îi trînteam eu una.

— Nu, să nu te bagi, Netă, se opuse Liza.

— O fi crezînd c-ai să fugi după el. Da' ce eşti tu ?

— Nu fug după nimeni.

— Dacă nu vrea să-şi scoată prostiile din cap. ducă-se. Să nu te umileşti în faţa lui.

Liza înnorată murmură :

— N-am de ce să mă umilesc.

Aneta nu mai zise nimic. O luă de braţ şi-o strînse lîngă ea, ca şi cum ar fi vrut să se sprijine una de cealaltă, căci şi în viaţa ei intervenise un eveniment nou şi important. Era atît de neobişnuit pentru ea, încît nu mai putea să tacă. Trebuia neapărat să-l destăinuie cuiva, şi fiinţa cea mai apropiată era Liza. Acasă, după ce pregătiră masa şi mîncară, se culcară amîndouă pe divan, să se odihnească. Liza abia aţipi, cînd o auzi pe soră-sa spunîndu-i :

— De mîine nu mai lucrez la bobinaj.

Liza se deşteptă, săltîndu-se în capul oaselor.

— Vai de mine ! Ai făcut vreo boacănă ? Ai vătămat vreo piesă ?

— Nu fi prăpăstioasă. Mă mut în altă secţie.

— Te-ai săturat, sau nu te împaci acolo ?

— Este şi asta, dar mai e şi altceva... rosti moale Aneta.

Liza avu sentimentul unei taine.

— E ceva personal ? spuse ea, cu o anumită intonaţie.

— Culcă-te la loc, lîngă mine, aşa o să-mi fie mai uşor să vorbesc.

Liza se lungi alături de soră-sa.

— Haide, povesteşte-mi, o îndemnă, vîrîndu-se în ea, ca un copil care aşteaptă un basm frumos.

Şi Aneta îi povesti...

Acceptase să lucreze la atelierul de bobinaj, fiindcă n-avea altă alegere. De altfel, oriunde ar fi fost dată, acolo ar fi muncit. Avea destulă voinţă şi ar fi reuşit. Însuşi meşterul constata că făcea progrese. Bobinele erau mai bine împletite şi, treptat, ar fi dobîndit şi mai multă iscusinţă. Era totuşi amărîtă, această meserie n-o atrăgea. Ea ar fi dorit să lucreze în altă parte, unde şi ce anume încă nu ştia. Curînd, şi într-un chip neprevăzut, avea să decidă o împrejurare.

Din cînd în cînd venea pe la ei un bărbat tînăr, smead, brun, foarte îngrijit, îmbrăcat în halat albastru. Era strungar şi discuta cu meşterul Neagu cusururile cîte unei piese. Cum apărea, se stîrnea o şuşoteală vie printre lucrătoare. Aneta, preocupată să nu strice vreo bobină, era absentă la cele din jur. O dată, pe cînd meşterul îi explica ceva, răsări şi strungarul. Acesta o privi insistent; avea ochii rotunzi, ageri şi scrutători. Părea mirat că pînă acum n-o văzuse. „De unde ai adus-o, meştere?“ îl întrebă pe Neagu, surîzînd. Îi întinse mîna Anetei. Încurcată, ea şovăi, scuzîndu-se că palmele îi sînt murdare de negreală. „Nu-i nimic, spuse el, apucîndu-i braţul mai sus de cot. Să ne cunoaştem. Pe mine mă cheamă Savu Trandafir.“

Aflase apoi de la celelalte lucrătoare că Savu Trandafir era un strungar renumit. Era invitat la mari uzine, în ţară, să împărtăşească metodele sale de lucru. Ziarele scriau articole despre el, îi publicau fotografia. Cu atît mai mult, Aneta regreta că nu fusese mai ţeapănă. „Şi-o fi închipuit că m-am intimidat,“ îşi spuse, hotărîtă să-i risipească o astfel de părere.

Savu se arăta mai des pe la atelierul lor, mai ales în pauza de prînz. De cîte ori venea, îi adresa un cuvînt, două, sau zăbovea puţin lîngă ea. Alteori, cînd era ocupat cu meşterul, Aneta simţea cum o

urmărește cu privirea. Șușoteala fetelor reîncepea, veselă, străbătută de cîte un rîs iconit. Și nu conteneau decît după plecarea lui Savu. Această însufleţire a lor nu avea nimic răutăcios. Aneta pălea de enervare și se sforța să se concentreze asupra lucrului.

Bobinatoarea vîrstnică, cu părul alb, cu care se împrietenise, încerca să-i alunge orice mîhnire din suflet. Fiţa, lucrătoarea negricioasă, uscăţivă, cu buzele tivite, nu pierdea ocazia s-o provoace : „Ce faci pe mironosiţa ? Noi nu vedem că te placi cu Trandafir ?“ Atunci întreaga semeţie a Anetei se trezi. Își părăsi masa de lucru și se apropie foarte liniștită de persecutoarea ei. Celelalte lucrătoare încetară o clipă munca, holbîndu-se la fata dreaptă, frumoasă, cu sprîncenele încreţite de furie. Fiţa își dezveli dinţii într-un zîmbet sfidător. În ochi îi pîlpîia însă frica. Aneta îi vorbi rar, stăpînit :

— Uite ce e, Fiţa. De cînd am venit aici, te agăţi mereu de mine. Ba că am „degete de lemn“, ba că întind sîrma ca pe-o „frînghie de rufe“ și mai cîte altele. Ţi le-am răbdat. Acum mă batjocoreşti că mă plac cu Trandafir. Eu nu sînt o mironosiţă și, dacă nu te astîmperi, îţi jumulesc părul din cap. Așa, să știi !

Acestă mică harţă o îndîrji mai tare pe Aneta în contra lui Savu. Respiră ușurată că de cîtva timp nu se mai ivi pe la atelier. Dar, într-o zi, aflîndu-se prin hală, macaragiul își găsi de joacă cu ea. Lanţul greu, de care atîrna un cîrlig imens, plutea parcă amenințător deasupra Anetei. Ea sări din mijlocul drumului pe bordura de ciment, ferindu-se. Lanţul se clătina în văzduh, se legăna încoace și-ncolo, și cînd Aneta porni mai departe, zări iar cîrligul de fier sus, deasupra creștetului. Zăpăcită, speriată, nu mai știa cum să scape. Rămăsese încremenită.

O mînă ocrotitoare i se puse pe umăr și-o împinse înapoi pe bordura de ciment. Podul plutitor se îndepărtă lunecînd pe șine. „E o glumă proastă. Nu te teme, că nu-ţi face nici un rău.“ Era Savu. Ea îi înlătură mîna, înfrînîndu-și un tremur lăuntric. Ar fi

vrut să-l lase, s-o ia pe alt drum, numai să nu fie împreună. Mergea totuşi alături de el şi fu grozav de surprinsă cînd îi spuse că n-avea înclinare pentru munca pe care şi-o alesese. Părerea lui era că nu va ajunge o bună bobinatoare şi să caute altceva. Aneta, îmbufnată, îl contrazise, se supărase : nici ea singură nu-şi explica de ce nu recunoscuse că această meserie nu-i plăcea. Savu pricepu că fata tăgăduia din mîndrie. Cu alt prilej, aparent fără nici o legătură, o invită la secţia lui la pauza de prînz, să-l vadă cum lucrează. Aneta, bănuitoare, pretextă că are treabă. Savu insistă, o rugă să treacă a doua zi. Era surîzător, reţinut, şi avea un zîmbet clar, care-i insufla încredere. Îi promise, şi imediat după aceea îi păru rău. Dimineaţa următoare abia aştepta pauza, era nerăbdătoare, curioasă şi oarecum îndoită. Ce interes putea avea un strungar vestit ca el pentru o fată oarecare, neînsemnată ? De ce o invitase în secţia lui ? După o scurtă nehotărîre, Aneta se duse. În sala strungurilor, nici urmă de Savu. În primul moment îi fulgeră prin minte, absurd, că-şi bătuse joc de ea. I se aprinseră obrajii, mai ales că unii dintre muncitori se uitau cam nedumeriţi la ea ; era stingheră, descumpănită. Îl întrebă pe un muncitor îndesat, roşcovan, de Savu. Acesta îi spuse că era plecat la Arad, într-un schimb de experienţă. „Ce proastă sînt !“ se învinui Aneta, părăsind iute atelierul.

A treia zi se trezi cu Savu. „Te rog să mă ierţi, îi spuse. A fost ceva în afară de program şi a trebuit să iau trenul de noapte. N-aveam cum să te înştiinţez, fiindcă nici nu ştiam unde locuieşti. Te aştept astăzi, da ?“ Ea îl asculta cu răceală ; doar degetele i se mişcau mecanic, aproape nu mai avea controlul lor. „Bine,“ murmură, ca să curme, fără să-şi ridice privirea.

Spre prînz, cînd intră în atelier, Savu se zori spre ea. „În cinci minute sînt gata, îi spuse bucuros, revenind la strung. Stai în stînga mea, ca să nu-ţi sară vreun şpan în ochi.“

Strungurile lucioase erau aliniate unul lîngă altul şi sunetul lor monoton, uniform, îi distrau auzul. Era o vibraţie permanentă, care circula şi prin trupul ei, dîndu-i o senzaţie plăcută şi liniştitoare. De altfel, totul aci era înfundat, surd, în comparaţie cu zgomotele din restul uzinei. Pînă şi oamenii erau mai tăcuţi, cufundaţi în strunjirea şi modelarea pieselor. Mîinile lor aveau mişcări agile, precise şi delicate, în timp ce privirile descifrau atent schiţele alăturate. Domnea o încordare mută, intensă, şi numai după ce urechea i se obişnui cu această vibraţie continuă, monotonă, Aneta desluşi un zbîrnîit ca de corp metalic învîrtit cu o viteză uluitoare. Mai întîi nu-şi dădu seama de unde venea, căci Savu lucra calm, şi nici un gest nu trăda un efort deosebit. Cînd, în sfîrşit, descoperi că strungul lui răspîndea acel vîjîit ameţitor, rămase ca pironită asupra mîinilor sale. Savu termină ultima piesă şi i-o întinse ; era fină şi strălucitoare ca o bijuterie. Aneta o luă în palmă, o răsuci pe-o parte şi pe cealaltă, apoi i-o înapoie : „E frumoasă !... Eu n-o să pot niciodată să fac aşa ceva !“ spuse cu obidă şi, brusc, fugi afară.

Peste două zile, nu fără trudă, Savu o readuse în atelier. Răbdător, meticulos, îi dezvălui pe rînd, piesă cu piesă, construcţia strungului. Anetei îi ajunseră familiare denumiri ca „universal“, „păpuşa mobilă“, „păpuşa fixă“ şi, după două săptămîni, se mira ea însăşi cîte lucruri cunoştea despre această maşină complexă şi gingaşă. Ar fi dorit mai mult ca orice s-o poată mînui, dar nu îndrăznea să-şi mărturisească dorinţa, căci, pe undeva, o astfel de posibilitate o înspăimînta. Aneta rîse singură de ea ; cine ar fi acela care să-i încredinţeze cîndva un strung ? Atunci ce voia Savu de la ea ? De ce îşi sacrifica timpul ? Erau adesea împreună şi uneori o conducea pînă acasă. Altădată însă nu-l vedea cîteva zile în şir ; era prins în şedinţe, umbla pe la raion, participa la conferinţe. O anunţa cînd era ocupat. Începu să-i simtă lipsa. În toiul lucrului, gîndul îi zbura la el. Era din ce în ce mai străină de munca ei... „Ce-i cu mine ?“ se îngrijoră Aneta..

Într-o pauză, Savu, pe neașteptate, îi spuse: „Avem de vorbit. Așa nu mai poate să meargă". Se retraseră într-un colț mai ferit, rezemîndu-se de-un strung vechi, care nu funcționa.

— Eu cred că munca pe care o faci nu-i de tine. În șase luni de zile, îți garantez că te învăț strungul. Vrei să lucrezi cu mine? O să fiu un profesor blînd.

Dedesubtul cuvintelor, Aneta desluși și un alt înțeles, pe care nu știa cum să-l primească. Îl privi fix, adînc:

— Da, vreau! spuse, sigură că între amîndoi nu va fi altceva decît ce va voi ea.

Trecuse o săptămînă și, într-o dimineață, îi comunicase că mutarea era aranjată. De mîine va lucra la secția de strunguri. Îi dăduse și-o invitație la o conferință pentru fruntași, care se ținea în sala „Filimon Sîrbu", de lîngă grădina Icoanei.

— Ei, acum ți-am spus totul, oftă Aneta, cu brațele împreunate sub ceafă.

— Tu, Netă, lui Trandafir îi e drag de tine! exclamă Liza, ca în fața unei mari descoperiri.

— Nu vorbi prostii! spuse Aneta, rîzînd.

Liza o îmbrățișă, încîntată, vioaie:

— E așa cum zic eu. Și de ce n-ar fi? Ești frumoasă, deșteaptă, vrednică.

— Copilăroasă mai ești! I-o fi plăcînd de mine, da' ce-o să fie... vom vedea mai încolo.

— Să nu mai discutăm degeaba. E ora cinci, scoală-te, îmbracă-te, să nu întîrzii, o îmboldi Liza.

— Trebuie să mă duc, nu? spuse Aneta, ca și cînd voia să aibă și consimțămîntul ei.

— Categoric! afirmă Liza.

Sări jos de pe divan și o trase și pe Aneta, care-și puse papucii în picioare, îndreptîndu-se spre dușul din fundul culoarului. În acest răstimp, Liza deschise garderobul, cotrobăind prin rafturi. Scoase bluza de poplin albă, un fular colorat, străveziu și cerceii ei de sticlă albaștri-verzui. Cînd se întoarse Aneta, o sili să se îmbrace cu toate aceste lucruri.

— Parc-aș merge la bal, zîmbi ea, supusă, pieptănîndu-și părul lung, negru și mătăsos, pe care și-l strînse într-un coc. Înainte de a pleca, își sărută sora, dar în pragul ușii, se opri :

— Și tu ce-o să faci ?Ai să stai singură acasă ?

— Eu ? rosti Liza, cu aerul că nu se sinchisește. În colțul gurii i se ivi însă o strîmbătură mică și tristă. Ei și ce-i dacă stau acasă ? Și cu o veselie forțată : Mă duc și eu la Geta, tot n-am fost de mult pe la ea.

*

În uzină se răspîndi fulgerător știrea că la ședința direcțiunii participa consilierul Cerchez. Erau adunați acolo șefii de sector și tehnicienii cu munci de răspundere. Ședința începuse la opt dimineața, sunase de amiază și încă nu se terminase.

În acest răstimp, în cabina lui Păun, Matei întindea pe masă schițele proiectului. Se mai consultase și înainte cu meșterul. El cunoștea perfect agregatele și întrevedea orice neajuns. Îi expuse fiecare fază a operațiilor. Celălalt îl urmărea, examina schițele, îi mai cerea unele date, ca să aibă o cît mai exactă imagine de ansamblu. După aceea refăcu în minte întreaga experiență.

— Ce părere ai ?

— Proiectul e bun, e închegat, rosti, în sfîrșit, Păun, dar...

Matei era furnicat de nerăbdare :

— Dar ?

— Rodajul. Cum îl rezolvi ? E complicat și greoi, spuse meșterul, nesatisfăcut.

— Da, bănuiam, murmură Matei.

— Mă tem de urmări. E nevoie de-o altă soluție mai simplă.

— Mi-am dat și eu seama, dar de cîteva nopți am ca o pîclă pe creier.

Păun mai luă o dată schițele, le cercetă amănunțit, închipuindu-și hala uzinei, carcasa cutiei de vi-

teză, celelalte piese, funcționarea mașinilor... Tăcerea între ei se prelungea.

Matei își aprinse o țigară, nervos. Păun oftă și apoi, foarte firesc, ca despre lucrul cel mai obișnuit din lume, vorbi către tînărul inginer :

— Ce-ar fi dacă am face rodajul la altă mașină ?

Matei nu mai apucă să ducă țigara la gură. Încremeni cu ea între degete, uitîndu-se la Păun, ca un om izbit de o fișie de lumină.

— Ce zici ? întrebă din nou Păun.

Matei zvîrli țigara în scrumieră, îl îmbrățișă cu putere, îi zgudui umerii :

— Montăm carcasa, facem rodajul fiecărei piese în parte, iar după asta le adaptăm la laminor. E strașnic !

— La adaptare o să mai fie nițică opinteală, spuse Păun, care-și păstra cumpătul, cu toate că i se umplea pieptul de bucurie.

Matei se învîrtea în cabină, trecîndu-și din cînd în cînd degetele prin păr. Totul era pentru el limpede ; operațiile se înșirau înlănțuite, fără nici un gol, fără întrerupere.

— Astăzi după-masă nu mă urnesc din casă. Am să definitivez proiectul. Și dumneata în cît timp ai putea să faci revizia ?

— În șaptezeci și două de ore.

— Neapărat o să discutăm cum îmbinăm lucrările, ca să înaintăm paralel.

— Depune mai întîi proiectul și după ce s-o aproba...

— E important să fim bine pregătiți.

— O să fim.

— Atunci luni întocmim planul de lucru. Da' cine-s ăștia ?

Prin fereastra cabinei nu se mai vedea nimic. Geamul era întunecat, orb, astupat de spatele cîtorva oameni. Matei înfășură schițele și ieși în hală. Se intimidă ; într-un grup se aflau laolaltă Cerchez, Dimcea, Liteanu, Beldie și Nenciu. Profesorul, cu capul leonin, cu bustul puternic, își arcui sprîncenele a surpriză. Înaintea sa era Zane, în bluză și panta-

lon de doc albastru. Îl întîmpină cu mîna întinsă, exclamînd cu vocea lui timbrată, bărbătească şi plăcută :

— A, Matei ! Unde te-ai ascuns ? Am întrebat de dumneata. Şi către ceilalţi, cu mîndrie : A fost unul din cei mai buni studenţi ai mei !

Îl luă de braţ, familiar, cînd interveni Beldie.

— Voiaţi să mergem pe platformă, tovarăşe consilier ?

— Da, da, mergem.

Nu slăbi însă braţul lui Matei şi o luară cu toţii de-a lungul platformei. Beldie păşea alături de profesor şi căuta să fie mereu în preajma lui. Era întors pe dos de concluziile şedinţei. Instalarea liniei automate nu uşura cealaltă linie, după cum sperase. Pe prima se vor fabrica conducte de construcţie, iar pe cealaltă îndeosebi utilaj petrolifer. Centrul de greutate cădea deci pe marele laminor. „Un obiectiv urgent e de a-i asigura o bună funcţionare, a-i perfecţiona capacitatea tehnică. În acest scop, pregătirile trebuiesc începute de îndată“, conchise Cerchez. E ceea ce nu prevăzuse Beldie. Deşi arăta impasibil, acesta era dezorientat. I se păru chiar a remarca o răceală în fizionomia rigidă a lui Dimcea. Cît priveşte pe Nenciu, ştia că e bănuitor, că de mult nutrea faţă de el o rezervă ostilă. Liteanu era corect şi străin. Şi tocmai acum era descoperit. Sufocaţia se anunţa primejdioasă. În fiecare zi se putea produce o altă defecţiune. Iar el nu reflectase, n-avea o concepţie clară despre ceea ce ar fi de întreprins la laminoare. Asemenea gînduri roiau prin mintea lui Beldie, care trăgea cu urechea la profesor şi fixa necontenit sulul de calc din mîna lui Matei, cu impulsul violent de-a i-l smulge.

— Aşa, dragul meu, vom lucra împreună, vreau să spun, voi colabora cu uzina voastră, mă voi ocupa mai îndeaproape de ea, deşi asta nu mă scuteşte de obligaţiile mele, continuă Cerchez, volubil şi optimist.

Îndată ce profesorul îi eliberă braţul, ca să urce pe pasarelă, Beldie îl şi flancă. Matei rămase un pas

îndărăt; alături erau Dimcea și Nenciu. Vru să dea înapoi, cînd directorul îl împinse încet :

— Încotro ? Locul dumitale e pe platformă !

Lucian Stere se fîstîci, se emoționă cînd apăru Cerchez. Matei i-l prezentă pe șeful de schimb, în pofida manevrelor lui Beldie, care încerca să-l acopere. Profesorul, după ce fusese pus în curent cu întregul proces și cu dificultățile tehnice, voia să afle și părerile celorlalți conducători ai laminării. Așa încît el nu pregetă să discute cu Lucian Stere și cu maistrul Păun. Asta îl indispuse pe Beldie. Cu atît mai mult cu cît, în scurta convorbire, Cerchez se arăta interesat de aprecierile lui Stere. Erau riguroase, pătrunzătoare, adeverind o bună pregătire teoretică. Profesorul era puțin contrariat de înfățișarea lui umilă, de hainele lustruite și roase, contrastînd cu înțepeneala trupului, drept, uscat. Fiind un cunoscător de oameni, îl intui imediat și-l catalogă în gînd : „un ratat". Îi acordă o oarecare bunăvoință, care, după cîteva considerații ale lui Stere, se transformă într-o atenție crescîndă, sinceră, reală.

— Asta-i opinia dumitale ? Da, da, e o idee interesantă, e de reținut. Alexandre, se întoarse către Liteanu, uite ce spune tovarășul inginer...

E ceea ce-l încurajă pe Stere să rostească la sfîrșit, sfios :

— Și eu am fost studentul dumneavoastră, promoția '35. N-aveți cum să vă mai aduceți aminte. Au trecut atîtea promoții prin mîinile dumneavoastră !

— Ei, domnule, pe unde mă duc, descopăr foști studenți de-ai mei ! îi zîmbi Cerchez cu simpatie, după care părăsi platforma împreună cu Liteanu și Dimcea.

Beldie și Nenciu îl urmară.

Îndată după plecarea lui și a celorlalți, Matei simți o atingere pe braț.

— Îți mulțumesc, îi șopti Stere.

Mai întîi nu realiză despre ce era vorba, apoi își aminti pentru ce anume îi era recunoscător Stere. Aproape nu-i venea să creadă că omul acesta blazat, indiferent, putea avea o asemenea naivitate de ado-

lescent. Strîngerea de mînă a profesorului, cele cîteva idei schimbate cu el avură asupra sa o înrîurire nemaipomenită. Ochii morţi se înviorară, schima sarcastică dispăru şi pe buze i se ivi un zîmbet copilăresc, fericit. Era înduioşător şi ridicol. Matei rosti jenat :

— Era normal, te asigur. N-ai de ce să-mi mulţumeşti.

— Ba da. De tînăr încă l-am admirat pe profesor, mi-a fost un model în viaţă. Ce mai este în mine cinstit, integru, ce mi-a mai rămas din dragostea pentru ştiinţă, i-o datorez. Din păcate, eu nu sînt decît o copie nereuşită a lui. Mi-ai dat prilejul să-mi dovedesc mie, lui, că n-am ajuns chiar un om de nimic. A fost numai o sclipire, dar mie mi-ajunge.

— Dumneata eşti doar un inginer valoros ! protestă Matei. De unde această aplecare să te denigrezi, să te înjoseşti, să te micşorezi în proprii-ţi ochi şi ai celorlalţi ? Este o boală de care trebuie să te lecuieşti, să-ţi învingi neîncrederea, să-ţi recapeţi demnitatea... Te rog să mă ierţi că mi-am îngăduit.

— Nu mă supăr, dar greşeşti. N-am nici o înclinaţie bolnăvicioasă. Sînt un lucid. Ceea ce eram, ceea ce aş fi putut fi, o ştiu foarte bine. Şi că n-am izbutit, nu e din vina mea. Acum e prea tîrziu. Dacă te interesează, poate o să-ţi spun odată...

— Mă interesează.

...În aceeaşi după-amiază, Matei lucră la definitivarea proiectului. Îl isprăvi cam pe la nouă seara. Se lăsă pe speteaza scaunului, cu ceafa pe rezemătoare, cu ochii închişi, abandonîndu-se odihnei. O gusta prin toţi porii, adînc, destins, împăcat în sine. Era o stare atît de bună, încît nu putu să se scoale şi să-i comunice imediat şi Irinei bucuria. Şi totuşi, printre pleoapele strînse, pe ea o vedea, venea spre el cu paşi elastici, îi încercuia gîtul cu braţele subţiri şi netede, îi adulmeca mirosul proaspăt de zăpadă, îşi freca obrazul de postavul aspru al canadianei. El o ţinea lipită de piept, îi răsturna capul pe spate, contemplîndu-i faţa mică şi delicată, care, uneori, cînd se bucura, avea o expresie atît de in-

tensă, încît părea dureroasă. Apoi, ea i se desprindea din braţe şi-l ajuta să-şi scoată canadiana. Se aşeza lîngă el, într-un fotoliu de mătase galbenă, în care se pierdea, cu picioarele sub trup. El o mîngîia şi-o săruta. Irina îl îndepărta blînd, uşor înfiorată :

— Nu, întîi povesteşte-mi...

Îşi sprijinea bărbia în pumn şi-l asculta cuminte, dîndu-i senzaţia că nimeni altcineva nu mai exista decît ei amîndoi...

Matei sări din fotoliu şi alergă la baie să se bărbierească. Avea perii încîlciţi, aspri şi deşi. Se săpuni cu clăbuc bogat, ca să moaie barba, dar cum se zorea, se tăie lîngă ureche şi sub buză. Îşi opri sîngele cu piatră vînătă. Se spălă cu apă rece, mult, îşi puse o cămaşă curată şi-şi înnodă cravata, fără s-o aleagă. Cînd fu gata, îşi aruncă canadiana pe umăr, îmbrăcînd-o din mers. Spre norocul lui, telefonul nu era ocupat. Pe cînd ridica receptorul, îşi imagina cum va primi ea ştirea că terminase proiectul. Îi recunoscu glasul în pîlnie :

— Alo !

— Eu sînt, Matei, vreau să-ţi...

Irina, la celălalt capăt al firului, se precipită :

— Anatol a fugit de-acasă !

— Cînd ?... Unde ?...

— Nu ştiu, nu mi-a lăsat nici un rînd. Odăile sînt goale. Vino numaidecît la mine.

— Da, pornesc spre tine...

Matei agăţă alene receptorul, ca pe-un obiect inutil, şi ieşi din tutungerie.

...O găsi plimbîndu-se prin cameră, agitată. Ea nu avu gestul acela obişnuit şi cald de-ai înlănţui mijlocul, de a-şi freca obrazul de postavul canadianei, adulmecîndu-i mirosul de tutun şi de aer proaspăt de-afară. O preocupa doar fuga lui Anatol. Îi relată fiecare amănunt, cum apăruse în faţa porţii c-un camion şi-şi încărcase patul, banchetele, farfuriile de ceramică, şevaletul, cutia cu culori, cartoanele, cum Ana, femeia de serviciu, zăpăcită, se rotea în jurul lui, văietîndu-se : „Ce-o să-i spui domnişoarei Irina ?“ „O să-i spui că m-am mutat“, îi răspunsese

pictorul, cu pipa între dinți și, cînd toate lucrurile fură instalate în camion, se cățărase și el pe capră, alături de căruțaș. Ana a ieșit în poartă și l-a rugat să-i comunice măcar adresa. De sus, de pe capră, Anatol i-a strigat: „Strada Parnasului numărul 7 bis".

După aceea, Irina îi descrise stupoarea ei la această veste, sentimentul de ceva sfîrșit și trist în fața pereților despuiați, a odăilor acelea pustii; nu mai rămăsese nimic din prezența lui Anatol. Ba da, o scrumieră plină cu mucuri reci, pe prichiciul ferestrei. Era o mărturie a insomniei lui. El nu fuma țigări decît cînd era foarte zbuciumat. Aceste amănunte numai ea le cunoștea, restul era poză, fumatul calm din pipă, adresa imaginară... Anatol era un om slab și avea nevoie să-și dovedească tăria, fugind. De s-ar regăsi pe el însuși, ar munci să-și desăvîrșească talentul, împlinindu-se ca artist! Se temea că se va irosi, se va da la fund și ea nu mai avea nici o putere să-l împiedice. „Am făcut tot ce-am putut pentru el", repetă, ca și cînd ar fi vrut să se dezvinovățească.

Matei ar fi trebuit s-o aline, s-o liniștească; nu participa la frămîntarea ei, pătruns de-un gol, de oboseala acelei munci îndîrjite de două luni de zile la proiect, pe care o simțea și mai adînc în timp ce Irina îi vorbea într-una de Anatol. Ea observă și veni lîngă el, așezîndu-se pe brațul fotoliului. Îi pipăi cu degetele fruntea, pometii, cele două cute ce coborau de la nas spre colțurile gurii:

— Tu ești tare obosit, dragul meu.

Matei se sculă, desprinzîndu-se de mîngîierea ei. Stătea în mijlocul salonașului, mocnit, pironind desenul covorului roșu, plușat. Irina se ridică și veni lîngă el.

— E uneori greu să explici. Nu te desfaci de un om ca de-un lucru uzat, nefolositor. O dată ce-a plecat însă, va fi cum a hotărît.

— N-ai să ai odihnă pînă nu-i vei dibui bîrlogul.

Ea tăgădui, cu o mișcare a capului.

— Înainte, poate, acum, nu!

— Ar fi destul un semn din partea lui că e la strîmtoare, și-ai alerga.

— Într-un asemenea caz, l-aș ajuta, ca să picteze. N-aș suporta să umble flămînd, bolnav. Mai presus de orice, mi-e milă de el.

— E probabil și cauza pentru care a fugit. S-o fi săturat. Îl tratai ca pe-un copil, ca pe-un neputincios, și totodată admirai în ascuns teribilitățile, trăsnelile, originalitățile lui. Anatol a simțit că exercitau un farmec asupra ta, de aceea, în loc să se dezbare de ele, le-a cultivat. I-ai încurajat, fără să vrei, laturile slabe ale caracterului său.

— Eu ?

— Da. Și te-ai încărcat cu o povară peste puteri. El nu s-a transformat și tu te încăpățînezi să-i dai o asistență, pe care el o respinge. E zdravăn, e sănătos, are o meserie bună, se va descurca. Să bea mai puțin și să lucreze mai disciplinat.

— Dacă ar fi atît de simplu, nu i-aș purta de grijă.

— Un bărbat are nevoie de-o soție sau de-o iubită, nu de-o soră de caritate. Pînă cînd ai să te complaci în acest rol ? Soră de caritate ! E umilitor și pentru unul și pentru celălalt.

Irina deveni albă ; numai cicatricea de pe bărbie era roșie.

— Ții să mă rănești, Matei ?

— Vreau să te dezmeticesc. Tramvaiele, autobuzele vor continua să circule, stelele se vor aprinde pe cer chiar dacă Anatol nu va mai picta. Ceea ce are însemnătate e să se înțeleagă pe el însuși, realitatea din jur, să dorească asta cu toată ființa sa, altfel îl pîndește ratarea...

— Răsfrîngi și asupra mea adversitatea pe care ți-o provoacă Anatol.

— Îl pui mereu între noi. Ori de cîte ori întind brațele spre tine, mă izbesc de umbra lui. Încercările, sacrificiile tale au eșuat, v-ați despărțit, fiindcă viața era chinuitoare cu el. De ce te mai agăți de-o umbră ? Pictura lui e ca o sticlă opacă, prin care nu

mai vezi nici ce-i înlăuntrul tău, nici ce-i aproape de tine.

Irina îi cuprinse deodată mîinile, aducîndu-le la piept.

— Gata, ajunge. Îmi e frică de cuvinte ; ele falsifică, otrăvesc, ne înstrăinează.

— Cînd te-am chemat, eram plin de tine, de bucuria pe care voiam să ţi-o împărtăşesc. M-ai împiedicat, mi-ai tăiat vorba şi răsuflarea. Dispăruse Anatol de-acasă. Eu nu mai existam.

— Nu-i adevărat ! Ţu ştii că te iubesc ! strigă ea.

— Încep să nu ştiu, să nu mai fiu sigur...

Irina îl privi cu o mirare dureroasă. Îşi apăsă tîmpla cu palma şi păşi spre fundul odăii, înlătură draperia şi perdeaua, deschise fereastra. Era o noapte geroasă, clară, cu un cer albastru şi transparent. Jos, în curte, havuzul sclipea prin zecile de ţurţuri de gheaţă. Ea sorbi aerul rece cu aviditate. Era îmbrăcată într-un capot de catifea neagră, lung, care-o înălţa şi-o subţia. Frigul îi pătrundea prin mînecile largi, prin tăietura de la piept a capotului, i se lipea de piele. Numai cînd văzu că umerii îi tremurau uşor, Matei închise fereastra. O smulse cu forţa de-acolo şi-o duse în camera ei de culcare.

Irina se rezemă de şemineul de faianţă alb, străbătută din cînd în cînd de cîte-un fior. Era lividă, cu luciri febrile în ochi. El era încleştat, zăvorît în sine, incapabil să spargă crusta de gheaţă dintre ei. Se mistuiau amîndoi, fără să găsească o cale care să-i apropie.

— Noapte bună, şopti Matei, tîrîndu-şi canadiana pe covor.

În pragul celor două odăi, cu canaturile larg înlăturate, îl opri glasul Irinei :

— Nu e bine ce faci. Mai rămîi puţin cu mine.

— Sînt ostenit, spuse cu încetineală.

— Te rog mult, pentru amîndoi, ce-ai vrut să-mi spui ?

Întrebarea suna acum nefiresc, fără sens. Rosti alb :

— Nimic.

— Eu nu te mai caut.

Matei ezită o clipă, cu capul întors spre ea, apoi părăsi iute încăperea.

*

O dată cu plecarea Anetei, orice vioiciune pieri de pe chipul Lizei. Stătea îngîndurată și din cînd în cînd își încreţea fruntea bombată. Era un tic pe care-l căpătase de curînd. Dorea să rămînă cît mai mult cu ea însăși, singură, dar natura ei bună, sănătoasă se împotrivea acestei înclinări primejdioase. Își căută de lucru prin odaie și, după ce totul fu în ordine, se decise să se ducă la Geta. Își închipuia dinainte bucuria cu care o vor primi soţii Manoliu, atmosfera caldă din locuinţa lor modestă și prietenoasă. Era de neînţeles pentru Liza cum se potriveau aceşti doi oameni, cu firi atît de deosebite. Geta era iute, agresivă, fermă, în timp ce Mircea era moale și blînd. Acest bărbat tînăr și voinic părea alături de ea ca un urs, care se lasă de bunăvoie sîcîit de o albină neastîmpărată. Îngăduinţa lui venea din preţuirea și dragostea pe care o avea pentru nevastă-sa. De aceea mormăia amuzat de „exploziile" Getei, căci un bun simţ înnăscut o ferea să-l jignească sau să-i scape vorbe nesăbuite. „Exploziile" erau cel mai ades iscate de atitudinea ei deschisă, netă, în relaţiile cu oamenii.

În şedinţe, cînd lua cuvîntul, se producea o rumoare, un freamăt de nerăbdare și curiozitate. Geta nu cruţa pe nimeni. Cîte unul dintre cei criticaţi mai rău încercau s-o lucreze pe dedesubt, fără rezultat, pentru că atît organizaţia de partid cît și superiorii o apreciau și profesional (era controlor de calitate) și politic, cum se fălea ea soţului, care, deși o admira, făcea haz, în felul lui domol, de fierberea-i permanentă. Așa urs, cum era Mircea, greoi și moale, nu-l puteai clinti din ceea ce socotea el că e drept, și probabil că pe această latură se întîlnea cu Geta.

Aceştia erau prietenii spre care pornise Liza. Era seară și cînd coborî din tramvai la staţia Sf. Gheor-

ghe, animația era în toi. N-avea decît să parcurgă o bucată din strada Lipscani, s-o cotească prin Smîrdan, iar de-acolo spre Carol, unde, lîngă biserică, într-un corp de case vechi, cu un cat și intrare pe gang, locuiau Geta și Mircea Manoliu. În treacăt, Liza arunca cîte o privire în vitrinele luminate. Pe trotuarul magazinului „București" încetini pasul. Prin cele două uși batante se scurgeau necurmat, în ambele sensuri, două șiruri de oameni. Într-una din vitrinele cu confecțiuni erau expuse printre altele și o fustă de stofă gri și un pulover galben ca lămîia. Liza veni mai aproape de vitrină și nu-i plăcură. Își aminti însă că avea nevoie de niște nasturi și se pomeni purtată de șuvoi, împinsă în magazin. Înăuntru era plin de lumea care circula pe scări, ca o vie bandă rulantă. Raioanele erau foarte aglomerate și vînzătoarele nu mai pridideau. „O fi zi de salariu", își spuse Liza, coborînd distrată etajele. (O vînzătoare o îndrumase greșit.) La al patrulea etaj, la raionul de încălțăminte era și mai mare îmbulzeală. Sosiseră șoșoni de damă și de copii, așa încît cei mai mulți cumpărători erau femei. Tocmai voia să întrebe pe cineva la ce raion se vindeau nasturi, cînd zări lîngă casă, din profil, un bărbat cu căciula brumărie, cu fundul turtit, alături de o fetiță în palton maron, cu două coade blonde, care-i ieșeau de sub o căciuliță de lînă albastră.

Liza tresări ; erau Păun cu fiică-sa ! Se trase înapoi, cu spatele și profitînd de mulțime se strecură pînă la scară, pe care o coborî în fugă, ciocnindu-se de cei care urcau. Abia puse piciorul pe ultima treaptă și, din liftul care se golea, se auzi strigată :

— Liza !

Ar fi vrut să se prefacă a nu fi auzit. Păun era însă lîngă ea cu fata, care-l ținea cu o mînă de braț, iar cu cealaltă strîngea pachetul cu șoșoni. El îi prinse intenția și o umbră îi lunecă pe obraz.

— Ei, Liza ! Ce-i cu tine pe-aici ?

— Caut niște nasturi.

— Eu am fost să cumpăr fetei șoșoni. O cunoști pe fiică-mea ?

— Olga Păun ! se recomandă fetiţa, cercetînd-o bănuitoare, cu ochii ei negri şi catifelaţi.

Liza schiţă un surîs :

— Liza Munteanu.

— E sudoriţă, lucrează în secţia mea, îşi lămuri fiica Păun. Haide, ia-ţi nasturii şi pe urmă mergem împreună la o cofetărie. Fac cinste, spuse el, vrînd să dea întîlnirii un caracter obişnuit şi natural.

— Nu pot, meştere, sînt grăbită, refuză Liza.

— Ce grabă ai ? Unde te duci ? se umbri din nou Păun.

— Mă duc la o prietenă.

— Şi ce-o să fie dacă o să te mai aştepte un sfert de oră ? Vino cu noi.

— O să întîrzii, spuse ea rugător.

— Vrei să mă superi ? Ce-i încăpăţînarea asta ? Nici măcar atît...

Păun nu sfîrşi, simţind aţintită asupra sa privirea fiicei sale. Liza îi observă încurcătura şi cedă :

— Bine, fie...

Nu, n-ar fi vrut să-l supere — îi era prea recunoscătoare pentru ceea ce făcuse pentru ea, şi-l respecta. Săvîrşise odată o greşeală, o uşurinţă, din naivitate, şi regreta amarnic. Nu se gîndise atunci prea serios la ecoul pe care-l avea în Păun. Cînd îşi dăduse seama, se speriase şi, ca să-şi repare greşeala, devenise mai rezervată faţă de el. În ciuda acestui fapt, ocrotirea lui o înconjura cu aceeaşi grijă, chiar dacă era cîteodată aspru, ca de pildă astăzi dimineaţă. Cînd coborîse de pe traversă, o luase la refec. Şeful de echipă, care era cel mai în măsură s-o mustre, tăcea chitic. Ba avea şi un aer vinovat, că o lăsase să se caţăre sus, pe traversele de oţel. Autoritatea morală a lui Păun era aşa de mare, încît şi cei care nu erau sub directa lui conducere îi dădeau ascultare. „Aici, la laminoare, eu răspund de oameni," vorbise răstit, ca să-şi justifice intervenţia. Apoi, pe platou, se îmbunase : „A doua oară, iepuraşule, să fii cuminte". O mai alinta din cînd în cînd, o întreba de sora ei, nu fără a vedea că Liza se depărta din ce în ce de el. Oricît îl

mîhnea înstrăinarea ei (ştia care era cauza), oricît voia s-o aibă în preajma sa, n-o împiedica să lucreze în echipa de sudori, care se muta dintr-un loc în alt loc al halei. „Are dreptate, nu poate fi altfel," îşi spunea Păun, deşi ar fi dat orice ca să-i mai audă rîsul zglobiu, să-l mai încălzească privirea-i viorie şi limpede. Dar Liza nu mai era aceeaşi. Avea şi o altă expresie : îi păliseră trăsăturile, era slăbită, ştearsă. Ar fi vrut s-o ajute, şi nu ştia cum.

Acasă domnea aceeaşi apăsare, cu toate că viaţa se repeta în momentele ei banale ; sculatul de dimineaţă, îmbrăcatul, pregătirea şi luarea ceaiului cu fiică-sa, care mergea la şcoală. Notele Olgăi, poznele lui Biţă, micile conflicte între ei, împăcările, strigătele vesele ale băiatului cînd căpăta vreo jucărie nouă, toate intrau într-o obişnuinţă firească, neschimbată. Altădată, necazurile, bucuriile aveau un tîlc al lor şi fiecare amănunt neînsemnat pentru alţii era pentru ei plin de farmec, îi unea prin zeci de fire, le umplea existenţa. Acum, farmecul se destrămase şi nu rămînea decît îndeplinirea mecanică, searbădă, a unor datorii, pentru buna rînduială a căminului său. Această rînduială era însă exterioară, şubredă, gata la o zguduire mai serioasă să se clatine şi să se dărîme. Desigur că Păun nici prin vis nu-şi închipuia că asta ar fi posibil. Între el şi Valeria situaţia era ca şi mai înainte ; ea se ocupa cu aceeaşi hărnicie de casă, de copii, dar Păun observa că, din senin, cădea pe gînduri, imobilă, se scutura ca de ceva urît, şi iar îşi relua treburile. Alteori îşi pironea asupra lui o privire lungă, înnorată, tristă, pe care şi-o ferea îndată ce-o descoperea.

— Măi, Valerio dragă, ce-i cu tine ? Eşti bolnavă? o întrebă într-o noapte, îngrijorat, pe cînd ea se întindea în pat, ostenită.

— Nu sînt bolnavă, îi răspunse rece, respingîndu-i mîna care voia s-o mîngîie.

Aflase de la Marin Guşe, proprietarul lor, că fusese la restaurant cu o „nepoată", una „blondă cu nasu-n vînt". Era pesemne aceeaşi fată pe care o cunoscuse, înainte cu vreo lună şi jumătate, la po-

mul de iarnă al uzinei, şi pe care o chema Liza. Nu degeaba *aceea* se apropiase cu sfială de ei, făcîndu-se apoi nevăzută. Era cam aşa cum o descrisese Guşe. Valeria se căznea să şi-o amintească şi nu izbutea. Trăsăturile îi erau învăluite ca într-o ceaţă. Acuma nu era sigură că fusese cu fata *aceea*, deşi inima-i zvîcnea ori de cîte ori se gîndea la ea. Îi pomeni ca din întîmplare numele, zicînd într-o doară că şi ei i-ar place să asculte într-o seară muzică la „Ciocîrlia". Erau luni de zile de cînd n-o mai scosese în oraş. De ce s-o ţină numai la plita sobei ? Păun pricepu încotro bătea nevastă-sa. Voia să înlăture o scenă, şi mormăi plictisit, înălţînd din umeri :

— Dă-mi pace cu prostiile tale. Îţi cîntă acu' „Ciocîrlia". Alte griji n-ai ?

— Cu cine ai fost ? Cu Liza ? rosti ea, muşcîndu-şi buzele.

Păun tăgădui, bălmăji o explicaţie oarecare şi, fiindcă-i era lehamite de sine, ridică glasul mai tare, furios.

— Tu vrei să-ţi strici casa, Vasile. Ai să vii într-o zi acasă şi n-ai să mă mai găseşti, spuse ea cu gîtlejul uscat.

Atunci Păun nu se mai înfrînă şi izbucni :

— Ce mă tot ameninţi ! Dacă-ţi este aşa de uşor, n-ai decît să te duci. Ce ai tu cu mine ? Îmi cheltui eu banii aiurea, nu-mi văd de munca mea, de nevoile casei, nu mă interesez de copii ?

Îşi dădea seama că se apără.

— Şi asta-i de-ajuns ? De sufletul meu nu ţi-e milă ?

Plecase de acasă zbuciumat. O săptămînă nu-şi vorbiră. Păun voia s-o împace, nu-i suporta suferinţa mocnită, muţenia încăpăţînată. Se străduia să-i intre în voie, îndeletnicindu-se în puţinele ceasuri libere cu treburi mărunte, casnice, scutind-o de o muncă în plus pe Valeria. Ea se mai domolise, se mai alinase. Păun însă în această perioadă întîrzia ades la uzină, îi povestea că se aflau în preajma unor mari transformări la laminoare şi că era nevoie

de el. Valeria se învîrtea în juru-i, îi punea mîncarea, fără să aibă nici un interes pentru cele spuse de bărbatu-său.

El se opri din mîncat, cu lingura în aer, uitîndu-se jignit și mirat la ea:

— Tu nu mă crezi?

Valeria tăcu, se repezi în odaia unde dormea Biță și se înapoie. I se păruse că băiatul gemuse în somn.

— Tu nu mă crezi? repetă Păun.

— Hai, ia și mănîncă, spuse Valeria, străină.

Era prea ostenit s-o convingă că era adevărat, că el nu va săvîrși nimic care să zdruncine căminul lor. Îndoiala se cuibărise în carnea și inima femeii sale. Nădăjduia că va reuși cu timpul să se vindece, să recapete încrederea în el. De altfel, viața lor se desfășura ca și mai înainte, fără evenimente deosebite, cenușie și monotonă.

În această zodie cenușie, Păun o întîlnise pe Liza. Au intrat la cofetăria din piața Sf. Gheorghe. Erau așezați toți trei la o masă, lîngă oglinda care acoperea jumătate din perete. Păun comandă o cafea și prăjituri. Se înviorase, vitalitatea lui amorțită se trezea alături de tinerețea Lizei. Îi plăcea s-o privească. Gerul îi adusese culori vii în obraji, strălucire în pupilele viorii. El își aprinse o țigară, sorbi o înghițitură din cafeaua fierbinte.

— Și la ce prietenă te duceai? spuse ca și cînd ar fi reînnodat o discuție întreruptă.

— La Geta Manoliu.

— O cunosc. E o fată negricioasă și iute ca o sfîrleză. E căsătorită cu unul mare și mototol de la serviciul tehnic.

— Nu-i mototol de loc, protestă Liza.

Păun rîse.

— Și sora ta ce mai face? E tot așa de încruntată? Cum se descurcă la bobinaj?

— Nu mai e acolo.

— Noutăți! Da' unde e? I s-a urît cumva ca bobinatoare?

— Nu era pentru ea. S-a mutat la strungărie.

Pe Păun nu-l prea interesa ce devenise sora ei. De atîta timp nu fusese laolaltă cu Liza și știa că nici nu va mai fi, de aceea voia să prelungească șederea ei. O vedea că stătea pe sponci, că ar fi dorit să plece cît mai curînd. Fiică-sa învîrtea linguriţa în prăjitură, uitîndu-se la amîndoi pe sub gene, iscoditor.

— Ce tot moșmondești acolo ? Ai mînjit farfuria. Mănîncă frumos, o dojeni el. Apoi către Liza : Va să zică, o să lucreze cu Trandafir. Păi, a dat lovitura. Bravo, Aneta ! O să scoată din ea o lucrătoare strașnică.

Olga o examina curioasă pe Liza, cu acea ostilitate tainică și instinctivă a copiilor. După aceea, obosind sau plictisindu-se, urmări pe toți acei care intrau și ieșeau din cofetărie, mișcîndu-și cozile grele de pe spate, legate cu două funde albe, ca niște fluturi. În aceste mișcări, una din funde se desfăcu și căzu pe jos. Liza se aplecă repede și o ridică, vrînd să i-o prindă în păr, dar Olga o respinse.

— Știu să mi-o aranjez și eu, spuse, smulgîndu-i funda din mînă.

Păun se încruntă :

— Ce purtare e asta ? Să-ţi ceri imediat iertare !

Săgetată de privirea lui severă, Olga se înroși. Liza îi sări în ajutor.

— Nu ! De ce ? Ce-a făcut ? E mai bine să-și aranjeze ea funda.

— Olga ! rosti poruncitor Păun.

Fetiţa își lăsă capul în piept, umilită. Glasul îi tremura.

— Te rog să mă ierți.

Liza o îmbrățișă, o mîngîie pe păr, străduindu-se s-o împace. Cînd izbuti să potolească lucrurile, vru să-l îmbuneze și pe Păun.

— Nici nu vezi ce fată frumoasă ai ! Cîți ani are, meștere ?

— E destul de mare, dar cam prost crescută, rosti el indispus. În august împlinește unsprezece ani.

— Sînt sigură că te iubește foarte tare, spuse Liza, lipindu-se de ea. Nu, Olguța ?

— Ba da, îngînă fetița, îmbujorată, răsucind panglica între degete.

Păun zîmbi îndepărtat.

— Așa spune acum, dar peste cîțiva ani ce-o să mai însemn pentru ea ?

— La fel ca și acum.

— Nu, n-are să mai fie la fel. Cît sînt pui plăpînzi, mai trag la cuib. Te zbați să-i îngrijești, să-i ocrotești și, într-o bună zi, cînd au crescut mari, nu mai au nevoie de tine, se duc care încotro și tu rămîi singur...

— Dumneata n-ai să fii singur.

Păun, întors înlăuntrul lui, continuă ca pentru sine :

— ...Iar de cele mai multe ori nici nu le pasă de unde au plecat, uită ce-ai făcut pentru ei, că te-ai trudit să-i pui pe picioare.

Liza se împurpură :

— Nu toți uită. Și, oricum, nu poți să-i ții mereu lîngă tine. Fiecare, la rîndu-i, trebuie să-și croiască un drum al lui în viață...

Păun sorbi din cafea, răsuflînd adînc :

— Eh, parcă mă bizui eu pe ei ! Da' ziceam și eu așa... Se-ntîmplă cîteodată și mai rău, unul să te urască, altul să ți se ferească din cale. Cu asta te alegi pînă la urmă.

O tăcere șubredă se întinse între ei. Liza rîcîia marginea mesei cu unghia.

— Nu mai pot să stau ! spuse deodată.

— Să mergem. N-ai mai isprăvit cu funda aia ? se întoarse Păun către fiică-sa.

— Sînt gata, spuse Olga.

Păun n-o auzi ; întîlni un chip în oglindă, surprins ; arăta mai în vîrstă și parcă nu era al lui.

— Să mergem, rosti din nou și-și strînse fata lîngă el.

Peste puțin, Liza se despărți de ei, zorindu-se spre casa Getei. Străbătu gangul și urcă scara la primul apartament, pe culoarul din stînga. Pe ușă

atîrna un lacăt greu, ferestrele erau întunecate ; nu era nimeni acasă.

*

La vestiar, pe cînd își dezbrăca salopeta și-și punea rochia, Liza o văzu pe Geta Manoliu dînd buzna înăuntru. Era ascunsă după ușa dulapului, și cealaltă, rotindu-se prin sală, o strigă :

— Liza, unde ești ?

— Sînt aici, spuse fata, scoțînd capul.

— Unde mi te-ai pitit, sălbatico ? o îmbrățișă Geta. Am aflat de la vecina mea că ai fost ieri pe la mine. Ce rău mi-a părut că nu m-ai găsit ! Am fost după-amiază la un film și de acolo ne-am dus la părinții mei. Astăzi stăm acasă, vino la noi.

— Dacă nu intervine altceva...

— Ce să intervină ? se înfipse Geta. Așa !... La mine vii cînd n-ai altceva mai bun ?

— Nu, dar poate să am vreo treabă cu sora mea, se scuză Liza.

— Te-au năvălit treburile tocmai astăzi, se supără Geta.

— Nu fii rea. Am spus dacă...

— Nici un „dacă". Vii la mine. Categoric !

Izbucniră amîndouă în rîs. Geta o și zbughi afară, amenințînd-o cu degetul. Ceea ce-i ascunsese e că citise biletul lui Tosca, strecurat ieri pe sub ușă, prin care-l ruga pe Mircea neapărat să-l aștepte, ca să-i deseneze schița inovației sale.

*

În antreu, aplecat asupra foii de calc, Mircea Manoliu desena linii, meticulos, călăuzindu-se după calculele lui Zane. Lîngă el, Tosca privea cu luare-aminte cum se încheagă treptat schița, avînd sentimentul că inovația sa se năștea chiar acum, sub mîinile dibace ale prietenului său. Mircea lucra fără grabă, calm, totuși nici un moment nu stătea pe loc. Era o mare siguranță și precizie în acest desen,

care căpăta viaţă sub ochii lui Tosca. Într-adevăr, pentru el nu era o simplă schemă, compusă din nişte linii întretăiate şi rigide, ci reprezenta o piesă care se mişca, funcţiona în complexul agregatului.

În odaie era cald şi Mircea lucra într-o cămaşă cu gulerul răsfrînt, cu mînecile scurte. La răstimpuri doar îi cerea cîte o lămurire lui Tosca. Acesta părea şi mai slab în contrast cu trupul voinic, cu spinarea grasă şi îndoită a desenatorului.

Pe studioul de creton înflorat, în odaia alăturată, Geta şedea cu genunchii la gură şi citea un material propagandistic, făcîndu-şi note pe-un caiet dictando, şcolăresc. Era foarte cufundată în lectura ei, dar urechea-i percepea cel mai mic zgomot de pe culoar. Dintr-o dată sări de pe divan şi alergă la uşă, ceea ce-l făcu pe Mircea s-o întrebe, fără să-şi ridice privirea de pe foaia de calc :

— Aştepţi pe cineva, Getulache ?

— Nu, pe nimeni, am crezut că bate cineva la noi.

— Te plictiseşti ? Nu mai am mult şi am isprăvit.

— Eu nu mă plictisesc niciodată.

Mircea-i zîmbi, clătinînd din cap. Geta se înapoie pe divan, închise caietul, reflectînd ce-o fi cu Lîza de nu venise încă. În ultima vreme se gîndise foarte mult la ea. Nu mai avea zburdălnicia, rîsul, prospeţimea de mai înainte. Ceea ce nu izbutise să-i răpească brutalităţile lui Spiridon, izbutise păcătosul de Tosca. Era ca şi cum amărăciunile îndurate, care căzuseră undeva la fund, se redeşteptaseră şi-i închiseseră sufletul. Geta era stîrnită în contra lui Tosca, punînd pe seama sa această transformare a Lizei. În unele privinţi îi părea bine că prietena ei se dovedea a fi mîndră, cu demnitate. Nu făcea nici o încercare de împăcare. Geta îi dădea dreptate. Ce fel de dragoste era aceea fără încredere ? Şi unde nu era încredere, nu putea fi nici respect.

— Getulache, nu-ţi încreţi fruntea atît de tare ! Ai să faci zbîrcituri, rosti domol Mircea, adunîndu-şi instrumentele şi vîrîndu-le într-un sertar. Eu, fetiţo, am terminat.

Tosca admiră desenul, îl înfășură sul, pregătindu-se să plece. Cu colțul ochiului se uita la Geta, care se sculase de pe divan.

— Îți mulțumesc, Mircea. Ei, acum, feții mei frumoși, v-am părăsit.

— Mai stai, domnu' ! Ce te grăbești ? Iei o gustare cu noi, mai schimbăm o vorbă. Avem ceva în bucătărie, Getulache ?

— N-avem nimic. Pune paltonul pe tine și repede-te pînă la „Alimentara" din colț. Ia și tu ce-i găsi pe-acolo.

— Pentru mine să nu vă deranjați, spuse Tosca.

— Fără mofturi, te rog, i-o tăie Geta.

— S-a zis ! E ordin ! clipi șiret Mircea, aruncîndu-și neglijent paltonul pe umeri.

Geta îl sili să-l îmbrace, îi încheie nasturii, îi înfășură fularul în jurul gîtului.

— Să nu te deschei pe drum și să nu răcești, spuse ea grijulie.

— Te însoțesc și eu, se oferi pe dată Tosca.

— Ba tu rămîi aici. Sau ți-e frică de mine ? îl provocă Geta.

— Zău că-mi este, recunoscu sincer Tosca. Măi Mirceo, fii atent la mezeluri, să nu fie hipo.

— Și alea-s bune.

— Or fi, dar mi-e să nu încep să nechez.

Cînd duduitul pașilor lui se stinse și rămaseră singuri, Tosca rosti cu îndoială, cu un ton oarecum comic :

— Eu zic că ar fi fost mai bine să fi mers cu Mircea. Uite cum îmi ticăie inima !

— Oi fi avînd ceva pe conștiință.

— Oho ! Neserios sînt, răspunderea sentimentelor n-am, mic-burghez sînt ! Și cine știe ce o să mai îmi încarci în spinare... Dacă ar afla bietul tata, care a fost cazangiu, odihnească-n pace ! ce odraslă a ieșit din el, s-ar răsuci în groapă.

— Nu te lăuda cu autobiografia, că ți-o cunosc. N-are nici o legătură una cu alta.

— De, un pic tot are, făcu Tosca mucalit. Da' de ce oi fi eu mic-burghez ?

— Mentalitatea.

— Aha ! Adică cum gîndesc, se dumeri Tosca. Eu gîndesc ca un mic-burghez ! rosti el amuzat ca de o năzbîtie ciudată.

— Exact.

— Şi în ce problemă ? Sau, aşa, în general ?

— În problema cu Liza.

Tosca încetă gluma. Îşi aţinti pupilele gălbui asupra Getei. Ea şedea pe marginea divanului ; era uscăţivă, cu talia îngustă, dar din felul cum îşi purta trupul, din mişcarea capului respira ceva hotărît şi bătăios.

— De aici mi se trage... de aici mi se trag multe, rosti el, şi trăsăturile i se ascuţiră.

— Tu eşti vinovat, nimeni altul.

— Eu şi... Păun.

— Ce ? ! se încordă Geta.

— Păun ! se îndîrji Tosca. Nu-l cunoşti ? Un bătrîn cu doi copii... Şi Liza ! Din pricina ei mi-a pierit somnul, odihna, liniştea. Uneori nu-mi vine nici mie să cred. Cînd o văd în hală, mi-e imposibil să cred că ea... cum să-ţi explic ? Fata asta, cu care am fost atît de... nu, este greu să-ţi explic. De ce a făcut-o ? Oricît încerc, nu pot să înţeleg. Simt că mi se aprind creierii.

Îl năpădise o suferinţă atît de vie, încît Geta fu cît pe-aci să-l cruţe, dar îşi birui numaidecît slăbiciunea :

— Întîi că Păun nu e bătrîn. În al doilea rînd, nu-i un oarecare.

Tosca îngălbeni. Rosti îngăimat :

— Şi tu ştii... e adevărat că se ţine cu el...

— Eu n-am spus asta.

— Ba da. După tine o fi şi normal, de aceea o aperi.

— N-o apăr. Nu e nevoie.

— Şi-a mai îndrăznit să-mi stea în faţă ! Prefăcuta ! Cînd am încolţit-o, a tăcut, n-a vrut să-mi răspundă.

— A tăcut, pentru că ai izbit-o de perete, pentru că altceva aştepta de la tine. Cum nu ţi-a fost ruşine s-o loveşti ?

— N-am lovit-o. Am împins-o, mi-am pierdut cumpătul, spuse înăbuşit.

— Liza a fost cea care a venit la tine, şi nu meritai. Ce-ai mai fi vrut ?

— Aş fi vrut să nu fie adevărat, murmură el.

— Dar nu este.

Tosca deschise larg ochii ; îi trecu prin ei o lucire de îndoială.

— N-a tăgăduit nimic şi mi-a întors spatele.

— Şi eu aş fi făcut la fel.

— Şi tu ?...

Geta îşi scutură claia de păr, care-i încadra obrazul mic, brun, cu ochi căprui şi îndrăzneţi.

— Nu-mi place să vorbesc despre mine, dar acum trebuie, începu ea, cu necaz că împrejurarea o silea. Înainte de a mă fi luat cu Mircea, eu am mai fost logodită cu unul Nicu Vîlsan de la administraţie, care nu mai lucrează la noi. Asta a fost acu' patru ani şi atunci eram convinsă că sînt foarte îndrăgostită de el. Se purta îngrijit, era atent cu mine, nu venea o dată la noi acasă fără bomboane sau flori. Tata cam bombănea şi-i găsea cusururi. Zicea că prea se vîră sub piele, că-i sclivisit şi are un aer de „mic-burghez", şi altele. Ce mai încoa' şi-ncolo, nu-l înghiţea. Eu n-am vrut să ascult de nimeni şi ţineam piept tatii. Şi, pe scurt, m-am logodit cu Nicu. De unde să visez că era un uşuratic ?

Într-o zi, la sfîrşit de săptămînă, îmi spuse că are de aranjat „nişte chestiuni familiare" la Ploieşti şi că se înapoiază duminică noaptea. Nu-mi convenea să rămîn singură tocmai sîmbătă seara. Eram plictisită, cînd a picat la mine o prietenă care avea două bilete la „Scala". Ne-am dus. Am ieşit la unsprezece noaptea. Ne-am îndreptat spre staţia Brătianu şi, în faţa restaurantului „Dunărea", privirea mi-a căzut pe una din motociclete, din marginea trotuarului. M-am apropiat de cea albastră, era a lui Vîlsan. Am intrat în restaurant şi l-am zărit la o masă cu

încă un prieten şi două fete cu care petreceau împreună. Am fugit afară ; inima-mi bătea atît de tare, c-o simţeam în gît. Luni dimineaţă l-am chemat afară din birou şi l-am anunţat că am rupt definitiv cu el. Cît n-a încercat să mă împace ! Chiar şi tata m-a sfătuit să nu mă pripesc. Dar eu nu-l mai sufeream.

Îţi povestesc toate astea, care nu sînt prea interesante, însă altundeva vreau să ajung. După un an de zile m-am căsătorit cu Mircea. Îmi dădea tîrcoale mai de mult ; nu l-am băgat în seamă. Eram prinsă de Vîlsan. Şi pe urmă, băiatul ăsta, mare, greoi şi sfios mi se părea picat din nori şi cam caraghios. Roşea, se intimida, se zăpăcea cînd se afla în preajma mea. Nici azi, dacă mă întrebi, nu ştiu cum de a reuşit să mă lege atît de strîns de el. De fapt, ştiu eu, spuse ea, luminată de un surîs.

Tosca vedea cu mirare că fata asta băieţoasă, care era tot timpul ca o coardă prea întinsă, căpătase o moliciune vorbind de Mircea.

— E un om întreg, rosti el foarte serios.

— Întocmai. Şi nimeni nu mă cunoaşte mai bine decît el. Ceea ce vreau să-ţi spun eu ţie e că, niciodată, auzi tu ? nu mi-a amintit de Vîlsan. Dacă o singură dată ar fi făcut asta, n-aş mai fi stat o clipă cu el. Acum înţelegi ? rosti fata, îndreptîndu-se din mijloc.

Tosca se frămîntă şi spuse şovăind :

— Adică mă îndemni să trec cu vederea ce-a fost între Păun şi Liza ?

— Eşti un prost, se mînie Geta. Cum o să-ţi dau un sfat ca ăsta ? Dacă Liza ar fi făcut ceea ce pe nedrept o bănui, ea n-ar mai fi alergat după tine. Atîta lucru puteai să pricepi şi tu.

— Atunci de ce...

— Mă scoţi din sărite. Sst ! Vine Mircea, încheiem discuţia.

Peste cîteva clipe, Mircea se afla în prag, cu paltonul desfăcut, ocupînd întreg canatul uşii, cu statura lui impunătoare. Avea cîţiva fulgi de zăpadă în păr şi zîmbea, fără să se mişte din loc.

— Ce stai ? Închide ușa, că iese căldura din odaie, spuse Geta.

— Am o surpriză, rosti el vesel și, adunîndu-și poala paltonului, descoperi înapoia sa o fată cu mănușile și căciuliţa de lînă roșie.

— Liza ! strigă Geta.

Tosca se sculă de pe scaun, dar rămase imobil, cu privirea mare, uimită, îndreptată spre fata care intra în odaie.

*

Matei, ajutat de Păun, lucra la planul de îmbinare a operaţiilor. Stabilise că-l va isprăvi pînă la mijlocul săptămînii. Tot atunci voia să prezinte și proiectul.

Pe cînd Matei urca pe platformă, Stere îl însoţea pe Beldie în raita sa prin secţie. Se opriră îndelung la fiecare agregat în parte și, după vreun ceas, se înapoiară amîndoi în birou. Stere avea o mină de om plictisit, constrîns să se supună. Beldie îl tîrîse după el, iar în birou, ca să fie singuri, dăduse ordin să nu fie deranjaţi. Îi întinse portţigaretul.

— Servește un „Viceroy", e delicios.

Stere vru să ia o ţigară, dar se răzgîndi imediat și-și vîrî mîna în buzunarul hainei, de unde scoase un pachet pe jumătate gol și boţit.

— Mulţumesc, sînt obișnuit cu „Carpaţi".

— Mă rog, spuse Beldie, trecînd peste refuz și închizînd portţigaretul. Dragul meu, după cum ai constatat, mi-am ţinut făgăduiala. Am pus umărul și te-am săltat în postul de șef de schimb. Nu mă voi opri aici, sublinie el. Și după o pauză : Am însă o suspiciune pe care aștept să mi-o risipești. Este curios că nu mi-ai suflat o vorbă pînă acum despre Zane.

— N-avem nimic comun unul cu altul.

— Faci rău că ești prea închistat, izolat. Cum ai să te aperi, cînd nu-i cunoști intenţiile, slăbiciunile ?

— N-am de ce să mă apăr.

— E inofensiv ? spuse ironic Beldie. Adică îţi închipui că nu te lucrează pe dedesubt, ca să-şi recapete funcţia şi să te înlăture. E iar pe platformă.

— E dreptul lui.

— Ţi-e mai scump dreptul lui decît al dumitale ?

— Nu cred că mă lucrează. De altminteri, mie mi-e totuna unde muncesc.

Tonul lui era atît de placid, atît de nepăsător, încît Beldie ripostă :

— Eşti lipsit de ambiţie. Asta te-a pierdut, spuse cu un dispreţ abia ascuns, dar sesizînd că celălalt înţepenise în scaun, cu pupilele sticloase, adăugă repede : Mie nu-mi este totuna, nici pentru mine, nici pentru dumneata, şi fii încredinţat că am să te sprijin şi de aici înainte.

— Nu asta m-a pierdut, rosti galben Stere. Şi, în definitiv, ce vreţi de la mine ?

— Ei, haide, nu te lega de o expresie nepotrivită. În curînd se vor petrece schimbări mari în uzină şi ai prilejul să mai sui o treaptă. Sîntem doi oameni care am muncit atîţia ani laolaltă. Este firesc să doresc să fie promovat un vechi coleg şi nu un intrus. Nu ţi-a mărturisit ceva despre proiectul lui ? Care este ideea de bază ? În ce stadiu se află ?

„Ah, şarpele !“ îl ghici Stere.

— Asemenea lucruri nu se încredinţează oricui.

— Ştiai că lucrează la proiect ?

— Nu.

— Eşti zi de zi cu el pe platformă, adună date, ia schiţe, şi vrei să mă convingi pe mine că habar n-ai în ce scop ? Eşti nesincer, Stere.

— Nu i-am dat importanţă. Mi-am văzut de ale mele.

— Fie. Dar e bine să nu uiţi că fără mine nu vei reuşi să te menţii, necum să avansezi. Ca să te mut în acest post, n-a fost atît de uşor cum presupui. M-am lovit de opunerea lui Dimcea, a lui Liteanu. Directorul m-a şi întrebat ce merite ai. Nu te-ai remarcat prin nici o iniţiativă. Cu toate astea, eu am stăruit, m-am zbătut, am susţinut că eşti un inginer cu experienţă, cu calităţi.

— Cîți ani v-au trebuit pînă s-o recunoașteți ! rosti sarcastic Stere.

— A, nu, te-nșeli ! Eu nu ți-am tăgăduit niciodată calitățile. Și ce dovadă mai mare de prețuire vrei decît aceea pe care ți-o voi da chiar acum ? Ia bine aminte, Stere, ce-ți spun ! rosti solemn Beldie. Nu este un secret nici pentru dumneata că ne aflăm la o răspîntie. Venirea aici a lui Cerchez a fost în legătură nu numai cu viitoarea instalare a liniei automate, ci și cu ridicarea capacității tehnice a marelui laminor. Una este consecința logică a celeilalte. Și este o sarcină principală, după cum ai auzit de la Cerchez, de-a fi rezolvate în termenul cel mai scurt. Ultimele defecțiuni arată că problema nu mai suferă nici o amînare.

— E o chestiune mai veche.

— Da, dar a devenit acută, mai ales că acest Zane este un arivist, un carierist, va profita de conjunctură și-și va strecura proiectul. E favorizat de împrejurări și are șanse să fie acceptat, dacă este bun.

— Cine-l poate împiedica să prezinte proiectul ? se puse în gardă Stere.

— A-l împiedica e imposibil și n-are sens, confirmă Beldie, aprinzîndu-și o nouă țigară. Trase cîteva fumuri și o strivi pe marginea scrumierei. Dar nici n-am să-mi îndoi spinarea, să-i servesc de trambulină. E de făcut altceva... nu ghicești ? Îl privi intens : Un al doilea proiect !

Stere era cu simțurile ascuțite. Începu să întrezărească ce urmărea. Rosti egal, incolor :

— Și cine să-l facă ?

— Eu și cu dumneata ! Nu te-ai impus pe platformă și trebuie să te distingi într-un fel, de nu, vei cădea mai jos și nu voi mai putea să te ajut. Vei colabora cu mine, și proiectul va purta semnătura amîndurora. Pe de o parte, va fi pentru dumneata o afirmare strălucită, cu toate avantajele care decurg de aici, iar pe de altă parte, îl vom da peste cap pe Zane. E inutil să-ți spun că Mîndrescu, șeful biroului tehnic, va fi de partea mea. E destul de

oportunist, ca să încline spre partida cea mai tare. Și, apoi, îmi este îndatorat.

— Aveți ideea proiectului ? E nevoie de reflecție, de muncă, de timp, îi ridică obstacole Stere.

— În ce privește timpul, nu-l mai avem. În trei zile vreau să întocmesc un proiect. Cu orice preț, Stere ! rosti înfrigurat Beldie. Timpul e tocmai ce-mi lipsește. Vom lucra împreună după-amiază la mine acasă. Îți anunți soția că vom sta mai tîrziu noaptea. Vei cina la mine, și de mîine ne apucăm de treabă.

Stere nu făcu nici o mișcare. O lumină ciudată îi juca însă pe frunte, în colțul gurii. Neclintirea lui, celălalt o luă drept o buimăceală pricinuită de această propunere nevisată. Și, printr-un instinct obscur, îi deveni mai antipatic ca oricînd acest om neînsemnat, și totuși pregătit, cu care era silit să lucreze.

— Va să zică, te aștept la mine.

— Bine, rosti Stere.

Acea lumină mai dăinuia încă pe chipul lui cînd părăsi cabina. Beldie îl privi și nu-i mai văzu calvi-ția și hainele ponosite, trupul drept și slăbănog.

„A înviat nenorocitu'," surîse.

Stere îl căută în toate părțile pe Matei. Colindă hala și-l întîlni la stațiunea de presiune. Îl chemă deoparte și-i spuse :

— Vino să-ți predau lucrările.

— Ce-a mai intervenit nou ?

— Am să lipsesc vreo trei zile.

— Voiam să-ți aduc mîine manualul. L-am pus pe masă și l-am uitat.

— Poate că treci pe la mine. Eu am să fiu bol-nav... rosti enigmatic Stere.

— Cum așa ? ! Bolnav ? Ai pesemne alt motiv.

— Unul foarte puternic. Fă-ți vreme și vino pe la mine, am să mă bucur. Ești singurul de aici pe care-l invit la masă. Eu trăiesc izolat cu soția mea.

— Am să încerc, dar nu pricep...

— A sosit momentul să-ți vorbesc. Nici n-aș fi crezut că va fi atît de curînd. Promite-mi că ai să vii, stărui Stere.

Matei acceptă. Își notă adresa, propunîndu-și să-și piardă cel mult un ceas la el. În ziua convenită plecă mai tîrziu de la uzină, așa că ajunse acasă cam pe la cinci. Îi era foame, era ostenit și ar fi vrut să mănînce și să se odihnească. Apucă să-și atîrne canadiana în cuier, să-și spele mîinile, cînd mătușa Sofia îi dădu ghes să intre mai întîi în camera lui.

— E cineva la mine ? întrebă, azvîrlind prosopul.

— Du-te și vezi.

Se repezi în sufragerie. Deschise ușa camerei sale ; înăuntru nu era nimeni. Se înapoie dezamăgit, plictisit.

— Asta ce mai e ?

— Dacă nu te uiți bine. E pe biroul tău.

„O fi o scrisoare de la Irina." Tresări și, revenind în odaie, zări în dosul lămpii cu abajur un aparat negru, nou, strălucitor.

— Telefon ! exclamă moale. Ești grozavă, mătușă ! De cînd l-ai instalat ?

— Astăzi dimineață. E pe numele tău, spuse ea triumfătoare, jucîndu-se cu mărgelele de chihlimbar.

— Eu n-am făcut nici o cerere.

— Nu-ți amintești că într-o miercure ți-am luat biroul de populație ? Te-am mințit că am nevoie de el pentru cartea de imobil, dar eu m-am dus întinsă la telefoane. Am fost chiar la director și i-am zis că nu mă urnesc de acolo pînă nu-mi dă aprobarea. Păi, cînd îmi bag eu ceva în cap, nu scapă nimeni ușor de mine, rîse ea încet, viclean, bătrînește. Era gătită de oraș, mîndră de ispravă, cu privirea puțin tulbure.

— Iar ai băut ?

— Un păhăruț, colea. Gata, n-ai să mai alergi pe zloată, pe ninsoare, pe frig, la telefon. Are grijă mătușa de tine. Așa-i că te simți bine aici ? De, am și eu unele suceli, dar ce-ți pasă ție ! Haide, ia și mămîncă, acu' pică și Amelia. E program la casa de cultură, cu artiști de la Operă. O să fie o îmbulzeală...

Matei se așeză la masă. Foamea îi pierise. Mînca rar, cu gîndul la Irina. Regreta că nu urcase la laborator ; să-i fi telefonat măcar. Păstra încă un gust

coclit de atunci, cînd fusese ultima oară la ea. O revedea în capotul ei de catifea neagră, lipită de șemineul de faianță albă, lividă. Se rugase să mai rămînă, și el plecase. Imaginea aceasta îl persecuta, și totuși n-o sunase, fiindcă o mai auzea cît de sec, cît de glacial îi spusese : „Eu nu te mai caut". În fiecare dimineață, la uzină, se sunau unul pe celălalt și adesea Matei urca la laborator, doar s-o vadă, să-și fixeze împreună programul de după-amiază. Cînd îl înștiința vreun muncitor cu mîinile pîlnie la gură sau prin semne că e chemat la telefon, spera absurd că e Irina. Sărea peste pasarele ca un acrobat, oarecum imprudent, căci dedesubtul picioarelor lui goneau uruind țevile incandescente și orbitoare. Sosea gîfîind la telefon, dar în pîlnie răsuna altă voce decît a ei.

— Mănînci în silă, de parcă ți-aș fi dat prescură, spuse mătușa, care ședea la celălalt colț al mesei.

Era una din plăcerile ei să sporovăiască vrute și nevrute pe cînd el mînca, fiind deopotrivă atentă să nu lipsească ceva, să-i ghicească cea mai mică dorință.

— Fierbe-mi o cafea, mătușă. Nu, mai bine mi-o pregătesc singur. Să nu pierzi programul.

— Dar cînd ți-ai mai făcut-o tu ? Nu-i nici un zor. Programul începe abia la șase, și nici Amelia nu-i încă aici.

De cum dispăru mătușa la bucătărie, zbîrnîi soneria de la intrarea principală, care era prin marchiză. Matei se sculă și deschise ușa ; era domnișoara Amelia Cruțescu-Padina. La vederea tînărului inginer, ea se intimidă, se roși, cerîndu-și scuze că-l deranjează de la masă. Matei îi spuse că isprăvise de mîncat și o pofti să ia loc. Amelia Cruțescu-Padina se așeză pe marginea scaunului, stîngace, zîmbind într-una, pentru că nu știa cum să-și învingă sfiala. Avea pe cap o pălăriuță mică, tivită de jur împrejur cu o blană de nurcă, roasă și decolorată. Paltonul, și el purtat, avea un guler șal din aceeași blană, cu perii aproape tociți. În picioare era încălțată cu șoșoni vechi, scurți, cu nasturi, pe care-i

lustruia cu cremă, ca să le dea strălucire. Obiectul cel mai caraghios era manşonul enorm, ca o pernă, de care domnişoara Amelia Cruţescu-Padina nu se despărţea toată iarna, cu toate că avea şi mănuşi de lînă, pe care ea şi le croşeta. Dar oricît de demodată, de ridicolă îi era ţinuta vestimentară, inspira simpatie prin cuviinţa, prin delicateţea şi mai ales blajinitatea firii sale, o candoare senină plutea în ochii ei albaştri, senini, în obrajii moi, de un alb făinos, în surîsul înviorat discret cu roşu de buze.

— Sînt foarte emoţionată şi tulburată, domnule Zane, mărturisi ea, cu manşonul în poală. Şi acum îmi mai tremură picioarele. Prin ce-am trecut, Doamne!

— Ce ţi s-a întîmplat, domnişoară Amelia? o întrebă Matei, pe care-l amuza genul ei de „conversaţie".

— Mie, propriu-zis, nu mi s-a întîmplat nimic. În blocul în care locuiesc sînt două apartamente sau, mai bine-zis, un apartament şi o garsonieră. Pînă de curînd nu le-a ocupat nimeni. Proprietarii au fugit şi locuinţele le-a preluat Sfatul Popular. De o săptămînă e circulaţie pe la noi. Ieri s-a mutat o persoană în apartament; n-a adus decît puţină mobilă. A încuiat, a montat un yale nou şi a atîrnat şi un lacăt la uşă. Astăzi a venit o altă persoană, cu repartiţia, a spart lacătul, a stricat yalele şi a scos mobilele afară pe palier. Cine a anunţat prima persoană nu ştiu, că a sosit într-un suflet. A fost un scandal nemaipomenit, cu înjurături, cu palme! A doua persoană era însoţită şi de o doamnă. Ea, mai ales, s-a dezlănţuit ca o furie. Şi ce vocabular avea! M-am îngrozit, domnule Zane! E ceea ce nu poate fi exprimat! rosti domnişoara Amelia, consternată.

— Şi acum s-a rezolvat?

— M-am închis în cameră, îmi ţiuiau urechile de ruşine. Cînd am ieşit, zarva se potolise. Am aflat că cele două persoane şi doamna au fost poftite la miliţie.

— Dar garsoniera mai e liberă?

— Deocamdată, da. Nu s-a prezentat nici o persoană.

Mătușa prinse ultimul dialog. Puse cafeaua pe masă și o iscodi pe Amelia bănuitoare, mînioasă.

— Ce garsonieră? Ce-l interesează pe nepotu' meu? El are casă unde să stea.

Biata domnișoară se încurcă, speriată, ca o școlăriță surprinsă asupra unei greșeli.

— Dragă Sophie, conversam despre...

— Cine te-a rugat? o întrerupse brutal mătușa. Îndrugi cai verzi pe pereți. Alt subiect n-ai mai găsit? Și către Matei, sentimentală: Tu vrei să te muți de la mine, Mateiaș? Aici ai de toate, faci ce-ți place. De ce să te muți, băiatule!

— Potolește-te, mătușă. Domnișoara Amelia mi-a povestit de un scandal din bloc. Nu despre mutarea mea discutam.

Mătușa îl cercetă neîncrezătoare, o scrută fioros pe prietena ei, apoi spuse energică, răstit:

— Haide odată!

Domnișoara Amelia Cruțescu-Padina se ridică, supusă, și zîmbi grațios:

— Vă rog să mă scuzați că v-am deranjat.

Acest comic episod îl mai distră pe Matei, deși se săturase de maniile mătușii, de figurile de panopticum cu care îl înconjura. De cînd se supărase pe ea și o amenințase că se va muta, un ghimpe se-nfipsese în sufletul bătrînei. Era încredințată că-n ascuns Matei se interesa de casă. În realitate, el nu se agita de loc. Era prea ocupat, și obținerea unei garsoniere cerea multă alergătură. Pe deasupra, șansele erau reduse, deoarece avea o locuință destul de arătoasă. Argumentul că mătușa sa era cam sărită și nu putea trăi sub același acoperiș cu ea n-ar fi convins. Meteahna nu era vizibilă, bătrîna fiind îndeobște ageră, cu bun simț, în viața de toate zilele.

Lui Matei i-ar fi convenit o locuință separată. Ar fi lucrat mai spornic, ar fi fost mai liniștit, ar fi primit-o pe Irina nestingherit de prezența unei ființe

străine. Ce-ar fi să-i telefoneze? Firul altera gîndurile, separa, impunea o anume răceală. Şi ca s-o topească, ar fi trebuit să fie alături, unul lîngă altul, să se privească în ochi, drept, curat, să împrăştie umbrele dintre ei. Îi făgăduise însă lui Stere că-l va vizita. N-avea cum să-l amîne şi nu voia să-l jignească. Nu va zăbovi, aşa cum hotărîse, şi de acolo va merge direct la Irina.

Peste o jumătate de oră era în stradă, cu manualul tehnic sub braţ. Luă tramvaiul şi coborî în staţia Mihai-Vodă. Traversă podul, în căutarea străzii şi a blocului mic cu două etaje, după indicaţiile lui Stere. Din pricina ceţii care se lăsase, rătăci cîtva timp pînă nimeri numărul casei. În holul blocului ardea un glob translucid, albăstrui. Pe jos, pe mozaicul crăpat, se întindea o băltoacă murdară, de zăpadă apoasă şi gălbuie. Scările erau strîmte, de ciment, sparte unele la margini, iar din loc în loc lipseau bucăţi din balustradă. Pereţii erau zugrăviţi într-o culoare gri, mohorîtă, cu un chenar de lemn negru. Luminatoarele erau îmbîcsite de praf, nespălate.

Matei nu scăpă nici unul din aceste amănunte, care într-un fel anunţau un interior sordid, cu aer stătut, în care nu puteai să respiri. Stere locuia la primul etaj, apartamentul din stînga. Sună şi imediat îi deschise chiar inginerul, care-l pofti înăuntru. Vestiarul era foarte îngust, abia încăpeau un cuier cu oglindă şi un scaun. De aci se intra în biroul lui Stere, care era despărţit de cealaltă odaie printr-un glasvand.

Matei se orientă numaidecît asupra topografiei apartamentului. Era compus din două camere potrivite, un birou şi un dormitor, de unde probabil se comunica printr-o săliţă cu baia şi bucătăria. Ceea ce-l izbi nu fu atît curăţenia aproape pedantă, cît faptul că pereţii erau căptuşiţi de la podea pînă la tavan cu cărţi, unele legate, altele cu coperţile lor originale, şi nu numai volume tehnice, ci în cea mai mare parte literare, istorice, călătorii, memorii. Printre volume erau risipite cîteva statuete de ce-

ramică. Un tablou mic, un desen de Tonitza, reprezentînd un cap de fetiță, fura un oarecare spațiu, devorat în întregime de cărți. O creangă verde de vîsc împodobea lampa. Însuși Stere avea o altă înfățișare ; în haină de interior, bej, cu șiret, cu șnurul petrecut pe după mijloc, în intimitatea bibliotecii, arăta mai înviorat, mai degajat, ca un om instalat într-o atmosferă prielnică. Parcă și grimasa lui de dezabuzare și sarcasm se îndulcise, se îmbunase.

Era primitor cu tînărul inginer, fără servilism, cu grija unei adevărate gazde, care voia ca musafirul ei să se simtă la largul său. Și ceea ce era de neașteptat e că, din primul contact, această ambianță îi plăcu lui Matei.

— Cărțile au fost pasiunea mea. Pe ele am cheltuit toți banii. E drept că n-am avut prea mulți, spuse maliții Stere, dar în decursul anilor, strîngînd, adunînd, am acoperit pereții. Soția mea le rînduiește, le șterge de praf, ceea ce e o treabă destul de plicticoasă. Nu m-a certat niciodată pentru această manie a mea. E o ființă deosebită... Ți-o prezint îndată. Catinca ! strigă Stere.

Prin glasvandul întredeschis, Matei desluși o siluetă mișcîndu-se prin dormitor. Se ivi o femeie între două vîrste, îmbrăcată simplu, într-o bluză albă și o fustă cenușie, plisată. Era tunsă scurt, cu părul de culoarea sării ; avea un chip liniștit, odihnitor, cu ochii umezi și triști.

— Tocmai spuneam colegului meu cît îți dau de lucru hîrțoagele mele, rosti Stere, învăluind-o cu o mare duioșie.

— M-am obișnuit. Am devenit un soi de bibliotecară a soțului meu, surîse ea blînd. Eu păstrez catalogul, eu înregistrez, însemnez numele celor cărora le împrumutăm cărți. Asta se întîmplă mai rar, deoarece Lucian nu primește vizite.

— În schimb vin prietenele tale, n-ai de ce să te plîngi.

— Nu mă plîng, spuse Cati, apoi către Matei, scuzîndu-se : Mă duc să pregătesc cafelele.

— Sper că n-o să uitați să mă ștergeți de pe lista datornicilor. Am adus înapoi manualul, glumi Zane.

— Nu, n-am să uit. Asta vă dă dreptul la un volum, oricare doriți.

— Mulțumesc.

După ce aduse cafelele, Cati se retrase în dormitor. Rămași singuri, Stere făcu un gest cu mîna în juru-i :

— Aici e refugiul meu și ceea ce am mai de preț. Cîte experiențe mi-au trebuit ca să ajung la această concluzie simplă, și n-aș fi izbutit dacă n-aveam un cămin, o soție modestă, inteligentă și înțelegătoare. Ea mi-a redat pacea de care aveam nevoie în existența mea atît de zdruncinată, cu toate că nu-i bogată în evenimente exterioare. Ea m-a ajutat, mai ales, să mă împac cu mine însumi, ceea ce nu-i lesne pentru un om care nu s-a împlinit.

— Acest refugiu seamănă însă cu o renunțare, spuse Matei.

— Eu am învățat să renunț, adică să mă resemnez. Știu că o asemenea filozofie este contra concepției și chiar a firii, a temperamentului dumitale. Oricît ți s-ar părea de curios, nici eu n-am avut-o : porniseм încrezător, optimist, cu dorința de a răzbi în viață. Năzuiam ca într-o zi să devin o personalitate. Eram înzestrat, aveam pasiune pentru tehnică, putere de muncă. Calea mi-era deschisă... pînă cînd mi-a tăiat-o Beldie. Dar poate nu ești dispus acum...

— Dimpotrivă, mă interesează, îl asigură Matei și, ca să întărească cele spuse, se tolăni în fotoliu și-și aprinse o țigară.

— De unde să încep ? E neinteresant să insist asupra copilăriei, tinereții și studenției mele. Fiind fiul unui mic slujbaș, arhivar la primărie, e de prisos să-ți mai înșir cîte am îndurat : foamea, lipsa unei haine decente, goana după meditații, ca să mă întrețin și să-mi plătesc taxele. Erau pe vremea aceea mulți studenți în aceeași situație, și chiar mai dramatică. De bine, de rău, eu aveam un căpătîi. Am absolvit politehnica și m-am însurat cu Catinca. Ea

îşi luase licenţa în litere şi filozofie. Printr-o protecţie, a fost angajată ca funcţionară la ministerul domeniilor. Ce legătură avea acest minister cu literele şi filozofia, vezi, Doamne! Oricum, unul din noi cîştiga. Salariul era mic şi neîndestulător pentru amîndoi. Un an de zile m-am învîrtit cu diploma în buzunar. Pretutindeni, porţile erau închise. Cu greu am priceput că nu aveam un sesam cu care să forţez porţile. Şi acest sesam era o recomandaţie. De unde relaţii? Tatăl meu fusese scos la pensie şi prietenii lui erau de asemenea mărunţi funcţionari. De desperare îmi venea să rup în bucăţele diploma, care nu-mi slujea la nimic. Pînă la urmă, m-am gîndit să intru ajutor de maistru, lucrător, orice, numai să nu mai stau pe spinarea soţiei mele.

O cunoştinţă m-a informat însă că la „Industria metalurgică naţională" ar fi liber nu unul, ci două posturi de inginer şi că se obţineau de către unii prin intervenţie, iar de alţii prin concurs. Lotul meu era concursul. L-am dat. Am fost felicitat. Asta mă îndrituia să cred că trecusem examenul cu succes. Eram ameţit de bucurie. În naivitatea mea, îmi ziceam că de a doua zi voi fi integrat în post. Trei luni încheiate am bătut zilnic drumul lung pînă la uzină, făcînd ceasuri întregi anticameră la directorul general, la directorul tehnic, la directorul producţiei, şi iar de la capăt, clătinîndu-mă între speranţă şi deznădejde. Pînă cînd unul din membrii comisiei de examinare, indignat de o asemenea ruşine şi bătaie de joc, a mers cu mine la directorul general. Eu mă perpeleam în anticameră. Eram la marginea răbdării şi, de-aş fi avut vreun mijloc, aş fi dinamitat toate anticamerele din lume.

Peste un timp am fost introdus la directorul general. În mai puţin de cinci minute eram angajat. Membrul comisiei, pe atunci şeful unui sector important al uzinei, nu era altul decît Liteanu. În aceeaşi perioadă se angajase, bineînţeles fără concurs, un proaspăt absolvent al politehnicii din Liège: Leon Beldie.

Matei observă că numai la pronunţarea acestui nume, Stere căpătase o crispare a feţei. Înghiţi o picătură de cafea, ca pentru a se întrema, şi continuă :

— Din fericire, vreo trei ani am lucrat în secţii diferite. În acest răstimp am reuşit să mă afirm, să mă impun, fiind chiar avansat în grad, adică cum s-ar numi astăzi un şef-adjunct de secţie. Munceam pe brînci, studiam, căutam să fiu în curent cu ultimele noutăţi tehnice. De altminteri, după cum ţi-am mai spus, nu era doar o obligaţie profesională, ci o pasiune. Paralel mă perfecţionasem în limba engleză şi îndeosebi germană, deoarece majoritatea tratatelor erau scrise în aceste limbi. E un amănunt asupra căruia nu mă opresc deocamdată, dar el a fost, într-o măsură, hotărîtor pentru cele ce au urmat.

Relaţiile mele mai strînse cu Beldie datează de cînd împrejurarea ne-a adus să muncim în acelaşi sector. Era un tînăr prietenos, amabil, cuceritor. El avea siguranţa şi degajarea pe care ţi le dau traiul uşor. Mărturisesc că eram măgulit de atenţiile lui, mai cu seamă că se bucura de trecere la directorul general. Din cîte îmi povestea, nu rareori se întîlneau în societate, de unde deduceam că frecventează aceeaşi lume. Tatăl său era judecător şi poseda oarecare avere primită din zestrea maică-si. Studiind la Liège, împreună cu alţi cîţiva tineri romîni, se împrietenise cu unul sau doi dintre ei. Aceştia aparţineau aşa-zisei „lumi bune“ şi-l introduseseră în cercurile lor. Beldie avea un mare dar de a ţi se vîrî sub piele, de a-ţi cîştiga simpatia, fiind un perfect disimulat. Eu credeam sincer în caracterul lui aparent deschis. A fost o nefericită eroare.

În decursul muncii s-au iscat unele certuri între noi ; nu le-am acordat nici o importanţă. Îi eram superior, aveam iniţiativă, avizam direcţiunea pentru o serie de modificări în folosul producţiei. Unele s-au înfăptuit, datorită lui Liteanu. Altele au fost respinse. Erau prea costisitoare. Beldie era şi el un bun inginer, dar fără fantezie, aplicînd meticulos

ceea ce învăţase. Poziţia i s-a consolidat îndată după căsătorie. Prin socrul său, un bogat şi abil sforar de bursă, pe nume Grigore Mantulescu, a înnodat relaţii serioase în finanţe şi industrie. Am fost şi eu invitat la nuntă. Stere rîse subţire, mîngîindu-şi calviţia. Nu printre meseni, ci printre spectatorii ceremoniei religioase de la biserica Albă. N-am fost decît o dată în vila lui de la Cotroceni, cu prilejul recepţiei de inaugurare. Era prin 1940. Ce l-a îndemnat să mă invite a constituit un mister pentru mine, pe care l-am dezlegat abia mai tîrziu. Căci, în acea vreme, mi se făceau şicane, mizerii, inspirate de Beldie. Totuşi, se vînturase la un moment dat ideea de a fi numit într-un post mai important, la sugestia lui Liteanu. Şi iată-mă poftit la recepţia domnului Leon Beldie. Merită să ţi-o povestesc mai pe îndelete, fiindcă a marcat primul pas al declinului meu.

Stere se aplecă, trase un sertar şi scoase un dosar. Era plin de hîrtii vechi, le răsfoi pînă ce dădu de un carton dreptunghiular, îngălbenit la colţuri. I-l întinse lui Matei. Acesta citi : „Doamna şi domnul Leon Beldie au onoarea să vă invite la recepţia lor, care va avea loc sîmbătă, 12 iunie, ora 9, a.c., în vila lor din str. Dr. Lister Nr... Ţinută de seară."

— Şi de ce îl păstrezi ?

— E o amintire preţioasă, se strîmbă Stere. „Ţinută de seară" e scris cu cerneală, ceea ce era o atenţie specială pentru mine, ca unul ce nu aveam uzajul recepţiilor şi aş fi putut să apar în haină de stradă. Îmi trebuia un smoching şi mi-am închiriat unul la croitorul „Leonard", de pe Academiei. Soţia mea şi-a ales cea mai frumoasă rochie din garderoba ei. Era rochia de revelion. Am sosit printre ultimii musafiri. Vila strălucea prin toate ferestrele luminate. Limuzinele negre sclipeau în umbra castanilor, aliniate în şir, pe o bună porţiune a străzii. Ne-au primit în capul scării chiar Leon Beldie şi soţia lui. Ce mă mira e că printre numeroşii oaspeţi nu l-am zărit şi pe Liteanu. Ştiam că fusese invitat. De ce refuzase ? Eu eram cu capul în nori, habar

n-aveam că în spatele acestei recepții se aranjau niște afaceri printre care și acapararea uzinei noastre de către capitalul german, reprezentat în persoana unui inginer, Val Ioanițiu. I-am fost prezentat de către Beldie și, cum mă simțeam străin în această lume, am stat deoparte cu soția mea. Îi observam pe fiecare în parte și îndeosebi pe acest Ioanițiu. Era un bărbat uscat, viguros, cu un nas acvilin, cu părul sur la tîmple. În arcada stîngă a ochiului îi sticlea un monoclu. Avea un aer arogant și stăpîn pe sine. În jurul lui se strîngea mereu cîte un grup, care-l adula și-i arăta respect. Însuși directorul general se străduia să-i capteze bună-voința. Cei mai asidui erau Beldie și soția sa, o femeie înaltă și frumoasă. Dorind probabil să se izoleze, s-au așezat pe-o canapea, în apropiere de nișa unde mă aflam și eu. Eram în picioare, în spatele canapelei, singur, soția mea fiind invitată la dans. Băusem vreo două, trei pahare de șampanie și aveam o stare ciudată de euforie și luciditate. Din zbor am prins o frază nemțească, pe care Ioanițiu o strecurase în conversație. O măgulea pe femeia de lîngă el că e frumoasă, atrăgătoare, și o întrebă cînd va avea fericirea s-o primească în apartamentul lui.

Beldie, neștiutor, zîmbea, era vesel. Cînd s-a sculat, m-a văzut lîngă nișă și a venit spre mine.

— Ce faci, Lucian, aici, nu te distrezi?

Mie îmi vîjîia capul, eram indignat, furios. L-am împins într-un colț și l-am prevenit asupra nerușinării oaspetelui său. Beldie a înghețat.

— Cred că n-ai auzit bine. Oricum, nu bănuiam că tragi cu urechea ca un servitor.

Am fost năucit, n-am apucat măcar să bîlbîi o scuză. Mă gîndeam că-i era imposibil să admită că o asemenea propunere sfruntată și cinică putea fi făcută chiar în fața lui. Îmi mușcam degetele pentru fapta săvîrșită. Insulta însă mă ardea. Am părăsit salonul împreună cu soția, pe furiș, nebăgați în seamă.

Peste două luni, Beldie a fost numit director tehnic al uzinei, și în unele privințe era mai tare decît

însuşi directorul general. Cu ocazia vizitei unei delegaţii de specialişti nemţi, l-am auzit vorbindu-le curent limba. Dintr-o dată m-am edificat asupra omului. Şi-a început să-mi fie teamă de el.

— Nu ţi-a iertat că ai fost martorul acelui tîrg murdar, spuse Matei.

— Poate, deşi, aşa cum îl cunosc, nu se prea sinchisea de părerea mea. Motivul principal al prigonirii mele era altul. Beldie nu suferea să se ridice un om de valoare, care i-ar ştirbi autoritatea. Era setos de putere, de carieră, de bani. Şi n-avea nici un scrupul. E ceea ce mi-a insuflat frica de el. Reţine că n-aveam „spate", n-aveam relaţii, menţinîndu-mă doar prin meritele mele. Într-o astfel de luptă inegală însemna foarte puţin. Nu i-a rezistat Liteanu, care e un inginer eminent, cu prestigiu în uzină şi în afara ei...

Dar să revenim la mine. Îndată ce a fost numit Beldie director, am vrut să-l felicit. După ce am aşteptat în anticameră vreo oră, a trimis vorbă prin secretară că e ocupat. Era de rău augur. Peste cîteva zile am fost chemat la el cu munca din secţie. M-a ţinut în picioare. La imprudenţa mea să-l tutuiesc, m-a avertizat că termenii potriviţi erau „domnule director"... „dumneavoastră". Nu s-a mărginit să pună o barieră între noi. Îmi inventa neglijenţe, îmi critica sistemul de lucru, ca să mă scoată din ţîţîni. Îi replicam violent, îl contraziceam, îi spulberam obiecţiile. Atunci a trecut la o persecuţie organizată, cu rapoarte, cu amenzi, şi m-a adus în aşa hal, încît mă scîrbisem de muncă şi de secţie.

Într-o zi m-am trezit cu o hîrtie prin care eram încunoştiinţat că am fost înlocuit din postul de şef-ajutor al secţiei, rămînînd un simplu inginer de schimb. Hîrtia era semnată de directorul general, dar mîna era a lui Beldie. A fost o zi neagră. Am cerut explicaţii, am protestat, dar în zadar. Un coleg m-a sfătuit să mă potolesc, ca nu cumva să agravez lucrurile.

După această lovitură mi-a scăzut orice elan, munceam ca un automat, îngrijorat de viitor. Pesi-

mismul meu era întemeiat. Hărțuielile n-au încetat. A recurs la o metodă mai rafinată. Am fost mutat mereu dintr-o secție în alta. Abia mă închegam într-un loc și eram transferat într-o secție nouă, unde, firește, pînă mă adaptam, dădeam rezultate mai slabe. Eram tocmai în situația unui vînat, gonit, hăituit, încolțit, care, rupt de oboseală, văzînd că nu mai are nici o scăpare, își pune fruntea în pămînt și-și așteaptă sfîrșitul. A venit sub forma unui preaviz de concediere. Era în mai 1941, în preajma izbucnirii războiului, cînd soția mea se îmbolnăvise de tuberculoză. Probabil că microbul zăcea latent în ea, deoarece nu înțeleg cum de i s-a descoperit o cavernă la plămînul drept, fără să fi avut simptome alarmante. Eram desperat, cu soția bolnavă, cîteva mii de lei în casă, și în pragul concedierii.

M-am dus la Beldie, l-am rugat, m-am umilit, numai nu i-am căzut în genunchi, ca să nu mă arunce pe drumuri. Recunosc că a jucat superb ! S-a prefăcut îndurerat, surprins de preaviz, de care, pasămite, nu avea cunoștință, și m-a încurajat că va depune toate insistențele să continui a munci în uzină. Într-adevăr, preavizul a fost retras, el însă și-a atins ținta. Mi-a frînt resortul voinței, al ambiției, al demnității. Executam docil dispozițiile lui, din spaima de a nu fi concediat. Am devenit apatic, supus, neîndrăznind să am cea mai mică inițiativă. Această apatie mi-a cuprins în parte și gîndirea, mi-a secat resursele sufletești, asistam eu însumi neputincios la propria mea ratare...

Stere își povestea viața, monoton, parcă detașat de sine. Dar la această amintire a ratării sale, ura îi uscă, îi ascuți glasul :

— Unde este justiția ? Este întristător cît este de imperfectă. Un golan, pentru o găinărie oarecare, mănîncă pușcărie. Hoția, escrocheria, falsul sînt pedepsite cu întemnițarea. Vărsarea de sînge te înfundă la ocnă. Pentru fiecare delict, de la simplul furtișag pînă la crimă, codul penal prevede o sancțiune în raport cu gravitatea faptei. În nici un cod nu se află însă un articol care să pedepsească cea

mai odioasă crimă, aceea de a înăbuşi, de a mutila personalitatea umană. Căci ce altceva este decît crimă ?

Matei încuviinţă, pe gînduri. Avea însă o nedumerire şi nu se sfii să i-o spună, deşi cu grijă.

— După '44 s-au produs unele evenimente care au răsturnat o anume stare de lucruri. Ce te-a împiedicat să te smulgi acestei inerţii, să întreprinzi ceva, să încerci să te refaci ?

— O dată doborît la pămînt, e greu să mai prinzi aripi. Un impuls a existat, dar slab ; nici nu aveam energie suficientă, eram uzat şi obosit. Evenimentele de care pomeneşti nu mi-au adus marea, unica satisfacţie pe care o visam. Ele au spulberat, au dărîmat din temelii o aşezare socială. Beldie însă a rămas în picioare. Tenacitatea, vitalitatea, iscusinţa lui l-au salvat din vîltoare.

Îmi amintesc că, într-o după-amiază, era prin '45, m-am pomenit în toiul unei manifestaţii, pe bulevardul Brătianu. Se scurgeau şuvoaie nenumărate de oameni şi era cu neputinţă să traversezi strada. Stăteam la bordura trotuarului şi priveam această mulţime uriaşă, care înainta într-o mişcare disciplinată şi irezistibilă. Văzduhul răsuna de lozinci, scandate de mii şi mii de voci. Cînd, deodată, la un pas de mine, pe cine văd defilînd, cu şapcă pe cap şi pumnul în aer ? Dacă ar fi înviat tata, n-aş fi fost mai stupefiat ca la acest spectacol. Era Beldie ! Cred că şi el m-a văzut. Nu s-a tulburat de loc şi a continuat să scandeze în cor cu ceilalţi, pînă ce a dispărut din raza mea vizuală. După asta nu mi s-a mai părut nefiresc să-l aud luînd cuvîntul la mitingurile din uzină. Muncitorii n-aveau nimic contra lui. Era străin de ei, tocmai de aceea se purta cuviincios, nu-i brusca, nu-i înjura. Cine nu-i convenea, îl concedia. Aceştia nu mai erau în uzină.

Îndată după naţionalizare, a muncit la reorganizarea uzinei, s-a impus în ochii conducerii. Dimcea l-a numit şeful laminoarelor. Şi, din cîte am aflat, Liteanu a fost de acord. Este adevărat că era un bun organizator, că a acumulat experienţă, deşi,

după mine, este un inginer mediocru, neînzestrat cu imaginație.

— Obsesia asta a lui Beldie ți-a paralizat voința. Dacă te-ai fi eliberat de ea, ai fi dovedit inițiativă, sînt sigur că ai fi izbutit să te impui. În definitiv, n-aveai decît s-o iei de la capăt, spuse Matei, mîhnit și iritat de irosirea zadarnică a acestui om.

— Nu mai aveam nici energia, nici voința s-o iau de la început. Evenimentele m-au găsit un inginer oarecare, obscur, fără succes. Beldie avea prestigiu : fusese doar directorul tehnic al uzinei. Încrederea în tine vine nu numai dintr-o convingere intimă, ci și din ecoul pe care-l stîrnești în ceilalți. Succesul nu este un criteriu absolut, dar este indispensabil. Nimeni nu poate munci în vid, fără conștiința recunoașterii acestei munci. Or, succesul, departe de a fi un factor exterior, superficial, este un stimulent în cel mai înalt grad. Între doi oameni egali ca valoare și inteligență, se va realiza mai degrabă cel care are succes. În mod real, el va fi mai talentat, mai inteligent, mai plin de fantezie. Succesul sporește forțele, e un tonic care acționează în chip fericit asupra personalității. Și, dimpotrivă, cel fără succes își creează un complex de inferioritate, puterile îi descresc, facultățile lui nu mai au aceeași ascuțime. În mod real, el va deveni inferior celuilalt, deși la start erau identici ca valoare. Prin această teorie nu vreau să mă apăr de nerealizarea mea. Am un exemplu cu Beldie. Îi eram superior în multe privințe, el a reușit, și eu, nu. Nu discut mijloacele prin care m-a eliminat, ci efectele. Acestea se oglindesc în ceea ce reprezentăm amîndoi astăzi în uzină. Ce nu mi-a putut lua Beldie e dragostea pentru gîndirea științifică, și chiar fugărirea dintr-o secție într-alta mi-a priit, căci nimeni, în afară poate de Liteanu, nu are o imagine atît de precisă și profundă asupra întregului mecanism al uzinei ca mine, spuse Stere, cu mîndrie.

— În cazul ăsta, de ce nu-ți valorifici cunoștințele ? E o datorie față de dumneata însuți, față de ceilalți.

— Fiindcă sînt obosit şi nu mă mai interesează, nu înţelegi ? strigă Stere, exasperat. Ceea ce mai pot să fac şi vreau să fac este să te ajut pe dumneata, în felul meu...

— Pe mine ? Şi cu ce să mă ajuţi ?

— Te voi lămuri. Crezi că te-am chemat aici ca să-ţi istorisesc doar ratarea unui oarecare Lucian Stere ? Ştii care-i cauza că m-am prefăcut bolnav ? Beldie mi-a propus să schiţăm un proiect în trei zile, şi cu sprijinul meu şi al şefului biroului tehnic, Mîndrescu, care va fi de partea lui, să torpileze proiectul dumitale.

— În trei zile ? E o imposibilitate, e o improvizaţie, o caricatură de proiect !

— O caricatură de proiect ! se bucură Stere. El îşi închipuie că-mi acordă o favoare nemaipomenită, c-am să fiu fericit să-i îmbrăţişez propunerea. Da, eram fericit, dar din cu totul altă pricină. Parcă s-a petrecut un miracol cu mine. Am retrăit ceea ce eram fiecare dintre noi în urmă cu cincisprezece ani. Distanţa falsă şi nedreaptă dispăruse pentru totdeauna, cel puţin în conştiinţa mea. Îl priveam redus la dimensiunile lui reale, mici, şi n-aveam decît un infinit dispreţ pentru el.

— Ţi-a fost totuşi frică să-i respingi pe faţă propunerea ?

— Nu. Vreau să se zbată, să se chinuiască, să spumege. Se va căzni să încropească un proiect. Ce va ieşi, e lesne de presupus. Şi chiar de-ar fi lucrat o lună, rezultatul n-ar fi fost mai bun. Simt că vine şi momentul meu. În sfîrşit, acest moment, pe care l-am plătit atît de scump, se apropie...

În exaltarea sa, Stere, care era atît de placid, căpătă o expresie deosebită, vie, ca şi cum sub pielea lui veştedă ar fi curs un sînge proaspăt şi iute. Matei îl lăsă să se potolească. După aceea îl întrebă ce intenţie nutrea. Stere însă refuză să i-o comunice. Matei nu mai insistă. Cum ceasurile erau unsprezece noaptea, se sculă şi plecă. Afară, ceaţa

se îngroşase. Luminile oraşului abia pîlpîiau în văzduhul umed şi fumuriu.

*

Era mereu cu Firoiu şi, cu toate acestea, Gherghel îşi zicea că ea o făcea dinadins, ca să-l joace, să-l aţîţe, să-l înnebunească de-a binelea. În parte era şi adevărat. Ce vrea muierea asta cu mine? se întreba. El mai nutrea nădejdea că într-o zi o va frînge, o va supune şi-şi va răcori patima. Căci nu altceva decît patimă era ceea ce-l mîna cu atîta putere spre această femeie.

Uneori, Gherghel se gîndea că l-o fi încătuşat cu vrăji, altminteri cum, în loc să se potolească, arşiţa din sînge i se aprinsese mai rău? Îi adulmeca urmele pretutindeni: acasă, pe stradă, în uzină. De vreo două ori mai dăduse tîrcoale casei ei, dibuind un mijloc să dea buzna peste ea, în faptul nopţii. O dată ce-ar fi fost înăuntru, nu l-ar mai fi scos nici legat din odaie. Dar acest plan nu era bun. Curtea era păzită de cîini, şi n-ar fi putut pătrunde fără ştiinţa vecinilor. De-ar fi sărit gardul prin spatele curţii, risca să fie luat drept hoţ şi tot nu scăpa de cîini.

Din cînd în cînd o ameninţa pe Niculiña:

— Faraonoaico, într-o noapte dau peste tine.

— N-ai tu curajul ăsta, îl zgîndărea ea.

— Am. Ai să vezi.

— Şi intri tu în casă, fără voia mea?

— Intru.

Niculina îl privea într-o dungă.

— Te taie nea Bolovan, parlagiul.

— Cine mai e şi ăsta?

— Proprietarul, mă Costică, la mine vine numai cine vreau eu...

— Firoiu?

— Păi da.

— Şi pe mine nu mă primeşti?

— La ce să te primesc? Ce să cauţi la mine? Ai tu altele, mai tinere.

— De doi ani umblu după tine. Mă usuc de-a-n-picioarelea. Numai tu-mi eşti dragă, mărturisi Gherghel, şi voi s-o cuprindă.

Niculina îl plesni peste mînă, retrăgîndu-se.

— Astîmpără-te, că ne vede lumea.

— Ce-mi pasă mie de lume ! Niculină, fac ce vrei tu, da' nu mă mai canoni. Dă-l încolo pe Firoiu.

— E, Firoiu ! spuse ea cîntat şi tainic.

Gherghel se umplu de fiere, se întunecă :

— Ce-ai, fă, cu el ?

Privirea lui lunecă pe trupul ei mlădios, pe sînii trezi, dedesubtul bluzei întinse, înteţindu-i jarul ce-i mocnea în piept. Niculina rîse printre dinţi şi se grăbi spre secţia ei. Gherghel încercă s-o reţină, dar fu nevoit să renunţe, deoarece şi aici, pe platoul liniei ferate, era forfotă de cînd reveniseră sudorii.

Pe seară însă, după sfîrşitul şedinţei de producţie, Niculina se îndreptă către poarta a doua a uzinei, adică cea care răspundea în cîmp. Se despărţi de ceilalţi şi o coti de-a lungul magaziilor părăsite. Era singură. Cum nu-l desluşi nicăieri pe Firoiu (stătuse la şedinţă în fundul sălii), în Gherghel încolţi bănuiala că acesta pornise înainte. Era întuneric pe ulicioara dintre magazii şi rar se abătea cineva pe acolo. Dacă Niculina o luase pe ulicioară, însemna că se ascunde, că pe undeva, pe aproape, o aştepta Firoiu. Era atît de răscolit, încît uitase că mai toate uşile erau încuiate. Niculina se fofilă pe lîngă magazii. Purta acelaşi paltonaş vechi şi ros, înfăşurat pe trup, cu basmaua neagră înnodată sub bărbie. Mergea cu paşii ei întinşi şi uşori, de-abia atingînd stratul de zăpadă. Lui Gherghel i se păru că ea îşi ascute auzul, să prindă cumva şoapta lui Firoiu chemînd-o. O şi vedea strecurîndu-se într-o magazie, nevăzută şi nesimţită. Înăuntru, în întuneric, în picioare, o aştepta un bărbat voinic, cu bărbia despicată. O strîngea în braţe, să-i frîngă oasele, şi respiraţiile lor se împreunau, şuierau... „Ah, dumnezoaica ta de ţigancă !“ gemu el, de parcă i-ar fi înfipt un cuţit în pîntece.

Niculina depăşi însă ultima magazie, intrînd în bătaia arcului de lumină al primului glob electric, ce atîrna pe sîrma întinsă la ghereta paznicului. Nu mai era mult pînă acolo. O sută de metri poate. Gherghel mai făcu cîţiva paşi şi se opri ; acum era limpede pentru el încotro se îndrepta femeia. Umbra lui se lungi pînă la picioarele Niculinei.

Îl simţise de la început pe urmele ei. Şi nici ea nu ştia deslușit de ce o luase tocmai pe-aici, ce anume o mînase şi de unde răsărise, din ce cotlon al sufletului, o dorinţă atît de chinuitoare şi nelimpede ei însăşi. „O veni mai departe ?“

Întoarse încet capul ; nu-l vedea din umbră.

— Iar te ţii după mine ? spuse ea simplu, căutîndu-l cu privirea.

Omul se trăgea în întuneric. De ce nu se apropia ? De ce dădea înapoi ? Niculina se opri sub ploaia de raze a luminii.

— Ei, haide, vino, Costică ! îl chemă ea, cu glasul puţin asprit, dar insistent.

Gherghel nu izbuti să-şi mişte picioarele, ca şi cînd ar fi fost înrădăcinate în pămînt. Era tot întuneric şi nu se clintea.

— Vino, spuse Niculina, mă duci acasă, nu vrei ?

— S-o luăm înapoi. E mai lung şi pustiu drumul pe-aici, îşi descleştă gura Gherghel.

— Şi ţi-e frică ?

— Nu mi-e frică. Da' trebuie să tăiem cîmpul şi e mult de mers. Şi ce caţi tu pe partea asta ?

— Aici mi l-au omorît pe Marin. Mai trec şi eu să văd unde a zăcut. Pămînt gol !

— Nu merg.

Se lăsă între amîndoi o tăcere înfiorată. O îndoială străfulgeră în cugetul ei.

— Gherghel ! strigă ea.

Totuşi Gherghel se smuci, dar nu putu să calce peste dunga de întuneric, picioarele nu-l ascultau, erau ca de plumb. Îi despărţea un hotar invizibil, de netrecut. Iar înapoia acestuia, într-un cerc de lumină, plutea parcă departe silueta neagră a Niculinei.

— E prea lung drumul, spuse el stins.

— Să nu-mi ații calea pe cîmp...

— Nu ți-o aţin, spuse Gherghel, şi se răsuci cu tot trupul, topindu-se printre magazii.

Cîteva zile în şir, Gherghel nu se mai apropie de ea. Pe Niculina o mistuia chinul îndoielii, îi răpea somnul, îi încercăna ochii. Îl revedea mereu, urmărind-o hoţeşte, cu feririle ciudate, cu scăpărările de furie şi de umilinţă. În minte i se îngrămădeau astfel frînturi de amintiri, de întîmplări, de amănunte şi se străduia să dibuie ceea ce mai înainte era învăluit ca într-o ceaţă. Şi cînd i se părea că a apucat un fir bun, cînd i se părea că lunecă şi merge alături. „Să nu mă smintesc, Doamne !“ se temea în sinea ei, cuprinsă de nesiguranţă. Iar chipul lui Marin îi apărea în faţă şi nu-l putea vedea decît mort, acolo, în poarta uzinii.

Suindu-se pe platformă, nu se uita la Gherghel. Privirea lui o ardea însă în ceafă.

Întîmplarea vru ca mai tîrziu, pe culoarul strîmt, pe care îl făceau dulapurile vechi, prăfuite, îngrădite cu plasă de sîrmă, s-o întîlnească ; ea scurta drumul spre platou. I se puse de-a curmezişul, rezemîndu-se cu coatele de pereţii culoarului. Niculina, liniştită, de parcă n-ar fi ghicit ce dorea, veni spre el :

— Dă-te la o parte, să trec. Ce mi te-ai proţăpit aici ?

Gherghel o răstigni cu spatele de dulap.

— Ce te-a apucat, mă ? Tu eşti zărghit ? rosti ea dispreţuitor.

Era foarte calmă, sigură că-l va putea stăpîni. Era însă în ea o agitare, căci încă nu se hotăra dacă trebuie să-l respingă sau să-i sufere îmbrăţişarea. Doar ochi-i luceau verzi şi pînditori.

— Viu astăzi la tine, aduc vin, aduc de mîncare, aduc ce-oi pofti tu, spuse înfrigurat.

— Nu vreau să vii.

— De ce ai numai cu mine toane, fă ? i se învolbură sîngele.

Se vîrî în ea, îi strivi sînii, aplecîndu-se s-o sărute. Niculina îl lăsă s-o frămînte, dar cînd vru să-i prindă gura, şi-o feri, sărutarea lunecînd pe gît, lîngă ureche. El, simţind că ea se moaie, slăbi strînsoarea, şi atunci Niculina îl îmbrînci cu duşmănie. Dar îndată, parcă răzgîndindu-se, îşi îmblînzi glasul, rostind :

— Potoleşte-te acum. Ce-o fi mai încolo, om vedea.

Faţa lui ciuruită de vărsat se deschise într-un rîs mut, fericit. Peste cîteva minute, cînd fu iar în tură, imensa hală fu străpunsă de un sunet de alarmă, ascuţit, sfîşietor. Oamenii de la capătul laminorului se zgîiau la cei de pe platformă, sudorii stinseră aparatele, ridicîndu-şi ochelarii de cobalt pe frunte. Macaraua înţepenise pe traverse.

— Ce este ? Ce sună iar sirena ? se întrebau unii pe ceilalţi.

Răsări şi Păun, care porunci scurt celor de la cuptor :

— Nu mai daţi drumu' la nici o bară.

Un agregat se blocase. Curentul electric era întrerupt.

Firoiu se muncea să-l pună în mişcare. În neputinţa lui, lucind de sudoare, ţipa la Dănilă :

— Tu ce stai ? Dă-mi o mînă de ajutor !

Păun înlătură oamenii care se adunaseră în jurul celor doi muncitori. Ei nu înţelegeau ce se întîmplase. Erau asudaţi şi furioşi.

— Ba se poticneşte o maşină, ba se poticneşte alta, spuse careva.

— Fir-ar mama lui de laminor ! Şi abia ne luarăm vînt...

— Ia mai tăceţi din gură !

Păun descoperi imediat de unde venea defecţiunea maşinii ; apa năvălise la motorul electric.

— Cum de-a ajuns apa la motor ? spuse Dănilă

— Zgura a astupat canalul de scurgere şi s-a ridicat apa.

— Care a fost la rînd, la spartul zgurii ? întrebă Păun.

— Gherghel.

— N-am fost eu. Era rîndul lui Firoiu, mormăi Costică.

— Cum al meu ? Măi fraţilor, spuneţi voi al cui rînd a fost ?

— Al lui Gherghel, spuseră cîteva glasuri.

— Mitică, îl chemă Firoiu aprins, tu ai lista. Al cui rînd a fost, mă ?

— Gherghel.

— Ba al lui Firoiu, se încăpăţînă Costică. Pe tine te ştiu că eşti un linge-blide.

— N-ai ruşine şi mai insulţi şi oamenii, se ofensă Enache. A fost rîndul tău şi n-ai venit, iar acum stăm toţi cu braţele încrucişate.

Păun îl domoli :

— Oi lămuri eu chestiunea asta şi o să iau măsuri. Cel care trebuia să fie la rînd o să tragă urmările. Deocamdată trebuie cineva să spargă zgura. Cine intră în canal ?

Oamenii roteau priviri nesigure, cînd unii la alţii, cînd la Păun.

— Păi să intrăm, spuse unul din ei.

Dar nu se urni nimeni.

— O fi cumva apa adîncă ? şopti cu îndoială Dănilă.

— Nu e, mă, spuse altcineva.

— Irosim vremea degeaba, îşi pierdu răbdarea Păun. Mă duc eu.

Oamenii, stingheriţi, surprinşi, vrură să-l împiedice.

— Ei, dumneata !... Mă duc eu, se repezi Firoiu.

— V-a luat-o înainte Tosca. E în canal, vă tocmiţi degeaba, spuse Boghici.

Firoiu roşi pînă în albul ochilor. Ceilalţi se ţinură mai deoparte. Păun coborî în cabina lui, să telefoneze la uzina electrică.

Pe platforma îngustă, Firoiu se ciocni de Gherghel.

— N-ai cuvînt, îi spuse silnic, era rîndul tău.

— Ce vrei, mă ? se răsti Gherghel. Faci tu ordine aici ?

— Eu nu fac, dar tu n-ai cuvînt.
— Nu era rîndul meu.
— Minţi !
Gore, uriaşul, interveni în mijlocul lor, ştiind că violenţa lui Gherghel se stîrnea din nimic. Rosti împăciuitor :
— Vezi-ţi de ale tale, Costică. Aici nu ne aflăm pe maidan. Muncitor eşti tu, sau ce naiba ?
— Şi tu ce te-amesteci ? Crezi că dacă eşti mare şi mătăhălos îmi cad nădragii de frică ? Ia te uită, mă, la el ! spuse batjocoritor.
— Tu vrei să mă provoci, spuse Gore. N-o să-ţi meargă. Eu nu mă încurc cu unul ca tine, dar te sfătuiesc cu binişorul să-ţi aduni minţile. Şi încă o dată îţi spun : măsoară-ţi cuvintele.
— Ei, na, că nu mi le măsor.
— O să dai socoteală pentru purtarea asta, n-ai grijă.
— Haide, Gherghel, treci la locul tău... nu şade frumos, îl îmbună Dănilă.
— Da' Firoiu ce se ia de mine ? Dacă-i incapabil, cine-i de vină ? Şi uiduma ailaltă, gata să sară...
Gore era cît pe-aci să plece, dar auzind ocara se întoarse cu atîta tărie, că dîrdîi podeaua de metal sub greutatea trupului său :
— Gherghel !
Acesta, crezînd că va fi atacat, ridică fulgerător un cîrlig de jos. Înălţă vergeaua de fier, cu vîrful ascuţit. Gore continuă să-l privească mirat pe Gherghel. Apoi se apropie greoi de el, cu aceeaşi mirare pe faţa lui încremenită :
— Cu ăsta să nu te joci, aruncă-l din mînă ! îi porunci Gore, cu un glas de nerecunoscut. Azvîrle-l, că te fărîm.
Lui Gherghel îi sticleau privirile, i se învineţiseră buzele şi o sudoare rece îi umezea pometii osoşi. Se dădu îndărăt ; se uită în juru-i năuc, şovăi, şi degetele i se desprinseră unul cîte unul de pe cîrlig. Unealta de fier căzu pe podea.
— Nebun mai eşti, mă, spuse Dănilă, împingîndu-l spre celălalt colţ al platformei.

Gore se îndepărtase. Gherghel mai păstra încă un aer rătăcit, cînd, dezmeticindu-se, o zări pe Niculina pe platou. Şedea dreaptă, încremenită, în veşmintele ei negre. Pe el îl privea cu pupilele deschise, mari, fascinată de gestul lovirii. Se rupse de sub puterea privirii ei şi-o înjură în gînd : „Dumnezoaica ta de vrăjitoare".

Între timp, Tosca înainta în canalul adînc de patru-cinci metri, înarmat cu o rangă de fier. Era îngust şi el mergea cu paşi nesiguri, pipăind pereţii, de teamă să nu se zdrelească. Prin întunecimea canalului pătrundea o lumină firavă ; cîteodată, această lumină se micşora, devenea un fir subţire, argintiu, în bătaia căruia Tosca vedea sclipirea rece şi jucăuşă a apei. Ochii lui se obişnuiră încetul cu încetul cu întunericul. Ajuns la gura de scurgere, se propti bine pe picioare, strînse ranga în mîini şi începu să izbească în mormanul de zgură solidificată. Dădea cu toată puterea, şi stropii de apă ţîşneau cu zgomot, plesnind pereţii. Simţea în braţe, cu fiecare izbitură, duritatea, rezistenţa, împotrivirea masei compacte.

De cîteva ori fărîmă cîte o bucată ; bulgării de zgură se rostogoleau în apă, cu un plescăit înfundat. Înteţi loviturile, fără să-şi cruţe forţele. Cămaşa i se lipise de spinare, iar picioarele îi tremurau de încordare. Apa îi ajunse la genunchi, şi nu băgă de seamă cum îl încercuie, se umflă, se înalţă.

Aici, la capătul canalului, se deschidea o încăpere semicirculară, mai largă, în care apa se revărsa într-un şuvoi neîntrerupt. Deodată, Tosca întrezări primejdia, dar în loc să fugă înapoi spre ieşire, se năpusti şi mai înverşunat asupra mormanului de zgură, izbind cu sete, din ce în ce mai tare. El spera să destupe gura de scurgere şi şuvoiul să năvălească într-acolo. În sfîrşit, după alte cîteva lovituri izbuti să mai sfarme o bucată de zgură.

Un fir de apă alergă prin deschizătură, şipotind. Tosca se opinti din nou şi, în acea clipă, o durere ascuţită îi străpunse talpa. Cu vîrful bocancului

atinsese prin apă o ieşitură tăioasă, ca un colţ de stîncă.

Apa îi crescuse pînă în apropiere de piept şi, sleit de putere, se rezemă de perete. Închise pleoapele, cuprins de o mare sfîrşeală. Se odihni puţin, ţinînd încă ranga în mînă. Undele îi bolboroseau în auz; apa clipocea, fierbea ameninţătoare.

Se smulse de lîngă perete, luptîndu-se cu o energie sporită să răzbată prin torent. Plesnea cu palmele suprafaţa înspumată, înaintînd greu, cu răsuflarea gîfîită. Apele îl înlănţuiau, îl trăgeau înapoi. El se zbătea din răsputeri, înainta, primind în piept toată presiunea masei lichide. Fiecare pas însemna un efort ca să nu-l răstoarne. Căci dacă ar fi lunecat şi ar fi căzut, era pierdut. Din cînd în cînd trăgea aer pe nas, strigînd din adîncul plămînilor:

— Hei !... Tovarăşi !... Tovarăşi !...

Glasul se lovea de pereţi, răsunînd uscat şi gol. Dunga de lumină ce juca argintie deasupra apei se mărea din ce în ce mai mult. În inima lui Tosca licări o speranţă. Lumina care-l atrăgea era ieşirea şi cu o ultimă putere strigă din nou:

— Hei !... Tovarăşi !... Fraţilor !

Sus, deasupra intrării canalului, oamenii aşteptau ca dintr-o clipă în alta să apară Tosca. Unii se mişcau nerăbdători, neliniştiţi.

— Ce-o fi, mă, cu el ? Prea stă mult, spuse careva.

— O fi obosit şi se mai odihneşte.

— Păi, dacă a obosit, trebuie să iasă, să-i ia altul locul.

— Daţi-vă la o parte ! spuse Păun şi, înainte ca cineva să-l poată opri, coborî în canal.

Peste puţin timp, din adînc răzbi pînă la ei răcnetul meşterului:

— Opriţi apa !

Se iscă o învălmăşeală, un tropot de bocanci pe podeaua de metal. Strigătul de alarmă goni prin hală, umplînd uzina de hărmălaia glasurilor.

— Opriţi apa ! Opriţi apa !

Firoiu alergă într-un suflet la telefon, ţipînd în receptor să se închidă apa.

În canal, Păun îşi făcu drum voiniceşte prin apă, chemînd din răsputeri :

— Tosca !... Tosca !...

Canalul se umplu de glasul lui sonor, pereţii vibrau. Nu-i răspundea nimeni. Îşi încordă forţele, înaintînd din ce în ce mai mult spre fund.

Tosca auzi strigătul, dar nu mai putea să dea glas. Scoase doar un geamăt. Vedea însă în dunga de lumină cum se apropie de el un om, care înlătura cu braţele apa care fierbea, ţîşnea în sus sub izbiturile lui. Nu-l recunoscu. O vîjîială cumplită îi uruia în urechi, în cap. „Încă puţin, încă puţin !“ îşi spunea, sforţîndu-se să nu se lase răpus de ameţeală, de slăbiciune.

O mînă se-ntinse spre el, îl înlănţui de mijloc, ca un colac de salvare. Tosca mai simţi doar că este săltat şi după aceea capul i se frînse pe umărul lui Păun. Ar fi vrut să se desfacă din strînsoare, dar capul îi era prea greu şi nu mai găsi în el nici o putere.

Păun mergea într-o parte, julindu-se de pereţi, ferind să nu-l rănească pe Tosca. Cînd ieşiră la suprafaţă, tînărul se mai învioră, aspirînd adînc aerul în plămîni.

— Cum te simţi, mă Tăsică ? îi vorbi cald Păun, sprijinindu-l.

Tosca era ud leoarcă, vînăt, supt la faţă. Apa şiroia din el. Pleoapele îi atîrnau grele. Îşi dezmorţi gura încleştată şi abia rosti :

— Nu te iert...

*

Discutarea celor două proiecte se fixase pentru ora douăsprezece la amiază. Trecuseră două săptămîni de la depunerea lor. Se trăseseră cópii de pe planuri şi fuseseră trimise în studiu la cîţiva şefi tehnici ai uzinei, la minister şi la Capitală. În acest interval de timp, fel de fel de ştiri ajunseră la urechea lui Matei. Se insinua că proiectul lui e fantezist şi hazardat, că avea prea puţine şanse să fie

acceptat. O altă ştire, mai optimistă, pretindea că proiectul avea grave lacune şi necesită o reluare în studiu. În sfîrşit, altcineva aflase, nu se ştie de la cine, că era mult mai bine să renunţe. Erau şi unii colegi dezinteresaţi, care-i comunicau toate acestea, fără ca ei să acorde vreo importanţă unor asemenea zvonuri. Ele pluteau în atmosferă şi desigur exista o sursă care le întreţinea.

Pe Matei nu-l interesa nici sursa, nici această urzeală de intrigi, care se ţesea în jurul lui. Era vădit că se urmărea scopul de a-i şubrezi resorturile morale, ca, la dezbaterea proiectelor, să-l clatine la cea dintîi ciocnire serioasă, şi astfel să poată fi dat peste cap mai lesne. Înlătură aproape cu brutalitate pe cei care, din „simpatie", voiau să-l prevină de ce auziseră. Refuza să-i asculte, reuşind să-şi creeze o zonă de linişte şi de echilibru.

Astăzi era mai lucid ca oricînd. Îşi revăzu notele, reexaminînd argumentele principale. Ceea ce-i întărea propria sa încredere era desăvîrşitul calm al lui Păun. El îşi continua munca în acelaşi ritm, şi nici măcar o singură dată nu-i aminti de şedinţa hotărîtoare, care avea să aibă loc peste şaizeci de minute.

Păun era preocupat, ca de obicei, de laminare, şi această zi părea o zi ca oricare alta. Glumea, îşi aprindea cîte o ţigară de la Matei, se suia pe platformă, controla maşinile şi se înapoia pe platou. Dar parcă astăzi, mai mult ca în orice altă zi, zăbovea în cabina lui, răsfoind bonurile de comandă, graficele de producţie. Din cînd în cînd, şezînd pe scaun, spinarea i se încorda, scrutînd platforma cu ochii lui negri şi ageri, pregătit să intervină imediat.

Matei nu-i spuse nimic, cum nu-i spuse nici lui Stere. Acesta se ţinea deoparte, deşi de dimineaţă îi strînsese mîna viguros şi-i şoptise : „Proiectul e bine articulat". Atît. Avea însă tot timpul un anume rictus în colţul gurii, un mers mai rigid, fără ca alt semn să indice ce se petrece sub frun-

tea pleşuvă a inginerului. Ba da, era şi alt semn, mai neobişnuit şi, într-un fel, extraordinar, pe care nimeni nu-l înţelegea. De ani de zile, Stere nu lepădase hainele negre, ponosite, strîmte, roase de atîta frecat. Îmbrăcase un costum curat, maron, care, fără să fie nou, îi împrumuta totuşi un aer prezentabil. Avea şi o cămaşă albă, şi o cravată nepurtată.

Din primul moment, Matei fu izbit de aspectul lui vestimentar deosebit, aproape festiv. Dar nu făcu nici un comentariu, ca nu cumva să-l jignească. O interpretă doar ca o ciudăţenie a omului. Astăzi era prea stăpînit de proiect şi numai în legătură cu el se gîndea la Stere, la poziţia lui eventuală. Din mărturisirile făcute de Stere acasă, din recunoaşterea că „proiectul e bine articulat", era în drept să deducă că-l va susţine. Era o datorie şi faţă de propria sa conştiinţă. Nu se îndoia că era un om onest, dar pe aceste firi cu voinţă slabă, roase de complexe, nu te puteai niciodată bizui. Ele stăteau sub înrîurirea împrejurărilor, a unei situaţii, a unui cuvînt, fiind în stare de schimbările cele mai neprevăzute.

În această dimineaţă, Stere se închisese de două ori în biroul lui Beldie, care-l „instruia" asupra rolului său. Acesta îşi organizase, ca pe o tablă de şah, cum să se producă atacul, rezervîndu-şi lovitura decisivă. Mai întîi îi ceruse lui Stere să se agaţe de punctele vulnerabile, să insiste, să desfăşoare o argumentaţie cît mai bogată. Pe urmă se răzgîndise, nu voia să-i lase nici acest succes. Îi dădu sarcina să formuleze cîteva obiecţii esenţiale, pe care le va dezvolta Dan Mîndrescu, şeful serviciului tehnic, iar restul, adică lichidarea proiectului lui Matei o va săvîrşi el, Beldie. Dar şi de prima dată, şi a doua oară, cînd îl încuiase în birou, Stere manifestă aceeaşi impasibilitate, răspunzînd monosilabic, ceea ce semăna a încuviinţare şi ba.

Beldie avea un colţ împotriva lui. Îl abandonase la greu. Se chinuise cîteva ceasuri şi Stere nu mai

sosea. Telefon n-avea, adresa nu i-o cunoştea. Presupunea că se întîmplase ceva cu el. Telefonă la uzină şi-i află adresa locuinţei. Se aruncă într-o maşină, traversă podul Mihai-Vodă şi-n sfîrşit nimeri blocul de pe aleea prost iluminată. Scara sordidă, locuinţa neîncăpătoare, figura nerasă a lui Stere, care se vîrîse repede în pat (îl văzuse prin ocheanul de la uşă), toate se adunau în sentimentul de înjosire pe care-l trăia, fiind silit să alerge după un neisprăvit ca ăsta.

Renunţă la colaborare, de nevoie, tratînd cu Mîndrescu. Era convins că va accepta, numai că proiectul lor suferi o amînare de cîteva zile. Era mai mulţumit că-l cîştigase pe Mîndrescu, deşi nu se bizuia pe caracterul lui. La o adicătelea, ar fi bătut în retragere. Era un tip tîrşit, cu experienţă, care-şi socotea orice pas. Dar, în bună parte, era de asemenea angajat în proiect. Tehnicianul cel mai supus rămînea Stere. Oricît de subtil era Beldie — şi este adevărat că avusese o sclipire de îndoială asupra fidelităţii acestuia — prea era înrădăcinată în el credinţa că Stere era un nevolnic, ca să-l bănuie că ar fi un posibil adversar. Înaintea figurii sale veştede, a placidităţii sale, Beldie trase concluzia că era nu numai un ratat, dar că şi începuse să se ramolească. Aşa încît se va servi de el doar atît cît va fi necesar, interzicîndu-i să aprofundeze puncte vulnerabile. O va face Mîndrescu. Stere vedea cum îi reducea din ce în ce rolul în dezbaterea proiectului, întîmpinînd propunerile lui Beldie cu acel rictus nelămurit care-l intriga uneori şi pe Matei.

Aşadar, nu mai erau decît şaizeci de minute pînă la deschiderea importantei şedinţe, cînd un muncitor îl vesti pe Matei că e sunat la telefon. De cum puse mîna pe telefon şi auzi glasul celei care vorbea, un val de căldură îl inundă din creştet pînă-n tălpi. Ar fi vrut ca ea să repete încă o dată aceste cuvinte : „Sînt tot timpul cu gîndul la tine. Fac un efort ca să pot lucra. Îţi doresc din inimă să reuşeşti, şi sînt sigură că aşa va fi !“

El tăcea. Nu-şi vorbiseră vreo săptămînă, nu se căutaseră. În cugetul său o învinuia că e insensibilă, rece, orgolioasă. Şi iată că tocmai acum, cînd avea nevoie mai mult ca oricînd, picase şi telefonul ei.

— De ce taci? Alo! răsună în pîlnie glasul ei alarmat.

Matei rosti înfundat, cu teamă, uitîndu-se în jur.

— Te iubesc. Îţi sărut ochii şi-ţi mulţumesc.

— Eşti pregătit? Eşti calm?

— Da, sînt pregătit şi sînt calm.

— Atunci e bine. Eu nu mai pot să stau la telefon.

— Încă o secundă, te rog...

— Succes!

Şi receptorul se închise brusc. Nu se îndepărtase decît cîţiva metri de cabină şi acelaşi muncitor îi spuse că întrebase de el „unul îmbrăcat fistichiu", încărcat în spinare cu cutii şi cartoane. Cu gîndul la Irina, nu pricepu numaidecît cine putea fi acela, cînd îl zări pe Anatol. Înainta spre platou, urcînd şi coborînd pasarela, cu o mină aiurită de uruitul ţevilor, de teribilele lovituri de perforare a oţelului, de exploziile orbitoare de scîntei. Pentru el totul era nou şi ciudat, şi avea o oarecare teamă cînd îi şuierau pe sub picioare ţevile incandescente. Primea în obraz dogoarea puternică şi ajungînd pe platou, la adăpost de primejdie, îşi săltă pe umeri încărcătura grea, învîrtindu-se fără rost şi plictisit.

— Anatol! îl strigă Matei, cu un impuls de prietenie. Ce-i cu tine în uzină?

Era îmbrăcat într-o haină scurtă, pînă la genunchi, din aba sau alt material aspru şi păros, cu o glugă atîrnînd pe spate, iar dedesubt purta o bluză lînoasă, încheiată cu nasturi la gît. Pantalonii erau din catifea ripsată, negri, mototoliţi, cu manşete strîmte. De cum scăpă de larma buimăcitoare, îşi reintră în piele.

— Iau contact cu viaţa. E însă prea zgomotoasă. Îţi sparge timpanele.

— De, nu-i sală de muzeu. Ce vînt te-a mînat încoace ?

— Dragă, o comandă de la minister, pe tematică actuală. Şi iată-mă pe teren, în documentare. Fii tu ghidul meu.

— Te întovărăşesc prin hale, să-ţi faci o imagine de ansamblu. Nu sînt liber decît o jumătate de oră. Dar poate că înainte doreşti să ne abatem pe la Irina. E la primul etaj, la laborator. O să se bucure c-ai apărut la suprafaţă.

— O fi scotocit oraşul, să-mi dibuie ascunzătoarea. Aşa-i ? întrebă Anatol.

— Am să te decepţionez : nu ! Urcăm ?

— Să vină ea jos.

— Telefonează-i.

— Telefonează-i tu, sau nu, haide, dom'le, mai întîi să cutreierăm domeniul ăsta, unde tună şi fulgeră şi unde te *realizezi* dumneata.

— Şi dumneata, i-o întoarse Matei.

— Doamne ajută ! rosti comic pictorul.

Matei îi adăposti în cabina sa bagajul şi-l conduse pe Anatol prin toate secţiile. Era curios să cunoască ceea ce vedea şi tînărul inginer îi dădea cu plăcere explicaţiile, dar cînd se înapoiară pe platou, pictorul se arătă dezamăgit :

— E destul de monoton şi banal. Ce să-ţi inspire o construcţie de fierărie cenuşie şi afumată ? Va să zică asta-i tot ce faci tu ? Nu-i prea mare scofală. Sînt nişte operaţii simple şi uniforme, iar ţevile curg una după alta. Unde începe aici invenţie, fantezie ?

Matei rîse de tonul lui ştiutor şi încrezut. Spuse cu bunăvoinţă :

— Singura ta scuză este că eşti ignorant. N-am vreme să-ţi descriu în parte fiecare din aceste „operaţii simple", începînd de la cuptor şi pînă la faza finală a laminării. La baza lor sînt atîtea forţe şi principii energetice, mecanice, fizice, încît poţi construi un univers cu ele, un univers din care nu-ţi dai seama că faci parte. Cît despre monotonie, asta se datorĕşte faptului că nu ai imaginaţie.

Nu-ți vorbesc de oameni, pe care nu-i cunoşti, şi ca să nu zici că încerc să te prelucrez. Monotonia e aparentă, căci în oricare loc ai fi, pretutindeni circulă forțe grozave. Fiecare părticică de oxigen pe care o respiri e încărcată de energie. Dacă aceste forțe ar fi libere, s-ar dezlănțui, te-ar pulveriza într-o clipă. Ceea ce e splendid, este că ele sînt domesticite, dominate de creierul uman, al ăstora care n-avem imaginație, iar domnul Anatol Proca poate să se plimbe sau să picteze în acest cazan de forțe, fără să i se clintească un fir de păr.

— Mă-nfiori, rîse Anatol, e viziunea unui Breughel al tehnicii.

— Alege unde vrei să lucrezi. Eu intru îndată într-o şedință.

— Pe platformă.

Matei ezită.

— Încurc oamenii? rosti Anatol. Aș avea perspectivă: chipurile, mișcările, lumina. Îmi place ciclopul ăla de la cuptor. Cum îl cheamă?

— Grigore Patrulea.

— ...Sau acela de la maşina din care sar scîntei, spuse pictorul, nehotărît. Are un cap expresiv, viril.

— E Firoiu. Ce om dintr-o bucată! Ai noroc că e în pauză. Ar fi bine să înnozi o legătură mai strînsă cu el.

— Vii cu mine pe platformă?

— O să-ți aranjăm noi un colț. Acolo e arşiță. O să te treacă sudorile.

— M-au trecut de multe ori sudorile. Am eu o mutră de copil debil? glumi Anatol şi-şi săltă în spinare legătura, cu șevaletul, trepiedul, cutia cu vopsele şi cartoanele.

Pe cînd îl însoțea, Matei se întreba dacă avea vreun resentiment în contra lui. Dimpotrivă, omul încărcat cu greutăți, cu gîtul gros şi îndesat, care se dovedea un îndărătnic, luptînd să răzbească, îl atrăgea, cu toate defectele-i supărătoare. El dintotdeauna nu suferise răsfățaților, ceea ce nu se do-

bîndea prin efort şi muncă. Fuga lui Anatol, renunţarea la un trai mai înlesnit în casa Cerchez, în forul său intim Matei le aproba.

După ce-l instală pe pictor, nu-l răbdă inima să nu urce pînă la Irina. O întîlni pe culoar; abia ieşise din laborator. Era în halatul ei de un alb imaculat, frumoasă şi limpede. Cicatricea palidă, invizibilă, de pe bărbie, deveni o mică pată trandafirie. Stăteau drepţi şi tăcuţi unul în faţa celuilalt. Ceasul de pe culoar măsura sonor scurgerea timpului.

— Mi-era foarte dor de tine, şopti Matei la a treia bătaie.

— Şi mie. Mă pregăteam să cobor.

— Deseară vom fi împreună.

— O să rămîn acasă. Cum se termină, sună-mă.

— O, uitasem! E Anatol la noi, lucrează pe platformă. A primit o comandă de la minister. Nu vrei să-l vezi?

— Nu!

— Eşti absolut sigură?

— De ce insişti?

— Faci cum crezi, draga mea. Eu trebuie să mă duc.

Amîndoi se uitară la ceasul din perete.

— Du-te. Mai ai cîteva minute. Tata va lipsi. E la o conferinţă cu nişte experţi străini. Ştiai?

— De unde? Irina, vreau să...

Îi cuprinse deodată umerii în palmele sale mari. Ea mişcă buzele, ca să-i mai spună ceva, dar Matei o împiedică, sărutînd-o repede şi apăsat pe gură, apoi zbură valvîrtej pe scări.

*

Secretariatul era plin de lume. Se şi adunaseră Beldie, Dan Mîndrescu, Stere, Păun, vreo doi şefi de sector, Niculescu şi Şteplea. Mai erau şi cîţiva ingineri, mecanici şi proiectanţi. Numai Liteanu nu sosise. Nenciu era în biroul directorului;

Dimcea avea o convorbire confidențială cu ministerul.

Matei află că nici de la Capitală nu putea veni nimeni, deoarece toată lumea se afla într-o plenară a activului de partid. Ședința se ținea oricum, deoarece adoptarea unuia dintre proiecte — poate cu unele modificări ulterioare — depindea de specialiștii uzinei. Aceștia se învîrteau prin încăpere, vorbeau pe șoptite, fumau mult: erau agitați. Se formau mici grupuri, se desfăceau și în această continuă frămîntare doar Stere ședea neclintit în scaun, ca și cînd ceea ce se petrecea în juru-i nu-l atingea de loc. Odaia se umpluse de fum, în ciuda geamurilor deschise.

Liteanu sosi în clipa cînd Dimcea pofti pe toți tehnicienii la el în birou, scuzîndu-se că avusese o convorbire urgentă. După ce încetară zgomotele cu mutatul și scîrțîitul scaunelor, după ce oamenii se instalară solid, ca pentru o lungă ședere, Dimcea anunță începerea ședinței și luarea în discuție mai întîi a proiectului lui Beldie. Era o convenință și nu o apreciere, cum presupuneau unii. Beldie avea un post de mai mare răspundere, era mai în vîrstă și cu vechi state de serviciu în uzină. Orgoliul și interesul îi erau satisfăcute.

Primul vorbi Dan Mîndrescu. Acesta era un om înalt și ciolănos, cu o față cavalină, fără păr, ca un scapet, cu dinți lați, puternici, pe care buzele subțiri îi lăsau dezveliți. Era lent și calculat, cu priviri indecise; vocea lui baritonală, impresionantă, avea însă un sunet ferm și chiar impunător. El îmbrățișă proiectul lui Beldie, făcînd de formă unele obiecții. Expunerea lui fu lungă, urmărită de ceilalți conducători tehnici, care-i preluaseră încrezători argumentele, unul sau doi stăruind și asupra rezervei pe care, prudent, Mîndrescu o strecurase cu referire la „provizoratul soluției". Oricum, călăuzise pe un făgaș prielnic discuțiile, fiind urmat de cîțiva tehnicieni mai puțin pregătiți. Ei presupuneau că era și opinia direcțiunii, care ar înclina pentru o soluție simplă și ușor de realizat. Beldie

începu să întrevadă sorții victoriei. Pe bună dreptate socotea că acești oameni nu puteau fi pentru ambele proiecte. Unul din două trebuia să fie eliminat. Și așa cum se desfășura ședința, neapărat că nu al lui va fi eliminat.

Matei gîndea la fel, zicîndu-și la ce-i folosiseră nopțile de trudă, de căutări înfrigurate. Strădania sa de săptămîni să fi fost zadarnică? Era imposibil și fără sens. Îl văzu pe Stere scoțînd niște foițe din buzunar și înșirîndu-le tacticos pe masă. Era rîndul lui la cuvînt. Îl și uitase. Ceilalți se foiau, șușoteau, suflau rotocoale de fum în aer, lăsîndu-se pe spătare, odihnitor. Erau dornici de o destindere și nu prea dispuși să-l mai asculte și pe acest inginer. Intervenția lui Dimcea readuse liniștea.

Stere rosti monoton, rar:

— S-au vînturat aici diferite păreri. Spre deosebire de unii colegi, nu sînt pentru o „soluție provizorie", deci superficială. Acesta e și viciul principal al proiectului Beldie. El nu pune și nu rezolvă nici una din problemele de bază ale laminorului.

Sala fu străbătută ca de un șoc. Cei mai mulți încremeniseră pe scaune. Nenciu își așeză ochelarii pe nas, ca ori de cîte ori era surprins de o situație tare și neprevăzută. Mîndrescu își dezveli dinții lați de cal, căutînd nesigur spre Dimcea și Liteanu. Aceștia schimbară între ei un bilețel, care iscă deopotrivă curiozitate, neliniște.

Beldie, pironit în stupoare, se zbătea să-și revină, ca dintr-un vis rău. Își mușca buza inferioară, vrînd parcă să se trezească, să se convingă că ceea ce auzea era adevărat, că cel care-i dezarticula bucată cu bucată proiectul era Stere, însuși Stere, netrebnicul, omul de nimic, cel care trăise pînă acum în umbra lui. Se căznea să-i prindă ochii, să-l străpungă și se mira că nu cădea fulgerat de privirea lui.

Beldie, livid, era ca fascinat de Stere. Craniul pleșuv, pometii cu pielea gălbejită, nodul strîmb al cravatei, dungile hainelor maron se dilatau, creș-

teau, luau proporții monstruoase, obsedîndu-l. Iar Stere, placid, inflexibil, cu vocea lui egală, continua să-i sfredelească creierul. Ceea ce era mai dureros și de necrezut e că acest bicisnic îi înrîurea pe ceilalți. Unii dintre tehnicieni, care pînă mai înainte fuseseră de partea sa, căpătaseră niște mutre plouate. Alții însă aveau o expresie concentrată, prinși de argumentările lui Stere. Dimcea, îndesat în scaun, era numai atenție. Liteanu, care pînă mai înainte se uita în gol, plictisit, se animase.

Beldie își turnă un pahar cu apă și-l bău pînă la fund. După aceea își aprinse o țigară, silindu-se să-și păstreze luciditatea. Dar nu mai izbuti să se ridice dintre sfărîmăturile proiectului, care zăceau risipite, inerte, inutile, la picioarele sale. Și tocmai cînd credea că supliciul se va isprăvi, Stere îi dădu lovitura cea mai teribilă.

— ...Să recunoaștem că așa-zisul proiect nu justifica să fie prezentat în ședință, nefiind o lucrare închegată, ci o improvizație, cu soluții parțiale, fără o concepție unitară, de ansamblu. Aceasta se explică și prin graba cu care a fost alcătuit, în mai puțin de o săptămînă. Tovarășul Beldie mi-a propus și mie să colaborez la întocmirea lui, dar am refuzat. Proiectul nu-și merită numele, este o *diversiune,* pentru a torpila proiectul tovarășului Zane, care este valoros din toate punctele de vedere, chiar dacă sînt unele observații, pe care am să le fac la momentul potrivit.

Stere obosise. Își șterse sudoarea ce-i brobonea fruntea și-și strînse notițele, pe care apoi le băgă în buzunar. Era așezat în fața lui Nenciu, așa încît îl putea evita pe Beldie. De fapt n-o dorea, îi era indiferent. De data asta, Nenciu își scoase ochelarii și ochii lui de miop aveau acea privire naivă și perplexă.

„Dacă nu paralizez, sînt de fier," își spuse Beldie, care, deși simțise cît de cumplit fusese lovit, nu-și dădea însă pe deplin seama în ce lumină îl pu-

sese Stere. Din instinct de apărare, protestă violent :

— Resping această insinuare murdară. Accept critica, dar nu îngădui nici cea mai mică atingere de cinstea mea. Îl sfidez pe tovarăşul Stere care insinuează că am muncit la un proiect, pe care-l port de luni de zile în minte, cu intenţia de a *torpila* pe cineva. Este de-a dreptul ridicol şi va răspunde de această nedemnă calomnie.

Stere, cu toate că-i tremurau genunchii, rosti flegmatic :

— Crede tovarăşul Beldie că e aici locul să aduc dovezi în această chestiune ? Eu sînt gata, cu încuviinţarea dumneavoastră, spuse el, îndreptat către Dimcea.

Directorul, ca şi ceilalţi, era foarte tulburat. Ridurile obrazului i se aspriră. Nu mai sufla nimeni.

— Să nu ne abatem de la problemele noastre, zise cumpătat Dimcea.

— Atunci eu vreau să continui despre proiectul Zane, îi ceru Stere.

— Bine. Propun o pauză de zece minute, după care vom relua discuţiile.

. . . . . .

Se răspîndiră prin larga încăpere, unii trecură la secretariat, iar Dan Mîndrescu se furişă afară, pe culoar, să fumeze o ţigară, vrînd astfel să-l ocolească pe Beldie. Acesta nu-i remarcă imediat absenţa. Voia să profite de pauză, pentru a-şi aduna ideile, a face ordine înlăuntrul lui, ca să poată ataca proiectul lui Zane. Nu renunţase. Orgoliul lui sîngera, cu toate rănile deschise. Ceea ce îi îndoia suferinţa era că cel care-l atacase se numea Stere. Îl ura pînă la nimicire, dar pentru întîia oară se şi temea de el. Era oare capabil să aducă dovezile de care pomenise, să dea în vileag ceea ce nimeni nu cunoştea din viaţa sa ? Aş ! prostii ! Ce ştia Stere nu era un secret pentru cadre, iar ce nu ştiau n-aveau de unde să afle nici el, nici cei de la cadre, se linişti Beldie. Se umbri pe dată,

zărindu-l pe Stere cu Nenciu, retraşi într-un colţ. Dimcea şi Liteanu îşi alăturaseră scaunele şi discutau pe şoptite. Matei era într-un grup cu Păun şi-un şef de sector, Ştefan. Beldie îl căuta pe Mîndrescu. Întrebă de el şi cineva îi spuse că ieşise afară. „Poltronul, mă lasă," gîndi el, necutezînd să-l urmeze. Cum se lipea de un grup, se producea acolo o jenă, o fereală. Se prefăcea că nu observă, arunca o glumă, degajat, şi se îndepărta. Îl abordă şi pe Liteanu care se sculase de pe scaun şi fuma, rezemat de fereastră. Inginerul-şef părea distrat sau surd.

Cele zece minute se scurseră şi şedinţa reîncepu.

. . . . . .

Stere îşi aranjă nodul cravatei, îşi mîngîie calviţia cu un soi de cochetărie. Un scîrţîit cît de slab, un foşnet nu se mai auzea :

— Proiectul tovarăşului Zane îmi permite să tratez o concepţie reală, interesantă şi originală şi cîteva laturi esenţiale ale aplicării ei practice.

Şi porni la o analiză riguroasă, strălucită, a proiectului. El îi uimi nu numai pe tehnicieni, pe Mîndrescu, pe Liteanu, ci pe Zane însuşi, căruia îi refăcu procesul de gîndire, cu ipotezele posibile, demonstrînd că cele alese de proiectant erau cele mai bune şi eficace.

După aceea vorbi Matei, apoi Păun, înfăţişînd şi mai clar cum se organizau şi se legau „operaţiile paralele", adică montarea cutiei de viteză şi revizia agregatelor. Tehnicienii nu putură să nu admire în sinea lor frumuseţea şi îndrăzneala construcţiei, îmbinarea meşteşugită a celor două acţiuni atît de diferite şi complexe.

Mîndrescu oscila. Cei doi-trei specialişti, care fuseseră de partea lui, băteau în retragere. Era evident şi pentru ei că acest proiect se sprijinea pe o concepţie ştiinţifică, unitară, după cum spusese Stere. Aşa încît în criticile lor se agăţară de unele amănunte tehnice, secundare. Era nemărturisit o

recunoaştere a valorii sale, o cedare de pe vechile poziţii ale „soluţiei provizorii".

Astfel unul cîte unul îl părăsea pe Beldie. Acesta se închisese într-o muţenie ostilă, exasperată. Creierul îi lucra febril, cînd Dimcea îl îndemnă :

— Dacă ai unele observaţii, dă-i drumu'.

Fu o clipă de suspensie, hotărîtoare, de care atîrna — simţea asta cu ascuţime — ceea ce era şi ceea ce va deveni el însuşi, în eventualitatea unei înfrîngeri.

— N-am putut să reţin consideraţiile noroase şi vagi ale tovarăşului Stere, de aceea nici nu mă voi ocupa de ele, spuse cu dispreţ. Deocamdată vreau să cercetez principiul de bază al proiectului, care se arată a fi plin de pericole.

Era prea iscusit, ca să nu descopere un punct vulnerabil. Asupra lui voia să-şi îndrepte atacul, nu direct, ci prin încercuire, şi, pe măsură ce argumenta, îi răsăreau alte asociaţii, care în loc să-l apropie de ţintă, îl îndepărtau.

— Intră, te rog, în miezul problemei, şi n-o mai întinde, îl întrerupse cu brutalitate Dimcea.

Beldie tresări, de parcă-i azvîrlise o piatră în obraz. „Sînt toţi, şi Dimcea, pentru proiect ? se întrebă, cu o îndoială. A, nu, e doar o mojicie, sub scoarţa asta de director e tot un bădăran." Şi vorbi mai departe, cu o înverşunare surdă :

— Eu nu mă ameţesc cu teorii. Ce ni se propune ? Rodajul cutiei de viteză la o altă maşină, experimentări ? Dar, bine, *într-un fel* funcţionează acolo şi *altfel* la laminor. Nu avem nici o garanţie că adaptarea se va petrece imediat, ceea ce este o naivitate. Dimpotrivă, e indiscutabil că va necesita o perioadă mai lungă. Cît ? E precis că va depăşi prevederile optimiste ale tovarăşului Zane. Şi, mai ales, n-avem garanţia că nu se vor naşte noi dificultăţi. Ele sînt chiar inevitabile.

Matei vru să-i replice. Liteanu îl opri, scurt. Bătu cu vîrful degetelor în masă, răsfoi cîteva foi dintr-un raport şi spuse :

— O primă concluzie care se desprinde din discuţii e că ne fixăm la proiectul Zane. Atît concepţia cît şi aplicarea ei practică au fost concretizate cu competenţă de inginerul Stere şi nu am de adăugat nimic în plus. Obiecţiile care i s-au adus se rezumă, în fond, la aceea concretizată de Beldie. Ea este într-adevăr serioasă...

Matei îngheţă. Să fi săvîrşit undeva o eroare?

— ...este serioasă, în sensul că la adaptare ar putea să survină unele dificultăţi. Dar ele sînt normale la orice montare, nu în special la laminoare. Beldie vrea garanţii absolute! accentuă ironic Liteanu. Asemenea garanţii nu i le poate da nimeni. Perioada de adaptare e o chestiune de un schimb sau două, aşadar îngrijorarea sa e neîntemeiată. Tovarăşe Dimcea, să nu mai amînăm şi să dăm mînă liberă lui Zane şi lui Păun să înceapă lucrările.

Această nesocotire făţişă, această umilire a sa îl răzbi pe Beldie.

— E de datoria mea să avertizez că ne aruncăm orbeşte într-o experienţă riscată. Nu sînt excluse consecinţe din cele mai grele. Se impune deci o examinare mai adîncă decît aceea pe care o face tovarăşul Liteanu. Nu înţeleg de ce fuge de discuţii, spuse provocător.

Chipul lui Liteanu, fin şi consumat, se contractă de enervare. Îşi propti mîna lui îngustă şi frumoasă de colţul mesei şi rosti sarcastic:

— Beldie are dreptate; fug de discuţii sterile, care nu duc nicăieri. Cel mult, la întîrzierea unui proiect care ne va scoate din impasul în care ne găsim. E nu numai părerea mea, ci şi a majorităţii specialiştilor prezenţi în sală. Şi n-am de gînd să ne cheltuim energia şi timpul în van, încheie decis Liteanu.

— În acest caz, eu unul nu-mi iau nici o răspundere. Să vină confirmarea proiectului şi de la minister, se opuse Beldie, cu un sentiment de exasperare şi neputinţă.

— E în raportul profesorului Cerchez, pe care-l ţin în mînă, spuse Liteanu, fluturîndu-l în aer. Şi aplecîndu-se către Stere cu simpatie : Linia argumentării este exactă cu a dumitale. Te felicit !

— Cum nu-ţi iei răspunderea ? rosti Dimcea. Răspunderea ne-o luăm toţi cîţi sîntem aici. Şi dumneata împreună cu ceilalţi veţi lucra să preîntîmpinaţi şi să înlăturaţi dificultăţile ce s-ar ivi pe parcurs. Iar dumneata, Zane, şi Păun, puteţi începe pregătirile. Cred că nu mai e nevoie să vă amintesc că trebuie să reuşiţi.

Beldie zăcea în scaun, ca prostit. Îşi dădea seama că se izolase, era singur. „Ce greşeală !“ gîndi şi, numai cînd izbuti să-şi biruie inerţia, măcină printre dinţi :

— O dată ce s-a hotărît aşa, îmi voi da şi eu toată silinţa.

Şedinţa se sfîrşi şi oamenii părăsiră obosiţi încăperea înecată în fum. Coborînd încet scara de piatră, care ducea spre hala uzinei, Stere nu vedea nici lîngă cine era, nici unde călca ; astăzi trăise o zi mare, unică, şi orice ar fi fost să i se întîmple de-aci înainte, această zi rămînea pentru el neuitată. Nu-şi dorea mai mult. Mergea plutind, repetîndu-şi cu încîntare şi mîndrie că gîndirea sa se întîlnise cu cea a profesorului : „Linia argumentării este exactă cu a dumitale. Te felicit !“ îi răsuna mereu în auz, şi altceva nu mai exista. De aceea, cînd se ciocni umăr de umăr cu Beldie, îi zîmbi absent, nevinovat. Celălalt se feri, şuierînd ameninţător :

— Am să te distrug.

Stere continua să zîmbească.

*

Matei îşi dădea seama că partea cea mai grea a muncii sale de-abia începea. Acum, mai ales, avea nevoie de întreaga sa energie şi agerime, ca să ducă la capăt lucrările. El nu era atît de naiv să-şi închipuie că, o dată cu aprobarea proiectului, totul va merge ca pe roate. Unii erau deschis împotrivă-i,

ca Beldie şi Mîndrescu, alţii aveau o atitudine echivocă, conducîndu-se după împrejurări, iar alţii se dovedeau a fi rutinieri şi indiferenţi. Pregătirile aduceau o fierbere în uzină, îi scoteau pe mulţi din obişnuinţele lor, îi sileau să intre în alt ritm, îi încărcau de griji.

De toate acestea Matei trebuia să ţină seama, căci se afla înaintea unei mari acţiuni, care-i cerea să cîntărească bine forţele. Cele pe care se sprijinea erau foarte importante, dar asta nu împiedică ivirea unor dificultăţi chiar în prima fază a pregătirilor. Astfel constată că nu exista o carcasă de rezervă. Era o neglijenţă a lui Beldie, inadmisibilă, ceea ce-i atrăsese o aspră imputare din partea direcţiei. Dimcea îl însărcină pe Velicu să comande o carcasă la o uzină metalurgică, interesîndu-se personal de mersul turnării. Ea avea să fie livrată abia în două săptămîni. Între timp, Matei muncea la reglarea maşinii de pe platou, unde urmau să facă experienţele. Îi trebuiau diferite piese, unelte, ca şi lui Păun, şi amîndoi îl presau pe Velicu, care îşi mai pierdea uneori firea :

— Măi fraţilor, nu pot să mă rup în bucăţi ! Fiecare trage de mine, îmi cîntă că nevoile lui sînt mai urgente ca ale altora. Dacă m-aş lua după voi, aş ajunge la balamuc. N-am destule cu aprovizionarea, cu transportul barelor, cu linia automată... ce să vi le mai înşir ! Acu' mi-aţi căzut şi voi pe cap ! Uite, mi-a ieşit păr alb ! le arătă el lui Păun şi Matei, ca să-i impresioneze.

Păun rîse :

— Pe mine nu mă păcăleşti. Păi tu erai alb de tînăr !

— În halul ăsta ? Caută tu un fir de păr negru şi, de l-oi găsi, îl înghit.

— Va să zică nu vrei să ne ajuţi ? conchise Păun.

Velicu îşi roti ochii mari şi bulbucaţi :

— E vreunul aici care să se plîngă de mine ?

Apoi, pricepînd că Păun îl stîrnise doar, un zîmbet i se aşternu pe chipu-i gras şi bonom :

— Ce-i după cum vreau eu? Dimcea ce păzește? Mai alaltăieri mi-a spus: „Velicule, îngrijește-te de scule". Îl cunoști pe Dimcea. E mai sănătos să nu repete a doua oară. Așa că o să mă ocup și de voi, oftă el resemnat. Dar pe la magazia numărul unu ați fost?

— Am fost. Am adunat cîte ceva, dar mi-am irosit o dimineață, spuse Matei. E un magaziner care nu știe unde pune materialele, ce are, ce-i lipsește. E mai degrabă un bazar acolo, nu o magazie.

— Azi, mîine sînt în inspecție la el. O să-i răstorn magazia cu dosul în sus. Îl am notat pe fiecare în „registrul" meu, cu tot ce a primit de un an încoace, se lăudă Velicu, bătîndu-se pe piept, unde ținea, în buzunar, faimosul lui carnet cu scoarțele de mușama neagră.

Nu era o laudă deșartă, deoarece Velicu, în afară că era înzestrat cu o memorie extraordinară, își însemna zilnic dirijarea materialelor spre secții, cunoștea ce intra și ce ieșea din magazii, gradul de uzură al sculelor, cele care nu se mai folosesc, cele care puteau fi reparate, sau sculele noi, încît el însuși era un „registru" ambulant. Avea însă o slăbiciune: se despărțea anevoie de sculele noi, îndeosebi de cele scumpe, pe care le păstra într-o magazie de „rezervă", care se afla direct sub controlul lui, și de unde nu se elibera un cui fără iscălitura sa. O fi fost, probabil, scuturat de Dimcea, dacă Velicu, atît de zgîrcit, se oferi cu dărnicie, deși cu un aer de suferință:

— Cînd o fi cazul, vă dau și din „rezervă", să nu ziceți că-s al dracului.

Nu zicea nimeni. Omul rotofei, cu părul alb, cu umbletul iute și legănat, era iubit de toți pentru firea lui veselă și optimistă. Era mereu aferat, n-avea niciodată timp, cutreierînd pe rînd secțiile, într-o activitate permanentă. Și oricît ar fi fost de necrezut, lui Velicu nu-i priia statul pe loc. El singur spunea: „Cum șed o jumătate de ceas pe scaun, amorțesc". Mișcarea era una din însușirile naturii

sale şi de-ar fi stat imobilizat într-un birou, s-ar fi îmbolnăvit. Deşi se văieta că-l dor picioarele de kilometrii pe care-i străbătea prin uzină, era vizibil că fără aceste raiduri n-ar fi avut senzaţia că trăieşte, că e activ şi folositor. Circula şi o glumă pe seama sa: „Ce face Velicu? — Se mişcă". De altfel, un inginer îl şi poreclise „perpetuum mobile". Iată de ce nici pe Matei, nici pe Păun nu-i mira nerăbdarea lui Velicu, care se legăna cînd pe un picior, cînd pe altul, înainte de a porni spre o altă secţie.

— Ei, cu voi am lichidat. Mai aveţi vreo pretenţie la mine?

Şi abia isprăvi, cînd cineva îl anunţă să alerge degrabă la inginerul-şef Liteanu, în hala nouă, unde-l chema să vină de îndată. Velicu înălţă mîinile în aer:

— Poftim, cum să te împarţi? i se adresă lui Păun. Aici la voi transformări mari, dincolo linie automată... Cine mai are răgaz să răsufle? Nu vezi, lucrurile, oamenii şi-au ieşit din albia lor, parcă-i revoluţie, spuse pe un ton necăjit, că cei doi nu înţeleg că el nu mai poate întîrzia o secundă.

„Nu parc-ar fi revoluţie, este revoluţie," îl îndreptă în gînd Matei, bucuros de concursul lui Velicu.

El exprimase un simţămînt pe care, conştient sau nu, îl aveau cei mai mulţi, întrucît ceea ce se petrecea în uzina lor nu era un fapt izolat, ci oglindea un fenomen vast ce cuprinsese întreaga ţară.

Unul dintre acei care desluşeau clar ceea ce era de neîntors, inevitabil, în acest fenomen, era şi Beldie. După eşecul suferit cu proiectul său reflectase îndelung cum se va răsfrînge asta asupra carierei, viitorului său. Îşi măsura înfrîngerea în raport cu succesul, cu victoria lui Matei, care nu era încă definitivă, dar putea fi. Şi aceasta însemna o reducere treptată, o micşorare a rolului său. O astfel de perspectivă n-o suporta cu nici un preţ, o respingea dorinţa-i aprigă de a ajunge, de a par-

veni cît mai sus, ceea ce era scopul şi sensul vieţii sale. De aceea nu se dădea în lături de la nici un mijloc ; făcu un raport către minister, în care îşi exprima rezervele cu referire la proiectul lui Zane, cu toate că ştia că va încăpea în mîinile lui Cerchez. Pînă să ajungă la el, socotea că va fi studiat şi de alţii, va provoca unele nedumeriri, suspiciuni şi poate chiar un curent de opinie nefavorabil proiectului. Un al doilea exemplar îl trimise la Capitală.

Era convins că raportul nu va rămîne fără efect. Pînă acum nu întreprinsese nimic pe faţă contra lui Matei. Dar nici nu se grăbea să ajute la lucrările de pregătire. Se arăta pasiv şi străin. Pe ascuns continua să întreţină îndoiala, nesiguranţa printre oameni. Era suficient o aluzie, o ridicare din umeri, o mină de neputinţă, cînd era întrebat asupra reuşitei experienţelor. El împrăştia în acest mod neîncrederea nu numai printre tehnicieni, ci şi printre muncitori. Pentru a-i influenţa pe aceştia, alesese calea cea mai potrivită : Mitică Enache, un flecar vanitos şi uşuratic. El n-ar fi fost în stare să ţină un secret, îi cunoştea meteahna, şi profită de ea la cel dintîi prilej, cînd Mitică, curios, avid de noutăţi, vru să afle amănunte :

— Eu, coane, sînt cu tot sufletul alături de dumneavoastră, şi pe mine nu mă orientaţi ! îi reproşă el sentimental. Oamenii fierb ; unul zice una, altul zice alta. Aud că vin nişte transformări mari. E de bine, e de rău ?

Beldie rosti impersonal :

— Părerile sînt împărţite. E o experienţă interesantă, da' ce-o ieşi, de ! sînt şi riscuri, cel puţin aşa pretind specialiştii.

— Cum să nu fie ? ! izbucni indignat Mitică. Iei tu şi modifici, schimbi, dregi ! Păi, maşina-i lucru delicat...

— Eşti deştept, te pricepi, încuviinţă fin Beldie. E de aceeaşi părere şi un specialist ca Mîndrescu. E totuşi o experienţă, să încercăm...

— Ia te uită, „mafoame", inventator, Edison! Face experienţe pe pielea noastră, a muncitorilor! Şi dumneavoastră aţi tăcut, n-aţi zis nimic?

— E hotărîrea conducerii, executăm, rosti supus Beldie.

— Şi dacă survin complicaţii? întrebă Enache, care prinsese ceva din aer.

— E, ce-o să fie! O să te mai odihneşti şi tu, glumi Beldie.

— Aha! Frumos! Da' de ce n-au luat proiectul dumneavoastră care, ce mai, se compară?

— Erau nişte dedesubturi, spuse misterios Beldie.

— Lucrături. Am înţeles. V-am spus eu că Zane ăsta e periculos.

— Mitică, ce-am vorbit rămîne între noi.

— Mut ca pămîntu', coane!

Mitică nu credea un moment că existau „lucrături". Intenţia lui era să dibuie ce situaţie avea Beldie, dacă mai era tare, să se orienteze încotro bătea vîntul, iar la nevoie să schimbe „macazul". Rîvnea să fie numit şef de echipă, sau avansat într-un fel, ca să i se mărească salariul. Şi decise că Beldie îi mai putea fi de folos. Îşi impuse să nu sufle nimic din ce aflase.

A doua zi se întîmplă să fie laolaltă, la aceeaşi masă, cu Boghici, Gherghel şi alţi doi laminorişti. Oamenii erau preocupaţi de transformările care se vesteau. Ei nu ştiau cum să le primească. Le discutau în fel şi chip.

— Mde, e prost! mormăi Boghici.

— De-o ieşi rău experienţa ăluia, mi-e că se înţepeneşte laminoru', spuse un altul.

— Tu ce ştii, mă Mitică? N-ai auzit nimic? întrebă bătrînul Boghici.

— Da' ce-i el, specialist? Habar n-are, rosti plictisit Gherghel.

— N-oi fi, dar tot ştiu mai mult ca tine.

— Ei, ce? îşi lungiră gîtul cei din jur.

Mitică deveni prudent:

— Cei mai mulţi specialişti sînt pentru. Au studiat problema din fir-a-păr. Mă rog, sînt oameni cu doxă !

— Aşa o fi, rosti careva, neconvins.

Cînd ceilalţi se ridicară de la masă, Boghici se întoarse spre Mitică, îndoit :

— Umblă vorba că alţii sînt contra. Să nu iasă una groasă. Şi atunci ce ne facem ?

— O să fluieri şi dumneata la lună, rîse Enache şi, fiindcă bătrînul se posomorî, încercă s-o repare : Nici capul să nu te doară. Nu mi-e mie ruşine cu specialiştii noştri !

— Mitică, te caută cineva ! îl strigă de la o masă.

Prizărit, mic şi vioi, Spălăţelu se strecură prin înghesuială. Mitică, mulţumit s-o întindă, se şi sculă. Îl cără afară pe magaziner, tîrîndu-l de braţ.

— Ghiţă, ai picat la ţanc, se înveseli el. E o tărăşenie cu Vasilica...

— Iar vrei cheia, spuse acru Spălăţelu.

— Mă, săraca de ea, a bătut-o Caşcote, a deşelat-o. E toată numai vînătăi şi cucuie. O bănuie. Mi-e milă de Vasilica, da' eu m-am retras. E mai sănătos... E în joc prestigiul meu. Aşa că ce-a fost s-a dus. M-am încurcat cu alta ; o cadră !

Spălăţelu n-apucase să spună un cuvînt tot timpul cît turuise Enache. Altceva îl mînase către el şi aştepta să isprăvească. Mai mult de formă — căci nu-l interesau aventurile acestuia — spuse :

— Şi asta cine mai e ?

— Care ? A, da ! E tot din cartier. Femeie subţire, nevastă de căpitan ! Adică a fost. Acu' bărbatu-su lucrează la piatră, la săpat, e muncitor necalificat. Sînt la ananghie. Ea mi-a făcut ochi dulci : „Tovarăşe Mitică, dumneata care eşti suspus, dumneata care ai situaţie şi legături, nu cumva ai putea cere şi pentru mine o slujbă mai uşoară ?“ Şi-mi zîmbea, măi Ghiţă! Cînd zîmbeşte, face două gropiţe, că-ţi vine s-o mănînci. Eu m-am lăsat greu : „Să mai vedem, o să mă strădui, că ştii dumneata

cu cadrele, cu vigilența"... N-am unde s-o duc. La ea acasă nu se poate, la mine îi e frică de vecini.

Spălățelu nu răspunse. Se prefăcu distrat. Enache îl atacă direct :

— Mi-e că o să am nevoie de niște chei. Nu chiar azi, că după-masă abia tratez cu ea, ne întîlnim în oraș. Nu șade frumos s-o invit de prima dată la odaie. Femeie subțire ! Da' mîine, e foc ! Arde, Ghiță ! Ce taci, mă ?

În această pauză, omulețul pipernicit și viclean susură :

— E Velicu în control la mine.

Dintr-o dată, din mintea lui Enache se șterseră căpităneasa, întîlnirea, cheia garsonierei.

— Te-o fi dibăcit cu vreo neregulă ? spuse speriat.

— Încă nu.

— Ce-i aia „încă nu" ! Nu ți-ai pus la punct bonierele, registrul ?

— Le-am pus.

— Atunci e în ordine.

— Nu e. Cotrobăiește prin hîrțoage din '49, și mi-e să n-am încurcături.

— Treaba ta, eu mă spăl pe mîini, se lepădă de el Mitică.

— Ce-ar fi să... dispară un bonier ? murmură Spălățelu.

— N-am auzit, nu mă bag. Aranjează-te cum pofțești ! Pe mine să nu mă compromiți.

— Mă lași tocmai cînd sînt la strîmtoare ?

Mitică se înfurie, strigă :

— E fabrica lui tata, prăpăditule ? Ce sînt eu aici, șef, director ? Ți-am spus de atîtea ori : „Ghiță, fă-te om, reabilitează-te !" Și după ce-și descărcă mînia, se calmă subit : De-ar fi o neglijență acolo, poate... să vorbesc cu Velicu. O neglijență, nu ceva serios. Ești în clar ?

— O să fie o neglijență...

— Dă cheia încoace ! Mîine, între cinci și opt, vreau liber la tine, spuse Mitică, despărțindu-se zorit de magaziner.

Bineînțeles că nici gînd n-avea să se amestece, ceea ce nu numai că ar fi fost inutil, dar i-ar fi stricat și lui. Cu ușurința firii sale, Mitică își zicea că, pînă la urmă, Spălățelu o să iasă cumva basma curată, iar de nu, o să fie dat afară. Atîta pagubă! Cheia pe care o strîngea în palmă îi aminti de căpitănească. Se întîlneau la „Wilson", nu putea să meargă cu ea oriunde. Abia mai avea vreme să mănînce, să se radă, să se îmbrace, ca să fie la cinci și jumătate la cafeneaua-restaurant.

Cînd intră pe poarta casei, ochi curioși pîndeau pe la garduri; la ei în curte se întîmpla ceva neobișnuit; de undeva, din fundul magaziei, veneau pînă la el niște gemete, niște lovituri înfundate. Mitică se-ndreptă repede într-acolo și auzi din ce în ce mai distinct icnituri, bufnituri și o voce care se ruga:

— Nu mai da!... Nu mai da!...

Înlătură brusc ușa magaziei și înainte să deslușească în întuneric ghemotocul de cîrpe, vîrît într-un ungher, acesta țîșni pe lîngă el și alergă prin curte, urlînd:

— Mă omoară! Săriți!

Era Răsturnica, cu părul vîlvoi, cu bluza sfîșiată, cu obrazul vînăt și însîngerat.

— Ce-i asta, măi unchiule, ai înnebunit? rosti uluit Mitică. Mai mare rușinea, aduni strada la noi!

Bătrînul, galben, gîfîind, zise:

— Mi-a cerut leafă... pă trei luni... cică mă pîrăște la sindicat... că nu-i slugă s-o hrănesc cu lături... să doarmă cu șoarecii în magazie... că eu o isplotez... ia ascult-o!

— Isplotatorule! fonfăinea, plîngînd, Răsturnica. Să muncesc ca o vită, de pomană. Te reclam la sindicat! Mă angajez la o cantină, spăl pe jos, curăț, da' la tine nu mai stau. Isplotatorule!

Mitică se uita prostit la femeia despuiată și uscățivă, pătată de pistrui negri, cu părul sîrmos. Pentru el, această făptură neghioabă și șuie era doar un biet animal. Și ca din gura ei să iasă cuvinte ca „sindicat", „isplotator", era chiar mai de necrezut

decît dacă, printr-o vrajă, s-ar fi preschimbat deodată într-o zînă. Cînd se dezmetici, stingherit, enervat de lumea îngrămădită la uluci, Mitică vru s-o încînte, s-o împace.

— Măi Răsturnico, o să ţi se plătească ce ţi se cuvine. Potoleşte-te, ce dracu', nu-i bîlci aici.

Femeia se trase îndărăt, spre poartă.

— Parcă tu eşti mai breaz! Toată ziua mă trimiţi cu bileţele la femeile tale...

— Ieşi! se năpusti Mitică.

Răsturnica o zbughi afară, înjurînd şi blestemînd pe trotuar.

Mitică îl împinse în casă pe unchiu-său.

— O să dai de bucluc cu smintita asta. De ce-ai bătut-o?

— M-ajuns, nepoate, hîrîi încet bătrînul. O auzi? Isplotator!

Totuşi acest incident nu-i tăie pofta de mîncare nepotului. Peste un ceas, sătul, ferchezuit, pus la dungă, era la „Wilson". Întîlnirea cu căpităneasa se desfăşură mai fericit decît spera, căci după cîteva sticle cu bere, ghici că ea era dispusă să-i cedeze şi la „prima vedere", ceea ce-l înflăcără atît de tare pe Mitică, încît o duse zburînd acasă la Spălăţelu. „Sînt în pijama," protestă acesta moale. Dar Mitică nu se înduplecă. Îl sili să se îmbrace şi-l scoase din garsonieră.

A doua sau a treia zi trecu pe la magazie şi-l găsi pe Spălăţelu mai liniştit, semn că primejdia se îndepărtase.

— Mie să-mi mulţumeşti! Păi, de! se făli Enache, împungîndu-şi obrazul cu arătătorul.

— Să vedem rezultatul verificării, spuse precaut Spălăţelu.

— S-a aranjat! Contează! îl asigură Mitică.

Şi cînd se credea că verificarea se sfîrşise cu bine, Trifu de la cadre îl rugă într-o zi pe Enache să vină pînă la el. Nici nu i se năzărea că ar fi în legătură cu Spălăţelu, aşa încît intră în birou zîmbitor şi zgomotos:

— O mie de ani pace ! Zi-i, frăţioare, ce-ai cu mine ?

Mitică nu se prea sinchisea de şeful cadrelor. Îl socotea un băiat cumsecade, dar cam „tolomac", cum se exprima Enache. Avea un aer adormit şi era zgîrcit la vorbă. Nu pricepea de ce era preţuit de Nenciu, de alţi membri din comitet, de muncitori. „Ce dracu or fi văzut şi la ăsta ?" El nu-i găsea nici o calitate, de aceea se purta cu el oarecum familiar şi superior.

— Ia şezi, tovarăşe Enache, îi spuse Trifu, cu un sunet sec în glas.

Tonul acesta uscat, oficial nu-i mai plăcu. Rosti totuşi vesel, grăbit :

— Zi-i, frati-miu, că-s pînă-n gît cu chestiuni urgente.

— Ce ştii despre Ghiţă Spălăţelu ?

Lui Mitică îi pieri aplombul.

— Spălăţelu ? repetă el, ca şi cînd ar fi auzit pentru întîia oară de acest nume. Zări pe masa lui Trifu un dosar şi-şi închipui numaidecît că era al lui Ghiţă.

— Ai dat recomandaţie despre el, la angajare, spuse şeful cadrelor, nepăsător.

— Da, parcă, îşi aminti oarecum Enache. E un băiat muncitor, îşi cată de-ale lui, dar nu-i prea ridicat politiceşte.

— Nu despre asta te-ntreb. Îl cunoşti de mult ?

Mitică se pripi :

— Ce-i, măi frate, cu el ? E ceva, ca să zic aşa, necurat ? Vorba aia, între noi, poţi să-mi spui.

— Nu-i nimic deosebit. Completăm datele la dosare, rosti monoton Trifu. Ce ştii şi tu despre viaţa, despre trecutul lui ?

— Lămureşte-mă, frate ! îi mai reveni inima la loc lui Mitică. Mare lucru nu prea ştiu ! E fiu de mic meseriaş, a lucrat la o cooperativă, apoi a stat o vreme fără slujbă. Îl trăgea aţa să intre în producţie, voia să se încadreze, să devină un muncitor adevărat. E însă cam bolnăvicios.

— De la cooperativă a fost dat afară că falsificase niște borderouri, spuse foarte rar Trifu.

Enache începu să clipească des, de parcă-i intrase un fir de praf în ochi.

— Ia uite, dom'le ! Ce tot spui, frate ? Ghiță a falsi...

— A fost închis un an de zile, urmă Trifu cu aceeași indiferență.

— Închis !? exclamă Enache în culmea mirării. Și mie îmi spunea că a fost șomer. Ce ți-e și cu omu' ! Îi întinzi o mînă să-l ajuți și el e cu două fețe, se văicări Mitică, în nădejdea că celălalt o să-l consoleze : „Lasă, măi Mitică, ce vină ai tu ?“ Atunci el ar fi răspuns : „Nu-i așa, tovarășe, se cădea să fiu mai vigilent ! Partidu' ne-nvață...“

Dar nimic din toate astea.

„Ce cutră e și acest Trifu, cu aerul lui adormit. Ce se ascunde îndărătul frunții sale încrețite ?“

— Altceva nu știi ? Ia adu-ți aminte, îl îndemnă iar șeful cadrelor.

Pe Mitică îl ispiti o dorință nebună să deșerte tot, să-l afunde adînc, cît mai adînc, numai să scape nepătat. Îl opri teama că el dăduse referințe și le iscălise.

— Cin' să bănuie ce zace într-o stîrpitură ca asta ?

— Mai gîndește-te, stărui Trifu.

Mitică transpirase în podul palmelor. Se șterse de pantaloni, pe sub masă.

— A, da ! Mi-a pomenit odată că muncea în piață, ca sezonier, pare-mi-se...

— Făcea speculă cu carne, rosti domol Trifu.

— Speculă ? De unde să visez ! În ce m-am băgat, frate !

— Altceva mai știi ? îi auzi din nou vocea sîcîitoare, care-i străbătea încet, ca o picătură de apă, creștetul capului.

— Eu, nu ! Oricît m-aș căzni, e degeaba. Ptiu ! Fir-ar mama lui a dracului !

— Bine, tovarășe, nu te mai reții, spuse Trifu.

Mitică ieși din birou, amețit, urmărit de chipul șters, adormit al lui Trifu. Cum de aflase atîtea des-

pre Spălățelu? „Mototolul" Tăcea și lucra pe dedesubt. Și cu mine ce-o să fie?" se întrebă el, pradă unei neliniști pe care n-o mai cunoscuse pînă acum.

*

De cum intră în clădire, îl cuprinse o senzație incertă și iritantă. Nu-și dădea seama de unde venea; din faptul că pătrundea pentru întîia oară aici, din îndoiala că înfăptuise o greșeală grăbindu-se, din smulgerea dificilă a unei convorbiri care, numai la stăruințele lui, i se acordase. Fusese amînat de cîteva ori și Beldie se aștepta să fie chemat sau cel puțin să capete un telefon. Dar nici un semn nu-l vestea că acțiunea lui avea vreun rezultat. Treceau zilele și pregătirile în uzină înaintau. Să nu fi iscat raportul său interes nici aici, nici la minister? E ceea ce-l hotărîse să insiste a fi primit.

Și acum, cînd izbutise și era înăuntru, căuta camera șefului secției economice, la care fusese chemat. Parcurse un culoar lung și o luă la stînga; auzea cîte un glas, țăcănitul unei mașini de scris. Peste tot era mișcare, un freamăt de activitate, dar zgomotele se resorbeau într-o liniște lină și învăluitoare. Doi bărbați se încrucișară pe culoar, se recunoscură și se îmbrățișară, cu o exclamație de bucurie. Se revedeau după o lipsă îndelungată; unul pleca chiar în aceeași noapte spre Hunedoara, celălalt pe un șantier. Își scuturară mîinile, prietenește, cald. O ușă se deschise, oferind privirii o încăpere ticsită de oameni care ședeau în bănci, cu caietele pe pupitru.

Oricît se străduia să fie degajat, să-și țină drept capul lui frumos, ceva îl stînjenea, îi dădea sentimentul că-i neînsemnat, fără putere. Această putere, pe care o rîvnise toată viața lui, o simțea aici reală, deplină, dar ea era a unor oameni simpli, de rînd. Cariera, viitorul lui depindea de ei, de unul dintre acei pe care-i întrezărise în fugă, în sala de ședințe, un activist anonim sau unul asemănător cu el, care

întîmplător se numea Neagoe, de la camera nr. 27. Acesta putea decide căderea sau înălţarea sa, gîndea Beldie — pentru inginer nu valoarea personală, meritele, devotamentul constituind baza unei ascensiuni firești, ci relaţiile oculte. Şi fiindcă asemenea relaţii nu le mai avea, conştiinţa acestei realităţi produse o nesimţită schimbare în el, îndată ce păşi pragul; se curbă puţin, deveni mai reţinut, aproape stîngaci. Era la secretariat şi aşteptă vreo cîteva minute pînă să fie anunţat: „Tovarăşul Leon Beldie!" De data aceasta cuvîntul „tovarăş" îi sună mîngîietor în auz, ca o confirmare, ca o carte de vizită, care-i reda puţin încrederea.

Omul dinapoia mesei de birou, scund, blonziu, cu pleoapele groase, se ridicase pe jumătate de pe scaun, întinzîndu-i o mînă mică şi energică. După aceea se reaşeză, punîndu-şi braţele pe masă şi palmele una peste alta.

— Vă ascult, spuse, fără să clintească.

Beldie se codi cum să înceapă, ce anume trebuia sau nu să spună. Fu cît se poate de precaut.

— E în legătură cu raportul pe care vi l-am înaintat.

— Da, l-am primit. Mai aveţi ceva de completat?

— Găsiţi că era insuficient? scăpă Beldie şi îndreptă numaidecît: Eu am arătat documentat şi amănunţit care sînt riscurile posibile. Dacă mai e ceva de lămurit, e nevoie de unele explicaţii, sînt gata să le dau, se oferi el, dorind astfel să obţină un indiciu, cît de mic, în ce fel fusese primit raportul, cum era privit autorul lui, căci de asta depindea reuşita sau nereuşita sa.

Dar înţelesese că nu va scoate nimic de la Neagoe. Acesta se rostea rar, măsurat, aşteptînd ca celălalt să spună ce vrea. Şi Beldie vorbi mult despre proiectul lui Zane, despre accelerarea nechibzuită a lucrărilor, despre frămîntările din uzină, în timp ce bărbatul scund şi blonziu, cu pleoapele coborîte, îşi lua din cînd în cînd cîte o însemnare.

— Mă întemeiez pe o experienţă de douăzeci de ani, care mă îndreptăţeşte să fiu îngrijorat de con-

secinţele acestei operaţiuni, spuse cît mai convingător.

— Specialiştii sînt pentru proiect.

Beldie încercă din nou aceeaşi senzaţie incertă şi iritantă. Îl observă atent pe omul dinaintea sa.

— O parte dintre ei, alţii sînt contra, spuse, fără să clipească.

— Totuşi l-au aprobat şi ei, aşa rezultă din procesul-verbal.

„Este bine informat," cugetă Beldie, care nu dezarmă.

— O dată ce conducerea, adică tovarăşii Dimcea şi Liteanu au fost pentru, firește că asta a influenţat hotărîrea unora, deşi părerea lor era alta.

— Vreţi să spuneţi că a fost o presiune ?

Beldie simţi că a făcut un pas pe o sîrmă suspendată în aer. Se trase înapoi.

— Oarecum, indirect, prin autoritate, prin prestigiu, nu impunîndu-le.

— Proiectul are şi avizul consilierului Cerchez.

— Îi port un profund respect, domnia-sa e o personalitate, o capacitate teoretică, dar noi, care ne frecăm zi de zi la laminoare, sîntem preocupaţi mai întîi de aspectul practic, realist.

Un răstimp, Neagoe tăcu.

— Va să zică sînt şi alţii de părerea dumneavoastră ?

— Da, sînt. Acum nu ştiu cum vedeţi dumneavoastră problema. Raportul meu v-a fost de vreun folos ? îl întrebă cu nervii întinşi.

Neagoe se feri de un răspuns clar :

— L-am înaintat mai departe.

Uşa se crăpă şi, prin întredeschizătură, secretara îl înştiinţă :

— Tovarăşul Predoiu e în sală. Începe şedinţa.

Neagoe îşi strînse repede hîrtiile, le vîrî într-un sertar şi încuie.

— Avem o consfătuire, se scuză el şi mai spuse : S-ar putea ca o comisie să reexamineze proiectul.

Ştirea avu un asemenea efect asupra lui, încît Beldie rătăci pe culoar. Şi cînd regăsi drumul, îl

văzu pe Neagoe abia ţinîndu-se după un bărbat înalt, cu hainele largi fluturînd pe el. Acesta mergea cu paşi iuţi, mari, de parc-ar fi despicat nişte valuri. Faţa lui matură şi deschisă era ciudat întinerită de o şuviţă de păr ce-i atîrna deasupra frunţii. Era albă, luminoasă, contrastînd cu restul părului des, aspru şi negru. Cei doi pieriră în sala de şedinţe.

Afară, în stradă, căută să se limpezească. Refăcu de nenumărate ori convorbirea avută, retrăind acea senzaţie incertă, de lunecare pe muchie de cuţit, pe care o încerca mereu în ultimul timp.

Cînd se întoarse la uzină, se retrase în cabina sa, îşi puse halatul şi-şi aprinse ţigara. Urmărind volutele de fum, îşi imagina momentul cînd ştirea pe care o visa va ajunge aici, cînd lucrările de pregătire vor fi întrerupte. Va fi ca o rostogolire în gol a lui Zane, Stere şi a celorlalţi care-i susţinuseră proiectul. Înşişi Dimcea şi Liteanu se vor resimţi de această înfrîngere. Iar el îşi va întări şi mai mult autoritatea şi deci puterea. Pentru aceasta trebuia, la rîndu-i, să prezinte o soluţie nouă. Îşi va reface deci proiectul şi-l va propune spre consultare.

Era atît de înfierbîntat de aceste gînduri, încît îl sună pe Dan Mîndrescu, rugîndu-l să vină pînă la el, în cabină. Peste zece minute, tehnicianul ciolănos, cu capul cavalin, şedea pe scaun înaintea lui Beldie, care-i împărtăşi un plan creat de imaginaţia lui febrilă. Fără amănunte şi precizări îl informă că fusese „undeva, sus", că oprirea lucrărilor era o chestiune de zile, că se constituise chiar o comisie de reexaminare şi că era cel mai nimerit prilej să-şi îmbunătăţească propriul lor proiect, avînd şansele cele mai mari să fie adoptat.

Ceea ce-l ului pe prudentul Mîndrescu era totala imposibilitate, irealitatea acestui plan, căci un proiect aprobat de foruri superioare nu putea fi înlăturat decît în cazul excepţional al descoperirii unei erori grosolane, al unui viciu fundamental. Or acest viciu nu exista. Dan Mîndrescu nu voia deci să se angajeze, prefera să stea deoparte, liniştit, la adăpost. Renunţă la dreptul de coautor, pe motive că

n-are ambiții, promițîndu-i însă un sprijin tehnic. Era convins că era inutil și că proiectul lui Beldie va muri îngropat între cartoane.

„Poltronule!" îl ghici Beldie, care se mulțumi și cu acest ajutor.

Puțin după plecarea sa se ivi Stere, cu raportul lunar, situația comenzilor, a producției. Ori de cîte ori intra în cabină, fără voie Beldie se crispa, ca și cum fiecare fibră se răzvrătea în el, nesuportîndu-i prezența fizică. Acest om fusese în stare să înrîurească atîți specialiști, să-i sfărîme în bucăți proiectul ? Îl vedea uscat și veșted, cu trupul țeapăn, stînd în picioare înaintea lui. Era așa cum îl știa dintotdeauna și totuși pînă acum nu-l cunoscuse. Sub învelișul banal și neînsemnat răsărise un alt Stere, cel adevărat. I se păruse că-l strivise, că-l făcuse supus și umil. Se înșelase crunt. Ani îndelungați mocnise de o ură otrăvită și la cel dintîi prilej răbufnise. „Ție ți-au trebuit douăzeci de ani ca să mă lovești, eu în cîteva săptămîni pot încă să te desființez," gîndi Beldie, cercetîndu-l în tăcere.

— Ce dorești ? rosti glacial.

Stere puse documentele pe masă și spuse :

— Păi, să întocmim programul de laminare.

— Deocamdată sînt ocupat, vino mai tîrziu.

— N-o să pot, voi fi pe platou.

— Dumneata unde lucrezi, pe platformă sau pe platou ? ridică tonul Beldie.

— Acolo unde mi s-a dat sarcină.

— Și aici ai sarcini. Organizează-te mai bine, dacă nu, am să te înlocuiesc.

Stere strînse din umeri. Rosti cu nepăsare :

— Nu-și are rost amenințarea. E ordinul tovarășului Liteanu.

— Eu sînt șeful laminoarelor ! Iar dumneata îți neglijezi munca, pitindu-te pe după spatele altora.

— Discutați cu conducerea, spuse plictisit Stere, îndreptîndu-se spre ușă.

— Stere ! îl strigă Beldie.

— Da, rosti celălalt, indiferent.

— Vii peste o jumătate de oră ! îi porunci.

Stere ieşi, fără să răspundă. Beldie îşi înghiţi furia. Cînd se mai linişti puţin, regretă că nu se stăpînise. „Asta nu mi se va mai întîmpla," îşi făgădui. Şi după două ceasuri, cînd apăru Stere, nu-i făcu nici o imputare.

— Planurile de lucru sînt gata, repartizează-le şi celorlalţi, spuse cu un glas obişnuit.

Apoi porni prin secţii, în tura lui zilnică de control. Cît ar fi voit să evite platoul, curiozitatea îl mînă totuşi într-acolo. Pe acest spaţiu vast, într-un loc retras se înălţa profilul întunecat al maşinii. Beldie se apropie şi văzu un om lungit pe podeaua de ciment, cu trupul vîrît pe jumătate sub angrenajul ei. Îl recunoscu după pantalonii albaştri de doc. Era Matei. Acesta fixase tocmai un lagăr şi se tîra afară de sub maşină. Mîinile, fruntea, bărbia îi erau mînjite de o unsoare grasă, cafenie. Îşi şterse cu o cîrpă degetele, iar cu braţul sudoarea de pe faţă.

— Cum mai merge ? întrebă fals amical Beldie.

— Sînt mulţumit, spuse Matei, rezervat.

— Dacă ai vreo nevoie, te rog să-mi spui.

— De mîine mi-ar trebui un mecanic şi un electrician.

— O să-ţi detaşez imediat doi oameni din echipa de reparaţii. Ai înaintat destul de serios, constată Beldie, aplecîndu-se să verifice piesele.

— Mă ajută inginerul Stere şi meşterul Păun, mai lucrez după-amiaza şi, uneori, noaptea.

— Şi pe cînd speri să termini prima fază ?

— Cam într-o săptămînă. Vreau, cînd o sosi carcasa, să experimentăm cutia de viteză. După asta începem lucrările la laminor, montatul, revizia.

— Da, da, aprobă rece Beldie. Şi se îndepărtă, înapoindu-se în cabină, unde îşi aprinse o ţigară, pe gînduri : „Dacă nu era ăsta, n-ar fi ridicat capul nici Stere".

Ţîrîi telefonul. Apucă receptorul ; la celălalt capăt al firului era Sanda Mavrodin. Îl rugă să treacă pe la ea... Ioaniţiu ?... Se află la schelă... Era singură şi-l aştepta... Bun, la şase precis va fi acolo.

După ce se culcase cu ea, a doua zi îi trimisese un buchet de flori. Îi mai telefonase, aproape se invitase la ea ; Sanda îl refuzase însă politicos, sub diferite pretexte. O credea supărată, jignită, şi aduse vorba despre transfer, asigurînd-o că-l va obţine în curînd. Şi, într-adevăr, pipăise terenul, interesîndu-se la Dan Mîndrescu dacă există vreo posibilitate s-o ia în secţia lui. Dar nu mai insistase, împrejurările nu i se arătau prielnice. Apoi, intenţia sa era să se mai culce o dată, de două ori cu Sanda şi să rărească relaţiile atît cu ea, cît şi cu Ioaniţiu. Voia să fie liber, să se desprindă de orice legături, care erau un obstacol în drumul său.

„O fi la ananghie, sau i s-o fi făcut dor de mine ?“ reflectă Beldie. Dar numaidecît îl pătrunse o bănuială. Să fi sosit Andrei ? Se tulbură. Ce neghiob era ! Cum îşi închipuise că Sanda îl sunase pentru el, cînd pînă acum nu-i mai dăduse nici un semn, cînd evita să-l mai întîlnească ? Acest telefon avea un scop. Poate că Andrei se afla chiar la ea. Nu, nu se va duce. Se răzgîndi. Era inutil. Se putea pomeni cu nepotu-său acasă. Aşa, cel puţin, va încerca să-l împiedice să vină, îl va speria că locuinţa e supravegheată.

Acasă, pe la cinci, începu să se radă, să se îmbrace, plin de nervozitate. Îi mărturisi îngrijorarea sa şi Aurei, care se opri din răsfoitul unei reviste vechi, ilustrate.

— Ce ne facem ? O să vină la noi ! spuse ea.

— La mine, nu ! se smuci el violent.

— Te-ai înţeles cu Val că...

— Nu eu m-am înţeles. A fost o uşurinţă de neiertat din partea ta. Nu trebuia să-i făgăduieşti. Andrei n-are ce căuta la noi.

— Bine. E foarte bine.

— Ce „bine“ ! Nu cumva să-l laşi aici. E un străin, nu-mi este rudă, nu-mi este nimic.

— Cu atît mai puţin mie.

— Ioaniţiu mi-a aruncat această pacoste în spinare. Am să lichidez şi cu unul, şi cu altul. Eu nu sînt gazdă de nemernici, spuse, de parcă s-ar fi supărat în faţa cuiva.

— Şi unde pleci ? Mi-e frică să rămîn singură.

— Am treabă în oraş. Dacă vine, nu-i deschizi. Sau du-te la un cinematograf.

— Ar fi o soluţie. Ce-o să-i spui însă lui Val ?

Beldie o privi din colţul ochilor.

— Că tu n-ai vrut cu nici un preţ.

Pe drum, neliniştea lui Beldie crescu, şi se învîrti de cîteva ori prin preajma blocului, pe bulevard, ca în cele din urmă să urce scările.

. . . . . .

*

Era obosită de cele opt ore de stat în picioare la planşă şi, cum intră în garsonieră, deschise larg ferestrele să aerisească încăperea. Îşi schimbă veşmintele, îmbrăcînd o bluză şi un pantalon de casă, apoi îşi încropi ceva de mîncare, după care, terminînd masa, îşi prepară un nescafé, bîndu-l cu sorbituri rare, întinsă pe divan. Era din ce în ce mai hărţuită de şeful ei şi Sanda nu vedea nici un mijloc să scape de el. Curtea pe care i-o făcuse înainte, cu zîmbete, cu aluzii, încetase. Propunerile erau directe, crude, şi curtea se transformase într-o luptă făţişă, în care cel mai slab avea să cedeze. Şi Sanda ştia prea bine că ea era mai slabă. Nu mai departe decît alaltăieri o invitase la masă, în oraş, la Athénée. Naiv, necunoscînd că oamenii din lumea ei nu mai frecventau asemenea locuri, ci anumite cîrciumi periferice, îşi închipuia că se va ridica în stima funcţionarei sale.

Sanda îşi aminti de vremea cînd împreună cu o ceată de prieteni eleganţi apărea la bar, exact la ora douăsprezece la amiază, întîmpinată cu plecăciuni de personalul de serviciu :

— Porunciţi, domniţă !

Luînd reflecţia ei drept o şovăială, şeful încercă s-o convingă :

— Haide, dragă, acolo e mai distins. O să ne distrăm minunat.

— A, nu, prefer să mergem la o plăcintărie, ador plăcinta cu brînză, rosti ea inocent.

Șeful căscase niște ochi uimiți și, simțind batjocura, se îndîrji și mai tare împotriva ei. Ea căută să-l îmblînzească, dar oricît o rîvnea, îl jignise prea adînc, ca să-l poată împăca altfel decît oferindu-i-se. De aceea telefonase lui Beldie. Mai era însă și altceva. Era mereu singură și de cîtva timp o chinuia ideea că e urmărită. Fiecare bătaie în ușa alăturată, scîrțîitul ascensorului, o privire insistentă a cuiva pe stradă îi mărea această apăsare surdă. Și Ioanițiu nu se mai arătase de cîteva zile. Ce-o fi oare cu el ? În clipa aceea răsunară două ciocănituri scurte. E Val ! Sări de pe divan și se repezi în vestiar, uitîndu-se totuși prin vizieră ; văzu un bărbat tînăr, negricios, cu fălci dure, care ciocăni în ușă încet.

— Pe cine căutați ? întrebă Sanda.

— Doamna Sanda Mavrodin. Vă rog să deschideți, spuse celălalt, șoptit.

Sanda crăpă ușa, barînd oarecum intrarea.

— Cine sînteți ? Ce doriți ?

— Am să vă spun înăuntru, răspunse tînărul, împingînd-o fără brutalitate, dar ferm. Sînt din partea lui Ioanițiu, zîmbi.

Sanda, șocată, rosti distant, înghețată :

— Asta să nu v-o mai permiteți, chiar dacă el v-a trimis.

— Nu puteam să vă vorbesc pe palier, mormăi negriciosul o scuză. Eu sînt Gliga.

— Da, și ce aveți să-mi comunicați ?

Sandei îi fu subit antipatic, displăcîndu-i felul îndrăzneț și obraznic cu care îi cerceta camera, cum o măsura pe ea, de jos în sus.

— Speram la o primire mai bună, rosti nemulțumit.

— Și eu la o bună creștere. Vă anunț că aștept pe cineva, așa încît timpul e foarte limitat.

Sanda rămase în picioare, trufașă, ostilă. Celălalt scoase un plic din buzunar și i-l înmînă :

— E pentru Ioanițiu. N-am putut să mă duc la schelă. Cînd o veni și de-oi mai fi pe-aici, știe unde să mă găsească. Păstrați cu grijă plicul.

— Mulțumesc.

— E frumos aici la dumneavoastră, spuse, rotindu-şi din nou ochii prin odaie şi oprindu-se asupra femeii, cu un licăr de jind şi de admiraţie.

Sanda schiţă un gest de nerăbdare. Bărbatul înţelese şi se retrase. În vestiar o săgetă cu o uitătură iute, tăioasă :

— Poate că o să ne mai vedem.

„Ce grosolan!" exclamă Sanda mînioasă.

Îndată ce fu singură, se gîndi că uitase să-l întrebe dacă urcase pe jos sau cu liftul, dacă întîlnise pe cineva, dacă portăreasa se interesase la cine se duce? Şi tot ea se linişti, zicîndu-şi că un asemenea individ are destulă experienţă, că fusese desigur prevăzător. Jos, în holul blocului, era un tabel cu numele locatarilor. La etajul întîi se afla atelierul unui lenjer, la trei, un croitor, iar la şase, un institut de înfrumuseţare. Era deci simplu să aleagă pe unul din aceştia. Dar ce conţinea plicul? Era de un format obişnuit, culoare albastră. Îi dezlipi un colţ şi, fiindcă nu cedă, încălzi un vas cu apă, desfăcînd plicul la aburi. Înăuntru nu era decît o coală simplă de hîrtie, pe care o dezdoi; pe una din feţe era desenată cu tuş harta unei regiuni muntoase, însemnată cu cruci şi cerculeţe. Sanda înţelese deodată că Val îşi pregătea fuga. Şi ei nu-i suflase un cuvînt, voia s-o părăsească, s-o lase singură. Va trebui mai întîi să treacă pe la ea, să-şi ia plicul. Orice explicaţii îi va da, nu va reuşi s-o păcălească. Fugea, îi era frică, şi această frică i se răspîndea şi ei prin toţi porii. „N-ai să fugi fără mine, oricît ai vrea," îl avertiză Sanda cu un tremur. Sună telefonul. Era Creţu, şeful ei, care o chema urgent la birou. Făcea fel de fel de presupuneri. De ce o chemase? se întreba, îmbrăcîndu-se în grabă, cît mai decent, cu o bluză şi cu o fustă din material ieftin, pantofi cu tocuri joase, purtaţi. Niciodată nu întrebuinţase un astfel de ton cu ea. Era o voce hotărîtă, poruncitoare, care nu îngăduia decît supunere. „Doamne, ce-o mai fi aici?" fremăta Sanda. Peste o jumătate de ceas,

cînd ajunse la birou la el, izbuti să fie naturală, calmă.

— Aveţi nişte lucrări speciale ?

— Acelea nu ţi le încredinţez ţie.

O tutuia dinadins, ca s-o micşoreze, s-o umilească. Ochii lui rotunzi, vîscoşi, ca de peşte, erau nepătrunşi, apoi se luminară, sclipind de dorinţă. Era limpede ce gîndea : „De data asta n-ai să-mi mai scapi !“

— De ce te fereşti de mine ? întrebă cu o voce joasă.

— Nu înţeleg ce vreţi să spuneţi, rosti Sanda.

— Aş !

Şeful se opri la oarecare depărtare de ea, privind-o pe sub sprîncene.

— Şezi, îi ordonă.

Sanda se lăsă încet în scaun. Îl urmărea cum se roteşte în juru-i, în cercuri largi, apropiindu-se tot mai mult. Ea se rezemă de speteaza scaunului, înălţîndu-şi capul.

— Dacă nu încetezi jocul acesta, eu nu mă mai bag. N-ai decît să te descurci cum poţi. Eu voiam să-ţi fiu de folos, să-ţi dovedesc că-ţi sînt prieten, cu toate că te porţi cum te porţi cu mine. Este ceva grav, rosti cu asprime.

Sanda îngălbeni. Dacă în conştiinţa ei n-ar fi licărit gîndul că acest bărbat o dorea, i-ar fi fost greu să-şi reprime emoţia. Omul acesta poate ştia unele lucruri despre ea. Îşi dădea seama că e în puterea lui. Nu voia să-l provoace, nici să se descopere. Spuse :

— Ce doriţi de la mine ?

Şeful trecu în spatele ei şi-i încleştă umerii cu degetele-i lungi şi păroase. Îi murmură în ureche :

— Pot să te ajut, numai dacă vrei.

— Cine vă împiedică, dacă socotiţi că e cazul...

Gura lui i se lipi lacomă de gît. Sanda îi suferi sărutarea, cu o strîmbătură în colţul buzelor. Nu opuse nici o rezistenţă ; trupul îi era însă încordat. Cînd Creţu se îndepărtă, ea se scutură uşor, ca de o omidă.

— Şi ? rosti Sanda cu nările vibrînd, cerîndu-i să vorbească.

El simţi că împotrivirea ei scădea. Şi se sili s-o domine pînă la capăt.

— Sînt amănunte importante în biografia ta, pe care le-ai ocolit. Le cunosc, dar să nu-ţi fie teamă de mine. O să tac.

— Ce ştiţi despre mine ?

Şeful se aplecă asupra ei, surîzînd :

— Un bărbat căruia îi place o femeie caută să afle cît mai multe despre ea... conacul Ciocîrlia... orgiile... vechile relaţii... şi altele, spuse el, privind-o insistent.

Ea îi primi răsuflarea fierbinte în obraz.

— Plec ! se ridică maşinal Sanda. „Ştie ceva", scăpără un gînd în creierul ei. Totul în juru-i era încîlcit şi nesigur.

În uşă o ţintui glasul lui :

— Deseară la nouă sînt la tine.

Sanda era cu mîna pe clanţă. Se-ntoarse brusc :

— Nu, astă-seară nu se poate.

— Dar cînd ?

Ea voia să cîştige timp, să tărăgăneze.

— E o anumită situaţie la mine, deocamdată. Fiţi înţelegător !

— Bagă de seamă să nu-mi pierd răbdarea...

— Peste cîteva zile se va putea, îl amăgi Sanda, dîndu-i o speranţă, care era şi a ei proprie că, în curînd, va fi departe de toţi, de toată această lume pe care o ura.

. . . . . .

„Am fost nevoită să mă duc la birou. Îmi pare rău că te-am făcut să urci pînă la mine. Voi reveni cu un telefon. Scuză-mă, Sanda," citi Beldie, după ce scoase biletul înfipt cu un ac de gămălie în uşă. Îl rupse în bucăţele şi coborî cele şapte etaje, înciudat şi totuşi cu un sentiment de uşurare.

*

Era încă buimăcit de somn. Se împiedică de o ramă, înjură morocănos că fusese trezit la miezul

nopţii. Descuie uşa şi, o dată cu Octav care trecu pragul, năvăli în odaie şi un val de frig. Anatol se strînse în pijama, era cu picioarele goale pe preşul de iută. În grabă uitase să-şi pună papucii.

— Ce-i, mă, cu tine? întrebă Anatol şi fugi înapoi, aţîţă jarul în sobă şi mai vîrî o buturugă.

— Mă găzduieşti o noapte, două? spuse Octav şi, fără să aştepte încuviinţarea, îşi atîrnă haina de piele într-un cuier şi lăsă pe scaun o valiză mică de pînză.

— Fireşte. Iar ai avut o poveste cu ai tăi?

— Da. Simţeam că înnebunesc dacă nu scăpam de-acolo. Mi-e milă de maică-mea. N-am avut însă altă soluţie. Trebuia să-i dau o lecţie Danei. Unde era să trag? De aceea am venit la tine.

— E cam incomod aici, dar ai să te adaptezi. Nu te împaci de loc cu nevastă-ta. E atît de rea?

— O scorpie. Acu' nici să n-aud de ea. Noroc că te-am găsit acasă.

— M-am mai organizat şi eu, m-am apucat de lucru. Vrei să-ţi fierb o cafea?

— Dacă nu ţi-e somn, aş bea o cafea.

Anatol spălă două ceşti de ceramică la chiuvetă, umplu ibricul cu apă, puse zahăr, cafea, răscoli jarul, împingînd buturuga în fundul sobei, şi aşeză ibricul. El se instală pe un trepied, în timp ce Octav îşi plimba privirea prin fostul garaj, pe care Anatol reuşise să-l transforme într-o locuinţă destul de convenabilă, păstrîndu-i totuşi un aer „artist" şi boem. Îl despărţise în două încăperi printr-o perdea de americă pictată cu forme şi linii geometrice. Prima încăpere, mai mare, o rezervase atelierului; avea şi mai multă lumină. Şevaletul, două măsuţe, un raft cu cărţi, unde-şi ţinea şi pipele, un fotoliu, pe care aruncase un caramaniu vechi, şi foarte multe tablouri pe pereţi mobilau atelierul. Cealaltă odaie avea un divan larg, scund, peste care era azvîrlit un covor de bună calitate, ros însă pînă la urzeală. Şifonierul nu era decît o ladă dreptunghiulară, ordinară, din lemn de brad, pe care Anatol o decorase cu atîta fantezie, încît înfrumuseţa odaia.

Piesa cea mai prețioasă era totuși o superbă oglindă venețiană, cu o ramă delicată de lemn negru, lucrat. Pe jos întinsese o mochetă veche, uniformă, fără nici un desen.

— De unde ai oglinda? Piesa-i autentică, spuse Octav.

— E un dar de la Irina.

— Aha, v-ați împăcat. Ești un om slab, rînji Octav.

Anatol, cu spatele curbat, îndesat în sine, luminat de jeratic, mormăi:

— Nu te amesteca. Nu e treaba ta.

— Iartă-mă, mi-ai vorbit de atîtea ori despre ea, încît credeam că pot să-mi permit, se scuză Octav.

— Tu, nu! Ești din altă specie, n-ai cum să pricepi ce mă leagă de Irina. Vino și-ți bea cafeaua.

Octav își propuse să-i rabde toanele, jignirile, chiar dacă ele îi provocau gustul violenței. Important era că avea unde să înnopteze. Își aduse un taburet lîngă sobă.

— Ți-ai inaugurat atelierul? Ai transformat hardughia asta într-un interior original și interesant, încercă să-i intre în voie.

— N-am avut bani; săptămîna viitoare îl inaugurez. Ai să fii pe-aici?

— S-ar putea. Ești cam departe de centru. Probabil că nu dă nimeni pe la tine.

— Nu prea. Se abate din cînd în cînd Mihuț, care șade prin apropiere, da' acum e în documentare, pe-un șantier. Altcineva? A, da, Dina Livaditi. Ea vine mai des și-n scop exclusiv erotic, se descreți Anatol, aprinzîndu-și pipa.

— Atunci va trebui s-o șterg, cu toate că nu știu unde...

— Fii fără grijă. Mă duc eu la ea, schimb decorul.

— De altfel, n-o să mă instalez la tine. Din păcate prevăd că va trebui să mă înapoiez acasă. Orice aș face, ăsta este destinul meu. Cînd slăbesc

hăţurile, mi se pare că sînt un om liber, dar e numai o iluzie. E destul ca o femeie de nimic să le scuture şi zăbala îmi însîngerează gura. Degeaba mă zbat, mă smucesc. Nu, dar nu ea, nici copiii, altcineva mă ţine legat, spuse Octav cu un amestec de revoltă şi de resemnare.

— Bei ceva? întrebă Anatol.

— Un alcool tare mi-ar place.

— Să caut, poate mi-a mai rămas nişte rom, spuse gazda.

Sticla era sus, pe poliţa de cărţi. Anatol înlătură scaunul, luă jos valiza şi o puse pe podea. Aduse sticla şi turnă romul în pahare.

— Cît te invidiez că eşti singur! suspină Octav.

— N-ai pentru ce. Nu este condiţia cea mai fericită.

— E singura condiţie potrivită pentru un artist. Să fii liber, dezlegat de orice servitute, să-ţi aparţii numai ţie şi artei tale, ce-ai putea să-ţi doreşti mai mult? Fiecare obligaţie, fiecare legătură, o prietenie, o dragoste îţi ia ceva care e fără preţ şi fără întoarcere.

— Dar îţi şi dă, te şi împlineşte, chiar dacă-ţi provoacă uneori suferinţe. Nu-mi vorbi mie de singurătate. Îi cunosc bine valoarea; te seacă, te pustieşte. Am trăit, nu o dată, săptămîni de zile în cîte o cabană izolată. După aceea porneam ca un năuc, coboram în sat, ca să întîlnesc o faţă de om. Mă opream la taifas cu oricine mi se ivea în cale, un simplu cioban, şi eram mulţumit. Parcă mă regăseam pe mine însumi. Îmi place chipul uman şi uneori seara evadez din hardughia asta şi mă plimb pe bulevard sau pe Calea Victoriei, numai din bucuria de a privi feţele omeneşti. Fiecare are o altă expresie, închide o taină, pe care încerc s-o descifrez.

— Romantism infantil! Ce taină ascund aceste feţe? În dosul lor colcăie egoismul, laşitatea, lichelismul, poltroneria, necinstea, pe care unii şi le disimulează cu mai multă sau mai puţină iscusinţă.

Și vrei să mă extaziez pentru acest chip uman? Haida-de! se strîmbă Octav.

— Eu am avut parte și de alți oameni, deși n-am fost scutit nici de ăștia despre care vorbești. Nenorocite experiențe trebuie să fi făcut însă tu. Te deplîng.

— De-ai cunoaște numai una din ele și te-ai îngrozi. Am luat o fată dulce și supusă și peste noapte a ieșit din ea un șarpe care murdărește, învenințează tot, îmi suge vlaga; iar pe deasupra copiii se zbenguiesc, țipă ca niște draci, împiedicîndu-mă să mă concentrez, să fiu măcar un ceas, două cu mine însumi. Și totuși lucrez. Sînt într-o inspirație extraordinară! rosti Octav cu o strălucire stranie în pupile.

— Cînd mă chemi să-ți văd pînzele? Te lași greu.

— O să vie și acest moment. Da' tu n-ai mai lucrat? spuse, cu degetul întins spre șevaletul gol.

— Lucrez la „Laminorul roșu", păstrez cartoanele acolo, ca să nu le car mereu cu mine.

— Deci capitulare pe toată linia! exclamă cu o însuflețire rea Octav. Artistul Anatol Proca va deveni și el, ca toți ceilalți, un fotograf în culori. Trist, merita un destin mai bun.

— Ești un închistat. Revelațiile vin dacă le cauți... Cînd vin însă, te descătușează. Tu ai văzut tabloul? rosti Anatol, gros.

— Pot să-mi imaginez ce reprezintă. În primul plan, un muncitor în nobilul efort al muncii, cu o musculatură atletică, cu trăsăturile feței viguroase, energice; un erou! Iar fundalul, un decor fumuriu de uzină. Și asta se va repeta la nesfîrșit, în diferite variante, pînă la saturație, pînă la greață.

— Este o temă ca oricare alta și nu mai puțin picturală decît toți sfinții, îngerii și madonele Renașterii. Schela, mina, șantierul pot furniza, la rîndul lor, excelente subiecte. Depinde cum le tratezi.

— Mă uluiești! Cine a înfăptuit acest dureros miracol cu tine?

— Puți a prejudecăți, se înfurie Anatol. O floare sau un nud nu sînt, plastic vorbind, mai expresive

decît un zidar pe schelă, un miner în abataj sau un oţelar la cuptor. Pictură mediocră se poate face pe orice motive: principalul e să sintetizezi, să abstragi esenţialul din realitate şi să-i dai o expresie personală. Un artist adevărat este el însuşi, orice ar picta. Eu nu mă tem de nici un subiect.

— Vei luneca inevitabil în retorisme, iar de nu, la vizionare, îţi vor respinge lucrarea. Poftim! spuse Octav, arătîndu-i tablourile nevîndute la expoziţie. Experienţa este destul de grăitoare. Pentru tine nu este loc aici. Dar faptul că eşti atît de încrezător e o dovadă că te pregăteşti să tranzacţionezi cu talentul tău. E suficient să faci prima concesie, după aceea vin şi celelalte.

— Nu m-am mutat într-un garaj, n-am refuzat să lucrez la o frescă, unde aş fi putut să cîştig foarte bine, ca să abdic de la ceea ce sînt. Chiar dacă-aş vrea, mi-ar fi imposibil. Ai spus atîtea prostii, că mi s-a făcut somn, căscă Anatol. Eu mă culc. Dezbracă-te şi stinge lumina. Mîine trebuie să mă scol devreme.

Se scărpină în creştet cu coada pipei, apoi o curăţi şi se băgă sub pătură, căscînd din nou, zgomotos. Octav trase perdeaua pe jumătate, umblînd la valiză. Îşi scoase pijamaua. Începu să se dezbrace. Dincolo de perdea, Anatol se foia în aşternut.

— Nu ştiam că eşti atît de pudic, te dezbraci după perdea, se amuză Anatol.

— Da, sînt foarte pudic, spuse Octav şi, după ce încuie valiza, stinse lumina.

. . . . . .

*

Anatol şedea pe o bancă îngustă, într-un colţ al platformei, şi lucra. Alături de el, pe podeaua de metal, avea o sticlă cu apă rece, pe jumătate băută. Se obişnuise cu loviturile ritmice, năprasnice ale perforării oţelului, cu huruitul ţevilor, cu străfulgerările luminii. Cel mai greu îndura arşiţa. Îşi scoase una după alta haina de postav păros, pu-

loverul, își suflecă mînecile cămășii, se descheie la piept. Apa îi șiroia pe frunte, pe spate, pe piept. Pantalonii de catifea i se lipeau de pulpe. Era atît de ud de sudoare, încît renunță să se mai șteargă. Numai cînd picături sărate îi cădeau de pe pleoape în ochi, orbindu-l, le culegea în podul palmei. De cîteva ori coborî la cișmea, să se spele pe obraz.

În primele zile, muncitorii își dădeau coate, se uitau la el cam dintr-o parte, zîmbind. Felul pestriț cum era îmbrăcat, pipa nelipsită între dinți, ideea de a picta pe platformă le stîrnise o curiozitate amestecată cu o bunăvoință superioară. Mai fuseseră și alți pictori în uzină ; nu era o noutate pentru ei. Ceilalți se instalaseră pe platou, unde era spațiu mai larg și unde nu-i dogorea căldura. Acesta însă se încăpățînase să picteze pe platformă. Ei erau încredințați că nu va rezista mai mult de-un ceas. Văzîndu-l că-și leapădă totul de pe el, că e numai o apă, cîte unul îl sfătuia :

— Aici nu-i pentru dumneavoastră, arde și aerul.

— Te deranjez ? bombănea supărat Anatol.

— Nu, vai de mine, eu am spus așa...

— Ce, sînt de halviță ? Am să mă topesc ?

Muncitorul rîdea, încurcat. Rîdeau și ceilalți care auziseră. Cineva rosti :

— Lasă-l în pace pe tovarășu'...

După aceea nu se mai auzi decît vuietul asurzitor al laminării care acoperea ca niște mari talazuri vorbele oamenilor. Din cînd în cînd mai furișau cîte o privire spre tînărul cu gîtul scurt și îndesat, cu părul creț și sprîncenele groase, care arunca culorile pe carton, pătimaș, ca și cînd s-ar fi încăierat cu un dușman nevăzut. Fața îi era aprinsă, ochii-i scînteiau. Nu se oprea decît să-și aprindă pipa sau să se răcorească la cișmea. Și iar se reapuca de lucru, mîna îi sta suspendată o clipă în aer, după care repezea pensula cu atîta putere, că se clătina șevaletul. Stricase vreo două cartoane ; erau primele schițe și nu-i plăceau. O luase iar de la capăt și acum se părea că e prins, căci muncea neîntrerupt, fără să-i pese că era ud ca un burete, că i se

uscase și-l ustura gîtlejul de sete. Instinctiv dibui sticla de pe podea și vru s-o ducă la gură ; era goală. Nu se sculă și continuă să lucreze mai departe. Peste cîteva minute, cineva îi spuse :

— Beți, că v-am umplut sticla cu apă.

— Mulțumesc.

Uneori, cu grijă să nu-l stingherească, laminoriștii se adunau în spatele lui, urmărindu-l cum pictează. De pe frunțile lor asudate cădeau picături de sudoare pe cămașa lui Anatol, dar el nu le mai simțea... Se obișnuise cu ei, tot așa cum și ei se obișnuiseră cu acest pictor sucit, care suporta bărbățește arșița, muncind ore întregi pe platformă. Sfîrși prin a le cîștiga simpatia, mai ales că Anatol era o fire simplă și directă. Oamenii îl ghiciră și-n clipele de răgaz îl înconjurau, se interesau de arta lui.

Într-o zi găsi un paravan de placaj scorojit în colțul unde picta, ca să-l apere de bătaia căldurii. La început nu-i pricepu rostul, deoarece îi împiedica vederea unui unghi al platformei, și fu gata să se-nfurie. Dar cînd află scopul pentru care fusese montat paravanul, spuse fîstîcit :

— Luați-l, fraților, n-am nevoie de el. Dacă mai stau mult aici, o să-mi instalați ventilator și duș.

— Îți instalăm, spuse Firoiu, glumind, căci el fusese cu ideea.

Cu Firoiu, modelul lui, Anatol se împrietenise de-a binelea. Într-o dimineață venise cu o sticluță de rom. Îi dădu să înghită și el o dușcă. Firoiu îl refuză și-l îndemnă să nu bea. În dogoarea de pe platformă, alcoolul te turtea. Anatol nu-l ascultă și, după un sfert de oră, capul i se învîrtea, amețit. Degeaba se spălă la cișmea, își turnă apă în creștet, nu mai era bun de nimic.

— Nea Firoiule, nu mai ling un strop, se jură Anatol.

— Ai pierdut o zi de lucru. Păcat, spuse mustrător bărbatul cu pieptul lat și păros.

— Am pierdut.

Tabloul era pe terminate, dar Anatol revenea mereu asupra unor detalii. Îi reușiră incandescența

atmosferei, mişcarea trupului, expresia feţei lui Firoiu, bărbia pătrată, cu trăsăturile pronunţate, virile. Ceva însă îl nemulţumea. Observase că, în toiul încordării, modelul său avea un zîmbet fugar, plin de frumuseţe, dominator, cînd oţelul scrîşnea străpuns, azvîrlind în aer o pulbere de scîntei. Iar acest zîmbet uman şi cuceritor era în tablou rigid, forţat. Anatol ştia că, oricît s-ar chinui, nu va izbuti să-l redea decît într-un moment de inspiraţie. Şi migălea la fundal.

Către ora trei îşi adună culorile, pensulele, şevaletul, tabloul, ducîndu-le în cabina lui Zane. Îi era foame şi n-avea bani. Mînca uneori cu tînărul inginer la cantină. Se gîndi să facă şi azi la fel şi să-i ceară un împrumut. El, care de obicei nu se jena, de data asta îi venea mai greu să apeleze la Zane. Îl vedea muncit şi tăcut, cu o înfrigurare în ochi pe care o cunoştea. Pe platformă apărea arar şi c-un aer străin. Oamenii nu rămîneau nepăsători. Anatol îi auzi vorbind, într-o pauză, cînd se aşezaseră lîngă el, pe aceeaşi bancă. Era în sînul lor o frămîntare ascunsă, unii priveau cu şovăire prefacerile care veneau, deşi îşi dădeau seama că ele erau inevitabile. Ca orice lucru nou, necunoscut, îl întîmpinau cu simţăminte contradictorii şi nedesluşite. Ceea ce se înfăptuia nu era o simplă perfecţionare tehnică. Această transformare ei o legau de linia automată, de împingerea pe o treaptă superioară a muncii lor. Şi asta le cerea o necontenită depăşire, o desăvîrşire a propriei lor personalităţi. Firoiu puse clar şi precis problema :

— Ce vreţi voi, să lucrăm tot ca înainte ? Uite, nu se mai poate. Şi n-ar fi bine să fie aşa, nici pentru noi, nici pentru uzină.

— Pricepem şi noi atîta lucru, că nu poţi să dai înapoi. Nu sîntem mai proşti decît tine, se oţărî unul din stopari.

De partea lui Firoiu se alăturară şi uriaşul Gore, şi Tosca, şi chiar potolitul Dănilă, oamenii cei mai destoinici. Dar nici ei nu se abătuseră o dată pe platou. E drept că deocamdată experienţa se afla

într-o fază în care n-aveau cum să-l ajute pe tînărul inginer. Zane ar fi vrut totuşi să-i simtă mai apropiaţi de el, de zbaterile sale.

Anatol înţelese că el era iniţiatorul unei importante acţiuni şi că pe umerii săi apăsa o mare răspundere: „O fi ceva de capul lui", îşi spuse pictorul şi, ca preţ al acestei admiraţii, îi ceru împrumut cîteva sute de lei. Matei se scotoci prin buzunare şi-i înmînă o sută de lei. N-avea mai mult

— Haide, nu te calici. Ce să fac cu o sută de lei? Peste cîteva zile încasez nişte bani de la Fond şi ţi-i restitui.

— Tu nu vezi că n-am alţii? De unde să-ţi dau?

— Bine, fie, cedă mărinimos Anatol. Inaugurez noua mea locuinţă. Sîmbătă seara eşti invitat cu Irina la mine. Mă duc pînă la ea, sus, la laborator. Tu nu vii?

— Nu, am de lucru.

„Probabil că o tapează şi pe Irina," surîse Matei, ştiind că, în ciuda „boemei" sale, Anatol se ţinea de cuvînt şi restituia împrumuturile, fie şi cu întîrziere. Se înapoie pe platou şi mai lucră vreo două ceasuri, sperînd că va sosi carcasa, după cum îl înştiinţase Velicu. Sosi abia pe la amiază şi Matei pregăti lucrările de montare, de fixare a cutiei de viteză. Era ajutat de Păun, de Stere şi un specialist mecanic. Prevedea că într-o zi, două vor putea face primele experienţe, după care vor trece la faza definitivă, adică să execute aceste operaţiuni la laminor, paralel cu revizia celorlalte agregate.

De venirea carcasei laminoriştii aflaseră la cantină. Stăteau aşezaţi în jurul mesei, liniştiţi, aşteptînd să li se servească mîncarea. Erau mai toţi oamenii din echipă şi Niculina. Se spălaseră doar pe mîini, la repezeală, cînd Mitică năvăli în sală, radios:

— Fraţilor, aţi fost pe platou? Se montează carcasa, pregătirile sînt înaintate, avansăm! În curînd îi dăm bătaie! O să meargă ca unsă!

Entuziasmul lui Mitică nu-i molipsi şi pe ceilalţi. Îl priviră curioşi, cu lingurile la gură, interesaţi de veste, dar fără s-o arate.

— A şi început montarea ? rosti Firoiu, neîncrezător.

— Păi, eu de-acolo viu, întări Mitică.

— Tu nu stai să mănînci ? vorbi Dănilă.

— De mîncat îmi arde mie ! Voi ce faceţi ? Veniţi ?

— Numai tu lipseai la montare, spuse răutăcios Gherghel.

— Nu-mi răcesc eu gura cu tine, îl ignoră Mitică.

— Va să zică, ăia care au fost contra au pierdut. Înseamnă că proiectu' e bun, trase concluzia Gore.

— Este, cu toate că alde Beldie şi Mîndrescu s-au opus, completă Mitică.

— Na, poftim, dacă proiectu' lor a fost respins, cum naiba o să fie ei pentru.

— Ei, voi ce faceţi ? repetă Mitică, nerăbdător.

— Mîncăm, rosti iar Dănilă.

— Eu atît am vrut să vă spun. Care vreţi, veniţi. M-am dus, rosti aferat Mitică şi părăsi iute cantina.

După plecarea lui, oamenii mîncară tăcuţi. Isprăviră şi al treilea fel. Se mişcau pe scaune, îşi aruncau cîte o privire, aşteptînd ca unul dintre ei să ia o hotărîre. Era ca o aşteptare indecisă, nelămurită. Primul se sculă Firoiu. Îi ţinu paltonul Niculinei, şi ea, care învăţase să-i citească pe chip cea mai mică umbră, îl întrebă :

— Ce-ai tu pe suflet, Niculae ?

— Las' că vorbim altă dată.

— Îmbracă-te şi hai să mergem.

— Eu trebuie să mai stau, Niculino, mai am treabă.

— Te duc eu acasă, se oferi Gherghel, răsturnat pe scaun, cu o mînă petrecută pe după spătar.

Niculina îl văzu pe Firoiu că se întunecă. Îi atinse braţul mîngîietor, cu un gest care voia să-l aline, să-l încredinţeze că nu va primi să fie înso-

țită de Gherghel. Își îngustă pleoapele, prin care scăpără o lumină verde, tăioasă :

— Nu-mi pasă de tine, Gherghel, nici cît de noroiul de pe bocancii mei, spuse ea cu simțită cruzime. Își înnodă basmaua, alăturîndu-se de Firoiu. Haide, Niculae ! și se îndreptară spre ușă.

Între timp, muncitorii din echipă ieșiseră în curte. Firoiu credea că se risipiseră. Bătrînul Boghici și vreo doi manipulanți plecaseră. Ceilalți porniseră încet spre hală. Pînă acolo mai era o bucată de drum. Lumina zilei scăpăta și-n văzduh se simțea plutind o mireasmă crudă și proaspătă. Se înălța din copacii dezmorțiți, din pămîntul reavăn, pe alocuri dezgolit de zăpada care se retrăgea de pe cîmp. Aerul era răcoros, însă învăluitor și moale, neobișnuit pentru acest început de martie.

Niculina îl însoți pe Firoiu pînă aproape de poarta mare a halei. Se opriră. El era închis și mohorît. Femeia îi încheie nasturele de la cămașă, pipăindu-i pielea gîtului :

— Dă-mi o țigară, îi ceru ea.

Firoiu scoase pachetul de „Naționale", îi întinse o țigară și i-o aprinse.

— Vino la mine cînd isprăvești, rosti Niculina, sorbind adînc fumul.

— O să fie tîrziu.

— Oricît de tîrziu.

Se despărțiră. Niculina se uită lung după el, mai trase un fum și oftă :

— Prostule !

O dată ajuns în hală, Firoiu nu se îndreptă spre vestiar, ci spre platou. Asta însemna că n-avea de gînd să se îmbrace și să plece acasă. Ceilalți oameni din echipă stăteau în cumpănă, neștiind ce să facă.

— Încotro te duci ? strigă în urma lui Gore.

— Pe platou, la Zane.

— Te duci singur ? Și noi ?...

— Ce, vreți să vă trag de mînecă ?

Firoiu mergea înainte, pe marginea liniei ferate. Bocancii lui răsunau din ce în ce mai înfundat. Se îndepărta.

— Ia uite, mă, ce om! exclamă mirat și jignit Gore.

— Nu-l știi? Așa e felul lui, colțos, îl scuză Dănilă.

Se urniră din loc și-o luară domol după Firoiu, de-a lungul liniei ferate. Tosca se ținea mai deoparte, gata s-o șteargă, de cumva era și Păun pe platou. Dar nu erau decît Zane și mecanicul. Atît Păun cît și Stere se duseseră acasă. Se înțeleseseră să lase montarea pe a doua zi. Zane și mecanicul ședeau pe postamentul de beton al mașinii și fumau. Erau amîndoi obosiți și se mai odihneau. Zane strivi mucul de țigară sub talpă. Bău cîteva înghițituri de apă și trecu sticla mecanicului. Dădu să se ridice, cînd îl zări pe Firoiu venind spre el, iar în spatele acestuia, la vreo douăzeci de pași, pe Gore, Dănilă și Tosca.

— Ce-i, tovarășe Firoiu? îl întrebă Matei pe bărbatul care se oprise dinainte-i, tăcut.

Îi era parcă greu să înceapă și privirea-i fugea cînd la mașină, cînd la carcasa de oțel, nouă, strălucitoare, care zăcea pe ciment.

— Ce să fie! Ziceam să punem și noi umărul, de-o fi nevoie.

— E nevoie. Și ceilalți?

— Și ei, spuse Firoiu. Gore saltă singur carcasa în brațe, arătă zîmbitor spre fochistul uriaș, care se apropiase împreună cu Dănilă și Tosca.

— O salt, de ce să n-o salt? răspunse Gore. Dar oi mai fi eu bun și pentru altceva.

— Dacă e așa, să ne apucăm de treabă, spuse Matei, împărțindu-le fiecăruia o sarcină, ca să grăbească lucrările.

Era un ajutor neașteptat și părăsi gîndul să plece pentru un ceas acasă. Oboseala i se topi în mulțumirea înviorătoare că acești oameni veniseră la el, aveau încredere în ce face, ei care alcătuiau nucleul tare al echipei.

A doua zi se perindară și cîțiva tehnicieni. Nu mult după aceea îi urmară Beldie și Mîndrescu. Cei dintîi erau rezervați, prudenți, ferindu-se să se

pronunţe. Se mărginiră să pună cîteva întrebări, de formă, să rostească o încurajare din vîrful buzelor. Mîndrescu şi Beldie cercetară mai amănunţit stadiul lucrărilor. Dar nici ei nu se angajară într-o apreciere precisă. Unul îşi dezvelea mereu dinţii laţi într-un zîmbet fals, iar celălalt se purta cu aceeaşi aroganţă familiară. După ce plecară, Matei fu bucuros să nu le mai vadă mutrele.

Peste puţin timp, pe cînd se ducea spre magazii, îi tăie calea bătrînul Boghici.

— Am şi eu un păs, tovarăşe Zane.

— Da, şi care anume, nea Boghici ?

— E adevărat că o lună de zile o să ne învîrtim cu mîinile goale ?

Matei îşi încreţi fruntea, apoi rîse :

— De unde ai scos-o asta, nea Boghici ?

— N-am scos-o eu. De n-o reuşi experienţa, ce ne facem ?

— Noi am studiat-o, ne-am stors creierii ca să reuşească. Fii pe pace, îl linişti Matei, îngăduitor.

Bătrînul mormăi :

— S-o fi studiat, nu zic ba. Da' una e planul pe hîrtie şi altceva iese la maşini.

Matei deveni nerăbdător.

— Şi atunci să nu mergem mai departe, să lucrăm tot aşa cum am apucat ?

— Mde... dacă-i mai sigur...

— Înţelege, omule ! Nu numai eu, ci şi specialiştii noştri, cei de la minister, au chibzuit că e o treabă temeinică şi folositoare. Altminteri nu ne-am fi încumetat.

Bătrînul nu se clinti. Stătea cu bărbia în piept şi rosti trudnic, înăbuşit, aproape rugător :

— Ce ai, tovarăşe Zane, cu familia, cu copiii mei ? Ce ţi-au făcut ei ? Vrei să nu le aduc nici bucata asta de pîine ?

Cîteva secunde Matei rămase perplex.

— Cum, de ce să nu le duci pîinea ?

— Cin' să le-o dea ? Dac-oi sta degeaba o lună de zile ? Ce-ţi veni să ne strici rosturile, să nu ne laşi să muncim cum ne-am pomenit ?

Matei avu o sclipire de ură contra acestui om cu obrazul scofîlcit, cu privirea joasă, obtuză, încăpățînată. Dar imediat fu pătruns de înțelegere și milă pentru el. Îi apucă umerii slabi în palmă și-i vorbi cald, convingător :

— Dimpotrivă, ai să cîștigi mai bine, nea Boghici. Munca o să fie mai ușoară. Nu într-o lună, ci în trei zile isprăvim operațiile la laminor. Și fii încredințat că reușim. Ai să vezi, nea Boghici !

Figura bătrînului laminorist, obosită, împovărată încă de trecut, îl mai urmări cîtăva vreme și n-o uită decît în toiul montării.

La amiază, Păun, care lipsise puțin de pe platou, se apropie cătrănit.

— Vino încoace, Matei, îl chemă el deoparte. Am o veste proastă. Să nu-ți pierzi cumpătul.

— Ce veste ?

— Am fost adineauri la Beldie. Ne-a anunțat că ministerul a hotărît să reia în cercetare proiectul și deocamdată să oprim lucrările...

Matei strînse cu atîta putere cheia pe care o avea în mînă, încît i se albiră degetele.

— Nu se poate ! strigă. Mă duc imediat să-i caut pe Dimcea, pe Liteanu, pe Nenciu...

— N-o să-i găsești, nu-i nici unul aici. Sînt cu toții la minister sau la partid. Stăpînește-te și așteaptă. O să se lămurească.

Matei se uita la el ca un orb. Clătina doar din cap și murmură cu buzele arse, uscate :

— Nu se poate.

*

Încă din primele zile Aneta simți o mare ușurare lucrînd la strungărie. Scăpase de Fița, de împunsăturile ei răutăcioase, de acea senzație nesuferită că îi supraveghea fiecare mișcare. Avea mereu impresia că toate privirile se ațînteau asupra mîinilor ei. De aceea era neîndemînatică, încordată și țeapănă. Și uneori, deznădăjduită, îi dădea dreptate Fiței că degetele-i erau într-adevăr lemnoase și că niciodată nu va avea agilitatea celorlalte lucrătoare.

Curînd această stare dispăru în atelierul curat, cu ferestrele înalte și luminoase. Aici, fiecare lucrător era absorbit de mersul mașinii sale. Strungurile răspîndeau un zumzet uniform, neîntrerupt. În ritmul lor monoton era ceva liniștitor, și Aneta putea gîndi în voie, ca și cînd acest ritm făcea parte din ființa ei. Cu cît pătrundea secretele gingașei și complexei mașini, cu atît se înstăpînea în ea această liniște și siguranță că, într-o bună zi, va izbuti s-o mînuiască. Era o primă etapă, și cea mai importantă, pe care Savu i-o înlesnea s-o parcurgă, întărindu-i încrederea.

Aneta nu era deocamdată decît o ucenică. Întreținea curățenia locului de muncă, îi orînduia sculele, ca să-i fie la îndemînă, îi aranja piesele finisate. Paralel cu această îndeletnicire, aparent neînsemnată, Savu o învăța o mulțime de lucruri, ținînd-o ore întregi în preajma lui. Îngrijirea strungului, curățirea pieselor erau o treabă pe care el o prețuia foarte mult. Și nu i-o încredință decît tîrziu, cînd constatase că Aneta știa pe de rost întregul organism al mașinii. Dar avea și o altă intenție, pe care i-o destăinui: „Vreau să te împrietenești cu strungul meu".

E ceea ce se și întîmplă. În fiecare dimineață, Aneta venea cu un sfert de oră înaintea lui Savu și făcea ordine, îi pregătea sculele. Treptat, el o supunea la mici probe, îndemnînd-o să descifreze un desen simplu, să-i ascută un cuțit, să strunjească o formă oarecare dintr-o bucată de metal. Cînd o vedea că e nervoasă, emoționată, o oprea: „Strungul e o mașină sensibilă, fii calmă și-o să te asculte".

Firește că irosise și metal, știrbise și cîteva cuțite, dar pe zi ce trecea, Aneta căpăta mai multă iscusință. Acum, cînd pricepea ce muncă complexă, fină și de precizie îndeplinea Savu, îi plăcea uneori, pe furiș, să-i admire deosebita-i măiestrie. Dar se pomenea că privirea ei urca de la mîini la obrazul neted și proaspăt ras, la ochii căprui și

scrutători, la părul lui moale și lucios, întrebîndu-se cum i se strecurase acest om în suflet. Era un sentiment nou, tulburător și dureros. Avea destule semne că ținea la ea, totuși suferea că era o biată începătoare, că preocupările lui o depășeau — el frecventa cercuri de studii, participa la ședințe importante, consacrîndu-și o bună parte din timp acestor activități. Ea rămînea oarecum în afară, străină de ceea ce prezenta interes pentru Savu și constituia însăși viața sa de fiecare zi. El se străduia să micșoreze distanța dintre ei, atrăgînd-o în sfera sa de preocupări, împărtășindu-i năzuințele, gîndurile sale.

Cu toate acestea, încolțise în Aneta o îndoială că Savu ar putea să obosească sau să se plictisească cu ea. Pe măsură ce legătura lor devenea din ce în ce mai strînsă, era dornică să afle cît mai multe despre el. Savu se dezvăluia însă încet și greu, iar ea se temea... În lumea în care umbla el, era posibil să întîlnească o fată mai pe potriva sa. Îi ajunsese chiar la ureche, din zbor, că o frezoare fruntașă, una anume Florica Mușceleanu, se tot învîrtea în jurul lui și că nici Savu nu rămînea rece la ademenirile ei. Cînd lipsea din atelier, în pauza de prînz, închipuirea Anetei fugea către acea fată. O văzuse în fotografia de pe panoul de onoare. Avea un rîs deschis, vesel, triumfător. Poate că acest rîs îl atrăgea pe Savu.

Din mîndrie, nu-l urmărea, dar parcă astăzi zăbovea mai mult ca de obicei. Nu știa de ce să se apuce, și n-avea nici un rost. Ștergea strungul, curăța podeaua de șpan, muta piesele dintr-un loc în altul. Săvîrșea lucrul mecanic, vrînd să alunge gîndul care i se întipărise în creier. Unde era acum Savu? Acul ceasului de pe perete indica sfîrșitul pauzei. Celelalte strunguri porniseră. Vibrația lor monotonă, uniformă nu mai avea asupra ei același efect liniștitor. Îi vîjîia în timpane și-i producea o ușoară amețeală. Iar cînd Savu intră în atelier, venind întins spre ea, cu zîmbetul lui clar, arătîndu-i o piesă, Aneta nu înțelese ce-i spunea. De cîteva

zile cutreiera uzina și aduna diferite piese pe care le încuia în dulapul lui, fără să o lămurească în ce scop. Savu trecu la strung. Îi ceru Anetei unul din cuțitele speciale, ca să înceapă lucrul. De două ori i-l înapoie, deoarece nu era cel de care avea nevoie.

— Nu ești atentă. E în stînga, ultimul.

— Am greșit, scuză-mă.

— Ești cu gîndurile în altă parte. Ce-i cu tine?

— Nimic.

O mîngîie pe obraz.

— Haide, scoate afară, că e mai bine, zîmbi Savu.

Aneta își arcui sprîncenele deasupra ochilor ei frumoși și înnourați:

— ...Unde ai fost pînă acum? vorbi ea, nemaiputînd să rabde.

— Ți-am spus doar adineauri, rosti mirat Savu, apoi cu o sclipire de lumină: Ce-ți umblă ție, fato, prin cap?

„Dar ție?" ar fi vrut să-l întrebe și să afle ceea ce i se părea că el îi ascunde.

— Unde crezi c-am fost? rosti ca într-o joacă.

Aneta își feri privirea.

— Tu știi...

Și pe dată hotărî că trebuie s-o cunoască neapărat pe Florica Mușceleanu, s-o vadă mai de-aproape, să-i audă glasul.

Prilejul se ivi chiar la sfîrșitul săptămînii, la festivitatea organizată în cinstea cîștigării întrecerii de către o vestită brigadă de montori. Acolo avea să-i facă cunoștința. Din ajun, Aneta chibzui la această întîlnire. Își făuri fel de fel de planuri cum să se poarte, dar nici unul n-o mulțumea. Nu, ea nu era capabilă să se prefacă. Va fi naturală, rezervată, serioasă. Va căuta s-o observe cît mai bine, să-și dea seama ce soi de om era Florica.

În zadar încercă Liza s-o convingă să îmbrace unele lucruri de-ale ei. Aneta nu voia cu nici un preț. Se pieptănă cu grijă, își îmbrăcă o rochie închisă, cu guler alb de pichet, foarte simplă. Nu-și puse nici o podoabă.

— Ce, dragă, te duci la biserică? o certă Liza.

— Nici la petrecere nu mă duc.

— Mai schimbă-ţi şi tu rochia. Îţi dau eu alta.

— Şi a mea ce cusur are? rosti Aneta care, de fapt, nu ei, ci lui Savu îi răspundea: „Asta sînt, n-am decît ce-i pe mine".

În paltonul ei uzat şi îngust, cu o basma înnodată sub bărbie, Aneta îl aştepta în holul mare al sălii de festivităţi. Se postase într-un colţ, de unde putea urmări forfota şi mişcarea oamenilor. Cu toate că era cu ochii ţintă la uşa de intrare, îşi surprinse imaginea răsfrîntă în oglindă. Pe suprafaţa lucie se perindau mereu alte chipuri alături de al ei. Aneta profită de o clipă cînd cadrul oglinzii era gol şi-şi netezi repede gulerul, îşi aranjă basmaua, lăsîndu-şi o şuviţă de păr pe frunte. Înţepenise stînd pe loc şi-i înghe̦ţaseră picioarele din pricina curentului. Era încălţată doar cu pantofi. Făcu cîţiva paşi, ca să se dezmorţească. Şi atunci îi răsări înainte Fiţa:

— Ce mai faci? Te întîlneşti cu Savu? o iscodi, subţiindu-şi buzele.

— Ce treabă ai tu? se încruntă Aneta.

— Degeaba îl aştepţi. Ţi l-a suflat Florica.

Aneta amuţi. Uscăţivă, cu pometii ascuţiţi, continuă cu cruzime:

— Aia e o fată plină de viaţă, nu ca tine, o posacă. Ce să găsească Trandafir la una ca tine?

Anetei i se sui o fierbinţeală în obraji şi privirile i se împăienjeniră.

— Pleacă de-aici, n-auzi, pleacă! rosti ea încet, strîngînd pumnii în buzunare.

— Netoato! rîse cu milă Fiţa, îndepărtîndu-se iute.

Aneta se înfăşură în palton, străbătută ca de un fior de frig. Se plimba de colo-colo, sforţîndu-se să se calmeze. Se simţea singură, părăsită, nebăgată în seamă. Oamenii treceau pe lîngă ea, zgomotoşi, nepăsători. În sfîrşit sosi şi Savu, bine îmbrăcat, cu un palton din aceeaşi stofă ca şi şapca, cu un fular la gît, de lînă albastră, şi cu mănuşi de piele în

mîini. O luă de braţ, scuzîndu-se că a întîrziat din cauza unei repartizări. Căpătase o locuinţă. Se va muta. Mai avea nişte buclucuri...

Cuvintele lui lunecau pe lîngă ea, fără să le desluşească înţelesul. „Întotdeauna eşti ocupat ba cu una, ba cu alta," constată amar Aneta şi deodată îşi aminti de cuvintele Fiţei: „Aia e o fată plină de viaţă, nu ca tine, o posacă".

— Să vii să-mi vezi casa, e într-un bloc, se bucură el, copilăreşte.

Ea încercă să zîmbească, să ia parte la bucuria lui. Intrară în sala ticsită de lume. Animaţia, luminile, masa de pe podium, învelită cu catifea roşie, glastrele de flori, întreaga atmosferă anunţa că avea să se petreacă un eveniment deosebit. Cu greu, cei doi răzbiră pînă aproape de mijlocul sălii. Pînă şi de-a lungul pereţilor, pe culoarul dintre scaune era înghesuială. Pe Savu îl chemau din toate părţile; strîngea mîini, vorbea, glumea cu cunoscuţi de ai săi. Mai înaintară vreo cîţiva paşi, cînd din marginea unui şir de scaune o voce îl strigă: era Florica.

Deşi era la o mică depărtare de ei, Aneta avea vederea astupată de spatele unui bărbat solid şi înalt. Se dădu deoparte şi se trase puţin înapoi, poate din dorinţa de a nu fi descoperită. De aici o vedea pe Florica, în picioare, gesticulînd şi rîzînd. Vorbea necontenit, se agita şi-i arăta lui Savu un loc liber alături de ea. „Bîzîie ca o muscă," se indispuse Aneta, care socotea că Florica, în chip vădit, atrăgea atenţia celor din jur asupra ei. Îi auzea rîsul în cascade mici, cristaline. Era un rîs care avea darul să descreţească şi fruntea cea mai înnourată. Anetei îi sună însă neplăcut, strident. „E o fandosită!" o judecă ea, nedrept. Dar nu Florica o mai interesa acum, ci Savu. „A şi uitat de mine," gîndi cu năduf Aneta. Încet, încet se retrase spre fundul sălii, parc-ar fi vrut să se piardă, să se topească în mulţime.

Savu se întoarse brusc şi, nevăzînd-o lîngă el, se înălţă în vîrfuri, căutînd-o cu privirea. Cineva îl

bătu pe umăr ; se scutură, plictisit, nervos. Se zbătea să-şi croiască drum înapoi, însă trecerea era barată de oameni. Înlătură cîţiva dintre ei, dar fu silit să se oprească. Se deschise şedinţa festivă. Era imposibil să mai înainteze, fără să stîrnească murmure, nemulţumiri. Ar fi fost şi inutil, deoarece Aneta ieşise din sală şi alerga spre staţia de tramvai.

Peste un ceas se trezi cu Savu acasă. Liza plecase la un film cu Tosca. Ea şedea pe scaun, nemişcată, îmbrăcată în aceeaşi rochie, cu tîmplele sprijinite în palme. Era atît de cufundată în gînduri, încît nici n-auzise ciocăniturile în uşă şi cînd Savu apăsă clanţa şi intră înăuntru, Aneta sări în picioare, speriată :

— A, tu erai !

— Unde ai dispărut ? Am răscolit sala, te-am căutat în hol, în curte, nu erai nicăieri. Mi-a spus un tovarăş că te-ar fi văzut plecînd. De ce ? Ce s-a întîmplat ?

Faţa sa exprima deopotrivă supărare şi nelinişte.

— Mai întîi, aşază-te, spuse Aneta. M-am simţit de prisos acolo.

— De prisos ? !

— Da, şi numai datorită ţie.

— Ce-am făcut ?

— M-ai lăsat singură, mă îmbulzeau toţi şi tu ai luat-o înainte, fără să-ţi pese de mine.

— Eram sigur că eşti în urma mea.

— ...Iar cînd te-a strigat pupăza aia, m-ai uitat de-a binelea.

— Cine ? Florica ?

— Care alta !

Savu rosti cu o undă de asprime :

— Nu se cade să vorbeşti urît de ea. E o fată straşnică şi una din cele mai bune lucrătoare din uzină. Toată lumea ţine la Florica.

— Poate că şi tu.

— Ce rău vezi în asta ? Şi ce legătură are cu noi doi, cu sentimentele noastre ?

Aneta își frămîntă degetele, rostind surd :

— Nu vreau... nu sufăr să-și bată nimeni joc de mine.

— Și tu crezi că eu... ? spuse Savu, dînd să se scoale.

— Stai !... Nu, altceva am vrut să spun... Sînt atît de nepricepută ! zise ea, desperată.

Savu o potoli, o atrase lîngă el, o cuprinse în brațe și Aneta nu se împotrivi.

— Nu este ușor cu tine, suspină, lipindu-și obrazul de al ei.

— Nu, nu este ușor, spuse Aneta.

În zilele următoare, Savu fu mereu ocupat. Pentru întîia oară, Aneta îl întrebă :

— N-ai nici o după-amiază liberă ?

— Nici una.

Aneta nu mai stărui. Explicația lui că avea treburi în uzină o primi cu îndoială. Cum, nu putea rupe un ceas, două pentru ea ? De ce rămînea zilnic în atelier peste programul de lucru ? Nu cumva pentru că Florica intra în tura a doua ? Aneta se chinui toată săptămîna. Sîmbătă spera să fie împreună. Aștepta ca propunerea să vină din partea lui, dar Savu nu-i pomeni un cuvînt despre asta. Și acum, la sfîrșitul săptămînii, nu dădea nici un semn că ar dori s-o vadă deseară. Era gata de plecare. Își călcă peste mîndrie și spuse :

— Astăzi nu vii pe la noi ?

— Dac-oi termina, vin. Eu nu vreau însă să te leg. Mai bine du-te cu Liza. S-ar putea să zăbovesc.

— Bine, spuse rece Aneta.

„Săptămîna viitoare n-am să am eu timp," plecă ea mînioasă. Acasă mîncă fără poftă și după-masă nu se întinse pe divan, alături de Liza, care o îndemna să se culce. Era obosită și totuși nu avea liniște. Trebălui pe la bucătărie, își spălă un furou și niște ciorapi, reveni în odaie, tiptil, în vîrful picioarelor, ca să nu-și trezească sora. Liza nu dormea. O urmărea printre pleoapele întredeschise. Aneta stătea la fereastră, uitîndu-se afară, la copacii

uzi și negri, la zloata apoasă și gălbuie de pe drum. Strada era pustie, copacii se clătinau în lumina vînătă, scuturați de pale de vînt. O creangă a salcîmului din dreptul ferestrei lovea geamul, de parc-ar fi vrut să intre în odaia caldă, să se adăpostească. Pe neașteptate începu să fulguiască. Erau fulgi mari, pufoși, albi, care se-nvîrtejeau în aer, amețiți, alungați de vînt, ca apoi să piară în fleșcăiala murdară și gălbuie. Aneta se îndepărtă de lîngă fereastră. În mijlocul odăii se opri o clipă, pe gînduri. După aceea, cu mișcări încete, ferindu-se să facă zgomot, își puse rochia, pantofii. Liza se săltă în capul oaselor :

— Netă, pentru ce te îmbraci ? Unde te duci pe vremea asta ?

Aneta scăpă un pantof pe podea.

— Dormi. Mă duc undeva, rosti ea scurt, încălțîndu-se.

— Unde ? Spune-mi și mie.

— Nu-ți spun nimic. Și nu mă mai descoase atît, se enervă Aneta.

— E urît afară, vorbi Liza cu glas mic. Ești sigură că trebuie să te duci ?

— Da, trebuie.

— Și chiar nu vrei să-mi spui nimic, nimic?

— Acum nu pot, altă dată.

— Ia-ți bocancii mei. E lapoviță, să nu te-mbolnăvești.

Aneta ridică din umeri, dar încălță bocancii. Liza îi dădu și fularul ei de lînă.

— Mă înfofolești de parcă m-aș duce la capătul lumii, spuse Aneta, sărutînd-o grăbit și ieși din casă.

La Rond, vîntul o prinse din toate părțile — i se furișa sub veșminte, i se lipea de piele, rece și umed. Pierdu un tramvai și se urcă în al doilea mai puțin aglomerat. Coborî la ultima stație. Pînă la uzină nu mai erau decît vreo două sute de metri. Se afla în preajma cîmpului și vîntul bătea în rafale, șuierînd. Se ghemui în palton și merse anevoie, cu capul vîrît între umeri. De cîteva ori se-n-

toarse cu spatele, ca să nu i se taie răsuflarea. Vîntul o izbea în obraz, înțepînd-o cu alice de gheață, silind-o să închidă pleoapele. În curtea uzinei încetini mersul, obosită, gîfîind. Și pe cînd cutreiera hala, un impuls irezistibil o împinse spre hala de freze. Se ținea la oarecare distanță, ocolind șirul de mașini, fără s-o vadă pe Florica. Alergă la celălalt capăt al halei. Auzi zumzetul acela distinct, monoton, al strungurilor. Inima-i zvîcnea din ce în ce mai iute. Intră în atelier, și înăuntrul ei se făcu o tăcere, ca și cînd totul ar fi încremenit. Savu nu era acolo. O mințise. O moleșeală ciudată i se lăsă în picioare. Simți nevoia să se așeze. Se duse spre ungherul unde zăcea strungul vechi, scos din uz. Deasupra lui spînzura un bec aprins, dar nu era nimeni. Cînd se apropie, desluși un lucrător culcat pe podea, scotocind prin măruntaiele mașinii. Purta un halat cenușiu, peticit, îmbîcsit de pete cafenii de ulei. Mîinile, fața îi erau de asemenea mînjite de unsoare. Omul se dezdoi din șale, uimit :

— Neta ! Ce-i cu tine ? Ce cauți în atelier la ora asta ?

Basmaua îi lunecase pe umeri, părul umed i se lipise de tîmple.

— Am vrut... să fiu cu tine, bîigui ea.

Savu se tulbură.

— Nu mă așteptam să vii. Ce bine-mi pare că ești aici.

— Dar tu ce meșterești ? spuse Aneta.

Arăta atît de murdar, el care de obicei era atît de îngrijit, încît ea surîse. Savu îi înlătură cu dosul palmei o șuviță de păr, ce-i atîrna pe frunte.

— Reparam strungul pentru tine. Voiam să-ți fac o surpriză.

Brațele ei i se încolăciră deodată pe după grumaz. Savu aruncă o privire în juru-i. Vru s-o îndepărteze, dar îi înlănțui și mai tare trupu-i subțire, mlădios și puternic.

— Neta... Trece vreunul și...

Savu era plecat la Craiova. Aneta număra zilele, așteptîndu-i înapoierea. Citise în „Scînteia" o corespondență despre cum se desfășurase schimbul de experiență. Parcursese de cîteva ori articolul, revenind mereu la același pasaj : „La ora 9 fix, Savu Trandafir s-a instalat la strung, urmărit de zeci de ochi. Calmul, preciziunea, viteza cu care lucra au stîrnit interesul muncitorilor craioveni. Renumitul strungar și-a expus apoi metoda sa față de cei prezenți"...

Ea îl și vedea, în halatul lui albastru, îngrijit, puțin emoționat, în mijlocul acelor oameni. I se părea oarecum ireal că Savu despre care se vorbea în ziar era totuna cu cel cu care stătea alături, în fiecare zi. Îi veniră în minte gesturile lui obișnuite : cum se apleca deasupra strungului, cum își înclina capul pe umăr, cu urechea sensibilă la zbîrnîitul turațiilor, cum examina piesa la lumină, cu pleoapele îngustate. Pe urmă îi răsăriră înainte, foarte viu, zîmbetul clar cu care o întîmpina dimineața, mîna obosită pe care și-o așeza pe genunchiul ei, în pauză, cînd se odihneau amîndoi, pe o ladă, în fundul atelierului, sau cînd îi ștergea cu vîrful degetului arătător cuta dintre sprîncene, ca să-i alunge vreo supărare. Atunci ea se însenina, lăsîndu-se în voia puterii pe care o răspîndea, bună, trează, ocrotitoare. Această putere plutea și acum în jurul ei, o simțea în fiecare rînd al scrisorii sale, pe care o încheia cu o întrebare : „Vrei să vii să mă iei de la gară ?"

Liza citi și ea scrisoarea, pe care o flutură în aer, victorioasă.

— Ei, cine a avut dreptate ? S-a gîndit tot timpul la tine. Acu' ce mai zici ?

— Zic să-mi dai scrisoarea, rosti zîmbind Aneta, împletindu-și cocul.

— Te duci la gară, nu ? o întrebă Liza. Și de-acolo ce faceți ?

— Nu știu. Dar de cînd îmi porți tu de grijă ?

— N-ai decît ! se îmbufnă Liza.

Aneta îşi prinse părul cu ace de cap, rîzînd uşor, cu gîndul în altă parte.

— Viu acasă, rosti mîngîietor, ca s-o împace.

Peste o jumătate de ceas, Aneta se afla pe peronul Gării de Nord. Era forfotă mare. Oamenii năvăliră spre un tren abia sosit pe linie. Pufăitul locomotivei, strigătele călătorilor, glasul crainicului, care răsuna înalt şi metalic în megafoane, făceau laolaltă un vacarm care o zăpăci pe Aneta. Se învîrtea pe peron, înghesuită, îmbrîncită, cu auzul încordat la vocea crainicului. Pîlnia de metal hîrîia, rumoarea creştea, cînd vocea metalică anunţă sosirea peste cinci minute a acceleratului de Craiova, pe linia şapte.

Aneta îşi croi drum prin mulţime, ferindu-se de cărucioarele de bagaje, de geamantanele purtate de unii pe umeri. Se izbi de o femeie scundă, grasă, care scăpă paporniţa din mînă, suduind. Se aprinse în obraji şi striga :

— Ce, n-ai ochi ? Umbli vraişte, ca prin ogradă la tine ! Mi-ai spart ouăle, şi le-am cărat tocmai din Baloteşti, nevătămate, se văicărea ea, îndoindu-se să aleagă ouăle întregi.

Aşa cum stătea aplecată, cu picioarele crăcănate, scurte şi groase, cu rochia umflată pe fese, iscă rîsul celor din jur.

— Ai o gură, ţaţo ! Şi ce-i dacă ţi s-au spart două-trei ouă ? Îţi mai scade burta, rosti unul, în zeflemea.

Femeia era într-adevăr atît de caraghioasă, încît Anetei îi trecu furia şi se îndepărtă rîzînd. Megafonul hîrîi din nou : „Peste trei minute soseşte acceleratul de Craiova pe linia şapte"... Aneta căută linia şi văzu peronul înţesat de lumea ce mişuna printre nenumărate valize, lăzi, saci. Se rezemă de un stîlp, pîndind ivirea trenului. Îi auzi sirena de departe, spintecînd ascuţit văzduhul, apoi îi auzi duduitul greu, goana roţilor, respiraţia adîncă şi puternică, din ce în ce mai aproape, şi cînd locomotiva se opri, zvîrlind pe coş o coloană de fum şi

picături fierbinți de apă, Aneta alergă de-a lungul trenului, de la un compartiment la celălalt, fără ca în cadrul ferestrei, sau pe scara vagonului să-l zărească pe Savu. Cercetă și ultimul vagon și se înapoie în fugă, gîndindu-se că poate coborîse pe cealaltă parte a peronului, care nu era atît de aglomerat. Din vagoane se revărsau mereu alți călători, de parcă nu se mai isprăveau. Totuși cînd Aneta ocoli linia și ajunse la al doilea peron, nu mai cobora nimeni. Trenul era gol. „L-am pierdut, o să creadă că n-am venit," își spuse, înciudată pînă la lacrimi. Cu un rest de energie, se căznea să-l găsească în furnicarul des de oameni ce se înghesuia la ieșire. Toate chipurile îi erau străine, dar ea se temea că printre ele putea fi și cel al lui Savu. Perindarea de figuri necunoscute o obosise și privirea nu le mai înregistra pe fiecare în parte : ele se amestecau, se topeau în aceleași trăsături anonime și indiferente. Abătută, Aneta se întoarse pe peron, sperînd că de undeva va răsări Savu. Se pomeni singură pe peron, care pentru ea era pustiu, deși se mai foiau de colo-colo cîțiva oameni. Stătea ca amorțită, într-o încăpățînare inutilă, privind departe, în fund, la cerul întunecat, punctat de luminițe tremurătoare, ca și cînd de acolo ar mai putea să apară Savu. Se simți deodată strînsă în brațe :

— Netă ! Unde erai, Netă ? îi auzi glasul ca izvorînd din ea, tare, fericit.

— Aici eram, murmură, uitînd unde se află, uitînd c-o îmbrățișează și sărută în văzul celorlalți.

Și se lăsă dusă, purtată de el, de bucuria adîncă ce sălășluia în ființa ei. Această bucurie se statornicise și se exprima și în chipul, și în mersul, și în liniștea ei, pînă-n ziua cînd Savu o chemă la el acasă. Era într-o sîmbătă.

— Vii mîine la prînz, la masă. O să fie și părinții mei. Am invitat și vreo doi-trei prieteni, îi spuse el, și Aneta bănui că invitația e în legătură cu mutarea sa în noua locuință.

...După cum o sfătui Liza, se dădu jos din tramvai în fosta piață a senatului. Traversă podul și re-

cunoscu biserica pe jumătate înfundată în sol, cu zugrăveala sfinților de pe pereți ștearsă, scuarul și pompa de benzină, fațada teatrului de operă. Întrebă un trecător de strada Vînători și-o luă înainte, ținînd cu grijă cartonul de prăjituri. Era o zi nehotărîtă, cu cer în parte noros și suprafețe mari, senine, albastre. Cînd scăpa din cîte un nor, soarele își proiecta razele, ca un far puternic, strălucitor. Blocurile orașului ieșeau din fundalul cenușiu, aeriene, luminate, cu sclipiri în ferestre. Apoi iar se înnora și clădirile recăpătau o înfățișare masivă și compactă de piatră sură.

Aneta umbla pe trotuarul zvîntat, cu ochii la numărul caselor. Cel pe care-l căuta ea era tocmai la extremitatea străzii. Dinaintea blocului mai verifică o dată numărul, repetînd în gînd: etajul cinci, apartamentul doi. Înăuntru, fu impresionată de pardoseala de mozaic, de scările de marmură, de oglinzile, de mînerele lucioase de metal, necutezînd să ia ascensorul. Urcă pe scări și, cînd ajunse la al cincilea etaj, în dreptul ușii lui Savu sună. Îi deschise chiar el, mai vesel ca de obicei, îi puse pe un taburet pachetul și-i ajută să-și scoată paltonul.

— Ai cam întîrziat, Netă. Tocmai tu ești ultima, o mustră în glumă, examinînd-o pe furiș, repede, cu o ascunsă mulțumire.

— Din pricina tramvaiului, se scuză ea. Au și sosit musafirii?

— Sînt toți în păr.

Întrebarea ei era de prisos, căci din vestiar Aneta auzi zgomot de glasuri și printre ele un rîs în cascade mici, cristaline. Era un rîs care-i suna cunoscut și, fără să vrea, se închistă în sine, fixîndu-l nedumerită pe Savu. „Ce mi-ai pregătit?“ spuneau ochii ei. Dar el o îndemnă să intre în hol, unde era întinsă masa și unde se aflau și invitații, răspîndiți unii pe scaune, alții pe divan. Aneta se intimidă, deveni mai stîngace, cu toate că ceilalți se purtau cu ea cum te porți cu o bună cunoștință. Dintre toți, ea n-o vedea decît pe fata vioaie și îndrăzneață, care-i întinse mîna, deschis:

— Florica Mușceleanu.

— Aneta Munteanu.

O clipă, Florica o privi pătrunzător și se întoarse brusc spre Savu :

— Ai știut să alegi. El e logodnicul meu, i-l prezentă Anetei pe tînărul de lîngă ea.

Era foarte brunet, înalt, prea ferchezuit, după părerea Anetei. Figura lui ți se impunea prin nasul mare, printr-un anume aer pe jumătate serios, pe jumătate mucalit.

— Ovid Nițoiu, se înclină el, strungar de precizie.

— ...și concurentul lui Savu, completă Florica ironică.

— Îl bat, ce mai, îl bat, nu există ! rosti Nițoiu, cu o mișcare largă a brațului.

— La dans, poate, admise Florica.

— Ce ziceți de viitoarea mea ? își înălță trist nasul Ovid. Are o părere foarte bună despre mine.

— Și la șah îl bați, îl îmbună logodnica sa, rîzînd.

Celălalt invitat se numea Pavel Ciochină. Prieten din copilărie cu Savu, electrician și „inventator", era de o vîrstă cu gazda, adică de vreo treizeci de ani. Se socotea un flăcău tomnatic și frecventa toate balurile, reuniunile și festivalurile de dans, în nădejdea că-și va descoperi aleasa inimii. Era de mirare cum acest tînăr solid, tăcut, autoritar în atelier (era șef de brigadă) se fîstîcea ca un băiețandru cînd se afla în lume, stînd deoparte, retras, frămîntîndu-se o groază pînă să ia o fată la dans. Se mișca greoi și, de emoție să nu-și calce partenera pe picioare, transpira. Pînă la sfîrșitul dansului, inevitabilul se producea. De aceea prefera adesea rolul de spectator, chiar și la reuniunile prietenești, unde venea cu patefonul și plăcile, ceea ce constituia un motiv să fie invitat pretutindeni.

— Eu învîrtesc manivela și alții se distrează, le explica amărît Ciochină, ceea ce nu-l împiedica să mănînce zdravăn.

— Pe tine trebuie musai să te însor. Îţi găsesc eu o fată, că tu nu eşti capabil, se oferi Florica. Nu-i aşa, Ovid? Îl însurăm!

— Cît mai degrabă. Unde pui că pe nevastă-sa poate s-o calce pe picioare, fără remuşcare.

Izbucniră în rîsete. Încurajat, Ovid continuă:

— Măi Pavele, de ce nu inventezi un semnalizator la pantofi? Să-ţi dea de ştire cînd e primejdie...

— Haide, isprăveşte, i-o curmă Florica, scoţînd cascade mici de rîs.

Aneta şedea între Savu şi maică-sa. Capul mesei îl ocupa, cum se şi cuvenea, bătrînul Trandafir. Era încă un bărbat vînjos, lat în umeri, cu o faţă severă, frumoasă şi calmă. Spre deosebire de el, nevastă-sa era mică şi neobosită, c-un neastîmpăr permanent. Nu era chip s-o reţii la masă, să mănînce şi ea în rînd cu ceilalţi, fiind tot timpul preocupată de musafiri. Pe Aneta, mai ales, o îndemna mereu, o îmbia, căci fata se dovedea prea cumpătată sau cumva stingherită.

— Tu, Savule, ce păzeşti acolo? rosti bătrînul. Vezi, ai grijă de fata ta. Noroc, copii! Noroc, Netă! închină el paharul cu vin.

Ciocniră cu toţii, băură. Atmosfera se mai încălzi şi Aneta începu să se simtă mai puţin străină printre ei. Dar veselia, glumele lor nu-i micşoraseră acea stare de nelinişte, subterană, ca înaintea unui lucru ce trebuia să se întîmple şi pe care ea nu-l întrezărea. E ceea ce o făcea să-l urmărească pe Savu, să fie atentă, într-o aşteptare nelămurită, căci instinctul ei cel mai profund îi spunea că astăzi venea o dezlegare, pe care o dorea şi se temea de ea, fără să ştie de ce. Cum era cu toate fibrele îndreptate spre Savu, îi fu uşor să bage de seamă că el însuşi era altfel ca de obicei, puţin mai agitat, deşi arăta numai vesel, ţinînd isonul celorlalţi.

Mai tîrziu împinseră masa lîngă perete, făcînd loc pentru dans.

— Dă drumu'la rîșniță, îi spuse Florica lui Ciochină care, docil, se supuse.

Ea dansa cu Ovid, iar Aneta cu Savu, căruia îi șopti speriată la ureche:

— Habar n-am să dansez. Or să rîdă de mine.

— Aici nu-i salon. Nu te înțepeni, lasă-te-n voia mea. Dansează mai aproape de mine, nu fugi.

Lui Savu îi era greu s-o conducă; era zveltă și se mlădia după muzică, dar Aneta se îndepărta de el, jenată să danseze atît de strîns îmbrățișați. Savu reuși s-o țină lipită, să-i impună ritmul, biruindu-i împotrivirea. Aneta se mișca bine, în ritm, deși greșea uneori pașii. De-abia la al treilea sau al patrulea dans cu Ovid, ea cunoscu acea plăcere ușoară, amețitoare și nouă, de a fi purtată și învîrtită ca un fulg. Tînărul înalt și brunet avea mai mare precizie și supleție, și Aneta se simți deopotrivă stăpînită și liberă în dans. Și cînd se sfîrși melodia, își dădu seama că, pe cînd dansa, nu-i observase pe Savu și Florica. Încercă să ghicească pe fețele lor încălzite semnul vreunei emoții deosebite. Florica îi aruncă iarăși o privire scurtă și pătrunzătoare, și rîse. Și numaidecît, sprintenă, pusă pe haz, se agăță de Pavel Ciochină, care stătea cuminte lîngă patefon, aranjînd plăcile pe disc.

— Părăsește manivela, e rîndul tău la dans. Te invit eu.

— Nu, ia-l pe Ovid, se apără Pavel, care avea o mare dorință să danseze cu ea.

— Cum, mă refuzi? Ce, tu crezi că-i după tine? Te rog să te școli. Ce zici de el, Ovid?

— Eu nu mă bag, îl iei pe răspunderea ta, făcu tînărul cu nasul mare, arătînd cu degetul spre botul pantofilor.

— Nu vă uitați la mine, că mă încurc, se rugă Pavel, pe care Florica îl învăța serios cum să-și îndrepte trupul, cum să miște picioarele, numărînd pașii: Un, doi... la stînga... un, doi...

— Asta-i instrucție în toată regula, rosti mucalit Ovid.

„Seamănă cu soră-mea, Florica e însă mai sigură pe ea," gîndi Aneta, care stătea lîngă Savu.

Se înnoptase. Părinţii gazdei rezistaseră cîtăva vreme, după care, obosiţi, se retraseseră în odaia lor. Curînd, mica petrecere se sparse. Musafirii se pregăteau de plecare. Aneta se sculă şi ea, dar Savu o reţinu:

— Tu mai rămîi. Am să-ţi vorbesc.

Pe cînd Savu îi conducea pe ceilalţi în vestiar, ea se uită prin apartamentul proaspăt zugrăvit, şi de-abia acum văzu că odăile erau pe jumătate goale. Mobile erau puţine, cu mari spaţii libere între ele. Se oprea asupra cîte unui obiect, nu fiindcă o interesa, ci ca să alunge acea stare neliniştitoare, care pusese din nou stăpînire pe ea. Se simţi luată după umeri şi dusă într-o cameră, unde Savu o aşeză pe un scaun, iar el îşi trase un taburet în faţa ei.

— Netă, vreau să-ţi spun unele lucruri, pentru că nu mai e timp şi trebuie să luăm o hotărîre.

— Ce hotărîre?

— O să afli numaidecît. Ascultă-mă.

Savu stătea pe taburet, mai jos decît ea, şi Aneta îi atingea pieptul cu genunchii. Încercă să se dea înapoi. Savu îi prinse mîinile şi ea nu se mai mişcă.

— Eu, de felul meu, nu-s prea curios. Dar m-am interesat îndată cine eşti, de unde vii. Începusem să mă gîndesc la tine, ceva mă mîna să dau tîrcoale atelierului, voiam să văd pe fata aceea cu sprîncenele încruntate. Era închisă şi mîndră; de fapt, deşi n-o arăta, era speriată de cei din jur, şi de aceea strica uneori bobinele, rosti indulgent Savu.

— Nu-mi plăcea să fiu bobinatoare.

— Nu era numai asta. N-ai trăit printre muncitori. Ai o fire, cum să zic?... nu eşti sociabilă... Eşti mai retrasă, nu te simţi la largul tău printre oameni.

— Da, aşa-i. Şi e rău?

— Ai să te deprinzi. De aceea te-am luat la strungărie.

— Numai pentru atît ?

— Nu, voiam să fii lîngă mine, cu mine. Cînd te-am cunoscut mai bine, mi-am zis că tu eşti o fată în care pot să am încredere, pe care pot să mă bizui, orice-ar fi să se întîmple. E adevărat, Netă ?

— Adevărat, îngînă ea.

— Tocmai de aceea vreau să mă însor cu tine, urmă el surîzător, şi asta cît mai repede, pînă într-o lună de zile. Vrei să mă iei de bărbat ?

Aneta îşi ridică privirea, ardea ca o văpaie. Faţa îi era însă palidă.

— Da... dar de ce eşti aşa de grăbit ?

— Fiindcă plec, Netă.

— Unde ? Iar pleci în provincie ?

— Nu, mult mai departe... În străinătate, spuse şovăitor.

Aneta îşi trase mîinile ; începu să-şi frămînte degetele.

— Şi cît stai ?

— Doi ani, draga mea. Sînt trimis pentru studii... şi de aci, în treizeci de zile... ieri am primit această veste !

— Doi ani ? exclamă sugrumat Aneta.

Şi acest timp se întindea înaintea ei enorm, dîndu-i aceeaşi senzaţie ca pe peron, a unei singurătăţi, a unei aşteptări nesfîrşite, în care unicul punct fix al existenţei ei era Savu, un punct îndepărtat, de care se va apropia cîndva, după scurgerea a mii şi mii de ore.

— Asta schimbă ceva între noi ? rosti Savu, cu o pîlpîire nesigură în ochi.

— Nu schimbă.

— Îţi cer un lucru foarte greu. Ai să poţi să mă aştepţi ? spuse el şi, părîndu-i-se că Aneta se clatină, adăugă : Mai chibzuieşte. Nu trebuie să-mi răspunzi numaidecît.

— Prea a venit deodată... Nu ştiu, suflă ea, sforţîndu-se din răsputeri să nu plîngă.

Şi afară, în noapte, se încurcă pe străzi, rătăci, ajungînd după cîteva ocoluri la pod, în centrul plin de lumini. În sufletul ei nu exista decît Savu,

plecarea lui și această lungă așteptare pentru care nu era încă pregătită, întrebîndu-se într-una: „Ce să fac? Ce să mă fac?“

*

Nu voia să-l lase singur pe Matei și-l însoțea în lungile-i plimbări prin cartierele orașului. În această împrejurare — a sistării lucrărilor — avea mai mult ca oricînd nevoie de prezența ei. Fără să i-o spună, fata o simțea în felul cum o strîngea lîngă el, în tăcerile sale sau în zîmbetul fugar care-i flutura uneori pe buze. Erau plimbări fără o țintă anume, dar Irina observase că aveau o înrîurire binefăcătoare asupra lui. Se destindea, era mai puțin închis și preocupat. Poate că se și stăpînea, îi ascundea cît de puternic îl lovise neașteptata întrerupere a lucrărilor. Firește, ea nu ocolea acest subiect, îl încuraja, îi argumenta că operațiile vor fi neapărat reluate. Matei consimțea, fiindcă altminteri nici nu putea gîndi. Amîndoi își dădeau totuși seama că nici unul din ei n-avea nici o dată precisă, sigură, și deci nu găseau nici o explicație. Așa încît renunțară să mai discute.

Traversară parcul Ioanid și se îndreptară spre strada Polonă. Ea își vîrî palma în buzunarul canadianei lui. Își încetiniră mersul.

— Te dor picioarele de atîta umblet, spuse Matei, sprijinind-o.

— Nu, nu mă dor, minți Irina.

Se agăță însă de brațul lui, cu o moliciune în genunchi.

— N-am să te mai car după mine, fata mea, spuse el tandru, văzîndu-i trăsăturile obosite.

— De ce? Îmi place să mă plimb.

— Nici eu n-o să mă mai vîntur pe-afară. O să mai stau pe-acasă sau o să vin la tine.

— Ar fi mai bine, recunoscu Irina. Cînd vii?

— Mîine.

Matei nu veni. Irina îl căută pe inginerul-șef Liteanu. Deși era prieten cu taică-său, un intim al

casei, îi era oarecum peste mînă să se intereseze de soarta proiectului. Dar convingerea că Liteanu, chiar dacă ar fi fost uşor surprins de interesul ei, nu o va arăta, o hotărî să-l abordeze cu cel dintîi prilej. Suspendarea lucrărilor produsese o mişcare în uzină. Conducătorii începuseră să acţioneze. Aşteptau şi înapoierea lui Traian Cerchez, care trebuia să sosească. Atunci, cu siguranţă, unele puncte obscure se vor lămuri. De unde pornise ordinul de suspendare ? Pe ce bază ?

Consilierul Cerchez pică în Bucureşti dimineaţa. Se schimbă, îşi făcu un duş şi plecă direct la minister. Cînd Irina se întoarse după-amiază de la uzină, tatăl ei o anunţă telefonic că mînca în oraş şi că va fi acasă pe la nouă seara. Într-adevăr, sosise la ora anunţată, nu singur, ci întovărăşit de un bărbat între două vîrste, voinic şi greoi, cu care se închisese în birou.

Irina îşi închipuia că vor isprăvi repede, dar orele se scurgeau, fără ca musafirul să plece. Între timp, fata îl sună pe Matei. Nu-i răspundea nimeni. Mătuşa s-o fi culcat. În orice caz, din odaia ei nu se auzea zbîrnîitul soneriei. Acest ţîrîit în gol îi dădea Irinei o senzaţie de nelinişte. Cum de nu era acasă la această oră ? Unde o fi oare Matei ? Era aproape de miezul nopţii. Încercă să se calmeze, citind o carte ; nu era în stare să prindă sensul frazelor. Urechea ei era atentă, aşteptînd momentul cînd va desprinde un zgomot, o mişcare în micul hol, care despărţea biroul de apartamentul ei. Peste vreun sfert de ceas deslușI paşi, voci. Cerchez îl conducea pe musafir :

— Nu aveţi nici o grijă, în noaptea asta termin raportul, îl asigură profesorul.

„Are de lucru," îşi spuse Irina, şi nu mai îndrăzni să intre la el, să-l tulbure, dar nici nu putea să renunţe să-i vorbească. În frămîntarea ei, se plimba încoace şi-ncolo prin hol, cînd uşa se întredeschise şi taică-său apăru în prag, mirat :

— Ce-i cu tine, Irinuș? Nu te-ai culcat?
— Nu pot să dorm.
— Vrei să vii puțin la mine?
— Ai de lucru...
— Nu-i nimic. Mă mai odihnesc cîteva minute.
Irina se cufundă într-un fotoliu, cu picioarele sub trup. Cerchez stătea la birou și sorbea dintr-o ceașcă mare, de cafea neagră, neîndulcită, cum avea obiceiul, cînd se pregătea să petreacă o noapte albă.
— Și de ce nu dormi tu?
Irina tăcu.
— E în legătură cu... Matei?
— L-am sunat și mai înainte, și nu era acasă. Sînt îngrijorată.
— A intervenit ceva nou între voi?
— Ah, nu! De cînd s-au oprit lucrările e însă altfel, schimbat. Ce raport lucrezi, tată? întrebă Irina. Te-am auzit pomenind despre el tovarășului care a fost la dumneata. E atît de urgent?
— Da, este. Mîine dimineață îl predau. Se referă la proiectul lui Zane și la tot ce s-a montat în jurul lui.
— Așa!... Și cum nu mai răbda incertitudinea în care se zbătea, rosti cu un tremur în glas: Tată, te rog, spune-mi adevărul. Proiectul lui Matei este bun sau nu?
— Excelent. De aceea l-am și aprobat.
— Nu mai pricep nimic. Au survenit ulterior niște obiecții atît de importante?
— Aș, de unde! Nu rezistă nici una. Sînt niște mofturi.
— Cum de s-au suspendat lucrările? De către cine? În definitiv, nu e vorba numai de Matei, ci de uzină, de muncitori, de...
Cerchez surîse:
— Socialismul se construiește cu oameni, nu cu îngeri.
— Cu orice fel de oameni? Și cu cei care ni se pun de-a curmezișul, cu adversari fățiși sau disimulați?

— Mai întîi trebuiesc dovediți ca atare, nu se poate proceda cu ușurință.

Irina era nemulțumită de rezerva lui taică-său, pe care o bănuia impusă de discreție. Și ea dorea să afle mai mult.

— Îi cunoști cine sînt ?

— Situația e mai complicată, nu-mi cere să intru în detalii. E o chestiune destul de delicată. Altceva nu pot să-ți spun. Cerchez își aranjă hîrtiile. Deocamdată, eu înaintez raportul forurilor noastre conducătoare. Am fost așteptat pentru acest lucru și mă grăbesc să-l prezint cît mai urgent. După ce raportul va fi analizat, se vor lua măsurile cuvenite. Și acum du-te și te culcă. Vreau să mă apuc de lucru.

Irina sări de pe fotoliu, îl îmbrățișă și ieși din birou. Suna telefonul din hol. Ridică receptorul ; era Matei.

— Ce idee bună ai avut că m-ai sunat. Unde-ai fost ? vorbi ea repede, înăbușit.

— Ți-am telefonat într-o doară ; mi-era teamă să nu te trezesc din somn. Dar simțeam nevoia să te chem. Ce făceai ?

— Mă gîndeam la tine. Pe unde ai umblat ?

— Aiurea, pe străzi. Am fost astăzi foarte deprimat. Mă urmărea gîndul că eu orice întreprind mă izbesc de un zid.

— N-ai dreptul să vorbești așa, nu-ți dau voie.

— Pînă mîine o să-mi treacă. A fost o zi rea și m-a găsit tristețea descoperit. Se mai întîmplă.

— Alung-o. Am motive să cred că totul se va rezolva cu bine. Auzi, Matei ?

— Cît știu că ești cu mine, îmi este bine.

— Sînt totdeauna cu tine.

— Noapte bună, te sărut.

— Noapte bună, iubitule.

*

Cum în aceste zile agitate nu-i fusese cu putință să stea de vorbă cu conducătorii uzinei

decît în goană, deoarece erau ocupaţi pînă peste cap, Matei se hotărî să aştepte. Nu era o renunţare, nu dezarmase, ştia însă că deocamdată nu era nimic de făcut, că evenimentele îl depăşesc şi orice tentativă din partea lui era o risipă inutilă de energie. Păun avea dreptate : trebuia să aştepte. Oricît de lungă ar fi fost această aşteptare, altă cale nu exista. Undeva, un şurub al maşinăriei se împotmolise. Şi el nu avea nici căderea, nici puterea să-l despotmolească. Aceasta reieşea foarte lămurit din atitudinea tranşantă a lui Dimcea.

Fusese primit în grabă, tocmai cînd directorul se pregătea să coboare în hală. Abia apucase să spună cîte ceva despre suspendarea operaţiilor, despre stupoarea lui, cînd Dimcea îi curmă şirul :

— Ai venit să mă informezi pe mine ? Nu era nevoie să te osteneşti. Cunosc mai bine situaţia. Am aceeaşi grijă ca şi dumneata. Peste un ceas voi fi acolo unde trebuie să fiu. Pînă atunci vreau să dau o raită prin hală. Nu mai am timp... Stai, coborîm împreună, îl opri Dimcea, cu o voce mai îmblînzită.

Matei crezu totuşi că voia să-l deslueşească, dar directorul nici gînd n-avea. Se vedea că era preocupat, ridurile pe faţă erau mai apăsate ; dar în loc să-l îmbătrînească, îi dădeau o înfăţişare mai viguroasă, purtînd în ele deopotrivă mărturia unor încercări aspre şi a unei vitalităţi nedomolite de vîrstă. Străbătură hala împreună şi, la despărţire, Dimcea îl bătu pe umăr. Atît. Nu rostise un cuvînt. Era un gest surprinzător, de afecţiune, care avu un ecou mai puternic în Matei decît dacă i-ar fi adus vreo laudă. Cunoscînd cît era de reţinut, de puţin familiar acest om, deşi simplu şi drept în relaţiile sale cu toţi — ceea ce-l făcea să fie stimat de muncitori — gestul îl tulbură pe Matei. Şi, într-adevăr, îşi aminti, printr-o asociaţie inexplicabilă, de acea scenă petrecută mai demult, cînd Dimcea se interesase dacă era rudă cu Dumitru Zane. Revedea fiecare amănunt al scenei, îmbătrînirea subită a directorului cînd aflase că unchiul său murise sub

dărîmăturile bombardamentului din 4 aprilie 1944, întrebarea pe care i-o pusese de-şi aducea aminte de el, Dimcea, voinţa cu care acesta se smulsese din trecut, ca apoi să abordeze problemele curente. Emoţia îi pierise şi redevenise un conducător ca oricare altul. Totul era atît de ciudat şi ireal... Pe acest om nu-l văzuse în viaţa lui, nu-şi putea aminti nici o frîntură din trecut în legătură cu el, oricît şi-ar fi scotocit memoria. Ceea ce era neîndoielnic e că Dumitru Zane nu-i era străin. Poate fuseseră tovarăşi în ilegalitate, poate fuseseră chiar prieteni. Cum Dimcea nu se arătase dispus să prelungească acea discuţie, Matei nu îndrăznise să stăruie. Era o chestiune personală, intimă. Dar toate astea nu aveau nimic comun cu el, cu suspendarea lucrărilor. Nu obţinuse nici un rezultat, nici o speranţă. Şi totuşi, în forul său lăuntric, Matei se bizuia pe Dimcea. Era încredinţat că va acţiona. De altminteri, în modul lui laconic şi stăpînit, îi şi spusese :

„Am aceeaşi grijă ca şi dumneata. Peste un ceas voi fi acolo unde trebuie să fiu.“ Această grijă Matei avea s-o verifice chiar la sfîrşitul orei în care Dimcea colinda atelierele. Într-un scurt răstimp, el soluţionase unele probleme urgente, controlînd situaţia la faţa locului. Şefii de sector, ca şi şefii de secţii se obişnuiseră cu metoda sa de lucru. O astfel de promptitudine în hotărîri nu era posibilă decît la un conducător care cunoştea perfect angrenajul complex al uzinei, fiind capabil să gîndească repede şi precis măsurile respective.

De data aceasta erau însă nedumeriţi. Se dovedi inflexibil în continuarea pregătirilor atît pentru experienţa la maşina de probă, cît şi pentru operaţiunile ulterioare de revizie şi montare a cutiei de viteză la laminoare. Nu neglija nici un detaliu, cerînd ca din timp să fie la îndemînă piesele de schimb, sculele principale, să se organizeze echipele de intervenţie. Erau nişte măsuri, ca şi cînd a doua zi se reluau lucrările. Or nimeni, şi nici directorul, nu-i anunţase că Zane va reîncepe

experiența la mașina de probă. Și nici n-o reluau, fiindcă nu sosise nici o dispoziție care să anuleze prima decizie. Atunci ce sens avea această activitate de pregătire? Unii dintre șefi se lăsaseră cu totul pe tînjeală, creînd astfel o atmosferă de dezinteres, de indiferență, strecurînd în mulți credința că proiectul va fi abandonat. Dimcea și Nenciu se sfătuiră împreună și hotărîră să înlăture această stare de spirit, să dinamizeze oamenii, să le insufle curaj. Nenciu acționă prin organizațiile de bază, în contact direct cu muncitorii, iar Dimcea porni într-o raită prin uzină, dînd dispozițiile necesare. Atît unul cît și celălalt considerau că suspendarea era provizorie și că această chestiune va fi dezlegată în scurt timp. Firește, nu cu inima ușoară își luaseră o astfel de răspundere. Era însă important să țină treaz moralul laminoriștilor.

Într-acestea, Nenciu fu chemat la Capitală.

Dimcea, pe platou, punea tocmai în vedere șefilor de sector: „Vă țin răspunzători de executarea dispozițiilor mele. Vreau ca totul să fie gata în momentul cînd se va relua experiența. Asta se poate întîmpla astăzi, mîine, însă oricum, dumneavoastră să fiți pregătiți." După aceea trecu pe la Liteanu, la linia automată, de unde trimise pe careva să-l cheme pe Velicu. Acesta sosi grabnic, transpirat; spre norocul lui mai avu răgazul să-și șteargă fruntea de sudoare, să-și ia răsufletul, să-și controleze carnetul cu scoarțe de mușama neagră.

Directorul se afla în mijlocul unei echipe de tehnicieni, împreună cu inginerul-șef. Peste un sfert de ceas îl zări pe Velicu, care se tot rotea în jurul lor.

— A, ai venit! Velicule, nu uita sculele necesare pentru Zane de la magazia specială. Vorbește și cu Păun ce nevoi are și el. Le pui deoparte, nu se atinge nimeni de scule. Să le ai îndată ce ți le vor cere. Ai făcut ordine în magazia număru unu? Dacă dumneata n-ai vreme, o fac eu.

Velicu înghiți în sec.

— E ca la farmacie, tovarăşe director, spuse Velicu şi zîmbetul bun de pe obrazul lui jovial se topi. L-am scos pe Spălăţelu, am angajat alt magaziner.

— L-ai dat afară ?

— N-am avut încotro. O să-l bag şi în puşcărie. E un hoţ. A furat materiale şi le-a vîndut pe sub mînă.

— Cît e de mare paguba ?

— Vreo treizeci de mii.

— Şi cum de n-ai băgat de seamă că fură ?

— Nu era uşor, tovarăşe director. L-am cercetat o săptămînă. Era foarte iscusit.

— Să mă ţii în curent cu cazul ăstuia.

— Da, tovarăşe director, aprobă Velicu, temîndu-se să-i mărturisească lui Dimcea că Spălăţelu dispăruse de la domiciliu şi că era căutat de autorităţi.

Dimcea se îndreptă către inginerul-şef.

— Tovarăşe Liteanu, mergem, ne-aşteaptă maşina.

— Vă ajung imediat.

Pe drumul de înapoiere, prin hală, de la prima cabină, Dimcea îl sună la telefon pe şeful biroului tehnic, Dan Mîndrescu. Cînd directorul urcă scara de piatră care ducea în biroul său, se întîlni cu Mîndrescu. Şeful biroului tehnic, înalt, ciolănos, se curbă invizibil la ivirea lui Dimcea.

— S' trăiţi, tovarăşe director, aveţi vreo treabă cu mine ?

— Mai verifică dumneata o dată proiectul lui Zane. E singurul proiect bun pe care-l avem. Dacă descoperi însă ceva, semnalează-mi şi mie. Cît timp îţi trebuie ?

— Proiectul a fost studiat serios şi nu văd ce s-ar putea găsi...

— Aşadar, dumneata n-ai nici o obiecţie de fond ?

— Nu, în afară de cele formulate la consfătuire, şi care ţin de adaptare, de unele operaţii tehnice care pot suferi modificări pe parcurs, n-am nici o obiecţie de fond. Dar dacă dumneavoastră doriţi

să mai consult proiectul... spuse Mîndrescu, dezvelindu-şi dinţii laţi de cal.

— În două zile pot să am avizul dumitale ?

— Îl veţi avea.

— Ai făcut şi controlul la maşina de experienţă ?

— Da, operaţiile sînt bune.

— N-am uitat, tovarăşe Mîndrescu, sarcinile care-ţi revin şi dumitale în realizarea proiectului.

— Mi le voi îndeplini din toată inima, se grăbi Mîndrescu.

„Am avut o intuiţie grozavă că n-am intrat în combinaţie cu Beldie," se felicită Mîndrescu.

Da, se retrăsese destul de abil. Nu era atît de prost să-i facă jocul. Îi datora oarecare recunoştinţă ? Naivităţi ! N-avea să-şi fractureze o situaţie, susţinînd un proiect avortat. Cel al lui Zane era incomparabil superior. Nici suspendarea experienţei nu-i zdruncinase ideea că procedase sănătos, punîndu-şi persoana la adăpost. Beldie cîştigase un rund, nu şi meciul. O fi avînd el pe cineva tare, sus, dar Mîndrescu era foarte sceptic asupra rezultatului final. Simţea cum se pregăteşte o acţiune, cum anumite forţe începuseră să se mişte, şi însăşi dispoziţia pe care i-o dăduse Dimcea îi adeverea că avusese dreptate. Din acel moment se socoti aliatul lui Zane. Îi comunică sarcina ce-o primise, cercetă amănunţit şi îndelung lucrările înfăptuite pînă acum la maşina de probă, necontenind cu dovezile de prietenie faţă de Matei. „Ăsta mă crede rudă cu Dimcea, altfel este de neînţeles această întoarcere de o sută optzeci de grade," gîndi tînărul inginer.

Între timp, pregătirile continuau, deşi maşina de probă zăcea inertă pe platou. Era întocmai cum ai avea planul unui edificiu, ai îngrămădi materialele necesare, ai repartiza echipele, aşteptînd ordinul să porneşti la înălţarea construcţiei. Şi acest ordin nu venea.

Cît era pe platformă, Matei uita sau voia să nu se mai gîndească la maşina izolată de pe platou, dar acasă, această experienţă gîtuită îi revenea mereu în minte şi, ca să se liniştească, fugea afară, hoină-

rînd pe străzi sau apărînd la Irina la ore imposibile. Era o frămîntare stearpă și absurdă, și Matei reflectă că ar fi fost mai nimerit să profite de acest răgaz și să revadă împreună cu Stere proiectul. Auzise de o comisie de reverificare. Cu atît mai mult trebuia să fie bine înarmat.

Într-o după-amiază pică la Stere, fără să-l fi înștiințat. Vru să-și ceară scuze, dar inginerul îl împiedică :

— Un prieten e oricînd binevenit, spuse.

Era în odaia sa, cu pereții acoperiți de jos pînă sus de cărți, în aceeași haină de casă cu șiret, și probabil Stere citea la lumina unei lămpi cu picior, cu abajurul de hîrtie creponată. Fără să-l întrebe pe Matei, rugă pe soția sa, care era în odaia alăturată, despărțită de birou printr-un glasvand, să prepare două cafele.

— Văd că ai un sul cu dumneata. Ce-i cu el ? se interesă Stere, deoarece Matei îl pusese pe masa de birou.

— Sînt schițele proiectului meu. Aș dori să verificăm încă o dată schițele și calculele. Bineînțeles, dacă vrei...

— Nu vreau.

— Matei se holbă la inginer și desigur și-ar fi luat sulul și s-ar fi sculat să plece, dacă n-ar fi observat surîsul lui, dacă în clipa aceea soția sa n-ar fi adus cafelele, retrăgîndu-se apoi în camera ei.

— Glumești ? întrebă Matei, dezorientat.

— Nu glumesc de loc. Verificarea nu este necesară. Am studiat proiectul dumitale cîteva nopți. N-am fost înainte imbecil, iar acum genial, ca să descopăr... ce anume ? Ce-am avut de spus am spus. Te temi de comisia de la minister ? Articulația proiectului e strînsă, logică. O altă opinie ? E o chestiune de interpretare. Credința mea e însă că această comisiune nici nu se va alcătui.

— Pe ce te sprijini ?

— Un proiect care poartă girul profesorului Cerchez nu poate fi aruncat la coș. Iar el, la

rîndul lui, desigur că a lucrat în acord cu ceilalţi specialişti de la minister.

— Totuşi, experienţa a fost întreruptă.

— S-a produs undeva o defecţiune. Pun mîna în foc că e o „iniţiativă" a lui Beldie, accentuă sarcastic Stere. Îl cunosc bine ; nu cedează şi nici nu se dă în lături de la nimic.

— N-ar fi exclus, spuse îngîndurat Matei. Dar pînă unde se-ntinde puterea lui ?

— El mai are încă relaţii, ştie să le cultive, să tragă foloase personale din ele.

— Stere, e o copilărie ! Să zicem că ar izbuti să-mi înmormînteze proiectul. Perfecţionarea capacităţii tehnice a vechiului laminor, instalarea liniei automate sînt fenomene ale unui proces inevitabil de dezvoltare a industriei noastre. Îţi debitez nişte banalităţi. Poate fi oprit acest proces prin oarecari relaţii ? E comic.

— N-am mers atît de departe. Mă refer numai la proiectul dumitale.

— Nici măcar asta nu-i cu putinţă, se încăpăţînă Matei. Ce poate să facă Beldie ?

— E o simplă ipoteză ; de pildă, să înainteze un memoriu la minister, la partid.

— E o presupunere, sau ai vreo ştire despre această „iniţiativă" a lui ?

— Iar mă bănuieşti.

— Nu, te rog să mă ierţi. Înţelege-mă. Am muncit pe brînci la proiect. Nu e o lovitură uşor de îndurat.

— Te înţeleg.

— Fii sincer şi deschis cu mine, aşa cum mi-ai dovedit-o pînă acum. Îl ocroteşte, îl protejează cineva pe Beldie ?

Stere răsfoi cartea de pe masă, o împinse deoparte ; lumina lămpii cădea oblic pe jumătatea obrazului său, cu pielita subţire, pergamentoasă. I se desenau foarte limpede maxilarele osoase. Luă din cutia de lemn încrustat o ţigară şi şi-o aprinse.

— Îmi ceri prea mult. E un subiect nu numai delicat, ci şi primejdios... pentru mine. În sfîrşit, o

fac pentru dumneata, eu oarecum n-am ce pierde, spuse Stere, după puţină reflecţie. E un amănunt din biografia lui Beldie, pe care am omis să ţi-l povestesc. De altfel, e o biografie atît de bogată şi s-a scurs atîta timp, că-mi mai scapă unele date. Între anii 1939—1941 am avut un funcţionar la administraţie, pe nume Victor Misirliu. Era legionar şi fusese amestecat într-o afacere urîtă. A fost arestat sub Antonescu. A intervenit Beldie şi a reuşit să-l scoată din închisoare, dar nu l-a mai angajat în uzină. Ce-a devenit acest Victor Misirliu după aceea nu mai ştiu pînă-n ziua de astăzi. N-am mai auzit de el.

— E rudă, cumva, cu Ion Misirliu de la minister ?

— Da, frate.

— Încep să mă luminez.

— Nu te pripi. Cînd eram „bine“ cu Beldie, aflasem de la el că cei doi fraţi n-aveau legături, se urau. Ion era suspectat că e comunist sau, în orice caz, un om cu convingeri de stînga. Aşa că între cei doi n-a existat nici o punte de apropiere. Ar fi riscant deci să afirm că-l protejează pe Beldie, dar acesta o fi uzat în mod rafinat, subtil, de o vagă presiune.

— N-avea cum. În autobiografia sa, Misirliu nu putea să ascundă un fapt atît de important.

— E posibil. Dar Beldie nu este exclus să fi încercat.

— Sînt lucruri de care comitetul nostru de partid ar trebui neapărat să ia cunoştinţă.

— A luat.

— Ai vorbit cu Nenciu ?

— Vreo patru ceasuri. Am scris pe hîrtie tot ce ştiu şi despre mine şi despre Beldie. Era o datorie, nu ? spuse Stere, cu un licăr viu în privire.

— Absolut. N-ai dreptul să-l cruţi nici pe el, nici pe dumneata. Ai procedat cinstit.

— Eşti un iacobin ! rosti Stere, cu simpatie.

Matei nu-l auzi sau înţelesul nu ajunse la conştiinţa sa, căci se gîndea la Nenciu. Reveni la propunerea sa :

— Nu vrei, totuşi, să revedem proiectul ?

— Fie, consimţi Stere, despăturind sulul cu schiţe şi calcule.

Isprăviră munca la miezul nopţii. Matei era mort de oboseală. Îl învioră aerul oraşului, purificat şi rece. Îl aspiră în plămîni, uşurat, întărit în sine că proiectul rezistase şi la acest examen. Era înseninat ; n-avea decît să vină şi verificarea.

*

Încetarea muncii de pregătire produsese consternare. Atitudinea sceptică a unora dintre tehnicieni se transformă în certitudinea că, desigur, la minister se descoperise vreo hibă în proiectul lui Zane, altminteri nu s-ar fi dat ordin de suspendare a lucrărilor.

În rîndul muncitorilor efectul era altul ; de uimire şi de aţîţare în contra diferiţilor specialişti din uzină. Cu bunul lor simţ, ei judecau altfel : daca proiectul nu era reuşit, cum de-l aprobaseră ? Avuseseră răgaz să-l studieze, să-l întoarcă pe toate feţele, şi de vreme ce căzuseră de acord asupra lui însemna că e un proiect bun. Ei nu-i cunoşteau exact valoarea, dar ceea ce ştiau e că atinseseră o limită a eforturilor şi că, negreşit, se impunea o soluţie. Aceste gînduri care roiau în mintea lor nu se sfiau să le spună tare pe platformă, cum nu pregetaseră să le susţină şi la şedinţa de mobilizare a organizaţiei de partid, la care participă şi Nenciu.

După un ceas, cînd se sparse adunarea, în sala rece de paiantă stăruia un miros de fum înecăcios şi acru. Cineva deschise o fereastră şi în încăpere năvăli o adiere de pe cîmp, cu mireasmă de pămînt şi iarbă încolţită. Cîţiva se strînseră în jurul lui Nenciu. Era lîngă uşă, cu mîna pe clanţă. Îi vorbi Firoiu. El, Nenciu, era doar un muncitor de-al lor, lucrase de asemenea la laminoare, aşa încît mai bine decît oricine îşi dădea seama că aveau dreptate. De ce se tărăgăna ? Partidul era informat de situaţie ?

Erau unele întrebări la care Nenciu putea să răspundă, la altele, nu. Şi nu fiindcă n-ar fi vrut, dar deocamdată dibuia în necunoscut. De aceea, mai întîi, se va duce cu Dimcea la minister, să afle ce determinase o asemenea hotărîre. Oricum, ei trebuiau să fie pregătiţi, deoarece neapărat lucrările vor fi reluate.

Oamenii îl ascultau serios şi încuviinţau, deşi se îndoiau. Parcă le venea şi nu le venea să se împrăştie. Tăceau. Era ca şi cum ceva nu fusese spus, ceva care atîrna în aer, şi fiecare simţea că acel lucru e cel mai important pentru ei toţi, şi de-acolo aşteptau rezolvarea.

— De ce la minister? rosti cu o mişcare vie Firoiu.

— E for superior, el decide, îi explică Mitică, vrînd să fie de partea secretarului şi admirîndu-l în sine pe Beldie: „E tare, joc pe mîna lui".

Şi ceea ce mocnise pînă atunci în oameni ieşi la lumină în izbucnirea lui Firoiu.

— Taci din gură! îl repezi. Da' n-a decis o dată ministeru'? Prima oară, proiectul era bun, şi acu' nu mai face două parale? Ce, noi sîntem copii? Mai sînt şi alţii peste ei, spuse Firoiu şi se uită la Nenciu, încercînd să descifreze în pupilele mărite de lentile intenţia secretarului.

— Trebuie să se aleagă într-un fel, că nici aşa nu mai merge, adăugă şi Gore, uriaşul. Mai sînt unii care se urnesc greu. Păi, dacă nu se poate altcum, să-i împingem de la spate.

Pe feţele oamenilor, în privirile lor, Nenciu citi deschis: „Ce mai stai? Du-te la partid, nu mai pierde vremea!"

Şi pe cînd Nenciu mergea prin curte, însoţit de Zane, acesta îi destăinui presupunerea că ar putea fi o lucrătură a lui Beldie. Nenciu nu spuse nimic şi se despărţiră, fără ca Matei să fie prea încredinţat că era în stare să întreprindă o acţiune decisivă. „E depăşit, n-are ce să facă", conchise el.

Fu însă contrariat şi puţin morocănos cînd într-una din aceste zile îl găsi contemplînd maşina de probă. Ca să nu se îmbîcsească piesele, Matei le mai ştergea de praf, le uleia, ceea ce îi dădea în parte iluzia că poate în curînd va reîncepe experienţa. Dar ce căuta Nenciu pe platou ? „Cu privirea n-o să pui în funcţiune motorul !“ îi reproşa mut Zane, care nu pricepea de loc zîmbetul lui Nenciu. Era mai degrabă un zîmbet al ochilor, căci expresia sa era de om întors în sine, urmărit de alte preocupări.

— În ce fază te aflai ? se interesă Nenciu.

— Eram destul de înaintat.

— Şi eşti mulţumit de operaţiile de pînă acum ?

— Au fost verificate şi se consideră că sînt bune.

Nenciu clătină din cap, ca şi cînd era foarte bine că operaţiile reuşiseră.

„Şi asta la ce-mi ajută ?“ reflectă Matei care avea impresia că e o discuţie fără rost, nedesprinzînd nici de ce venise Nenciu, nici ce voia de la el.

— La unu o să fiu la Capitală, spuse Nenciu.

— E în legătură cu... cu proiectul meu ? rosti Matei, cu o subită emoţie.

— Cu ce altceva ar putea fi ? rosti Nenciu, cu acelaşi zîmbet vag al ochilor.

O speranţă încolţi în inima lui Matei. În fiecare dimineaţă, de cum intra în uzină, îşi spunea : „Ce-ar fi să mi se comunice astăzi să reiau experienţele ?“ Nu mai avea odihnă. În toiul muncii, de pe platformă alerga la comitetul de partid. De cîteva ori întrebă de Nenciu şi nu-l găsi. Era cînd la raion, cînd la Capitală. Totuşi, nimic nu se clintea. Maşina zăcea mai departe, inertă, cu măruntaiele desfăcute. Se aduna praful pe ea. Erau zile cînd Matei nici nu se mai ducea pe platou. La decepţia sa se asocia, oricît era de neîntemeiat, un impuls potrivnic lui Nenciu. I se părea că nu face destul, că nu e de ajuns de energic, că nu înfăţişa convingător situaţia celor în drept, impasul de la laminoare, urgenţa continuării experienţelor. Îi revedea zîmbetul vag şi promiţător care-l lăsase să întrevadă o

apropiată dezlegare. Şi cînd colo, nici nu se mai arăta pe platformă.

Atunci ce utilitate mai aveau mobilizarea oamenilor, dispoziţiile lui Dimcea, acumularea de scule, de piese, organizarea echipelor, ca şi cînd începerea lucrărilor ar fi fost iminentă ?

Îl căută din nou pe Nenciu la comitet ; era acolo, în biroul lui, singur. „Acu' s-a înapoiat de la Capitală," îi spuse funcţionara, care nu voia să-l anunţe, deoarece o prevenise să nu intre nimeni la el. Matei insistă, o îndupleca, pînă cînd fata întredeschise uşa şi-i pronunţă numele. Nenciu îi făcu semn să-l poftească înăuntru.

De cum pătrunse în birou, Matei înţelese dintr-o privire că picase nepotrivit, dar nu mai putu să dea înapoi. Se aşeză pe un scaun şi între amîndoi se întinse o lungă şi ciudată tăcere. Nenciu se prefăcea că era ocupat în cercetarea unor hîrtii.

— Un moment, te rog, se scuză el.

— Dacă aveţi treabă, vin mai tîrziu.

— Nu, nu, rămîi. Isprăvesc îndată.

În fond, secretarul avea nevoie de un răgaz, ca să se adune. Matei observă la Nenciu o expresie chinuită, absentă, pe care n-o mai văzuse pe faţa lui. Erau întipărite pe ea urmele unei supărări adînci, şi poate de aceea Nenciu nu voia să primească pe nimeni. Aceste urme nu se şterseseră încă, iar Nenciu avea un aer deconcertat, pe care se străduia să-l ascundă, cufundîndu-se în citirea unor rapoarte. Şi de parc-ar fi uitat că Matei era aici, pe scaun, aşteptînd un răspuns. Nenciu formă un număr. Îl sună pe Predoiu.

„Vrea să vorbească cu primul-secretar," gîndi Matei şi auzi limpede în pîlnie vocea funcţionarei de la cabinet : „Tovarăşul Predoiu e foarte ocupat. Reveniţi."

— Bine, mulţumesc, rosti Nenciu, punînd receptorul în furcă, încet, cu o mînă moale.

Era întîia oară cînd Predoiu refuza să-i vorbească la telefon. Nenciu roşi uşor şi-şi scoase

ochelarii. Ochii lui miopi se strînseră, ca de-o lumină prea tare. Privirea sa rătăcea deasupra lui Matei, a lucrurilor, fără să le distingă. Și această privire era goală și dureroasă. Cel puțin așa i se părea tînărului inginer, și vru să se scoale. Dar Nenciu își puse la loc ochelarii și spuse :

— Mai trebuie să avem răbdare. Mult n-o să dureze.

— Știți că Mîndrescu a mai revăzut o dată proiectul și avizul lui e favorabil. I l-a cerut tovarășul director, îl informă Matei.

— Da, și asta contează.

Țîrîi iar telefonul. Era Dimcea pe fir. Nenciu asculta vocea din pîlnie, încrețindu-și fruntea. Matei salută și ieși. „E opresat," gîndi el, relevîndu-i-se cît de mult se angajase celălalt în apărarea proiectului său. El însuși se simțea cu mîinile legate și această neputință îl făcea să nu viseze altceva decît reluarea experienței...

...De aceea, cînd rămînea uneori acasă, era absorbit și nu dădea nici o însemnătate însuflețirii neobișnuite a mătușii Sofia. Observase în treacăt că albise la față, respirația îi era hîrîită, obosea mai repede, ceea ce n-o împiedica să fie necontenit în agitație, vioaie și chiar veselă. Îi rezerva mereu alte surprize lui Matei. Odată o găsi în mijlocul unui vraf de rochii vechi, dar în bună stare, alegînd pe cele care i se potriveau vîrstei ei. Le scutura, le măsura în oglindă, foșnind mătăsurile și catifelele ce răspîndeau un miros greu de stătut și naftalină. Pe cele care urma să i le modifice croitoreasa le atîrna pe o frînghie în curte, să se aerisească. Din numeroasele ei boarfe, cîteva meritau să fie transformate. Matei socotea că e o șușeală a bătrînei această cochetărie tardivă. Era convins că după ce-și va aerisi boarfele, le va vîrî îndărăt în ladă și în șifonier. Mătușa îi dovedi că nu era o toană. Își aduse o croitoreasă ieftină din cartier și trei zile lucră la modificări și probe, pînă cînd își puse la punct rochiile. Era foarte mulțumită și-și îmbrăca mereu altă rochie, fie că se ducea la cinematograf, sau la

reprezentațiile de la casa de cultură. „La ce-i trebuia să se-mpopoțoneze? Unde avea ea să se ducă?“ se întreba Matei, părîndu-i-se vană și inutilă această ocupație a mătușii.

De cîtva timp lipsea adesea de acasă. Printr-o cunoștință, activistă la U.F.D.R., mătușa începuse să frecventeze ședințele de cartier ale organizației, să asiste la conferințe, care, e drept, o cam plictiseau, dar care erau răscumpărate de cîte un film sau echipe de jocuri și dansuri naționale. Mătușa Sofia nu se mărgini la atît; cînd acea cunoștință îi propuse să activeze și ea în diferite munci obștești, bătrîna primi îndată, și în exercitarea sarcinilor căpătase un soi de importanță, de mîndrie.

Nu mică-i fu mirarea lui Matei cînd, într-o seară, venind istovit de la uzină — era în perioada cînd muncea intens la experiența sa — fu întîmpinat de o grămadă de femei, mai în vîrstă și mai tinere, adunate în sufragerie, cu mătușa alături de cea care părea să fie conducătoarea grupului. După terminarea ședinței, pe cînd mătușa îi pregătea masa, Matei o dojeni cu afecțiune:

— Mătușă, dumneata ai nevoie de odihnă. Mi te tot vaiți că ai năduf și nu vrei să te consulte un doctor. Ce te înhami la atîtea treburi? Nu-i nici pentru vîrsta, nici pentru sănătatea dumitale.

— Vreau și eu să trăiesc, să fiu în rîndul oamenilor. Nu-mi place să stau degeaba. Și la doctor nu merg; am eu niște pilule care mă liniștesc. De zece ani mă chinuie năduful, o să mai trăiesc eu mult și bine. Că n-oi fi proastă să mor tocmai acu'!

— Bravo, mătușă! exclamă Matei, molipsit de optimismul ei, deși vedea că slăbise și albise la față.

— Sînt destul de zdravănă, nu mă dau pe una tînără. Eu nu le aud cum se văicăresc, ba c-o doare una, ba c-o doare alta. Decît așa tinerețe... Păi, cînd eram de seama lor, zbîrnîiam! Și slavă Domnului, că eram și dezbrăcată și nemîncată.

— Ce mai face prietena dumitale, domnișoară Amelia Cruțescu-Padina ? schimbă discuția Matei, căci mătușa, după obiceiul ei, își trăsese un scaun lîngă masă și veghea să nu-i lipsească nimic și, mai ales, dorea să sporovăiască nițel cu nepotu-său.

Pe Matei, cînd mătușa era cu haz, îl destindea și-l dispunea.

— M-am certat cu ea, sîntem supărate. Adică m-am supărat eu pe ea.

— Iar ? Cu ce ți-a cășunat ? E o ființă foarte blîndă.

— Dă-o-ncolo că e o neroadă de dă-n gropi. Mateiaș, tu poți să-ți închipui că ea nu citește un ziar ?

— Și pentru asta te-ai certat cu ea ? se amuză Matei.

— Nu, dar se pretinde că e o fată cu pension și habar n-are ce-i pe lume. Să vezi ce-a pățit ! Cînd se împliniseră doi ani de la Republică, fiecare cetățean și-a împodobit balconul cu ce a avut ; un covor frumos, stegulețe, mă rog, fiecare cum s-a priceput. Amelia stă tot la balcon. A aranjat și ea un covor, a pus cîteva ghivece și niște stegulețe de hîrtie. Mă rog, foarte bine. Peste cîteva zile se prezintă unul la ușă și-o întreabă dacă ea e personal tovarășa Amelia Cruțescu-Padina. Amelia zice că ea este și-l poftește în casă. Ăla scoate o insignă și i-o înmînează, spunîndu-i că Sfatul popular îi oferă o decorație, pentru cea mai frumoasă pavoazare de ziua Republicii. Amelia era în al nouălea cer. Se repede la mine și mi-o arată. Își prinsese insigna de reverul jachetei. Era o insignă ruginită că nu mai distingeai literele : „Sophie, dragă, am fost decorată ! Am fost decorată !“ „Ce ispravă ai săvîrșit, că te-au decorat ?“ zic eu. „Am împodobit balconul, o minune !“ „Zău, zic eu, ia să pipăi decorația.“ Cînd mă uit mai de-aproape, era o insignă prăpădită ! „Ce decorație e asta ?“ o întreb. „Cum, decorația O.C.L. !“ „O.C.L. ?“ mă zgîiesc eu. „Da, văd că nu te bucuri. Ești invidioasă, Sophie !“ Ei, atunci mi-a sărit mustarul ! „Cine-i golanul care și-a bătut joc

de tine? Tu nu citești firmele?" Și a început să plîngă ca o caraghioasă. Ce părere ai despre ea?

— Asta a fost mai demult. Și voi tot certate sînteți? se căznea Matei să-și stăpînească rîsul.

— Nu, pentru decorație am iertat-o. Dar ți-am povestit pățania ei, să-ți dai seama cît e de credulă și aiurită. De supărat, ne-am supărat mai încoace. De cînd activez la U.F.D.R., mă boscorodește s-o înscriu și pe ea, parcă acolo e vraiște și intră cine vrea. Întîi că n-o duce capul, pe urmă nici cu originea nu stă tocmai bine. Am dat eu din colț în colț, am moșmonit-o, am încurcat-o, dar mă pisa într-una, pînă cînd mai deunăzi n-am mai răbdat și i-am trîntit-o verde: „Dragă Amélie, nu te înscrie, că n-ai origine sănătoasă!" Ea, înțepată, și-a subțiat buzele: „Eu n-am origine sănătoasă? mi-a răspuns. Mă jignești, Sophie! Tata a fost general, bunicul boier cu moșie și acareturi, eu am învățat la cel mai distins pension și sînt profesoară de limba franceză! Eu n-am origine sănătoasă? Este ridicol, este enorm, Sophie!" Ce era s-o mai prelucrez? Nu se pricepe la politică! Pe-o ureche-i intră și pe alta-i iese. S-a bosumflat, a bocit. O să-i treacă. O să mă duc pe la ea, mi-e milă s-o las singură, că e și ea un biet suflet de pripas! zise mărinimoasă mătușa. Da' nu merge liftu' și n-am putere să urc șapte etaje. Pică ea pe la mine. N-are pe nimeni altcineva. Și drept să-ți spun, și mie îmi lipsește. M-am obișnuit cu ea.

— Împăcați-vă.

— Ne împăcăm noi... Da' tu pe unde te tot vînturi, că nu mai ai astîmpăr în casă? întrebă nevinovat mătușa.

— Am și eu necazuri. Mai iau aer.

— Aha, necazuri... rosti ea cu subînțeles. Știi că a fost pe aici unul de la spațiu locativ, cică să constate dacă n-avem spațiu suplimentar. Așa zicea el, că eu nu dădeam doi bani pe ce spunea. El n-a văzut că n-am spațiu suplimentar? Tu ce crezi, Mateiaș, ce o fi căutat la mine?

— Sînt mulți care se lăfăie în apartamente mari și alții care stau înghesuiți de-a valma în cîte o

odăiță. Îi mai scoate din cocioabe și-i bagă într-o casă omenească. A fost un control.

— Aș ! Și-a nimerit tocmai la mine ! rosti mătușa suspicioasă. Ce, ei n-au acolo planul casei, cîte odăi sînt, cine locuiește în ele ?... Mateiaș, n-ai înaintat tu cerere la oficiu ? spuse ea cu îndoială și teamă.

Matei înțelese că bătrîna făcuse o fixațiune și n-avea cum să i-o alunge din minte.

— Uf ! mătușă, iar începi ? De asta îmi arde mie ? Vrei să-mi strici dispoziția ? Mă ridic de la masă și mă duc la mine în odaie.

— Nu, maică, da' gîndește-te și tu că sînt c-un picior în groapă și că într-o zi pui mîinile cruce pe piept. Cît mai am eu de trăit !...

— Păi, mai adineaori te lăudai c-o să trăiești mult și bine ! Și chiar așa o să fie ! Îngrijește-te și nu-ți băga în cap fel de fel de prostii.

— Am eu semnele mele. Cît ești tu aici, mi-e bine. Nu vreau să rămîn singură cu dumnealui. Mi-e frică.

— De ce-l mai ții pe perete ?

— Am să-l scot și de-acolo... Da' e păcat, că sînt și eu în tablou, tînără și frumoasă... O să-l dezrămez și o să-l tai cu foarfeca din fotografie numai pe dumnealui ! Ei, ce zici ? rosti mătușa, încîntată de idee.

— Fă cum vrei, spuse Matei oarecum agasat.

Dormi un ceas după-masă, se spălă, se rase, îmbrăcîndu-se să plece la Irina.

Mătușa se foia în juru-i, tot îngrijorată :

— Și acu' unde te duci ?

— La Irina.

— Da. E o fată bună și simpatică, aprobă mătușa. Nu vine o dată aici cu mîna goală. Și ea unde șade pe strada Tokio ? Am uitat numărul.

— Ce-ți trebuie adresa ei ?

— De, așa, ca omu' ! Poate să fie nevoie vreodată.

Matei consideră că e o curiozitate a bătrînei și-i spuse numărul casei. Ea și-l notă cu grijă în caietul în care păstra socotelile gospodăriei. Păru mai calmă, dar noaptea tîrziu, cînd Matei se înapoie

acasă, lumina mai ardea încă în odaia mătușii. Intră în sufragerie tiptil, căci se întîmpla uneori ca mătușa să adoarmă cu lumina aprinsă. Îl izbi în nări un miros de spirt denaturat. Ușa spre sufragerie era întredeschisă. Se uită cu coada ochiului și o văzu pe bătrînă lungită în pat, trează, cu o compresă pe piept :

— Ce-i cu dumneata, mătușă ? Ți-e rău ? spuse Matei, pătrunzînd în odaia ei.

— Mi-a fost. Acu' mi-e mai bine, rosti ea, vrînd să se întoarcă pe o rînă.

— Stai liniștită.

— Șezi colea, lîngă mine, spuse ea, arătîndu-i fotoliul de lîngă capătul patului. Iar am avut o criză de năduf. Am înghițit niște pilule și mi-e mai ușor.

„Năduful" mătușii era o veche boală de inimă. Niciodată însă ea n-ar fi spus că e cardiacă. Simptomele se manifestaseră în urmă cu zece ani și mătușa numea rarele sufocații „năduf". Asemenea crize n-avea decît cînd se obosea peste măsură sau era pradă unei puternice emoții. Dar îndată ce-i trecea, se scula din pat și se apuca de treabă cu aceeași vrednicie. Era foarte fericită că-l vedea pe nepotu-său la căpătîi, îngrijorat de sănătatea ei mai mult decît era ea însăși.

— Cînd am plecat de acasă n-ai avut nimica. Ce-ai făcut după-masă ?

— Nu mare lucru. Am mai trebăluit prin casă, am alergat pe la vreo două ufederiste și-am urcat la biata Amelia. Atîta tot...

— Ai urcat șapte etaje pe jos ?

— Am urcat.

— De-aia suferi. Vrei cu tot dinadinsul să te îmbolnăvești ?

— Mi-era milă de Amelia. Cînd m-a văzut, s-a zăpăcit, săraca. Nu știa ce să-mi mai dea. O vișinată ? O dulceață de afine ? Ea suferă cu stomacu'. Mie nu-mi place afina. Am luat vreo două-trei păhărușe cu vișinată. Era tare și aromată. Da' nu-mi era mie de vișinată. Mi-era că e și ea un suflet de

om şi pe un om nu-l laşi singur ca pe un cîine. Nu-i aşa ? îl întrebă mătuşa, cu o şiretenie candidă.

— Sigur. Acu' dormi. Să-ţi sting lumina, spuse Matei, acoperindu-i spatele cu plapuma.

Mătuşa se înfofoli în plapuma călduroasă, ca un copil alintat. Matei stinse lumina.

— Noapte bună, mătuşă.

— Noapte bună, băiatule.

Matei se deşteptă foarte devreme. Mătuşa era în picioare. Îi pregătea ceaiul, cîteva felii de pîine prăjită, unt, brînză. Ai fi zis că n-avusese o noapte zbuciumată, într-atît era de sprintenă. Matei avu o vagă bănuială că mătuşa îşi exagerase voit „criza", ca să-l înduplece, să-l înmoaie. Coincidenţa aceea nenorocită cu venirea funcţionarului de la spaţiul locativ hrănise obsesia ei că avea de gînd să se mute.

— Mateiaş, tu te duci la slujbă şi n-ai timp. Am să-ţi spun un secret, un plan al meu. Mi-am frămîntat creierii toată noaptea. Ce-ai să te mai bucuri ! O altă mătuşă ca mine nu găseşti tu. Las' că-ţi spun eu cînd te-oi întoarce la amiază.

Nici în acea după-amiază, nici în a doua şi nici în a treia, mătuşa nu avu prilejul să-i dezvăluie „planul", deoarece Matei era în odaie, taciturn (asta se petrecea în primele zile ale suspendării experienţei), şi îndată ce mînca, ieşea în oraş, revenind foarte tîrziu acasă. Mătuşa nu îndrăznea să-l descoasă, căci deşi n-o părăsise ideea că nepotu-său umbla să se mute, presimţea că nu era acum cea mai nimerită ocazie să-i vorbească. Numai cînd el se mai înseninase puţin şi se interesă de sănătatea ei, mătuşa socoti că sosise momentul.

— Merge, mătuşă ? Cum te mai simţi ?

— Tîrîş-grăpiş. Fiecăruia cum i-o fi sorocul. Al meu, cine poate să-l ştie, decît Dumnezeu. Da' omu', cît e în viaţă, de-aia are minte, trebuie să-şi aranjeze treburile cît mai bine. Eu sînt singură, dar am un nepot, sînge din sîngele meu. Pe el vreau să-l chivernisesc.

— Să mă chiverniseşti pe mine ? ! spuse Matei. Cine-ţi cere asta, mătuşă ? Ce nevoi am eu ? Sînt sănătos, cîştig, te întreţin şi pe dumneata. Asta-i bună ! rîse tînărul inginer.

— Nu rîde tu, că nici mătuşa ta nu e proastă. Casa cui s-o las ? Dacă mor eu, rudele dumnealui or să-nceapă cu procese, care mai de care să pună gheara. Da' casa e trecută pe numele meu. Poate să se zvîrcolească, să spumege de necaz, n-au nici un drept. Şi ca să le tai orice şansă, nu fac testament, ţi-o vînd ţie de formă, ca să fie pe numele tău. Eu am grijă de acte, de avocat. Avocatul e un fost prieten al lui Haralamb şi se pricepe la chichiţe, e meşter ! Şi pe deasupra, şi dumnealui o să-i cadă de-a curmezişul ! Ce-o să se mai perpelească în groapă, că toată averea lui i-o las lui nepotu-meu ! rosti bătrîna, arătînd cu degetul spre tabloul din odaia ei, cu o strălucire vie şi triumfătoare în ochi. Locul de la cimitir i l-am vîndut, casa i-o vînd, ca să nu mai aibă nimic nici pe lumea asta, nici pe lumea cealaltă ! Degeaba mă cheamă în vis la el ! Cînd oi veni şi-o afla isprava, ce-o să-mi mai alin sufletul ! Că el n-o să mai fie în stare să-mi mai facă nici un rău...

— Mătuşă, iar ai luat-o razna, o întrerupse brutal Matei. Nu-ţi pierde vremea cu acte, cu avocat. Nu mă interesează să fiu proprietar.

— Nu fi neghiob ! deveni subit realistă mătuşa. E o casă sănătoasă, cu temelie bună, şi ca mîine, poimîine te însori. N-o să rămîi becher pînă la bătrîneţe. O iei pe Irina, vă mutaţi aici şi întemeiaţi şi voi un cămin. Eu o să conduc gospodăria, am să cresc păsări, porc, să nu duceţi lipsă de nimic. Numai atîta pretenţie am, să mă aciuez şi eu pe lîngă voi, cît oi trăi, spuse modest şi umil bătrîna.

— Deocamdată nu mă-nsor. Şi n-o să stau toată viaţa cu dumneata !

În aceeaşi secundă îşi regretă profund izbucnirea, căci mătuşa se făcu albă ca varul. Ţinea gura deschisă, ca un om care se înăbuşe şi trage aerul cu desperare în piept. „Să nu-i fi provocat o criză."

se temu Matei şi-i sări în ajutor, aducîndu-i un pahar cu apă.

— Şezi, mătuşă. Fii cuminte. Nu băga în seamă ce-am spus, că sînt şi eu amărît de ale mele.

Bătrîna îl fixa necontenit, holbată, fără să-l mai asculte. Refuză paharul cu apă şi nici nu se aşeză.

— Şezi, mătuşă, o îndemnă Matei, care-i îmbrăţişă umerii.

Bătrîna se scutură, întorcîndu-i spatele, demnă:

— Dă-mi pace! spuse răstit şi se duse în bucătărie.

Peste un ceas, soneria zbîrnîi de două ori, apăsat, energic. Matei moţăia, trîntit pe divan. Se deşteptă buimac; crezu că sunase Irina. Dar ea abia atingea soneria. Era altcineva, străin. Mătuşa se ivi în prag, şi pe chipul ei se citea un respect amestecat cu bănuială.

— E un tovarăş cu maşină. Te caută pe tine.

— Şi unde e? Să poftească!

— Poftiţi, spuse mătuşa, cercetîndu-l pe bărbatul cu faţa ridată, pe care-l ţinuse în marchiză.

— A, dumneavoastră sînteţi, tovarăşe director! Mă iertaţi, se încurcă Matei, trecîndu-şi mîna prin păr. Intraţi înăuntru.

— Te-am sculat din somn?

— Nu dormeam. E puţin deranjat la mine, spuse Matei, netezind cuvertura de pe divan şi îmbrăcîndu-şi haina aruncată pe un fotoliu. Vă rog să luaţi loc.

— Mulţumesc.

— Dacă nu sînteţi prea grăbit, poate că aţi bea o cafea?

— O cafea ar fi foarte potrivită. M-aş mai înviora după şase ore de şedinţă.

Matei o rugă pe mătuşă să prepare cafelele, spunîndu-i în grabă că era directorul uzinei. Bătrîna era însă plină de îndoieli şi, după ce servi cafelele, rosti din uşă:

— Eu am treabă într-un loc. Dacă pleci, încuie poarta.

— O să am grijă.

După ce plecă mătuşa, rămaşi numai ei amîndoi, Matei se întrebă, ros de curiozitate şi emoţie, ce-l adusese pe director la el? Era o vizită cu totul neobişnuită. Se gîndea că, o dată ce venise, desigur că va afla scopul acestei vizite. Dimcea nu părea zorit. Sorbea încet cafeaua fierbinte şi fuma, cînd remarcă fotografiile de pe masa lui Zane. Într-una din ele recunoscu pe Dumitru Zane, în cămaşă, cu gulerul desfăcut, rîzînd cu dinţii lui puternici oraşului, oamenilor, vieţii. Era acea fotografie „à la minut", pe care mătuşa o mărise şi-o înrămase. Dimcea o privi lung şi prinse a zîmbi, ca şi cînd el însuşi n-ar mai fi putut rezista rîsului tonic, optimist, al acestui om care de mult nu mai era printre cei vii. După aceea, Dimcea puse la loc fotografia, mîngîindu-şi cu palma ridurile aspre.

— Tovarăşe director, am impresia că l-aţi cunoscut bine pe Dumitru Zane, spuse Matei, în nădejdea că va afla unele amănunte despre acea parte a existenţei unchiului său, peste care se aşternuse o umbră de întuneric.

— Da, l-am cunoscut bine, am activat împreună. Iar la Jilava celulele noastre erau una lîngă alta, spuse directorul, îngîndurat. Era un om deosebit şi, dacă ar fi trăit, ar fi fost un conducător. Însuşirile sale s-au arătat şi-n condiţiile grele din închisoare. N-am să-ţi vorbesc despre ele, au apărut destule articole, amintiri, broşuri, din care ai putea să-ţi închipui ce-au însemnat temniţele burgheze pentru comunişti. E însă *altceva* despre care nu s-a scris îndeajuns. Am îndurat cu toţii foamete, bătăi, frigul, dar eu pot să-ţi spun că nu astea au fost suferinţele cele mai grozave. Cine are o credinţă nu-l încovoi cu torturi, oricît ar fi ele de crude. La ceea ce nu rezistă nimeni, sau aproape nimeni, este singurătatea. Omul nu este făcut să trăiască singur. Nicăieri nu înţelegi mai bine acest adevăr decît în închisoare. Ea îţi macină puterile, îţi surpă speranţele, îţi tulbură minţile. Oricît de puternic ai fi, singurătatea te doboară, căci mintea omenească nu se poate învîrti în gol. Amintirile se sleiesc, viito-

rul dispare, înghițit de singurătate. Un tovarăș de-al nostru, astăzi profesor la universitate, spunea: „Pentru un om izolat într-o singurătate absolută, timpul nu mai există și asta este egal cu moartea". Avea dreptate. Or, lupta noastră permanentă era să nu fim izolați, să comunicăm mereu între noi, prin orice mijloace. Ba reușisem să primim și vești dinafară, să păstrăm legătura cu tovarășii liberi. Dar de cîte ori eram amenințați să pierdem nu numai legăturile de afară, ci și cele între noi, căci mereu eram izolați, și adesea treceau zile întregi pînă refăceam firul!

Matei înregistra fiecare mișcare a directorului, încetineala cu care stingea o țigară în scrumieră și-și aprindea alta, trădînd o oboseală care izvora poate din amintiri. Continuă:

— Unul dintre acei care întreținea această legătură între noi, care avea un moral de nezdruncinat era Dumitru Zane. Trei momente îmi sînt foarte vii în memorie. Fiecare dintre noi îndeplineam corvezi umilitoare. Pe el se înverșunaseră mai rău; îi supăra rîsul lui superior, disprețuitor. Era mereu chemat la „cercetări"; de fapt îl torturau. Și noi știam foarte bine asta. Cînd îl aduceau înapoi în celulă, încercam să vorbesc cu el printr-un cod al nostru, ciocănind în perete. De obicei, după cinci, zece minute răspundea. Ultima dată îl desfiguraseră în bătăi. S-a prăbușit grămadă pe cimentul ud, ca un sac. Am încercat imediat să iau legătură cu el. Am ciocănit în perete, pînă mi s-a julit pielea la sînge. În celula din stînga mea, mi se semnaliza ce se aude cu tovarășul nostru. Am transmis că nu răspunde. Semnalele s-au răspîndit la toate celulele; eram în alarmă. Eu am reluat ciocăniturile cu coada unei linguri. Nu știu cît timp s-a scurs. Fiecare secundă era lungă ca o sîrmă trecută prin inimă. În sfîrșit, am auzit primele bătăi, rare, slabe. Dumitru cerea apă, voia să se odihnească. Am făcut zgomot, am strigat, glasurile noastre răsunau sinistru pe coridor. Au sosit în grabă un gradat și niște gardieni. Am protestat. Ne-au înjurat și amenințat

cu carcera. Dar după o jumătate de oră, un gardian i-a adus apă lui Dumitru.

Matei își încleștă maxilarele.

— Era un bărbat viguros, zise directorul, și-n cîteva zile s-a restabilit. Plutea însă o amenințare deasupra capului lui ; voiau să-l mute la o altă închisoare. Aceste mutări de la o temniță la alta erau un mijloc de a împușca condamnatul pe drum, sub pretextul că a încercat să fugă de sub escortă. În fiecare noapte ne așteptam să fie luat. Nu mai dormea nimeni. Și chiar dacă adormeam, la cel mai mic zgomot săream din pat. Îl sfătuisem tot prin semnale cum să se păzească. Aveam încredere în el că e dibaci și puternic. Dar nopțile nu erau mai ușoare pentru noi, și mai ales pentru el. Amenințarea morții, pregătirea și așteptarea ei este mai greu de suportat decît clipa cînd te afli pe platoul de execuție. Aici, socotelile sînt încheiate. Înainte, sufletul se zbuciumă, speră că poate moartea care-ți dă tîrcoale se va îndepărta. Ceea ce ne-a uimit pe toți și ne-a întărit a fost stăpînirea de sine pe care a dovedit-o Dumitru Zane cînd l-au ridicat. Asta s-a petrecut la 17 aprilie 1943. Era la capătul nopții, zorile abia se iviseră. Gardienii credeau că dormim. Noi eram toți trezi. Ne-am luat rămas bun de la tovarășul nostru. El își tîra lanțurile pe podeaua de ciment și ne zîmbea. Un gardian l-a îmbrîncit, l-a lovit să meargă mai repede. Și el zîmbea. Știu că ne-a spus cîteva cuvinte de îmbărbătare, dar zîmbetul lui nu pot să-l uit. După aceea am aflat că gardienii, „ca să-i înlesnească fuga", i-au scos cătușele și lanțurile. Calculul lor a fost greșit ; Zane a izbutit într-adevăr să evadeze, cu toate că un glonte l-a nimerit în umăr. Tovarășii noștri l-au ascuns și l-au însănătoșit. Ceea ce e curios e că, din toate cîte am îndurat și eu în temniță, cel mai adînc mi s-a întipărit în minte ziua în care l-au dus pe Dumitru. Eu dorm puține ore pe noapte, dar zorile nu le las să-mi intre în odaie. Trag storurile. Numai cînd crește lumina zilei, atunci le deschid. Acest

ceas tulbure din zori e pentru mine ceasul execuției, și-l urăsc.

Vocea lui Dimcea ieșea din piept, înfundată.

— De familie, de ai săi, nu v-a vorbit niciodată ? rosti Matei, ezitînd, după o întinsă tăcere.

— Ba da. Și mai ales de dumneata. În ajun de-a fi ridicat, pe cînd ne făceam plimbarea prin curtea închisorii, mi-a strecurat un bilețel pentru dumneata.

— Și unde e ? Îl mai aveți ?

— Nu. S-a făcut imediat un control sever. Am fost silit să înghit bilețelul. Nici n-am apucat să-l citesc.

— Păcat ! șopti dureros Matei.

— De mine nu-ți amintești de loc ?

Matei înălță privirea, căutînd pe fața asta cu riduri urmele unei asemănări c-un om, cunoscut cîndva, dar nici o trăsătură nu i-l reamintea ; era înaintea unui bărbat matur, brăzdat, cu ochi suri și pătrunzători. Cine ar putea fi ? se frămînta Matei.

— Pe podul Basarab, acu' vreo zece ani, ai înmînat un pachet unui tovarăș. Era pe-nserat și operația n-a durat decît cîteva clipe. S-au schimbat multe de atunci, m-am schimbat și eu... n-ai cum să mă mai recunoști.

— Dumneavoastră eraţi tovarășul care... trebuia să păstrez legătura cu dumneavoastră și n-ați mai...

— A fost o nenorocire. Curînd după aceea a căzut întreaga celulă și o dată cu ea și eu. Am fost vînduți. Asta e... Da, da, mi-a vorbit Dumitru de dumneata, urmă după o pauză Dimcea. Îmi povestea cum ai fugit de-acasă, cum te-au concediat din atelierul mecanic, fiindcă ai vrut să născocești o invenție, cum te-ai încăierat cu un hamal. Ținea mult la dumneata, spunea că ai caracter, dar ești cam iute. Și la mine te-ai înfipt, cînd ai venit întîia oară să te plîngi de Beldie, zîmbi directorul.

— Nuu, protestă moale Matei.

— Asta nu m-a supărat. Te-am urmărit tot timpul, am vrut să-mi dau seama din ce material ești construit. Nu m-ai dezamăgit. Și de la dumneata

eram în drept să cer mai mult decît de la oricine. Cît despre experiența *noastră*, cred că într-o zi, două, o să-ți dau o veste bună.

Dimcea se sculă alene și-i întinse mîna, strîngîndu-i-o cu putere. Matei îl conduse pînă la poartă și nu se desprinse de lîngă gard pînă ce mașina nu dispăru pe după colțul străzii.

*

Întrebînd pe unul, pe altul, mătușa Sofia nimeri în parcul Bonaparte și un binevoitor o îndrumă către strada Tokio. Bătrîna nu mai fusese prin acest cartier de vile. Cînd se află dinaintea casei cu treptele de marmură, cu cele două felinare atîrnînd de-o parte și alta a ușii împodobită cu o dantelărie de fier, se opri puțin ca să-și dreagă înfățișarea. Mersese o bună bucată de drum și obosise. De la o vreme obosea din ce în ce mai ușor. Pentru această întrevedere, mătușa își îmbrăcase una din rochiile ei ajustate de croitoreasă, din satin negru, își pusese colierul de chihlimbar și se sprijinea într-un baston fin, cu mîner de nichel. Sună. Îi deschise femeia din casă.

— Ce doriți dumneavoastră?

— Vreau să vorbesc cu domnișoara Irina, rosti grav bătrîna.

— Cine să-i spui c-o caută?

— Ei, o să mă vadă ea! se oțărî mătușa.

— Trebuie să-i spui cine o caută, insistă femeia.

— Ce atîtea mofturi! Mătușa Sofia! îi azvîrli bătrîna, iritată.

— Mă duc s-o anunț. Așteptați, vă rog, în hol.

Numai cînd pătrunse înăuntru, mătușa în loc să se așeze, se rezemă în baston, uitîndu-se de jur împrejur, ca cineva care nu mai intrase într-o asemenea casă. Și ea nici nu văzuse asemenea locuințe. Pereții tapisați cu mătase, șemineul imens de ceramică italienească, fotoliile și măsuțele cu picioare subțiri, curbate, vasele transparente de cristal colorat, covorul somptuos, scara interioară, nenumă-

ratele uşi, care tăinuiau tot atîtea încăperi, o zăpăciseră pe bătrînă. Nu cuteză să se aşeze pe unul din fotoliile îmbrăcate în mătase. Şi-şi revedea propria-i căsuţă cu trei odăi, nu prea înalte, modestă (cum era şi în realitate), şi inima i se strînse de durere, înţelegînd că n-avea cum să-şi reţină nepotul şi că visurile ei cu mutarea Irinei erau caraghioase şi deşarte. Cu simţul ei practic, îşi spunea că oricît l-ar iubi pe Matei, cum o să lase fata o casă atît de frumoasă... Mai degrabă se va muta el la ea, că slavă Domnului ! loc era berechet. Mătuşa era grozav de mîhnită şi-şi muncea creierul cum să iasă din încurcătură, să-l păstreze pe Matei, să n-o părăsească tocmai acum cînd se simţea mai bătrînă şi mai şubredă. Şi pe cînd îşi făurea un plan, auzi un ropot de paşi mici şi iuţi şi se pomeni îmbrăţişată de Irina :

— Ce faci, mătuşă ? Ce-i cu dumneata aici ? Haide, vino sus la mine.

— Ia-mă mai încet, fetiţo. Sînt bolnavă şi nu pot să alerg ca tine, rosti bătrîna cu un aer voit suferind.

— Te ajut eu.

— De ce te-ai îmbrăcat ca băiat ? spuse mătuşa Sofia.

Irina purta o bluză simplă şi pantaloni lungi, de jerseu.

— E mai comod, mătuşă.

— Aşa... o fi.

Bătrîna ajunse la etaj ; aruncă o privire în odaia de lucru a lui Traian Cerchez, cu uşile înlăturate. Se prefăcu ostenită, ca să poată cerceta în voie încăperile.

— Ce de cărţi ! se minună ea.

— E biroul tatii, o lămuri Irina, ducînd-o în salonaşul ei, deschis spre marea odaie de dormit.

Mătuşa se aşeză într-un fotoliu, examinînd mobilele de lemn gălbui, fine, covoarele, draperiile care cădeau în falduri grele şi mătăsoase, lucind în lumina aplicilor de alamă. Nu contenea să se minuneze şi-o întrebă pe Irina :

— Astea sînt odăile tale, amîndouă ?

— Da, mătușă.

— Mai aveți chiriași ?

— Nu, mătușă. Locuiesc numai eu cu tata.

— În toată căsoaia asta ? E proprietatea voastră ?

— Nu, a statului. Tot ce vezi în ea ni s-a dat în custodie.

— Plătiți chirie ?

— Plătim.

— Va să zică sînteți chiriași, spuse bătrîna cu o sclipire de veselie și-și recăpătă pe dată încrederea în sine, lăsîndu-se în fotoliu și sprijinindu-se cu amîndouă palmele de mînerul bastonului.

Fu foarte încîntată cînd Irina o servi cu dulciuri și ceai. Îi mai revenise curajul și sorbea ceaiul cu plăcere, înfruptîndu-se și din dulciuri. Irina n-o întrebă ce voia, deși era intrigată de această vizită neprevăzută. Își spunea că mătușa nu bătuse degeaba drumul pînă la ea și că o fi un rost în venirea ei. Avea să-l afle curînd, deoarece mătușa se temea ca nu cumva între timp să sosească Matei. Poate din pricina acestui gînd, ea se precipită oarecum :

— N-ai mai fost pe la noi... Te-ai ciondănit cu Matei ?

— Da' de unde. Aproape în fiecare seară e la mine.

— Dacă te măriți cu el, pesemne c-o să se mute aici, nu-i așa ?

Irina roși imperceptibil. Rîse :

— Nu mi-a făcut încă nici o propunere. Te-a trimis pe dumneata să-mi propui ? glumi ea.

— Vai de mine ! se sperie bătrîna. Ne avem rău, nu-i e milă de bătrînețile mele, se plînse mătușa Sofia, tristă.

— Matei !

— Da, uite, nu-ți vine să crezi. I-a intrat în cap să se mute de la mine, nu-i mai place și vrea să mă lase singură și neputincioasă, lăcrimă bătrîna.

— Mie nu mi-a spus nimic despre așa ceva.

— Nu ți-o fi spus. Da' mai alaltăieri a fost unu' de la oficiu să vadă, cică, dacă n-avem spațiu lo-

cativ suplimentar. O fi înaintat el cerere. Ce-i lipseşte la mine? Nu se gîndeşte că azi, mîine, mor. De ce să mor singură ca un cîine? lăcrimă din nou mătuşa. Să vorbeşti cu el, maică, să-l înduplec.

— Sigur, mătuşă, fii liniştită.

— Cît mai am eu de trăit? Şi chiar de-o fi să vă luaţi şi o să staţi împreună, n-o să mă lase?

— Oricum o fi, surîse Irina.

— Îmi făgăduieşti, Irinuş? îi luă ea mîinile într-ale sale.

— Îţi făgăduiesc.

— Eşti un suflet bun. Să-ţi ajute Maica Domnului, se învioră bătrîna.

Irina observă că lacrimile din ochii mătuşii se şi uscaseră. Faţa ei, tristă înainte, se luminase.

— Eu plec, maică, e tîrziu, spuse bătrîna c-un glas parcă tineresc.

O sărută pe Irina pe frunte şi coborî scările grăbită şi sprintenă.

*

Nu simţea nevoia să-i comunice Irinei nici vizita lui Dimcea, nici speranţa că, într-o zi, două, o să capete o veste bună în legătură cu continuarea experienţei. Natural că punea preţ pe cuvîntul directorului. Altădată ar fi fost mai exuberant, mai iute, cum îl caracterizase unchiul său. Acum privea lucrurile cumpănit, aşezat. Robusteţea sa lăuntrică nu se mai consuma în gesturi exterioare, spontane, puţin adolescente. Ceea ce adunase în decursul anilor, şi mai ales tensiunea din ultimul timp făcuse din el un om mai călit, capabil să înfrunte şi să reziste loviturilor. Şi mai presus de toate, un om care să ştie să-şi domine impulsiunile. De aceea îşi înfrînă bucuria pe care i-o dase ştirea lui Dimcea. „Să înceapă mai întîi lucrările", îşi spunea, deşi i se părea imposibil să fie altfel.

Cînd Irina îi înlănţui grumazul cu braţele, el o ridică în aer şi o ţinu astfel lipită de trupul lui şi numai după ce o eliberă, îşi scoase canadiana, arun-

cînd-o pe un fotoliu. Irina văzu numaidecît o limpezire pe figura sa şi, înainte ca să-i anunţe cine fusese la ea, Matei îi arătă serviciul de ceai de pe măsuţă.

— Ai avut musafiri ?

— Da, un musafir. A plecat acu' zece minute. Ghici cine a fost ?

— Anatol.

— Nu. Bine că mi-ai amintit. Ne-a invitat pe amîndoi la inaugurarea atelierului. Mi-a pus în vedere ca nu cumva să nu vii.

— Dacă vrei tu, n-am nimic împotrivă. Cine a fost musafirul ?

— Mătuşa Sofia !

Matei rămase ca trăsnit.

— Mătuşa ? Ce-a vrut ?

— E înspăimîntată să n-o părăseşti. Ar trebui să fii mai blînd cu ea. Bătrînii sînt ca şi copiii, au nevoie să fie ocrotiţi.

— E nebună ! Sînt destul de încărcat, şi mă pisează cu nălucirile ei. I s-a năzărit că intenţionez să mă mut şi-mi pîndeşte fiece mişcare.

— Fii mai înţelegător. E o frică, un presentiment... şi e bolnavă.

— Este. Are, însă, şi ea şireteniile vîrstei, ca să înduioşeze. Uneori mă distrează, că e foarte deşteaptă, alteori...

Matei făcu un gest de agasare, dar supărarea i se risipise.

— De ce eşti iar încărcat, dragul meu ? Ce-a mai intervenit ?

— De fapt, nimic rău. Aş putea spune că sînt chiar semne bune. În drum spre tine mi-am amintit însă de acele mutre care mă înconjoară, cu zîmbetele lor strîmbe, galbene, invidioase. Pe de altă parte, unii muncitori sînt aţiţaţi împotriva mea, ca bătrînul acela de Boghici.

— Exagerezi mult ; ceilalţi, şi cei mai buni, au fost şi sînt alături de tine. Dar tu ţi-ai pierdut răbdarea.

— E şi de mirare.

— E vorba totuşi de existenţa a mii de oameni. Asta uiţi ?

— Nu uit. Da' tu uiţi că printre aceste mii de existenţe este şi a mea. N-am întocmit proiectul numai cu gîndul la mine. Ai vreo îndoială că este aşa ?

— Nu, nici una.

— Aş fi nesincer să tăgăduiesc că vreau să reuşesc, să realizez ceva, că asta îmi va da aripi. O poticnire, un eşec ar însemna să-mi reteze braţele de la umăr. Vorbesc prostii !... se potoli Matei, care se învîrtea prin salonaş. A fost Dimcea pe la mine. E posibil ca într-o zi, două, să reluăm lucrările, spuse cu un ton reţinut.

— Aşa ştiam şi eu.

— De unde ? Profesorul...

— Da, tata a fost la o şedinţă la Comitetul Central. Au mai fost şi alţii. S-a discutat în general problema dezvoltării industriei... Prea mult n-am putut să aflu de la tata. Era însă foarte bine dispus. În ultimul timp e atît de ocupat, încît ne vedem destul de rar. Şi... cam asta-i tot.

Irina era gata să mărturisească insistenţa ei în legătură cu proiectul, dar ştiindu-l cît de orgolios era Matei, că n-ar fi suportat ideea unei intervenţii, deşi nu era de fel, evită acest subiect. Matei nu sesiză întreruperea ei, deoarece în mintea sa asocia vizita lui Dimcea cu şedinţa care avusese loc la Comitetul Central, unde cu siguranţă că participase şi directorul.

— Irina, haide să ne plimbăm pe străzi, nu mai pot să stau în casă, spuse el, ducîndu-se spre fereastră.

Din sunetul glasului, limpede şi intens, ea îi înţelese fierberea.

— În cinci minute sînt îmbrăcată.

Irina trecu alături în baie, lăsînd uşa întredeschisă. Matei măsură încăperea cu paşi largi şi deodată se opri înaintea unui tablou pe care nu-l mai văzuse pînă atunci. Era de dimensiuni mici, încadrat cu baghete înguste, negre, nu cu ramă. Re-

prezenta un ghiveci de flori în fereastră. O temă destul de banală. Ceea ce era extraordinar şi-l izbise pe Matei era îmbinarea de alb şi cenuşiu, din care pictorul scosese un efect neaşteptat şi îndrăzneţ. Floarea albă avea ceva pur şi liric, care îl fascina pe Matei. Nefiind un cunoscător, retina lui fu sensibilă la lumina pe care o iradia această floare, fără să-şi explice cum o realizase pictorul. Cînd se apropie mai mult de tablou, constată că tuşele erau largi, întinse, fără vibraţie. Îndată ce se îndepărta, floarea se detaşa netă, strălucitoare şi ireală.

Recunoscu iscălitura şi totuşi întrebă :

— De la cine ai tabloul ăsta ?

— Mi l-a trimis Anatol. Nu-i place să rămînă dator. E pentru oglinda veneţiană.

— E foarte frumos ! spuse Matei, cu sentimentul că pentru ea anume pictase floarea, şi cu certitudinea instinctivă că se află în faţa unui mare talent. Dar, în acelaşi timp, resimţi o gelozie că celălalt o înconjura cu o vrajă, şi că, într-un fel, o parte din fiinţa ei luneca, îi scăpa lui însuşi.

Îşi aprinse o ţigară, dar n-o fumă decît pe jumătate şi o strivi în scrumieră. Irina ieşi din baie în rochie, pieptănată, proaspătă. Matei îi luă obrazul în palme, apoi palmele lui alunecară pe gît, coborîră, îi cuprinseră omoplaţii. Îi mirosi părul, cu buzele întredeschise, ale căror colţuri tremurau uşor. Irina vru să se desfacă ; îi împinse capul înapoi şi-i zări tremurul din colţul gurii.

— Nu ne mai plimbăm ? rosti ea, şoptit.

El nu-i răspunse şi-o ridică în braţe.

*

Păun cercetă întreaga filieră a laminării, evitînd să străbată platoul liniei ferate ; acolo lucra Liza, iar puţin mai departe zăcea maşina de experimentare, izolată, inutilă. Şi, firește, că ar fi ocolit locul de n-ar fi zărit pe cineva dîndu-i tîrcoale. Curios cine putea fi, se apropie, dar o coti îndată, căci îl recunoscuse după pantalonii albaştri pe Matei.

Acesta pipăia metalul rece al maşinii, ca pe un corp neînsufleţit, după care se-ndreptă alene, îngîndurat, spre laminor. Păun se abătu din calea lui şi astfel fu silit să treacă pe la Liza. Fata, de cînd se împăcase cu Tosca, înviase. Totuşi nu mai avea zburdălnicia de altădată. Era mai cumpătată şi pe trăsăturile ei se aşternuse o oarecare gravitate. Fie suferinţa, fie simţămîntul pe care-l nutrea pentru acest tînăr o maturizase. Asta se vedea în expresia, în vorba, în echilibrul ei ; doar în ochii viorii mai licărea acea lumină vie şi curată. Văzîndu-l pe Păun, ea îşi înălţă ochelarii pe frunte, îşi scoase mănuşile şi-i ieşi în întîmpinare. N-o făcuse de mult timp, păstrînd între ei raporturi de la meşter la lucrătoare. El, de asemenea, nu schiţase nici o mişcare s-o aibă în preajma lui. De aceea fu de-a dreptul surprins cînd se trezi alături cu Liza. Ştia că îndepărtarea ei o provocase Tosca, poate chiar el i-o impusese. Era mai bine pentru liniştea sa lăuntrică. Ceea ce nu ştia Păun era că împăcarea dintre cei doi tineri nu însemna supunerea ei. Dimpotrivă, Liza căpătase sensul demnităţii, al independenţei sale (la aceasta contribuise în mare măsură şi Geta Manoliu), şi Tosca se străduia să înţeleagă că-i este egală, că bănuielile lui o murdăresc şi că, neavînd încredere în ea, va strica această dragoste şi o va pierde. La rîndu-i, Liza voia să-l scutească de vreo mîhnire neîntemeiată şi reflectă îndelung că ar fi mai nimerit să lucreze în alt schimb. Dar nu putea să nu-l anunţe şi pe meşter. Îi fu destul de anevoios, mai ales că Păun era rău dispus din cauza suspendării experienţei, şi poate din alte pricini, necunoscute ei.

— Nea Păun, aş vrea să-ţi spun ceva, se codi Liza.

— Da, s-auzim, rosti Păun, regăsind în el aceeaşi tăinuită bucurie la vederea acestui chip tînăr, înstrăinat de el, cu părul adunat la ceafă şi înfăşurat în basmaua roşie.

— Să nu te superi pe mine.

— N-am să mă supăr.

— Vreau să trec în schimbul doi.

Păun simți ca un gol în piept.

— De ce?

Își dădu seama, chiar cînd pronunțase întrebarea, că era de prisos, deoarece își închipuia ce-o îmboldise la o astfel de hotărîre.

— Îmi convine mai mult orarul, minți ea.

— Nu-i adevărat, Liza! spuse Păun, posomorîndu-se. Ai ales un moment foarte potrivit. Nici că se putea mai potrivit. Eu nu te împiedic.

Îi întoarse spatele să plece. „Nerecunoscătoareo!" o certă în gînd.

Liza i se așeză în față.

— Ce mai vrei?

— E nevoie de mine, nea Păun?

— Am nevoie de toți oamenii mei, cînd o fi să dăm bătălia la laminoare. Asta poate fi astăzi, mîine... Tu du-te însă unde crezi, vorbi uscat și porni spre platformă.

Liza pricepu că-l rănise și se căi, avînd totodată conștiința că ideea de-a se muta în alt schimb venea din slăbiciune, era o rămășiță a temerii ei în legătură cu Tosca, o cedare. Și alergînd cîțiva pași, îi strigă din urmă:

— Nea Păun! nu m-am hotărît încă...

Păun urcă repede scările pasarelei, iar de acolo pe platformă. Îl chemă pe Gherghel. Îl înștiință că l-a mutat la cuptor. După cum prevăzuse, acesta trînti cîrligul de podea și se-nfipse înaintea lui:

— De ce, nea Păun? De ce? șuieră el, învinețindu-se.

Vîrful cîrligului se izbi de botul ghetei lui Păun. Acesta îl înlătură cu o lovitură de picior. Îl privi drept pe Gherghel, cu ochii lui negri și focoși, și spuse stăpînit:

— Nu ești bun de șef de echipă, de-aia te mut la cuptor.

— Nu sînt bun, asta o zici dumneata! se strîmbă batjocoritor. Îmi porți pică fiindcă n-am fost la spartul zgurii. Te-a înșurubat nărodul ăsta de Firoiu.

— Era să se-nece un om din pricina ta, s-a oprit laminarea, țevile pe care le scoți sînt multe cu fisuri. M-am săturat.

— Ce-mi înșiri dumneata mie sînt basme. Au fost mereu țevi cu fisuri și au să fie. Și, adicătelea, altul mai mare peste dumneata nu există ?

— O fi existînd, dar tu treci la cuptor, rosti cu răceală Păun.

Gherghel își dezveli într-un rînjet dinții lui albi și frumoși. O flacără întunecată îi juca în pupile. Ceilalți care erau prin preajmă, Gore, Firoiu, Dănilă, Niculina, stăteau în juru-i ca înfipți în podea.

Păun rosti așezat :

— Eu împart oamenii cum cred de cuviință, acolo unde e nevoie. Treci la cuptor, îți spun !

Gherghel știa că nu e de glumit cu Păun. Mintea i se învolbură și nu-i mai păsă de ceea ce avea să se întîmple. Răcni :

— Ei, uite că nu trec ! Ai să mă dai afară ? Dă-mă afară !

— Bine, spuse scurt Păun, și coborî scările.

Niculina se desfăcu din grup, șoptindu-i :

— Și dacă nu mai ești șef de echipă ? Ține-ți firea, Costică !

— Dă-te-n colo, se înfurie mai rău Gherghel. E treaba mea sau a ta ? Și tu, care-i bagi sub nas toate țevile defecte ! Ah, ce sculă îmi ești tu, Niculino !

Femeia nu-l slăbi, îl prinse într-un ungher :

— Astîmpără-te, Costică. E cu bucluc ! Cu Păun te pui tu ?

— Eu la cuptor nu muncesc. Îmi cer lichidarea și plec. Tot mi s-a urît mie aici. Mă duc în altă parte.

— Unde ?

— Țara e mare...

— Și te rabdă inima să mă lași altuia ? rosti ea ademenitor, țintindu-l pe Gherghel.

În schimbul următor, Gherghel i se înfățișă lui Păun, cu un aer umil și viclean.

— Dă-mă la cuptor, nea Păun, dacă așa ți-e voia. Mă supun, n-am încotro, gata !

— Ia-ți postul în primire.

— Mă duc acu'... Da' nu te bucura degeaba, se hlizi Costică. Ți-ai închipuit dumneata că-l frîngi atît de ușor pe Gherghel? La zi'ntîi îmi iau lichidarea și... noroc bun! Sau, mai știi, trec șef de echipă la altă secție! rosti el triumfător.

Păun îl asculta dintr-o parte, părînd interesat de roiurile de scîntei ce țîșneau în aer. Fără să întoarcă măcar capul, vorbi în silă:

— Ia-ți postul în primire.

„Pe cine să-l pun în locul lui? cugetă Păun. Să aduc un altul, sau să-l fac șef de echipă pe Tosca? Ar merita, că-i băiat bun, dar..."

Și acum îi mai sunau în urechi acele cuvinte nemaipomenite, pe care i le spusese: „Nu te iert"! Mai întîi se zăpăcise, apoi îl străbătuse o durere prin rărunchi că acest băiat, pe care-l crescuse, îl învățase o meserie, cocea o asemenea ură împotriva lui. Ură? Respinse gîndul ca pe ceva nenatural, împotriva firii, imposibil. Pe urmă îl cuprinse mînia: „Nu te iert"!... „Dar cine ești tu să mă ierți sau să nu mă ierți? Fiindcă ai douăzeci de ani mai puțin ca mine, îmi dai cu piciorul. Ce știi tu despre viață, despre dragoste, țîngăule? Eu nu mai am dreptul să trăiesc? Și de unde știi tu ce-i drept și ce-i nedrept?" Păun se scîrbi: nu, nici așa nu se poate. Dacă ștergem hotarul între ce-i drept și ce nu-i drept, înseamnă că totul se răstoarnă, că nu mai ai pe ce să te sprijini, că ajungi un fel de jucărie a propriilor tale porniri... „O să-l rog pe Matei să-l numească el șef de echipă."

Și cînd vru să-l caute pe Zane, ușa cabinei se deschise și, din prag, Beldie îi spuse:

— Sînt chemat urgent la direcțiune. Supraveghezi dumneata laminarea.

— A venit tovarășul Dimcea? se sculă de pe scaun Păun.

— Păi, m-a chemat, nu?

Beldie ar fi dorit să meargă în pasul lui lent, destins și calm, arătînd astfel că nu se grăbea nici cînd îl suna directorul. De data aceasta însă, o in-

explicabilă nervozitate îi mărea pasul, îl îmboldea mai repede spre scara de piatră ce suia la etajul unde se afla biroul direcțiunii. Era încredințat că Dimcea fusese la minister, poate și la Capitală. De două zile cei de la conducere, adică directorul, Nenciu și Liteanu, erau agitați și greu de prins în uzină. Beldie se pregătise pentru orice împrejurare. Dar aceasta nu-l liniștea. Se aștepta la o lungă și dificilă explicație, cu consecințe pe care nu le prevedea. Ea însă fu mult mai scurtă decît își imaginase. În vasta încăpere, directorul nu era singur. Pe un fotoliu, lîngă birou, ședea Nenciu. Dimcea era cu spatele la ușă, privind prin peretele de sticlă în hala uzinei. Cînd îl auzi intrînd, se întoarse, înaintă spre birou, rămînînd în picioare. Asta nu-i îngăduia lui Beldie să se așeze. „E de rău augur," își spuse în sine, remarcînd chipul ridat și împietrit al directorului.

— Beldie, ai depus un memoriu la minister, îl atacă direct Dimcea. Dumneata n-ai aflat că această uzină are și un director?

— Bineînțeles. Cunoșteam punctul dumneavoastră de vedere și eu n-am ezitat să fac rezervele cuvenite, de care nu s-a ținut seama. Dacă nu aș fi fost foarte îngrijorat de soarta laminoarelor, nu trimeteam memoriul. Mă puteți, cel mult, învinui că e un exces de zel, se precipită Beldie.

— Cum ai putut să treci peste ceea ce s-a hotărît la consfătuire de către toți șefii tehnicieni? Cît despre minister, proiectul era aprobat. De ce ai mai stîrnit acest vîrtej de praf?

— V-am spus, din unica grijă pentru uzina noastră. N-am vrut decît o verificare a proiectului, ca să avem garanțiile cele mai solide că...

— Nu e cazul să se facă nici o verificare. Comunică-i lui Zane, lui Stere și Păun să reînceapă lucrările.

— Aveți asentimentul... ministerului? mai cuteză Beldie.

Dimcea îl îngheţă cu privirea lui sură.

— Comunică ce ţi-am spus. Eu am terminat.

Beldie se retrase, dezorientat, şi nu ajunse la uşă, cînd Nenciu observă :

— Aţi depus un memoriu şi la Capitală.

Era un ton de constatare blîndă, indiferentă.

— Da... da, repetă Beldie.

— Nu trebuie să ascundem nimic partidului, nu-i aşa ?

— Firește, fu de acord Beldie, sesizînd maliţia lui Nenciu.

Dar cînd se înapoie pe platou, îi fu limpede că îndărătul acestei maliţii, Nenciu ţintea mai departe, mai adînc, şi această ţintă era el însuşi, Beldie. „Niciodată nu a putut să mă sufere. Şi nici eu nu l-am înghiţit, cu mutra lui naivă şi prefăcută, cu privirea de miop. Să-l ia dracu !“ Îl preocupa mai ales cum îl tratase Dimcea. Îl concediase ca pe un servitor. Şi-l pusese să comunice reluarea lucrărilor. Ar fi fost normal să-l înştiinţeze direct pe Zane. O făcuse dinadins, ca să-l îngenunche, ca să-şi guste pînă la fund umilinţa, înfrîngerea. El, Beldie, să-i anunţe adversarului său victoria, să se recunoască în faţa sa un învins ! Oare Zane îl învinsese ? Reconstitui mintal scena din birou, brutalitatea lui Dimcea. Nici nu-i ceruse măcar să colaboreze la lucrări. Şi văzu dintr-o dată că nu numai că-i eşuase tentativa, dar că era în pragul celui mai greu ceas al său. Şi o panică nedefinită se instală în fiinţa lui, incapabil să întrezărească ce va urma... Din cabina sa îi telefonă lui Păun ordinul directorului, de reîncepere a lucrărilor. Închise receptorul peste tăcerea uluită a meşterului. Avea nevoie de linişte, de foarte multă linişte, ca să poată gîndi.

În acest timp, Zane şi Stere fură încunoştiinţaţi la rîndul lor şi vestea se răspîndi cu iuţeală printre toţi muncitorii. Fără să se fi înţeles dinainte, Stere şi Păun rămăseseră şi după terminarea schimbului, ca să-l ajute pe Zane. Lucrară pe platou încă vreo cîteva ceasuri. Nu erau osteniţi, sau poate nu-şi dădeau seama, cînd Păun încetă munca.

— Pentru astăzi e destul, spuse el. Nevastă-mea n-o să ştie ce-i cu mine. Cît e ceasul ?

— E opt, răspunse Zane. Stai că plecăm împreună. Peste o zi, două, cred că facem proba cutiei de viteză, înainte de-o montăm la laminor.

— Da, acolo să te ţii ! glumi Păun.

— Dumneata ce zici ? îl întrebă Matei pe Stere.

— O să meargă, rosti el, ca despre o operaţie oarecare.

Tînărul inginer se învăţase să-l cunoască pe acest om placid, a cărui minte era atît de ascuţită şi care, neîndoielnic, meditase deopotrivă cu el la toate aspectele viitoarelor operaţiuni.

Matei avea chef să bea, să întîrzie pe undeva, şi-i convinsese pe amîndoi să intre pentru un sfert de ceas la bufetul de stat, fostul restaurant „Mahera", renovat, cu edecuri noi, care-i dădeau un aspect mai civilizat. Zăboviră peste un ceas. Tramvaiul în care se urcară se defectă cu două staţii înainte de barieră. Îşi pierdură răbdarea şi, fiindcă oricum era o noapte frumoasă, o porniră toţi trei pe jos. La rond se despărţiră. Zane şi Stere săriră într-un tramvai. Păun urma să ia altul. Aştepta în staţie, pe marginea trotuarului. Şi uitîndu-se la bulevardul pustiu şi luminat, la plopii subţiri şi fumurii, paşii lui o cotiră singuri pe după colţul clădirii mari, unde la parter străluceau vitrinele unui restaurant, şi pătrunse în cartierul de vile tip, cu case obişnuite, cu grădini mici în faţa curţii. Aici, copacii erau mai deşi, salcîmi şi tei, cu crengile negre şi ude, pe care răsăriseră puzderie de muguri, verzui în bătaia globurilor electrice.

La o casă anume, cu gardul înclinat, înălţă privirea spre fereastra zgîriată de creanga unui salcîm ; era luminată. Străbătu curtea şi în dosul casei sui o scară, treaptă cu treaptă, numărîndu-le una cîte una, ceea ce nu-i venise niciodată în minte. Pe culoar, la a treia uşă, ciocăni în geamul acoperit de o perdea. Îi deschise Liza, îmbrăcată în halatul ei de molton, cu părul strîns la ceafă într-o coadă legată cu o panglică albastră. Expresia ei era sur-

prinsă, înmărmurită. În acel moment, Păun se trezi mirat el însuși că se afla aici. Și bărbatul acesta în toată firea, neștiind ce să spună, ce-l adusese la ea, rosti fără sens :

— Am venit... așa... am fost prin cartier.

Liza îl lăsă înăuntru, mușcîndu-și buzele. Păun se așeză pe un scaun, îmbrăcat ; căciula și-o atîrnase în cuier. Nu voia să stea mult. Se petrecea între ei ceva ciudat ; erau separați ca de un perete de sticlă, prin care se vedeau, dar nu pătrundeau sunetele. El vorbea și vorbele cădeau alături, fără nici un ecou în celălalt.

— Unde-i Aneta ? o întrebă într-o doară.

— Nu-i acasă.

— Ce mai face ea ? E la strungărie, pare-mi-se. Cum îi merge ?

— Mulțumesc. Savu Trandafir vrea s-o ia în căsătorie.

— Și pe cînd nunta ?

— Ar fi într-o lună. Savu pleacă în străinătate, pe timp de doi ani. Aneta încă nu știe ce să facă. E foarte zbuciumată.

— Nu ține la el ?

— Ba ține. Tocmai de aceea nu-i este ușor. După cum o cunosc eu, ea o să-l aștepte. Doi ani ! E prea mult !

— Pentru o credință nu-i prea mult, murmură Păun.

Liza se sculă și alergă la fereastră. Dintr-o clipă într-alta putea să sosească Tosca. Nu era sigur, dar el îi spusese că va trece pe la ea, dacă nu va fi prea tîrziu. Avea niște treburi în oraș. Ea se întrebă cum va înfrunta această situație. Îi va explica simplu, clar, și el va înțelege. Era o vizită neprevăzută și asta n-avea nici o însemnătate ! Negreșit că va înțelege. Nu-i făgăduise Tosca încredere și respect ? Cu toate acestea, Liza era străbătută de neliniște. Ea era atentă la zgomotele de pe culoar și la sunetele glasului bărbatului matur, care ședea cu spatele încovoiat, cu brațele rezemate pe genunchi și vorbea ca pentru sine :

— Am venit pentru că... n-aș vrea să te muți în alt schimb... mi-ar fi greu... mi-ai lipsi. Măcar să te știu în preajma mea...

— Nu e încă nimic definitiv, nea Păun, spuse ea mișcată, văzîndu-l ghemuit în sine, muncit de gînduri.

Dar Păun își urmă firul, ca și cînd numai el singur putea să dezlege ceea ce era încîlcit în afara și-n cugetul lui.

— De fapt, poate că-i mai bine să te muți... dar nu acum, după ce terminăm montarea poate, dacă ții morțiș. Altfel, eu nu te împiedic, spuse uitîndu-se la Liza, care fără să aibă vreo asemănare cu Olga, fiică-sa, părea de-o vîrstă, într-atît arăta acum de tînără această fată cu halatul ei de molton și cu funda albastră, prinsă în păr.

Îi surîse. Liza se sculă din nou și se duse la fereastră, ca după aceea să se întoarcă spre el, palidă :

— Tosca ! L-am zărit în colțul străzii. O să fie îndată aici.

Și, mașinal, fugi la ușă, trase zăvorul și stinse lumina.

— E mai bine să creadă că nu sînt acasă, rosti ea încet, acoperindu-și fața cu palmele.

Odaia se umplu de întuneric și de tăcere. Se auzea doar respirația Lizei, ca a unui om apăsat de-o povară pe piept. Păun rămase pe scaun, țeapăn. Cîteva secunde nu gîndi, apoi întunericul, tăinuirea lui îi deveniră insuportabile. Se simțea înjosit, umilit să se ascundă, să se ferească, ca unul ce-ar săvîrși ceva urît și murdar. Se ridică brusc în picioare.

— Aprinde lumina ! îi ordonă și, fiindcă ea nu se supuse imediat, bîjbîi de-a lungul peretelui și răsuci comutatorul.

În odaie năvăli lumina, parcă mai tare, mai crudă. Păun stătea în mijlocul odăii.

— Ce-i asta ? Da' cine sînt eu ? strigă el.

Liza, rușinată pînă la sînge de slăbiciunea, de frica ei, ascultă pașii care trecură pe dinaintea ușii și se pierdură în fundul culoarului.

— Nu era el, şopti. Şi pentru că Păun nu pleca, se înfurie pe prezenţa nedorită a acestui om, pe propria-i slăbiciune şi izbucni : De ce ai venit ? De ce ai mai venit ?

— N-am să mai calc niciodată pe la tine, spuse Păun.

Şi smulgîndu-şi căciula din cuier, ieşi. De enervare merse cîteva staţii pe jos ; se revedea ghemuit pe scaun, în întuneric, ascuns, în situaţia aceea jalnică şi ridicolă de a se teme de propriul lui elev, Tosca. „Dar cine sînt eu ?“ se revoltă Păun. Şi nu reuşea să alunge ideea că e un intrus între ei, că-i făcea rău Lizei şi că trebuie să se dea deoparte definitiv. „Da, da, definitiv“, hotărî Păun, cu o dîră de amărăciune. Îndurase o mare umilinţă şi avea nevoie să se aline, să caute undeva un sprijin, un reazim solid, şi acela era familia sa, soţia, copiii. Numai în mijlocul lor era el însuşi, întreg, adevărat, puternic. „Avea dreptate Valeria, nu mai sînt tînăr. Cînd ai patruzeci şi cinci de ani şi doi copii, ai trecut pragul tinereţii. Mi-a încărunţit părul la tîmple,“ îşi spuse în sine Păun, invadat de o duioşie pentru toţi ai săi, şi îndeosebi pentru Valeria, care desigur îl aştepta la ora asta cu mîncarea pe plită. Casa cu geamlîcul cu ghivece pe prichiciul ferestrelor, cele două odăi curate, mirosind a levănţică, căminul lui îşi recăpăta vioiciunea şi căldura care din vina lui se risipiseră. Prin geamul vagonului văzu că tramvaiul începe să urce dealul Şerban-Vodă. La prima staţie coborî, sperînd că încă nu se închisese cofetăria din colţ. Obloanele erau însă trase. Nu întotdeauna, dar adeseori le aducea copiilor o pungă cu alune prăjite sau bomboane. Biţă, mai ales, se prăpădea după alune prăjite. Îi plăcea să le crape coaja între dinţi, rîzînd ori de cîte ori spărgea cîte o alună. Năzdrăvanul ! Era un fleac de care ei se bucurau, dar acum bucuria lui ar fi fost mai mare. Păcat ! Intră totuşi c-un zîmbet bun în casă. În geamlîc, Valeria acoperise cu un capac mîncarea de pe plită. În odaia din faţă, Olga, cu coatele pe masă, îşi pregătea lecţiile. „Are mult de învăţat,“

îşi spuse Păun, admirîndu-i părul frumos, blond, care lucea ca mătasea sub lumina electrică. Cozile îi atîrnau pe spate, legate cu două panglici roşii. Îi răsări cealaltă imagine, aproape tot atît de tînără (aşa i se părea) a Lizei. Zîmbetul îi pieri, simţind pe dedesubt ostilitatea Valeriei, care-l întîmpină în prag :

— Unde ai fost pînă la ora asta ? Miroşi a ţuică, ai şi băut.

El nu voia să ia în seamă tonul ei arţăgos, nedezlipindu-şi ochii de pe Olga, care scria cuminte, cu obrazul lipit aproape de umăr. Olga isprăvise de scris şi se rezemă cu spatele de speteaza scaunului. Obosise. O dureau omoplaţii.

— Aş ! Am luat o ţuică. Am fost cu Zane şi cu Stere. Am reluat lucrările de montare şi de aia ne-am cinstit, rosti moale.

— Şi vrei să te cred ? Iar ai fost la curva aia de Liza.

— Cum ?... De ce spui aşa ?...

Olga se ivi în prag, cu trăsăturile Lizei. În închipuirea lui Păun, cele două chipuri se suprapuseră, se amestecară ; totul se răsturnă în el, şi mîna, independent de voinţa sa, se ridică şi-o lovi peste faţă pe Valeria.

— Tată !

Păun văzu petele roşii pe obrazul alb al nevesti-si, mirarea ei dureroasă, spaima Olgăi ; braţul i se frînse şi se uita ciudat la această mînă străină şi vrăjmaşă, vlăguit de putere, neputînd să mai rostească un cuvînt...

*

Pe platoul căii ferate, vast şi neumblat, Niculina căta pe sub gene la statura zdravănă, bărbătească, a lui Firoiu şi spuse din nou :

— Aş vrea să fii astăzi cu mine.

— Am să fiu mîine.

— Va să zică nu mă însoţeşti.

— Nu pot, trebuie să-i dau o mînă de ajutor lui Zane. E zor mare. Las' că ne vedem mîine.

— Dac-oi mai fi vie, rosti ea visătoare, cu gîndul la Gherghel, care o aștepta la poartă.

— Ce-ți veni ?

— Uite așa, o vorbă...

— Parcă ți-e frică de ceva, spuse Firoiu, gata să n-o mai lase să plece singură.

— Mi-este și nu-mi este...

— Măi Niculină, te duc acasă.

— Nu, tu ai de lucru, rămîi, spuse Niculina.

— Te duc acasă.

— Am vrut să te încerc, nu-i nimic, Niculae, rîse ea liniștitor și porni repede spre fundul halei, întorcînd capul să vadă dacă Firoiu n-o urmărea.

El stătu cîtva timp în cumpănă, apoi se urni încet spre platoul unde se experimenta cutia de viteză a laminorului.

Niculina nu se desprinse bine din grupul cu care ieșise pe poarta uzinei, cînd simți că cineva o apucase de braț ; era Gherghel.

— Credeai c-o să scapi de mine ? Am păzit poarta ca un cîine.

— Nici nu vreau să scap, da' la mine nu te duc.

Gherghel se opri în loc.

— De ce te joci tu, fă, cu mine ?

— Nu mă joc, da' astăzi nu se poate, altă dată.

— Ah, cum mă batjocorești tu, Niculino !...

— Nu fi copil, cum te batjocoresc ?

— Nu mi-ai spus tu cu gura ta, că astăzi...

— Ți-am spus că o să vedem, că s-ar putea.

— Și de ce nu se poate ?

— E o poveste, n-are rost să ți-o înșir pe drum.

— Atunci, uite ce e, îi sclipi o idee, vino măcar cu mine la „Mahera", să stăm un ceas noi doi, că cine știe de ne-om mai întîlni.

— La „Mahera" merg cu tine, spuse Niculina.

— Dracu' să te mai priceapă, răbufni Gherghel, bucuros însă că o atrăgea acolo.

La bufet, cei mai mulți clienți stăteau în picioare, bînd unii cîte o țuică, sau o drojdie, ca să-și facă poftă de mîncare. În schimb, odaia alăturată era aproape goală. Nu era decît o masă ocupată. Gher-

ghel alese o masă mai retrasă, lîngă fereastră, pe care atîrna o perdea subțire și transparentă. Comandă ciorbă de burtă, tuzlama și o jumătate de kilogram de drojdie. Niculina nu se opuse ; n-avea s-o bea ea, ci Gherghel. Și asta și voia. E drept că Gherghel, după ce mîncaseră, o îmbia mereu, dar Niculina bea cîte puțin, lăsîndu-l pe el să soarbă pahar după pahar.

— Nu știu ce am, Niculino, că-mi ard mărunțaiele.

— Bea.

— Nu-mi potolește focul drojdia, rosti el.

Îi puse mîna pe coapsă, Niculina nu-l respinse. Îi spuse doar atît :

— Ia mîna că nu sîntem singuri.

— Nu-mi pasă de nimeni, de nimeni, auzi ?

— Vorbește mai încet. Mie-mi pasă. Na ! spuse ea, împingîndu-i paharul.

Gherghel îl goli pe jumătate, plescăind din limbă. Rîse bănuitor :

— Niculino, vrei să mă îmbeți ?

Ea înlătură sticla.

— Nu-ți mai dau un strop.

Gherghel îi smulse sticla și o așeză lîngă el.

— Nu te atinge, că e de rău.

— Mai e puțin pe fund.

— Cîtă o fi, eu o beau, spuse cu pupilele lucind, dar care începuseră să-i fie învăluite de o ușoară pîclă.

— De ce ziceai că n-o să ne mai întîlnim ? îi aminti Niculina, ca din întîmplare.

— Păi, ce, o să zac eu la cuptor ? Și pe urmă mi-e lehamite de uzină, de mutrele de acolo, plec. O să plec departe, în alt oraș, să nu mă mai sîcîie ba unii, ba alții.

— Cine te sîcîie ? își înălță trunchiul Niculina.

— Oamenii. Te întreabă, te sucesc, te răsucesc.

— Care oameni ? Cine sînt ăia ? spuse Niculina, pironindu-l cu ochii ei mari și neclintiți.

— Naiba să-i ia pe toți ! N-am decît o piele și ce-o să fie, o să fie. Ce te uiți, fă, așa la mine ? Da,

plec, să mi se piardă urma. Niculino, tu nu vrei să vii cu mine ? spuse el rugător.

— Unde să merg cu tine ? rosti ea cu o mirare prefăcută.

— Oriunde. Încotro vrei tu... O să te îmbrac, o să-ţi cumpăr ce-oi pofti, rochii, pantofi, cercei. O să te ţin ca-n palmă, Niculino. Nici nu te mai las să munceşti, ai să îngrijeşti de casă. O să vezi de ce e în stare Gherghel, numai să vii cu mine. La zi-ntîi îmi iau lichidarea. Vino cu mine.

— Ai tu atîţia bani ?

— Am.

— De unde ?

— Ce-ţi pasă ţie.

— Fugi că te lauzi !

— Nu crezi ? Mîine îţi cumpăr ce ţi-o place. Da' vino cu mine.

— Te-ai înstărit peste noapte.

— Lasă, fă, asta. Vii ?

— Nu viu, Costică, spuse Niculina calm, ca la o propunere obişnuită, cu bănuiala trează. „El o fi oare hoţul ? Poate tot el e şi ăl care..."

O furnică prin şira spinării. Şi cît era de prinsă de acest gînd, care-o urmărea de mult, observă că patima lui Gherghel ajunsese la margini şi se temea cum se va sfîrşi încercarea aceasta. Dar nu putea să dea înapoi. Era prea mare durerea în sufletul ei.

— Ce vrei să fac ? Spune tu ce să fac ? Vrei să mă tîrăsc în genunchi pe podea ? Mă tîrăsc. Păi, fă, pentru tine sînt capabil de orice, eşti pedeapsa, închisoarea, ocna mea, pentru tine eu... Ce te holbezi aşa la mine ? Vrei să mă tragi de limbă ? Fornăi ca un cal, lovindu-se peste nas : Ne ! Ne ! Tu crezi că m-am îmbătat ? Habar n-ai că am un burete în stomac. Şi ce mai pot să sug, mamă-mamă ! Să mai aducă o litră.

— Nu mai bea, îl opri Niculina.

Îl văzu că-i ameţit. Gherghel se hlizi la ea, neînţelegînd, apoi îi ceru iar, rugător :

— Fă, Niculino ! Vin cu tine în noaptea asta. Îţi dau ce vrei tu.

— Nu vreau nimic. Să mergem.

— Unde ? Nu, mai stai.

— La mine, spuse ea, fără să-şi poată stăpîni tremurul care i se urca pînă la ceafă.

Gherghel o fixă prostit, cu privirea împăienjenită, şi dădu deodată să se scoale. Răsturnă scaunul. Îl ridică Niculina, care rămase cîţiva paşi în urma lui. La tejghea, Gherghel mai comandă o drojdie, pe care o înghiţi dintr-o suflare.

— Haidem, am isprăvit, îi spuse Niculinei, ştergîndu-şi buzele cu dosul palmei.

— Pentru acasă nu iei nimic ?

— Ce să iau ?

— O sticlă de vin. Mie-mi place mai mult vinul.

Gherghel o bătu pe spate :

— Bun ! Bă, tovarăşe, împachetează şi o sticlă cu vin, i se adresă bufetierului.

Făcură cale întoarsă pe şosea, ca să taie prin cîmp. Încă nu se înserase, dar la marginile cerului se adunau nori albăstrii, iar lumina scăzuse ; pe cîmp mai era un strat subţire de zăpadă care se retrăgea pe nesimţite, dezvelind mari petice de pămînt, cafeniu, cleios, chiftind a apă. În mijloc şerpuia o potecă bătătorită de bocancii oamenilor, care traversau întinderea de pămînt dintr-un cartier într-altul. Drumul era lung, preţ de o jumătate de ceas. Gherghel se ţinea de braţul Niculinei, se clătina, încăpăţînîndu-se să meargă iute, să ajungă odată la casa ei. Alcoolul îl încălzise. Îşi descheiase paltonul, umblînd cu poalele desfăcute. Trăgea aerul în piept, nădăjduind că se va dezmetici. Îi era capul greu şi picioarele i se cam înmuiaseră. Se mai sprijinea din cînd în cînd de Niculina. Pe ea o durea braţul şi ostenise.

— N-o să te duc tot drumul în cîrcă, spuse Niculina, descotorosindu-se de el.

— Am putere, fă ! se sumeţi Gherghel, rîzînd.

Şi se încumetă s-o ia înainte, reuşind chiar să se ţină drept cîţiva paşi. După aceea se legăna, sforţîndu-se să nu calce dincolo de marginea potecii, dar nu era chip.

Cînd atinseră capătul cîmpiei, începea să se înnopteze. Era a doua oară cînd Gherghel pătrundea în acest cartier cu străzi tăcute, cu case apărate de zăplazuri înalte și de cîini. Cîte un glob electric atîrna de vîrful unui stîlp, aruncînd un cerc de lumină pe caldarîm. După ce străbătură o stradă lungă, o cotiră la stînga și se opriră dinaintea unei porți zăvorîte. O deschise Niculina; se auzi un hîrșîit metalic de inele lunecînd pe sîrmă, o alergătură de zăvozi năpustindu-se să-i sfîșie. Femeia îi domoli, dezmierdîndu-i. Cîinii o recunoscură, dădeau din coadă, se jucau, se învîrteau împrejurul ei, mușcîndu-se și adulmecîndu-l și pe însoțitor, mîrîind. Îi conduseră astfel pînă în fundul curții și nu se astîmpărară decît cînd cei doi intrară în casă. Niculina răsuci comutatorul, dar lumina nu se aprinse. Mai răsuci o dată, fără rezultat.

— O fi ars becul și altul n-am.

— Las' că-i mai bine pe întuneric, spuse Gherghel, îndesîndu-se în ea.

Niculina îl împinse deoparte.

— Fii la locul tău, o să aprind lampa cu gaz.

Pe dibuite căută chibriturile, lampa, și aprinse fitilul. Potrivi flacăra și atîrnă lampa de un cui de pe ușor, între săliță și odaia de dormit. În colț, lîngă bufetul din săliță, erau niște surcele, buturuga de spart lemne și toporișca. Niculina crăpă vreo două lemne și făcu focul în soba din odaia mare. Era o sobă de tablă, cu plita presărată cu nisip, ca să păstreze căldura, și cu burlane de-a lungul pereților, să încălzească peste tot. Se încingeau repede și peste zece minute amîndouă încăperile se mai încropiseră. Niculina mai vîrî încă două buturugi în gura sobei. Gherghel ședea la masa din săliță, mut, rotindu-și privirea prin odaia de dormit, cu patul lat și scund, plin de perne, cu ferestrele împodobite cu ștergare de in, brodate, în formă de fluturе. La capătul patului, alături, se afla o măsuță și o vază de sticlă pentru flori, de care era rezemată fotografia lui Marin Turtoiu, cu chipul lui semeț, cu mustățile în

furculiță. Niculina scoase din bufet două pahare și le puse pe masă :

— Ce, ai amuțit ? spuse ea, pînditoare.

— Ha ! Ce zici ? tresăltă Gherghel și, după ce lucrurile se așezară în el și se liniști, întinse mîna s-o apuce. Dă-te mai încoa'.

— Nu te grăbi, vin eu mai încolo, se feri Niculina.

— Toarnă, să bem.

Niculina turnă în pahare. Gherghel își udă buzele, apoi răsturnă paharul pe gît. Femeia i-l umplu din nou. Gherghel se lăți pe scaun, își întinse picioarele.

— Ah, Niculino, cîtă fiere ai băgat tu în mine ! Dacă-mi tai vinele, nu curge sînge, curge venin. Și uite că a venit și ziua aia... De ce m-ai chinuit atîta, Niculino ? spuse el, cu un soi de veselie rea și amenințătoare.

— Ca să mă rîvnești mai mult, răspunse ea, simțind că o paște primejdia.

— Ce știoarfă ești tu, Niculino ! Te-ai culcat cu Păun, cu Gore, cu Firoiu și cu cîți alții. Numai cu mine n-ai vrut. De ce, fă ? De ce m-ai pus pe jărăgaie, m-ai făcut din om, neom ? strigă el, izbind cu pumnul în masă. Un pahar lunecă și se sfărîmă în bucățele de podea. Gherghel păru mirat de ispravă și schimonosi un zîmbet : Ai văzut, s-a spart.

— Să nu strigi, că aduni vecinii.

— Sst ! își duse Gherghel degetul la buze. Gata, vorbim încet, încet, să nu ne audă nimeni. Vino lîngă mine, o chemă el, clipind din ochi.

Niculina se apropie încet, pînditoare, cu aceeași încordare. Gherghel o luă în brațe și o așeză pe genunchii lui.

— Na, bea și tu, îi întinse paharul.

Niculina sorbi cîteva picături, iar restul îl bău Gherghel, nelăsînd-o din strînsoare. Ea îi îndură mîngîierile cu scîrbă, dar cînd îi vîrî mîna în sîn, săltă în picioare. Îi rupse bluza... O prinse din nou, și atunci Niculina se smuci, desfăcîndu-se din brațele lui. Îi măsură astfel și puterea. Erau numai zvîcniri ale puterii, ale dorinței sale ; nu mai avea forță s-o biruie. Niculina mai vîrî o buturugă în

foc. În odaie, aerul era cald și înăbușitor ca într-o etuvă.

— Mă trăsnește la cap căldura asta ! spuse Gherghel, scoțîndu-și alene haina. O acriturâ n-ai, să tai băutura ?

Niculina nu voia să-i dea.

— N-am acrituri.

— Fă lampa mică, îi ceru el.

Niculina micșoră fitilul ; flacăra pîlpîia cu o lumină firavă, gălbuie.

— Dezbracă-te, îi porunci.

Înlătură scaunul, sprijinindu-se de masă. Era ameţit, muiat, cu pleoapele ca de plumb. În odaie, lucrurile se topeau într-o penumbră, în care licărea viu jarul din sobă. O dată cu această lumină scăzută, cu tăcerea care coborîse în încăpere, Niculina simţi cum i se răspîndește tremurul din tălpi pînă-n creștet. Ca să și-l astîmpere, se duse la sobă și scociorî în jar.

Gherghel o urmărea cu dinții strînși. În clipa cînd femeia se ridică, se năpusti asupra ei. Niculinei i se puse un ghem în coșul pieptului ; era surprindere și spaimă. Toți porii pielii i se zbîrliseră. Dar imediat, mușchii elastici, sub carnea tare, i se întinseră ca o strună. Se înţepeni pe picioare. Îi rezista, se lăsa greu, împotrivindu-i-se. El se căznea s-o ridice, dar ea i se rupse din braţe. O prinse din nou, vrînd s-o tîrască spre pat. Se împiedicară de colțul patului și se rostogoliră în așternut. Gherghel se luptă îndelung cu ea ; era brobonit de sudoare, gîfîia, exasperat că n-o răpune. Îi înfipse degetele în gît. Niculina îi apucă încheieturile mîinilor : simțea că e sleit și că-l stăpînea. Suflarea lui îi dogorea obrazul. Îl împinse brusc pe o rînă, gata să-l răstoarne. Gherghel se agăţă de ea :

— Lasă-mă... că te omor, scrîșni, mușcînd-o de umăr.

— Ca pe Marin ?

— Așa ! Așa...

Niculina îl ținea zdravăn. El o apăsa doar cu greutatea inertă a trupului său ; nu mai făcea nici

o mișcare ; se istovise. Îl scutură un lung fior și gemu, prăbușindu-se cu capul în pernă.

— Of, Niculino !...

Ea se smulse din încleștare și-l azvîrli deoparte, ca pe un leș. Gherghel zăcea cu fața în pernă și gemea ușor, răpus de oboseală, de căldură, de băutură. Peste cîteva clipe adormi ca o piatră. Niculina sărise din pat și stătea imobilă, privind la omul ciupit de vărsat, trîntit în așternutul ei alb, cu bocancii cu noroiul uscat, apoi privirea ei lunecă în colțul odăii, la vreascul de surcele, lîngă care se afla toporișca. Era o tăcere în odaie că-și auzea respirația și sfîrîitul lămpii care începuse să fumege. Dar mai auzi niște pași prin curte, pași șovăielnici, care se apropiau de fereastra ei. Cineva ciocăni în geam :

— Niculino !

Ea tresări, ca și cînd ar fi izbit-o cu pumnul în piept și-și făcu repede cruce :

— Ajută-mă, Maica Domnului !

Își lipi urechea de geam.

— Cine e acolo ? întrebă răgușit.

Cel de afară ciocăni din nou, rostind cu o voce prizărită, ascuțită :

— Eu, Țancu, am să-ți spun ceva.

— Îți deschid numaidecît. Nu mai bate în geam, spuse ea, uitîndu-se speriată la Gherghel, care sforăia adînc. Se îmbrăcă la repezeală, își aruncă o broboadă pe umeri și se strecură tiptil afară. Puse lacătul la ușă și-l încuie. Țancu o îmboldea din coaste.

— Niculino, am să-ți spun ceva.

Ea nici nu învrednicea cu o privire stîrpitura de om cu vocea ascuțită.

— Du-te și culcă-te, bețivule, c-o scol pe nevastă-ta și te bate cu măturoiul.

Țancu, legănîndu-se, alergă cîțiva pași după ea, ca într-un dans împleticit și caraghios. Furioasă, Niculina îl îmbrînci cu violență și Țancu se răsturnă pe spate, lîngă ghizdul cișmelei. Buimăcit, neînțelegînd ce i se întîmplase, chicoti vesel :

— He ! He ! M-am udat la c...

Pătruns de umezeală, vru să se ridice şi, fiindcă nu izbuti îndată, se mînie şi începu să strige :

— Niculino !... Unde fugi, nebuno ?

*

Deşi trăise şi îndurase multe, Nenciu fu totuşi zguduit de cele ce auzise din gura lui Stere şi mai ales de cele scrise de mîna lui, un scris mic, oval şi citeţ, pe opt coli de hîrtie. Foile fură bătute la maşină de către cadre, alcătuindu-se trei exemplare. Nenciu parcurgea unul dintre ele, subliniind cu creionul roşu cîte un pasaj mai interesant. Nu era o lectură obişnuită. Nenciu retrăia faptele, întîmplările descrise, care, înşirate una lîngă alta, închipuiau traiectoria a două vieţi, două destine ; una în necontenită ascensiune, strălucită, cu bogăţie şi faimă, iar cealaltă, anonimă, obscură, redusă aproape la mizerie. Ascensiunea unuia se hrănise din sîngele, din energia, din inteligenţa altuia. Această formă de exploatare, în care un om de valoare fusese înăbuşit, mutilat, i se păru lui Nenciu atroce. În afară de aversiunea împotriva lui Beldie, lectura îi dădu şi lui o senzaţie nesuferită, stînjenitoare. „Mi-or fi obosit ochii," îşi spunea, scoţîndu-şi ochelarii, ceea ce făcea ca privirea lui să capete un aer nesigur şi vag. Nu, Nenciu ştia că nu era oboseala ochilor, ci o nemulţumire de sine, care nu-i dădea pace. Şi el trecuse pe lîngă Stere nepăsător, ba chiar avusese faţă de el un soi de antipatie ; îl socotea slugarnic, în umbra lui Beldie, mediocru. În hainele sale ponosite, cu umerii strînşi ca de frig, mereu ţeapăn, nu-i deşteptase niciodată vreo curiozitate. Nu se remarcase prin nici o iniţiativă, nu luase cuvîntul la nici o şedinţă de producţie, ca şi cînd el însuşi ar fi dorit să apară cît mai modest, mai neînsemnat. Şi iată că la consfătuirea asupra proiectului, acest Stere se relevă ca un inginer dotat, cu o solidă pregătire, felicitat de Liteanu şi de însuşi consilierul Cerchez.

Firește că acum era în atenția conducerii, că avea un rol în lucrările de dezvoltare a capacității laminoarelor. Muncea însă fără elan, cu toate că precis și conștiincios. Acea lucire în pupile, acea pasiune cu care dărîmase proiectul lui Beldie și-l apărase pe cel al lui Zane pieriseră. Stere redevenise inginerul conștiincios, placid, pe care nu-l anima nici o ambiție. Să fi fost o flacără scurtă, care arsese pînă la capăt? se-ntrebă Nenciu. Și el fusese încredințat, și mai era, că nu se putea ca undeva, în ființa lui Stere, să nu existe un sîmbure viu, intact, care, ocrotit cu grijă, să nu se dezvolte și să nu dea roade. Nenciu înțelegea ce crustă groasă acoperă acest sîmbure viu și cîtă trudă ar trebui ca s-o înlăture. Și cum nu știa ce să facă mai întîi, cum să ajungă acolo, mai ales că-l rodea propria sa neglijență și ignorare a inginerului, începu prin a-și recunoaște greșeala, mărturisindu-i-o asta deschis.

Stere, blazatul, fu la rîndu-i buimăcit. Nu-i venea să creadă ce auzea. Dar cînd pricepu că celălalt era pe deplin serios, că se simțea răspunzător de ceea ce se întîmpla cu el, schiță o mișcare cu mîna, stîngace, timidă, ca să-l împiedice.

— Nu, nu se cuvine! Eu eram consumat de mult. Mă consumase Beldie. Cu ce m-ați fi putut ajuta, cînd eu însumi nu mai doream nimic? Nu, n-aveți ce să vă reproșați, vă rog...

— Nu este o scuză pentru mine, fiindcă dumneata nu ești un om consumat. Mai ai de făcut cîte ceva în această uzină. Iar cu Beldie și cu alții, o să mai vedem.

— Eu v-am spus tot ce știam, altceva... Cît mi-o sta în puteri, o să lucrez, rosti Stere, sculîndu-se.

— Înainte de a pleca, vreau să mai știi, tovarășe Stere, că dacă ai vreo nevoie, ușa îți este deschisă la noi.

— Mulțumesc.

„Să fie oare un om consumat?“ oscilă Nenciu. Era preocupat de Stere și cînd înclina să creadă că se uscase, secase pe dinăuntru, cînd își zicea că mai

există în el acel sîmbure viu și intact. Altfel cum s-ar fi oferit să-l ajute pe Zane, cum ar fi luptat să nimicească o improvizație de proiect, cum ar fi venit la partid ? Îl mînase ura, dar poate și altă pornire, necunoscută lui însuși, să arate că el nu este un ratat oarecare, stors, care n-avea nici un merit. „Fiecare om năzuie mai sus, să fie un pic mai mult decît este," se îndărătnicea să spere Nenciu. Și în Stere trebuia să existe un asemenea impuls, mai ales că avea atîtea însușiri. Pus într-o funcție care i-ar solicita capacitatea, imaginația, agerimea de spirit, ele ar presa asupra acestei vechi cruste și ar sparge-o, ca să se poată desfășura în voie. Conducerea laminoarelor ? Nu, aici era nevoie de o mare cheltuială de energie, de intervenție directă, promptă. Unde putea fi mai de folos un tehnician ca el care cunoștea perfect organismul uzinei, care știa pe de rost toate operațiile din fiecare secție, care avea o viziune de ansamblu asupra mersului acestui organism ? De pildă... serviciul tehnic ar fi foarte potrivit pentru el ! Da, da, acolo era locul cel mai nimerit, se bucura Nenciu, gîndindu-se că neapărat vor veni niște schimbări în uzină, că ele erau absolut necesare, dar nu se aștepta ca evenimentele să se accelereze, să se îngrămădească asupra lui, cerîndu-i un efort deosebit să vadă clar, distinct, calea pe care s-o urmeze. Se suspendase experiența lui Zane. Lovitura căzuse ca din senin. Se sfătui cu Dimcea ; erau deopotrivă răspunzători de ceea ce se înfăptuia în uzină. În ajun, Nenciu înaintase un dosar referitor la Beldie atît lui Neagoe, cît și lui Predoiu. Acum, această preocupare pălea față de gravitatea ordinului ministerului. Era nu numai o dezaprobare fățișă, ci și o învinuire că nu trataseră cu destulă prevedere o chestiune de importanța aceleia a modificării laminoarelor, atît de strîns legată de instalarea liniei automate. Nenciu, care se afla în cabinetul directorului, de emoție își scoase ochelarii, uitîndu-se cu ochii lui miopi la Dimcea.

— Asta ce-o mai fi ? Proiectul avea doar aprobarea ministerului, era iscălit chiar de consilierul Cerchez. Ce-o fi intervenit, că e de altă părere ?

— E o copilărie ! Cerchez ce a semnat, e bun semnat. O să aflăm îndată ce s-a petrecut.

Dimcea îşi pierdu un ceas cu telefoanele ; ministrul, consilierul Cerchez şi cîţiva specialişti erau în deplasare în nordul ţării. Se înapoiau spre sfîrşitul săptămînii.

Obţinu legătura cu unul din miniştrii adjuncţi ; nu era în curent cu problema ; ceru un răgaz să se informeze. Dimcea reveni la telefon şi află că se depusese un memoriu care era în studiu la Direcţia proiectelor din minister şi că deocamdată se dăduse dispoziţia de întrerupere a lucrărilor, pînă la o nouă verificare a proiectului Zane.

— Al cui e memoriul ? Cine l-a trimis ? se interesă Dimcea.

— E de la uzina dumneavoastră, inginerul Beldie. El nu este de acord cu o serie de puncte ale proiectului. Directorul Misirliu de la noi le găseşte oarecum întemeiate şi le studiază cu un colectiv.

— Beldie ! exclamă Dimcea, consternat.

— Da, da, Beldie, confirmă ministrul-adjunct, care credea că celălalt nu auzise numele.

— Dar bine, proiectul a fost studiat o dată, aprobat, poartă semnătura consilierului Cerchez, rosti Dimcea.

— O să cercetez.

— Şi rezultatul ?... O să vă chem peste o zi, două... Am înţeles.

Dimcea ocoli masa de birou, nervos.

— O să mă las eu în seama lui !

În secunda următoare apucă receptorul ; vru să ceară numărul interior al lui Beldie. Rămase însă cu receptorul în mînă şi, răzgîndindu-se numaidecît, îl trînti în furcă. „Nu, încă nu !“ rosti el ca pentru sine, biruindu-se, cu obrazul lemnos.

— Treaba se complică. Poate va trebui să ajungem şi la Comitetul Central, îi spuse lui Nenciu.

În noaptea aceea, Nenciu se zvîrcolise în pat. Somnul nu se lipea de el. Nici în celelalte zile nu fu mai liniştit ; avea ca o apăsare în toată fiinţa lui ; voia să scape de ea şi nu reuşea ; în juru-i, lucrurile erau încă nedesluşite şi lunecoase. Nu izbuti să dea de Predoiu, iar cînd în sfîrşit căpătase un fir, i se transmise că tovarăşul secretar era foarte prins şi că-l va suna îndată ce va fi liber. „Nu are timp", murmură alb Nenciu, clătinat în sine, ca un om care a pierdut deodată un suport. Îşi reveni anevoie, regăsindu-se în credinţa, în conştiinţa sa, în realitatea din care făcea parte şi fără care viaţa lui n-ar fi avut nici un sens. Dar nu suferea mai puţin că Predoiu nici măcar nu venise la telefon. Să nu fi vrut să stea de vorbă cu el ? Suferea fiindcă nu înţelegea ; nu se putea obişnui cu altă imagine a lui Predoiu decît aceea pe care o cunoştea. Şi cum se întîmplă adesea în astfel de împrejurări, Nenciu reînvie în memorie crîmpeie de amintiri, în care se revedea alături, apropiaţi, în diferite acţiuni, înnoptînd pe unde se nimerea, mîncînd pe apucate, mereu treji şi neodihniţi, în acea perioadă tumultuoasă de prefaceri de după '44. Cum îl scoseseră pe prefect din clădirea prefecturii era ceva de toată frumuseţea ! Curtea era neagră de mulţime. În birou intrase mai întîi o delegaţie compusă din Predoiu, Nenciu şi un ţăran ursuz şi tăcut.

— „Domnule prefect, rolul dumneavoastră s-a terminat. Părăsiţi biroul", îi zisese Predoiu, care pe atunci era mai slab şi-i jucau muşchii maxilarelor sub pielea subţire.

Dar nici prefectul nu era unul care să se-nmoaie de frică. Nici nu se uită la delegaţi şi apăsă pe sonerie, să cheme jandarmii, să-i dea afară. Nu se ivi picior de jandarm, parcă se topiseră cu toţii. Prefectul vru să ridice telefonul. Îl împiedică ţăranul ursuz şi greoi.

— „Nu-ţi mai foloseşte la nimic. N-avem nevoie de dumneata," îşi descleştă el fălcile strînse.

Prefectul nu putu să îndure ofensa şi se răsuci spre Predoiu :

— „Cine eşti dumneata ? Cum îţi permiţi să-mi porunceşti mie ? În numele cui ?“

— „În numele poporului !“

— „Haida de ! Ce popor ? Care popor ? Eu nu ascult decît de ordinul superiorilor mei.“

Între timp, încăperea se umpluse de oameni, care cu şepci şi surtuce, care cu cojoace şi cu căciuli în cap ; se îndesau unii în alţii, călcînd pe covorul pluşat cu bocancii lor uzi de zloată.

— „A, nu vă cunoaşteţi ? rosti Predoiu. Să vă facem cunoştinţă ; domnul prefect Berceanu şi... poporul !“

— „Ne pare bine de cunoştinţă“, rosti unul, mucalit.

Se auziră icnituri, rîsete înfundate. Un altul luă din cuier mantaua, chipiul şi mănuşile şi i le înmînă deosebit de respectuos prefectului :

— „Poftiţi, coane, s'trăiţi !“

Prefectul se învineţi de furie, se îmbrăcă maşinal, căutînd uşa cu privirea. Făcu un pas, dar zidul de oameni nu se clintea.

— „Măi fraţilor, fiţi mai simţiţi, faceţi-i loc domnului prefect“, se auzi acelaşi glas batjocoritor.

— „Drum bun şi cale bătută“, îi ură ţăranul ursuz.

Şi după aceea, în mintea lui Nenciu se succedă un alt episod, cînd cu măsurarea pămînturilor pe care le cuprinseseră ţăranii. Era la scăpătatul zilei şi ei mai zăboveau în hotarul unei moşii, în preajma pădurii. Predoiu se cam îndepărtase. Îl necăjea un ţăran ogîrjit şi zdrenţăros care se văicărea într-una :

— „Cu ce să ar eu pămîntu' ăsta ? Că n-am de nici unele, nici plug, nici vită, nici...“

Răsună un pocnet de armă şi un glonte ţiui pe lîngă urechea lui Predoiu, care se trîntise la pămînt. Ecoul pocniturii venea din pădure. Cîţiva oameni se răspîndiră prin desiş, punîndu-se în urmărirea celui care trăsese. Predoiu se adună din ţărînă, ştergîndu-şi hainele de praf. Alături, ţăranul nu contenea :

— „Cu ce să ar, tovarăşi ?“

— „Cu tractoare pe care tot noi le vom face", spuse calm și sigur Predoiu.

Sau, își mai aminti Nenciu de momentele încărcate de primejdie, la alegerile din '46, într-o comună de pe lîngă Craiova. În mijlocul bulucului de alegători se năpusti o mașină cu soldați, conduși de un locotenent, care țipa și amenința cu revolverul, voind să-i intimideze, să-i silească să se retragă. Și mulțimea fremăta și cam da înapoi. Totul atîrna de un fir de păr. Dintre rînduri se desprinse Predoiu, îndreptîndu-se cu mersul lui avîntat, hotărît, spre ofițer : „Locotenent, calci ordinul guvernului ? Cum te cheamă ?" rosti cu o voce puternică și autoritară. „Sînt locotenentul..." Pînă să se dezmeticească, Predoiu îi și smulsese pistolul din mînă. „Ia-ți soldații și cară-te, altminteri te arestez pe loc. Mîine o să stăm de vorbă la comandament."

Fusese o figură de care și mai deunăzi rîsese împreună cu Predoiu, într-un ceas de destindere, în biroul său, unde secretarul îl primea oricînd, cu căldură, ca pe un vechi tovarăș : „Ia zi-i tu, Ilie, ce mai e nou pe la uzină ?"

Oricît se străduia Nenciu să refacă o legătură lăuntrică, imaginile din trecut nu-l ajutau. Ele păreau asemănătoare cu niște fotografii vechi, decolorate, fără putere asupra ceea ce simțea el acum, căci răceala lui Predoiu nu putea fi pornită decît din încălcarea unor principii care-i călăuziseră deopotrivă și pe unul și pe celălalt. „Unde am greșit ?" se zbătea Nenciu, și deși nu-și descoperea nici o vină, acea apăsare din ființa sa dăinuia mai departe. Pe nesimțite se infiltra în el un ciudat sentiment de culpabilitate, neîntemeiat, dar nu mai puțin real ; era o slăbiciune și Nenciu înțelese că, dacă îl acceptă, înseamnă să nu mai aibă încredere nici în el, nici în ceilalți, să nu mai existe nimic sigur, clar, pe care să se poată bizui. Și asta nu trebuie să se întîmple. În toiul zbuciumului său, într-o zi, dis-de-dimineață, îl sună acasă Predoiu.

— Îți trimit mașina să te ia, Ilie. Într-o jumătate de ceas ești la mine.

Nu mai știa nici cînd se îmbrăcase, nici cînd se suise în mașină și ajunsese la secretar, cu care se închisese în birou, expunîndu-i amănunțit întreaga situație din uzină. Trăise în acele zile ca într-un iureș, și ceea ce era tulbure și apăsător se destrăma ca o ceață. Dezlegarea pe care o aștepta venise, dar el nu și-ar fi închipuit să-i fie dat să asiste așa repede la acea adunare restrînsă, unde se aflau deopotrivă Predoiu, consilierul Cerchez, Dimcea. De aici păstra mai ales o tărie și o liniște cum nu le mai avusese de mult, și cu toate că fusese concentrat și lucid, reținuse îndeosebi seninătatea, înălțimea cu care fuseseră analizate problemele și luate hotărîrile. După cum, ieșind de la greaua ședință a organizației de partid din minister la care fuseseră invitați cîțiva comuniști cu munci de răspundere în partid și unde se discutaseră abaterile grave săvîrșite de Misirliu — care, de altfel, ascunsese și faptul că avea un frate legionar — lui Nenciu îi rămăsese întipărită figura aceea trandafirie, din care pierise sîngele și devenise albă, cretoasă. Ceea ce Nenciu nu reușise să numească, să definească în persoana lui Misirliu, cu care discutase în diverse ocazii, se spusese acolo : „nesinceritate față de partid". Asta era ceea ce-i dădea o stare incertă și sîcîitoare, pe care o avea în contact cu Misirliu. Pleca întotdeauna de la el întors pe dos, căznindu-se să ghicească ce voia, ce urmărea, obosit de presupuneri, de îndoieli asupra lui însuși.

Se eliberase acum de ele, le aruncase ca pe un lest, și-i surîdea lui Predoiu care-l luase de braț :

— Ilie, ține bine frînele în mîini. Acu' știi ce ai de făcut la voi în uzină.

— Știu, tovarășe Predoiu !

Și de a doua zi începu pregătirea ședinței lărgite de partid, a cărei dată cădea în preajma lucrărilor definitive la laminoare. Experiențele de la mașina de probă se terminaseră. Multora li se părea ciudată această grabă și se mirau de ce nu se amîna ședința după efectuarea lucrărilor. Cumpănind cele întîmplate în uzină, trăgeau concluzia că nu era făcută fără rost. Dimpotrivă. Întîi că avea un caracter mai

larg, apoi că se ţinea în ajunul unor importante transformări. Deci, negreşit că avea o legătură strînsă cu frămîntările din uzină. Astfel, treptat, interesul se comunica de la unul la celălalt şi această şedinţă deveni centrul atenţiei pentru toţi.

Însemnătatea ei nu-i scăpă lui Beldie. Ceea ce-l îngrijora era atitudinea lui Dimcea, înlăturarea sa tacită de la lucrări, succesul lui Matei Zane. Uneori se încuraja că mai avea destul timp înainte, ca să recîştige încrederea în capacitatea sa, să-şi refacă poziţia slăbită. Alteori, cînd era sumbru, îşi spunea că e un om în vîrstă, nu mai avea energie să lupte cu un tînăr ca Matei. Timpul era în favoarea acestuia. După o îndelungată reflecţie, examinînd posibilităţile ce-i rămăseseră, considera că şedinţa, la care era şi el invitat, era un bun prilej să-şi facă o severă autocritică, să se angajeze solemn că va depune un umăr solid la lucrări, alături de toţi ceilalţi muncitori şi tehnicieni. Era singura cale să-i intre sub piele lui Dimcea, să-şi menţină poziţia.

Cînd află ordinea de zi a şedinţei, fu şi mai mult încredinţat că, procedînd în acest fel, va împrăştia norii adunaţi asupra capului său. Se descurcase el şi în împrejurări mai complicate ; evenimentele nu-l găsiseră niciodată nepregătit. Şi acelea fuseseră zguduiri, răsturnări sociale, dar el izbutise nu numai să plutească la suprafaţă, ci să-şi cucerească un loc de frunte în uzină. Se hotărîse să se despoaie de orice mîndrie, ca să şi-l păstreze. Era preocuparea lui dominantă şi atît îl absorbea, încît nici nu observase că Mitică i se ferea din drum, şi cînd îl agăţa într-un colţ, acesta pretexta că e doldora de treburi şi fugea.

În realitate, Mitică nu căpătase nici o sarcină în plus, dar el era agitat într-una, de cînd cu dispariţia lui Spălăţelu. Nimeni nu se lega de el, nimeni nu-l privea pieziş, cu toate acestea n-avea odihnă. Muncea, se zbătea, pe de o parte să fie văzut, pe de altă parte ca să-şi alunge gîndurile chinuitoare. Ceilalţi treceau ca orbii pe lîngă el. De atunci, de cînd fusese la Trifu, nu-l mai chemaseră la cadre, şi

chestiunea cu Spălățelu părea îngropată. Pe Mitică îl rodea însă ca un vierme ascuns în inimă. Nici măcar Nenciu, care nu trecea niciodată peste astfel de lucruri, nu-l întrebase o dată : „Măi, tovarășe Enache, cum de-ai dat referințe pentru un ticălos ca ăsta ?“ Uneori voia să deschidă el discuția ; cuvintele îi umblau prin gîtlej, năvăleau în gură, de acolo în vîrful limbii și Mitică își încleșta dinții ca să tacă.

— Ai ceva cu mine ? rosti egal Nenciu, cînd celălalt intră pe ușă.

— Păi, tovarășe, am venit și eu cu... pregătirile pentru ședință. Poate o fi nevoie și de mine, să ajut și eu cu ceva, sfîrși el, încurcat de uitătura fără expresie a lui Nenciu.

— Pregătirile sînt încheiate, cu ce să mai ajuți ? Peste un ceas începem, spuse absent.

— Da... ziceam și eu să mobilizăm oamenii, să tragă mai cu nădejde, acum cînd se deschide niște perspective pentru noi...

Ar fi fost greu de precizat ce simțea Nenciu în clipa de față. Era în el și rușine, și uimire, și silă, dar mai ales uimire că unul ca ăsta se putuse strecura în partid și, mai mult, să li se vîre în suflet, oferindu-se mereu să primească sarcini operative de la biroul organizației. „O lichea“, repeta în sine, cătînd la părul lui lins, negru, cu cărare de-o parte, la zîmbetul de pe buze, în timp ce ochii i se mișcau vii și neliniștiți. Unde se afla așa, gol, descoperit, înaintea sa, Nenciu spuse aproape cu bunăvoință :

— Nu mai e nevoie, du-te, Mitică.

Telefonul sună și Nenciu ridică receptorul :

— Eu, Trifule... Care ?... Ți-l trimit îndată... Da, mai e la mine. Mitică ! îl strigă Nenciu.

Mitică se-ntoarse din prag, c-un licăr de speranță :

— Aici sînt, tovarășe secretar !

— Vezi că te caută Trifu.

„Iar e chestia cu Spălățelu“, tresări Mitică. Și fiindcă altceva nu putea fi, îl cuprinse o furie împotriva lui Trifu. „Ce vrea ăsta cu mine ? Am dat referințe ! Ei, și ce-i dacă am dat ? Ce, sînt obligat să cunosc filă cu filă autobiografia lui Spălățelu ? N-am

știut, măi tovarășe, ce poți să-mi faci ? Îmi dovedești dumneata că nu-i așa ?“ își spunea Enache, care se mințea singur, ca să-și astîmpere îngrijorarea. Nu se uită la nici unul dintre cei ce se foiau pe culoar și intră direct la șeful cadrelor.

— Avusei o treabă cu secretarul, rosti el important, deși nimeni nu-i ceruse socoteală. Ai ceva cu mine ?

— O cunoști pe una Tița Pățan ?

— Pățan ? !

— E femeie de serviciu la o cantină. Ea pretinde că te cunoaște.

— N-am auzit de cînd sînt de ea ! Și ce vrea cu mine ?

— Are o plîngere împotriva dumitale, că nu i-ai plătit leafa pe trei luni de zile.

— Care, tovarășe ? Nu cumva o fi... se bîlbîi Mitică.

— Să vină înăuntru femeia, spuse Trifu unei funcționare.

Cînd apăru Răsturnica, tot șuie, cu părul sîrmos, cu pistrui negri pe obraz, dar mai spălată, îmbrăcată cu lucruri vechi, în bună stare și curate, Mitică se zgîi la ea ca la o iazmă. Nu era uluit de înfățișarea ei mai omenească, ci de faptul că această nenorocită răzbise pînă la cadre. Negreșit că fusese sfătuită de cineva, împinsă să-l reclame.

— O cunoști ? A muncit doar la dumneata !

— Nu la mine, ci la unchi-miu, se lepădă Mitică. Eu am culeș-o de pe drumuri, era fără nici un căpătîi, mi-a fost milă de ea...

— M-a isplotat de-mi frîngea șalele, fonfăni Tița Pățan. Dormeam pe o țoală într-o magazie și mă hrănea cu lături, iar dumnealor se-nfruptau cu fleici de le aducea unu' pipernicit... cum îi zicea ? Mereu aducea, c-avea bătrînul cîrciumă dosnică, un' se strecurau muștериii.

— Ce amesteci una cu alta ? Eu am rupt-o de mult cu unchi-miu. Nu te-am apărat și nu m-am luat la harță cu el, ca să-ți plătească ce ți se cuvine ? încercă s-o abată Mitică.

— Las' că nu le amestec. Cum îi zicea ? își chinuia ea mintea.

— Tovarășe Trifu, nu eu am angajat-o, ci unchiu. Ce mă bagă pe mine în afacerea asta ? Măi, Tițo, de ce nu spui tu adevărul ? rosti moale Mitică, vrînd s-o îmbuneze.

— Și ce, ție nu-ți spălam, nu-ți călcam, nu-ți curățam odaia ? Ba mă și mînai cu bilețele la curvili tale.

— E cam într-o doagă, îi făcu Mitică un semn complice lui Trifu, dar ardea de dorința s-o stîlcească în bătaie.

— V-a slujit pe amîndoi, și e drept să i se plătească pentru ce a muncit. Nu-i frumos, tovarășe Enache, spuse împăciuitor șeful cadrelor.

— O să-l înghesui pe unchi-miu și, de n-o vrea să-i plătească, iau tot asupra mea, se oferi generos Mitică, grăbit să isprăvească.

— Spălățelu ! își aminti femeia. Ăla îi aproviziona din piață.

Mitică se îngălbeni ca un mort.

— Dacă vă dă în judecată, cîștigă sigur și nu-i frumos, repetă blînd Trifu, ca și cînd nici n-ar fi auzit numele pe care ea îl pronunțase :

— Să-mi plătească, destul m-a isplotat ! fonfăni iar Tița Pățan.

„Maica ta, Doamne, e de rău !" își zise Mitică, ieșind zăpăcit de la cadre. În curte, cîțiva muncitori discutau aprins, gesticulînd.

„Vorbesc de mine," își spuse și se apropie hoțește. Dar ei nu-l băgară în seamă. Comentau, furioși, arestarea lui Gherghel, amestecat în omorul lui Turtoiu, paznicul.

*

„Mereu același tipic, aceeași pisălogeală", gîndi Beldie, uitîndu-se prin sala ticsită de lume. În unghiul său vizual apăru profilul lui Zane, calvița lui Stere, apoi într-o frîntură de secundă întîlni zîmbetul indecis al lui Dan Mîndrescu care, surprins,

își întoarse iute capul. „Poltronul", murmură Beldie, dispreţuitor, continuînd să-şi plimbe privirea indiferentă deasupra mulţimii. Îi identifică pe cîţiva şi cum exerciţiul nu-l mai amuza, îşi îndreptă interesul asupra mesei prezidiumului, învelită în postav roşu. Altădată stătuse şi el acolo şi trăise o senzaţie bună, plină de putere, cînd domina de pe podium acea mulţime — pentru el — banală şi ştearsă. Erau în aceeaşi sală, dar distanţa dintre *el* şi *ei* marca însăşi poziţia, rolul pe care-l deţinea în uzină. Cercetă mai departe chipurile de pe podium. Directorul era obosit, cufundat în sine. Din cînd în cînd ridica o pleoapă, descoperindu-şi privirea sură şi pătrunzătoare. Nu-i ierta duritatea cu care se purtase cu el. Împotriva lui Liteanu nutrea o invidie neagră ; şedea alături de Dimcea, cu fruntea-i înaltă, sprijinită-n palmă. Îl detesta ; îl găsea afectat şi vanitos. Pe Nenciu îl socotea un om banal, fără calităţi deosebite. Cu toate acestea, involuntar stărui asupra feţei sale rotunde şi cărnoase. Lumina reflectată în lentilele-i strălucitoare îl supăra. Încetă să-l mai observe, atras din nou de figura brăzdată, severă, a lui Dimcea. „Trebuie să-i recapăt încrederea", îşi propuse Beldie, care îşi alesese dinadins un loc în margine, modest. Îşi controlă pe furiş notiţele, şi după aceea, mulţumit, le vîrî înapoi în buzunar. Îi era foarte clar în minte ce avea de spus. Timpul se scurgea monoton. Era plictisit şi nu mai asculta ce se vorbea. Îi ajungeau la ureche nişte sunete vătuite, indistincte. Îşi repeta mereu fraza de efect, cu care voia să înceapă : „Tovarăşi, consider de datoria mea să-mi analizez... să-mi analizez..." N-o mai isprăvi, ca şi cînd cineva nevăzut i-ar fi tăiat firul ideilor. Pe neaşteptate simţi că s-a produs o schimbare ; primele scîntei scăpărară brusc în atmosfera sălii. Cîteva sărira şi pe haina lui Beldie. Se mişcă în scaun, îşi înălţă capul, cu atenţia trează. Se perindau moş Boghici, Dănilă, Gore, Firoiu ; îl încolţiseră pe Mitică Enache. În auzul lui Beldie se amestecau, se suprapuneau, se învălmăşeau frînturi de glasuri :

— ...Ni se urîse de poticneli și, cînd să lucrăm și noi după o metodă mai bună, să respirăm nițel, a oprit-o tovarășul Beldie. Tu te bucurai și ziceai că „mortu' de la groapă nu se-ntoarce". Adică să muncim iar pe spetite, să scoatem șapte rînduri de sudoare, ție îți convenea, că te gudurai pe lîngă „șef", să-ți dea cîte o primă...

— ...Așa a fost și cu proiectul Zane. Făceai propagandă c-o să rămînem de căruță, c-o să fluierăm la lună. Este, nea Boghici ?

— ...Ai băgat în uzină o lepădătură, un hoț, care a furat materiale din magazie. Ți-era prieten la toartă.

Mitică vru să se scoale, se și ridicase pe jumătate ; voci din toate colțurile îl loviră, îi îndoiră spinarea.

— Stai jos, n-auzi ? Nu ți s-a dat cuvîntul...

Aiurit, cu gîtlejul uscat, Mitică înghițea și se înneca. Omușorul suia, cobora, fără să iasă nici un sunet. Era penibil la vedere.

Beldie își mută privirea ; liniștea din el se subția ; nu mai vedea decît lentilele strălucitoare în care se adunau razele luminii, ascuțite, tăioase. Încercă să se izoleze, să se închidă în această liniște, pe care s-o pună ca o stavilă între el și ceilalți. Curînd își dădu seama că nu putea ; le simțea răsuflarea, căldura, îi auzea ; îi era din ce în ce mai greu să-și apere liniștea.

Se rezemă de spătar, privindu-l pe Dan Mîndrescu. Acesta se ridicase în picioare ; figura sa cavalină avea o grimasă ; își arăta dinții lați, într-un zîmbet încremenit, prostesc și sfios. Se sforța să se concentreze, să cugete la ce voia să spună, îndurînd presiunea crescîndă, surdă, a sălii. De aceea stătea nelămurit, fixînd într-una masa prezidiului.

— Ai cuvîntul, tovarășe Mîndrescu, rosti Nenciu.

Mîndrescu se dezmetici, mișcă buzele. Despre ceea ce îi era imposibil, despre ceea ce n-ar fi vrut, tocmai despre asta se pomeni că vorbește. Și ori de cîte ori, din prudență, se oprea, avea o ezitare, luneca în gol, alarmîndu-se el cel dintîi. „Este mai bine

să nu ascund nimic, principalul e să-mi salvez pielea."

— ...Nu tăgăduiesc că tovarășul Beldie e un ambițios, că dorea să înlăture proiectul Zane. Mi-a propus să lucrăm împreună. La insistențele sale am cedat, deși colaborarea mea s-a redus la foarte puțin. Era mai mult un sprijin colegial...

— E bună ! Co-le-gial ! îi plăcu unuia grozav expresia.

Rîsetele i se sparseră în timpane.

Intimidat, Mîndrescu se întrerupse. Zîmbetul nehotărît și nătîng îi răsări iar pe buze.

— Mai departe, tovarășe, îl îmboldi Nenciu.

Mîndrescu dezvălui și cea de-a doua propunere de colaborare, oferta de coautor, pe care o respinsese, deși i se sugerase de către Beldie că se bizuia pe cineva de „sus" ; suspendarea lucrărilor i se datora, de asemenea, după cum îl lăsase să înțeleagă într-o convorbire intimă. El, Mîndrescu, recunoaște că nu voia să intre în conflict cu Beldie, dar nici să devină instrumentul ambiției sale, să se opună intereselor uzinei. A preferat să se retragă. Nu era atitudinea cea mai potrivită. Ar fi trebuit să intervină și n-a făcut-o. Era o vină a lui...

Cine l-ar fi urmărit pe Beldie, ar fi zis că știa să reziste, că avea nervii tari. El nu-și făcuse nici o iluzie în privința lui Mîndrescu, a cărui lașitate îl scîrbea. Primise lovitura, calculînd febril cum să i-o întoarcă. Dar liniștea din el se fărîmițase ; peste Mîndrescu, peste ceilalți se profila omul de pe podium, cu lentilele mari, strălucitoare, care conducea ședința ; el ținea firele în mînă, care se împleteau, se înnodau tot mai strînse în jurul său. Și atunci pe Beldie îl cuprinse teama, luciditatea lui se umbri și-l văzu pe Stere ca printr-o pînză cenușie, înălțîndu-se drept, rigid, cu umerii săi înguști ; rumoarea din sală se stinse într-o tăcere aproape dureroasă.

În timp ce vorbea, în Beldie se produse o dedublare ciudată. Un tînăr se desprinsese din trecut

și venea spre el ; bărbatul în vîrstă care zăcea în scaun se privea ca într-o oglindă ce ar fi avut darul să-i reînvie propria sa imagine de demult. Și cu cît se apropia acest tînăr, Beldie ar fi vrut să-l oprească, să-l împingă înapoi, în ceața trecutului ; el păşea însă înainte, în văzul tuturor, tenace, nesăţios, fără scrupule, strivindu-i pe cei care-i stăteau în cale. Se afla în culmea ascensiunii, cînd totul se răsturnă, se surpă ; între timp, tînărul devenise un bărbat matur. Lumea lui decăzuse. Era înconjurat numai de ruine, dar nu-şi pierdu cumpătul. Mirosise încotro bătea vîntul. Nu pregetă să defileze pe străzi, cu şapca pe cap, cu pumnul întins, să cînte în cor „Internaţionala", să ia cuvîntul la adunările muncitoreşti. Urcase treaptă cu treaptă. Astăzi era şeful laminoarelor !...

Iată că se ivise un alt tînăr în uzină, Matei Zane. Era înzestrat, energic, inventiv. Şeful întrebuinţă aceeaşi tactică, mai ascunsă, de hărţuieli, de uzură, ca să-i frîngă voinţa, să-l demoralizeze, să-l înlăture, aşa cum făcuse cu el, cu Stere.

Stere nu uitase nimic, cum nici Beldie nu uitase. Se înfioră cît de adînc intrase în existenţa sa acest Stere, cu toate că fiecare din ei trăiseră în sfere sociale separate. Erau totuşi strîns legaţi unul de celălalt, de-a lungul unei vieţi şi, oricît ar fi vrut, nu se mai putea despărţi de el ; îl înlănţuia, îl rostogolea jos, tot mai jos... Unde era Stere ? Îl acoperise un tînăr înalt, viguros, cu faţa prelungă şi suptă : Zane !...

Beldie închise ochii ; imaginea din oglindă pieri. Cînd îi redeschise era el însuşi, cel de-acum, faţă-n faţă cu Stere, cu Zane, cu ceilalţi.

Simţea suflarea fierbinte a sălii, freamătul ei ; cuvintele îi ciocăneau tîmplele, îi produceau un vîjîit în creier... Nu, nu trebuie să se lase doborît, să-şi piardă luciditatea. „Tovarăşi, consider de datoria mea să analizez..." se agăţă desperat de prima frază, dar

gîndurile se-mprăştiau, rătăceau, nu voiau să-l mai asculte.

*

În bluză albastră, groasă, de lînă, cu pipa în colţul gurii, Anatol contempla împreună cu cei trei membri ai comisiunii tabloul lucrat în uzină, pe care-l rezemase de perete, lîngă fereastră, ca lumina să cadă favorabil asupra pînzei. Socotea că va avea dificultăţi, că i se vor aduce obiecţii, şi deşi era la ananghie, hotărîse să respingă orice observaţie, să nu cedeze, chiar dacă ar fi să nu i se achiziţioneze lucrarea. Îi examină pe cei trei delegaţi, pe sub sprîncene, pîcîind din pipă, maliţios şi satisfăcut de încurcătura lor. Lui Mihuţ, care era şi el în comisiune, îi plăcu tabloul. Al doilea şovăia, iar cel de al treilea, critic şi funcţionar la minister, pe nume Bosoancă, păstra o tăcere glacială. O sparse Anatol, silindu-i să-şi dea părerea — pe care nu punea mare preţ. Oricum, criticul întocmea referatul şi avizul lui era important. Mihuţ se grăbi să facă unele aprecieri subtile şi interesante, reliefînd valoarea lucrării. Cel de al doilea îi urmă exemplul. Bosoancă ieşi din mutismul lui, găsindu-i defecte în compoziţie, în viziune, în colorit, adică ceea ce constituia meritele pictorului. El îi cerea o pictură mai fidelă, nu o interpretare îndrăzneaţă, personală, care şoca în primul moment ochiul. Anatol începu să se enerveze de limitele acestuia. Felul cum el judeca lucrarea îi impunea nu numai cîteva retuşări, ci reluarea temei într-un stil care nu-i era propriu, o acceptare a unor modalităţi consumate, banale, pe care pictorul le detesta. E ceea ce Anatol n-ar fi consimţit nici în ruptul capului ; pîcîia din pipă, întărîtat :

— Cît timp criticul are antenele sensibile la căutările unui artist sau ale altuia, el îşi îndeplineşte rolul. Altminteri, activitatea sa n-are nici un sens ; se situează într-un punct mort, se sclerozează. Întocmai ca şi un artist care pictează la fel cu cei dinaintea sa, încît nu-l poţi deosebi pe unul de ce-

lălalt. Arta este și ea, după cît am priceput eu, un fenomen în mișcare, dialectic. Ceea ce astăzi refuzi, mîine ai să îmbrățișezi cu amîndouă mîinile. Și te-asigur că după zece ani ai să alergi după mine.

— O să viu atunci să-ți recepționez lucrările, spuse acru Bosoancă, pregătindu-se să plece.

— Eu am să exist, dar e îndoielnic că dumneata ai să mai fii acolo unde ești.

Comisia ieșise din atelier. Rămase doar Mihuț cîteva clipe, care îl certă supărat pe Anatol :

— Ce diavol te-a împins să-l zădărăști ? În loc să-l neutralizezi, ți-ai cîștigat un dușman. O să avem bucluc cu el.

— N-ai decît să iscălești și tu procesul-verbal. Ce-o să fie ? Îmi vor anula comanda.

— Tu știi că o să-ți apăr lucrarea. Dacă nu mi-ar fi plăcut, ți-aș fi spus-o de la obraz. Mă crezi servil sau că mă tem să-mi spun părerea ? Mă cunoști foarte prost.

— Ei, nu băga în seamă. M-a înfuriat mărginitul ăsta de Bosoancă. Am muncit pe nerăsuflate, într-o căldură lichefiantă, numai ca să pictez o pînză originală, interesantă, și cînd colo... Pe deasupra sînt și lefter, n-am o lețcaie în buzunar. Nădăjduiam să mai iau în acont niște bani de la Fond.

— Fă o cerere de împrumut și ți se va da.

— Și lucrarea ?

— Adu-o la Uniune, s-o mai vadă și alții.

Împrumutul îl căpătă Anatol destul de lesne. În ce privește lucrarea, se hotărîse vizionarea ei abia săptămîna viitoare, cînd se va întruni o nouă comisie. De la Mihuț află că era bine primită, în ciuda unor observații, și că achiziția era aproape sigură. „Mai e un hop de trecut", îi spusese încurajator.

„Întotdeauna eu am de sărit niște hopuri, pe cînd la alții drumul e neted ca-n palmă", reflectă Anatol, decepționat, căci se aștepta, rîvnea un succes mare, categoric, care se arăta încă foarte depărtat. Iar vor fi discuții, unii pentru, alții contra, și el va continua să trăiască în aceeași mediocritate, nici refuzat, nici acceptat, fără ca să poată țîșni odată la lumină. Se

mîngîia totuşi cu ideea că nimeni nu-l ignora ; deştepta pretutindeni interes, se luau poziţii, se dezbăteau problemele plastice pe care voia să le rezolve. Altădată rolul îl încînta, din vanitate, dar nu-i alina acea suferinţă, atît de diferită de toate celelalte, şi care se chema dorinţa de afirmare, de împlinire, pentru care orice artist adevărat ar sacrifica toate bunurile din lume. Şi Anatol era unul din aceştia. De aci îşi trăgea puterea şi încrederea că într-o zi va fi mai presus decît alţii ; era nevoie de muncă şi răbdare, restul nu avea nici o importanţă.

În ziua în care încasă suma de la Fond, o bună parte îi dădu Dinei Livaditi pentru cumpărături ; nu voia să renunţe la o mică petrecere de inaugurare a atelierului său.

— Îţi mai arde şi de chef, spuse Octav Stănescu, care picase la el.

Era mai neglijent ca de obicei, cu gulerul cămăşii murdar, cu o faţă crispată şi imobilă de neurastenic. Nu voia cu nici un preţ să-şi scoată mantaua şi se trîntise într-un fotoliu, ostil parcă la tot ce era în jurul lui. Venise direct de-acasă, unde izbucnise din nou o ceartă între el şi Dana, care se sfîrşise dramatic. O lovise cu cruzime peste gură, îi sîngerase buzele. De data asta, nevastă-sa nu se retrăsese în odaia ei şi nu mai căzuse în prostraţie. Îl privise drept în ochi şi-i spusese liniştit : „Să ştii, Octav, că eu am să plec". „Pleacă", ţipase el şi se năpustise afară din atelier. Acum se ura pe sine, pictura, pe Anatol, părîndu-i-se stupid că venise aici.

— Şi de ce să nu-mi ardă ? rosti zîmbind Anatol.

— Eşti un catîr fără pereche. Nu pricepi odată că nu te vor, că nu eşti de-al lor. Şi cînd te gîndeşti că, oriunde, în altă parte, un talent ca al nostru ar fi umplut cu aur. Aici, presupunînd chiar că vei fi recunoscut, de fiecare dată va trebui s-o iei de la început, în aceeaşi nesiguranţă, ca un debutant. Dincolo, un artist care şi-a cucerit o reputaţie, e un om care nu mai are a se teme de viitor. Reputaţia e un bun cîştigat definitiv, produce.

— Pînă s-o cucereşti, îngroşi cohorta de flămînzi, de şomeri şi de declasaţi. Destule talente s-au dat la fund ! Acest Eldorado al artiştilor e un basm. Acolo, lupta e necruţătoare, acerbă, şi ca să izbuteşti este un adevărat miracol. Cîţi au reuşit ?

— Cei aleşi. Orice luptă are riscuri. Învinge talentul cel mai viguros. Cine n-are scînteie, să se apuce de altă îndeletnicire, să devină un cetăţean onest, domestic, cu impozitele plătite la timp.

Anatol rîse.

— ...Să-şi îngrijească familia, să fie respectuos cu bătrînii, duminica să iasă la plimbare cu copiii în grădina publică, să se culce la ore fixe, îl completă. Ce idilic !

— Eşti din aceeaşi turmă, spuse Octav. Cine are o stea, şi crede în ea, o urmează pînă la capătul pămîntului.

— Ah, ignorantule ! Globul e rotund şi oricît te-ai învîrti, ajungi la punctul de unde ai pornit. Deci rămîn pe acest petic de pămînt. Acum mă simt pe picioarele mele. Şi mi-e bine, auzi tu ? rosti încîntat Anatol. Dar tu de ce nu-ţi urmezi steaua... dincolo ?

Anatol se gîndea că în ceasurile de deprimare, de singurătate, şi lui îi sclipea pe dinaintea ochilor mirajul Parisului. Acest miraj nocturn îl vizita din ce în ce mai des, mai ales cînd romul îi dădea o stare de euforie, dar dimineaţa se risipea, simţind că rădăcinile lui erau înfipte în acest pămînt şi că niciodată nu va putea să şi le smulgă. De aceea, plecarea la ţară, pe cîmp sau la munte, îi împrospăta forţele, îi reda echilibrul şi seninătatea ; acolo reuşea să uite de meschinării, de egoisme, de intrigi ; aerul tare şi curat îi spăla zgura de pe suflet şi redevenea copil, fără griji, fericit să lucreze în aer liber.

— Nici nu aştept rezultatul de la minister. Vreau să mă duc undeva la ţară, într-un loc unde să pot picta liniştit. Tu nu ştii un colţ interesant şi unde să te descurci cu bani puţini ?

— Ba da, în satul Rîpele, am mai fost pe-acolo. Are o poziţie excelentă, sînt peisaje impresionante.

Iar dacă urci pe munte, după trei ore de mers întîlneşti o poiană cu o roată de mesteceni drepţi, zvelţi şi argintii, căreia i se spune „Poiana Doamnei". E o privelişte absolut fantastică. E greu urcuşul printre stînci, dar merită osteneala.

— Pe tine nu te ispiteşte ? Nu vrei să mergem împreună ?

— Ba da. Tot am un drum prin nordul ţării. Am să rup cîteva zile, să mai respir şi să lucrez şi eu.

— Eşti deseară la mine. O să fie amuzant ; vin cîţiva tipi originali.

— Să văd mai întîi ce mai e nou pe-acasă. Sînt mereu terorizat, n-am linişte. La ce oră ai invitat oamenii ?

— Opt seara.

— De-oi putea, vin, de nu, la Rîpele. Numai să nu-ţi schimbi itinerarul.

— Acu' visez numai mestecenii Doamnei ; n-o să-i abandonez pentru nişte făpturi vegetale de rînd, glumi pictorul.

Anatol alergă în acea dimineaţă după cumpărături. Cutreierase cîteva magazine, după vin, după sifoane, întorcîndu-se mort de oboseală. Se odihni vreo două ceasuri, cînd sosi Dina Livaditi, care adusese un tort şi tot ce mai trebuia. Ea, împreună cu Jeana Macri, decoratoare, prietenă cu sculptorul Teodor Bugeanu, se apucă de aranjarea mesei, făcînd unele modificări în interior, pentru a lărgi spaţiul. Perdelele de americă pictate de Anatol fură strînse sul. Pînzele le adunară vraf şi le depozitară într-un ungher. Şevaletul îl ascunseră sub divan. Un fotoliu fu împins lîngă perete, să nu stinghereasca musafirii. În scurt timp, pictorul nu-şi mai recunoscu locuinţa.

— Soba asta nu e bine plasată, constată Jeana Macri, care era o fată înaltă, corpolentă, cu mişcări încete şi legănate.

— Arunc-o pe fereastră, spuse pasiv Anatol.

— Nu, s-o mutăm.

— Cum s-o muţi, dragă, trebuie să demontezi burlanele, se împotrivi Dina Livaditi.

— E, atunci o lăsăm acolo unde e, se resemnă Jeana. Să nu cadă cineva peste ea.

— Poate vrei să spargem și podeaua de ciment! De ce nu? se arătă dispus Anatol. Dacă tot v-ați pornit, devastați-mi casa. Ești o decoratoare ingenioasă.

Pregătirile se terminară cam în jurul orei opt. Curînd sosiră și ceilalți invitați; Teodor Bugeanu, mărunt de statură, dar vînjos și atletic, apoi graficianul Viorel Chiose, talentat și ipocrit, cu o figură îngustă, cu ochii lipiți de rădăcina nasului, cu buzele subțiri, care zîmbea amabil oricînd și oricui; nevasta sa, Lidia, pictoriță, nu prea înzestrată, în schimb frumoasă și topită după lux. Chiose era un bărbat slab și urît. Cîștiga însă bine și toți banii îi cheltuia pe nevastă-sa, care era înnebunită după pictura lui Anatol și mai ales de indiferența lui față de ea. Anatol era măgulit de pasiunea Lidiei. Își permitea s-o chinuie, să-i spună cruzimi, s-o exaspereze; era de-ajuns însă să fie o dată mai prietenos, mai cald, ca femeia să-l ierte și să uite. După aceea veni și Mihuț și nu mult după el Octav Stănescu. De cum intră, fu înconjurat de atenția deosebită a femeilor. Era frumos, rece și stăpînit. Jeana, mare și indolentă, se întinse pe divan. Alături de ea ședea Dina Livaditi, foarte brună, care-și suna mereu brățările, zgomotoasă și volubilă. Lidia era rezervată, mîndră, atentă la fiece gest al lui Anatol.

— Mie mi-e foame și sete, rosti Bugeanu, care se cam potrivea cu gazda, nefăcînd caz de formalități. Cît vrei să mă ții cu stomacul gol?

Era deștept, deșucheat și liber în expresii, însă un artist rafinat, c-un rar simț al formelor. Era mai puțin complicat decît Anatol, afecta simplitatea și chiar o anume brutalitate frustă.

— Ia și mănîncă ce-i pe masă, cine te oprește?

— Eu nu practic vicii solitare.

— Le practici numai în piața publică, îi replică Anatol, cu aluzie la sculpturile lui.

Bugeanu mîrîi:

— Mă, van Gogule, nu mă provoca... În afară de tine mai sînt şi alţi artişti pe care să-i preţuieşti ?

„Gogu“ era o derivaţie autohtonă de la van Gogh, o poreclă pe care sculptorul o întrebuinţa la adresa lui Anatol, fără ca acesta să se supere. Erau prieteni şi-şi stimau reciproc talentul.

— Sînt, firește că sînt.

— Care sînt ăia ?

— Defuncţii.

Bugeanu hohoti, îl bătu pe umăr.

— Trăsnit mai eşti ! Ai auzit, Mihuţ ? Cu cei vii se are la cuţite. Hai să ne împăcăm ! Care ciocneşti cu mine ? Singur nu-mi tihneşte. Fetelor, ia mişcaţi-vă şi voi. Tu, Jeana, scoală de pe divan.

— Irina nu vine ? întrebă Lidia, aranjîndu-şi poalele rochiei, ca nu cumva să-şi strice ţinuta. Anatol, vrei s-o aşteptăm ? insinuă ea.

— Nu aştept pe nimeni. Dumneata nu bei ? se îndreptă Bugeanu spre Octav Stănescu.

Octav se ridică, alăturîndu-se de Dina Livaditi ; era brună, cărnoasă şi excitantă. Sporovăia mult, ceea ce-l scutea pe el să vorbească despre propria sa persoană. Cînd Dina se interesă ce mai face, dacă mai lucra şi ce anume, remarcînd dispariţia lui din rîndul plasticilor, inexplicabilă pentru ea, Octav răspunse cu imperceptibilă ironie :

— Fabric culori. Regret că nu vă pot furniza date mai interesante. Biografia mea e sumară.

— Nu pari să fii sincer. N-ai de loc aerul unui om banal.

— Ce-i cu Irina ? insistă Lidia.

— Lasă-mă-n pace ! o bruscă Anatol.

— Jeana, ce faci, te-ai scufundat în divan ? o chemă Bugeanu.

Decoratoarea, cu trupul ei mare, sculptural, zăcea tolănită şi leneşă.

— Îi duc eu cîteva sandvişuri, se oferi Mihuţ, care îşi întrerupse conversaţia cu ea.

— Întotdeauna găseşte Jeana pe cîte unul s-o servească. De data asta e rîndul tău, spuse Bugeanu,

fără să se sinchisească de ei. Hei, Gogule, mi-e că Irina îți trage clapa. Nu vine tocmai la inaugurare.

— N-avea tu grijă, mai e cineva cu ea și poate or fi întîrziat.

— Cine e ? Cine ?

— Unul Matei Zane, inginer. Acesta n-are nici măcar meritul de a fi un pictor nerecunoscut, ca tine, îi spuse lui Octav. E un om cu picioarele pe pămînt...

— Adică plat, adăugă Octav, care-i simți o oarecare ostilitate împotriva acestui inginer.

— Nu te pripi ; e inteligent și cultivat, dar dintr-un alt material ca al nostru, mai dur, mai inflexibil. Mi-a relatat Irina o poveste nostimă cu el, din studenție. Îl atacaseră la politehnică vreo patru-cinci studenți legionari și l-au cam tăbăcit. El era democrat sau comunist. Nu s-a intimidat, ci dimpotrivă. I-a pîndit pe unul cîte unul și i-a snopit în bătaie.

— Grozav, îmi place ! jubilă Bugeanu.

— E un dur ! Aș vrea să-l cunosc și eu ! rîse Octav, stîrnit, si sorbi paharul cu vin pînă la fund.

Dina Livaditi se așezase din nou lîngă el ; privirea lui Octav alunecă pe trupul tînăr, pietros și sculptural al Jeanei, care stătea mai departe, întinsă comod pe divan. Pe ascuns însă, palma sa mîngîia, ca din greșeală, coapsa Dinei, care nu protesta. Își retrase mîna cînd se apropie Anatol. Acesta era însă neatent ; băuse cîteva pahare și se dezlănțui într-o vervă neobosită, însotit de Bugeanu : după aceea începură să discute despre colegi, despre pictură, despre numele celor care se presupunea că aveau șansă la premiul de stat. Se încinseră ; îi contestau pe unii, îi acceptau pe alții, cu jumătate de gură. Pînă și Jeana își spuse opinia cu aprindere, ea care tot timpul se mulțumea să mestece leneșă, trimițîndu-l mereu pe Mihuț să-i aducă cîte ceva de mîncat. El se supunea la această corvoadă, deși încercase să scape, deplasîndu-și locul.

Jeana nu-l slăbea :

— Unde fugi ? Vino lîngă mine, da' mai dă-mi un măr. Te rog, fii drăguț.

— Mihuț, împinge masa lîngă divan. Altfel nu-i nici o salvare pentru tine, îi recomandă binevoitor Bugeanu.

— E lumina prea mare, aprindeți numai veioza, ceru Dina Livaditi, încălzită de apropierea fizică a lui Octav.

Anatol îi îndeplini dorința; își aruncă surtucul păros pe umeri și ieși.

— Mă-ntorc îndată, spuse.

Tîra după el plictiseala acestei seri; era sătul de aceleași discuții, de aceleași interese și ambiții ale unora din ei, de senzualitatea Dinei, de artificialitatea Lidiei, de abilul Chiose, în care nu puteai să ai nici o încredere. Între toți doar Mihuț era naiv, sensibil și de caracter. Dar în seara asta și el îi apărea moale, comun, hrănind-o pe nesimțita aceea de Jeana, de care, cine știe, poate se va îndrăgosti. Nici una din ele nu semăna cu Irina; avea în ființa ei ceva limpede, pasionat și incoruptibil. Pentru ea organizase această seară. De mutrele celorlalți era sătul și nu s-ar fi ostenit. Ocoli casa și o luă pe ulicioară, ieșind în piața Domeniilor, unde căută un telefon public. Intră într-un restaurant plin de fum și de zgomote, astupîndu-și cu palma o ureche, ca să audă mai bine ce-i spunea Irina. Era gata îmbrăcată și-l aștepta să sosească pe Matei. În cel mult o jumătate de ceas vor fi la el. Anatol îi mai descrise o dată, amănunțit, topografia locului. Se întoarse acasă, înviorat, vesel. Își recăpătă verva, ciocnind cu invitații săi, cheltuindu-se în spirite.

Irina nu voia să pornească singură, noaptea, pe acea stradă străină și pustie. Matei îi comunicase că va trece s-o ia, îndată ce se va înapoia mătușă-sa. Era îngrijorat, căci nu se întîmplase vreodată ca bătrîna să nu fie acasă pînă la această oră. Multe din obiceiurile ei suferiseră o schimbare; nu se mai foia în jurul lui, nu-i mai veghea cina, dornică să afle noutăți, să-i povestească despre isprăvile Ameliei Cruțescu-Padina, care era un izvor ce alimenta permanent hazul mătușii. Adesea n-o găsea acasă la orele cele mai insolite, cînd știa că de obicei bătrîna

se odihnea. În zadar o sfătuise Matei să nu se mai agite atît, să se astîmpere, mai ales că folosea mereu pilulele pentru „năduf". „Treaba mea, ce te amesteci ?" îl repezea mătușa. Îl înfrunta copilărește, ca să arate că e independentă, liberă, și că-i era absolut indiferent dacă nepotu-său va rămîne sau va pleca de la ea. Răceala mătușii, încăpățînarea ei de a se ține tare i-o făcea și mai dragă ; îi era și milă, deoarece sub aerele acestea semețe se ascundea o femeie bolnavă și bătrînă, temătoare de singurătate. De aceea, într-o zi, Matei, ca să curme jocul fără rost, o mîngîie filial și-i spuse :

— Haide, mătușă, nu vrei să-ți scoți din cap prostia cu mutatu' ?

Bătrîna îl cercetă suspicioasă. Ea se gîndea la vila spațioasă și elegantă în care locuia Irina, în comparație cu căsuța ei modestă, și Matei nu bănuia asociația din mintea mătușii, cînd îi răspunse :

— Să-ți scoți tu prostia din cap, nu dă nimeni vrabia din mînă pe cioara de pe gard. Una e să fii chiriaș și alta-i să fii proprietar, pe căsuța, pe curticica și grădinița ta. Asta e !

Și mătușa nu se lăsă înduplecată. Matei rîse ca de un lucru absurd, încredințînd-o că va trăi lîngă ea toată viața.

— Ehe, nu mă ameți tu pe mine, bombăni mătușa, care însă puțin cîte puțin se mai îmbunase.

Își reluase existența de mai înainte și de aceea Matei era îngrijorat că bătrîna nu sosise, neavertizîndu-l măcar unde se dusese. Altădată ar fi încuiat ușa și poarta și ar fi întins-o. Faptul că se făcuse zece și ea încă nu apăruse îl neliniștea. Fuma țigară după țigară, cînd auzi deschizîndu-se zăvorul și sunetul pașilor ei pe cărarea de cărămidă : „Bine că e aici", răsuflă ușurat.

— Pe unde-mi umbli, mătușă ? o întîmpină Matei. La ora asta se vine ?

— Dar tu n-ai plecat nicăierea ?

Era îmbrăcată cu paltonul și se așeză greoaie pe scaun, punînd geanta alături, pe masă. Era trasă și albă la față.

— Cum să plec ? Mi-era să nu fi pățit ceva... Ce-i cu dumneata ? Ești obosită ? Nu ți-e bine ?

— Mi-e bine.

— Să te ajut să te dezbraci ?

Mătușa se opuse, apoi îl lăsă să-i ia paltonul, pălăria ; mișcările îi erau moi, încete.

— Dă-mi un pahar cu apă. Nu-i nimic, am umblat prea mult, rosti ea, întinzîndu-și picioarele.

Matei îi aduse un pahar cu apă. Bătrîna îl bău cu lăcomie, ținînd sub limbă o pilulă, ca nepotu-său să n-o vadă cînd o înghite. După cîteva minute se potoli.

— Și unde ai fost pînă acum ? se interesă Matei.

— La avocat

— Pentru ce ?

Mătușa tăcea enigmatic și, urmărind ce înrîurire avea asupra lui, spuse ca despre o mare ispravă :

— Am pus casele pe numele tău ! Și de-ndată adăugă, cu o lucire șireată în priviri : E acolo un paragraf că ești obligat să mă ții cît oi trăi. Cît despre neamurile lui Lambe, cînd or afla, or să-și muște unghiile. Ce-am făcut eu nu se mai desface. Luni merg cu actele la tribunal.

Mătușa avea o lumină pe chip, satisfăcută, victorioasă. Matei săltă din umeri, neputincios.

— Așa-mi mulțumești tu ? se îmbufnă mătușa.

Se sculă, gemînd ușor, și Matei vru s-o sprijine. Bătrîna îl îndepărtă.

— Nu sînt oloagă.

— Dacă ai nevoie de mine, rămîn acasă.

— N-am nevoie... Ia zi-i tu adevărat, ai fost îngrijorat de mine ? întrebă ea, suspinînd.

— Sigur că am fost.

— Ai întîrziat din cauza mea ? se bucură ea în ascuns. Te duci la Irina ?

— Da, sîntem invitați la un prieten.

— Grăbește-te ; să nu te aștepte fata.

— Trebuie să te odihnești, rosti Matei blînd. Bea un ceai și culcă-te.

— Am să beau un ceai şi am să mă culc.

— Fii sănătoasă, mătuşă ! Noapte bună ! îi ură el, mîngîind-o pe creştet.

— Să trăieşti, băiatule !

În urma lui, bătrîna zîmbi senină, fericită.

Matei se sui în prima maşină întîlnită în cale, trecu pe la Irina şi goniră mai departe pe şoseaua Filantropiei. Opriră în dreptul atelierului de mecanică şi sudură, o cotiră la stînga pe o stradă obscură, pustie, şi nimeriră curtea lungă ca o ulicioară, cu două şiruri de case pe ambele laturi ; în fund, la geamurile mari ale fostului garaj străluceau lumini. Anatol aprinsese toate becurile, chiar şi pe cel din atelier, care lumina ca ziua.

— Numai jocurile de artificii lipsesc, observă răutăcioasă Lidia.

Anatol o ignoră. Răsună o bătaie în uşă ; pictorul o deschise larg celor doi musafiri întîrziaţi. Îi îmbrăţişă pe amîndoi, le luă în primire paltoanele, îi aşeză pe locurile cele mai comode, nesfiindu-se să-l scoale pe Bugeanu, ca să-i dea Irinei fotoliul încăpător, cu spătarul desfăşurat ca un evantai. Ei îi era cunoscută această lume, în afară de tînărul blond, cu trăsături fine şi cu ochi vineţi, uşor sticliţi de băutură. Pentru Matei toţi erau nişte străini. Îi trebui cîtva timp ca să se familiarizeze oarecum cu chipurile lor. Dar atît el cît şi Irina remarcaseră curînd că această adunare nu era reuşită, că nu se închega o atmosferă, că nu se participa la întreţinerea unei animaţii inteligente şi spirituale. Asta se întîmplă adesea cînd oamenii se ştiu foarte bine între ei şi nu mai au ce să-şi spună. Se mărginiră deci să mănînce, să bea, să rîdă sleit la banalităţi şi nimicuri. Anatol făcea eforturi să-i însufleţească. Chiose lansa din cînd în cînd cîte o replică mai mult picantă decît cu duh. Dina Livaditi le gusta, Lidia surîdea convenţional, iar Jeana era perfect indiferentă. Cînd întrecu măsura, Anatol îl reprimă scurt. Era un gen pe care Irina îl detesta, fără să fie o falsă pudică. Dacă Bugeanu ar fi fost încurajat, se ajungea la un fel de lăbărţare. Anatol voia

s-o evite. Lîncezeala începuse însă să se simtă. Lidia fu aceea care dădu semnalul.

— Mă plictisesc. Ce nu inventaţi ceva mai original ?

— Poftim, sileşte-te. Sîntem gata să te urmăm, rosti ironic gazda.

— Eu ?

— Nu eşti în stare să inventezi decît un model de rochie şi ăla inspirat dintr-un jurnal.

— Viorel, cum mă tratează ! se adresă jignită soţului ei.

Chiose îşi încreţi buzele subţiri :

— E scuzabil, n-are haz cu paharul gol.

— Umple-mi-l tu, Matei, haide să ciocnim amîndoi. M-am săturat de ăştia, arătă Anatol spre colegii săi. Astă-seară sînt insipizi. Şi tu ce te-ai înghesuit între Lidia şi Irina ? îl apostrofă pe Bugeanu, care-şi găsise acolo un colţişor.

— Nu-mi stă frumos între amîndouă ? se înfoie caraghios sculptorul.

— Eşti ca un morcov între flori !

— Vezi ! cum bei, ai haz, îl înţepă Chiose.

— Ţie de ce nu-ţi foloseşte ?

Se rîse, dar plictiseala se tîra printre ei.

— Am eu o propunere, vorbi Octav, dezlipindu-se de lîngă Dina Livaditi.

— S-o auzim, spuseră ceilalţi în cor, îndreptaţi spre tînărul zvelt, nervos, cu ochi vineţi, care se plimba pe dinaintea invitaţilor.

— E un joc care cere sinceritate. Fără această condiţie nu poate fi pasionant. Se numeşte „jocul adevărului". Fiecare din dumneavoastră va trebui să dezvăluie o faptă, o intimitate din viaţa sa, dar nu oricare, ci una din acelea pe care nu ţi le mărturiseşti decît ţie însuţi. De pildă, o umilinţă suferită, un act de nedreptate pe care l-ai săvîrşit, o laşitate sau o cruzime. Sînteţi de acord ?

— Se aprobă ! rosti Bugeanu, care luă jocul drept ceva inofensiv.

Propunerea iscă agitaţie ; nu toţi voiau să participe ; pînă la urmă consimţiră, deoarece fiecare era

liber să aleagă fapta sau întîmplarea care-i convenea.

— Cu îngăduința dumneavoastră, eu voi conduce jocul. Scrutați-vă adînc conștiința. Să începem cu dumneata ! îl indică pe Mihuț.

Acesta se intimidă, tăcu, avînd o expresie jenată și naivă.

— Totul e curat în viața dumitale, n-ai comis nici o faptă pe care s-o regreți ? rosti Octav, agasat.

— Să mă gîndesc, spuse ezitînd Mihuț. Da, da. îmi amintesc... Aveam vreo paisprezece ani și am sustras din sertar niște bani, ca să-mi cumpăr culori. Erau din banii de coșniță și mama s-a necăjit foarte tare. Am avut remușcări și i-am mărturisit că eu îi luasem. Cu toate că m-a iertat, n-am avut pace pînă nu i-am pus la loc, vînzînd cîteva desene colorate unui coleg mai înstărit din liceu.

— Înduioșător ! Ai cules din abecedar această istorioară morală ? În ordine, vii dumneata, Jeana Macri. Sper că vei fi mai interesantă.

Tolănită pe divan, curbîndu-și șoldul pietros și statuar, decoratoarea rosti cu glasul ei tărăgănat și impasibil :

— Mi-e egal, dacă sînt sau nu interesantă, totuși experiența pe care am trăit-o nu-i comună pentru mine. Plecam acum doi ani spre Sighișoara. E o linie aglomerată, vara. Lumea merge la Sinaia, Predeal, Timiș, Brașov, și trenul e foarte încărcat. Spre norocul meu, călătoream și cu un personal. Presupuneam că într-un compartiment de-a-ntîia o să găsesc undeva să mă așez. Nici pomeneală ! Era o înghesuială ca de sărbători. Un bărbat m-a ajutat ca să-mi aranjez bagajele în plasă și am ieșit pe culoar. După cîteva minute m-a invitat înăuntru, cedîndu-mi locul. I-am mulțumit. Individul nu mă interesa de loc ; era îndesat, smead, cu o mustață subțire, îmbrăcat într-un costum de culoarea oului de rață, o cravată cu buline roșii. Avea o eleganță de contabil. Nu greșeam prea mult. Era funcționar superior la ministerul de finanțe și se afla într-o inspecție. Încerca prin toate mijloacele să mă „cu-

cerească". Ce spunea era anost să leşini. După aceea mi-a oferit bomboane, ciocolată, fructe, pe care i le refuzam politicoasă. Se vedea că era doritor de o aventură şi mă irita ideea, îndrăzneala de-a gîndi că şi-ar putea-o satisface cu mine. Şi ca să-i tai pofta să-mi mai facă curte, m-am adîncit în citirea unui roman. Iar cînd oboseam, priveam distrată pe fereastră. Cu cît ne apropiam de Sighişoara, eram mai retrasă şi distantă. În gară, la coborîre, m-am strecurat printr-un grup gălăgios de saşi. Eram bucuroasă că mă descotorosisem de „domnul" inspector. Pe trotuar, însă, mă aştepta; angajase o trăsură. Am chemat alta, dar era ocupată. Calm şi respectuos, însoţitorul meu mi-a spus: „Urcaţi, să n-o pierdem şi pe asta". Stăteam nehotărîtă. A pus mîna pe braţul meu gol. Şi a fost de-ajuns, la această atingere, să simt că, dacă urc în trăsură, mă voi duce unde va voi el. Aşa a şi fost. În noaptea aceea am dormit în patul lui.

— O copilă neprihănită, sedusă de un inspector financiar! Ce zici, Bugeanule? se înveseli Anatol.

— Pe atunci nu eram împreună, spuse Jeana, indolentă.

— Poftim! Cum s-o tragi la răspundere pentru trecut? se strîmbă sculptorul, care-şi fripse degetele cu ţigara.

— Anatol, îmi strici jocul! strigă Octav, aţîţat.

Era un moment prielnic ca să-i prindă şi pe ceilalţi, să le înlăture orice frînă, ca să lunece spre mărturisiri. De aceea voia să întreţină cu orice preţ o tensiune molipsitoare, ca astfel să-i poată conduce mai lesne. Unde întîlnea o şovăială, Octav se lega de-un amănunt oarecare, insista asupra lui, atrăgîndu-l pe celălalt încet, încet, să spună şi ceea ce intenţiona să ascundă. Intrat o dată în acest joc, erai constrîns nu numai de regulile lui, ci şi de cei din jurul tău. Se năştea un fel de obligaţie reciprocă de a fi sincer, de a nu trişa.

Octav conta şi pe faptul că mai toţi băuseră şi că exista în ei o excitaţie care le slăbea controlul

interior. Astfel obținu de la Chiose să destăinuie o pîră urîtă și murdară, deși o învăluia în principii nobile, care nu-l scuteau de sila ce-o deștepta în ascultători. Pe Dina Livaditi o ademeni iscusit, în trecut, ca într-o capcană, smulgîndu-i declarația că suferise odată o ofensă, fiind pălmuită în societate de propriul ei soț, de care divorțase. El fugise în străinătate și-i furase bijuteriile.

Octav întîmpină o neașteptată rezistență la Lidia Chiose, iar Bugeanu relată o întîmplare voit nesărată, ca să scape de el.

Anatol povesti despre secretarul lui taică-su, pe care acesta îl trimisese să trateze cu el. Nu era ușor de ajuns la pictor. Locuia în pod, și urcușul nu era posibil decît pe scara ce-o lăsa jos și o ridica după trebuință. Lui Anatol, secretarul îi era profund antipatic. Îl socotea fals și lingușitor. A coborît scara din pod și l-a îndemnat să urce. Dar cînd a ajuns la jumătatea ei, Anatol a desprins-o de perete, ținîndu-l pe secretar suspendat în gol. Sărmanul s-a înspăimîntat atît de tare, încît s-a îmbolnăvit de gălbinare.

Octav trecu repede peste rîsete, încercuind-o pe Irina, firește prudent, dar atît de tenace, încît îl indispuse pe Matei. Irina, la o aluzie nedelicată, îi răspunse glacial :

— Mi se pare că depășiți marginile jocului.

Întoarse capul spre Matei, ca pentru a fi apărată. El îl scrută pe tînărul blond, adus puțin de spate. Își încrucișară privirile. Pupilele lui Octav sclipiră ; dorea să-l provoace.

— Poate că dumneata ai mai mult curaj ? spuse, înfigîndu-i-se în față.

Matei îl vedea ametit. Împingea jocul la o limită periculoasă.

— Dacă nu-l am eu, se cuvine să-l ai dumneata, îl persiflă Matei.

— Îți voi dovedi.

Cum toți se uitau curioși la ei, Matei zîmbi și intră în joc, istorisind sfîrșitul tatălui său. Nu-l iubea și nu prea îl vizita la spitalul unde era internat.

Într-o zi i se făcuse foarte rău şi trimisese să-l cheme pe fiul său. Matei se duse abia a doua zi, dar bătrînul decedase peste noapte. Deşi nu-i purta nici o afecţiune, îl obsedase cîtva timp că nu fusese la căpătîiul lui, măcar în ultimul ceas.

— Ah, unde am încăput ! Dar sînteţi cu toţii nişte îngeraşi ! exclamă Octav, batjocoritor.

— E rîndul dumitale ! E rîndul dumitale ! strigară toţi zgomotoşi.

— Să nu te sustragi, n-ai dreptul, spuse Dina Livaditi.

— Încetaţi ! rosti brusc Octav, şi în tăcerea care se întinse, spuse cu o încordare intensă, aţintindu-l doar pe Matei : Eu am ucis un om ! Asta s-a întîmplat acum cincisprezece ani. Era un coleg de cămin, cam slab de înger, de o sărăcie lucie, în care se infiltrase ideea sinuciderii. Ceea ce a contribuit la neagra lui depresiune a fost şi o decepţie din dragoste. Fata pe care o iubea trăia cu un bătrîn. Eu, în loc să-i risipesc obsesia sinuciderii, îi hrăneam ideea că era singura izbăvire. Într-o zi, pe cînd intra în camera lui, care era alături de-a mea, am simţit că-şi va pune acum planul în aplicare. Colegul său de cameră lipsea. Aş fi putut să-l împiedic, dar n-am făcut nici o mişcare. Stăteam în pat şi fumam. Mult mai tîrziu, cînd aţipisem, m-au trezit strigătele şi larma de pe culoar. Colegul meu fusese găsit spînzurat de pervazul ferestrei.

— Şi cînd te-ai trezit din vis, ţi-ai pus o compresă pe inimă, ca să te linişteşti, spuse Anatol, comic. Nu mai face pe teribilul.

Lumea rîse, uşor înfiorată.

— Ar putea fi adevărat, rosti grav Matei, cercetîndu-l.

Octav îi vorbi numai lui, cu aceeaşi înfrigurare :

— Nici o clipă cugetul nu mi-a fost împovărat de această moarte. De aci am dedus că, într-o împrejurare dată, oricine poate înfăptui o crimă. Important însă este ca spiritul tău să nu participe, să fie independent de act, să posezi şi să-ţi păstrezi libertatea spirituală. Dacă realizezi o astfel de libertate

interioară, te scuturi de acest balast al oamenilor slabi — remuşcare, conştiinţă, morală etc.

— Ei, aş ! Mă, o chem pe nevastă-ta, să vezi ce păţeşti ! îl minimaliză Anatol.

— Nu mă interesează nici teoria, nici persoana dumitale, spuse Matei.

Octav rîse cu sunetul acela spart şi uscat.

— Mă supun jocului. Ţi-am spus că voi avea curajul adevărului. Dumneata însă eşti necinstit. N-ai pomenit nimic despre cum ai luat femeia unui prieten. Ţi-e frică de adevăr ?

Irina păli, îngrozită.

— Asta este o murdărie ! Cum îndrăzneşti ? rosti ameninţător Matei.

— Adevărul !...

— Miroase urît în gura dumitale.

— Zău !

Octav îi înfipse mîna-n piept ; în aceeaşi secundă, Matei fu în picioare, ca un arc ; aveau amîndoi o înălţime, numai că tînărul inginer era mai musculos, cu umerii mai largi.

Ceilalţi înmărmuriseră.

— Să nu ne dăm în spectacol. Ia mîna de pe mine ! rosti încet Matei.

— Desfă-mi-o. Ai mîini destul de butucănoase şi mari, îl sfidă Octav, boţindu-i cămaşa.

Anatol, Mihuţ, Bugeanu, Chiose săriră să-i despartă.

— Ce v-a apucat, aţi înnebunit ?

— E o încercare a puterii, rînji Octav, fără să-şi descleştеze pumnul.

— E o ruşine ! De ce nu-i îndepărtezi, Anatol ? strigă Irina, scuturîndu-l.

— N-ai auzit ? Îşi încearcă forţele ; sînt neserioşi ! spuse pictorul, scărpinîndu-şi chica.

Matei imobiliză prin surprindere mîna stîngă a lui Octav, iar pe cea dreaptă i-o prinse de încheietură, ca într-o menghină de fier.

— Irina, stai deoparte, îi porunci.

— Lasă-i, dragă, să vedem care e mai tare ! îi încurajă Dina Livaditi.

Lidia îi privea cu ochi mari şi goi. Jeana Macri se sprijini într-un cot, rostind alene :

— E stupid.

— Ţi-ai pierdut firea. Isprăveşte, nu înţelegi ? şopti înăbuşit Matei, stăpînindu-se.

Blondul nu voia să cedeze. Matei începu să-i strîngă oasele încheieturilor. Apăsarea creştea şi înţepături iuţi, ascuţite, îi alergau lui Octav prin palmă. Se răsuci, dar celălalt îl ţinea zdravăn. Durerea se sui, se răspîndi în întreg braţul, înteţindu-se. Octav avea senzaţia că i se desfac oasele, că-i rupe încheietura. Nu mai putea să suporte. Îşi desprinse degetele unul cîte unul.

— Ai mîinile lui Orlac, scrîşni el, frecîndu-şi încheieturile.

— Bravo, Matei ! exclamă Anatol.

Tînărul inginer îşi netezi cămaşa, încruntat. Octav umplu un pahar cu vin. Livid, cu scînteieri în ochi, se apropie de adversarul său :

— Să ciocnim !

— Nu ciocnesc cu dumneata, spuse Matei şi-i întoarse spatele.

— Octav este un băiat bun, dar cam scrîntit, descoperi Anatol. Ce faci, Matei, pleci ?... Irina, te îmbraci ?... Nu vă las să plecaţi !... A fost doar o glumă tîmpită. Ce naiba !

— Aşa am luat-o şi eu, spuse Matei. Mîine însă trebuie să mă scol devreme. N-am decît cîteva ore de somn.

La insistenţele celorlalţi, îndeosebi a lui Bugeanu, Mihuţ şi Lidia Chiose, mai rămaseră o jumătate de oră. După aceea, Matei şi Irina plecară, despărţindu-se cu răceală de Anatol, pe care-l împiedicară să-i conducă. Străbătură curtea întunecoasă, ferindu-se să nu calce în noroi. În stradă, nici picior de om. Bura. Asfaltul şi pavajul erau ude, lucioase. Merseră pe jos ; Matei era mohorît, dar nu respinse mîna pe care Irina o vîrîse în buzunarul lui.

— În ce cloacă m-ai tîrît, îi reproşă el.

Nu-i pierise necazul împotriva lui Octav, pe care avusese mare poftă să-l buşească de podea. Scena fusese penibilă şi acest necaz se răsfrîngea şi asupra celorlalţi oaspeţi ai lui Anatol.

— Îmi pare foarte rău. Cine ar fi putut să prevadă ce va ieşi ? se scuză Irina. E prima şi ultima oară cînd mai mergem la el.

Matei nu scoase un cuvînt tot drumul. Înaintea vilei, lîngă uşa descuiată, Irina îi luă palma între mîinile ei.

— Eşti supărat pe mine ?

În lumina lampadarului, Matei îi văzu obrazul îngust, înălţat spre el, cu cicatricea abia vizibilă de pe bărbie, şi-i surîse :

— Nu mai sînt.

Irina îi mîngîie mîna puternică, bărbătească şi expresivă, punînd-o pe sînul ei. Era rotund, cald şi palpita ca o mică vietate. Îşi lipi obrazul de palma lui, i-o sărută şi intră repede în vestiar, închizînd uşa în urma ei.

Matei stătu cîteva clipe în stradă ; îşi aprinse o ţigară, sorbi un fum, şi numai cînd se convinse că n-avea sens s-o mai aştepte, se îndepărtă. Se purtase ca un neghiob. Ah, ce prilej ar fi fost să se plimbe împreună prin bura asta străvezie, strînşi unul lîngă altul, pînă-n zori ! Şi-i plăcu să-şi închipuie că, pe cînd mergea singur spre casă, Irina, culcată-n pat, se gîndea la el.

La cîţiva paşi de poarta sa, Matei zări lumină în odaia din fund, a bătrînei. Fu foarte mirat. Să nu fi dormit încă la această oră ? Sau i-o fi cumva rău ? Forţă zăvorul şi alergă pe poteca de cărămidă roşie. Intră prin dosul casei, în bucătărie, pe un culoar, de-acolo în sufragerie, oprindu-se în pragul odăii ; lampa din plafon ardea cu cele cinci becuri ; aşternutul era mototolit şi gol. Pe scrin era un pahar cu apă şi-o cutiuţă de metal răsturnată, din care pilulele se împrăştiaseră pe covor.

— Mătuşă !

Bătrîna zăcea pe spate, în fotoliu, sub candela aprinsă, a icoanei de argint a Maicii Domnului. Era într-o cămaşă albă, lungă pînă la călcîi, ca o rochie de mireasă, frumoasă şi împurpurată de razele irizate de sticla roşietică, şi privea subjugată la bărbatul ţeapăn din fotografie, care-şi întinsese braţul şi-i cuprinsese umerii, luînd-o cu el pentru eternitate.

*

Beldie nu nimeri clanţa. Îi tremura mîna. Şi cînd ieşi de la sediul organizaţiei de bază, umblă în neştire prin curte, îndreptîndu-se spre una din porţile ce dădeau în hala uzinei. Era cu capul descoperit şi respira cu nesaţ aerul proaspăt ce venea dinspre cîmp. Nu vedea nici înăuntrul, nici în afara sa, şi mergea nepăsător pe unde călca. Pămîntul era moale, cleios, neuscat de soarele înalt şi fără puteri. Ceea ce-i făcea bine era aerul ăsta primăvăratic, care-i spăla şi răcorea obrazul. Dar nu se putea opri, împins de nevoia de a se închide undeva, de-a fi singur cu el însuşi. Prin hală trecu tot atît de opac, nepătrunzînd pînă la el nici scăpărările de lumini, nici mişcările ritmice şi însufleţite ale oamenilor. Această privelişte obişnuită, în care trăise atîţia ani de zile, îi deveni îndepărtată şi indiferentă.

Cînd ajunse în cabina sa, se încuie pe dinăuntru şi se lăsă să cadă într-un scaun. Îşi cuprinse tîmplele în palmă, incapabil măcar să-şi aprindă o ţigară. Era în el un vid, o inerţie pe care nu reuşea să le alunge. Îl deşteptă zbîrnîitul telefonului. Se produsese o defecţiune într-o secţie. Îi trebuiră cîteva lungi clipe, ca să transmită instrucţiunile.

Abia tîrziu, acasă, se reculese. Toţi vorbiseră împotriva sa. Nici un glas nu-l apărase.

Îl obseda privirea lui Nenciu, mărită de lentile, în care ghicise voinţa inflexibilă care-l adusese la această primă şi mare înfrîngere din cariera sa.

Acum, cînd era cu gîndirea limpede, nu voia s-o accepte : „Am dreptul să înaintez o contestaţie fo-

rurilor superioare, care să cerceteze și să restabilească situația", își spuse. Și cîteva după-amiezi munci la întocmirea unui memoriu. Îndată ce-l isprăvi, își dădu seama că nu știa nimic precis despre Misirliu. Prins în vîltoare, uitase să se intereseze de el. Telefonă la interioarele cunoscute, fiindu-i imposibil să capete legătura ; era mereu ocupat sau suna în gol. Se hotărî să se ducă la minister. Mai avea unele cunoștințe, și află că Misirliu fusese destituit. Depuse totuși memoriul la registratură.

Îl chemă pe Misirliu acasă (îi obținuse cîndva numărul prin secretară), fără să-i răspundă nimeni. Îl pîndi pe stradă și, în cele din urmă, sună la poarta lui. Fu pur și simplu alungat de femeia de serviciu. „Nu vă cunoaște, tovarășe!" îi spuse ea, morocănoasă, trîntindu-i poarta. După ce înghiți afrontul, Beldie cugetă că purtarea sa era absurdă, deoarece Misirliu nu mai avea putere și nu-i putea fi de nici un folos.

Era dezorientat.

În uzină făcea eforturi să spargă izolarea din juru-i. Se învîrtea mereu pe platformă ; voia să conducă, să dea dispoziții. Orice hotărîre a sa cădea în gol. Erau dinainte luate alte măsuri. Întreaga viață care pulsa aici, oamenii, mașinile nu-l mai ascultau. În miezul acestei forfote, el era înstrăinat, scos din realitate. Altcineva conducea lucrările. Coborî pasarela, părîndu-i-se că e prada unei închipuiri. Se închise în cabină, ca între niște pereți subțiri de gheață. Nu mai putea să îndure acest provizorat. Ce se intenționa cu el ? De fapt, ce mai era el ? Dimcea era dator să-i explice. Ieși afară, parcurse întreg platoul și, în fața scărilor de piatră care urcau sus, la director, Beldie se răzgîndi. Nu, erau mai bune nesiguranța, provizoratul ; poate înlăuntrul lor se zămislea un eveniment favorabil lui.

Nesiguranța însă i se curmă brusc. A doua zi către orele douăsprezece la amiază, Beldie fu chemat la direcțiune. Dimcea, după raita prin uzină, stătea la fereastră, de unde privea în hala luminată

pînă-n fund de exploziile scînteilor multicolore. Beldie, furnicat de emoţie, se opri în mijlocul încăperii, tuşi. Dimcea se întoarse spre el, lent, merse doi-trei paşi spre birou şi nu se aşeză. Chipul său brăzdat era liniştit şi rece. Îi puse lui Beldie cîteva întrebări în legătură cu planul, cu evidenţa comenzilor. Celălalt i le expuse, în amănunt, propunînd unele modificări. Totul decurgea normal, ca în convorbirile lor zilnice, de examinare a problemelor cele mai urgente. Dimcea luă aminte şi, drept încheiere, îi comunică simplu :

— Laminoarele trec sub conducerea lui Liteanu. Îi predai un raport cu situaţia exactă. Dumneata vei lucra ca inginer de schimb la o altă secţie.

Beldie avu senzaţia că ceva se deşiră în el ; faţa sa frumoasă se descompuse ; fălcile i se înmuiară, căzură, de parcă i s-ar fi rupt muşchii. Îi trebui o sforţare imensă ca să-şi descleştеze gura.

— E o retrogradare... e o nedreptate... de ce? rosti buimăcit, fără sens.

— Credeam că dumneata o să înţelegi singur că nu ţi se mai poate încredinţa un post de răspundere.

— Asta-i răsplata pentru anii mei de muncă? M-aţi aruncat într-un fund de secţie, ca pe un ingineraş oarecare, ca pe un începător ! Un om ca mine să fie dat în lături ! nu-şi revenea Beldie.

— Eşti liber să primeşti sau nu. În rest, discuţi cu tovarăşul Liteanu. Te aşteaptă ! îl concedie Dimcea.

Beldie nu se mişca. Părăsirea acestei încăperi însemna şi sfîrşitul. Se agăţă de o ultimă speranţă :

— Gîndiţi-vă bine. Am pus umărul alături de dumneavoastră, cînd a fost greu, cînd puţini...

— M-am gîndit. De aceea mai lucrezi aici... Poţi preda raportul mîine, spuse Dimcea, văzîndu-l pornind încet spre uşă, parcă neştiind încotro s-o ia.

...Pînă la terminarea schimbului, Beldie nu fu în stare să închege decît cîteva fraze din raport. Se retrase în cabina lui, cu intenţia să-şi aranjeze hîrtiile, pregătindu-se să-i predea lui Liteanu planurile,

dar îi juca într-una pe dinaintea ochilor figura uscăţivă, fină, cu fruntea mare şi boltită a inginerului-şef. Cînd acesta apăru în cabină, pe neaşteptate, Beldie nu-şi mai ţinu cumpătul:

— Eşti satisfăcut! rînji, muşcîndu-şi mustaţa.

— Eu? De ce?

— Ai luat şi laminoarele. Nu te mai saturi. Ţi-ai întins puterea pe întreaga uzină. Pe mine m-ai dat deoparte, m-ai alungat. Trebuie să fii mulţumit.

Liteanu îl privi stupefiat:

— Delirezi?! Uiţi că în calitatea mea de inginer-şef, oricum, toate secţiile sînt sub conducerea mea? Această sarcină o deţin pentru un timp scurt. Este o muncă în plus pentru mine.

— O dulce povară! exclamă Beldie. Lasă ipocrizia. Ai sinceritatea să recunoşti că te bucuri, jubilezi; acum drumul ţi-e deschis, nimeni nu-ţi mai stă în cale.

Un flux uşor de sînge coloră faţa uscată a lui Liteanu. Îşi strînse buzele şi rosti tăios:

— Dacă vrei să fiu sincer, am să fiu. A fost o iluzie a ta că ai fi putut să-mi stai în cale, să mă împiedici să ajung inginer-şef al uzinei, nu numai astăzi, ci şi mai înainte, cînd uzina era o societate particulară, iar tu te cocoţaseşi la conducere. Eram prea absorbit de concepţia laminorului automat, ca să mă mai ocup de intrigile, de lucrăturile tale, care nu mă atingeau. Oricînd aş fi vrut, aş fi căpătat direcţia tehnică a uzinei. Ea mi-a fost oferită chiar de nemţi, în două rînduri, dar am refuzat.

— Îţi confecţionezi o autobiografie de rezistent. rosti Beldie, cu sarcasm.

— Nu e nevoie, a mea e destul de limpede. Un adversar nu te-am socotit niciodată. Ar fi fost prea mult. Eşti un inginer bun, cu rutină, nu excepţional; şi lipsit de fantezie. Eu te-am susţinut ca să fii numit şeful laminoarelor. M-aş fi abţinut, dacă aş fi bănuit cît rău ai să pricinuieşti în jurul tău. Iar că mai eşti printre noi, în parte mi se datorează şi mie.

Beldie se crispă. Rosti cu o sclipire de ură :

— Nu datorez nimănui nimic. Tot ce-am obținut e prin meritele mele. Și n-am să mă împac cu un post inferior. Oriunde mă voi duce, voi găsi un loc pe măsura capacității mele.

— Faci cum vrei. Îndată ce termini raportul, mi-l prezinți, spuse sec Liteanu și ieși din cabină.

Pe seară, cînd sosi acasă, Beldie încă mocnea. Își menținea, cu toate puterile, înfățișarea lui obișnuită ; rămase totuși în pragul odăii soției sale, în obscuritate.

— Bună seara, Aura, spuse șters.

— Bună seara, Leon. Nu intri ?

— Sînt obosit, mă urc sus la mine.

— A sunat Ioanițiu. L-am invitat pentru mîine la masă. Nu e sigur că va veni.

Aura era într-o rochie de casă, decoltată, foșnitoare și mătăsoasă, stîrnindu-i un vîrtej de gînduri înveninate. O cercetă tăcut, căutînd să alunge imaginea lui Ioanițiu, pe care o vedea mereu îndărătul formelor pline, calde și ademenitoare ale femeii sale. Parcă se confundau, se topeau, învălmășite.

— Ce-i, Leon ? Ce te uiți așa la mine ? întrebă Aura, nedumerită.

— Nimic, nimic, bolborosi Beldie, privind-o pieziș.

— Nu pricep ce-i cu Ioanițiu. E pentru două zile la București. Ne ocolește.

— Poți să te duci tu la el, schimonosi un zîmbet Beldie. Își va face timp.

Aura, care era culcată pe pat, ronțăind niște bomboane, leneșă, ca o pisică mare, albă, nici nu tresări. Strînse doar abia din sprîncene.

— Ce sînt vorbele astea, Leon ?

— Isprăvește cu această comedie ! strigă Beldie, nemaistăpînindu-se. Tu crezi că eu sînt legat la ochi, nu știu că trăiești cu Ioanițiu ? O știu asta de mult, cum știam ori de cîte ori te duceai la el. Proasto ! rosti disprețuitor Beldie.

Aura, la fel de calmă, dar mai palidă, se ridică deodată în capul oaselor, mîndră, cu un zîmbet crud pe buzele pline :

— Întîi, te rog să nu ţipi ! Aşadar, te prefăceai că nu ştii, cu toate că nu era un secret pentru tine. De ce ai făcut-o ? De ce ?

— De ce, de ce ? repetă Beldie, ferindu-se să răspundă.

Aura îl măsură cu o nesfîrşită silă :

— Dacă lucrurile au ajuns aici, atunci să-ţi spun eu : pentru că-ţi convenea ! Da, da, îţi convenea ! Erai lacom de bani, de situaţie. Voiai să le capeţi pe orice cale, prin orice mijloace, îl biciui Aura. Prin mine, prin insistenţa mea ai fost susţinut de Ioaniţiu ca să fii numit directorul fabricii „Industria naţională metalurgică". Altfel ai fi rămas un biet ingineraş. Te-am sprijinit să sui scara socială, ţi-am făcut relaţii, ţi-am deschis uşi pe care n-ai fi visat să ţi se deschidă, şi acum îmi arunci în obraz. Nu-ţi ceream recunoştinţă, ci tact.

— Ba nu, draga mea, recunoştinţă, toată recunoştinţa mea, vorbea el ca un om beat.

— Tu m-ai împins în patul lui Ioaniţiu ! Ori de cîte ori venea la noi, ţineai să-mi atragi atenţia : „Zîmbeşte-i, Aura, fii drăguţă cu el, ocupă-te de el. E un om care ne poate fi de folos". La fel ai făcut şi cu... Vrei să ţi-i înşir pe toţi ?

Ochii Aurei scăpărau de mînie şi vorbele ei îl copleşeau, îl turteau. Beldie se simţi în faţa ei umil, nevrednic.

— Destul, destul, rosti înăbuşit.

Aura continuă, însă, necruţătoare :

— Te-ai culcat cu toate prietenele mele ; m-ai înşelat cu neruşinare ; pe Alice ai adus-o în lipsa mea, acasă, aici, în patul meu. Şi tu, tu mai îndrăzneşti ? Eşti dezgustător !

Beldie o fixă prostit, încovoindu-se sub greutatea loviturilor. Îşi linse buzele, se învîrti pe loc, apoi

părăsi împleticit odaia, încuindu-se în biroul său. Se trînti într-un fotoliu, năuc, neputînd să înțeleagă cum de izbucnise această violență între ei. Parcă tot nămolul vieții lor, care zăcea la fund, fusese răscolit și i se urca la gît, spre ochi, dîndu-i un gust putred și stătut.

Smuci ușa barului, scoase o sticlă de coniac și începu să bea pahar după pahar, pînă cînd i se împăienjeni creierul, pînă ce se prăbuși pe canapea, livid, răpus de beție...

A doua zi, dis-de-dimineață, se deșteptă cu gura năclăită, amară, căznindu-se să-și amintească tot ce se petrecuse în ajun. Avea senzația că în capul lui plutesc pîcle. Coborî în sala de baie și stătu îndelung sub duș, primind în creștet țîșnitura apei reci. După aceea se îmbrăcă, bău o cafea concentrată, cu sorbituri rare.

În limpezirea minții, întîmplările din noaptea trecută îi apăreau acum într-o altă lumină.

...Ah, Doamne, ce neghiobii săvîrșise! Cum de putuse să fie atît de brutal, de nesocotit! Interesele sale erau împletite cu ale lor, apoi Aura nu merita, îl ajutase, în felul ei era chiar o soție bună, devotată! Într-adevăr, cariera lui i-o datora în bună parte și, cine știe, poate și viitorul.

Fu cuprins de remușcare și se îndreptă spre dormitor, cu gîndul s-o împace, să-i ceară să uite rătăcirea lui inexplicabilă pentru el însuși. Cîteva raze de soare pătrundeau prin paletele desfăcute, aprinzînd din loc în loc jaruri scăzute pe covorul roșu.

Apăsă încet clanța și intră în odaia cu storurile trase. Patul de palisandru, larg, cu tăblia tapisată cu mătase albastră, matlasată, era învăluit în umbră. Și în această umbră strălucea trupul mare și frumos al Aurei, care dormea profund, cu coapsele dezvelite. Un picior era îndoit sub celălalt, care se odihnea întins ca o reptilă albă și rotundă.

Beldie simţi o arsură în coşul pieptului. O privi cîteva clipe în tăcere, ascultîndu-i respiraţia regulată. Apoi se aplecă cu sfială deasupra braţului ei şi îl sărută la încheietura cotului, chemînd-o încet :

— Aura !

Trupul ei se mişcă uşor, în foşnetul aşternutului. Aura deschise o pleoapă adormită, apoi o lăsă să cadă leneşă, în timp ce Beldie bîigui :

— Iartă-mă ! Auzi, Aura ? Nici nu mi-am dat seama ce s-a întîmplat cu mine. Încearcă să uiţi. Tu ştii cîtă nevoie am de tine, scumpa mea. Te rog să mă ierţi.

Aşternutul foşni din nou. Ea ridică iar o pleoapă grea, parcă ar fi fost de piatră ; îşi vîrî capul în pernă, mai adînc, murmurînd :

— Bine, lasă-mă să dorm.

Şi se-ntoarse pe partea cealaltă. Beldie o mai privi o dată, se retrase în vîrful picioarelor şi ieşi tiptil din cameră. În hol îi telefonă lui Ioaniţiu. Sună îndelung, şi în cele din urmă auzi o voce slabă, disimulată, pe care întîi nici n-o recunoscu. De-abia după ce-şi spuse numele, celălalt îi răspunse monosilabic, cu suspensii, nedoritor să continue convorbirea. Beldie trebui să insiste ca să-i smulgă o întîlnire pentru seara, la opt. Nu era încă nimic clar, nimic desluşit în el, şi numai fiindcă era descumpănit îl sunase pe Ioaniţiu. Dar o dată cu înmînarea raportului lui Liteanu, cu încetarea funcţiei sale de şef, cu transformarea sa într-un inginer oarecare, cu scufundarea în anonimat, în această uzină de mii de oameni, Beldie alergă într-un suflet la întîlnire.

Pătrunzînd în aleea parcului, întunecoasă şi izolată, îşi ascuţi auzul, ca să desprindă zgomotul de paşi ai lui Ioaniţiu. Nu ştia dincotro va veni şi se plimba în sus şi în jos, agitat. Vru să se aşeze pe o bancă, dar teama că ar putea să nu-l observe îl făcu să renunţe. Era şi o noapte fără lună, şi printre stejarii neclintiţi, grei de întuneric, avea o senzaţie de apăsare.

Auzi deodată niște pași din capătul aleii și se sili să-l deosebească pe omul care se apropia foarte repede de el. Era Ioaniţiu. Beldie respiră puţin mai uşurat şi primul lucru pe care-l spuse fu acesta :

— Să ieşim la lumină. E prea sumbru aici.

— E un loc foarte potrivit, spuse Ioaniţiu, sacadat. De altfel, nu am prea mult răgaz. Am făcut un ocol ca să te pot vedea. În cinci minute, te părăsesc. Despre ce e vorba ?

Beldie se pregătise să-i relateze situaţia pe larg, să se sfătuiască cu el, dar planurile îi fură răsturnate. Se strădui să-şi adune gîndurile risipite, să-şi domine iritaţia împotriva lui Ioaniţiu.

— Este dificil în cîteva minute să...

— Trebuie, i-o reteză Ioaniţiu. Sînt aşteptat şi peste cele cinci minute nu stau o secundă. Nu pierde vremea.

„Se poartă cu mine parc-aş fi o slugă a lui", îşi spuse în sine Beldie, cu o surdă vrăjmăşie.

— Am fost retrogradat. M-au azvîrlit într-o secţie ca inginer de schimb. Asta este egal cu sfîrşitul carierei mele. Ce să fac ? rosti cu un tremur.

— Ai protestat ? Ai ameninţat că nu primeşti, că este o nedreptate şi ai să te duci mai departe ? Ai epuizat toate mijloacele ?

— Nu mai foloseşte. N-am pe nimeni.

— Şi cu ce pot să te ajut eu ?

„Într-adevăr, reflectă Beldie, cu ce mă poate ajuta el ?" Şi atunci îi veni în minte un gînd, pe care doar îl întrezărise :

— Dacă aş vrea să trec graniţa, să fug, există vreo posibilitate ?

— Există, însă cu riscuri. Peste cîteva zile te caut eu. Acum am plecat, spuse Ioaniţiu scurt şi se topi pe una din alei.

Totul se petrecu atît de repede, încît Beldie rămase ţintuit locului. Celălalt fusese ca o umbră şi-i lăsase o impresie ciudată, nelămurită. Îi deveni de-

odată nesuferită întunecimea parcului și se grăbi spre poarta de ieșire.

Afară îl întîmpină lumina străzii, a vitrinelor, a tramvaielor electrice care circulau pe șinele lucioase. Freamătul viu al orașului, lumina îl liniștiră, întrebîndu-se cu îndoială : voia oare el să fugă ? Unde ? Pe ce să se bizuie ? Pe cine ? Fără avere, fără nume, ce-l aștepta „dincolo" ? Nu, nu va fugi, dar nici la uzină nu va mai lucra. Își va da demisia. Nu va muri el de foame. Se înființau atîtea șantiere în țară. Se va angaja la unul din ele și, firește, cu experiența, cu priceperea lui va căpăta un post de conducere. Un șantier îi deschidea perspective nebănuite de ascensiune. Era însă prea bătrîn să trăiască într-o baracă, să înfrunte noroiul, frigul, să mănînce la o cantină, să îndure o viață incomodă și aspră. Nu mai era pentru anii lui. Mai bine să nu se pripească să plece de la uzină. Să o ia de la început ? De unde să-și tragă energia, elanul, ca să lupte și să urce iar treaptă cu treaptă ? Era atît de consumat ! Și cu cît va înainta în vîrstă, nu va mai putea să înfrunte asaltul nemilos al forțelor din jurul său, al timpului. În fața acestei realități inevitabile, Beldie fu năpădit de un simțămînt de oboseală, de inutilitate.

*

Cu toate că fereastra era deschisă, aerul i se părea îmbîcsit, sufocant. Nori negri se îngrămădeau pe cer și în curînd el fu acoperit dintr-o zare într-alta. Din cînd în cînd era brăzdat de cîte un fulger lung și mut. O dungă de lumină minerală, orbitoare, îi dezvăluia adîncimile ametitoare și era imediat înghițit de întunecimea tot mai compactă. Era un cer fără nădejde.

Sanda se învîrtea de la un colț la celălalt al odăii, se apleca peste fereastră să soarbă puțin aer. Își lepădase halatul și se plimba în combinezon, dar cu

ciorapii în picioare și cu pantofii de stradă. Asta arăta că nu era sigură dacă va dormi acasă sau în altă parte. Îl aștepta pe Ioaniţiu. O rodea o nerăbdare ascuţită, o neliniște pe care i-o mărea și această noapte încărcată, în care natura se pregătea de o mare dezlănțuire. Dacă ar fi tunat, ar fi suflat vîntul, ar fi plouat cu găleata, poate s-ar mai fi calmat. Dar această mocnire uriașă, înăbușită, o scotea din fire.

Soneria zbîrnîi de trei ori, scurt. „El este!“ tresări Sanda. Închise repede fereastra. Își aruncă un halat pe ea și fugi să-i deschidă ușa.

— Bine c-ai venit! Ce Dumnezeu ai întîrziat atît! De cînd te aștept!

Ioaniţiu văzu dintr-o ochire părul ei în neorînduială, obrazul nefardat, ochii măriţi, cu sclipiri prea vii. El însuși era mai iritat ca de obicei, căznind un surîs degajat:

— Dar ce este, draga mea? Aveai vreo îndoială că n-am să vin? Ce înseamnă starea asta? Haide, te rog, fii cuminte. Nu te mai recunosc. Dă-mi voie să iau loc.

Cu toată agitaţia ei, Sanda observă la el o contractare a mușchilor maxilarului, pe care n-o avea decît atunci cînd se afla într-o situaţie grea. De altfel și înţepeneala lui era mai pronunţată, ceea ce vădea efortul de a se stăpîni. Prima întrebare pe care i-o puse Sanda fu aceasta:

— Ești cu mașina?

— Da, ca de obicei, zîmbi Ioaniţiu, urmărind-o atent.

Își aprinse ţigara, se-ntinse în fotoliu ca un om foarte liniștit și care are toată vremea înaintea lui. Nu voia să dea impresia că fiecare minut era preţios pentru el.

— Ascultă, Val, reluă repede Sanda, lucrurile sînt foarte grave. Creţu, șeful meu, e pe urmele mele. Am impresia că mă șantajează. Și, pînă la

urmă, ar putea să mă dea de gol. E un tip sinistru. Eu nu mă mai înapoiez la institut, orice s-ar întîmpla. Trăiesc într-o tensiune pe care n-o mai suport. Toţi mă spionează, se uită cu neîncredere la mine. Sînt mereu chemată la cadre, întrebată, răsucită pe o parte şi pe alta. Dar nu mai pot!

— A nu te înapoia la institut înseamnă a le întări bănuielile asupra ta, a-i îndemna să-ţi cerceteze mai scrupulos trecutul, şi cine ştie la ce te expui... E ceea ce trebuie evitat. Neapărat te duci mîine dimineaţă la lucru.

Sanda îl fixă cu o expresie care voia să spună că sau e nebun, sau e de o perfidie drăcească.

— Val, nu înţelegi, sau te prefaci? strigă Sanda. Nu mai pot să trăiesc în această tensiune, să tremur ori de cîte ori sînt chemată, să tresar la ţîrîitul soneriei, să n-am linişte o clipă. E un coşmar! Dorm mai mult pe la prietene. Vreau să mă salvez! Să facem ceva, să fugim împreună, cît mai e vreme.

— Să fugim? înălţă o sprînceană Ioaniţiu. Să mă mai gîndesc. Dar unde ţi-e curajul? Ce s-a ales din mîndra Sanda! spuse el compătimitor şi ironic.

Sanda îşi scuturâ coama de păr şi zvîcni de parcă ar fi fost pălmuită. Tot ce spunea Val i se părea artificial, prefăcut, strident. De ce făcea acest joc? Ce ascundea îndărătul acestui calm silit?

Jignirea de adineaori îi aminti brusc de-o imagine uitată a lui Ioaniţiu — şi sub impulsul ei, şi poate ca o descărcare a nervilor, începu să rîdă. Era un rîs gîlgîit, batjocoritor, pe care Ioaniţiu îl simţea cum îi încreţeşte pielea obrazului, îl răscoleşte, îi răneşte orgoliul.

— De ce rîzi? o întrebă răstit.

Sanda continuă să rîdă mai departe, adîncindu-i umilirea. Se uită la el cu un fel de milă şi hohotea ca şi cînd nimic n-ar fi putut s-o oprească.

— Isprăveşte! îi porunci Ioaniţiu. Ce-i cu rîsul ăsta isteric?

Sanda își reveni; se calmă și rîse mai liniștit, măsurîndu-l cu un dispreț fin, sfidător:

— Am o memorie curioasă, spuse ea zîmbitoare, aduce uneori la suprafață întîmplări care-mi stîrnesc rîsul. Mi-am amintit de o asemenea întîmplare de pe vremea bombardamentului. Te-a surprins un bombardament la mine în apartament, cînd locuiam la capul podului. Îți mai amintești? Nu ne-am dus la adăpost. Mie-mi displăceau înghesuiala, sudoarea, mirosurile a tot felul de oameni. În jurul nostru trăsnea, iar noi amîndoi fumam, așezați în fotoliu unul în fața celuilalt. Aveai un țigaret de chihlimbar, lung, foarte frumos. Dar îți clănțăneau dinții și se bălăbănea țigaretul. Asta mă enerva și ți-am spus: „Ori încetezi să mai clănțănești din dinți, ori scoate-ți țigaretul din gură", rîse iar Sanda.

În Ioanițiu se făcu deodată o mare răceală și o privi cîteva clipe de la depărtare, ca pe un lucru străin și neînsuflețit. Spuse mai mult pentru sine:

— Acolo unde judecata mea, voința mea sînt neputincioase, acolo unde e numai hazard și sînt la discreția unor forțe oarbe, incalculabile, se poate să încerc o neliniște. De oameni nu m-am temut niciodată.

Sanda se mișcă neastîmpărată în fotoliu. Simțea că lunecă, rătăcește pe o cale nesigură și primejdioasă. Îi părea rău și îi era totodată frică de necunoscut.

— Să isprăvim, n-are nici un rost. Te rog să mă ierți, dar nu mă pot stăpîni. N-am vrut să te jignesc. Înțelege, Val, că eu nu mai rezist. Astă-noapte nu mă culc acasă. Voi căuta să mă ascund undeva, dacă tu nu-ți dai seama că trebuie să facem ceva.

— Unde sînt documentele mele? Dă-mi-le! spuse Ioanițiu, fără să răspundă la zbuciumul ei.

— De ce? se încordă fără veste Sanda.

Ioanițiu își trecu picior peste picior, stinse țigara, rostind cu indiferență:

— Am nevoie să furnizez cuiva unele indicații, locurile, cifrurile și nu le știu pe dinafară.

— Nu ți le dau, spuse hotărît Sanda.

— Poate n-am auzit bine? rosti Ioaniţiu cu o prefăcută mirare.

— Nu, ai auzit foarte bine. Nu ți le dau!

— Aș putea să știu și pentru ce? spuse el cu aerul că se află în fața unui bolnav, care trebuie menajat. Ești bizară, dragă Sanda!

— Vrei să fugi! izbucni ea din ce în ce mai tulburată. Nu încerca să mă păcălești, n-ai să reușești. Te cunosc destul de bine. Ori fugim amîndoi, ori rămînem aici...

— Să fug? Nici prin gînd nu-mi trece! spuse Ioaniţiu, mîngîindu-și părul sur și rar.

— Minţi! strigă Sanda, palidă, cu ochii arzînd ca de friguri.

Ioaniţiu simţi din nou aceeași răceală care-l cuprindea întotdeauna înaintea unei hotărîri de neînlăturat. Acum nimic din ceea ce ar fi spus sau ar fi făcut Sanda nu-l mai atingea. Nici o fibră nu mai vibra în el. Era calculat, cu luciditate, cu cruzime. O apucă de braţe și o zgîlţîi, dar fără violenţă:

— Ce înseamnă purtarea asta? Ești bolnavă? Te rog să te calmezi. Mă împiedici și pe mine să mă concentrez, să judec clar lucrurile. Oricum, noaptea asta nu te părăsesc. Văd că ai nevoie de mine, spuse Ioaniţiu, dîndu-i drumul.

După aceea își scoase haina, o puse pe un scaun, își aprinse o altă ţigară, ducîndu-se spre fereastră. Cerul era întunecat, îngrămădit de nori negri. Din ce în ce mai rar, cîte un fulger crăpa bolta. Lumina scăpăra atît de tare în geam, încît închise pleoapele.

— E înăbuşitor, rosti printre dinţi Ioaniţiu.

Reveni în mijlocul odăii, cînd Sanda se apropie de el, fremătînd:

— Rămîi cu mine? spuse ea cu speranţă.

— Bineînţeles! N-am să te las singură în asemenea hal. Nu vrei să-mi faci o cafea? Fă și pentru tine una, are să te mai liniștească.

— Da, da, beau și eu una, spuse Sanda bucuroasă, intrînd în chicinetă.

Lăsase însă uşa întredeschisă, ca să poată vedea orice mişcare a lui Ioaniţiu. Acestuia nu-i scăpă intenţia Sandei. Nu-i mai păsa ; zarurile erau aruncate ! Învîrti butonul aparatului de radio şi căută să prindă Monte-Carlo. În odaie răsună deodată o muzică de dans, apoi o voce caldă, bărbătească, care cînta o veche şansonetă. „Asta-i place ei, o va dispune la visare," gîndi Ioaniţiu ironic.

Se tolăni în fotoliul de la capul divanului, bătînd cu degetul în braţul de lemn. Fără să vrea, puse stăpînire pe el o stare de aşteptare ascuţită. Cînd Sanda veni cu ceştile de cafea şi le aşeză pe măsuţa joasă, dreptunghiulară, el deveni mai ţeapăn şi spuse cu o voce ştearsă :

— Fii bună, te rog, şi dă-mi un pahar cu apă.

— Iartă-mă, am uitat. Ce zăpăcită sînt !

Îndată ce ea se întoarse, Ioaniţiu vîrî iute mîna în buzunarul de la spatele pantalonului, scoase un tub de metal şi vărsă într-o ceaşcă o singură pastilă, care se dizolvă imediat în lichidul fierbinte. Vîrî la loc tubul în buzunar, luă cealaltă ceaşcă şi începu să soarbă din cafea.

Sanda se înapoie şi, după obiceiul ei, se culcă pe divan, întinzîndu-şi picioarele pe un taburet. Se sprijini într-un cot, pe-o pernă de mătase galbenă. Deasupra ei cădea un con de lumină care venea de la un bec montat în perete, ascuns între două frunze de cristal.

Aşa după cum prevăzuse Ioaniţiu, muzica o alina, o potolea pe Sanda. Era mulţumită că el se află aici, că n-o lăsa singură.

— Ce frumos cîntă ! exclamă ea, strîngînd uşor pleoapele.

Tout le long, le long des rues
Je m'en vais la nuit venue
Chercher jusqu'au petit jour
Tout ce qui reste de notre amour [1]...

[1] O dată cu căderea nopţii hoinăresc / De-a lungul, de-a lungul străzilor / Şi tot caut pînă-n zori / Urmele dragostei noastre...

— Ce post este, Monte-Carlo ? întrebă Sanda.

— Da.

— Ah, am impresia că ne desparte de lumea aceea nu graniţe, ci distanţe uriaşe pe care niciodată n-o să ajungem să le mai străbatem, spuse Sanda cu o privire goală. Şi ce dor îmi este să revăd Riviera ! Mi-e dor de peisajul, de oamenii, de viaţa aceea. Parcă n-am fost niciodată acolo, parcă nu mai există, Val.

— Există, draga mea, totul există ca mai înainte, spuse Ioaniţiu, pironind-o fără încetare.

Ea aproape nu-l vedea, vorbea ca pentru sine :

— Unde ? Pe hartă poate, dar nu pentru mine, pentru noi.

— Te asigur c-o să le mai vedem, că într-o bună zi vom uita de acest coşmar în care trăim. Se va termina curînd şi vom respira liberi, vom putea să călătorim, să ne bucurăm de toate frumuseţile naturii, deveni liric Ioaniţiu.

— Îţi mai aminteşti, Val, surîse vag Sanda, balul de la Juan le Pin ? Eram mai tînără atunci. Fiecare amănunt mi-a rămas întipărit în memorie atît de viu... Eram îmbrăcată într-o rochie de fay cu tul, aveam o parură din acelaşi material şi purtam în jurul gîtului un colier de perle...

— ...Şi cînd apăreai noaptea prin vreun local, străinii spuneau în şoaptă, admirativ : „Voici la belle roumaine[1] !“ spuse Ioaniţiu, nu fără să remarce jartiera care se vedea prin halatul desfăcut uşor pe coapse. Pesemne că sărise încheietoarea şi ciorapul atîrna moale, neglijent.

El se silea să-i reînvie trecutul, să-i întreţină mirajul lumii de odinioară.

— Îl mai ţii minte pe americanul acela stupid şi de prost gust care plătise cu nu ştiu cîţi dolari un jaz ca să-ţi cînte ţie pe plajă ?

— Bietul de el, era atît de caraghios ! Se îmbăta în fiecare seară ca să-mi dovedească că-i îndrăgostit

[1] Iată frumoasa romîncă.

de mine, spuse Sanda, pe care acum și această întîmplare, privită de departe, o înduioșa.

— Numai un singur lucru m-a sîcîit : florile pe care le primeai în fiecare dimineață la hotel de la un necunoscut. Erau mereu altele și mereu mai frumoase. Ei bine, ăsta a reușit să mă facă gelos !

— O, da, erau într-adevăr niște flori superbe ! Îmi aducea toată grădina Rivierei în odaia mea. Ce încîntare a fost, Val ! șopti Sanda, cu glasul muiat de o fericire stinsă și tristă.

Ioaniţiu o urmărea fără cruțare, băgînd de seamă că se pierdea în amintiri, se hrănea, trăia cu ele. Reușise s-o scoată din realitate.

— Nu bei cafeaua ? S-a răcit, rosti el intens, împingînd ceașca spre Sanda.

Ea o luă în mînă, o duse spre gură, rugîndu-se :

— Haide, Val, mai vorbește-mi...

Ioaniţiu se îndoi de spate, își propti mîinile pe genunchi, privind-o din ce în ce mai atent. În același timp își dădu frîu liber fanteziei :

— Totul va fi mai frumos ca mai înainte. Tu ai avut o mare dorință să vizitezi Spania, Italia. Vom face aceste călătorii cu mașina. Spania merită să fie văzută, chiar și cu ruinele ei. Alhambra, Alcazarul, Catedrala din Toledo, la Giralda din Sevilla, grădinile din Cordoba, palatele maure din Grenada... și pe urmă luminoasa Italie, undeva, într-un port mic și neînsemnat pe hartă, cu marea albastră, cu soare mult, cu vegetația aceea...

Sanda asculta, vedea cu ochii închipuirii acest drum de strălucire, mai vru să soarbă o dată din cafea, dar îi scăpă ceașca din mînă, care se rostogoli de pe divan, se sparse de parchet, stropind covorul cu pete cafenii.

— Mi-e rău, spuse, ţintuindu-l pe Val.

El nu se clinti. Știa că ea nu mai vedea și că în clipa următoare se sfîrșea. Fața ei se făcuse cenușie, poroasă și deodată, ca și cînd s-ar fi frînt ceva înăuntrul ei, căzu pe spate, cu capul pe pernă.

Ioaniţiu nu putu să se desprindă din loc. O fixa într-una, mirat — cum trăsăturile ei se schimbau, îi dădeau o expresie ciudată, străină. Buzele se subţiară, pielea pometilor era mai întinsă, iar nasul ei mare îi domina tot obrazul. Buzele le ţinea întredeschise, lăsînd să se întrevadă dinţii cu strungăreaţă. În cădere, capotul i se desfăcuse mai mult. Era o femeie oarecare, necunoscută, cu ciorapul lăsat, neîngrijită, nepieptănată.

Ioaniţiu se smulse de lîngă divan, se repezi la scrin, forţînd sertarul secret, violent şi nerăbdător. Îl trase afară, scoase documentele, le împături şi le vîrî în buzunar. Zări în colţul sertarului caseta cu bijuteriile Sandei. Încercă o scurtă şovăială, apoi o deschise şi răsturnă conţinutul într-o batistă pe care o înnodă la capete. Îşi luă haina de pe scaun, o îmbrăcă şi, cînd ajunse la uşă, simţi un fior de frig în şira spinării. Fără să vrea îşi ridică gulerul hainei şi mai întoarse o dată capul, încet, spre divanul unde zăcea Sanda, întinsă pe spate, cu visul înghe-ţat în ochii mari, deschişi...

Ioaniţiu se năpusti afară, iar în urma lui, în liniştea odăii, mai răsună încă în surdină glasul cîntăreţului :

Vagabond sentimental,
Mon coeur, danse son dernier bal
Pour une ombre disparue
Tout le long, le long des rues [1].

...Maşina gonea pe şoseaua pustie. Cerul era la fel de noros, de întunecat, de coborît, gata parcă să strivească pămîntul. Ioaniţiu strîngea volanul, scrutînd cu o privire imobilă şi trează depărtarea.

*

— Pe mîine, nea Păun.
— Pe mîine.

[1] Inima mea, vagabond sentimental, / Rătăceşte în ultimul său vals / De-a lungul, de-a lungul străzilor / După o inimă dispărută.

Matei, cît era de copleşit de treburi, observă că meşterul era cam cătrănit.

— Nu-i ceva în ordine, nea Păun ?

— E totul în ordine. Mîine începem.

— Sînt pregătite sculele, echipele ?

— N-ai nici o grijă.

— Văd că nu prea eşti în apele dumitale.

— Nu sînt, dar o să-mi treacă.

— Pot să te întreb din ce pricină ? E în legătură cu munca noastră ?

— Mai are omu' şi alte necazuri. Nu m-am uitat de mult în oglindă, zîmbi Păun.

— ?

— Da, da, să nu crezi că m-am ţăcănit. E bine din cînd în cînd să te uiţi în oglindă. Atunci vezi că ţi-au apărut nişte fire albe pe la tîmple, că nu mai eşti tînăr şi te păzeşti să n-ajungi de rîs. Eu nu m-am uitat de multişor în oglindă, şi din cauza asta nu m-am dezmeticit decît după ce m-am izbit cu capul de perete. Am făcut un lucru urît, trebuie să-l repar şi nu ştiu cum.

Matei nu pricepea nimic şi avea impresia că celălalt vorbeşte fără şir. Nu îndrăzni să-l descoasă şi spuse într-o doară :

— O să faci dumneata cum e mai bine.

— Am să încerc... Pe mîine, rosti Păun, salutîndu-l pe tînărul inginer.

Era întîia oară cînd pleca neînsoţit de nimeni. Ziua se mărise şi era încă lumină. Calea Şerban Vodă se întindea lungă şi nesfîrşită. Cînd sui dealul, clădirea sumbră şi cenuşie a Crematoriului, ca un templu aztec, părea cuprinsă de flăcări. O coadă de fum negru plutea în aer, se legăna şi pieri fără urmă. Deasupra, cerul era aprins de amurg ; o lumină de purpură, curată, învăluia cartierul, cu copacii, cu casele, cu oamenii, care căpătaseră o frumuseţe pe care nu o aveau de obicei. În presimţirea serii ce atîrna deasupra oraşului, nori nemişcaţi

se încărcaseră cu această lumină care se stingea în văzduh.

Niciodată Păun nu înregistrase atît de precis trecerea nesimțită de la capătul zilei spre începutul nopții. Dar nu, mai era ziuă, chiar dacă unii nori se albăstriseră în zare. Cînd ajunse lîngă casă, lumina arunca ultimele ei pîlpîiri. Mergea de-a lungul gardurilor scunde de șipci, cu aceeași strîngere de inimă, ca ori de cîte ori se apropia de poartă. Din acea nenorocită clipă cînd o lovise pe nevastă-sa, Valeria, revedea adesea petele albe de pe obrazul ei — urmele degetelor — și mai ales înmărmurirea, spaima din ochii fetei sale, Olga. Ar fi vrut să le uite, nu-l lăsau mutenia dureroasă a Valeriei, sfiala Olgăi, o anume sfială pe care n-o avea înainte. Era însă și simțămîntul apăsător că această palmă nu va rămîne fără răspuns. O cunoștea pe Valeria. În tăcerile ei dospea cîte un gînd ascuns, neprevăzut. Pînă și vrednicia ei, zorul de a spăla rufăria, de-a orîndui gospodăria în cele mai mici amănunte, îi deșteptau bănuiala că plănuiește ceva rău și ar fi vrut s-o oprească, să stea odată de vorbă cu ea, asupra temeiului vieții lor, pe care nimic dinafară nu-l clintise. Nu găsea prilejul, sau mai degrabă nu găsea acele cuvinte potrivite, adînci și adevărate care să deschidă înțelegerea ei. Și de aceea amîna, deși căsnicia lui era amenințată. De fapt, Păun n-o credea ; el știa că trăiește în această realitate care se numește Valeria, Olga, Biță, într-un cuvînt familia sa, cu atîta trudă înjghebată, în care se dăruise în întregime, unde erau rădăcinile ființei sale. El nu-și închipuise vreodată că ar putea fi smuls de aici, nici că această realitate ar putea să se șubrezească, să se clatine, să se destrame. Aici erau totuși certitudinea, bucuria, tot ce avea mai bun în existența lui.

În casă n-o află decît pe Olga care ședea la masă, cu capul în mîini.

— Bună seara, Olguța.

— Bună seara, tată ! se întoarse fata spre el, cu o faţă plînsă.

— Unde-i mama ? Şi Biţă ? întrebă el cu un fior.

— Au plecat la bunici.

— Şi cînd se înapoiază ?

— Nu ştiu. Mama a spus să te îngrijesc eu pe dumneata. Vrei să mănînci, tată ?

Păun, rezemat de uşor, încremenit, îşi rotea privirea prin casa goală şi tristă. Se străduia să se adune, să ia o hotărîre.

— Nu mi-e foame, Olguţa. Tu ţi-ai făcut lecţiile ? rosti el, fără noimă.

— Nu.

— De ce ? se miră Păun.

— N-am putut.

Îi mîngîie părul blond şi mătăsos.

— Fii cuminte, Olguţa. Apucă-te şi-nvaţă. Eu mă duc s-o aduc pe mama şi pe Biţă. În două ceasuri sînt înapoi. Să încui uşa pe dinăuntru şi să nu deschizi pînă nu venim noi.

— Cu ce-ai să te duci, tată ?

— Iau vreun autobuz sau vreun autocamion. Tu fii cuminte şi aşteaptă-ne.

Peste o jumătate de oră, Păun era pe şoseaua Pantelimon. Se plimba pe marginea trotuarului, doar-doar se va ivi un autocamion, o căruţă, care mergea spre Brăneşti. Se înnoptase de-a binelea şi el, în mijlocul şoselei, oprea cîte un vehicul în nădejdea că măcar unul îl va lua şi-l va lăsa în sat sau pe undeva, în apropiere. Mai toate aveau însă altă direcţie. Unii şoferi nici nu frînau şi Păun sărea deoparte, ca să nu dea peste el. Cînd era să piardă speranţa, îi veni ideea să intre în cîrciuma din colţ. Cine ştie, poate careva să poposească acolo şi-o să capete o informaţie. Avusese o bună inspiraţie, căci nu-şi isprăvise cinzeaca de ţuică şi un autocamion greu, încărcat cu cherestea, stopă la bordură. Şoferul, un zdrahon de bărbat, cu ajutorul lui comandară şi ei cîte o cinzeacă, pe care o consumară în

picioare, la tejghea. Păun îi lăsă să bea și cînd îi văzu gata de plecare, îl întrebă pe șofer :

— Încotro, tovarășe ? N-ai cumva drum spre Brănești ?

— Nu, dar trec pe la vreo trei kilometri de comună.

— Mă iei și pe mine ? Te cinstesc.

— Nu mă cinsti, că eu am cinste destulă. Vino, da-n cabină n-am loc.

— Unde-o fi.

— Atunci, poftește.

Păun sări în autocamion, ghemuindu-se într-un ungher, cu spatele la stivă, ca să fie ferit de vînt. Era un loc bun, adăpostit. În oraș, vîntul nu sufla prea tare. Dar cînd autocamionul ieși în cîmp deschis, Păun își ridică gulerul paltonului și-și îndesă căciula brumărie pe frunte, căci aerul era iute și rece. Ca să mai alunge frigul, amorțeala, își aprinse o țigară, urmărind lumina farurilor care mătura șoseaua. În marginea drumului, de-o parte și cealaltă, zărea în fugă cîte o ogradă, un perete alb de casă, cumpăna unei fîntîni. Vîntul îi aducea în nări un miros reavăn de pămînt, de frunziș crud, dar dincolo de fîșia luminoasă a farurilor nu distingea altceva decît cîmpul negru contopit cu întunericul nopții. Ici-colo, la mari depărtări licăreau becurile din vîrful stîlpilor, ca niște semnale pentru un călător necunoscut. La o încrucișare a șoselei, autocamionul frînă. Ușa cabinei se deschise și șoferul strigă :

— Aici te dai jos ! Ia-o la stînga, mereu înainte, și ajungi la Brănești.

Păun coborî, mulțumi șoferului și o porni mai departe, pe acel drumeag lăturalnic. Pămîntul nu era zvîntat și i se lipea de tălpile bocancilor. Îi îngreuna mersul, îl obosea. O luă mai pe margine, unde creșcuseră fire de iarbă. Era lunecos și dedesubt chiftea apa neabsorbită de pămînt. În curînd îl pătrunse

umezeala la picioare. După o jumătate de ceas se arătară și primele așezări ale satului. Era plin de noroi și istovit cînd nimeri casa socrului său, pe care o recunoștea printre altele și după felinarul din curte. N-avea nici un rost felinarul, deoarece nu ardea, dar bătrînul se fudulea cu el și nu voia să-l scoată din ogradă. Cînd puse mîna pe clanță, se repeziră dulăii, mușcînd șipcile. Nu fu chip să-i astîmpere. Cei din casă nu dormeau ; în sălița din mijloc și în camera de-alături, de oaspeți, era lumină. Păun bătu în poartă și strigă :

— Nea Ciochină ! Deschide, nea Ciochină !

Cîinii lătrau de sculau satul. Ușa de la intrare se crăpă puțin și-n prag ieși un bătrîn încă zdravăn, cu capul descoperit, cu surtucul pe umeri :

— Care ești, mă, acolo ?

— Eu sînt, Vasile ! Ce, nu mă mai cunoști, tată-socrule ?

Ciochină goni zăvozii, lovindu-i cu piciorul. Descuie poarta.

— Tu erai, Vasile ? Ai întins drumu' pînă acilea !

— L-am întins. Am venit să-mi iau nevasta și băiatul acasă.

— Păi, de ! mormăi bătrînul.

Păun se curăță de noroi, abia acum vedea că și pantalonii îi erau murdari ; se stropise pe mînecuțe și pînă mai sus, aproape de genunchi. „M-am făcut ca dracu," bombăni el, ștergîndu-se pe tălpi cu un șomoiog de paie.

Cum intră în casă, bătrîna începu să se smiorcăie :

— Ce-ați avut, maică, de v-ați certat ? Ce-a fost între voi că și-a luat fii-mea lumea-n cap ? Să pat așa rușine, vai de bătrînețile mele !

— Ia nu mai boci. Ei s-au certat, ei s-or împăca. Tu nu te amesteca, o bruftului bărbatu-său.

— Ce-mi bagi muta-n gură ? Valeria îi fii-mea și...

— Ei, na ! Că a mea n-o fi. Du-te dincolo, că adoarme băiatul, îi spuse bătrînul lui Păun.

În odaie era cald. Copilul aţipise. Valeria auzise lătratul cîinilor, vocea bărbatului ei, scuturatul tălpilor. Rămase nemişcată pe marginea patului. Nu se urni nici cînd Păun se lăsă ostenit pe o laviţă, cătînd lung la băiatul lui care dormea învelit într-o pătură de lînă. Valeria îşi ţinea capul plecat, buzele strînse şi-şi privea bărbatul pe sub sprîncene ; îl vedea rupt de oboseală, cu ţepii bărbii crescuţi, înnoroiat ; în inima ei se strecură un fir de duioşie pentru omul ăsta cu ochii focoşi, care acum stătea dinaintea ei întunecat, mut, stînjenit. Sau poate că era atît de obosit, de flămînd, că n-avea putere să vorbească. Ea se ridică de pe pat şi vru să iasă ; se împiedică de privirea lui mare, întrebătoare :

— Să-ţi încălzesc puţină ciorbă, ţi-o fi foame.

— Nu-mi este. Vino-ncoace. Înveleşte copilul şi să mergem acasă.

— Ce nevoie ai de mine ? Ai alta mai tînără.

— N-am pe nimeni decît pe tine şi copiii. Ce-ai făcut tu se potriveşte unor tineri necopţi, nu nouă care sîntem nişte oameni în vîrstă, trecuţi şi prin bine şi prin rău.

— Tu te mai crezi tînăr.

— Ştiu că nu mai sînt, oftă Păun. Mi s-a întîmplat şi mie ca la unele pîraie care primăvara se umflă şi se revarsă peste maluri. Pe urmă îşi retrag apele, se adună şi curg mai departe, liniştit, în albia lor. Drept să-ţi spui, poate că nici atît n-a fost. Şi nici n-o să mai fie.

— M-ai amărît din cale-afară, ba m-ai şi lovit, rosti înecat Valeria.

— N-am vrut. N-a fost nimic între mine şi cealaltă. M-am ameţit eu singur, ca un prost bătrîn. S-a isprăvit. Îmbracă-te, ia copilul şi să mergem.

Ea stătea ţeapănă şi, fiindcă nu ştia ce să facă cu mîinile, aranja pătura copilului, fără să dea semne că ar vrea să-l urmeze.

— Nu sîntem de azi, de ieri împreună şi nu te lepezi de ce-i al tău cît ai bate din palme.

— Tu te-ai lepădat.

— N-aş fi venit după tine.

— Unde să car copilul noaptea ? O să dorm aici, rosti ea cu fruntea încreţită, coborîtă.

El văzu că umerii îi tremurau uşor, că în sinea ei era îndoită şi că numai din mîndrie se ţinea tare.

— De ce să dormi aici ? Nicăieri nu te odihneşti mai bine decît în patul tău. Şi sînt frînt, Valerio ! Iar mîine în zori trebuie să fiu la uzină. Începem lucrările la laminoare. Trei zile şi trei nopţi o să dureze operaţiile. Toată revizia cade pe capul meu. Cum o să fiu cu mintea limpede, dacă nu sînteţi toţi laolaltă, acasă ? Şi Olguţa e singură, ne-aşteaptă.

Valeria era muncită în cugetul ei. Bărbatu-său se ridică de pe laviţă. Îşi lăsă braţul pe umerii ei, moale :

— Haide, îmbracă-te. Vorbesc cu tata-socru să înhame caii la căruţă, să ne ducă pînă-n şosea, la capătul liniei. La unsprezece sîntem acasă. Mai prind şi eu cîteva ceasuri de somn.

În grajd, la lumina chioară a unei lămpi ce spînzura de o grindă, Păun îi ajută socrului să scoată caii şi căruţa în ogradă. După ce înhămă dobitoacele, Ciochină umplu căruţa cu fîn uscat, încropind un culcuş cald pentru Valeria şi copil. Îi înveli pe deasupra cu un pled gros şi aspru. Se urcă pe capră şi dădu bice cailor. Păun şedea alături de el şi, din cînd în cînd, întorcea privirea spre ai săi. De data aceasta fu mai norocos, căci îndată ce ajunseră la capătul liniei, cotea un tramvai cu vagoanele goale.

Păun ţinea copilul în braţe, temîndu-se ca uruitul roţilor să nu-l trezească. Băiatul dormea însă dus, înfăşurat în pătura lui de lînă şi de la coborîre pînă acasă, taică-su îl purtă lipit de piept. Îi amorţiseră braţele, dar nu voia nici să-i schimbe poziţia, nici să-l dea Valeriei. Acasă, Olga îi aştepta cu luminile aprinse. Păun ciocăni în fereastra

geamlîcului. Fetiţa le deschise imediat. Sări s-o îmbrăţişeze pe maică-sa, pe taică-su.

— Am făcut focul şi am pus mîncarea la încălzit, spuse fata, foindu-se zăpăcită printre ei.

— Sst ! Potoleşte-te, rosti maică-sa. Să-l culc mai întîi pe băiat.

După cîteva clipe, Valeria se întoarse în geamlîc şi pregăti masa.

— Vasile, vino să mănînci, îl chemă nevastă-sa.

— Mi-a pierit foamea.

— Nu se poate să te culci flămînd. Treci de mănîncă.

Păun se supuse. Înghiţea dumicaţii încet, rar, răpus de oboseală. Jumătate din mîncare rămase în farfurie. Se sculă, se dezbrăcă alene şi se băgă în aşternut. Între timp, Valeria spălă vasele, deretică, şi cînd isprăvi, îl găsi pe bărbat-su adormit, gemînd uşor în somn. Îşi scoase şi ea veşmintele, îşi puse o cămaşă de noapte, se strecură în pat şi stinse lumina. Cînd se obişnui cu întunericul, izbuti să-i deslueşească obrazul ; îi auzea şi respiraţia chinuită, gemetele ; se zbătea în somn. Valeria vru să-l deştepte, dar pe cînd se răsucea în pat, Păun simţi pîntecele cald al femeii sale ; geamătul se prefăcu într-un suspin. Mîna lui, oarbă, îi pipăi mijlocul, îl cuprinse şi se lipi de trupul ei. Valeria nu-l îndepărtă. El îşi căută culcuşul, matca lui, şi cînd o dibui, se linişti cu încetul şi nu mai gemu. Valeria îi veghe cîtăva vreme somnul, răsuflarea regulată, apoi adormi în braţele bărbatului ei.

*

Cam în acelaşi timp în care Păun se înapoia acasă, Liza ieşea cu Tosca de la Operă. El era vesel şi o ţinea de mînă, să n-o piardă în îmbulzeală. De cum scăpară din mulţime, începu să discute spectacolul, în special partea de haz. Era dăruit şi imita destul de exact pe unii actori, în gesturi, în mimică. Ea îl asculta şi rîdea zgîrcit, nu ca altădată, deschis, sonor, ca nişte clopoţei de argint. Parcă se temea,

se stăpînea să fie prea bucuroasă, sau poate ascundea ceva, care o oprea să rîdă din toată inima. E adevărat că după împăcarea lor Liza nu mai era ca înainte. Totuşi, lui Tosca i se păru ciudată în astă-seară. Era absorbită şi-o surprinsese de vreo două ori că nu era atentă nici la spectacol, nici la ce-i spunea el. Crezu că se plictiseşte, dar ea susţinea că dimpotrivă îi plăcea foarte mult. Liza nu voia să-l întrerupă, era însă într-adevăr preocupată de altceva. N-ar fi putut să explice de ce simţea că în seara asta îi va spune neapărat ceea ce se petrecuse între ea şi Păun. De data aceasta nu se mai sfătuise cu Geta, fiind sigură că şi ea ar fi îndemnat-o. Fiecare lucru, cît de mic, pe care-l tăinuieşti, roade şi fărîmiţează legătura cea mai trainică. Între ei nu trebuia să existe nici un punct neclar, nimic care s-ar fi putut întoarce împotriva ei. Totuşi Lizei îi era puţin frică, şi-l luă de braţ, încurajîndu-l să imite mai departe. Pe furiş, oblic, ea îi cercetă obrazul ascuţit, trăsăturile mobile, ochii galbeni şi inteligenţi. Îi era drag totul în băiatul ăsta ; cum purta bascul pe ceafă, cum îşi înfăşura gîtul subţire cu fularul lui cu pătrăţele, cum îşi înălţa umerii, nepăsător. La pod, lîngă lampadarul luminat, el se desfăcu de braţul Lizei şi cu o mînă întinsă spre cer şi alta dusă la piept lansă o imprecaţie mînioasă împotriva zeilor. Apoi glasul îi scăzu, deveni gros, surd, spatele i se încovoie, ca unui om zdrobit de soartă :

— Ei, ce zici, Lizico ? Am talent, nu ? rosti Tosca, îndreptîndu-şi trupul.

— Grozav.

— Dacă-ţi place ţie, mă angajez comic la Operă.

— Comic ?

— Da, ca să te înveselesc. Astă-seară n-am prea reuşit. Eşti cu mintea dusă-n altă parte.

— E adevărat, sînt, recunoscu Liza. Vrei să ştii de ce ?

Tosca își trase bascul, își vîrî mîinile în buzunar.

— Este un „de ce“ ? Să-l aflu și eu, rosti cu vocea schimbată.

Liza dădu înapoi :

— Lasă, altă dată.

— Nu, acum !

— A fost nea Păun la mine.

— Cînd ?

— Acu' cîteva seri, joi, înainte de a veni tu.

— Și pînă acum de ce ai tăcut ? N-ai avut curajul ?

— Poate. Dar mai era încă ceva.

Tosca se depărtă de Liza, mergînd pe marginea trotuarului, apoi reveni lîngă ea :

— Și ce a fost cu... Păun ?

— Asta-i mai greu de spus.

Tosca o întoarse deodată cu fața la el.

— Liza !

— Mi-e greu pentru tine, nu pentru mine, rosti ea încet. Nici n-am visat să pice nea Păun. N-a stat mult. Eu te așteptam pe tine. Alergam mereu la fereastră, și cînd mi s-a părut că te văd sosind, mă frămîntam ce-ai să gîndești tu dacă ai să-l găsești pe meșter la mine, ce-ai să faci ? M-am zăpăcit și, speriată, am stins lumina. Am auzit pași pe culoar, dar nu erau pașii tăi. Nea Păun însă a reaprins numaidecît lumina și a strigat cu mînie la mine : „Da' cine sînt eu ?“ Îmi venea să intru în podea de necaz, de rușine, nu trebuia să sting lumina. Un om ca nea Păun nu se pitește pe întuneric, și nici n-avea pentru ce. Și eu, de asemenea, n-aveam pentru ce, dar îmi pierdusem cumpătul.

Tosca se depărtă din nou de ea, mergînd pe marginea trotuarului. Fata se simți părăsită, singură.

— Vino lîngă mine, se rugă Liza.

Tosca strînse din umeri. Liza se uită cînd la el, cînd la apa uleioasă a Dîmboviței, în care sclipeau luminile de pe poduri.

— După ce ne-am împăcat, mi-ai făgăduit c-o să ai întotdeauna încredere în mine. Eu nu ţi-am ascuns nimic nici atunci, nici acum. Văd însă că nu înţelegi.

— Ce a căutat la tine ? Ce mai voia ?

— În legătură cu mutarea mea din schimb. Mi-a cerut să rămîn... pînă s-or termina lucrările. Pe urmă să fac ce vreau.

— Şi tu ce-ai răspuns ?

— Rămîn.

Tosca veni lîngă ea, fixînd-o cu pupilele lui gălbui, deschise.

— Era vorba că te muţi.

— Nu pot. E nevoie de toţi oamenii. Şi tu eşti în echipă.

— Cu mine e altceva. De n-ar fi Zane, ceilalţi, aş pleca.

— În toiul lucrărilor ?

— După ce s-or termina. Tu rămîi numai pentru că aşa vrea Păun.

— Nu-i adevărat. Eu vreau.

— Oare ?

— Nu sînt mai prejos decît tine.

— Te-ai gîndit bine, Liza ?

— Bine, Tosca. Mi-ar fi silă de mine dacă aş face altfel. Şi o să lucrez mai departe, orice ar fi să se întîmple între noi.

— Ţi-este indiferent ?

— Nu-mi este. Eu ţiu la tine. Da' nu plec din echipă. Nu pentru Păun, cum îţi închipui tu, pentru...

— Salutare, Liza !

— Tosca !

Tînărul se opri la doi paşi de ea, cercetîndu-şi încruntat vîrfurile pantofilor.

— Asta-i tot ce ai să-mi spui ?

— Cam asta.

— Noapte bună.

Fata îl urmări cîteva clipe îndepărtîndu-se, cu mîinile vîrîte în buzunare, cu mersul lui repede și puțin săltat, pînă deveni o siluetă ce se pierdea în noapte. Se urcă în primul tramvai și coborî la barieră. O lăsase singură în drum. Ce voia el? Ce era în capul lui? În sinea sa, Liza i se împotrivea: „Așa cum vrei tu, nu mai poate să fie. Eu nu mai sînt o fată zburdalnică și aiurită care nu știe ce-i cu ea. Înainte răbdasem înjurături, răbdasem să și fiu bătută de Spiridon. Asta a fost de mult, de foarte de mult, și eu nu mai sînt aceeași. Țin la tine pentru că tu ești un băiat bun, pentru că ești altceva, dar trebuie să pricepi că și eu sînt alta. Altminteri n-o să putem fi împreună. Și nu e cazul să plec din echipă". În pornirea ei, Liza ar mai fi voit să-i spună că în acest timp cîștigase un lucru de preț, de care era conștientă și mîndră, și că nu va renunța la acest lucru pentru oricine ar fi, și nici pentru el, Tosca. Dar cînd înălță ochii la fereastră și văzu lumină în cameră, gîndul i se întoarse la soră-sa, Aneta. O fi fost undeva cu Savu și s-o fi înapoiat de curînd. Erau mereu laolaltă, nedezlipiți, și cu toate acestea, Neta nu-i pomenea nimic despre căsătorie. Cînd o înghesuia cu întrebările, se mulțumea să-i răspundă atît: „Am să-l aștept!" Dacă se hotărîse să-l aștepte, de ce nu se căsătorea cu Savu? Oare nu voia să se lege? Însemna că nu ținea la el, dar ea, Liza, își dădea seama că Anetei îi era drag și se zbuciuma din pricina lui. Ea fusese dintotdeauna o fire mai închisă. Pesemne exista o cauză că nu voia, pe care nu izbutea s-o pătrundă. Și era sora ei, împărțeau deopotrivă masa și patul și nu știa ce dospește în inima ei.

În ultimele zile, Aneta stătea foarte puțin acasă. Savu o lua cu el pretutindeni, în oraș; nu se mișca un pas fără ea. La rîndu-i, Aneta era nerăbdătoare. Făcea treburile în grabă, se spăla, se îmbrăca, învîrtindu-se prin odaie de parcă o strîmtorau pereții. Nu-i tihnea liniștea pînă nu venea Savu.

Aveau un fel de înfrigurare de-a fi unul cu celălalt cît mai mult timp, de-a se smulge din curgerea lui, căci momentul despărţirii lor se apropia. Şi cu cît fugea timpul, cu atît Aneta simţea că nu se va putea rupe de Savu, pregătindu-se să ia asupra ei lipsa lui, şi depărtarea şi lunga aşteptare. O dată cu această hotărîre, se statornici în ea o seninătate, ca în faţa unui lucru de neînlăturat. Savu trebuia să plece. Şi ea va fi a lui Savu.

Liza o găsi şezînd pe divan, cosîndu-şi un nasture la bluză. Era în cămaşă, cu părul desfăcut, negru, lucios şi vălurit pe umeri.

— Încă nu te-ai culcat ? rosti Liza.

— Abia m-am întors şi eu acasă. Nu te-ai întîlnit în colţ cu Savu ?

— Nu, nu l-am întîlnit.

— Peste cîteva zile pleacă din ţară, spuse Aneta.

O dungă îi răsări între sprîncenele îmbinate şi frumos arcuite.

— Şi tu... voi ce faceţi ? rosti Liza.

— Mîine ne ducem la oficiu cu actele.

Liza scoase un mic strigăt de bucurie. Aneta o strînse cu putere în braţe.

— Te-a convins, încăpăţînato ! De ce l-ai chinuit ?

— Pe mine m-am chinuit. Să fii c-un bărbat cîteva ceasuri şi apoi să nu-l mai vezi doi ani !

— O să vă scrieţi.

— Nu-i totuna. Ai numărat cîte zile şi cîte nopţi or să treacă pînă o să fim iar împreună ?

— Dacă-l iubeşti, ai să-l aştepţi, spuse Liza.

— Eu o să-l aştept, dar el ? se dezvălui, fără să vrea, Aneta.

— El, ce ? se tulbură Liza.

— Nimic, nimic... sînt o nebună...

— Ai să fii doar nevasta lui !

— Da, o să fiu nevasta lui şi-o să-l aştept, rosti Aneta, sculîndu-se.

Întinse bluza pe spătarul scaunului şi începu să se pieptene.

— N-ai încredere în Savu ? o scormoni Liza.

— Altcum m-aș mărita cu el ? Da' prea a venit repede, nici nu m-am dezmeticit. Și cînd o să deschid bine ochii, o să mă trezesc singură.

— Mai sînt și eu aici.

Aneta surîse.

— Trebuie să stau la socri. O să vin însă la tine în fiecare zi. Îl ai și pe Tosca.

Liza se duse la fereastră, lipindu-și fruntea de geamul rece.

— Sigur, îl am și pe Tosca, murmură, ferindu-și privirea împăienjenită.

*

Satul Rîpele își merita numele. Era așezat chiar la poalele muntelui, pe-o înălțime ; o uliță lungă de vreo trei kilometri îl străbătea de la un capăt la celălalt, cu case mărunte în diferite culori, albastru, ocru, gri, șterse de ploi și de vechime. Cele mai multe n-aveau ferestrele la fațadă, iar cele care le aveau erau înguste și oblonite. Porțile toate erau masive, din blăni de stejar, închise cu zăvoare de fier. Pe o latură și cealaltă a uliței, sub podețe, se întindeau niște jgheaburi de lemn, prin care curgea la vale o apă limpede și iute ce venea de sus, dintr-un izvor al muntelui. În unele locuri, lîngă poartă, se înălța falnic cîte un brad subțire și cojit, cu o măciulie de frunze în vîrf. Era semn că la acea casă se află fecior neînsurat.

La cea mai izolată gospodărie trase Anatol în gazdă. De aci, din odaia lui, avea perspectivă și asupra văii largi, strînsă într-o centură de munți îndepărtați, și asupra satului, el însuși răsfirat la temelia unui munte, al cărui urcuș pornea chiar din hotarul așezării. Noaptea, cînd nu dormea, Anatol auzea vuietul apei repezi în jgheaburile de lemn. Avea insomnii, căci încă nu se obișnuise cu aerul, cu oamenii, cu priveliștea impunătoare și sălbatică.

De altminteri, ţăranii erau reţinuţi şi neprimitori, cu o mîndrie calmă în privirea lor rece şi bănuitoare. Păreau dintr-o rasă foarte veche, ceea ce se putea lesne deosebi într-o anume împietrire şi nobleţe a trăsăturilor, ca şi în ţinuta şi rostirea înţeleaptă, cumpătată, păstrată din generaţie în generaţie.

Fără ajutorul învăţătorului, Anatol n-ar fi obţinut gazdă. Tot el îl mai salvă din vreo două încurcături. Ducîndu-se la cîrciumă, cu blocnotesul de schiţe, începu să creioneze un tip de ţăran bătrîn, cu faţa zbîrcită ca o coajă de copac. Acesta stătea la o masă cu alţi soţi, care deopotrivă cu el beau cu gesturi măsurate, grave, rituale, scoţînd rar cîte un cuvînt. Pe nesimţite, cîţiva se furişară în spatele pictorului, muţi şi ameninţători. Unul îl lovi peste umăr şi-i smulse blocnotesul din mînă.

— No, satano, tu furi chipul lu' moş Cotoară!

Îl apără învăţătorul de ciomăgeală, dar oamenii continuau să-l privească pieziş, nemulţumiţi.

Altă dată, Anatol îl sfătui pe un vecin care făcuse un herpes îngrozitor pe buză să ia de la farmacie cîteva pastile de sulfamidă şi să le înghită cu apă. Acela, neîncrezător, mîrîise :

— Cum să bag alea în pîntece, că doară rana-i pe gură ? Îţi baţi joc de mine, domnişorule ?

Anatol vru să-i explice că prin circulaţia sîngelui leacul ajungea la buză, dar omul îi întoarse dosul supărat şi nu-i mai dădu nici bună ziua.

Datorită învăţătorului, Anatol izbuti să le intre oarecum în voie, mai ales fiindcă îl vedeau harnic şi le preţuia „răchia", o băutură tare care-ţi jupuia pielea gîtlejului. Să se lege cu ei nu reuşise. Era un străin şi-l întîmpinau cu aceeaşi suspiciune şi muţenie a feţei. Îi lăsă în pace. O pictă pe fata gazdei, frumoasă şi gingaşă, nu fără să fie vegheat de maică-sa, care nu se clintea cîte două-trei ceasuri de pe scaun.

După aceea ieşi pe cîmp în căutarea unui peisaj. Colindă împrejurimile şi lucră o pînză, fără chef.

Priveliştea era abruptă, interesantă, lui Anatol însă nu-i excita inspiraţia.

Într-un amurg, pe cînd se înapoia acasă, un tropot înfundat, sub care duduia pămîntul, îi izbi auzul. Părea că undeva, departe sau aproape, se prăvăleau nişte stînci. Cînd ajunse în vale, rămase pironit locului. O turmă imensă de drigane, cu coarnele mari şi răsucite, cu ochii roşii, cu pielea neagră, lucioasă, ca nişte arătări de smoală, se rostogoleau în goană, mugind. Anatol avea impresia că în năvala lor, animalele vor zdrobi totul în calea lor. Alergau cu botul în pămînt şi cu coarnele în vînt, ascuţite şi fioroase. Şi abia după ce se obişnui cu ele, observă în margini păzitorii, care le domoleau şi le stăpîneau cu strigăte, încetinindu-le goana în hotarul satului.

Anatol îşi alese un dîmb de unde putea contempla liber acest spectacol. Cîteva zile în şir urmări înapoierea driganelor, luînd numeroase schiţe. Cînd crezu că făcuse destule, se apucă de lucru la tablou, în odaia lui. În numai trei şedinţe isprăvi pînza. Îşi aprinse pipa examinînd tabloul cu o deosebită satisfacţie aşternută pe obraz. Lucrarea era concepută în triunghi ; sus, o fîşie de cer, profundă, de un albastru dens, care printr-un efect de perspectivă avea totuşi vastitate. De acolo coborau, ca o avalanşă, creşteau, ocupau întreaga suprafaţă a pînzei driganele negre şi înfricoşătoare, cu ochi incandescenţi, ca nişte animale superbe în forţa lor întunecată.

Anatol se scărpină cu coada pipei în creştet, apoi se tolăni pe pat, cînd se deschise uşa şi gazda îl chemă la masă. Privirea ei căzu pe pînza de pe şevalet, în plină lumină, şi femeia scăpă o exclamaţie de minunare :

— Tulai Doamne, că dă peste noi !

Anatol rîse. Mîncă zdravăn la masă, fu vesel, nesinchisindu-se de morocănoasele sale gazde. După aceea coborî în sat, se plimbă prin împrejurimi,

decis să-şi adune calabalîcul şi să plece a doua zi de dimineaţă. Era prea singur şi nu se putea împăca cu oamenii de aici. Pe de altă parte, nici Octav nu se arătase. Pesemne că era ocupat şi că nu mai venea. Păcat ! L-ar fi ispitit „Poiana Doamnei". Întrebase gazda, care nici măcar n-auzise despre o asemenea poiană. Oricum, el era mulţumit că nu-şi irosise vremea inutil. Lucrase cîteva pînze. În noaptea aceea dormi tun.

Nici nu se luminase bine de ziuă, cînd fu sculat de nişte bătăi în uşă. În prag se afla Octav. Anatol îşi freca pleoapele, somnoros :

— Ai venit cu noaptea-n cap, bombăni. A ce miroşi tu, spune, adulmecînd izul iute pe care-l răspîndea Octav.

— Am călătorit c-un personal de la Cluj încoace. Oi fi mirosind a zer. Să mă odihnesc şi eu un ceas, apoi mergem. E un urcuş greu. Ajungem la „Poiana Doamnei" cam la amiază. Se vesteşte o zi frumoasă, cu soare.

Octav îşi desfăcu rucsacul, îl puse într-un colţ al odăii, laolaltă cu şevaletul, cutia de culori şi cîteva pînze preparate.

— Mi-e somn, mă, spuse Anatol.

— Spală-te cu apă rece şi o să-ţi treacă.

Anatol se mai foi prin încăpere, boscorodind, dar somnul îi pierise. Îndată ce se spălă cu apa rece ca gheaţa, pîcla ce-i mai învăluia creierii se risipi. Încălzi două ceşti cu cafea neagră, concentrată, tăie pîinea în felii, le unse cu unt, aduse şi o bucată de brînză, pe care le aşternu pe masă.

Pe cînd mîncau, Octav cercetă amănunţit tablourile lucrate. Rămase cu ceaşca la gură. Anatol îl observă atent ; prima reacţie fusese de uimire, apoi fizionomia lui se posomorî, închizîndu-se într-o lungă tăcere. Şi deşi Anatol văzu lămurit că celălalt era ros de o invidie tăinuită şi se aştepta la o depreciere, ea nu-i putea însă modifica starea sa de seninătate lăuntrică şi-l întrebă oarecum degajat şi chiar vesel :

— Ei, ce părere ai ?

— Este ceva, dar cam prea demonstrativ. Mi-ar fi plăcut să spargi limita realității, rosti Octav, agitîndu-se.

Anatol nu-l contrazise. Îi prezentă și portretul fetei ; era lucrat pe un fond roșu, în portul special al satului, cu o ie înfoiată, un pieptar deasupra cu cusături în fir, iar drept podoabă avea o salbă de monezi în jurul gîtului ; fata își ținea capul drept, rigid, cu fruntea boltită și pură, cu ochii albaștri, vitroși, cu buzele strînse.

— E o țărancă sau o infantă a Spaniei ?

Anatol îl privi, luminat de un zîmbet fin, și începu să-și adune lucrurile.

Își legă șevaletul și trepiedul, iar cutia de metal cu vopselele și-o atîrnă de curea pe umăr ; se învîrtea prin odaie ; îi lipsea ceva și nu-și amintea ce anume.

— Ce mai cauți ? rosti nervos Octav.

— Bidonul !

Era pe o poliță. Îl luă, îl scutură să vadă dacă e plin și-l agăță de un nasture al hainei sale păroase.

— Sînt gata ! spuse Anatol. N-o să plec la drum neînarmat. Au ăștia o răchie strașnică.

În cerdac, Octav își puse în spinare rucsacul cu care venise. Gazda îi conduse pînă-n fundul grădinii ; de aici o cotiră pe o potecă mărginașă, care înconjura coasta muntelui. Deși nu urcase de mult, Anatol rezista destul de bine. Octav era mai sprinten, piciorul lui avea siguranță, ca unul obișnuit cu înălțimile. El mai fusese pe-aici, urca adesea pe munte cîte o zi, două, și era mai puțin împovărat decît însoțitorul său.

După un ceas, încărcătura ce-o ducea în spate începu să-l apese pe Anatol. Trase o dușcă și se învioră. Aerul era mai rece, în ciuda soarelui de aprilie, care se înălța înapoia unei creste stîncoase. Mergînd pe sub coastă nu văzu decît o lumină care înroșea cerul. Poteca n-avea un curs regulat, în

unele locuri se surpa sau se pierdea în desimea pădurii de brazi. Era de mirare cum o regăsea Octav, sărind vadul cîte unui pîrîiaş, care şerpuia ascuns printre pietrele îmbrăcate cu muşchi şi licheni. De undeva, din fundul pădurii, Anatol auzea zgomote, ba chiar distinse un scîrţîit de car, un glas omenesc îndemnînd vitele. Era o parte umblată. Octav ocolea mereu, depărtîndu-se de orice zvon de viaţă.

— Unde-i „Poiana Doamnei“ ? Mai avem mult ? întrebă Anatol.

— Mai este. Ai obosit ?

— Nu. Pe unde o luăm ? Pe-aici parcă nu calcă nici dracu'.

— E natural. Nu orice muritor poate ajunge la „Poiana Doamnei“, rîse sec Octav.

Aerul devenea din ce în ce mai rarefiat. Anatol simţea oboseala în umeri şi în piept. Noţiunea timpului dispăru. Nu mai înregistra exact de cînd umbla ; de jur împrejur nu erau decît pereţi stîncoşi, creste ascuţite şi o tăcere gravă, întinsă, unde sălăşluia duhul nevăzut al singurătăţii.

Făcură un popas. Anatol îşi aruncă povara de pe umeri. Ronţăi nişte pesmeţi. Bău şi o înghiţitură de răchie. Ar fi vrut să se odihnească. Soarele se acoperise de un nor. În jurul lui era o priveliştе sumbră şi jalnică, ca după un mare prăpăd. Nici o urmă de copaci. Îi mistuise focul. Pe piatra dezgolită şi ruginie a muntelui creştea o pădure de cioate negre ca nişte capete carbonizate. Frunzele se transformaseră şi ele într-un strat de pulbere neagră. Grosimea cîte unui ciot îţi destăinuia că fusese cîndva un copac înalt şi măreţ.

Anatol lovi cu vîrful bocancului într-un trunchi calcinat, care se sfărîmă şi se risipi. Se înfioră. Rătăci prin acest cimitir vegetal şi pretutindeni se ridicau capetele ciudate şi negre ale foştilor brazi. Ici, colo, de sub pămîntul ars se tîra afară, la lumină, o rădăcină groasă, vie, pe care încolţeau cîteva mlădiţe. Pe Anatol îl cuprinse tristeţea şi vru să părăsească degrabă acest loc. „Poiana Doamnei“

descrisă de Octav îl obseda ca imaginea unui paradis terestru.

— Ce-a fost, un incendiu? se întoarse Anatol. Nu sufăr această mutilare și incinerare a copacilor.

— Da, a ars pădurea vara trecută. Cîteva nopți a fost un spectacol grandios. Ai fi zis că brazii coborau la vale, ca într-o procesiune de călugări în sutane de foc.

— O procesiune după care a rămas cenușă. E sinistru!

Octav rămase pe gînduri.

— Unde e „Poiana Doamnei"? Sau o fi cumva un miraj? Urcăm de mai bine de patru ceasuri și n-o întîlnesc nicăieri.

— Mi se pare că am greșit drumul. Ce-ar fi să ne oprim aici? Peisajul ăsta pe mine mă atrage.

— Pe mine nu. Mă duc mai încolo, poate descopăr altceva.

— Caută. Eu rămîn.

Anatol se uită în prăpastie, unde se învălătuceau nori scămoși, alburii, care nu te lăsau să vezi pînă în adînc. Jnepeni mărunți se cățărau pînă în buza prăpastiei. Aruncă o piatră, crezînd că ecoul rostogolirii se va stinge. Îi auzi căderea și oprirea, ca și cînd s-ar fi poticnit de o stavilă. Ocoli o ieșitură de stîncă și coborî vreo sută de metri, unde pîrjolul nu ajunsese, și se găsi față-n față cu un brad neclintit și falnic, ca o santinelă a acestor locuri aspre. Mai încolo, copacii se îndeseau și ca peisaj devenea neinteresant pentru Anatol. Dar acest brad, care îi anunța pe ceilalți, înalt și măreț, prin desișul căruia se țeseau fire subțiri de lumină, îi scoase o exclamație de bucurie și admirație:

— Frumosule! Puternicule!

Își desfăcu bidonul de la cingătoare și trase o dușcă bună. După aceea măsură distanța, perspectiva, fixă șevaletul, cartonul și se apucă de lucru. Trecuse bine de amiază cînd îl pocni o foame strașnică; cele de-ale gurii erau în rucsacul lui Octav.

Își strînse calabalîcul, pe care-l săltă în spinare, ținînd în mînă, ferit, cartonul încă ud de vopsea. Era mulțumit și cînta în surdină, sau se distra, strigînd :

— Octav ! Octav !

Cînd Anatol se apropie de el, celălalt întoarse pînza.

— Ce vrei ?

— Mi-e foame. Eu am terminat. Tu ?

— Și eu.

Se așezară pe cîte un ciot și puseră pe o bucată de hîrtie pîinea, brînza, un salam țărănesc ardeiat și mestecară cu poftă ; Anatol era bine dispus, pe cînd Octav avea o nervozitate mocnită, o sclipire iute în privirile care mereu se îndreptau spre pînza lui, parcă i-ar fi fost teamă să nu i-o fure cineva. Cînd isprăviră de mîncat, Anatol își aprinse o țigară. Octav făcu la fel, fumînd grăbit și cătînd la Anatol, de la care aștepta un semn sau ceea ce trebuia să vină de la el acum, în clipa asta.

— Hai, arată-mi pînza ! rosti Anatol, sculîndu-se.

Octav sări în picioare :

— Nu !

— Nici atîta prețuire nu-mi acorzi ? rosti Anatol vesel și mirat de ciudățenia lui.

— Ții tu la asta mult, foarte mult ? spuse febril Octav.

— Firește, sînt curios, mai ales că pînă acum n-am văzut nimic de tine.

— Dacă ai fi fost în atelierul meu, ți-ar fi fost mai ușor să te familiarizezi cu această viziune onirică a artei, care, după mine, exprimă însăși esența realității.

— Arată-mi odată, dom'le ! rosti nerăbdător Anatol.

Octav îl pironi cu ochii lui vineți și spuse :

— Bine, fie.

Înainte însă de-a fixa pînza pe șevalet, îi indică unde să stea, un loc mai prielnic pentru a-i contempla lucrarea. După ce isprăvi cu aranjatul pînzei, din-

într-un pas fu lîngă Anatol care privea mut tabloul. Desenul era stîngaci, infantil, şi cioatele negre, contorsionate, care în intenţia pictorului trebuiau să dea o impresie de halucinant, erau doar nişte pete diforme ; culorile nu corespondau întru totul şi pictura era a unui diletant ce se chinuia să fie interesant şi original. Dar ceea ce era penibil în această sforţare e că dincolo de bizarerie se vădea neputinţa. Pe Anatol îl contrarie atît de tare, încît involuntar rîse :

— Ce-i asta, mă ? spuse, întinzînd mîna.

— Adică ? rosti Octav, crispîndu-se.

— În afară de unele tonalităţi reuşite, e o elucubraţie, spuse Anatol cu o candoare brutală.

Octav se învineţi, faţa îi zvîcni şi, înecat de furie, bîigui :

— Cum ?... Tu... tu vorbeşti !... un zugrav de... de ilustrate !

Îl lovi peste mînă, îmbrîncindu-l deoparte cu violenţă. Anatol lunecă pe nişte fărîmături de piatră, îşi pierdu echilibrul şi vrînd să se agaţe de ceva, se răsuci brusc şi căzu în gol. Octav încremenise. Era alb de spaimă. După cîteva clipe, revenindu-şi, începu să-l cheme desperat :

— Anatol ! Anatol !

Pîcla alburie, deasă, îl împiedică să vadă. În sfîrşit, de jos, din adînc, veni pînă la el strigătul celui căzut :

— Octav, ajută-mă. Coboară !

— A, eşti viu ! Atunci du-te dracului !

Octav îşi adună lucrurile, le legă cu o curea şi cercetă cu privirea micşorată tufişurile de jnepeni, prin care zări un trup omenesc căţărîndu-se anevoie, trudnic. Plecă fără să se mai uite înapoi...

În prăvălirea sa, Anatol fu oprit de crengile jnepenilor, izbindu-se la umăr de un colţ stîncos. După ce se dezmetici, încercă să urce. O durere ascuţită îi străbătu omoplatul. Vru să ridice braţul şi nu izbuti decît pe jumătate. Durerea însă îl dezmorţi. Îl mai strigă o dată pe Octav, dar nu-i răspunse decît ecoul. Începu să se caţăre spre potecă, sprijinindu-se mai

mult pe brațul drept și pe genunchi. Se tîra foarte încet, centimetru cu centimetru, năpădit de sudoare. Se odihnea și iar relua urcușul, ferindu-și mîna stîngă. Cînd din greșeală o lovea, suferința îi schimonosea obrazul. Îi trebuiră trei sferturi de ceas pînă să ajungă sus. Se odihni din nou, își pipăi umărul : „Ori mi l-am fracturat, ori mi-am crăpat osul," își spuse. Își strînse șevaletul și cartoanele, își atîrnă de gît cutia cu culori, și porni să coboare. Soarele apunea, era roșu, sîngeriu. Frigul se întețise. Anatol nu-l simțea. Îl rodea cămașa lipită de piele ; era scorțoasă. Sîngele curs din rană se închegase într-o pojghiță uscată. La fiecare mișcare durerea îl săgeta pînă în vîrful degetelor. Își încleștă dinții și nu încetini mersul, ca să nu-l apuce noaptea prin această sălbăticie. Mergea înainte, neîntrerupt, și cînd se pomeni pe un platou, fu un moment descumpănit. Nu știa încotro s-o ia. Descoperi cu o imensă bucurie o cărare și-i urmă șerpuirile înguste. Coborîșul era lung, nu se mai isprăvea. O forță izvorîtă din natura lui viguroasă îl mîna mai departe, deși mușchii picioarelor se contractaseră și fiecare pas îi cerea un efort chinuitor. După o vreme îi înțepeniră brațul și ceafa. Ardeau. Fierbințeala se răspîndea în cap, în ochi. „A început febra," gîndi și porni mai repede, îngrijorat să nu-i slăbească puterile.

Pe cer răsăriseră primele stele. Dar nu ele îi atraseră atenția, ci sclipirile de lumini din vale. Ca într-un joc, erau cînd foarte aproape, cînd îndepărtate. Erau însă luminile satului. Asta-i redădu speranța și-i ținu trează voința. Se mai liniști puțin și continuă coborîșul. O dată ce atinse hotarul satului, simți deodată că forțele îl părăsesc. Se tîra, încovoiat, frînt, ud de transpirație. Pe cerdacul casei ameți, se clătină și se prăbuși.

Bufnitura scoase gazdele din odaie. Îl ridicară cu grijă, îl duseră în camera lui, îl dezbrăcară și-l întinseră pe pat. Femeia udă o cîrpă curată în răchie

şi-i spălă rana de la umăr. Anatol scrîşnea din măsele :

— Mai încet, te rog, mai încet.

Printre gemete întrebă de Octav. I se spuse că plecase la gară. După aceea, femeia îi puse o compresă rece pe frunte. Dimineaţa musai îl vor duce la spital, în oraş. „E osu' vătămat," rosti gazda, fără să-l iscodească nici ea, nici bărbatu-său ce se întîmplase. Şi se retraseră tăcuţi, lăsîndu-l singur.

Anatol se mai calmase ; aşternutul era alb şi proaspăt ; din cînd în cînd îşi schimba compresa, pe care o muia într-un vas cu apă aşezat alături pe un scaun. Peste noapte însă febra crescu. Capul îi era o vîlvătaie, urechile îi vîjîiau. Se lupta din răsputeri să-şi biruie febra, să-şi păstreze luciditatea. Într-un licăr de conştiinţă, se agăţă cu desperare de Irina. Era singura fiinţă în stare să-l ajute, ca să respingă valurile de căldură şi să nu-i rătăcească mintea. Se vedea alături de ea, tineri, bătînd străzile Bucureştiului, noaptea, pe lună, cînd oraşul dormea şi blocurile răsăreau albe, ca de var, fantomatice. Ei veneau agale spre centru dintr-un cartier vechi şi pitoresc, cu mireasmă de salcîm. Ce mult îi plăcea Irinei să umble cu el, să-i dezvăluie colţurile neştiute, tainice, ale oraşului, pline de istorie şi de amintiri. Alteori colindau împrejurimile, vizitînd ctitorii de mănăstiri. Fundeni, Căldăruşani, Balamuci, sau se scăldau în lacuri, iar în amurg poposeau la vreo cîrciumă care aducea cu o aşezare ţărănească şi priveau raţele care se bălăceau în băltoacă, măcăind zgomotos. Erau ceasuri de tihnă, de calm şi de reculegere, în care se regăseau unul pe celălalt, aşteptînd laolaltă foşnetul de mătase al înserării.

O ducea pretutindeni pe Irina. O dată fusese cu ea şi la Moşi. Toate o încîntau : înghiţitorul de săbii, femeia cu barbă, acrobaţii, sirenele cu coada de carton argintat. Pocniturile, ţipetele, larma alămurilor îi zăpăceau şi le măreau veselia. El stăruise ca Irina să se dea în lanţ. Era pentru ea o senzaţie nouă, ne-

încercată ; o săltă în leagăn şi-i prinse centura de siguranţă. Osia începu să se învîrtească o dată cu leagănele de lemn. Mai întîi încet, apoi repede, din ce în ce mai repede. Părul Irinei fîlfîia în vînt, picioarele-i zburau, înaripate. Ea se înălţa, plutea în văzduh, într-o rotire iute şi neîntreruptă. Ah, Irina, nu te mai învîrti atît de repede că ameţesc ! Nu mai pot ! Opreşte-te ! Te rog, opreşte-te !...

*

Dintre toţi, Matei era cel mai ostenit, ca unul care nu dormise de loc. Faţa i se lungise, umbrită de barba deasă şi neagră. Ar fi vrut şi el să se culce puţin, dar nu putea. Somnul îi pierise cu desăvîrşire. Era cînd pe platformă, cînd la capătul bancului de filiere, dirijînd şi controlînd operaţiile. Asta îl ţinea într-o permanentă încordare, cu nervii întinşi. El nu avea calmul lui Păun şi nici placiditatea lui Stere. E adevărat că ei aţipiseră vreo două-trei ceasuri pe noapte. Era totuşi prea puţin ca să nu resimtă oboseala. Nu o arătau însă nici unul, nici celălalt. Stere lucra meticulos, prevăzător ; nu uita nici un amănunt, cît de neînsemnat, din ansamblul operaţiilor. Abia acum, Matei preţuia valoarea colaborării lui.

Cît despre Păun, era de nerecunoscut. El care nu suferea să-i stai în cale, să-l abaţi de la muncă, nu repezi pe nici unul din oamenii schimbului său care se urcaseră pe platformă. Aceştia se traseră cu grijă deoparte, să nu-i stînjenească pe montatori.

Păun îi văzu şi le zîmbi :

— Ce-i cu voi, fraţilor, vreţi să dormiţi pe platformă ?

— N-am venit să dormim, spuse Dănilă, dezvelindu-şi dinţii de tablă.

— Păi, n-am nevoie de voi acu'. Să fiţi aci mîine dis-de-dimineaţă. Pînă atunci mîntuim treaba. Rămîne doar Gore la cuptor, cu ajutoarele. Şi tu, Fi-

roiule, să vii mîine din vreme. Tosca, du-te acasă. Vii și tu în zori. Ești șef de echipă, o să te ajut și eu.

Păun avea o sclipire veselă în ochii negri, focoși. Respira o plinătate, o mulțumire liniștită, care se vădea și celorlalți, fără să știe de unde izvora. Se desprindea la el un aer stăpînit, detașat, și chiar o ușoară indiferență față de ceea ce altădată îi era foarte apropiat. Era un om care depășise zbuciumul pe care-l trăise. Și asta-i dădea dreptul să privească lucrurile întrucîtva de deasupra. E ceea ce-l dezarmă pe Tosca. În mod nedeslușit, obscur, simțea că meșterul era altul și căta la Păun cu nedumerire și îndoială. Acesta se purta cu amîndoi — el și Liza — ca și cînd ar fi fost dezlegat de ei, liber, impunîndu-i iar respectul pe care-l nutrise pentru cel care-l ocrotise și-l învățase un meșteșug. Căldură nu mai era nici de o parte, nici de cealaltă. Apoi Tosca era prea împrăștiat, ca să poată vedea limpede înlăuntrul său.

— Am să fiu la șase fix, rosti, mergînd spre pasarelă.

— E în regulă.

Păun se uită după el, murmurînd un „Mde, băiatule", care cine știe de nu închidea o părere de rău pentru ceea ce nu se mai putea reînnoda între ei, pentru ceea ce se pierduse. După aceea se reapucă de montaj și nu se mai gîndi la nimic altceva. Dar nu-i fu dat să lucreze în tihnă, căci o ciocnire scurtă și violentă izbucni între el și inginerul montator. Acesta, deși tînăr, era foarte sigur pe el. Era bine pregătit și avea oarecare experiență. Nu se putea însă compara cu aceea a lui Păun, care, dintr-un contact îndelungat cu mașinile, le cunoștea perfect „anatomia", cum spunea inginerul-șef Liteanu. Cînd majoritatea operațiilor fură terminate, Păun vru să constate funcționarea unei piese și spuse :

— Să verificăm mai întîi cuplajul.

Era aparatul care cupla cutia de viteză cu valțurile, deci una din piesele însemnate ale laminorului.

— Nu mă învăța dumneata pe mine. Încep de unde cred eu de cuviință, îl sfidă tînărul specialist, sîcîit de intervențiile dese ale meșterului, care era cu ochii pe montatori. Eu conduc lucrările sau dumneata ?

— Dumneata conduci, dar dacă e cazul, te și învăț.

— Ei, n-ai decît și descurcă-te singur ! se enervă inginerul și, aruncînd cleștele, părăsi platforma.

Păun nu se sperie prea tare. Dădu instrucțiuni echipei să verifice aparatul de cuplat. După cîteva minute, tînărul se înapoie.

— Nu vrei să mă lași să lucrez ? întrebă supărat.

— Tovarășe dragă, eu laminez, de ce disprețuiești sfatul meu ?

— Dă-mi pace, meștere ! Nici eu nu sînt un novice, am mai executat montări.

Păun înălță din umeri. În fond, celălalt recunoscuse că avea dreptate. Nu voia să-l umilească și se depărtă. Matei interveni, îmbunîndu-l pe inginer. Erau cam de aceeași vîrstă.

— Căpățînos om ! pufni montatorul.

— E cel mai bun meșter al nostru, îl apără Matei. Nu-i de neglijat, crede-mă, sfatul lui. Și eu mai am multe de învățat de la el.

— Da' nici așa, să mă piseze la cap !

— Ia o țigară, surîse Matei, oferindu-i pachetul.

Tînărul montator luă o țigară și și-o aprinse. După ce trase cîteva fumuri, rosti ca o scuză :

— De, ce vrei, m-a scos din sărite ! Sînt și foarte obosit.

— Ce să mai zicem noi, că sîntem nedormiți de două nopți. Și ne așteaptă a treia noapte fără somn.

De pe platou, un lucrător îl strigă pe Zane :

— Tovarășe Matei, la telefon !

— Cine ?

— Nu știu.

Matei coborî în grabă și intră în cabina sa. Ridică receptorul ; era glasul Irinei :

— Vrei să urci pentru cîteva minute la laborator ?

— Ce s-a întîmplat ?

— Nu pot să-ţi spun prin telefon.

Matei străbătu platoul, îndreptîndu-se spre săliţa de unde o scară de piatră ducea la cel de al doilea etaj al laboratorului. Irina era pe culoar. Se retraseră în fundul lui, lîngă fereastra ce da în hala vastă, tăcută şi pustie. Ea scoase din buzunar o hîrtie şi i-o întinse. Era o telegramă :

— Ce-i cu asta ? făcu Matei.

— Citeşte.

Matei o despături şi citi : „Sînt internat la spital. Mi-a fost foarte, foarte rău. Acuma mă simt ceva mai bine. Am nevoie de tine. Vino cu primul tren. Anatol".

— Da, şi ? rosti Matei, înapoindu-i telegrama.

— S-o fi petrecut ceva grav.

— Exagerezi. Scrie doar că se simte mai bine. Sînt acolo doctori, surori, îl vor îngriji. Cu ce-ai putea să-l ajuţi tu ?

— Dacă mi-a trimis o telegramă, înseamnă că e necesară prezenţa mea. Tonul telegramei mă neliniştește.

— Şi te duci ?

— Am şi luat biletele de tren. Plec cu acceleratul de unu noaptea.

— Nu, mă opun să pleci !

Pupilele Irinei se dilatară ; cicatricea palidă de pe bărbie se înroşi.

— De ce ? şopti ea. Anatol are nevoie de mine.

— Şi eu am nevoie de tine.

— Dragul meu, fii înţelegător, e un om bolnav.

— Pe care e bine să-l răsfeţe Irina, să-şi joace mai departe rolul de soră de caritate. Dar cînd o să se isprăvească odată ? Cu cine eşti, cu mine sau cu Anatol ?

— Matei, ştii doar că sînt cu tine.

— Îţi aminteşti că-mi spuneai odată, la începutul legăturii noastre, că vrei un lucru întreg şi curat,

altminteri nu poți să trăiești. Și eu de asemenea vreau un lucru întreg și curat, care să fie numai al meu. Nu m-am împotrivit acestei prietenii, dar constat că ea mă înlătură, ori de cîte ori s-ar fi cuvenit să fii lîngă mine.

— E o încercare grea pentru el, spuse Irina, rugător.

— Și eu am trecut prin încercări mai grele și nu m-am văicărit. Dar să nu-ți închipui că sînt un sac nesimțitor, în care se poate da oricît, că nu are nici un răsunet în mine, orice ai face.

— Ești foarte obosit, nervos, Matei. După ce ai să te odihnești, ai să judeci altfel.

— Ai observat că sînt obosit? Poate îți dai seama că sînt și în preajma unui eveniment destul de important pentru mine? Sau asta nu te interesează? Nu-i așa?

— Te rog, Matei, încetează.

— Nu pleci!

— Îmi impui? Nu sufăr să fiu constrînsă, spuse ea cu răceală.

Matei îi apucă încheieturile mîinilor, o imobiliză, vorbindu-i cu răsuflarea iuțită:

— Atunci, spune-mi ce ne leagă, ce este adevărat între noi?

— Te îndoiești de mine? rosti Irina, devenind lividă.

— E un moment cînd trebuie să alegi. Altfel nu se poate.

— Nu mă strînge. Mă dor încheieturile.

— Iartă-mă, spuse Matei, dîndu-i drumul.

— Ești crud inutil. Anatol nu-i decît un...

— Faci cum vrei, rosti Matei, moale, de parcă i-ar fi luat puterile.

Irina îl văzu cum se depărtează, cu înfățișarea întunecată, cu pleoapele umflate de nesomn, supt în obraji, nebărbierit, cu o strălucire nefirească în ochi, și fugi după el, agățîndu-i-se de braț:

— Iubitule, încearcă să înţelegi...

— Lasă-mă ! rosti Matei, neînduplecat, şi o respinse.

*

Noaptea se topi fără ca nici unul dintre ei să simtă scurgerea orelor. Zorile îi prinseră pe platformă, făcînd ultimul control la cutia de viteză, presiunea gazelor şi curentul electric. Peste puţin apărură şi oamenii schimbului întîi. Gore reglă focurile. Ceilalţi gresau piesele cu ulei şi pregăteau sculele, îşi curăţau locul de muncă. Încărcătorii rostogoleau barele de-a lungul vetrei. La această linişte care domnea în hală, numai duduitul cuptorului, înfundat, ca răsuflarea unei dihănii subpămîntene, bufniturile flăcărilor prin orificiile deschise vesteau că în curînd va începe cursa uruitoare a ţevilor incandescente.

Deocamdată mai era încă linişte, deşi treptat platoul se umplea de lume. Erau muncitorii şi tehnicienii de prin alte secţii. Unii fumau, glumeau, alţii stăteau mai deoparte, tăcuţi, pîndind semnalul laminării. Între timp aruncau şi cîte o privire spre linia automată, unde se terminase turnarea postamentului de beton şi se lucra la instalarea scheletului metalic. De acolo veneau spre centrul platoului Dimcea şi Liteanu. Directorul se uită la ceas; pesemne aştepta pe cineva.

— Ne-au spus că la opt vor fi aici, rosti Dimcea.

— Or fi cumva ocupaţi şi întîrzie.

— Haidem sus, pe platformă, să vedem ce mai e cu oamenii.

— Am fost mai înainte. Oricum, să mergem.

— Ce părere ai de Stere ?

— Bună. E precis ca un ceasornic. A lucrat admirabil.

— Dar Nenciu pe unde-o fi ?

— S-o fi dus după tovarăşul Predoiu.

Abia puseră piciorul pe pasarelă și Liteanu zări sosind în grabă trei bărbați, dintre care unul înalt, cu pasul larg, cu trenciul fluturîndu-i pe trup, cu o meșă de păr alb, atîrnîndu-i pe frunte. Al doilea era mai în vîrstă, pieptos, cu capul leonin, cu sprîncenele tari. Lîngă el era un bărbat cu fața rotundă, cu ochelarii cu lentile groase, care-i măreau ochii.

Dimcea și Liteanu coborîră, ieșindu-le în întîmpinare.

— Ei, cînd îi dați drumu' ? zîmbi Predoiu.

— Îndată, sînt gata, spuse Dimcea.

— S-au ținut de vorbă, rosti Predoiu. Vreau să-l cunosc și eu pe Matei Zane. Nenciu mi-a împuiat capul cu el, rîse secretarul.

Matei fu chemat. Dintru început îi plăcu acest bărbat ; strîngerea de mînă, privirea limpede, directă, buna lui dispoziție făcură să stabilească imediat un contact cu el. Și cele cîteva cuvinte de încurajare pe care i le spuse, căzînd pe oboseala lui, avură totuși darul să-i deștepte o oarecare emoție. Se întoarse pe platformă, pe cînd oaspeții dădură o raită pe la linia automată. Matei înțelegea că era natural ca interesul lor să se îndrepte într-acolo, căci o dată cu prima bară ce se va rostogoli pe bancul de filieră, o etapă se încheia și trebuia să se pregătească, atît el cît și ceilalți, pentru o nouă desfășurare a forțelor.

Reveni alături de Stere și Păun. Oamenii își ocupară posturile. Firoiu și Dănilă apucară cîrligele. Tosca învîrti roata mașinii Duo ca pe o cîrmă de corabie, potrivind valțurile. În cabina lor de sticlă, manipulanții, neclintiți, cu mîna pe manetă, urmăreau fiece mișcare. Încărcătorii împinseră barele. Păun dădu semnalul.

— Fraților, atenție ! Pornim !

De la cuptor se rostogoliră cele dintîi bare, lunecînd spre gura valțurilor, care le înhățau între maxilarele lor de oțel. Fu de ajuns o apăsare pe ma-

netă, ca în clipa următoare să fie străpunse de o lovitură care zgudui platforma. Un roi de scîntei țîșniră vîrtej în aer. Hala se umplu de larmă, de scăpărări de lumini. Păru că întreaga uzină se trezea deodată din amorțire. Mașinile duduiau, țevile aprinse alergau pe bancul de filiere. Dezlănțuirea de zgomote creștea, acoperea întreaga întindere, ca valurile unei mări metalice. Și, în mijlocul lor, oamenii cu fețele lucioase, transpirați, conduceau goana neîntreruptă a țevilor. La intervale regulate, ritmice, răsuna o bubuitură grozavă de perforare a oțelului. Din pricina căldurii, aerul tremura în unde lungi, și de n-ar fi fost această frămîntare de valuri, le-ai fi auzit poate sunînd.

Păun era de veghe la post. Matei țipă ceva în urechea lui Stere, care încuviință, adunîndu-și umerii, ca de frig. Era atent numai pe jumătate, căci deslușise în fugă pe cineva cunoscut care ocolea, prin fund, secția de calibrare, ca și cînd ar fi vrut să fie cît mai neobservat, mai anonim. Era Beldie. Ciudat, Stere nu descoperi în el nici bucurie, nici ură împotriva acelui om, ci doar o adîncă, o definitivă nepăsare.

Înainte de-a coborî, Matei se gîndi să treacă și pe la Tosca, dar renunță. Acesta, rezemat de balustrada platformei, o căuta pe Liza. Era pe platou, cu părul prins în basmaua-i roșie, cu ochelarii de cobalt pe frunte. Avea o mănușă de piele la subsuoară, iar pe cealaltă o ridică încet, timid, agitînd-o în aer. Tosca îi primi semnalul. Îi răspunse, fluturîndu-și mîna, larg, ca de pe puntea unui vapor.

Matei zîmbi și coborî pasarela, ducîndu-se spre cișmea. Avea puțină ameteală, deoarece toată oboseala i se suise la creier și-l apăsa. O simțea înfiptă acolo, îngreunîndu-i mișcările. Se vîrî cu capul sub apa rece, care-i șiroia pe gît, pe obraz, îi intra în ochi. Gemea ușurat, de parcă ghemul acela de oboseală începea să se destrame. Nu era însă decît o înviorare de moment și Matei o prelungi îndelung. Și cum ținea capul aplecat într-o parte, privirea

lui alunecă pe fîșia de lumină a dimineții, care se furișa pe una din porțile halei. Pe această fîșie înainta o fată într-un halat alb, imaculat. Matei închise pleoapele și le redeschise. Se scutură. Se îndreptă din șale și, într-adevăr, văzu că fata era reală și venea spre el, călcînd pe fîșia de lumină de pe podeaua de ciment. Matei, stîngaci, încurcat, își șterse gura cu dosul palmei ude, în timp ce din păr i se prelingeau picături mari de apă.

Februarie 1958 —
ianuarie 1963.

Redactor responsabil : A. Bengescu
Tehnoredactor : I. Panaitescu

Dat la cules 21.08.1963. Bun de tipar 22.10.1963. Apărut 1963. Comanda nr. 5708. Tiraj 20.000. Broşate 18.000 + legate 2000. Hîrtie cărţi şcolare de 55 g/m², 540×840/16. Coli editoriale 30,33. Coli de tipar 37. A. T. 5868. C.Z. pentru bibliotecile mici 8R—3.

Tiparul executat sub comanda nr. 30.708 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti — R.P.R.

Lei 13

EDITURA TINERETULUI